

**Acta + aanvulling
Generale Synode
Harderwijk 2011-2012**

HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met:
Deputaten administratieve ondersteuning <dao@gkv.nl>

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Bidstond

Hoofdstuk 1 Openingshandelingen

Artikel 1	Opening
Artikel 2	Onderzoek van de geloofsbrieven
Artikel 3	Verkiezing moderamen
Artikel 4	Constituering
Artikel 5	Belijdenis en belofte
Artikel 5A	Belijdenis en belofte
Artikel 6	Mededelingen moderamen
Artikel 7	Werkwijze generale synode
Artikel 8	Toelating van de pers
Artikel 9	Commissies
Artikel 10	Meeleven met Japan
Artikel 11	Interne bezinning
Artikel 12	Ordevoorstel revisieverzoeken
Artikel 13	Niet te behandelen stukken
Artikel 14	Brieven van kerken die geen specifiek verzoek bevatten
Artikel 15	Brieven van kerken die reageren op uitspraken van de GS Zwolle-Zuid 2008 in appel
Artikel 16	Brief GK Kampen-Ichthus

Hoofdstuk 2 Vragen uit de kerken

Artikel 17	Vragen PS Friesland inzake huwelijk, samenlevingsvormen en huwelijkssluiting
Artikel 18	Vraag PS Gelderland inzake weigeren kinderdoop
Artikel 19	Vraag PS Gelderland inzake 'overdoop'

Hoofdstuk 3 Kerkregering

Artikel 20	Verzoek tot uitbreiding van het recht op revisie (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 16)
Artikel 21	Brief van de GK Smilde over de hantering van art. 31 KO (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 54)
Artikel 22	Aanpassing Regeling Preekconsent (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 16, besluit 5)
Artikel 23	Revisieverzoek gasten aan het avondmaal (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 22, besluit 3)
Artikel 24	Brief van de GK Bunschoten-Oost inzake wijziging van de kerkorde (GS Zuidhorn 2002, art 19)
Artikel 25	Herziening kerkorde
Artikel 26	Effecten herziening Kerkorde
Artikel 26A	Herziening kerkorde
Artikel 26B	Hoofdstuksgewijze bespreking van de Werkorde-3
Artikel 26C	Vaststelling van de kerkorde in eerste lezing
Artikel 26D	Benoeming deputaten herziening kerkorde
Artikel 27	Protocol classes inzake procedures van schorsen en afzetten
Artikel 28	Revisieverzoek inzake bezinning M/V (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 44 besluit 4, 7, 8 en 9)
Artikel 29	Man/Vrouw in de kerk
Artikel 30	Benoeming deputaten Man/Vrouw in de kerk
Artikel 31	Dienst en recht
Artikel 32	Benoeming deputaten probleembehandeling
Artikel 33	Revisieverzoeken rond huwelijk en echtscheiding
Artikel 34	Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding
Artikel 35	Benoeming deputaten Raad van Advies huwelijk en echtscheiding
Artikel 36	Seksueel misbruik in kerkelijke relaties
Artikel 37	Benoeming deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Hoofdstuk 4 Rechtspraak

- Artikel 38 Appelzaken
- Artikel 39 Benoeming deputaten appelzaken
- Artikel 40 Appel van broeder J. Korf, tegen het besluit van de PS Gelderland over het gebruik van drama in de eredienst
- Artikel 41 Commissie van Beroep in Predikantszaken
- Artikel 42 Benoeming commissie van beroep in predikantszaken

Hoofdstuk 5 Gemeenteleven

- Artikel 43 Revisieverzoek liturgische formulieren (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 55, besluit 2)
- Artikel 44 Eredienst
- Artikel 45 Revisieverzoeken kerkmuziek (GS Zwolle-Zuid 2008, Acta art. 64 Besluit 7 en 8)
- Artikel 46 Kerkmuziek
- Artikel 47 Benoeming deputaten liturgie en kerkmuziek
- Artikel 48 Revisieverzoeken rond bijbelvertaling
- Artikel 49 Bijbelvertaling³
- Artikel 50 Benoeming deputaten bijbelvertaling
- Artikel 51 Participatie Website Homoindekerk.nl
- Artikel 52 Ondersteuning ontwikkeling gemeenten (OOG)
- Artikel 53 Brief GK Bunschoten-Oost inzake publicaties van dr. Paas over gemeentestichting
- Artikel 54 Ondersteuning ontwikkeling gemeenten: onderdeel Gemeentestichting
- Artikel 55 Benoeming deputaten ondersteuning ontwikkeling gemeenten
- Artikel 56 Evangelie en moslims
- Artikel 57 Benoeming deputaten evangelie en moslims
- Artikel 58 Generaal diaconaal deputaatschap
- Artikel 59 Benoeming deputaten generaal diaconaal deputaatschap
- Artikel 60 Pastorale zorg aan doven en slechthorenden
- Artikel 61 Benoeming deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden
- Artikel 62 Geestelijke verzorging militairen
- Artikel 63 Benoeming deputaten geestelijke verzorging militairen
- Artikel 64 Radio- en televisie-uitzendingen
- Artikel 65 Benoeming deputaten mediazaken

Hoofdstuk 6 Opleiding, onderzoek en dienstverlening

- Artikel 66 Theologische Universiteit
- Artikel 66A Theologische Universiteit, aanvullende rapportage
- Artikel 66B Benoeming universitair docent Oude Testament
- Artikel 66C Ontvangst dr. K. van Bekkum
- Artikel 67 Benoeming Raad van Toezicht TU
- Artikel 67A Vervanging ds. Oostland
- Artikel 68 Benoeming curatorium TU
- Artikel 68A Benoeming curator
- Artikel 69 Vertrek en terugkeer ds. Gunnink
- Artikel 70 Studiefinanciering aan de Theologische Universiteit
- Artikel 71 Archief en Documentatie
- Artikel 72 Benoeming deputaten archief en documentatie

Hoofdstuk 7 Betrekkingen binnen- en buitenland

Artikel 73	Kerkelijke Eenheid
Artikel 74	Contacten met de Hersteld Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken (hersteld)
Artikel 75	Participatie Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte (COGG)
Artikel 76	Participatie Nationale Synode/Protestants Forum en Raad van Kerken (1)
Artikel 77	Participatie Nationale Synode/Protestants Forum en Raad van Kerken (2)
Artikel 78	Contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK)
Artikel 79	Overeenstemming met de Nederlands Gereformeerde Kerken
Artikel 80	Contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken (1)
Artikel 81	Contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken (2)
Artikel 82	Verzoek om aanvulling van de bepalingen voor samenwerkingsgemeenten
Artikel 83	Verzoek om revisie en aanvulling van de regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking.
Artikel 84	Kerkelijke eenheid: DOE-overleg
Artikel 85	Benoeming deputaten kerkelijke eenheid
Artikel 86	Buitenlandweek
Artikel 87	Betrekkingen buitenlandse kerken
Artikel 88	Presentatie buitenlandse gasten
Artikel 89	Benoeming deputaten betrekkingen buitenlandse kerken
Artikel 90	Zending, hulpverlening en training
Artikel 91	Benoeming deputaten zending, hulpverlening en training

Hoofdstuk 8 Relatie met overheid en samenleving

Artikel 92	Relatie kerk en overheid
Artikel 93	Benoeming deputaten relatie kerk en overheid
Artikel 94	Bededagen
Artikel 95	Vertegenwoordiging bij officiële gelegenheden

Hoofdstuk 9 Bestuur

Artikel 96	Generaal synodale publicaties
Artikel 97	Administratieve ondersteuning
Artikel 98	Vaststelling Huishoudelijke Regeling
Artikel 99	Benoeming deputaten administratieve ondersteuning
Artikel 100	Financieel kader
Artikel 101	Financiën en beheer
Artikel 102	Benoeming deputaten financiën en beheer
Artikel 103	Aanvullende steun hulpbehoevende kerken (GS 11)
Artikel 104	Benoeming deputaten GS 11

Hoofdstuk 10 Slothandelingen

Artikel 105	Censuur naar art. 48 KO
Artikel 105A	Censuur naar art. 48 KO
Artikel 106	Besluiten met plaatselijk effect
Artikel 107	Data vervolgzittingen
Artikel 108	Samenroepende kerk volgende synode
Artikel 109	Evaluatie GS
Artikel 109A	Algemene rondvraag
Artikel 110	Ontvangst door gemeentebestuur
Artikel 111	Slotbijeenkomst (24 juni 2011)
Artikel 111A	Schorsing (8 juni 2012)
Artikel 111B	Herdenking ds. E.J. Oostland
Artikel 111C	Sluiting (13 september 2012)

Bijlagen

Hoofdstuk 2 Vragen uit de kerken

- Bijlage 2.1 Rapport commissie Overijssel inzake vragen PS Friesland ten aanzien van huwelijk, kerk en overheid (Acta artikel 17)
- Bijlage 2.2 Rapport van de commissie Holland-Zuid over vraag PS Gelderland inzake het weigeren van de kinderdoop (Acta artikel 18)
- Bijlage 2.3 Rapport van de commissie Holland-Zuid over vragen van de PS Gelderland inzake (de consequenties van) 'overdoop'. (Acta artikel 19)

Hoofdstuk 3 Kerkregering

- Bijlage 3.1 Generale regeling voor het verlenen van preekconsent (2011)
- Bijlage 3.2 Instructie deputaten probleembehandeling (2011) (Acta artikel 31)
- Bijlage 3.3 Instructie Raad van Advies huwelijk en echtscheiding (2011)
- Bijlage 3.4 Regeling Klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties (2011) (Acta artikel 36)
- Bijlage 3.5 Regeling Beroepscommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties (2011) (Acta artikel 36)
- Bijlage 3.6 Tekst herziene kerkorde, zoals vastgesteld in eerste lezing (Acta artikel 26C)

Hoofdstuk 4 Rechtspraak

- Bijlage 4.1 Regeling voor de appelprocedure ad artikel 31 KO van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (regeling 2011) (Acta artikel 38)
- Bijlage 4.2 Regeling van de Commissie van Beroep in predikantszaken (Acta artikel 41)

Hoofdstuk 5 Gemeenteleven

- Bijlage 5.1 Voorlopig vastgestelde formulieren (Acta artikel 44)
- Bijlage 5.2 Definitief vastgestelde formulieren (Acta artikel 44)
Inhoudsopgave formulieren
- Bijlage 5.3 Liturgische teksten en gebeden (Acta artikel 44, besluit 4)
- Bijlage 5.4 Instructie deputaten liturgie en kerkmuziek (Acta artikel 44, 46, 47)
- Bijlage 5.5 Instructie deputaatschap ondersteuning ontwikkeling gemeenten (2011) (Acta artikel 52)
- Bijlage 5.6 Nadere regels voor de wijze van uitvoering van taken (intern document GDD, 2011) (Acta artikel 58)
- Bijlage 5.7 Het ambt van diaken (Acta artikel 58)
- Bijlage 5.8 Instructie deputaatschap pastorale zorg aan doven en slechthorenden (Acta artikel 60)
- Bijlage 5.9/A Regeling van de taken en bevoegdheden van de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen bij de aanstelling en begeleiding van een krijgsmachtpredikant in 'kort of lang verband' (2011) (Acta artikel 62)
- Bijlage 5.9/B Regeling naar artikel 12KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in kort verband (2011) (Acta artikel 62)
- Bijlage 5.9/C Regeling naar artikel 12KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in lang verband (2011) (Acta artikel 62)

Hoofdstuk 6 Opleiding, onderzoek en dienstverlening

- Bijlage 6.1 Regeling studiefinanciering theologische studenten
(Aanvullende Acta artikel 66A)
deze vervangt de Regeling studiefinanciering uit de Acta GS Harderwijk 2011-2012
- Bijlage 6.2 Statuut Bureau Studiefinanciering Theologische Universiteit Kampen
(Aanvullende Acta artikel 66A)
deze vervangt het Statuut Bureau Studiefinanciering TU uit de Acta GS Harderwijk 2011-2012
- Bijlage 6.3 Statuut van de Theologische Universiteit (Aanvullende Acta artikel 66A)

Hoofdstuk 7 Betrekkingen binnen- en buitenland

- Bijlage 7.1 Nadere verantwoording door deputaten kerkelijke eenheid ten behoeve van het gesprek over de Nationale Synode en de Raad van Kerken (Acta artikel 76, 77)
- Bijlage 7.2.a Regeling voor plaatselijk contact en samenwerking met een Christelijke Gereformeerde Kerk (2011) (Acta artikel 78)
- Bijlage 7.2.b Regeling voor plaatselijk contact en samenwerking met een kerk zonder landelijke overeenstemming (Acta artikel 80, 81)
- Bijlage 7.3 Notitie 'Katholiciteit en Eenheid', handreiking voor plaatselijke gesprekken CGK-GKv (Acta artikel 78)
- Bijlage 7.4 Notitie over de leer van de doop, de heilige geest, de kerk en het avondmaal (juni 2010) (Acta artikel 79)
- Bijlage 7.5 Notitie van deputaten kerkelijke eenheid GKv en Commissie voor Contact en Samenspreking met andere kerken NGK over hermeneutische uitgangspunten (Acta artikel 79)
- Bijlage 7.6 Constituerend document (DOE-overleg) (Acta artikel 84)
- Bijlage 7.7 Model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente (Acta artikel 84)
- Bijlage 7.8 Handreiking uitnodigings- en toelatingsbeleid bij de kerkelijke viering van de maaltijd van de Heer (Acta artikel 84)
- Bijlage 7.9 Document Generaal Beleid voor Zending en Hulpverlening (september 2005) (Acta artikel 90)
Inhoudsopgave zending en hulpverlening

Hoofdstuk 9 Bestuur

- Bijlage 9.1 Huishoudelijke Regeling voor generale synoden (Acta artikel 97, 98, 101)
- Bijlage 9.2 Rapport financiële commissie (Acta artikel 101)
- Bijlage 9.3 Overzicht quota (Acta artikel 101)
- Bijlage 9.4 Instructie deputaten aanvullende steun hulpbehoevende kerken

Register

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 1

Openingshandelingen

28 januari 2011

Bidstond

DIENST VAN WOORD EN GEBED op vrijdagavond 28 januari 2011, aan de vooravond van de generale synode, belegd door de Gereformeerde Kerk te Harderwijk.

De raad van de Gereformeerde Kerk te Harderwijk heeft de gemeente samengeroepen tot een dienst van Woord en Gebed, met het oog op het bijeenkomen van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland op zaterdag 29 januari 2011.

De dienst wordt bijgewoond door de afgevaardigden naar de synode, door docenten aan de Theologische Universiteit te Kampen, door diverse generaal-synodale deputaten en een groot aantal broeders en zusters.

In de Petrakerk, met zo'n 350 aanwezigen, gaat ds. A. de Snoo, de preses van de laatstgehouden generale synode te Zwolle-Zuid 2008, voor. Hij bedient het Woord uit Lukas 5 : 1-11, met als thema:

Ik ben dezelfde als toen

1. toen Ik de eerste apostelen riep;
2. toen Ik ze mijn macht toonde;
3. toen Ik ze sprak over mijn opdracht.

Het gaat over de wonderbare visvangst. Jezus veroordeelt de eigen inspanning van de vissers niet (geen enkele vis gevangen). Hij is van mooie resultaten niet afhankelijk. Wel laat Hij zijn almacht zien. Wat een Heer! Van vissers van kleingoed maakt Hij vissers van mensen. Onze afhankelijkheid van Hem wordt overduidelijk. Je kunt op Jezus rekenen en in vol vertrouwen gaan. Ds. De Snoo besluit de woordbediening met de woorden "Laat u maar verrassen".

In gebed wordt onze Hemelse Vader gevraagd om zijn hulp en de leiding van de Heilige Geest bij het werk van de generale synode.

29 januari 2011

Artikel 1

Opening

Namens de raad van de Gereformeerde Kerk te Harderwijk, door de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 aangewezen als samenroepende kerk voor de volgende synode, opent ds. H.J. Room op zaterdag 29 januari 2011 de vergadering van de generale synode. Hij laat zingen psalm 106: 1 en 2 en gaat voor in gebed. Hierna wordt gelezen 1 Kor. 2.

Ds. Room spreekt de vergadering als volgt toe:

Zeer geachte afgevaardigden naar en adviseur van de Generale Synode 2011.

Met veel genoegen heten mijn collega ds. Kees Drost en ik u, namens de samenroepende kerk te Harderwijk, van harte welkom in deze constituerende vergadering.

Tegelijk verwelkomen we ook van harte als gast, de burgemeester van Harderwijk, drs. Berends. Hij zal u zo meteen namens het gemeentebestuur toespreken.

Daaraan vooraf zal collega Drost nog het een en ander tegen u zeggen.

Na de Generale Synode te Amersfoort-Centrum (2005) en die van Zwolle-Zuid (2008), nu dus een Generale Synode in Harderwijk. Liggen Zwolle en Amersfoort redelijk centraal in ons land, dan ligt Harderwijk dat helemaal. Uw werk als leden en adviseurs van de synode mag u doen in het centrum van ons land. Het is werk dat ook gebeurt in het centrum van ons kerkelijk leven. Hier vanuit heeft het een uitstraling tot in alle uithoeken daarvan. Veel is er in beweging op sociaal en politiek vlak in ons land. Het is ook allerm minst een saai tijd in het leven van onze kerken.

HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

Staat uw werk ook centraal in de beleving van onze kerken en kerkleden? U komt hier bij elkaar als afgevaardigden van vergaderingen die hun plaats hebben binnen onze kerken, waarin steeds meer openheid naar de samenleving is ontstaan. Als leden van onze kerken zijn wij mensen van deze tijd. Een tijd die als seculier wordt getypeerd. Daarvoor kenmerkend is niet zozeer dat steeds minder mensen geloven. Of dat het dagelijks leven niet meer met religie te maken heeft. Maar wel, dat geloof niet meer vanzelf spreekt. Wij leven in dat seculiere klimaat en ademen voortdurend de lucht daarvan in. In die tijd doet u uw werk op deze synode.

Tegelijk willen we ons leven uit liefde terug geven aan de God die ons schiep, die ons in Christus verlost en ons door Zijn Geest doet leven op de adem van Zijn stem. Van dat wonder willen we blijven leven en samen-leven, ook in deze tijd. Uw werk mag daaraan dienstbaar zijn en verdient daarom volop onze aandacht en meelevens.

Maar nogmaals, hoe centraal staat uw werk in de beleving van onze kerken en kerkleden? Dat is best wel een vraag. Die beleving, dat is hier even het punt. In de laatste eeuwen zijn we als mensen in het Westen anders in de werkelijkheid komen te staan. Ook anders tegenover God en tegenover elkaar. We zijn onszelf steeds meer als zelfstandige individuen gaan ervaren. Mensen, die geneigd zijn vanuit het eigen 'ik' met de werkelijkheid waarin we leven om te gaan. We deden dat eerst vooral met ons verstand. Daar werden we niet gelukkig van. De werkelijkheid raakte voor het besef van velen leeg van God en werd verstandelijk koud. Als reactie daarop zijn we in onze tijd geneigd de werkelijkheid nog steeds vanuit ons eigen 'ik' te benaderen, maar dan met ons gevoel. Zinvol is het leven als het aansluit bij hoe jij je van binnen voelt. Je leven is authentiek wanneer het overeenkomt met wie jij van binnen bent. Vaak kiezen mensen niet bewust voor zo'n benadering. Je kunt er gewoon niet omheen. Het hangt in de lucht. Dit klimaat dringt door onze poriën naar binnen.

De gevolgen kennen we inmiddels. Er verscheen een veelheid aan religies, opvattingen en groepsnormen. Een 'graascultuur' naar normen en waarden, die aansluiten bij wie jij persoonlijk bent, ontwikkelde zich. Dit proces is versterkt door allerlei sociale factoren. De netwerkcultuur is veelkleurig en vaak vluchtig. Het leven breekt in brokjes uit elkaar.

Dat vertaalt zich ook naar de inhoud van wat mensen geloven. Uit het totale pakket neem jij die onderdelen die aansluiten bij wat jou raakt. Je gaat voor wat als zinvol en authentiek bij jou past. Binding aan instituties is lastig. Hooguit is dat voor een tijdje. In dit klimaat leven we en komt u bij elkaar in de synode.

Hoe centraal staat uw werk in de beleving van onze kerken en kerkleden? Lastig om daarop een precies antwoord te geven. Aan de andere kant, laat je daardoor niet belemmeren om als synode je werk te doen. De ontwikkelingen in onze cultuur hebben tot grote onverbondenheid en schrijnende eenzaamheid geleid. Want iedereen blijft op zoek naar geluk en vrede. Omgaan met de werkelijkheid van het leven, óf vanuit je verstand óf vanuit je gevoel, kan dat geluk namelijk niet brengen. Onverbondenheid. Ook dat klimaat ademen wij volop in en dringt zich aan ons en onze kerken op.

Onze tijd roept om verbondenheid dwars tegen de fragmentatie in. Een verbondenheid die we niet zelf kunnen bewerkstelligen. Maar die God in Christus en door zijn Geest geven wil. Wat komen God en mens dicht bij elkaar in 1 Kor 2: 10! De Geest doorgrondt alles, ook de diepten van God zelf. Een mens weet alleen zelf wat er in hem omgaat. Zo is alleen de Geest van God in staat om God te kennen en Hem op het allerdiepste te peilen. De diepten van God – en dat is diep! En ineens legt Paulus dan een schakel tussen God en ons. We hebben niet de geest van de wereld ontvangen, maar deze Geest die van God komt. We mogen God kennen vanuit de diepten van zijn hart. Zodat we de goedheid die God aan ons geeft kennen en beseffen. Het is Christus die ons zo de Vader heeft leren kennen. En door de Geest van Christus kijken wij Vader in het hart. Weten we van zijn bewogenheid. En zien we zijn diepe liefde voor mensen als wij - in Christus en die gekruisigd.

HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

Die liefde van Hem geeft verbondenheid, echt geluk en echte vrede. Verbondenheid met God allereerst. Daar zijn we ook voor geschapen, naar Zijn beeld. Zijn liefde roept tegelijk het antwoord van onze liefde wakker. En dat kan niet zonder het antwoord van onze gehoorzaamheid. Gods liefde roept tegelijk verbondenheid met elkaar te voorschijn. Verbondenheid ook met alle mensen om ons heen (2 Petr. 1: 7).

Besef als synode in welk klimaat u werkt. En werk bovenal vanuit de verbondenheid die God in Christus en door Zijn Geest wil geven. In gehoorzame liefde aan God, luisterend naar Zijn Woord. En in dienstbare liefde aan de broederschap. Zo zal uw arbeid voor onze kerken van groot belang blijken. Of dat nou onmiddellijk zo ervaren wordt of niet.

Namens de Gereformeerde Kerk te Harderwijk wensen we u van harte daarvoor de wijsheid toe, die van boven moet komen.

Ds. Room laat zingen uit het Liedboek gezang 477: 1 en 2.

Hierna krijgt ds. Drost het woord en spreekt als volgt:

Geachte afgevaardigden, aanwezigen.

In aansluiting op en ook namens mijn collega Henk Room, heet ook ik u allen van harte welkom. Ik zou graag kort enkele woorden willen spreken. Kort, want collega Room en ik hebben de taken vanmorgen goed verdeeld. Henk Room, u hebt het al gemerkt, is een man van de grote lijnen, weidse vergezichten en diepzinnige analyses – en dat op een vroege zaterdagmorgen. Ik daarentegen ... Nou ja, we hebben in ieder geval afgesproken dat ik het wat luchtiger mocht houden. Met genoegen zal ik, in 't kort, de plaatselijke omgeving waarin u de komende tijd zult verblijven nader aan u voorstellen.

Want waar bent u in verzeild geraakt?

Allereerst in de Petrakerk en haar gemeente. Een gemeente in beweging, waarin talrijke activiteiten plaatsvinden, in stilte of met wat meer kabaal. Een gemeente die groeit. Stond de gereformeerd-vrijgemaakte kerk van Harderwijk in haar beginjaren bekend als 'het kerkje van zes' – inmiddels tellen we zo'n 900 leden. De groei, die juist de laatste jaren stevig doorzet, noopt onze gemeente momenteel na te denken over de toekomst van het gebouw, de omvang van de gemeente (nu nog verdeeld in twee secties, Noord en Zuid, samen 18 wijken). Terwijl ook in de laatste jaren steeds nadrukkelijker de vraag wordt gesteld: zijn wij nog vissers in Harderwijk? Hoe zijn we missionaire gemeente van Christus in de Harderwijkse samenleving? Eerlijk gezegd vinden we het vaak nog lastig om deze gedachte handen en voeten te geven. Maar aan daden gaat verlangen vooraf – en dat is er: een duidelijk verlangen om een gemeente te zijn met een missie die Gods missie is. Samen, in verbondenheid met onze God en in onderlinge verbondenheid, willen we een levende gemeente van Christus zijn in Harderwijk.

Want, waar u in verzeild bent geraakt is natuurlijk in de tweede plaats: in Harderwijk. Dat de synode in deze stad is neergestreken, is bijna vanzelfsprekend. Harderwijk is veel meer dan een oud-vissersstadje-met-nu-het-Dolfinarium – het kan zijn dat dat beeld na gisteravond bij u is blijven hangen. Ten onrechte. Harderwijk was en is veel meer dan dat. Harderwijk is bij uitstek een stad van de gastvrijheid. Want Harderwijk heeft niet alleen eeuwenlang aan vissers onderdak geboden, maar ook aan tal van andere passanten, vreemdelingen en bijwoners. Bijvoorbeeld aan de professoren en studenten van de Geldersche Academie, die hier tot in het begin van de negentiende eeuw was gevestigd. Of aan het uitschot der natie – we zouden nu spreken van kansarme jongeren – die rond 1900 in het koloniaal werfdepot in Harderwijk werden opgevangen en opgeleid voor een militaire loopbaan in Oost-Indië. Of aan Belgische daklozen: tijdens de Eerste Wereldoorlog was Harderwijk een schuilplaats voor duizenden Belgische vluchtelingen. Allemaal passanten die een goed en vaak tijdelijk heenkomen vonden in deze stad.

En die Harderwijkse gastvrijheid is niet alleen iets van het verleden. Nog maar kort geleden werd op de kade van de Harderwijkse haven de goedheiligman uit Spanje een warm welkom toegezongen door onze bruinogige burgemeester. En behalve voor een verdwaalde bisschop bleek Harderwijk recent ook een uitstekend toevluchtsoord voor een orka die de weg was kwijtgeraakt. Sinds 23 juni verblijft orka Morgan bij ons – en ook dat zal tijdelijk zijn. De Harderwijkse zorg doet haar zichtbaar goed: ze is inmiddels weer gezond en is enkele honderden kilo's aangekomen.

Natuurlijk wil ik daarmee niet zeggen dat u een toevallige passant bent die de weg is kwijtgeraakt, en al helemaal niet dat u dankzij de Harderwijkse hartelijkheid de komende maanden vele kilo's zult aankomen.

HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

Maar wel: dat u zich bijzonder welkom mag weten hier. En ik weet waarover ik het heb. Het is goed toeven in Harderwijk en in de gemeente van de Petrakerk, zo hebben wij in de afgelopen jaren mogen ondervinden.

Wij hopen dat de Harderwijkse gastvrijheid voor de synode de goede randvoorwaarden schept voor een goede werkomgeving. In het volle besef dat het synodewerk dat wacht veel tijd en energie van u zal vergen en dat het soms moeilijk en zwaar zal zijn. Maar tegelijk: het is ook mooi werk. We wensen dat u alle taken met fris elan mag aangaan, met blijmoedige energie, met veel wijsheid van boven en met het volle vertrouwen in onze Heer, die kan verrassen waar wij tekortschieten, en die niet laat varen het werk van Zijn handen.

En met deze woorden verklaar ik de synode voor geopend.

Hierna wordt gezongen gezang 103 vers 1, 5 en 9.

Burgemeester drs. J.C.G.M. Berends krijgt het woord.

Hij voelt zich vereerd als burgemeester en vertegenwoordiger van de burgerlijke overheid aanwezig te mogen zijn en de vergadering toe te kunnen spreken. Daarbij haakt hij in op de behartigenswaardige woorden die gesproken zijn door de beide predikanten, maar die nog niet een geheel beeld van Harderwijk hebben geschetst. Voor Harderwijk zijn er vier kernwoorden: Hanzestad – Garnizoensstad - Universiteitsstad (Linnaeus) - Visserijstad. Deze vier typologieën geven ook de spankracht van Harderwijk weer.

Harderwijk heeft steeds de kracht om in sterk veranderde omstandigheden nieuwe uitdagingen aan te gaan en richt zich thans met name op toerisme en recreatie.

De stad kent een protestantse gemeenschap van 13.000 leden, een kleine rooms-katholieke gemeenschap en een grote Turkse en Marokkaanse. De burgerlijke gemeente onderhoudt nauwe contacten met diverse religies. Hij vond het ook mooi om uit de agenda van de synode te kunnen constateren dat de kerk acteert midden in de maatschappij.

Met een “zie u graag op 24 juni terug in het stadhuis van Harderwijk” besluit burgemeester Berends zijn toespraak.

Ds. Room dankt de burgemeester.

29 januari 2011

Artikel 2

Onderzoek van de geloofsbrieven

De afvaardiging naar de generale synode is als volgt:

Particuliere Synode Groningen

primi

ds. A.G. Bruijn, Uithuizen
ds. H.G. Gunnink, Ten Boer
oud. S. de Vries, Zuidhorn
oud. K. Wezeman, Haren

secundi

ds. T.K. van Eerden, Zuidhorn
ds. Jt. Janssen, Zuidhorn
oud. H. Schipper, Enumatil
oud. J. Serier, Groningen

terti

ds. S.W. de Boer, Haren
ds. G. Timmermans, Groningen
oud. J. Boersma, Zuidhorn
oud. D.J. Verwoerd, Leens

Particuliere Synode Friesland

primi

ds. T.P. Nap, Drachten
ds. R. Prins, Buitenpost
oud. P.G. Bakker, Boelenslaan
oud. H. Huisman, Drachten

secundi

ds. A.A.J. de Boer, Ureterp
ds. J.J. Verwey, Leeuwarden
oud. J.E. Greving, Leeuwarden
oud. H.H. Jellema, Drachten

terti

ds. K.D. Smit, Dokkum
oud. P. Dijkstra, Drachten

HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

Particuliere Synode Drenthe

primi

ds. L.E. Leeftink, Assen-Peelo
ds. K.P.A. Moedt, Stadskanaal
oud. H. Aartsma, Assen
oud. H. de Groot, Zuidlaren

secundi

ds. G. Meijer, Assen-Zuid
ds. J. Plug, Kolham

tertii

ds. D.S. Dreschler, Beilen
ds. H. Prins, Mussel

Particuliere Synode Overijssel

primi

ds. H.J.J. Feenstra, Kampen
ds. E.J. Oostland, Ommen

oud. H. Bondt, Deventer
oud. G.J. Wendt, Hardenberg

secundi

ds. G.F. Overweg, Enschede
ds. R. Tigelaar, Hardenberg

oud. J.G. Stoeten, Enschede
oud. O. Westra, Zwolle

tertii

ds. D.F. Ensing, Laag-Zuthem
ds. J. van de Wetering,
Nieuwleusen
oud. A.J.J. Bleijenburg, Kampen
oud. S. Stelpstra, Brucht

Particuliere Synode Gelderland

primi

ds. A.P. Feijen, Barneveld
ds. K. Harmannij, Nijmegen
oud. J. Feenstra, Eibergen

oud. K.Y. Mollema, Ede

secundi

ds. J. Haveman, Hattem
ds. J.H.F. Schaeffer, Wageningen
oud. P. Alderliesten, Elburg

oud. H. Post, Hattem

tertii

ds. J. Geelhoed, Wapenveld
ds. J. Wesseling, Putten
oud. W.C. van der Linden,
Harderwijk
oud. H. Pierik, Wapenveld

Particuliere Synode Utrecht

primi

ds. R. ter Beek, Soest
ds. W. Scherff, Spakenburg
oud. J.A. Knepper, Bunschoten
oud. P. Mars, Leusden

secundi

ds. J. van Benthem, Leusden
ds. J.H. Smit, Nijkerk
oud. B.H. de Groot, Spakenburg
ds. Joh. de Wolf, Amersfoort

tertii

ds. J. Beekhuis, Amersfoort
ds. A.O. Reitsema, Amersfoort
oud. E.N. Bouwman, Houten
oud. Joh. Kisjes, Bunschoten

Particuliere Synode Holland-Noord

primi

ds. P. Niemeijer, Julianadorp

ds. R.Th. Pos, Rijnsburg
oud. B. Judels, Rijnsburg
oud. J. van Leeuwen, Monster

secundi

ds. J.R. Douma, Haarlem

ds. R. te Velde, Pijnacker
oud. E. Holwerda, Koog a/d Zaan
oud. J.T. van der Wijngaard,
Alphen a/d Rijn

tertii

ds. K. van den Geest,
Alphen a/d Rijn
ds. W. van der Schee, Amsterdam
oud. B. Boiten, Zoetermeer
oud. Joh. van Popta, Rijswijk

Particuliere Synode Holland-Zuid

primi

ds. C. van Dijk,
Capelle a/d IJssel
ds. J. Ophoff, Zwijndrecht

secundi

ds. H. van der Berg,
Berkel en Rodenrijs
ds. H. ten Brinke, Rotterdam

tertii

ds. A. van Houdt, Vlaardingen

ds. J.B. de Rijke,
Krimpen a/d IJssel
oud. P. Hooijmeijer, Ridderkerk

oud. H. Bekker, Zwijndrecht

oud. A.P. Klapwijk,
Berkel en Rodenrijs

oud. M.J. Ziedses des Plantes,
Berkel en Rodenrijs

oud. K.H. Meenhorst, Rotterdam

Particuliere Synode Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

primi

ds. A. van der Lugt, Almkerk
ds. P.J. Trimp, Goes
oud. P.C. Cramer, Middelburg

secundi

ds. P.R. Baas, Oost-Souburg
ds. F.J. Bijzet, Brouwershaven
oud. H.H. Bouma, 's-Heer-
Arendskerke
oud. P. van Oudheusden, Giessen

tertii

ds. D.W.L. Krol, Terneuzen
ds. G. Zomer Jzn., Waardhuizen
oud. H. Post, Vrouwenpolder
oud. D.M.J. Vuijk, Middelburg

Ds. Room leest, per particuliere synode, de namen van de primi afgevaardigden op en vraagt hen persoonlijk hun aanwezigheid te bevestigen. Alle particuliere synoden blijken wettig in hun primi afgevaardigden vertegenwoordigd.

29 januari 2011

Artikel 3

Verkiezing van het moderamen

Door schriftelijke stemming verkiest de vergadering het volgende moderamen:

ds. P. Niemeijer	preses
ds. H.J.J. Feenstra	assessor
ds. K. Harmannij	scriba I
oud. K.Y. Mollema	scriba II

Aanvankelijk was oud. K. Wezeman verkozen als assessor, maar hij gaf te kennen deze functie niet te kunnen aanvaarden.

29 januari 2011

Artikel 4

Constituering

Ds. H.J. Room verklaart namens de samenroepende kerk de 49ste generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor geconstitueerd en nodigt het moderamen uit zitting te nemen.

Ds. P. Niemeijer neemt de leiding van de vergadering over.

Hij dankt de vergadering voor haar in het moderamen gestelde vertrouwen en spreekt de wens uit dat we met elkaar constructieve vergaderingen mogen hebben. Hij zegt eveneens dank aan de samenroepende kerk voor het werk van de afgelopen periode. Deze dank geldt tevens de deputaten administratieve ondersteuning (DAO) voor hun voorbereidende werkzaamheden voor de generale synode. Hij is heel benieuwd naar de concrete vruchten.

De beide predikanten van de samenroepende kerk, ds. H.J. Room en ds. M.K. Drost, worden bedankt voor hun openingswoorden, ieder op zijn eigen wijze. Hen wordt gevraagd adviseur te willen zijn van de synode, waartoe ze zich bereid verklaren.

Verder was het bijzonder te ervaren dat de burgemeester bij de opening aanwezig was en het woord heeft gevoerd.

Ds. Niemeijer spreekt de wens uit dat we met elkaar een zegen mogen zijn voor de kerken. Al lijkt het een zakelijk gebeuren, het dient wel het kerkelijk leven in de gemeenten waaruit de nodige vragen rond allerlei thema's op tafel liggen.

29 januari 2011

Artikel 5

Belijdenis en belofte

Prof. M. te Velde is, naast de predikanten van Harderwijk, als adviseur aanwezig.

De preses verzoekt de leden van de synode en de aanwezige adviseurs om door op te staan hun instemming te betuigen met de drie formulieren van eenheid en te verklaren dat zij hun werk op de

HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

synode in onderworpenheid aan de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de belijdenis van de kerk zullen doen. Aldus geschiedt. De preses wenst de leden kracht van de Here toe om deze belofte gestand te doen. Daarna wordt uit het Liedboek gezang 476 : 4 en 5 gezongen.

Dezelfde belofte is later eveneens afgelegd:

- op 12 februari door ds. J. Wesseling (PS Gelderland);
- op 5 maart door ds. H. ten Brinke (PS Holland-Zuid), oud. J. Greving (PS Friesland) en oud. J. Serier (PS Groningen);
- op 31 maart door ds. J. van Benthem (PS Utrecht), ds. J. Haveman (PS Gelderland) en alle aanwezige afgevaardigden van buitenlandse kerken;
- op 1 april door ds. J. Geelhoed (PS Gelderland);
- op 9 april door ds. J.H. Smit (PS Utrecht);
- op 15 april door ds. A.A.J. de Boer (PS Friesland) en oud. H. Post (PS Gelderland);
- op 14 mei door ds. J.J. Verwey (PS Friesland);
- op 20 mei door ds. D.S. Dreschler (PS Drenthe) en door prof. A.L.Th. de Bruijne (adviseur);
- op 21 mei door ds. T.K. van Eerden (PS Groningen) en oud. E. Holwerda (PS Holland-Noord);
- op 27 mei door oud. W.C. van der Linden (PS Gelderland);
- op 3 juni door ds. J.R. Douma (PS Holland-Noord), oud. J.T. van der Wijngaard (PS Holland-Noord) oud. J. de Wolf (PS Utrecht) en door prof. P.H.R. van Houwelingen, prof. B. Kamphuis en prof. G. Kwakkel (adviseurs);
- op 10 juni door ds. K. van den Geest (PS Holland-Noord) en ds. R. Tigelaar (PS Overijssel).

1 juni 2012

Artikel 5A

Belijdenis en belofte

Ds. Jt. Janssen (PS Groningen), ds. G. Meijer (PS Drenthe), en ds. F.J. Bijzet (PS Zuiden) zijn op 1 juni 2012 voor het eerst in de vergadering. Door op te staan betuigen zij hun instemming met de drie formulieren van eenheid en verklaren zij dat zij hun werk op de synode in onderworpenheid aan de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de belijdenis van de kerk zullen doen.

Dezelfde belofte is op 8 juni eveneens afgelegd door ds. G. Timmermans en oud. P. Hooijmeijer.

29 januari/5 februari 2011

Artikel 6

Mededelingen van het moderamen

Op voorstel van het moderamen wordt het volgende besloten:

- a. de ouderlingen H. Bondt, P. Mars en S. de Vries te benoemen in de financiële commissie.
- b. te benoemen als communicatieadviseur zr. M.W. Oosten- de Jong te Rheden.
- c. te benoemen als griffier van de synode P. Jonkman.
- d. te benoemen als synodeverslaggevers ds. R. ter Beek en ds. C. van Dijk.
- e. de sluitingsdatum voor het indienen van stukken te bepalen op 19 februari om 24.00 uur.

De zittingsdagen voor de generale synode worden vastgesteld volgens de ontvangen planning van DAO. Op vrijdag wordt vergaderd van 9 tot 22 uur en op zaterdag van 9 tot 16 uur.

5 februari 2011

Artikel 7

Werkwijze generale synode

Door deputaten administratieve ondersteuning is een nieuwe Huishoudelijke Regeling geschreven. Het moderamen stelt voor om deze, met enkele aanpassingen, als uitgangspunt te nemen voor de werkwijze van deze generale synode. Gaandeweg zal blijken of nog meer aanpassingen nodig zijn. Aan het eind van

HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

de synode kan de Regeling, verrijkt met de ervaringen van deze synode, worden vastgesteld als uitgangspunt voor de volgende.

29 januari 2011

Artikel 8

Toelating van de pers

Aan het Nederlands Dagblad, het Reformatorisch Dagblad en Eén in Waarheid wordt toestemming verleend om verslag te doen van de plenaire zittingen van de synode, met in achtneming van de daartoe in de Huishoudelijke Regeling opgenomen bepalingen.

12 februari 2011

Artikel 9

Commissies

Op voorstel van het moderamen worden de krachten van de vergadering verdeeld over de volgende voorbereidende commissies:

<i>Ressort</i>	<i>Onderwerpen</i>
Groningen	Theologische Universiteit
Friesland	Kerkelijke Eenheid
Drenthe	Gbouw: OOG, GDD, ZHT
Overijssel	Vragen van PS Friesland over huwelijkssluiting
Gelderland/Holland-Noord	Herziening Kerkorde
Utrecht	Buitenlandse Kerken
Holland-Zuid	Vragen van PS Gelderland over doop
Zuiden (Zld, NB, L)	Eredienst en kerkmuziek

26 maart 2011

Artikel 10

Meeleven met Japan

Op 11 maart 2011 wordt Japan getroffen door een aardbeving, gevolgd door een verwoestende tsunami. Synode en deputaten BBK betuigen hun meeleven aan de Japanse kerken. Ook doet het Diaconaal Steunpunt een oproep uitgaan naar de kerken om op 3 april in gebed en collecte de bevolking van Japan steun te bieden.

26 maart 2011

Artikel 11

Interne bezinning

Op de laatste zaterdag voor de start van de besluitvormende zittingen spreken de afgevaardigden een dag lang door over het geestelijk kader van hun werk en de instelling die van ieder persoonlijk mag worden verwacht. Er worden geen harde conclusies getrokken; het doel is vooral om elkaar beter te leren kennen en elkaar op te scherpen.

1 april 2011

Artikel 12

Ordevoorstel revisieverzoeken

De GS Zwolle-Zuid 2008 stelde een nieuwe regeling vast voor de ontvankelijkheid van revisieverzoeken (Acta, art. 16, besluit 2a). De synode van 2011 is de eerste waarop deze regeling in praktijk moet worden gebracht. De indruk bestaat dat de hoofdzaken van deze regeling goed bekend zijn geworden onder de kerken. Dit geldt echter niet voor het onderdeel 5: *indien met betrekking tot een materie die naar art. 30 KO vast onderdeel uitmaakt van de agenda van de synode een generaal deputaatschap is aangesteld, kan een revisieverzoek niet worden ingediend alvorens in overleg met bedoeld deputaatschap is geprobeerd tot*

HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

overeenstemming te komen. Voor zover valt na te gaan heeft niet één van de indieners van een revisieverzoek aan deze regel gevolg gegeven. Zijn ze daarom alle onontvankelijk? Het moderamen is van mening dat zo'n beslissing geen recht zou doen aan de betrokken kerken. Om een oplossing te vinden is contact gezocht met de deputaten die deze regeling hadden opgesteld. Dit leidt tot het volgende voorstel:

Besluit:

- a. bij de GS 2011 ingediende revisieverzoeken niet op grond van de regel van de GS Zwolle-Z 2008, Acta art. 16, besluit 2a sub 5 onontvankelijk te verklaren, terwijl ze niet op een onjuist begrip van de besluittekst gebaseerd zijn;
- b. indien er in een revisieverzoek sprake zou zijn van onjuist begrip van een synodebesluit, per geval te beoordelen, op voorstel van de behandelende commissie, of alsnog tijdens de duur van deze synode vooroverleg tussen de indiener en de betrokken deputaten gevoerd dient te worden;
- c. deputaten herziening kerkorde te vragen om de volgende synode te dienen met een aangepaste formulering van de onder a. genoemde regel, waarbij de ervaringen van deze synode worden verwerkt;
- d. deputaten administratieve ondersteuning op te dragen in de periode 2011-2014 alle indieners van een revisieverzoek naar de betrokken deputaten terug te verwijzen, om na te gaan of de indieners beschikken over toereikende informatie en het revisieverzoek zich richt op een goed begrepen besluit.

Gronden:

1. de regel in Acta GS 2008, besluit 2a sub 5 bedoelde slechts een filter te zijn voor revisieverzoeken die berusten op ontoereikende informatie en/of onvoldoende kennis van de besluiten waarvan herziening wordt gevraagd;
2. de toepassing van de regel blijkt moeizaam te verlopen, waardoor enerzijds coulance, anderzijds extra aandacht voor de uitvoering noodzakelijk is.

Het voorstel wordt na korte bespreking met algemene stemmen als besluit aanvaard.

1 april 2011

Artikel 13

Niet te behandelen stukken

Op voorstel van het moderamen besluit de synode met algemene stemmen om de volgende stukken niet in behandeling te nemen:

- A. 25 kennisgevingen en uitnodigingen van instanties die niet kerkelijk, voor de synode niet relevant, of door de tijd achterhaald zijn;
- B. zakelijke correspondentie over al dan niet te verwachten stukken;
- C. 2 kopieën van brieven die niet aan de synode zijn gericht;
- D. brieven die geen directe behandeling behoeven van de synode, maar wel onder de aandacht van deputaten zijn gebracht:
  1. Mission to the World, PCA; bedankt voor onderhouden contacten (BBK);
  2. Koninklijke bibliotheek; vraagt om exemplaar van uitgegeven publicaties (GSP);
  3. Glimar Melo; vraagt raad en begeleiding om hun nieuwe kerkgemeenschap op te zetten (BBK);
  4. Nederlandse kerk in Duitsland; aandacht voor Nederlanders die naar Duitsland verhuizen gaan (BBK);
  5. GK Amersfoort-Nieuwland; stelt informatieve vragen aan deputaten (HKO).
- E. brieven van particulieren, niet ontvankelijk krachtens art. 30 KO en de regeling revisieverzoeken (Acta 2008, art. 16):
  1. R. F. Bronkhorst; geeft advies over hoe vrede te stichten tussen christenen en andere bevolkingsgroepen;
  2. V. Erdin; over duurzaamheid binnen de GKv;
  3. A. Zandbergen; bemoedigt de broeders afgevaardigden;
  4. D. Wolters; heeft bezwaar tegen de gang van zaken in de GKv;

HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

5. J. Simons; uit verontwaardiging over gang van zaken in GK Axel;
6. M.J. Buitenhuis; verzoekt het advies van DKE aan GK Zoetermeer te toetsen;
7. Predikanten Vereniging; verzoekt om de beroepscode voor predikanten kerkelijk te ijken;
8. J. M. Goedhart; diverse bezwaren tegen besluiten GS 2008 (Acta art. 15, 50, 51, 54);
9. E. J. Stamhuis; bezwaar tegen besluit DKE meedoen Nationale Synode;
10. H. Hindriks; verzoekt afzetten predikant over te laten aan de classis;
11. C. J. Teunis; betuigt adhesie aan brief GK Veenendaal;
12. A. Zandbergen; waarschuwt over de vrouw in het ambt;
13. G. Blijdorp; bezwaar, geen appelschrift, inz. tolerantie m.b.t. het afwijzen van de doop van jonge kinderen;
14. J. Leijenhorst; geeft reactie op het ontwerp kerkorde van deputaten;
15. E. J. van den Bos en Jac. Ophoff; vragen zusterkerkrelatie met NGK te overwegen;
16. R. ter Beek; vraagt het geloftekarakter in de avondmaalsformulieren te herstellen.

Het oorspronkelijke voorstel van het moderamen bevatte nog 7 brieven meer, namelijk 4 brieven van kerken die reageren op uitspraken van de GS Zwolle-Zuid 2008 in appel, waarbij ze echter geen partij waren, en 3 brieven van kerken die geen specifiek verzoek bevatten. De vergadering aanvaardt echter met 16 tegen 15 stemmen, bij 2 onthoudingen, een amendement van ds. Leeftink en ds. Trimp om deze stukken alsnog op de agenda te plaatsen. Grond: *De synode wil maximaal recht doen aan de kerken die door middel van hun officiële reacties blijf geven van hun betrokkenheid en meeleven bij het synodewerk. Het plaatsen van hun ingekomen stukken op de synode-agenda zegt niets over inhoudelijke goedkeuring van hun opmerking en verzoeken door de synode.*

27 mei 2011

Artikel 14

Brieven van kerken die geen specifiek verzoek bevatten.

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde kerk te Katwijk d.d. 2 juni 2010, als begeleidend schrijven bij een negental andere brieven;
2. brief van de Gereformeerde kerk te Katwijk d.d. 2 juni 2010, dat ze de besluiten van de GS Amersfoort-C 2005 inzake gasten aan het Avondmaal (Acta, art. 50) ook na afwijzing door de GS Zwolle-Zuid 2008 van de verzoeken tot revisie van dit besluit (Acta, art. 22) nog steeds niet kan ratificeren;
3. brief van de Gereformeerde kerk te Katwijk d.d. 2 juni 2010, waarin ze in reactie op het besluit van de GS Zwolle-Zuid 2008 (Acta, art. 29) meedeelt de Commissie van Beroep in predikantszaken wel te willen erkennen, "echter met uitzondering van zaken betreffende ambtsvervulling".

Besluit:

de genoemde brieven niet in behandeling te nemen.

Gronden:

1. de brieven bevatten geen specifiek verzoek;
2. de rechtskracht van synodebesluiten is niet afhankelijk van de ratificatie door een plaatselijke kerk.

Het besluit, dat is voorbereid door het moderamen, wordt zonder bespreking met algemene stemmen genomen.

27 mei 2011

Artikel 15

Brieven van kerken die reageren op uitspraken van de GS Zwolle-Zuid 2008 in appel.

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde kerk te Katwijk d.d. 2 juni 2010, waarin ze meedeelt de besluiten van de GS Zwolle-Zuid 2008 (Acta art. 48 e.v.) inzake de GK te Kampen-Noord niet te kunnen ratificeren;

HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

2. brief van de Gereformeerde kerk te Tilburg d.d. 12 december 2009, waarin ze meedeelt zich niet in staat te voelen om de besluiten van de GS Zwolle-Zuid 2008 (art. 48 e.v.) inzake de GK te Kampen-Noord (Ichthus) wel of niet te ratificeren;
3. brief van de Gereformeerde kerk te Hattem-Noord d.d. 14 oktober 2010 met bezwaar tegen de wijze waarop de GS Zwolle-Zuid 2008 (Acta, art. 52) een uitspraak in appel inzake het samenwonen van homofielen als uitspraak met brede gelding heeft gepresenteerd, en vervolgens met inhoudelijk bezwaar tegen deze uitspraak;
4. brief van de Gereformeerde kerk te Katwijk d.d. 2 juni 2010, met het verzoek tot aanscherping van de uitspraak van de GS Zwolle-Zuid 2008, art. 52;
5. brief van de Gereformeerde kerk te Katwijk d.d. 2 juni 2010, waarin zij bezwaar maakt tegen het besluit van de GS Zwolle-Zuid 2008 (Acta, art. 54) om het appel van een viertal broeders tegen een uitspraak van de PS Utrecht onontvankelijk te verklaren;
6. brief van de Gereformeerde kerk te Drachten-Nijega, Drachten-Oost en Drachten-ZW d.d. 7 januari 2011, waarin zij bezwaar maken tegen het besluit van de GS Zwolle-Zuid 2008 (Acta, art. 54) om het appel van een viertal broeders tegen een uitspraak van de PS Utrecht onontvankelijk te verklaren;
7. brief van de Gereformeerde kerk te Drachten-Nijega en Drachten- ZW d.d. 7 januari 2011, waarin zij vragen om revisie van het besluit van de GS Zwolle-Zuid 2008 (Acta, art. 53) om het appel van een vijftal broeders tegen een besluit van de PS Holland-Zuid ongegrond te verklaren.

Besluit:

de brieven niet ontvankelijk te verklaren.

Gronden:

1. de uitspraken in geding zijn uitspraken in concrete appenzaken. De GS Zwolle-Zuid 2008 (Acta, art. 46, besluit 1.4a) sprak uit "dat herziening van een appeluitspraak van de generale synode slechts mogelijk is op verzoek van een partij in het geschil dat bij de appeluitspraak is beslecht." Al of niet ratificeren is voor anderen dan partijen niet aan de orde;
2. de motivering van een appeluitspraak kan trekken hebben van een algemene normering, maar daarmee wordt het nog geen algemene, anderen dan partijen bindende, kerkelijke uitspraak.

Het besluit, dat is voorbereid door het moderamen, wordt zonder bespreking met algemene stemmen genomen.

24 juni 2011

Artikel 16

Brief GK Kampen-Ichthus

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Kampen (Ichthus), waarin zij meldt hoe ze de besluiten van de GS Zwolle-Zuid 2008 (Acta art. 48 en 50) met betrekking tot het door haar ingediende revisieverzoek en appelschrift heeft ontvangen.

Besluit:

deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

Gronden:

1. de GK Kampen (Ichthus) constateert zelf dat zij geen deel meer uitmaakt van het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland;
2. de brief van de GK Kampen (Ichthus) biedt geen opening voor herstel van de kerkelijke relatie. Het besluit, dat is voorbereid door het moderamen, wordt zonder bespreking met algemene stemmen genomen.

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 2

Vragen uit de kerken

Artikel 17

Vragen PS Friesland inzake huwelijk, samenlevingsvormen en huwelijkssluiting

Materiaal:

1. twee verzoeken van de PS Friesland inzake huwelijk, samenlevingsvormen en huwelijkssluiting.
De PS verzoekt om een uitspraak of en zo ja welke vormen van samenleven, die publiek en juridisch vastgelegd zijn, in de kerk erkend kunnen worden op basis van welke criteria.
Als tweede verzoekt de PS Friesland te overwegen of het wenselijk en mogelijk is de huwelijkssluiting weer in de kerk terug te halen, zodat het onderscheid tussen het bijbelse huwelijk en hoe de overheid dit in het burgerlijk huwelijk wettelijk geregeld heeft niet meer gemaakt hoeft te worden en de situatie weer helder is: "trouwen = in de kerk een verbond aangaan";
2. rapport van de commissie Overijssel (bijlage 2.1).

Besluit 1:

aan deputaten relatie kerk en overheid samen met de raad van advies inzake huwelijk en echtscheiding opdracht te geven aan de volgende generale synode advies uit te brengen hoe je als kerken omgaat met de verschillende samenlevingsvormen van man en vrouw die publiek en juridisch vastgelegd zijn en of en hoe die samenlevingsvormen kunnen voldoen aan wat in de Bijbel staat over het huwelijk.

Gronden:

1. terecht merkt de PS Friesland in de toelichting bij haar voorstel op dat het burgerlijk huwelijk als door de overheid geregelde samenlevingsvorm naast andere min of meer juridisch geregelde vormen van samenleven staat;
2. het is wijs dat de kerken zich ertoe zetten het huwelijk als instelling van God af te grenzen tegen de veelheid van samenlevingsvormen, waarbij de kerken zich niet afhankelijk opstellen tegenover het steeds verder uitgeholde wettelijk vastgelegde burgerlijk huwelijk;
3. het is wenselijk om in de huidige samenleving te zoeken naar nieuwe wegen en mogelijkheden om het huwelijk, zoals de Bijbel er over spreekt, in de kerkelijke gemeente te verankeren en de christelijke huwelijksmoraal te versterken.

Besluit 2:

aan het tweede verzoek van de PS Friesland niet te voldoen.

Gronden:

1. het verzoek impliceert revisie van de uitspraak van de GS Zuidhorn 2002-2003, Acta art. 195 besluit 2 en 3;
2. de gronden bij het besluit van de GS Zuidhorn zijn door de PS Friesland niet overtuigend weerlegd:
  - a. het publieke karakter van het huwelijk wordt niet bestreden;
  - b. niet aangetoond wordt dat wanneer kerken huwelijken mogen voltrekken dat een krachtiger appel op de overheid is dan tot nu toe;
  - c. vermenging van kerk en staat op het terrein van het huwelijk is in het voorstel van de PS onvermijdelijk, is echter ook onwenselijk;
  - d. de overheid biedt de kerken nog steeds de ruimte om het huwelijk naar bijbelse maatstaven in te vullen;
3. het huwelijk dient vanwege zijn publieke karakter een grondslag te hebben in de burgerlijke wetgeving;
4. bewaking van de civielrechtelijke gevolgen van het huwelijk is een taak van de overheid;
5. erkenning door de overheid van de kerk als huwelijkssluitende instantie op welke manier ook brengt het risico mee dat diezelfde overheid zich mengt in kerkelijke besluitvorming betreffende het huwelijk.

Bespreking

Als adviseur is aanwezig prof. A.L.Th. de Bruijne. Verder ds. H.J. Siegers als voorzitter van de raad van advies inzake huwelijk en echtscheiding.

Ds. Oostland meldt namens de commissie Overijssel dat van de brs. G.J. Schutte en P. Lourens schriftelijk advies is ontvangen. De twee onderhavige kwesties hebben veel met elkaar te maken, daarom zijn beide rapporten samengevoegd.

Afgevaardigden spreken hun waardering uit voor het voorstel waarin veel materiaal is verzameld. Er is goed geluisterd naar adviezen. Jammer wordt gevonden dat er toch nog een voorstel voor studie is, waardoor helderheid in de problematiek drie jaar opschuift. Het is duidelijk dat het huwelijk in de zin van het Burgerlijk Wetboek niet meer is wat bedoeld wordt met het huwelijk in bijbelse zin. Die discrepantie moet de kerkmensen ook duidelijk gemaakt worden. Onderschreven wordt dat onderzocht moet worden welke relatievormen voldoen aan de bijbelse normering.

Het huwelijk de kerk intrekken is een ingewikkelde zaak. De wet verbiedt een ceremonie voorafgaand aan een huwelijkssluiting. Privatisering heeft de beleving van het huwelijk beïnvloed. Bavinck pleitte reeds voor een drietrapsraket: de familie als eerste bij een relatie, vervolgens een taak voor de overheid en tenslotte een ceremonie van de kerk.

In de tweede ronde wordt gewezen op beleid dat in de classis Groningen reeds gemaakt is. Ook wordt een gezamenlijk advies met de NGK gewenst. Door prof. De Bruijne wordt er op gewezen dat het burgerlijk huwelijk iets is van de laatste paar honderd jaar, toen er geen sprake meer was van een staatskerk en een christelijke overheid.

In de besluitronde wordt een amendement van ds. Ophoff, om bij besluit 1 de zin "hoe in de toekomst om te gaan met de verschillende vormen van samenleving die publiek en juridisch vastgelegd zijn tussen één man en één vrouw, als wettelijke regeling van het huwelijk in bijbelse zin" te vervangen door "hoe je als kerken omgaat....." aangenomen (voor 33, tegen 1 en onthouding 1). Een tweede amendement van ds. Ophoff om bij besluit 1, grond 3, de woorden "gegrond op de Bijbel" te vervangen door "zoals de Bijbel er over spreekt", wordt aangenomen met algemene stemmen. Een voorstel van br. J. Feenstra om een besluit 1b toe te voegen: "kerkenraden de bevoegdheid te geven de afgesproken voorwaarden bij een geregistreerd partnerschap te wegen in hoeverre zij voldoen aan de kenmerken van een huwelijk naar bijbelse maatstaven en deze weging te betrekken bij het kiezen van de juiste pastorale begeleiding van gemeenteleden", haalt het niet (voor 2, tegen 32 en onthouding 1). Besluit 1 wordt genomen met algemene stemmen. Besluit 2 met 33 stemmen voor bij 2 onthoudingen.

De preses dankt de commissie en adviseurs: de besluiten die we namen hebben alles te maken met de ontwikkelingen in onze samenleving waar het burgerlijk huwelijk zich steeds verder verwijderd van het bijbels huwelijk en er allerlei zelf in te vullen nieuwe relatievormen zijn. In trouw aan de Here en zijn Woord en met honorering van de eigen plaats en verantwoordelijkheid van kerk en staat moeten we adequaat reageren op de actuele situatie. Deputaten RKO en de RvA Huwelijk en Echtscheiding wensen we de wijsheid toe van de God, die het huwelijk tussen man en vrouw instelde, voor de opdracht die ze zojuist van ons hebben ontvangen.

3 juni 2011

Artikel 18

Vraag PS Gelderland inzake weigeren kinderdoop

Materiaal:

1. brief van de PS Gelderland-Flevoland d.d. 22 december 2010 met het verzoek "om ten aanzien van de gereformeerde leer over de kinderdoop tot een besluit te komen of de kinderdoop tot een fundamenteel leerstuk van de gereformeerde leer behoort dat door de kerkenraden in de weg van de tucht gehandhaafd moet worden";
2. rapport van de commissie Holland-Zuid (bijlage 2.2).

Besluit:

aan het verzoek niet te voldoen.

Gronden:

1. de PS Gelderland-Flevoland heeft niet aangetoond dat een aanvulling of bevestiging nodig is van wat de kerken over de doop van de kinderen uitspreken in hun belijdenis, kerkorde en doopformulieren;
2. de aanleiding voor dit verzoek ligt in een appelzaak. Uit het feit dat de PS in die appelzaak uitspraak heeft gedaan, blijkt dat de onderhavige zaak door een mindere vergadering kon worden afgehandeld.

Bespreking

Door afgevaardigden wordt opgemerkt dat men het in grote lijnen eens is met de commissie Holland-Zuid, die dit besluit heeft voorbereid, maar dat de gronden mager gevonden worden. Kan er niet meer inhoudelijk gesproken worden? Daarmee worden de kerken gediend. Van belang is dat de broeder die de zaak aanhangig heeft gemaakt, geen appel heeft aangetekend bij de GS. Daardoor is het onmogelijk voor de GS om, waar een mindere vergadering een uitspraak heeft gedaan, dit nu over te doen. Gesuggereerd wordt om een studiec commissie in te stellen over het onderhavige onderwerp. De commissie Holland-Zuid benadrukt bij monde van ds. Ophoff dat er goed gekeken moet worden naar wat er gevraagd wordt. De quaestio komt voort uit een appelzaak waarover de PS een uitspraak heeft gedaan. Door de kerken is het nodige gezegd over de doop. De grond lijkt sober, maar het aanwezige materiaal is voldoende om mee aan de slag te gaan. De PS doet een beperkt verzoek.

Besluitvorming

Ds. Trimp stelt voor om grond 1 te vervangen door twee andere: "1: het goed recht van de kinderdoop als opdracht van God is duidelijk vastgelegd in onze belijdenis (b.v. zondag 26 en 27 HC) en geldt als één van de kenmerken van de ware kerk (art. 29 NGB) – daarover is geen uitspraak van een GS nodig in de zin van een al dan niet 'fundamenteel leerstuk'; 2: het behoort tot de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerkenraad om in het pastoraat ouders die de doop aan hun kind onthouden bijbels onderwijs te geven en liefdevol te vermanen." Dit amendement wordt verworpen (voor 14, tegen 22). Het voorstel van de commissie Holland-Zuid wordt aangenomen (voor 34, onthouding 2).

De preses dankt de commissie. Het antwoord dat we gaven zal voor Gelderland en wellicht ook voor anderen in ons kerkverband teleurstellend zijn. Maar een vraag als de PS aan ons voorlegde verdient nu eenmaal goede kerkelijke voorbereiding: juist vanwege de zaak. De vraag naar eventueel te oefenen tolerantie is niet beantwoord. Dat maakt de noodzaak van schriftuurlijk onderwijs over de doop als teken van Gods verbond met de gelovigen en hun kinderen des te klemmender. Daarbij staan we niet met lege handen. We hebben Gods eigen Woord. En we hebben onze belijdenisgeschriften en liturgische formulieren die dat Woord naspreken. Ons gebed is dat kerken en kerkleden de rijkdom van Gods verbond en het grote belang van de kinderdoop ook echt ervaren.

4 juni 2011

Artikel 19

Vraag PS Gelderland inzake 'overdoop'.

Materiaal:

1. brief van de PS Gelderland-Flevoland d.d. 22 december 2010 met het verzoek "om ten aanzien van de gereformeerde leer over de doop, tot een besluit te komen of overdopen een grond is van feitelijke onttrekking". De brief heeft als bijlage een nota van de kerk te Zeewolde inzake het kerkenraadsbeleid met betrekking tot gemeenteleden die zich in een andere gemeente opnieuw laten dopen;
2. rapport van de commissie Holland-Zuid (bijlage 2.3).

Besluit:

te antwoorden

- a. dat zogenaamde overdoop in strijd is met wat de Schrift leert (Matt. 28: 19; Rom. 6: 3 en 4; 1 Korinte 12: 13; Gal. 3: 27; Kol. 2: 12 en Ef. 4: 5) en de kerken belijden (Geloofsbelijdenis van Nicea, NGB art. 34);
- b. dat de door de PS genoemde 'feitelijke onttrekking' noch in de kerkorde noch in generale bepalingen is geregeld;
- c. dat ook in het geval van 'overdoop' de constatering van een onttrekking alleen kan volgen uit een bewuste overgang naar een andere gemeente;
- d. dat in andere gevallen van 'overdoop' bijbels onderwijs, zo nodig gevolgd door vermaan, nodig is.

Gronden:

1. de doop bevestigt en verzegelt de inlijving van de dopeling in het lichaam van Christus, is als zodanig een uitspraak over het gehele leven van de dopeling (een overgang tot een andere staat des levens) en naar de aard der zaak niet herhaalbaar;

HOOFDSTUK 2, VRAGEN UIT DE KERKEN

2. onttrekking aan de gemeente is noodzakelijk een daad van een gemeentelid die hij zelf moet stellen in woord of (bewuste) daad; zolang er contact met het gemeentelid mogelijk is kan onttrekking door een kerkenraad niet worden geconstateerd zonder instemming van het gemeentelid;
3. wanneer een zich opnieuw laten dopen voor een gemeentelid niet de betekenis heeft van onttrekking en overgang naar een andere gemeente (maar bijvoorbeeld die van bevestiging van geloofsvernieuwing) blijft het gemeentelid dus lid van de gemeente en heeft hij recht op vermaan en goed onderwijs over de doop.

Bespreking

Door de commissie Holland-Zuid is dit onderwerp voorbereid. De strekking van het voorstel wordt algemeen ondersteund, maar er zijn vragen bij de detaillering. Is een duo-lidmaatschap nu wel mogelijk? Waarom nog weer in gesprek gaan met een kerklid dat zich heeft onttrokken? Overdopen is je toch metterdaad voegen bij een andere gemeenschap? In reactie zegt de commissie dat het niet altijd zo'n bewuste keuze is, maar soms spontaan opkomt. Daarom moet er ruimte voor een gesprek zijn. Het gemeentelid dwaalt ernstig en daarom is vermaning en onderwijs nodig. Overdoop is in strijd met de leer van de kerk. Dat een en ander onrust in de kerk veroorzaakt is duidelijk. Het oorspronkelijke tekstvoorstel van 1c "dat waar overdoop de bewuste keuze van het betrokken gemeentelid inhoudt van een overgang naar de gemeente waar de doop plaats vindt, de kerkenraad de tijd neemt om zich te overtuigen van het bewuste karakter van deze keuze van het gemeentelid en er ook ruimte is voor bekering" wordt onduidelijk geacht. Op voorstel van br. Mollema wijzigt de commissie besluit 1c als volgt: "ook in het geval van overdoop kan de constatering van een onttrekking alleen volgen uit een bewuste overgang naar een andere gemeente". Eveneens neemt de commissie het voorstel van ds. Harmannij over om onder 'besluit' de woorden "uit te spreken" te vervangen door "te antwoorden".

Het besluit wordt genomen met 33 stemmen voor, bij 1 onthouding.

De preses dankt de commissie. Het is helaas een verschijnsel dat voorkomt: zich laten overdopen terwijl men in opdracht van Christus en naar zijn instelling al gedoopt is. Eigenlijk kan dat helemaal niet: je laten overdopen, want Christus heeft geen tweede doop ingesteld. Zo'n doop is dus geen echte doop. Maar helaas zijn de gevolgen ervan wel heel reëel: verdriet in gemeentes en in families. Onze besluitvorming wil een procedureel handvat aan kerkenraden bieden voor de geestelijke oproep en het kerkelijk vermaan tot bekering. We bidden de Here om onze kerken en haar leden door zijn Geest en Woord te willen bevestigen in onze belijdenis van de ene doop tot vergeving van zonden die wij belijden in de geloofsbelijdenis van Nicea.

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 3

Kerkregering

10 juni 2011

Artikel 20

Verzoek tot uitbreiding van het recht op revisie (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 16)

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Hoofddorp d.d. 4 januari 2010 met het verzoek om het besluit van de GS Zwolle-Zuid 2008 met betrekking tot de mogelijkheid van revisie (Acta art. 16) te wijzigen in die zin, dat ook individuele kerkleden in uitzonderlijke situaties het recht hebben om revisie te vragen van algemene besluiten van een synode. Daarom wil de kerk van Hoofddorp in besluit 2 van genoemd artikel sub a de woorden 'in beginsel ... alleen' in regel 2 en 'in ieder geval' in regel 3 toevoegen.

Besluit:

aan het verzoek van de Gereformeerde Kerk te Hoofddorp niet te voldoen.

Grond:

de GS Zwolle-Zuid 2008 heeft zich uitvoerig beziggehouden met de vraag, wie wanneer revisie mogen verzoeken met betrekking tot synodebesluiten. Alle argumenten die de kerk van Hoofddorp noemt zijn ook toen meegewogen in de besluitvorming. De kerk van Hoofddorp draagt geen nieuwe argumenten aan op grond waarvan de besluitvorming anders had moeten uitvallen.

De commissie Drenthe, die het besluit heeft voorbereid, geeft de volgende toelichting:

De GS Zwolle-Zuid 2008 heeft met betrekking tot het recht op revisie duidelijke uitspraken gedaan en daarbij in een aparte bijlage (Acta Zwolle-Zuid 2008 bijlage 3.2) verantwoording afgelegd voor de keus om dit recht voor kerkleden te beperken tot besluiten "waardoor zij rechtstreeks in hun eigen belang zijn getroffen".

De kerk van Hoofddorp wil deze uitzondering op de regel nog verder oprekken door gemeenteleden ook toe te staan vanwege 'profetisch spreken' of 'het algemene belang van de kerken' bij uitzondering in de gelegenheid te stellen revisieverzoeken in te dienen. Maar dit heeft de GS Zwolle-Zuid juist zeer weloverwogen willen tegengaan. Wanneer individuele kerkleden menen vanwege het algemeen belang of vanuit een profetisch spreken revisie van synodebesluiten te moeten vragen, dienen zij zich te wenden tot hun eigen kerkenraad, die vervolgens het recht heeft van elk besluit van de synode revisie te vragen.

Er vindt geen bespreking plaats. Het voorstel van de commissie Drenthe wordt aangenomen met 1 onthouding en 35 stemmen voor.

4 juni 2011

Artikel 21

Brief van de GK Smilde over de hantering van art. 31 KO (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 54)

Materiaal:

brief van de kerk te Smilde d.d. 12 april 2010. De kerk vraagt welke mogelijkheden er zijn voor het kerkverband om in te grijpen wanneer een predikant dwaalleer verkondigt, maar zijn eigen kerkenraad en classis in gebreke blijven om tegen hem op te treden.

Besluit:

de Gereformeerde Kerk te Smilde de volgende brief te sturen:

Geachte broeders,

In uw brief d.d. 12 april 2010 legt u de synode een vraag voor over de hantering van art. 31 KO (n.a.v. Acta GS Zwolle-Zuid, art. 54). U merkt terecht op dat ratificatie dan wel revisie voor u niet aan de orde is, omdat u geen partij bent in het geding waarin met het betreffende besluit uitspraak werd gedaan. U wilt wel een vraag aan de synode voorleggen met een verzoek om helderheid te bieden.

*De Synode kan op uw verzoek niet ingaan.
Vragen om informatie kunt u aan deputaten kerkorde voorleggen.
Voor een quaestio kunt u zich wenden tot de classis.*

Met broedergroet,

Bespreking

Het moderamen heeft dit voorstel voorbereid. Opgemerkt wordt dat Smilde een interessante zaak aan de orde stelt. De GS Zwolle-Zuid heeft in het kader van een uitspraak in appel overwogen dat aan personen of kerken niet de onbepaalde mogelijkheid toekomt om in de weg van appel aan de bel te trekken tegen verkeerde ontwikkelingen elders binnen het kerkverband. Nadenken over de consequenties van genoemde overweging kan van belang zijn, maar de huidige synode is niet bevoegd om hier een uitspraak over te doen. De juiste (kerkelijke) weg om deze vraag aan de orde te stellen wordt in de beantwoording aangegeven.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

10 juni 2011

Artikel 22

Aanpassing Regeling Preekconsent (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 16, besluit 5)

Materiaal:

1. besluit van de GS Zwolle-Zuid 2008, (Acta, art. 16 besluit 5) inzake een “generale regeling voor het verlenen van preekconsent” met het daarbij horende Aanvullend rapport van de toenmalige deputaten Kerkrecht en kerkorde;
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Hoofddorp d.d. 4 januari 2010;
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Capelle aan den IJssel d.d. 15 februari 2010;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Amersfoort-Zuid d.d. 5 januari 2011.

Deze drie kerken pleiten voor aanpassing van de genoemde regeling.

Besluit 1:

het verzoek van de GK Hoofddorp om artikel 3a van de Generale Regeling aan te vullen met: [broeders die] ‘promotieonderzoek verrichten aan de Theologische Universiteit’ af te wijzen.

Grond:

genoemde broeders zijn als zij theologie hebben gestudeerd aan de Theologische Universiteit al begrepen in artikel 3a en 3b.

Besluit 2:

aan de verzoeken van de GK Hoofddorp en de GK Capelle-Noord om de Regeling zo te wijzigen dat voor de broeders genoemd in artikel 3a en 3b een maximum van één verlenging van het preekconsent wordt gestipuleerd, niet te voldoen.

Grond:

de Regeling voorziet in de mogelijkheid voor de classis om verlenging van het preekconsent elke twee jaar serieus te overwegen en het bij die gelegenheid zo nodig te beëindigen.

Besluit 3:

aan de verzoeken van de GK Hoofddorp, de GK Amersfoort-Zuid en de GK Capelle-Noord om in de Regeling de voorwaarden voor verlenging nader te omschrijven als volgt te voldoen:

[art. 10 nieuw] Verlenging van het preekconsent moet worden aangevraagd bij de toezichthoudende classis. Daarbij moet de aanvrager kunnen overleggen:

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

- a. *afschriften van het besluit van de classis om hem preekconsent te verlenen en van de ondertekende verklaring uit art. 7;*
- b. *een positief getuigenis van zijn kerkenraad inzake zijn leer, zijn leven en zijn functioneren in de gemeente.*

De classis zal zich er ook van vergewissen, dat er bij haar of bij de door haar aangewezen begeleider van de aanvrager geen gegronde bezwaren tegen zijn prediking of optreden zijn binnengekomen. Een gemotiveerd advies van de begeleider-predikant is vereist; de classis zal dit advies in haar besluitvorming betrekken.

(huidig art. 10 wordt art. 11)

De gewijzigde regeling is opgenomen in bijlage 3.1

Grond:

het ontbreken van voorwaarden bij verlenging in de Regeling van 2008 geeft de indruk dat verlenging van het preekconsent een formaliteit is, wat niet de bedoeling is.

Bespreking

De eerste bespreking is op 4 juni. De commissie Utrecht heeft dit onderdeel voorbereid. In de brieven uit de kerken wordt vrees uitgesproken voor eindeloze verlenging van een preekconsent en men vraagt zich af of er effectief toezicht is. Ook ontbreken voorwaarden bij verlenging. Om aan het laatste tegemoet te komen is een nieuw artikel 10 toegevoegd. Geconstateerd kan worden dat er in de kerkelijke praktijk ruim gebruik gemaakt wordt van de geboden mogelijkheid.

Bij meerdere afgevaardigden leeft de wens om eindeloze verlenging te voorkomen. Ook wordt het belang van de ambtelijke inbedding van de woordbediening benadrukt. De regeling biedt broeders de mogelijkheid om voor te gaan als ze daarvoor de gaven hebben, zonder op termijn predikant te moeten worden. Het zou volgens de commissie jammer zijn als na verloop van tijd van die gaven geen gebruik meer gemaakt kan worden. In de nieuwe besluitvorming staat voorop de wens om optimaal de gave van de woordverkondiging in de kerken te benutten. De classis is verantwoordelijk voor een goede begeleiding. Deze moet je niet te strak willen voorschrijven. Een beslissing moet passen bij de persoon.

Besluitvorming

Bij besluit 2 dient ds. Leeftink een tegenvoorstel in dat luidt: "te voldoen aan de verzoeken om de Regeling zo te wijzigen dat het verleende preekconsent voor de broeders genoemd in art. 3a en 3b maximaal met één periode van twee jaar kan worden verlengd, en daarom art. 4 van de Regeling als volgt te herformuleren:

4. Het preekconsent wordt door de classis verleend voor een periode van twee jaar en heeft voor de eerste twee in art. 3 genoemde categorieën ook geldigheid voor de gereformeerde kerken buiten de classis en kan maximaal één keer verlengd worden met een periode van twee jaar. Voor een kerkelijk werker geldt dat hij alleen bevoegd is voor te gaan in de eigen gemeente(n) waaraan hij als kerkelijk werker is verbonden, waarbij het mogelijk is dat het consent met telkens eenzelfde periode verlengd wordt. "

Dit voorstel wordt verworpen (11 voor, 22 tegen, 1 onthouding).

Bij besluit 3 stelt ds. Feenstra voor om in plaats van "Ze zal pas overgaan tot verlenging als er een gemotiveerd positief advies van de begeleider-predikant is" te lezen "Een gemotiveerd positief advies van de begeleider-predikant is vereist; de classis zal dit advies in haar besluitvorming betrekken". Dit voorstel wordt aanvaard (31 voor, 3 tegen). Na enig overleg blijkt deze wijziging echter niet het beoogde effect te bewerken (namelijk: een inhoudelijke bespreking door de classis). Dus wijzigt ds. Feenstra op 10 juni zijn amendement door het woord "positief" te laten vervallen. De synode stemt met deze wijziging van het genomen besluit in (35 voor, 1 onthouding).

De besluiten worden als één geheel genomen (30 voor, 4 onthoudingen).

Artikel 23

Revisieverzoek gasten aan het avondmaal (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 22, besluit 3)

Materiaal:

1. Acta GS Zwolle-Zuid 2008, artikel 22, besluit 3: “te voldoen aan het verzoek in de brief van de Gereformeerde Kerk te Alkmaar, door uit te spreken, dat wanneer instemming gevraagd wordt met de gereformeerde leer niet meer of minder gevraagd wordt dan wanneer er instemming gevraagd wordt met ‘de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en hier in de christelijke kerk geleerd wordt”;
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Veenendaal-Oost d.d. 8 januari 2010 met verzoek om van genoemd besluit van de GS Zwolle-Zuid terug te keren naar het besluit van de GS Amersfoort-Centrum 2005 (Acta, art. 50), met als argument: “instemming met alleen de Apostolische Geloofsbelijdenis geeft te veel ruimte aan de mogelijkheid tot het niet delen in essentiële geloofsstukken”;
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Vroomshoop d.d. 12 december 2010 met verzoek om een uitspraak die helderheid schept over de interpretatie en reikwijdte van de formulering waar het besluit van de GS Zwolle-Zuid naar verwijst, (‘de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en hier in de christelijke kerk geleerd wordt’) met als argument dat het door deze uitspraak niet meer duidelijk is of instemming gevraagd wordt met ‘heel de gereformeerde leer’ of ‘louter instemming met de apostolische geloofsbelijdenis’, wat schadelijk is voor de onderlinge eenheid.

Besluit:

niet te voldoen aan de verzoeken van de Gereformeerde Kerken te Veenendaal-Oost en te Vroomshoop.

Gronden:

1. de GS Zwolle-Zuid 2008 heeft met artikel 22, besluit 3 het besluit van de GS Amersfoort-Centrum 2005, artikel 50 niet gewijzigd, alleen toegelicht;
2. de GS Zwolle-Zuid stelt bij wijze van toelichting het instemming vragen met de gereformeerde leer gelijk met het vragen om instemming met de ‘leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en hier in de christelijke kerk geleerd wordt’. Er is geen sprake van instemming met ‘alleen’ of ‘louter’ de Apostolische Geloofsbelijdenis.

Bespreking

De commissie Utrecht meldt dat plaatselijk verschillend wordt omgegaan met de regeling zoals die op de GS Amersfoort-Centrum 2005 is vastgesteld. De nadere besluitvorming op de GS van Zwolle-Zuid in 2008 zou hier volgens de brieven schrijvende kerken ook van afwijken. De commissie is echter van mening dat het besluit van de GS Zwolle-Zuid niet afwijkt van de besluiten van de GS Amersfoort-Centrum. In de vergadering wordt nog opgemerkt dat er achter de revisieverzoeken wel een heel verhaal schuilt. Verder vindt er geen bespreking plaats.

Het besluit wordt genomen met 33 stemmen voor bij 3 onthoudingen.

De preses dankt de commissie voor haar werk.

4 juni 2011

Artikel 24

Brief van de GK Bunschoten-Oost inzake wijziging van de kerkorde (GS Zuidhorn 2002, art 19)

Materiaal:

verzoek van de kerk te Bunschoten-Oost d.d. 13 februari 2011 om herziening van het besluit van de GS Zuidhorn 2002 inzake de procedure voor wijziging van de kerkorde (Acta, art. 19). De kerk te

Bunschoten-Oost acht de door de synode van 2002 vastgestelde procedure niet adequaat voor de nu plaatsvindende algehele herziening van de kerkorde.

Besluit:

aan het verzoek van de kerk te Bunschoten-Oost niet te voldoen.

Grond:

voor de algemene herziening van de kerkorde is een apart projectplan vastgesteld waarin recht wordt gedaan aan de inbreng van de kerken (Acta GS Zwolle-Zuid 2008, art. 16, besluit 7; het projectplan is als bijlage 3.1 opgenomen in de Acta).

Het besluit is voorbereid door het moderamen en wordt zonder bespreking met algemene stemmen genomen.

16 april 2011

Artikel 25

Herziening kerkorde

Bij de informatieve zitting, op 12 februari, zijn als deputaten aanwezig: S. Griffioen, ds. K. Harmannij, P.T. Pel, prof. M. te Velde, en als secretaris L.H. Olde.

De voorgeschiedenis van de herziening van de kerkorde gaat terug op de GS Zuidhorn 2002. Deputaten kregen de ruimte om voorstellen te doen over wat zij aan herziening nodig achtten. Dit leidde tot het besluit van de GS Amersfoort-C 2005 om over te gaan tot algehele herziening. De GS Zwolle-Zuid 2008 benoemde hiervoor een beperkt deputaatschap, dat binnen een jaar zijn eerste resultaat moest voorleggen aan de kerken. In 2010 zijn op deze Werkorde reacties binnengekomen vanuit de kerken. Deze worden nu nog verwerkt tot een Werkorde 2, die voor 1 mei 2011 aan de synode wordt aangeboden. In beide gevallen is er een Memorie van Toelichting bijgevoegd.

De bedoeling is om te blijven bij een compacte kerkorde, die waar nodig wordt aangevuld met generale regelingen en modellen. Op bepaalde punten slaat de Werkorde nieuwe wegen in, maar over het algemeen volgt de Werkorde het recht dat gegroeid is in de kerken. Er is ook gekeken naar de kerkorde van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK), om te voorkomen dat er onnodig verschillen zouden ontstaan. Het is echter geen gezamenlijk project geworden, omdat de CGK juist in 2001 een herziening hadden afgerond, die veel leek op wat de Gereformeerde Kerken in 1978 hebben gedaan. Deputaten wilden echter juist verder gaan, vanwege allerlei actuele ontwikkelingen en ook omdat de kerkorde sterker moest staan in zijn externe werking. Wel is het resultaat van deputaten meermalen aangeboden aan de deputaten van de CGK, echter zonder inhoudelijke reactie tot dusver. Deputaten kiezen in de Werkorde niet voor een formulering met 'zullen' of 'moeten'. In overeenstemming met wat ook elders gebruikelijk is wordt de norm beschreven als een feit: niet 'zo zal het gaan' of 'zo moet het gaan' maar 'zo gaat het'. Deze beschrijving is echter wel degelijk een bindend voorschrift.

Materiaal:

1. ontwerp kerkorde van deputaten herziening kerkorde;
2. projectplan herziening Kerkorde (bijlage 3.1. Acta GS Zwolle-Z 2008).

Besluit 1:

uit te spreken dat deputaten herziening kerkorde de synode terecht een volledig herziene kerkorde hebben voorgelegd.

Gronden:

1. de PS Groningen vroeg in 2002 aan de GS Zuidhorn om een mogelijke herziening van de KO;

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

2. hoewel de GS Zuidhorn 2002 een beperkter besluit nam door te vragen op welke onderdelen herziening nodig was, besloot de GS Amersfoort-Centrum 2005 tot een algehele herziening van de kerkorde;
3. de GS Zwolle-Zuid 2008 sloot zich hierbij aan;
4. op de GS Amersfoort-Centrum bleek reeds dat veel kerken naar deputaten hadden gereageerd op een wijze die liet zien dat algehele herziening noodzakelijk was;
5. op de GS Zwolle-Zuid werd uiting gegeven aan de behoefte die er was aan een fundamentele herziening van de kerkorde waarbij niet gewacht hoefde te worden op een expliciete vraag daartoe vanuit de kerken.

Besluit 2:

uit te spreken dat deputaten zich materieel aan hun opdracht hebben gehouden door de synode te dienen met een ontwerp herziene kerkorde.

Besluit 3:

deputaten op te dragen versie 2 van de Werkorde (gereed 1 mei 2011) naar de kerken te sturen en zo gelegenheid te geven te reageren op dit tweede concept.

Gronden:

1. in het "Projectplan herziening Kerkorde" is in het aan de deputaten opgelegde tijdpad de kerken een tweede ronde toegezegd;
2. versie 2 van de Werkorde die op 1 mei 2011 aan de synode wordt aangeboden is, door de ontbrekende tweede ronde binnen de kerken, een ander product dan de definitieve versie die de GS Zwolle-Zuid 2008 beoogde om door haar opvolgster te worden vastgesteld in eerste lezing.

Besluit 4:

deputaten op te dragen het naar de kerken te versturen concept vergezeld te doen gaan van een brief (leeswijzer) met een inventarisatie van alle inhoudelijke wijzigingen (veranderpunten) ten opzichte van de huidige KO, en daarin tevens aan te geven het verschil in gewicht en de consequenties van de voorgestelde wijzigingen, en inzicht te verschaffen in de achtergrond van met name belangrijke wijzigingen.

Grond:

het gaat om een zeer uitgebreid concept en het is voor kerkenraden niet altijd eenvoudig de consequenties van de door deputaten voorgestelde wijzigingen te zien en te doordenken. Deputaten kunnen de kerken vanuit hun expertise hierin behulpzaam zijn.

Besluit 5:

voor de vaststelling van de eerste lezing van de nieuwe kerkorde zal onderstaand tijdpad worden aangehouden:

01-05-2011	tweede concept KO gereed/toezending aan GS Harderwijk
01-06-2011	toezending leeswijzer aan GS Harderwijk
juni 2011	kennismeming door GS van versie 2 en de leeswijzer
16-6-2011	toezending aan de kerken
tot 15-12-2011	inzending definitieve reacties kerkenraden aan deputaten KO
01-04-2012	definitief concept KO aan GS
eind mei 2012	bespreking definitief concept door de GS en vaststelling 1 ^e lezing van de nieuwe KO
begin juni 2012	toezending eerste lezing naar de kerken

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig: prof. M. te Velde, S. Griffioen en ds. K. Harmannij. Ook de secretaris van deputaten, L.H. Olde, is aanwezig.

Ds. Pos stelt namens de commissie Gelderland/Holland-Noord dat er door deputaten HKO een geweldige klus geklaard is. Helaas ligt op het moment van deze bespreking nog steeds de eerste versie van de WO voor. Dat is vervelend, zeker gezien het tijdpad dat door de GS Zwolle-Zuid 2008 was uitgezet. Qua inhoud hebben de deputaten zich gehouden aan de opdracht. Het is voor nu niet zinvol over de opzet en inhoud te spreken, temeer daar begin mei WO versie 2 komt. We moeten het nu eens worden over het proces van behandeling. Verder is van belang dat het geheel gedragen wordt door de kerken.

Ds. Feijen stelt dat de besluiten 1 en 2 heel evident zijn. Daarin wordt ingegaan op de kritische vraag of om de voorliggende WO gevraagd is. Daarover mag geen onduidelijkheid blijven bestaan, verder kun je het oneens zijn met de conclusie dat kerken hierom gevraagd hebben; niettemin hebben deputaten zich gehouden aan de opdracht. WO2 krijgen de kerken begin mei toegestuurd voor commentaar. In het schema van de GS Zwolle-Zuid had dit de derde versie moeten zijn. Als synode zullen we t.z.t. over WO3 inhoudelijk gaan discussiëren.

Br. Feenstra loopt het door de commissie geproduceerde stroomschema langs. Er moet duidelijkheid komen over veel voorvragen, zoals ambtsvisie, laten bestaan PS, visie op kerk/gemeente, zr. wel/geen diaken. Deputaten is gevraagd een leeswijzer te produceren die meer duidelijkheid moet verschaffen over de voorgestelde WO. Deze zou gelijktijdig met WO2 naar de kerken verstuurd moeten worden. Om de discussie binnen de kerken zo clean mogelijk te laten zijn, moet er nu niet inhoudelijk over WO2 gediscussieerd worden, in juni worden de voorvragen en de leeswijzer besproken. Volgend jaar mei behandelen we de definitieve versie WO en komen we tot een 1^e lezing KO.

In de eerste ronde wordt waardering uitgesproken voor het rapport van de commissie. Vraagtekens zijn er of een algehele herziening van de KO wel door de kerken is gevraagd. Niettemin moet er verder gegaan worden. Daarbij kan een leeswijzer goede diensten bewijzen maar het is van belang wat er in komt te staan. Terugkoppeling naar de kerken is belangrijk, maar daarbij zou ook in dit stadium al de classis betrokken moeten worden, evenals de CGK. Gevraagd wordt of er inzage gegeven kan worden in de reacties van externe deskundigen in de door deputaten gehouden expertmeeting. Onderstreept wordt dat deze synode tot besluitvorming over de KO moet komen. Is het voorgestelde tijdpad daarvoor niet te kort? Wat je verwacht van de kerken moet hen duidelijk gemaakt worden. Een van de leden spreekt zijn teleurstelling uit over het feit dat er nog niet inhoudelijk gesproken zal worden. Wat is de waarde van de bespreking op de synode nog na de inbreng van de kerken? Opgemerkt wordt dat de besluiten 1 en 2 wel kunnen vervallen. Er is behoefte om te weten wat de visie is die achter het ontwerp ligt, of er een bepaalde methodiek is gebruikt. In de kerken wordt van de huidige KO afgeweken. Dit moet met de nieuwe KO zoveel mogelijk voorkomen worden. Is meer discipline mogelijk?

De commissie vindt het niet verstandig om besluit 1 te laten vervallen, omdat met dit besluit alle ruis over het traject en het voorliggende rapport wordt weggenomen. Verder moet op dit moment voorkomen worden dat de synode met besluitvorming de kerken voor de voeten gaat lopen.

Deputaat Te Velde stelt dat de praktijk van de kerken, heden ten dage, vraagt om herziening van de kerkorde. Men gaat nu zijn gang maar omdat de KO er niet in voorziet. Dit moet worden tegengegaan door zaken die er toe doen een plaats te geven. Bij het ontwerp is uitgegaan van de bestaande KO. Hierbij is de systematiek qua hoofdstuk veranderd en de materie bij de tijd gebracht. Bij de presentatie zijn reacties gevraagd via een expertmeeting waar geen verslagen van zijn gemaakt. De inbreng uit die bijeenkomst is direct in het voorliggende stuk verwerkt. De leeswijzer wordt een lijst van punten die er toe doen en enige achtergrond. Uitgebreidere informatie is er via de memorie van toelichting.

In de tweede ronde wordt benadrukt dat een uitgebreide leeswijzer nodig is om hiermee te toetsen hoe de Werkorde tot stand is gekomen en welke keuzes zijn gemaakt. Jammer is het dat de classes niet eerder ingeschakeld kunnen worden.

Deputaten stellen dat zij het niet zullen redden om een uitgebreide leeswijzer tijdig te produceren. Dat is ook niet nodig gezien de memorie van toelichting. Mocht het in het schema van een classis passen, dan is het niet verboden om over de WO2 te spreken.

Stemming

Besluit 1 wordt aanvaard (voor 28, tegen 7, onthouding 1).

Naar aanleiding van de bespreking heeft de commissie in besluit 2 het woord “materieel” toegevoegd en de oorspronkelijk voorgestelde grond laten vervallen.

Het aldus aangepaste besluit 2 wordt aanvaard (voor 31, tegen 5).

Besluit 3 wordt met algemene stemmen genomen.

Voor besluit 4 ligt een amendement van ds. J. Ophoff, ds. J. Wesseling, en br. K. Wezeman dat luidt:

“deputaten op te dragen een leeswijzer te ontwerpen waarin wordt aangegeven welke uitgangspunten zijn gehanteerd en waarin synode en kerken worden gediend met een omschrijving van de te hanteren toetsingscriteria en de gemaakte keuzes bij het ontwerp van de Werkorde.

Gronden:

1. op de achtergrond spelen diverse inhoudelijke voorvragen en gemaakte keuzes onder meer op het terrein van visie op een kerkorganisatie, visie op diverse ambten, sacramenten, tucht en verhouding gemeente en kerkverband;
2. de kerken worden er mee gediend wanneer inzicht wordt gegeven op welke wijze onderscheid gemaakt is tussen beginselen en regelgeving”.

Dit amendement wordt verworpen (voor 14, tegen 19, onthouding 3). Daarop wordt het voorgestelde besluit 4 aanvaard (voor 32, tegen 2, onthoudingen 2) evenals besluit 5 (voor 35, tegen 1).

De preses dankt de commissie en deputaten: We hebben vandaag de eerste stap als synode gezet in de behandeling van de zogenaamde Werkorde. We hebben gekozen voor een zorgvuldige procedure waarin de kerken en hun inbreng recht wordt gedaan. Ook hebben we besloten het werk van deputaten te honoreren door deze synode uiteindelijk een besluit te laten nemen over hun werkstuk. We vragen God om zijn zegen over het proces dat we met elkaar zijn aangegaan en ingegaan. Deputaten en commissie bidden we sterkte en wijsheid toe.

11 juni 2011

Artikel 26

Effecten herziening kerkorde

Besluit:

een ad-hoc commissie in te stellen en deze op te dragen:

1. een onderzoek te doen naar de bestuurlijke effecten van de wijzigingen die de concept kerkorde voorstelt onder E, *kerkelijk samenleven*, de punten E3, E4 en E7;
2. te analyseren hoe de genoemde kerkelijke meerdere vergaderingen het best kunnen functioneren uit een oogpunt van:
  - omvang en vertegenwoordiging;
  - goede aansturing van deputaten;
  - adequate en tijdige besluitvorming;
  - continuïteit en consistentie;
  - kosten;
  - vergaderefficiency.
3. dit voor zover nuttig en nodig in samenwerking met deputaten DAO en in samenspraak met de commissie Gelderland/Holland-Noord en deputaten herziening kerkorde te doen;
4. de synode daarover te rapporteren uiterlijk 1 april 2012.

Grond:

de herziening van de kerkorde veroorzaakt een heroverweging van het (bestuurlijke) kerkelijk samenlevingsmodel en doet op dat punt voorstellen. De leeswijzer geeft onder sectie E een goed inzicht hoe ingrijpend die zijn. Het is nuttig en nodig de beoogde effecten van die wijzigingen te kennen alvorens erover te besluiten. Een logische vervolgstap is dan het onderzoek iets uit te breiden naar een meer integrale visie op het (bestuurlijk) kerkelijk samenleven. Bij de behandeling van het nieuwe KO concept

(na de 2^e consultatieronde) kunnen de resultaten van het onderzoek dienen tot ondersteuning of verbetering van de besluitvorming ter zake.

Namens de commissie Gelderland/Holland-Noord introduceert ds. Feijen de tweede versie van de Werkorde met bijbehorende Leeswijzer, zoals die nu naar de kerken kunnen worden gezonden. De Leeswijzer geeft een overzicht van belangrijke wijzigingen; de achtergronden daarvan worden beschreven in de memorie van toelichting. De commissie meent dat deputaten goed geluisterd hebben naar de reacties uit de kerken. Ook als deputaten een opmerking niet hebben gehonoreerd, is in de memorie van toelichting aangegeven waarom dit niet is gebeurd. De commissie constateert een brede belangstelling vanuit de kerken.

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig ds. K. Harmannij, P.T. Pel en prof. M. te Velde. In reactie op vragen wordt duidelijk dat volgend jaar bij de behandeling van de Werkorde versie 3, waarin deputaten de dan binnengekomen reacties vanuit de kerken hebben verwerkt, de synode vrij is in haar besluitvorming, ook wat betreft de zgn. 'voorvragen'.

De nieuwe memorie van toelichting is complementair op de eerste. Dat moet in de begeleidende brief wel worden opgenomen.

Er is wel nagedacht over een preambule op de kerkorde om het (geestelijke) karakter daarvan weer te geven, maar dit bleek uiteindelijk niet zinvol te zijn.

Van een achttal broeders (J. Feenstra, Knepper, Mars, Mollema, Ophoff, De Vries, Wezeman en Ziedses des Plantes) is een voorstel ontvangen dat beoogt een synodecommissie in te stellen die de consequenties van de nieuwe werkorde in kaart moet brengen, in het bijzonder waar het de bestuurlijke aspecten betreft, zoals het verdwijnen van de PS-en. De commissie stemt in met dit voorstel. Ook deputaten ondersteunen het van harte. De synode neemt het met algemene stemmen aan.

De preses dankt deputaten voor het werk. De Werkorde gaat nu opnieuw de kerken in. We hopen dat de Here wijsheid wil geven.

Naderhand zijn door het moderamen in de commissie benoemd ds. R. ter Beek, J. Feenstra(s), J.A. Knepper en K.Y. Mollema.

1 juni 2012

Artikel 26A

Herziening kerkorde

Materiaal:

1. Werkorde 1: ontwerpkerkorde met memorie van toelichting dd. december 2009;
2. Werkorde 2: ontwerpkerkorde met memorie van toelichting dd. mei 2011;
3. Acta GS Harderwijk 2011 art. 25 en 26;
4. rapport van de ad hoc-commissie bestuurlijke effecten met aanbiedingsbrief dd. 20 maart 2012;
5. tussentijds rapport van deputaten herziening kerkorde dd. 11 mei 2012.

Besluit 1:

met instemming kennis te nemen van de uitgangspunten die deputaten bij de vaststelling van de nieuwe kerkorde hebben gekozen:

1. de kerkorde dient te fungeren als een gemeenschappelijk akkoord voor het leven in de gemeente en het samenleven van de kerken in gehoorzaamheid aan de Heer, Jezus Christus, en om de vrede te dienen (intern perspectief);

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

2. de kerkorde dient tegelijk te functioneren tezamen met de overige kerkelijke regelingen als het statuut van de kerken in de zin van de Nederlandse wetgeving (extern perspectief);
3. de kerkorde staat in de presbyteriaal-synodale lijn en blijft daarin herkenbaar als een loot aan de stam van de Dordtse kerkenordening (DKO);
4. de kerkorde bevat rechten en plichten voor zowel de kerken, de ambtsdragers als de gemeenteleden;
5. zowel inhoudelijk als qua indeling, taal en stijl wordt gestreefd naar een goede balans van een geestelijke benadering en een zakelijke inslag;
6. voor bepalingen met een bindend c.q. normerend karakter wordt zoveel mogelijk de onvoltooid tegenwoordige tijd gebruikt;
7. de synode voorziet in generale regelingen ter nadere uitvoering van de kerkorde.

Besluit 2:

de indeling in hoofdstukken van de nieuwe kerkorde vast te stellen als volgt:

- A. de kerken
- B. de ambten en overige diensten
- C. het leven van de gemeente
- D. de kerkelijke tucht
- E. kerkelijk samenleven
- F. besluitvorming en rechtsmiddelen
- G. materiële aangelegenheden
- H. slotbepaling

Besluit 3:

- a. aan de kerkordeartikelen een doorlopende nummering toe te kennen in Arabische cijfers voor de gehele kerkorde;
- b. elk artikelnummer te laten voorafgaan door de hoofdletter van het hoofdstuk waartoe het artikel behoort;
- c. ingeval een artikel uit meer leden bestaat aan elk lid een opvolgend eigen lidnummer te geven;
- d. de officiële citeerwijze van de artikelen vast stellen als volgt: de hoofdletter van het hoofdstuk, gevolgd door het nummer van het artikel, gevolgd door het letterteken punt, gevolgd door het lidnummer;
- e. ieder kerkordeartikel te voorzien van een samenvattend opschrift in de lijn van de opschriften van Werkorde 1 en 2.

Besluit 4:

- a. deputaten herziening KO op te dragen de volgende synode te dienen met:
- b. een overzicht van alle bestaande generale regelingen;
- c. een overzicht van de bestaande generale regelingen die geen aanpassing behoeven;
- d. een overzicht van de bestaande generale regelingen die wel aanpassing behoeven, voorzien van voorstellen tot die aanpassingen;
- e. een overzicht van noodzakelijke nieuwe generale regelingen, voorzien van voorstellen daartoe.

Besluit 5:

uit te spreken dat deputaten in de lijn van Werkorde 1 en 2 ten aanzien van de ambten kunnen blijven werken op twee sporen, te weten enerzijds versterking van de eigenstandige posities van ouderlingen (kerkenraad) en diakenen (diaconie) en anderzijds waarborging van een goede samenwerkingsstructuur tussen beide zonder dat die leidt tot taakvermenging.

Besluit 6:

uit te spreken dat de kerken voor bijzondere kerkelijke organisaties en voor kerkelijke instellingen zoveel mogelijk gebruik maken van de rechtspersoonsvormen die vallen onder art. 2: 2 BW en zo min mogelijk van verenigingen en stichtingen naar burgerlijk recht.

Alle deputaten zijn aanwezig: prof. S. Griffioen, ds. K. Harmannij, mr. P.T. Pel en prof. M. te Velde. Het moderamen deelt mee dat er geen nieuw concept van de Werkorde (WO3) op tafel ligt. Er is veel gereageerd op WO2. Deputaten zelf konden hierdoor niet tijdig een nieuw concept aanleveren.

Daarom zullen wij ons concentreren op het materiaal dat er nu ligt: de voorvragen. Deputaten dienen ons zo spoedig mogelijk met een herziene versie en in september behandelen wij direct WO3.

De preses opent de behandeling over de voorstellen HKO. Dit is het grootste dossier dat bij de GS op tafel ligt. Het is boeiend om het kerkelijk leven aan je voorbij te zien trekken. Je voelt je bevoorrecht om als GS aan de slag te gaan. Een paar opmerkingen om het vervolg van de bespreking te helpen.

De behandeling is een rijdende trein. In voorgaande zittingen is er al een spoor uitgezet. De bestaande KO zou worden herzien. Wij hebben geen mandaat om allerlei zaken die in ons hoofd zitten eigenmachtig aan de orde te stellen. Wij kunnen niet los van de kerken een eigen weg gaan. Wij weten ons verbonden aan het proces zoals nu op de rails gezet. Iets nieuws zal in de kerkelijke weg geagendeerd moeten worden.

De knelpunten: het doel van de zittingen nu is dat we in september 2012 per hoofdstuk en artikel concreet aan het werk gaan. Dus nu in juni moet alles daarvoor worden afgerond.

Concrete zaken die in één artikel geregeld worden, komen wel in september aan de orde. We hebben het dus nu niet over bededagen of de 2e kerkdienst op zondag.

Nu gaat het over zaken die voor meer dan één artikel van belang zijn.

Het hele proces vraagt om consistentie van formuleringen. Daar moeten we op bedacht zijn. Wij stellen ons voor dat wij richting geven aan de regeling en dat deputaten vorm geven aan concrete formuleringen. Wij moeten voorkomen dat door amendementen een lappendeken ontstaat. Uiteraard stelt de GS de definitieve redactie vast.

Deputaten kunnen adequaat verwoorden wat de synode wil. Zij dienen hun voorstellen in bij de GS. De commissie Gelderland/Holland-Noord begeleidt dit proces en treedt op als sparring partner. De commissie kan komen met een alternatief voorstel, maar deputaten verantwoorden hun eigen voorstellen en verdedigen deze.

In juni 2011 is een aparte commissie bestuurlijke effecten ingesteld om de consequenties te bezien. Zij hebben de GS gediend met een advies. Deze commissie heeft haar onderzoeksmateriaal ingebracht bij deputaten die daarmee de nodige aanpassingen hebben aangebracht in de voorstellen. Verder kan de synode daarmee doen wat zij wil. Deze commissieleden doen nu gewoon mee met de bespreking.

Namens de commissie Gelderland/Holland-Noord spreken ds. Feijen en br. Judels. Er is afgesproken dat de GS feitelijk besluit, ook wat betreft de voorvragen. De vrijheid is dat alles bespreekbaar is. Dat is toegezegd. De commissie heeft zes keer vergaderd en steeds weer herinnerd aan de opdracht om de plenaire behandeling van het rapport DKO te faciliteren. Zij heeft ernaar gestreefd dat deputaten met een rapport komen dat klaar voor bespreking is. Voor wat betreft de voorvragen, vragen die de KO in zijn geheel raken, zijn de synodeleden bevraagd. Voor het overige is de commissie achter de schermen gebleven. Ze kwam ook niet met een eigen rapport en voorstellen voor besluiten.

160 kerken en een 10-tal deputaatschappen reageerden op de concept-Werkorde. De overgrote meerderheid reageerde positief kritisch. De commissie heeft intussen ook het door deputaten aangeleverde "Tussentijds rapport en de conceptbesluiten" bestudeerd en besproken. De commissie had

enkele vragen en opmerkingen n.a.v. die beantwoording omdat sommige antwoorden volgens de commissie niet voldoende waren. Verder miste de commissie conceptbesluitteksten en wel over tucht, kerkelijke rechtspraak en samenwerkingsgemeenten wachten nog op antwoord.

In de eerste besprekingsronde komt het volgende aan de orde.

Er is grote waardering voor het vele werk dat deputaten hebben verzet. Wel wordt betreurd dat we nu nog niet kunnen spreken aan de hand van een volledige concept-Werkorde 3. Wanneer komt die beschikbaar? We hadden een tijdpad afgesproken in 2011, maar dat hebben deputaten niet gehaald. Gaat het nu wel lukken, zodat we voldoende tijd hebben om een en ander te bestuderen?

Wat besluiten we nu eigenlijk? We kennen het stuk nog niet.

Hoe functioneert de KO? De commissie constateert dat de KO niet altijd aansluit bij de beleving van de kerkleden en kerken. Zijn deputaten zich daarvan bewust? Is dit het eindproduct waar de kerken op wachten? Of moet meer fundamenteel verbinding worden gezocht met ontwikkelingen binnen de kerken, zoals kerkverlating, gebrek aan kennis, zich niet houden aan afgesproken regels. Wanneer we dat niet doen wordt de kerkorde een karikatuur, een document waaraan opkomende generaties geen boodschap hebben.

Hoe gaan we om met kerken die hun eigen gang gaan? De verwijzing van deputaten naar kerkvisitatoren of classis staat ver van de praktijk. Wordt kerkvisiteatie nog wel regelmatig gedaan? De praktijk is dat we nauwelijks meer naar elkaar luisteren als het om deze zaken gaat. Hoe kan naleving worden afgedwongen? Hoe zien de kerken op elkaar toe?

Deputaten hechten zeer aan Besluit 6. Dit besluit lijkt haaks op lopende ontwikkelingen te staan. Als voorbeeld wordt genoemd de regeling van predikantszaken. De GS Amersfoort-C 2005 wilde dit kerkelijk inbedden, maar door de GS Harderwijk 2011 werd dit deputaatschap opgeheven omdat de taken elders waren ondergebracht. En wat is de reden voor deputaten om hieraan te hechten als bestaande structuren goed functioneren?

Ook wordt genoemd de rechtspositie van predikanten. Die blijft wat het is, namelijk een levenslange ambtsvervulling. Is er onderzoek gedaan naar dit punt? Veel predikanten gaan de komende tijd met emeritaat. Studenten hebben moeite met de weg naar de kerken. Zij willen zich niet binden. Zou er niet aandacht moeten zijn voor predikanten in deeltijd? Of als ZZP-er? Antwoorden uit het verleden helpen ons niet bij het nadenken over de toekomst.

Gepleit wordt voor een doorlopende nummering van de kerkordeartikelen, conform die van het Burgerlijk Wetboek.

Deputaten stellen voor om het aantal synodeleden terug te brengen tot 32. Kan dat niet verder verminderd?

Betreurd wordt dat geen samenwerking met de CGK en NGK wordt nagestreefd. Het antwoord van deputaten is in dezen wel erg gemakkelijk. Evenals van de jeugd moeten we ons ook niet vervreemden van andere kerken.

Het voorstel van deputaten ten aanzien van de PS-nieuwe stijl lijkt aantrekkelijk, al wordt ook gepleit voor het blijven bij het oude. Wat te doen met de andere taken die nu bij de verschillende PS-en liggen, zoals zorg voor hulpbehoevende kerken, de zending en de taak van deputaten ad art. 49 KO? Worden die weer in parallelle kerkelijke organisaties ondergebracht? Een kerntaak van de huidige PS is die van beroepsinstantie. Moet een classis nu steeds wachten op een generale synode? En als een classis er niet zelf kan uitkomen, terwijl het zaken betreft die niet direct op landelijk niveau behandeld hoeven te worden? Wie besluit over de vorming van bijvoorbeeld een nieuwe classis? Voor de verkiezing van afgevaardigden naar de generale synode zul je elkaar moeten kennen. Hoe komt de nieuwe PS aan die

benodigde informatie? Ook dreigt door het wegvallen van de PS een uitdijende agenda voor de generale synode, waar nu de PS een filterende werking heeft.

Vragen blijven bij sommige onderdelen van de Werkorde. Horen zaken over leven in de gemeente, preken of confessie in de kerkorde thuis?

Wat betekent het als de commissie stelt dat het merendeel van de reacties uit de kerken positief kritisch is? Waar gaat dat dan over?

De vragen rond het ambt van diakenen blijven. Wat is het karakter van het ambt? Wat wordt bedoeld met het leidinggeven op hun gebied, in de dienst van barmhartigheid? Is dat leiding die te vergelijken is met de leiding van de kerkenraad over de gemeente? Kunnen diakenen ook besluiten nemen die bindend zijn voor de gemeente? Wat is de rechtspersoonlijkheid van de diaconie? Wat gebeurt er met beleidsvragen bij kerkenraad en diaconie? En als daar verschil in is? Waar moet een gemeentelid zich vervoegen bij problemen met de diakenen?

Gevraagd wordt naar de tucht over doopleden. Op de GS Leeuwarden 1990 is een voorstel afgewezen om tucht over het dooplid gelijk te stellen aan tucht over een belijdend kerklid. Het vigerend recht is dat tucht over doopleden anders is dan over belijdende leden. De voorstellen ten aanzien van dat laatste ondervinden instemming. De kerkelijke praktijk is dat een kerkenraad pas heel laat iets mag meedelen, terwijl op twitter en facebook al van alles wordt geroepen.

In welk onderdeel van de kerkorde komt het punt gemeentestichting aan de orde? Dat komt nu zowel in hoofdstuk B als C aan de orde.

Deputaten gaan bij monde van prof. Te Velde op de vragen in. Ook deputaten hebben zich steeds afgevraagd hoe het er in de kerken aan toe gaat en of de kerken wachten op een nieuwe kerkorde en wat voor een. De reacties uit de kerken waren positief in die zin dat concrete voorstellen voor verbetering werden ingebracht. Maar ook kwamen opmerkingen als “u zit in de roos, maar het lukt ons als kerkenraad niet om het zo te doen”. Deputaten kiezen voor een KO die volgend is, dat wil zeggen die ervan uitgaat dat je niet in artikelen een programmatische, sturende regelgeving krijgt, maar een KO die de basale dingen vastlegt. De KO is niet een document waarmee je de strijd tegen kerkverlating kunt aangaan of onverbondenheid kunt bestrijden. De KO ligt nog niet voor in de vorm die de synode in september kan behandelen. Er wordt nu een richting vastgelegd voor de verdere uitwerking. De kerken hebben wijzigingen voorgesteld die zijn verwerkt. Deputaten zijn van mening dat de manier waarop zij bezig zijn aansluit bij de gereformeerde kerken en dat de Werkorde regelt wat goed en nodig is. Een KO heeft een beperkt karakter. Het is geen “handboek soldaat” voor de kerken. Wel moeten er duidelijke regelingen aan worden gehangen, die momenteel nog niet alle aanwezig zijn noch systematisch geordend.

Deputaten zijn zich ervan bewust dat er heel wat kerkleden zijn die weinig hebben met wat er in de KO staat. Ook kerkenraden beschouwen sommige bepalingen als niet bruikbaar en houden zich er niet aan. In de laatste versie van de WO is aangescherpt dat wel degelijk de kerken binnen de classis hierin op elkaar moeten toezien. Maar het kan niet blijven bij een formulering; er moet in de praktijk ook ernst mee worden gemaakt. De KO kan niet meer doen dan daar een basis voor scheppen. Deputaten vinden dat onverbondenheid, zeker in het kerkelijk leven, een moeite is waaraan wij moeten werken op grond van de verbondenheid die Christus geleerd heeft.

Over parallelle kerkverbanden ontstaan gemakkelijk misverstanden. Twee dingen vinden deputaten hierbij van belang. In de eerste plaats de wijze waarop de gezamenlijke kerken hun samenleven en het ondersteunen van taken organiseren. Het heeft hun sterke voorkeur dat te doen conform artikel 2.2 van het Burgerlijk Wetboek (BW). Een kerkgenootschap is daarin een rechtspersoonlijk lichaam van eigen orde. Elke plaatselijke kerk, de gezamenlijke kerken of een zelfstandig onderdeel (bijvoorbeeld een kloosterorde) kan daarvan gebruik maken met alle mogelijkheden om alles zelf te regelen, niet gebonden aan de overige voorschriften van het BW. In de tweede plaats is het van belang om te komen tot een goede afstemming met de parallelle kerkverbanden, voor zover die besluiten nemen die ook in de plaatselijke

gemeente rechtseffect hebben. De twee rechtsregimes, zowel in het parallelle verband als in het reguliere kerkverband, moeten op een goede manier verbonden worden. Als voorbeeld wordt genoemd de relatie tussen VSE en de kerkenraden. Er kan dan verschil ontstaan tussen het beleid van VSE en een besluit van een kerkenraad met de classis. Daarin moet de generale synode een weg vinden en uitspraken doen. Deputaten denken dat ze met hun voorstellen daar een bijdrage aan leveren.

De KO regelt het leven binnen de gemeente in beperkte mate, n.l. dat wat geregeld moet worden zoals zaken rond doop, tucht en ambt. Een KO is niet de plaats voor het opnemen van missionstatements. Voor ons is voortdurend van belang kerkelijk recht te creëren omdat Christus ons verbindt. De positie van de diakenen wordt verder uitgewerkt in WO3. Diakenen kunnen besluiten nemen over hun werkterrein. Leiding door de diakenen is geen regeertaak. Deputaten zullen WO 3 op dit punt doormeten.

Over gemeentestichting en samenwerkingsgemeenten is de kerkelijke bezinning nog volop gaande. Daarom op dit moment slechts beperkte aandacht met slechts een artikel, een kapstokartikel, in de WO. Op meerdere ontbrekende punten hebben de kerken gewezen. Maar daar kunnen deputaten niet eigenmachtig invulling aan geven.

Deputaat Harmannij gaat hierna in op de vraag over de tucht over doopleden. De opzet was alleen de bestaande regelgeving te stroomlijnen. Er wordt niet meer gedaan dan de artikelen over de tucht in de huidige KO redactioneel in elkaar schuiven. Er is samenwerking met CGK en NGK gezocht. Deze kerken willen wel meedenken, maar ze zijn niet toe aan een gezamenlijke regeling. Zolang je niet één kerkverband bent is het ook niet onoverkomelijk wanneer er verschillen zijn in de KO's. Overigens gaat het in wezen maar om één verschil, namelijk de samenstelling van de kerkenraad en de vrouw in het ambt. In het voorstel van deputaten wordt gebleven bij de oude lijn. Het is niet gebleken dat de nieuwe kerkorde toenadering van kerkverbanden in de weg staat.

De keus voor vier PS-en is ingegeven door de huidige ongelijkheid van de provinciale ressorten. Er zijn PS-en die net zoveel leden hebben als een classis uit Overijssel. Een nieuwe indeling kan daaraan tegemoet komen. Ook aangaande appelzaken is een lichaam dat uit een groter aantal classes is samengesteld beter dan de huidige PS-en die voor het merendeel slechts uit 3 classes bestaan. Daarom hebben deputaten gekozen voor 4 in plaats van de huidige 9.

Ongetwijfeld verdwijnt er veel bij het laten vervallen van de PS. Maar heb je echt dit niveau van kerkelijke vergadering nodig? Bij afschaffen van de PS ontstaan twee problemen, namelijk de afvaardiging naar de GS en de weinige appelmogelijkheden. Op die punten zijn voorzieningen getroffen in het tussenrapport en WO3. Aangaande deputaten artikel 49 merkt Harmannij op dat dezen vooral waarde hebben als mensen die ervaring hebben op hun gebied. Die ervaring kan ook op een andere manier ter beschikking komen. Daarvoor moet je dan wel een instantie creëren. Dat hopen deputaten met de nieuwe WO te bereiken.

Als classes in de problemen komen, dan kunnen ze nu terugvallen op de PS. Maar een PS is er ook niet altijd, terwijl deputaten altijd bereikbaar zijn. Voor herindelingen van classes zijn classisvergaderingen zelf mans genoeg. Erkend wordt dat voor een afvaardiging naar de generale synode je de afgevaardigden wel moet kennen. Maar dat hoeft niet te betekenen het gezamenlijk afwerken van een agenda. Dat kan ook door voorafgaande aan de verkiezing je aan elkaar voor te stellen en elkaar te bevragen.

Deputaten hebben bij de rol van de PS als filter voor de generale synode vraagtekens. Kerkleden hebben geen toegang tot de GS, classes wel. Classes zullen zich bewust moeten afvragen wat ze wel of niet op de tafel van de GS leggen. Harmannij vreest niet voor een stortvloed van zaken die nu extra op de synodetafel komen.

Inderdaad zijn er PS-en die meerdere taken vervullen op het gebied van zending en gemeentestichting. Maar dat doen ze op een verschillende wijze. Sommige hebben aparte zendingsvergaderingen. Ook zijn er die soms een tweede zitting beleggen met andere samenstelling. Dan kan je mensen afvaardigen die met het onderwerp vertrouwd zijn en niet slechts "aan de beurt zijn". Het komt het resultaat ten goede als je voor dergelijke zaken eigen overleg organiseert, los van de toevallig samengestelde PS.

Voor wat betreft het toezicht op naleving van de KO door de kerken is in WO3 een en ander geregeld.

Deputaat Pel gaat ook in op een aantal vragen. Allereerst de parallelle organisaties. Het gaat hier om de organisatievorm waarin tot nu toe kerkelijke activiteiten zijn gegoten. VSE is een vereniging en SKW een stichting. Dat zijn geen kerkelijke rechtsvormen. Wij kiezen er als kerk niet voor om een NV of BV op te richten. Niemand haalt het in zijn hoofd om dit te doen. Maar waarom dan wel een vereniging of stichting? Gebruik de mogelijkheden die de wet ons biedt om inhoud te geven aan ons model van presbyteriale kerkregering, waarbij de kerkelijke vergadering de leiding heeft en niet de uitvoerder. Betekent dat dat de kerkelijke vergadering dan over de uitvoering gaat? Nee, als je hiervoor kiest, valt nog niet alles onder de GS. Wij hebben in onze kerken een voorbeeld van een kerkelijke rechtsvorm, namelijk de TU in Kampen. De TU was na de vrijmaking een stichting en is welbewust omgezet in een kerkelijke rechtsvorm. Kampen mag heel veel zelf doen, net zoveel als je met elkaar afspreekt. Dat kan ook voor de VSE.

In de tweede plaats de rechtspositie van predikanten. Kan die ook anders, bijvoorbeeld in de vorm van een contract? Leidend is voor deputaten de ambtsgedachte, die zich niet laat vangen in een contract of in de vorm van een ZZP-er. Daarmee zouden we ons ook verwijderen van CGK en NGK. Een predikant valt niet onder het arbeidsrecht. Je hoeft niet alles te regelen in de KO, maar een generale regeling (GR) Predikantszaken is nodig, een regeling die in grote lijnen al bestaat.

De voorgestelde nummering van de artikelen vertoont overeenkomst met die van het BW. Elk boek heeft een eigen nummering vanaf 1. Het voorstel van deputaten heeft het voordeel dat je steeds kunt zien in welk deel van de KO het bewuste artikel staat.

De diaconie krijgt in de voorstellen van deputaten geen rechtspersoonlijkheid. Een diaconie kan zelfstandig besluiten op diaconaal gebied. Daarvoor is een rechtspersoon niet nodig. Wel moet duidelijk zijn wie waarover beslist.

Deputaat Te Velde gaat tenslotte nog in op een aantal onderwerpen. Een predikant heeft een blijvend ambt, ook al is hij met emeritaat. Dat mogen we niet versmallen door zijn taken in een contract vast te leggen. Een predikant is geen klusjesman die is ingehuurd voor "zoveel preken en zoveel catechisaties". De ambtsdienst van de predikant is een levensambt. Van daaruit kan je inderdaad discussiëren of daarbinnen flexibilisering mogelijk is.

Nagedacht moet worden over de vraag om in de KO een artikel op te nemen over "good governance" voor kerkelijke vergaderingen. Want daaraan ontbreekt in de praktijk nog wel het een en ander.

Deputaten delen niet de gedachte dat onderling pastoraat vervanging kan zijn van ambtelijk pastoraat. Het onderlinge pastoraat is een *contradictio in terminis*. Wie is dan de pastor? Deputaten gaan voor de pastor die ongevraagd op de stoep staat, die met het evangelie achter elke voordeur komt namens God.

Bij de regeling appelzaken komt steeds de vraag of niet meer ingezet moet worden op bemiddeling. Dat hoeft je niet te regelen. Dat is altijd mogelijk en dat moet altijd geprobeerd worden. Maar op het moment dat het niet werkt is kerkelijke rechtspraak nodig. En dat moet geregeld worden.

Namens de commissie Gelderland/Holland-Noord gaat br. Van Leeuwen in op de reacties uit de kerken. Er waren 170 reacties totaal. 10 deputaatschappen en sommige op particulier initiatief. Een enkeling heeft bezwaar tegen het hele project. In hoofdzaak gaan de opmerkingen over: 1. de (verdwijning van de) PS; 2. bezwaar tegen de veelheid aan bepalingen; 3. de plaats van de kerken en de mate van detail waarin wordt voorgeschreven wat lokaal gebeuren moet; 4. rekening houden met CGK en NGK; 5. karakter van de WO: volgend of sturend?; 6. regeling voor een samenwerkingsgemeente; 7. rechtspositie predikanten. De vraag blijft of we nu besluiten kunnen nemen, terwijl de tekst van WO3 niet beschikbaar is. Deputaten zijn van mening dat nu door de synode op een aantal punten een richting moet worden gewezen, zodat we in september a.s. niet voor verrassingen komen te staan. De WO3 is, op hoofdstuk C en de Memorie van toelichting na, vrijwel klaar. Op 1 juli a.s. is het complete product beschikbaar! Het is niet verstandig om nu een incompleet werkstuk aan te bieden. Erkend moet worden dat de afgesproken datum van 1 april

niet is gehaald. Deputaten konden door persoonlijke omstandigheden pas laat beginnen. De kerken hadden gelegenheid om tot 15 december 2011 te reageren. De voorvragen vanuit de synode kwamen ook laat beschikbaar, pas begin mei.

Maar wat is dan de status van de voorgelegde besluiten? Ze hebben alvast niet het karakter van bindende besluiten. Als we in een later stadium zeggen dat het beter anders kan, dan komen we er op terug. Het zijn meer richtingwijzers voor de verdere uitwerking. Als uitspraken nu te ver gaan naar de mening van de synode moet dat nu worden uitgesproken.

Hierop wordt overgegaan tot de besluitvormende ronde.

Een afgevaardigde merkt op dat het niet de bedoeling is om alles in de KO te regelen en via de KO problemen aan te pakken. Maar als je veel in generale regelingen opneemt, hoe duidelijk is dat?

Ook de vraag naar de parallelle kerkverbanden blijft. We hebben het deputaatschap dienst en recht net opgeheven en nu wordt weer een deputaatschap predikantszaken voorgesteld. Ook de verwijzing naar de TU roept vragen op. We zien juist een ontwikkeling binnen de TU naar meer zelfstandigheid binnen de vereisten van de WHW. Wat spreken we uit als we nu besluit 7 (uit te spreken dat de kerken voor bijzondere kerkelijke organisaties en voor kerkelijke instellingen zoveel mogelijk gebruik maken van de rechtspersoonsvormen die vallen onder art. 2: 2 BW en zo min mogelijk van verenigingen en stichtingen naar burgerlijk recht) nemen?

De onderlinge verbondenheid in het toezien op elkaar mag wel sterker in de KO doorklinken. We zien in ons kerkelijk leven fragmentatie. Je moet constateren dat de ene PS anders doet dan de andere. De visie van deputaten op het kerkelijk leven is duidelijk en verhelderend. Maar in deze tijd zou je meer aandacht moeten geven aan andere vormen van verbondenheid.

Kunnen we nu de voorgestelde besluiten nemen? Dan gaat het niet over de hoofdstukindeling. Dat komt wel. Maar om nu fiat te geven aan het werk van deputaten, zonder dat de WO3 bekend is, gaat te ver. Ook een uitspraak over de nieuwe vorm van de PS betekent nogal wat. Terwijl het nog onduidelijk is waar en hoe de huidige taken van de PS bij een PS-nieuwe stijl worden georganiseerd.

Wat spreken we uit als we besluiten dat “de kerkorde rechten en plichten voor zowel de kerken, de ambtsdragers als de gemeenteleden” bevat?

Ook wordt gevraagd naar de status van de KO. Betekent “een volgende KO” nu wel of niet het streven om constant gedrag te bevorderen? Wordt de KO zo geen “dode letter”?

De discussie over ambt versus contract is nog niet duidelijk. Stel dat er een predikant is die parttime predikant is en daarnaast consultant. Is de kerkenraad dan verantwoordelijk voor de vaktechnische inhoud van de consultant? In hoeverre voorziet de WO hierin? En ook nu maken we wel degelijk contracten, bijvoorbeeld over onkostenvergoeding.

In de voortgezette bespreking gaat het vooral over de PS. Is het niet goed om de taak als beroepsinstantie breder te formuleren dan alleen bepaalde besluiten van kerkenraad en classis? En moeten we niet meer ruimte laten om op termijn taken toe te voegen? Zoals het classes behulpzaam zijn? Moet alles wachten tot een generale synode, die eens in de drie jaar samenkomt? Het antwoord van deputaten in eerste ronde was tamelijk pragmatisch. En wie heeft eigenlijk gevraagd de PS te laten vervallen? (Een afgevaardigde merkt op dat van meet af twee onderwerpen aan het proces van herziening zijn meegegeven, namelijk de PS en de positie van de diakenen.) Op grond van de analyse van de commissie BE komen deputaten nu met een nieuw voorstel om met minder PS-en te gaan werken. Wat is daarvan de impact op de nieuwe KO, die in eerste instantie uitging van geen PS-en?

Maken deputaten in besluit 5 niet zelf al een keus waar het gaat over de eigenstandige positie van ouderlingen en diakenen?

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

Besluit 6 wordt als veel te vergaand ervaren. Zeker over de voorgestelde onderdelen 2 en 3 kunnen we niet besluiten, zonder de nadere uitwerking voor ogen te hebben.

Wat is de zin van onze besluiten nu tegen de achtergrond van de toelichting “deze besluiten laten onverlet de latere artikelsgewijze vaststelling door de synode van de desbetreffende kerkordelijke bepalingen”? En kunnen we wel besluiten, zonder de tekst van WO3 voor ogen te hebben? Verder wordt opgemerkt dat de besluiten nogal verschillen, waarbij besluit 2 wel van belang is. Hierin gaat het over de systematiek van de kerkorde. En het besluit over de PS-en moeten we nu wel nemen, daar dit van belang is voor de verdere invulling van de KO. Voorgesteld wordt niet verder te gaan dan uit te spreken dat de PS-en mogen blijven.

Hoe functioneert de kerkorde? Wat willen we en kunnen we regelen als we niet het lef hebben om elkaar er aan te houden? En wie moet dat dan doen? Sluit deze KO aan bij het huidige kerkelijk leven?

Ook wordt nog gesproken over de positie van de predikant in de huidige tijd. De door deputaten aangehangen ambtsopvatting is mooi. Maar past dat in deze tijd van deeltijdarbeid en gewijzigde taakverdeling binnen het gezin? Schrikken we daardoor jonge mensen niet af om in Kampen te gaan studeren? Waarom zouden ambt voor het leven en contract elkaar moeten uitsluiten?

Deputaten geven bij monde van prof. Te Velde aan dat ze nu niet uit zijn op bindende besluiten. Wel moet de synode richting geven aan deputaten voor de verdere uitwerking. En de opmerkingen die gemaakt zijn worden bij die uitwerking betrokken.

Deputaat Griffioen gaat in op het “volgend” karakter van de WO naast het “voorschrijvende” karakter. Nieuwe ontwikkelingen moet je volgen en daar niet teveel over vastleggen. Maar daarnaast zijn er vaste uitgangspunten, zeg normen. En een kerkelijke visie op bijvoorbeeld de ambtsgedachte, de visie op de ambtsdragers, de kinderdoop. In WO1 en WO2 is duidelijk aangegeven welke visie deputaten in dezen voorstaan. Als die structurerende principes niet worden gedragen, dan moet dat nu worden gezegd.

Deputaat Te Velde merkt aansluitend op dat een kerkelijke praktijk die als benauwend wordt ervaren onwillekeurig wordt toegeschreven aan de KO “waarvan iets niet mag”. Maar in de tekst wordt duidelijk dat het meestal zo verplichtend niet is; de KO regelt ook een heleboel zaken níet. Wat niet in de KO staat is niet verboden. De KO probeert randvoorwaarden te scheppen waarbinnen het kerkelijke leven kan functioneren.

Over de geformuleerde ambtsvisie merkt hij op dat dit de bestaande praktijk is. Hij weet ook wel dat dit aan verandering onderhevig is. Daarover is overleg met SKW. Maar daar kun je nu nog niet op vooruitlopen in de KO. In WO3 komt een artikel over levenslange dienst en een artikel over deeltijd al of niet. Dat moet zorgvuldig geformuleerd.

Over de tucht over doopleden geldt het besluit van de GS 1990, dat stond tegen de achtergrond van het voorstel vanuit de kerken, dat pleitte om voor doopleden een parallelle procedure te hebben als voor belijdende leden. Dat kan niet. Je kunt doopleden bijvoorbeeld niet van het avondmaal houden. In WO3 hebben deputaten alle generieke aspecten voor doopleden en belijdende leden apart geformuleerd, maar de gemeenschappelijke aspecten samen genomen. Daarmee hebben we de doopleden en belijdende leden niet op één hoop gegooid, ook al staat het in één artikel.

Deputaat Pel gaat in op de vraag wat je kerkelijk regelt en wel of niet in de KO zet. Dat wordt bepaald door wat wij vinden wat belangrijk is. Dat komt niet alleen van deputaten, daar moet je samen over beslissen. Je kijkt naar wat we hebben en waaraan behoefte is. Er is een duidelijke kerkelijke, bijbelse richtlijn wat er in de KO moet komen. Anderzijds is kerkrecht wat wij als kerken zelf besluiten. Kerken worden geregeerd door hun eigen statuut. Wat we er wel of niet in zetten is aan de kerken zelf. Daarin hebben deputaten keuzes gemaakt. De wens om de ambtsgedachte nieuw te formuleren had deputaten nog niet bereikt. Het presbyteriale systeem hoeven wij niet in te ruilen. We moeten ons realiseren dat vanuit de kerk al jaar en dag de opdracht is gekomen om met de KO aan de gang te gaan. Vervolgens komen de versies 1 en 2 en dan is het moeilijk om in versie 3 weer over allerlei voorvragen te gaan praten. En als je dat wel wilt, dan

kunnen we dat niet uitstellen tot september. Dat was niet de bedoeling. We kunnen de voorvragen niet laten hangen.

Ook gaat hij in op het verschil tussen ambt en contract. De ambtsgedachte verdraagt zich niet met de contractuele soort. Dat zijn twee verschillende regimes. Dat een predikant geen contracten kan aangaan, is niet beweerde. Als hij naast zijn predikantschap op een school of wat dan ook werkt, maakt hij afspraken, maar die gaan niet over het ambt.

Over de parallelle verbanden (besluit 6) is al uitvoerig gesproken. Deputaten zullen daar zo goed mogelijke regelingen voor treffen. Het is volstrekt duidelijk dat de synode geen uitspraken kan doen over een vereniging. Maar de kerken kunnen wel, in synode bijeen, de wenselijkheid uitspreken dat als de kerken iets gezamenlijk regelen, ze daarbij zoveel mogelijk de kerkelijke rechtsvorm hanteren. Daarbinnen zijn trajecten mogelijk die je helemaal zelf kunt invullen zonder dat de synode daaraan te pas hoeft te komen.

Op de vraag naar de Generale Regeling Predikantszaken antwoordt Te Velde dat dit niet los gezien moet worden van besluiten van VSE en SKW. Maar we moeten wel met elkaar afspreken dat we besluiten binnen die andere verbanden ook als kerken voor onze rekening nemen. Op dit moment staat dit nergens.

Over de PS merkt deputaat Harmannij op dat hij er niet op uit is de PS op te doeken. We moeten alleen zorgen dat het beter gaat. Niemand wil naar de PS en niemand wil hem kwijt. Dat kan niet samen opgaan. Als je het belangrijk vindt, laat dat dan ook zien. Het kerkverband is een diffuus gebeuren. Classis en GS is nog wel duidelijk, maar wat ertussen zit is lastig en ingewikkeld. Vaak heeft de classis het al gedaan en de PS gaat het weer doen. We moeten nu het lef hebben om te zeggen: het kan best zonder. Als we dat nu niet doen, dan krijgen we er over een paar jaar spijt van. Zou er geen beroep op de PS moeten zijn in gevallen die in een classis niet opgelost kunnen worden? Verwacht niet dat het in de huidige situatie zo is. Je kunt niet zomaar een beroep doen op de PS als de classis er niet uitkomt. Bijna altijd zegt de PS in zo'n geval: er is geen rechtsingang. Een classis moet duidelijk aangeven wat haar mening is. Als we nu allerlei opties openlaten, maken we geen heldere keus. We moeten nu kiezen: of de PS oude stijl met alle bevoegdheden en verplichtingen, of de PS nieuwe stijl met twee heel beperkte taken. Hoe meer taken je gaat toevoegen, hoe onduidelijker het wordt. Uiteraard kunnen er taken worden toegevoegd, maar wees er niet te royaal mee, daarmee breng je je zelf in problemen. Per PS zullen de huidige taken ergens moeten worden ondergebracht. De functie van deputaten ad art. 49 KO en de appelregeling komen bij generale deputaten Predikantszaken (vergelijk de adviesfunctie van deputaten kerkelijke eenheid zoals in 2005 is besloten) en generale appeldeputaten. De afspraak dat we met elkaar de kerkelijke orde zullen nakomen wordt geformuleerd in WO3. Tegen de achtergrond van WO1 en WO2 kunnen we al veel besluiten, daar heb je WO3, die niet principieel anders zal zijn, niet voor nodig.

Vanuit de commissie Gelderland/Holland-Noord merkt br. Feenstra op dat nog twee onderwerpen zijn blijven liggen in de beantwoording. In de eerste plaats het onderscheid tussen oudsten en diakenen. Er wordt gesproken over het onderscheid in de leidende taak. Maar is dat onderscheid van dien aard dat zusters taken kunnen overnemen en zo ja, wat betekent dit dan voor de talstelling? In de tweede plaats is er nog de vraag of je alles in een KO moet regelen. Kan niet volstaan met een kleine KO, gevoegd bij een bundel regelingen? Daarnaast wordt opgemerkt dat in de besluiten veel begrippen staan. Zijn die voldoende duidelijk gedefinieerd?

Deputaat Te Velde wil de vraag naar de plaats van zusters in leiding geven niet beantwoorden. De kerken moeten de principiële keuze maken wat zij onder "leiding geven" verstaan en of vrouwen leiding kunnen geven in het ambt van barmhartigheid. Deputaten hebben aangegeven dat het leiding geven van de diakenen betrekking heeft op stimuleren, coördineren etc. Dat is een ander type leiding geven dan wat van oudsher bedoeld was.

Over de verhouding KO en generale regelingen merkt hij op dat geprobeerd zal worden zaken die nu verspreid in allerlei documenten voorkomen samen te voegen in een regeling. De huidige regelgeving is zeer onoverzichtelijk. Het is nu het moment om alles wat de kerken aan regelgeving hebben, op een

ordelijke manier samen te brengen. Inhoudelijk zijn die regelingen er vrijwel allemaal. Als je zo werkt, ontlast je de KO. In de KO regelen we de noodzakelijke dingen. De regelingen zijn bij te stellen, zonder de KO overhoop te halen. Het spookbeeld van een reglementenbundel als in de Hervormde Kerk moeten we kwijt. We doen niet meer dan het stroomlijnen van de bestaande regelingen.

Ons presbyteriale stelsel is aan verandering onderhevig. Wij groeien in de richting van een meer congregationalistische manier van samenleven. Maar het is niet eenvoudig om die ontwikkeling nu eenduidig te definiëren.

Na schorsing deelt deputaat Te Velde mee dat de besluittekst van besluit 1 wordt genuanceerd als volgt: "Met instemming kennis te nemen van de uitgangspunten die deputaten bij het ontwerpen van de nieuwe kerkorde hebben gekozen". Daarmee doet de synode niet meer dan deputaten opdracht te geven verder met hun werk te gaan, maar ook dat ze bij WO3 niet voor verrassingen komt te staan. Het voorstel over de PS willen deputaten handhaven met schrapping van het woordje 'slechts'. Hierdoor zit er ruimte in uitbreiding van de taken van de PS nieuwe stijl. Nu is vooral van belang of de synode de PS oude stijl wil handhaven of voorkeur heeft voor een PS nieuwe stijl. Het tweede deel van besluit 5 en 6 wordt ingetrokken. Daar kunnen we het in september, aan de hand van WO3, over hebben.

De preses stelt voor om bij het besluit over de PS eerst de vraag te beantwoorden of we de bestaande PS willen handhaven of een PS nieuwe stijl willen. Als er meer geregeld moet worden, kan dat nadat deze vraag is beantwoord.

De brs. Wesseling en Mollema stellen voor besluit 1, lid 1 als volgt te formuleren: "de kerkorde dient te fungeren als een *gemeenschappelijk akkoord* voor het leven in de gemeente en het samenleven van de kerken *in gehoorzaamheid aan de Heer, Jezus Christus, en om de vrede te dienen*" (intern perspectief).

Dit amendement wordt overgenomen door deputaten.

Daarop wordt overgegaan tot stemming. Besluit 1 wordt aanvaard (35 voor, 1 onthouding), evenals besluit 2 (35 voor, 1 onthouding), besluit 3 (algemene stemmen) en 4 (algemene stemmen).

Bij de peiling over handhaving van de PS oude stijl of vorming van een PS-nieuwe stijl als bedoeld in het voorstel van deputaten staken de stemmen (18 voor de ene vorm, 18 voor de andere).

Besluit 5 wordt aanvaard (34 voor, 2 onthoudingen), evenals besluit 6 (30 voor, 2 tegen en 4 onthoudingen).

Over de situatie die nu is ontstaan terzake van de PS wordt doorgesproken. Procedureel is er wel wat af te dingen op de manier waarop het nu is gegaan. Wellicht alsnog het voorgestelde besluit van deputaten in stemming brengen? Deputaten stellen na overleg met het moderamen dat zij hun voorstel terug nemen en hier in september op terug komen. Een afgevaardigde merkt op dat hiermee de situatie open blijft en de synode in september allerlei nieuwe dingen kunnen verwachten.

De preses erkent dat het wellicht beter anders had gekund. Duidelijk is dat de synode in dezen zeer verdeeld is. Alles wat in dit kader is opgemerkt nemen deputaten mee bij de verdere uitwerking. Daarbij wenst de synode deputaten veel sterkte. Dank voor wat er tot nu toe is gebeurd. De verwachting is dat op 1 juli WO3 in ons bezit is. Daaraan zijn deputaten gehouden.

Bijlage 2 van het rapport van de commissie BE (verbetering synodale werkwijze) wordt in handen gesteld van DAO. De preses bedankt de commissies (Gelderland/Holland-Noord en de commissie BE) voor de rapportage en advisering. Zij hebben er serieus werk van gemaakt en de onderwerpen goed in kaart gebracht.

Artikel 26B

Hoofdstuksgewijze bespreking van de Werkorde 3

A. de kerken

A1 eenheid van geloof en belijden

- A1.1 De Gereformeerde Kerken in Nederland zijn onderling verbonden in eenheid van het christelijk geloof in gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift.
- A1.2 Zij aanvaarden met de oude christelijke kerk de Apostolische Geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea en de geloofsbelijdenis van Athanasius. Met de kerk van de Reformatie aanvaarden zij bovendien de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels als betrouwbare samenvatting van de christelijke leer.

A2 vrede

- A2.1 In de kerk van Christus moet alles op gepaste wijze en in goede orde gebeuren, zodat de vrede wordt gediend.
- A2.2 Allen staan onder de ene Heer, Jezus Christus, het hoofd van zijn kerk. Geen persoon of kerk mag een andere persoon of kerk overheersen.

A3 kerkorde en naleving

- A3.1 De kerkorde is door de kerken vastgesteld als een gemeenschappelijke regeling voor het leven in de gemeente en het samenleven van de kerken.
- A3.2 De kerken, ambtsdragers en gemeenteleden houden zich aan de kerkorde en de kerkelijke regelingen en besluiten.

A4 statuut

- A4.1 Het eigen recht van de kerken, dat tot uitdrukking komt in de kerkorde alsook in plaatselijke, classicale en generale kerkelijke regelingen en besluiten, vormt het statuut van de kerken in de zin van de Nederlandse wetgeving.

A5 kerk en overheid

- A5.1 De kerken erkennen de overheid, die in dienst van God haar gezag uitoefent in de burgerlijke samenleving.
- A5.2 Door overleg en correspondentie streven de kerken naar een goede verstandhouding met de overheid, gericht op respect voor ieders eigen positie.
- A5.3 Bij ernstige openbare aantasting van Gods naam of bedreiging van de vrijheid van godsdienst spreken de kerken de overheid daarover aan.

Aanwezig zijn de deputaten S. Griffioen, ds. K. Harmannij, P.T. Pel en prof. M. te Velde. Ook de ambtelijk secretaris, br. L.H. Olde, is aanwezig.

Vanuit deputaten zijn er geen bijzondere mededelingen, niet anders dan de toelichting bij WO-3. Daar wordt geschreven dat WO-3 o.a. het beste is te kenschetsen als een product van voortschrijdende ontwikkeling. Als er punten gewijzigd zijn, is dat meestal vanwege een verfijning van de formulering, vanwege vereenvoudiging, versterking van de consistentie, e.d. Op meerdere punten zijn eerder gemaakte keuzes gehandhaafd. In die gevallen hebben de ontvangen reacties geleid tot heroverweging van de argumentatie en zo nodig tot nadere verantwoording in de MvT.

De commissie Gelderland/Holland-Noord, die de vergadering heeft gediend met aandachtspunten, merkt op dat we ons gelukkig mogen prijzen met de vele reacties uit de kerken, waaruit een sterk meelevend blijkt. Deputaten hebben er goed naar geluisterd.

Door de afgevaardigden wordt een aantal opmerkingen gemaakt. Deputaten worden gecompimenteerd met het voorliggende stuk. Blij is men met de duidelijke positionering van de kerken in hoofdstuk A. Afgevraagd wordt wel of de formulering van A3.2 wel houdbaar is. Ambtsdragers en gemeenteleden zijn toch geen heiligen? De verwijzing naar de tekst van 1 Kor. 14: 33 en 40 in de MvT van WO-2 staat nu niet in WO-3 en dat is jammer. Waar moet aan gedacht worden als gesproken wordt over “ernstige openbare aantasting” (A5.3)? Is als criterium erg vaag.

Deputaten danken voor de gemaakte opmerkingen. Er moet gewaakt worden voor een te zware tekst. Gekozen is voor één taalkleed voor de hele KO. 1 Kor. 14 is verwerkt zonder dat dit als bijbelverwijzing is opgenomen. In geen enkel artikel komt een bijbelverwijzing voor. In de tekst is gekozen voor een stellende formulering in de tegenwoordige tijd. Een enkele keer is daarop een uitzondering gemaakt. In A2.1 is bewust gekozen voor het woordje “moet” vanwege de verwijzing naar Christus. Het voorstel om in A3.2 te lezen “.....leven de kerkorde en de kerkelijke regelingen en besluiten in kerkelijke stijl na” wordt verworpen (voor 5, tegen 29). Ook het voorstel om in A5.3 te lezen “Wanneer het optreden van de overheid de vrije uitoefening van de dienst van de Heer schaadt of bedreigt...” haalt het niet (voor 11, tegen 23). Alle artikelen worden daarop met algemene stemmen aanvaard. (Er zijn 34 stemgerechtigden aanwezig)

B. de ambten en overige diensten

B6 de ambten

- B6.1 De kerken kennen de ambten van predikant, ouderling en diaken.
- B6.2 De gemeente ontvangt haar ambtsdragers van Christus.
- B6.3 Voor het vervullen van de ambten is een wettige roeping nodig.
- B6.4 De ambtsdragers werken, ieder vanuit eigen taak, samen aan de opbouw van de gemeente.
- B6.5 Ambt m/v: gereserveerd.

B7 binding aan Bijbel en belijdenis

- B7 De ambtsdragers zijn gebonden aan de leer van de Bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften. Zij bekrachtigen dit bij de aanvaarding van hun ambt door ondertekening van het bindingsformulier.

B8 regeling van predikantszaken

- B8 Op de ambtsdienst van de predikanten is behalve de kerkorde de generale regeling voor predikantszaken van toepassing.

B9 taak van de predikanten

- B9.1 De predikanten hebben als primaire taak de verkondiging van het Evangelie voor kerk en wereld. Ook bedienen zij de sacramenten en gaan zij voor in de dienst van de gebeden.
- B9.2 De predikant rust de gemeente in prediking en onderricht toe tot een leven in geloof. Hij bestrijdt dwalingen en weerlegt valse leer.
- B9.3 De predikant geeft met de ouderlingen leiding en herderlijke zorg aan de gemeente. Samen oefenen zij over de gemeente de kerkelijke tucht.

B10 predikanten met een bijzondere taak

- B10.1 De kerken kunnen aan een predikant een bijzondere opdracht verlenen, zoals voor de theologische opleiding, bijzondere vormen van pastoraat of missionaire arbeid.
- B10.2 De kerken voorzien waar mogelijk in predikanten die een geestelijke verzorgingstaak vervullen bij niet-kerkelijke instellingen, zoals ten behoeve van de gezondheidszorg, justitie of defensie.

B11 toegang tot het ambt van predikant

- B11.1 Wie als kandidaat toegang tot het ambt van predikant vraagt, kan beroepen worden na een beroepbaarstellend onderzoek door de aangewezen classis.

- B11.2 Een kandidaat-predikant die een beroep heeft aangenomen, verkrijgt toelating tot het predikantsambt na een toelatend onderzoek door de classis waar hij zal gaan dienen.
- B11.3 Over de toelating van een predikant uit een andere kerk van gereformeerde belijdenis in binnen- of buitenland of uit een kerk waarmee geen kerkelijke gemeenschap bestaat, beslist de classis.

B12 roeping van de predikant

- B12.1 De roeping van een predikant bestaat uit de beroeping, de instemming van de gemeente, de goedkeuring van de classis en de bevestiging.
- B12.2 De kerkenraad voorziet in een regeling voor het beroepingswerk.
- B12.3 De *beroeping* vindt plaats door de kerkenraad, gehoord de diakenen en met medewerking van de gemeente.
- B12.4 Het beroep wordt door de kerkenraad uitgebracht via de beroepsbrief. De predikant aanvaardt het beroep door de aannemingsbrief.
- B12.5 Als vanuit de gemeente geen gegrond bezwaar tegen leer of leven van de predikant wordt ingebracht, is de *instemming* van de gemeente verkregen.
- B12.6 De classis verleent haar *goedkeuring* als zij zich heeft overtuigd dat is voldaan aan de vereisten van de kerkorde en de generale regelingen.
- B12.7 De *bevestiging* vindt plaats in een kerkdienst met gebruik van het formulier. De bevestiging van hem die voor het eerst predikant wordt, gebeurt onder handoplegging.

B13 opleiding voor predikanten

- B13.1 De kerken onderhouden voor de opleiding van hun predikanten een theologische universiteit. De generale synode stelt voor de universiteit een statuut vast.
- B13.2 De docenten aan de theologische universiteit zijn gebonden aan de leer van de Bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften. Zij bekrachtigen dit door ondertekening van het desbetreffende bindingsformulier.
- B13.3 Voor het predikantschap in de kerken is een voltooide opleiding tot predikant aan de theologische universiteit vereist. De generale regeling predikantszaken voorziet in bijzondere gevallen.
- B13.4 De kerken spannen zich er voor in dat er voldoende studenten in de theologie zijn. De kerken bieden hun, zo nodig, financiële steun.

B14 levenstaak predikant

- B14.1 Het predikantschap is in beginsel een ambt voor het leven, in dienst van de Heer.
- B14.2 De kerken bevorderen dat de predikanten zich met volle toewijding kunnen geven aan hun levenstaak.
- B14.3 Voor de uitoefening van het ambt in deeltijd of voor het onderbreken van de dienst voor langere tijd is de toestemming van de classis nodig.

B15 rechtspositie predikant

- B15.1 Een predikant is altijd verbonden aan een plaatselijke kerk of aan twee of meer kerken die daarvoor een samenwerking zijn aangegaan.
- B15.2 De verbintenis van de predikant met een kerk berust op overeenstemming krachtens de beroepsbrief van de kerkenraad en de aannemingsbrief van de predikant.
- B15.3 De rechtspositie van de predikant heeft een eigen kerkelijk karakter. De rechtsverhouding tussen kerk en predikant wordt beheerst door het kerkelijk recht en niet door het statelijk recht.
- B15.4 Ook in geval van een bijzondere taak is de predikant verbonden aan een plaatselijke kerk. De regeling van zijn rechtspositie vereist de goedkeuring van de classis en, indien van toepassing, de generale synode.

B16 levensonderhoud

- B16.1 De kerkenraad is namens de gemeente verantwoordelijk voor het levensonderhoud van de predikant.
- B16.2 De kerkelijke zorgplicht strekt zich mede uit tot het gezin van de predikant en, in geval van diens overlijden, zijn weduwe en zijn minderjarige kinderen.
- B16.3 De kerken hanteren een gezamenlijk kader voor de invulling van hun zorgplicht, in overeenstemming met maatschappelijk aanvaarde normen.

B17 arbeidsongeschiktheid

- B17.1 Bij tijdelijke arbeidsongeschiktheid van de predikant als gevolg van ziekte of ongeval worden de desbetreffende voorschriften in acht genomen.
- B17.2 Bij blijvende verhindering van de ambtsdienst als gevolg van ziekte of ongeval beslist de kerkenraad over het verlenen van gezondheidsemeritaat of ontheffing van het ambt. Deze beslissing behoeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B18 op non-actief stelling predikant

- B18 Bij dringende noodzaak kan de kerkenraad bij wijze van tijdelijke ordemaatregel overgaan tot gehele of gedeeltelijke op non-actief stelling van de predikant.

B19 losmaking predikant

- B19 Indien sprake is van een situatie waarin de predikant de gemeente blijvend niet meer met vrucht kan dienen, besluit de kerkenraad de predikant los te maken van de gemeente. Dit besluit behoeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B20 ontheffing predikant

- B20.1 Een predikant wordt ontheven van zijn ambt wanneer binnen twee jaar na een losmaking geen verbintenis met een andere kerk tot stand komt.
- B20.2 Een predikant wordt ontheven van zijn ambt wanneer hij als gevolg van ziekte of ongeval blijvend verhinderd is het predikantschap te vervullen, maar wel andere passende arbeid kan verrichten.
- B20.3 In andere gevallen kan slechts wegens gewichtige redenen ontheffing plaats vinden.
- B20.4 De kerkenraad beslist over een ontheffing. Dit besluit behoeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B21 schorsing en afzetting predikant

- B21.1 Een predikant die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaat, zijn ambt niet trouw bedient, in strijd handelt met het bindingsformulier dan wel het ambtelijk vermaan hardnekkig verwerpt, wordt door de kerkenraad geschorst.
- B21.2 Het besluit tot schorsing behoeft vooraf de instemming van de kerkenraad van de naburige kerk.
- B21.3 De kerkenraad beslist of na de schorsing afzetting van de predikant moet volgen. Dit besluit behoeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B22 emeritaat

- B22.1 De kerkenraad verleent een predikant emeritaat bij het bereiken van de daarvoor in de generale regeling predikantszaken gestelde leeftijd.
- B22.2 In onderlinge overeenstemming tussen kerkenraad en predikant kan het emeritaat later ingaan. Het besluit van de kerkenraad behoeft de instemming van de gemeente.
- B22.3 Bij emeritering blijft de kerkenraad van de laatst gediende kerk verantwoordelijk inzake het ambt en het levensonderhoud van de predikant.
- B22.4 Een emeritus-predikant behoudt de bevoegdheid om op verzoek van een kerkenraad het Woord en de sacramenten te bedienen of andere diensten te verrichten.
- B22.5 Een besluit van de kerkenraad tot emeritering behoeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B23 taak van de ouderlingen

- B23.1 De ouderlingen geven met de predikant leiding en herderlijke zorg aan de gemeente. Samen oefenen zij over de gemeente de kerkelijke tucht.
- B23.2 Als opzieners waken zij over het geestelijk leven van de gemeenteleden en bezoeken hen zo vaak als nodig is, tenminste eenmaal per jaar.
- B23.3 De ouderlingen en de predikant zien er samen op toe dat elke ambtsdrager zijn dienst trouw vervult.
- B23.4 Op verzoek van de kerkenraad kunnen gemeenteleden de ouderlingen assisteren in de pastorale zorg.
- B23.5 De kerkenraad kan onderscheid aanbrengen bij de verdeling van taken onder de ouderlingen.

B24 taak van de diakenen

- B24.1 De diakenen gaan de gemeente voor in de dienst van barmhartigheid en gerechtigheid in kerk en wereld. Zij stimuleren de onderlinge zorg en hulp alsook de christelijke inzet en vrijgevigheid voor anderen die hulp behoeven.
- B24.2 De diakenen onderkennen in de gemeente moeiten in sociaal en materieel opzicht en bieden de gemeenteleden ondersteuning met woord en daad. Zij bezoeken daartoe de gemeenteleden. Zij verzamelen de liefdegaven, beheren die en delen die naar behoefte uit.

B25 roeping van ouderlingen en diakenen

- B25.1 De roeping van ouderlingen en diakenen bestaat uit de verkiezing, de benoeming, de instemming van de gemeente en de bevestiging. De plaatselijke regeling wordt daarbij in acht genomen.
- B25.2 Met het oog op de *verkiezing* wordt de gemeente in de gelegenheid gesteld om de kerkenraad vooraf te attenderen op hen die geschikt worden geacht voor het ambt van ouderling of diaken.
- B25.3 De kerkenraad toetst, in direct overleg met de diakenen, de geschiktheid voor de ambten en let op redenen van verhindering.
- B25.4 De kerkenraad stelt ter verkiezing zo mogelijk een dubbel aantal kandidaten.
- B25.5 Na de verkiezing door de belijdende leden van de gemeente vindt de *benoeming* plaats door de kerkenraad. Eventueel kan benoeming zonder verkiezing plaatsvinden.
- B25.6 Ontheffing van een benoeming kan slechts worden gevraagd en verleend wegens gegronde redenen.
- B25.7 De *instemming* van de gemeente wordt verkregen als de namen van de benoemde personen op twee achtereenvolgende zondagen zijn afgekondigd en er vanuit de gemeente geen gegrond bezwaar tegen hun leer of leven wordt ingebracht.
- B25.8 De *bevestiging* vindt plaats in een kerkdienst met gebruik van het formulier.

B26 aftreden van ouderlingen en diakenen

- B26.1 De ouderlingen en diakenen vervullen hun ambtsdienst drie of meer jaren, afhankelijk van de plaatselijke regeling.
- B26.2 Als regel is elk jaar een evenredig deel van de ouderlingen en diakenen aftredend. Zij zijn niet direct herkiesbaar, behoudens bijzondere omstandigheden.
- B26.3 De kerkenraad verleent tussentijdse ontheffing slechts wegens gegronde redenen.

B27 op non-actief stelling ouderlingen en diakenen

- B27 Bij dringende noodzaak kan de kerkenraad bij wijze van tijdelijke ordemaatregel overgaan tot gehele of gedeeltelijke op non-actief stelling van een ouderling of diaken. Dit besluit behoeft de goedkeuring van de kerkenraad van de naburige kerk.

B28 schorsing en afzetting ouderlingen en diakenen

- B28.1 Een ouderling of diaken die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaat, zijn ambt niet trouw bedient, in strijd handelt met het bindingsformulier dan wel de kerkelijke vermaning hardnekkig verwerpt, wordt door de kerkenraad geschorst.

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

- B28.2 Het besluit tot schorsing behoeft vooraf de instemming van de kerkenraad van de naburige kerk.
- B28.3 Een schorsing geldt voor ten hoogste een periode van vier maanden.
- B28.4 De kerkenraad beslist of na de schorsing afzetting moet volgen. Dit besluit behoeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B29 kerkenraad en diaconie

- B29.1 In elke kerk is een kerkenraad, die bestaat uit de predikant(en) en de ouderlingen.
- B29.2 De diakenen vormen samen de diaconie.
- B29.3 Ten minste tweemaal per jaar overleggen de kerkenraad en de diaconie over hun pastoraal en diaconaal ambtswerk in de gemeente en over de materiële zaken van de kerk.
- B29.4 De kerkenraad rekent met de eigen verantwoordelijkheid van de gemeenteleden en raadpleegt de gemeente met het oog op de hoofdzaken van zijn beleid.

B30 werkwijze van kerkenraad en diaconie

- B30.1 De werkwijze van de kerkenraad en die van de diaconie en de wijze waarop zij samenwerken worden vastgesteld in een plaatselijke regeling.
- B30.2 De kerkenraad en diaconie dragen beide zorg voor een goede instructie en regeling van de taken en werkzaamheden die onder hun verantwoordelijkheid in de gemeente worden verricht.
- B30.3 De diaconie doet eenmaal per jaar verantwoording van haar beleid en beheer aan de kerkenraad.

B31 kerkelijk werkers

- B31.1 De kerkenraad kan een of meer kerkelijk werkers benoemen om een deel van het dienstwerk in de gemeente uit te voeren.
- B31.2 De kerkelijk werkers zijn gebonden aan de leer van de Bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften. Zij bekrachtigen dit bij de aanvaarding van hun werk door ondertekening van het bindingsformulier.
- B31.3 De kerkenraad houdt zich voor wat betreft profiel, taken en positie van de kerkelijk werkers aan de generale regelingen.

B32 voorgaan in de kerkdiensten

- B32.1 Een predikant mag het Woord en de sacramenten niet elders bedienen zonder toestemming van de kerkenraad daar ter plaatse.
- B32.2 Aan niet-predikanten kan door de classis preekbevoegdheid worden verleend in overeenstemming met de generale regeling.

B33 kleine gemeenten

- B33.1 Indien een gemeente te klein wordt om een eigen kerkenraad te hebben, besluit de classis over de gevolgen daarvan.
- B33.2 Indien in een kleine gemeente minder dan drie diakenen zijn, wonen een of meer ouderlingen de diaconievergaderingen bij met adviserende stem.
- B33.3 Indien in een kleine gemeente minder dan drie ouderlingen zijn, wonen een of meer diakenen de kerkenraadsvergaderingen bij met adviserende stem.

B34 instituering, splitsing en samenvoeging van kerken

- B34.1 Instituering, splitsing of samenvoeging van kerken vindt plaats krachtens besluit van de betrokken kerkenraden, na raadpleging van de gemeenten en met voorafgaande goedkeuring van de classis.
- B34.2 De besluitvorming voorziet in een regeling van de gevolgen naar kerkelijk en eventueel statelijk recht.

Nu het over predikanten gaat zal het weinig verbazing wekken dat bij dit hoofdstuk meerdere artikelen besproken worden. Naast meer of minder principiële zaken komen ook zakelijke dingen aan de orde. Voor

de bespreking is het hoofdstuk in tweeën geknipt, waarvoor grofweg drie dagdelen nodig waren en voor deputaten nog het nodige avondwerk om de gestelde vragen van antwoord te voorzien. Dit laatste is de definitieve besluitvorming zeker ten goede gekomen.

Door deputaten wordt benadrukt dat er voor de vervulling van het ambt een wettige roeping noodzakelijk is, ook al is het ambt van Christus gegeven. De ambten van predikant, ouderling en diaken hebben een duidelijke plaats in de KO. Het benoemen van 'voorgaan in de gebeden' bij de taak van de predikant (B9.1) hoeft niet in te houden dat anderen dit niet mogen doen. Het behoort echter wel tot een kernbestanddeel van het werk van een predikant. In de KO wordt naast de genoemde ambtsdienst verwezen naar de generale regeling voor predikantszaken (GRP). Hierin zullen veel andere zaken worden vastgelegd, zoals toezicht bij de toegang tot het ambt van predikant vanuit het kerkverband. Ook de rol van een consulent bij het beroepen van een predikant kan hierin opgenomen worden. Verder moet er het nodige in vastgelegd worden in relatie met de VSE die bepalingen over de emeritaatsuitkering geeft. Deze GRP gaat de volgende GS bespreken.

De nieuwe KO regelt veel zaken op hoofdlijnen. In plaatselijke regelingen kunnen deze nader bepaald worden, bijvoorbeeld het wel of niet beroep aantekenen over de procedure bij het beroepen van een predikant.

Over de levenstaak van de predikant (B14) ontspint zich enige discussie. Er is een duidelijk verschil tussen de roeping van een predikant en andere ambtsdragers. Voor de predikant is dit als regel een levenstaak terwijl de andere ambtsdragers weten dat het na een bepaalde periode weer afgelopen is. Alhoewel het thans voorkomt dat het predikantschap ook als deeltijd wordt ingevuld, wordt van hem een ongedeelde toewijding gevraagd. Hij moet dan ook niet met allerlei praktische beslommeringen van levensonderhoud geconfronteerd worden. Zijn ambt is breed, lang en vol. Wijden aan de dienst van de Heer is onverdeeld. De kerken hebben dan ook een grote verantwoordelijkheid om dit voor de predikant mogelijk te maken. Een voorstel om B16.1 aan te vullen met; "overeenkomstig maatschappelijk aanvaarde normen", wordt aanvaard (20 voor, 7 tegen en 7 onthoudingen), maar op voorstel van deputaten verplaatst naar B16.3. Bij het doorspreken over de "taak voor het leven" van de predikant wordt benadrukt dat dit van belang is voor hen die staan naar het ambt. Het is niet zo maar een baan, maar je wordt vrijgesteld voor de verkondiging van het evangelie. Je krijgt het ambt in beginsel voor het leven, waarbij de woorden "in beginsel" zijn toegevoegd. Het is ook goed te weten dat er bij overlijden gezorgd wordt voor de weduwe en de kinderen.

De predikanten kennen een beroepscode en het lijkt zinvol om een koppeling te maken met de GRP. In de GRP is de eigen rechtspositie van de predikant geregeld.

De KO is de basisregeling voor o.a. de rechtspositie van de predikant, waaronder maatregelen van schorsing en afzetting. De uitwerking komt in de GRP inclusief de verwerking van jurisprudentie.

De KO is niet de plaats om alles in detail te regelen, zo dat al zou kunnen. Het vaststellen van de emeritaatsgerechtigde leeftijd (B22.1) kan de generale synode niet zonder overleg met VSE en de bepalingen van de GRP.

Ouderling/diaken en volgende artikelen.

Ook in dit deel worden door de afgevaardigden de nodige zaken aangeroerd, tekstvoorstellen gedaan en amenderingen ingediend. Deze worden deels door deputaten overgenomen en in definitieve tekstvoorstellen opgenomen. De talstelling van ambtsdragers krijgt de nodige aandacht. Strookt het voorstel nog wel met de huidige praktijk? Is het werken met een "meertal" in plaats van een "dubbel(ge)tal" ook mogelijk? Opgemerkt wordt dat bij enkelvoudige voordracht, naast benoeming door de kerkenraad, er ook een verkiezing kan plaats vinden. Je kunt de voordracht van de kerkenraad n.l. ook verwerpen. Deze opvatting wordt door deputaten niet gedeeld.

Aangaande de kerkelijk werker maakt de huidige formulering het mogelijk om in de toekomst het eigen kerkelijk arbeidsrecht binnen de kerken te houden. Dat is wat anders dan bij kosters.

Bij instituering hebben deputaten zich meermalen het hoofd gebroken over gemeentestichting. Dit is niet eenvoudig en elke situatie is weer anders. Het zijn vaak groeisituaties. De nieuwe kerkorde kan in analogie van toepassing zijn op gemeentestichtingsprojecten.

Alle artikelen in dit hoofdstuk worden met algemene stemmen (er zijn 35 stemgerechtigden aanwezig) vastgesteld (behoudens B16: voor 33, 2 onthoudingen).

C. het leven van de gemeente

C35 de gemeente

C35 De gemeente vervult met de haar geschonken gaven de dienst in kerk en wereld waartoe Christus haar roept. De ambtsdragers stimuleren haar hiertoe en gaan haar hierin voor.

C36 kerkdiensten op zondag

C36.1 De gemeente viert de zondag als dag van Christus' opstanding. De kerkenraad roept de gemeente daarvoor samen in openbare kerkdiensten, als regel twee maal per zondag.

C36.2 In de kerkdiensten vindt de bediening van Gods Woord en van de sacramenten plaats alsook de dienst van lied en gebed en de dienst van barmhartigheid.

C37 inrichting van de kerkdiensten

C37.1 De kerkenraad ziet toe op een inrichting van de kerkdiensten die is tot eer van God en die de opbouw en eenheid van de gemeente dient.

C37.2 De kerken houden zich aan de generale regeling voor de kerkdiensten en maken gebruik van het kerkboek dat door de generale synode is vastgesteld.

C37.3 Een van de zondagse kerkdiensten is doorgaans een leerdienst waarin aan de hand van de belijdenis van de kerk onderwijs wordt gegeven in de christelijke leer.

C38 bijzondere kerkdiensten

C38.1 Op christelijke feestdagen komt de gemeente in kerkdiensten samen voor de verkondiging en viering van de grote heilsfeiten.

C38.2 Het houden van kerkdiensten op andere dagen, in bijzondere situaties of voor bijzondere groepen wordt in de vrijheid van de kerken gelaten.

C39 bediening van de doop

C39.1 De heilige doop wordt als zegel van Gods verbond bediend aan de pasgeboren kinderen van de gelovigen en aan volwassenen die zich tot God bekeren en nog niet eerder waren gedoopt.

C39.2 Aan volwassenen wordt de doop bediend nadat zij openbare belijdenis van hun geloof hebben gedaan.

C39.3 De kerken erkennen de doop die elders in een christelijke kerkgemeenschap op geldige wijze en in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest is bediend.

C40 viering van het avondmaal

C40.1 De gemeente viert in haar kerkdiensten regelmatig het heilig avondmaal zoals het door Christus is ingesteld.

C40.2 De kerkenraad kan zijn medewerking verlenen aan een viering van het avondmaal aan huis of in bijvoorbeeld instellingen van gezondheidszorg, justitie of defensie.

C41 toegang tot het avondmaal

C41.1 Tot het avondmaal in de gemeente worden toegelaten zij die belijdenis van hun geloof hebben afgelegd naar de gereformeerde leer en die godvrezend leven.

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

- C42.2 Doopleden en wie zich van buiten de gemeente komend tot God bekeren, ontvangen kerkelijk onderwijs ter voorbereiding op hun openbare geloofsbelijdenis.
- C41.3 Voor de toelating tot de openbare geloofsbelijdenis is onderzoek door de kerkenraad en instemming van de gemeente nodig.
- C41.4 Voor het ontvangen van gasten aan het avondmaal houden de kerken zich aan de generale regeling.

C42 kerkelijke registratie

- C42.1 De kerkenraad draagt zorg voor een goede registratie van wie tot de gemeente behoren.
- C42.2 De geregistreerde gegevens worden zorgvuldig beheerd en alleen gebruikt voor kerkelijke doeleinden.
- C42.3 Het kerklidmaatschap sluit aan bij het feitelijke woonadres en de vastgestelde kerkgrenzen. Afwijking hiervan is alleen mogelijk bij onderlinge overeenstemming tussen de betrokken kerkenraden.

C43 binnenkomst in de gemeente

- C43.1 Wie uit een zusterkerk bij de gemeente binnenkomt, wordt door de kerkenraad op basis van zijn attestatie als lid aanvaard. Hiervan wordt aan de gemeente mededeling gedaan.
- C43.2 Over de toelating in andere gevallen beslist de kerkenraad met inachtneming van de generale regeling. De toelating behoeft de instemming van de gemeente.

C44 vertrek uit de gemeente

- C44 Kerkleden die verhuizen, ontvangen op hun verzoek en na mededeling aan de gemeente een attestatie voor de kerkenraad in de plaats waarheen zij vertrekken, met gelijktijdige kennisgeving aan die kerkenraad.

C45 onttrekking

- C45.1 Wanneer iemand aangeeft niet langer tot de gemeente te willen behoren, zich zonder kennisgeving bij een andere kerkgemeenschap aansluit of bij verhuizing naar elders geen attestatie aanvraagt, en daar ondanks inspanningen van de kerkenraad en de gemeente bij blijft, berust de kerkenraad daarin en doet hij van de beëindiging van het lidmaatschap mededeling aan de gemeente.
- C45.2 Wanneer iemand lange tijd elk contact met de ambtsdragers onmogelijk maakt, verklaart de kerkenraad na instemming van de gemeente zijn lidmaatschap voor beëindigd.

C46 huwelijk

- C46.1 De kerkenraad bevordert een goede voorbereiding op het christelijk huwelijk.
- C46.2 De kerkenraad ziet er op toe dat leden van de gemeente die zich als man en vrouw aan elkaar willen verbinden, daarvoor een burgerlijk huwelijk aangaan en dat kerkelijk laten bevestigen.
- C46.3 De huwelijksbevestiging vindt plaats in een kerkdienst en behoeft de instemming van de gemeente.
- C46.4 Over de bevestiging van een huwelijk van doopleden of van een huwelijk waarin man of vrouw niet tot een gereformeerde kerk behoort, beslist de kerkenraad.
- C46.5 In geval van echtscheiding en van hertrouwen na echtscheiding is de kerkenraad bevoegd tot een eigen oordeel over de kerkelijke consequenties daarvan met inachtneming van de generale regeling.

C47 opvoeding en onderwijs

- C47.1 Ouders verplichten zich bij de doop hun kinderen te onderwijzen in de leer van de Schriften en hen op te voeden tot een leven met God.
- C47.2 De kerkenraad spoort de ouders aan om voor hun kinderen zoveel mogelijk gebruik te maken van onderwijs dat overeenstemt met de leer van de kerk.
- C47.3 De kerken streven naar goede relaties met het gereformeerd en ander christelijk onderwijs.

C48 geloofsleven en toerusting

- C48.1 De gemeenteleden geven inhoud aan hun geloofsleven in dagelijkse omgang met God in bijbellezing en gebed en ook door lied en gesprek.
- C48.2 Zij zetten zich ook gezamenlijk in om te groeien in kennis van God en inzicht in de Schriften.
- C48.3 De ambtsdragers rusten de gemeente toe in de weg van prediking, catechese, pastoraat en diaconaat. Zij bestrijden denkwijzen en invloeden die met de zuivere leer in tegenspraak zijn of die schade doen aan een heilig leven.

C49 samenleven in de gemeente

- C49.1 De gemeenteleden zien als leden van het lichaam van Christus in liefde naar elkaar om en dienen elkaars heil en welzijn in woord en daad.
- C49.2 De ambtsdragers en gemeenteleden dragen ieder voor hun deel bij aan de pastorale en diaconale zorg in de gemeente.
- C49.3 De kerken treffen voorzieningen voor pastoraat in bijzondere situaties, zoals voor mensen met een bijzondere beperking en leden die voor enige tijd in het buitenland verblijven.
- C49.4 De kerk is met Woord en gebed rond het sterven van een gemeentelid aanwezig.

C50 de missionaire roeping

- C50.1 De kerken zoeken in woord en daad met het evangelie van Christus hen die God niet kennen of van hem vervreemd zijn.
- C50.2 De evangelieverkondiging is er op gericht de medemens te brengen tot een leven met God in de gemeenschap van de kerk.
- C50.3 Waar kerken de gelegenheid krijgen om elders in de wereld mee te werken aan de verkondiging van het evangelie, gebeurt dat zo veel mogelijk in samenwerking met in de regio reeds aanwezige kerken. De inrichting van het werk en de positie van de werkers worden voor de Nederlandse zijde daarvan geregeld in de generale regelingen.

Bij de behandeling van dit hoofdstuk worden verscheidene tekstvoorstellen gedaan en amendementen ingediend. De woorden "als regel" in C36.1 krijgen breed aandacht. Deputaten willen het echter handhaven. Het is het resultaat van heel veel met elkaar overleggen. Bij een andere formulering worden weer andere bezwaren opgeroepen. Deputaten zijn zelfs uitgedaagd helemaal niet meer over twee te spreken. Binnen het deputaatschap is vanaf het begin gezegd dat er nergens "als regel" in de KO moet staan. Dan hol je het uit, maar voor dit artikel komt men hiermee dicht bij een afgewogen formulering. Wij bedoelen niet de deur open te zetten, maar met "als regel" bedoelen wij: de stelregel, daar gaan wij vanuit. Niet stoeien of het wel of niet twee moet zijn. Wat er in de KO staat moet echter breed gedragen worden. De GS kan op een goede manier richting geven over hoe er wordt geleefd op de zondagen. In het kerkboek komen psalmberijmingen, liederen, belijdenisgeschriften, liturgische bepalingen en formulieren. Aangaande de leerdienst is met opzet voor de nieuwe tekst gekozen, waarin de Heidelbergse Catechismus niet afzonderlijk genoemd wordt. Zij is inbegrepen in de belijdenis van de kerk die wel expliciet genoemd wordt.

Op het voorstel om bij de doop aan kinderen (C39.1) "pasgeboren" te vervangen door "zo spoedig mogelijk" reageren deputaten terughoudend. Voor de hele KO geldt dat er op veel punten alleen de hoofdregel staat. Niemand zal bij een toegetreden gezin met een kind van zes jaar de doopsbediening aan het kind als een probleem ervaren.

Perforatie kerkgrenzen (C42.3). De bedoeling is dat betrokkene met goede argumenten bij een kerkenraad moet komen, Daarbij is de achterliggende gedachte dat de kerkenraad de motieven moet wegen. Geestelijk heil van mensen moet zwaarder wegen dan kerkgrenzen. Bij afwijking moet er overeenstemming zijn bij de betrokken kerken. Kerkenraden moeten niet tegenover elkaar komen te staan en als mensen eenmaal naar een andere gemeente gaan, moet men elkaar rustig in de ogen kunnen kijken. Er mogen geen onverzoende zaken blijven zitten, zowel tussen gemeenteleden onderling als kerkenraad en gemeentelid. Het welkom moet serieus ingevuld worden. Bij blokkering is er beroepsrecht bij de classis. Wat dit laatste

betreft wordt opgemerkt dat de ervaring is dat men eerder naar een ander kerkgenootschap gaat dan bezwaar in te dienen bij een classis.

Bij overlijden (C49.4) wordt “rond de begrafenis” vervangen door “rond het sterven”. De ruimte om dit verschillend in te vullen zit in het woord “rond”. Gemeenteleden kunnen zelf alles invullen, inclusief het vragen van een andere predikant.

Behoudens artikel C37, waarbij bij de stemming een onthouding wordt genoteerd, worden de overige artikelen uit dit hoofdstuk met algemene stemmen aanvaard (35 stemgerechtigden aanwezig).

D. de kerkelijke tucht

D51 karakter en reikwijdte van de tucht

- D51.1 Aan de verkondiging van het Woord van God en de bediening van de sacramenten is de kerkelijke tucht verbonden.
- D51.2 De tucht wordt toegepast wanneer er sprake is van ernstige zonde in leer of leven, die de eer van God tekort doet, het behoud van de zondaar bedreigt en de heiligheid van de gemeente aantast.
- D51.3 Zij is gericht op de verzoening met God en de gemeente.
- D51.4 De tuchttoefening draagt als kerkelijke discipline een geestelijk karakter.

D52 onderling vermaan

- D52.1 De leden van de gemeente zijn van Godswege verplicht elkaar te steunen in de strijd tegen de zonde. Zij vermanen elkaar liefdevol naar de regel die Christus in Matteüs 18 heeft gegeven.
- D52.2 Wanneer het onderling vermaan tot bekering en verzoening leidt, wordt geen mededeling aan de kerkenraad gedaan.
- D52.3 Leidt het vermaan niet tot bekering, dan wordt de kerkenraad ingelicht.

D53 middelen van kerkelijke tucht

- D53.1 De kerkenraad gebruikt als middelen van kerkelijke tucht:
  - 1. het ambtelijk vermaan;
  - 2. de ontzegging van de toegang tot het avondmaal;
  - 3. de inschakeling van voorbede en vermaan door de gemeente.
- D53.2 Als laatste middel kan de kerkenraad overgaan tot buitensluiting uit de gemeente.

D54 wijze van optreden

- D54.1 Voor maatregelen van tucht zijn zorgvuldig onderzoek en oordeelsvorming vereist. De betrokkene heeft daarbij de gelegenheid zich te verantwoorden.
- D54.2 De kerkenraad is verantwoordelijk voor zorgvuldige communicatie in het proces van tuchttoefening.

D55 vermaan over belijdende leden

- D55.1 De kerkenraad gaat over tot ambtelijk vermaan wanneer er sprake is van een ernstige zonde waarvan iemand zich niet bekeert.
- D55.2 In het vermaan confronteren de ambtsdragers de zondaar met het Woord van God en trachten zij hem in regelmatig bezoek en gesprek liefdevol tot berouw en bekering te brengen.
- D55.3 Wanneer de zondaar zijn schuld belijdt, echte tekenen van berouw toont en zich metterdaad bekeert, aanvaardt de kerkenraad daarin zijn verzoening met God en de gemeente. De kerkenraad oordeelt over de mededeling daarvan aan de gemeente.

D56 afwijkende opvattingen

- D56 Wanneer er bij iemand sprake is van opvattingen die afwijken van de gezonde bijbelse leer, kan de kerkenraad besluiten hem in zijn overtuiging te verdragen onder de volgende voorwaarden:
  - a. hij is bereid om zich te verantwoorden tegenover de Heilige Schrift en zich daaruit te laten onderwijzen;

- b. hij voert geen propaganda voor zijn opvattingen;
- c. hij houdt zich aan eventuele aanwijzingen van de kerkenraad;
- d. hij is niet benoembaar als ambtsdrager.

D57 ontzegging en afhouding van het avondmaal

- D57.1 Wanneer iemand het vermaan van de ambtsdragers verwerpt of zich schuldig maakt aan een ernstige zonde die de gemeente dreigt te besmetten, ontzegt de kerkenraad hem de toegang tot het heilig avondmaal zolang er geen bekering volgt.
- D57.2 Wanneer iemand de toegang tot het avondmaal is ontzegt, heeft hij niet het recht om een kind te laten dopen en huwelijksbevestiging te ontvangen. Ook mag hij zijn stemrecht niet uitoefenen.
- D57.3 In een ernstige situatie waarover een goed oordeel nog niet mogelijk is, kan de kerkenraad iemand van de avondmaalsviering afhouden ter wille van de heiligheid van de gemeente.

D58 vermaan over volwassen doopleden

- D58.1 Wanneer iemand als kind is gedoopt, maar als volwassene niet komt tot openbare belijdenis van geloof, blijven de gemeenteleden en de ambtsdragers hem daartoe stimuleren en vermanen.
- D58.2 Wanneer een volwassen dooplid zich in woord en daad afkerig toont van de dienst van God, roepen de ambtsdragers hem op tot bekering.
- D58.3 Wanneer hij echte tekenen van berouw toont en zich metterdaad bekeert, aanvaardt de kerkenraad daarin zijn verzoening met God en de gemeente. De kerkenraad begeleidt hem op de weg naar openbare geloofsblijdenis.

D59 voorbede en vermaan door de gemeente

- D59.1 Wanneer een belijdend lid of volwassen dooplid ondanks het vermaan in zijn ernstige zonde blijft volharden, gaat de kerkenraad over tot publieke tuchtoefening door bekendmaking aan de gemeente. Het besluit van de kerkenraad behoeft vooraf de goedkeuring van de classis. Hierbij is art. D54.1 van toepassing.
- D59.2 Bij de mededeling aan de gemeente worden de zondaar en zijn verharding bekend gemaakt, met de oproep om voor hem te bidden en hem aan te sporen tot bekering. De kerkenraad kan deze oproep herhalen.
- D59.3 Wanneer de zondaar zijn schuld belijdt, echte tekenen van berouw toont en zich metterdaad bekeert, aanvaardt de kerkenraad daarin zijn verzoening met God en de gemeente. De kerkenraad doet daarvan mededeling aan de gemeente.

D60 buitensluiting

- D60.1 Wanneer een zondaar geen berouw toont en zich niet bekeert, gaat de kerkenraad over tot buitensluiting uit de gemeente.
- D60.2 Het besluit van de kerkenraad behoeft vooraf de goedkeuring van de classis en de instemming van de gemeente.
- D60.3 Voor de buitensluiting worden de vastgestelde formulieren gebruikt.

D61 terugkeer

- D61.1 Wanneer iemand die als belijdend lid is buitengesloten, met berouw tot God en tot de gemeente terugkeert, wordt hij in de weg van openbare schuldblijdenis weer in de gemeenschap van de kerk opgenomen. Hiervoor is de instemming van de gemeente vereist.
- D61.2 Wanneer iemand die als volwassen dooplid is buitengesloten, met berouw tot God en tot de gemeente terugkeert, wordt hij in de weg van openbare geloofsblijdenis weer in de gemeenschap van de kerk opgenomen. Hiervoor is de instemming van de gemeente vereist.
- D61.3 Bij schuldblijdenis en geloofsblijdenis worden de vastgestelde formulieren gebruikt.

Artikel D51, "karakter en reikwijdte van de tucht", geeft veel stof tot discussie. In het oorspronkelijke laatste lid werd gesproken over "aanstoot geven", een term die in het huidige spraakgebruik niet weergeeft wat eigenlijk wordt bedoeld. Getracht is te verwoorden wat geschreven staat in 1 Kor. 8:10.

Het gaat niet in de eerste plaats om het ergernis geven, maar om het risico dat mensen besmet worden en daardoor van Christus afgetrokken. Zonde is infectueus. Wel is het zo dat niet elke zonde voorwerp van kerkelijke tucht is. Er is verschil tussen miserabel en censurabel. Deze discussie wordt vertaald in het samenvoegen van de oorspronkelijke leden 2 en 4.

Bij D53 “middelen van kerkelijke tucht”, ben je in D53.1 met iemand bezig in een continu proces. Vermaning, ontzegging avondmaal, voorbede, gemeente inlichten. Het onderling elkaar aanspreken is ook vermanen. Alles met als doel de persoon te redden. Bij D53.2 is een andere fase van de tucht gekomen. Je constateert dat de middelen van 53.1 niet hebben gewerkt. Dan volgt het laatste middel, buiten Gods Koninkrijk sluiten. Als God iemand buitensluit, dan is iemand niet gered, maar verloren. Die consequentie zet betrokkene hopelijk aan om alsnog terug te keren van zijn zondige weg.

Het woord “verzoenen” (D51.3) maakt eveneens de tongen los. Het bevat drie componenten: schuldbelijdenis, tekenen van berouw en elkaar aanvaarden. Bij verzoening moeten er tekenen van berouw (ook naar het slachtoffer) zijn van de dader. Naast verzoening met God moet het er om gaan dat er in de gemeente geen verhindering meer mag zijn om het avondmaal te vieren. Dat neemt niet weg dat er oog is voor slachtoffers die zodanig beschadigd zijn, dat verzoening (vooralsnog) niet haalbaar is.

Uit de discussie blijkt dat de oorspronkelijke tekst van D56 (“afwijkende opvattingen”) verduidelijking behoeft. Ook deputaten worstelen met een juiste verwoording. Bij afwijkende leer kun je iemand verdragen mits hij het niet praktiseert, appellabel blijft en geen propaganda voert. De scope is op de afwijkende opvatting. Ook is hierbij verschil tussen een gewoon gemeentelid en een ambtsdrager. Na beraad stellen deputaten een aangepaste tekst voor, waarbij wordt toegevoegd dat iemand met afwijkende opvattingen niet benoembaar is als ambtsdrager. Deze tekst wordt aanvaard (1 onthouding). Bij vermaan volwassen doopleden (D58) gaat het kort en goed om belijdenis doen. Als iemand zich dat vermaan aantrekt, dan moet hij komen tot het doen van openbare geloofsbelijdenis. Maar het is niet zo dat je, totdat je openbare geloofsbelijdenis hebt gedaan, vermaand blijft worden.

Gehoord de discussie hebben deputaten enkele tekstwijzigingen aangebracht. Enkele amendementen krijgen minimale steun uit de vergadering. Bij stemming waren er bij artikel D55 twee onthoudingen en bij artikel D56 één. De overige artikelen zijn met algemene stemmen aanvaard (35 stemgerechtigden aanwezig).

E. kerkelijk samenleven

E62 meerdere vergaderingen

- E62.1 De kerken komen in het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland samen in classes, particuliere synodes en de generale synode.
- E62.2 Deze meerdere vergaderingen behandelen evenals de kerkenraden alleen kerkelijke zaken en doen dat op kerkelijke wijze.
- E62.3 Zij stellen een regeling vast voor hun werkzaamheden met inachtneming van de hun door de kerkorde opgedragen taken.
- E62.4 De ambtsdragers die naar een meerdere vergadering worden afgevaardigd, hebben opdracht en bevoegdheid te handelen en te besluiten in gebondenheid aan de Bijbel, de belijdenis van de kerk en de kerkorde.
- E62.5 Na behandeling van hun agenda worden de meerdere vergaderingen gesloten en eindigt de bevoegdheid van de afgevaardigden.
- E62.6 De meerdere vergaderingen kunnen zich laten bijstaan door deputaten, die met uitvoerende taken worden belast en nieuwe besluitvorming voorbereiden.
- E62.7 Elk deputaatschap ontvangt een instructie voor zijn taken en bevoegdheden.

E63 classis

- E63.1 De kerken in een classis komen ten minste vier keer per jaar in vergadering bijeen.
- E63.2 Uit elke kerk worden de predikant en een ouderling afgevaardigd. Zijn er meer predikanten aan een kerk verbonden, dan gaan zij bij toerbeurt. Waar een predikant ontbreekt, neemt een ouderling zijn plaats in.

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

- E63.3 Predikanten die niet zijn afgevaardigd wonen zoveel mogelijk de vergadering bij en hebben adviserende stem.
- E63.4 In de classis ontmoeten de kerken elkaar voor onderlinge steun en advies en zien zij op elkaar toe.
- E63.5 De classis is verder bevoegd om te handelen over alle zaken waarvan de kerken eerder afgesproken hebben ze gezamenlijk te behartigen.

E64 naburige kerk

- E64 De classis wijst voor elke kerk in de classis een andere classiskerk aan als naburige kerk. De kerkenraad van de naburige kerk is belast met de taken die hem door of krachtens de kerkorde worden opgedragen.

E65 kerkvisitatie

- E65.1 Jaarlijks vindt namens de classis in elke kerk de kerkvisitatie plaats.
- E65.2 De visitatie is gericht op het adviseren, aansporen en vermanen van de ambtsdragers met het oog op de opbouw van de gemeente en de vrede tussen de kerken.
- E65.3 Voor de visitatie stelt de classis een college van visitatoren aan, waarvan de taken en de werkwijze worden vastgelegd in een regeling.
- E65.4 Desgevraagd bieden visitatoren hulp bij moeiten of conflicten in een gemeente.

E66 particuliere synode

- E66.1 De particuliere synode wijst de afgevaardigden naar de generale synode aan. Zij is verder uitsluitend belast met de kerkelijke rechtspraak volgens art. F76.
- E66.2 Er zijn vier particuliere synodes. De ressorten worden vastgesteld door de generale synode.
- E66.3 Elke classis vaardigt een predikant en een ouderling af naar de particuliere synode.

E67 generale synode

- E67.1 De kerken komen eens in de drie jaar samen in een generale synode.
- E67.2 In buitengewone omstandigheden kan de generale synode vervroegd worden samengeroepen op verzoek van tenminste twee classes.
- E67.3 Elke particuliere synode vaardigt vier predikanten en vier ouderlingen af naar de generale synode.
- E67.4 In de generale synode komen alle kerken bijeen ter regeling van de zaken:
  - a. die de kerkorde daarvoor aanwijst; of
  - b. die in de classes niet konden worden afgehandeld; of
  - c. waarvan door de kerken eerder is afgesproken om die gezamenlijk in de generale synode te behartigen.

E68 bijzondere kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen

- E68.1 De kerken kunnen voor speciale doeleinden, zoals voor missionair werk of kerkelijke beheerszaken, samenwerken in bijzondere kerkelijke organisaties.
- E68.2 Een meerdere vergadering kan voor de uitvoering van haar taken of voor het werk in de kerken een kerkelijke instelling in het leven roepen.
- E68.3 Zowel voor een bijzondere kerkelijke organisatie als voor een kerkelijke instelling wordt een rechtsvorm gekozen binnen de mogelijkheden die art. 2:2 van het Burgerlijk Wetboek daarvoor biedt. Hun bestuur en beheer wordt geregeld bij statuut.
- E68.4 De bijzondere kerkelijke organisaties en de kerkelijke instellingen houden zich aan de kerkorde en de regelingen en besluiten van de meerdere vergaderingen.

E69 andere kerken in Nederland

- E69.1 De kerken werken in relaties met andere kerkgemeenschappen aan kerkelijke eenheid die in Gods Woord en de gereformeerde belijdenis is verankerd.

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

- E69.2 De kerkenraden dragen bij contact en samenwerking met andere kerken zorg voor goede communicatie met de gemeente en met de classis. Bij gewichtige beslissingen is de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis nodig, een en ander volgens de generale regeling.
- E69.3 Wanneer een samenwerkingsgemeente tot stand komt, bepalen de kerkenraden gezamenlijk welk kerkelijk recht van toepassing zal zijn.
- E69.4 In contacten met kerken en groepen waarmee nog geen overeenstemming in geloven en belijden bestaat, komen de kerken op voor de gezonde bijbelse leer.
- E69.5 De kerken tonen betrokkenheid bij gemeenschappen van christenen die zich van buiten Nederland hier hebben gevestigd.

E70 kerken buiten Nederland

- E70.1 De kerken onderhouden naar vermogen oecumenische betrekkingen met kerken van gereformeerde belijdenis in het buitenland, gericht op geestelijke ontmoeting, bemoediging en hulp. Zij respecteren daarbij de eigen historie en context van elke kerk.
- E70.2 Met kerken waarmee bijzondere banden bestaan kan door de generale synode een zusterkerkrelatie worden aangegaan, die wederzijdse aanvaarding van elkaars leden en predikanten inhoudt.
- E70.3 De kerken kunnen participeren in internationale kerkelijke verbanden, organisaties en instellingen.

Veel zaken in dit hoofdstuk moeten nog nader uitgewerkt worden in generale regelingen. Een discussie over de vraag om de terminologie eigentijds te maken leidt tot de conclusie dat je van mening kunt verschillen over wat eigentijds is.

Het weer een plaats geven van de particuliere synode (PS) in de kerkorde brengt de tongen in beweging. Over de taakstelling van de PS bestaat een grote mate van eenstemmigheid, maar over het door deputaten voorgestelde aantal van vier ressorten wordt breed van gedachten gewisseld. Handhaven van het huidige aantal van 9 wordt sterk ontraden, omdat daarvan een signaal uitgaat dat er niets is veranderd, terwijl de taakstelling van de PS wel degelijk is veranderd. Maar is een ressort van ca. 25.000 kerkleden wel zo verstandig? Wordt de afstand tot het gewone kerklid niet te groot? Een visie op het kerkelijk samenzijn wordt gemist. Deputaten benadrukken hierbij de beperkte taak van de PS. En voor rechtspraak is het juist van belang dat er een tamelijk brede PS is om over voldoende capaciteit te kunnen beschikken en de juiste afstand tot de zaak in kwestie te bewaren. Dat is in de huidige situatie, waarbij de PS uit drie of vier classes bestaat, niet altijd eenvoudig. Over de plaats van de taken van de PS, die in de nieuwe situatie komen te vervallen, zal nagedacht moeten worden.

Het amendement om bij de afvaardiging naar de generale synode (E67.3) bij ouderlingen, het woordje "oud-" toe te voegen, haalt het in de stemming niet (14 voor, 21 tegen). Daarbij wordt wel de nuance uitgesproken dat recent afgetreden ouderlingen afgevaardigd kunnen blijven.

Op de vraag of er niet iets geregeld moet worden over de classisgrenzen is de reactie dat we niet opnieuw beginnen. Indien er behoefte is bij de kerken om de huidige grenzen aan te passen kunnen die dat zelf in classisverband bespreken. Dat hoeft niet in de KO vastgelegd te worden.

Artikel E66 wordt met één stem tegen, twee onthoudingen en tweeëndertig voor aanvaard. De rest van de artikelen ondervindt algemene instemming (35 stemgerechtigden aanwezig).

F. besluitvorming en rechtsmiddelen

F71 besluitvorming

- F71.1 De kerkelijke vergaderingen nemen hun besluiten na goede voorbereiding en met verwerking van eerdere besluitvorming.
- F71.2 Besluiten worden bij meerderheid van stemmen genomen.
- F71.3 Een afgehandelde zaak behoort niet opnieuw aan de orde te worden gesteld, tenzij er sprake is van nieuwe feiten of gewijzigde omstandigheden of inzichten.

F71.4 De kerkelijke vergaderingen voorzien in zorgvuldige vastlegging, communicatie en archivering van hun besluiten.

F72 rechtskracht, inwerkingtreding en uitvoering

F72.1 Een besluit van een kerkelijke vergadering heeft bindende rechtskracht.

F72.2 Een besluit treedt direct in werking, tenzij het besluit zelf een andere termijn vermeldt.

F72.3 De kerkenraden dragen zorg voor de uitvoering van de besluiten van de meerdere vergaderingen.

F72.4 De uitvoering van een besluit kan niet van iemand worden verlangd, als dit hem persoonlijk in zijn geweten in strijd brengt met Gods Woord. De betrokkene dient bereid te zijn zich te verantwoorden volgens art. F73, F76 en F77.

F73 bezwaar

F73.1 Tegen een besluit van de kerkenraad dat aantoonbaar:

- a. in strijd is met het Woord van God of de kerkorde; of
- b. de opbouw van de gemeente schaadt; of
- c. iemand persoonlijk onrecht aandoet waarin hij niet kan berusten;

kan bij de kerkenraad bezwaar worden gemaakt door een gemeentelid of door iemand die persoonlijk belanghebbende is bij het besluit.

F73.2 Het bezwaar wordt schriftelijk ingediend binnen zes weken na de bekendmaking van het besluit en heeft geen opschortende werking.

F73.3 Op een verzoek tot opschorting beslist de kerkenraad zo spoedig mogelijk. Tegen dit besluit is beroep mogelijk volgens art. F76.

F73.4 De kerkenraad heroverweegt zijn eerder besluit en neemt een beslissing op het bezwaar.

F73.5 In zaken waarin de classis in eerste aanleg beslist, geldt het recht van bezwaar overeenkomstig art. F73.1 tot F73.4 op dezelfde wijze.

F74 kerkelijke rechtspraak

F74.1 De kerkelijke rechtspraak is een bijzondere taak van de meerdere kerkelijke vergaderingen in onderscheiding van hun reguliere besluitvorming.

F74.2 In een kerkelijk geschil dient de kerkelijke rechtsgang te worden gevolgd zoals in de volgende artikelen omschreven.

F75 vrede door recht

F75.1 De kerkelijke rechtsgang is gericht op herstel van vrede door recht.

F75.2 Zij kenmerkt zich door bijbelse wijsheid en voldoet aan de eisen van eerlijke en onpartijdige rechtspraak. Daartoe worden in het bijzonder gewaarborgd:

- a. het doen van zorgvuldig onderzoek;
- b. het toepassen van hoor en wederhoor;
- c. het recht om zich te laten bijstaan door een adviseur of raadsman;
- d. de mogelijkheid van het horen van getuigen;
- e. het zo nodig raadplegen van deskundigen;
- f. gelijke toegang tot relevante stukken voor beide partijen;
- g. een gemotiveerde schriftelijke uitspraak;
- h. het treffen van een voorziening in spoedeisende situaties;
- i. het recht van wraking.

F75.3 De generale synode stelt een generale regeling vast voor de kerkelijke rechtspraak. Deze is van toepassing op de procedures volgens art. F76 tot F80.

F76 beroep

F76.1 Tegen een beslissing op bezwaar van de kerkenraad staat beroep open op de classis op de gronden als vermeld in art. F73.1 voor het gemeentelid dat bezwaar heeft ingesteld en voor degene die persoonlijk belanghebbende is bij de beslissing.

- F76.2 Tegen een beslissing van de kerkenraad die met goedkeuring van de classis is genomen en tegen een beslissing op bezwaar van de classis als bedoeld in art. F73.5 staat op gelijke wijze beroep open op de particuliere synode.
- F76.3 Het beroep wordt schriftelijk ingesteld binnen zes weken na verzending van de beslissing op bezwaar en heeft geen opschortende werking.
- F76.4 De uitspraak van de classis respectievelijk particuliere synode is bindend voor partijen.

F77 hoger beroep

- F77.1 Indien de betrokkene of de kerkenraad niet kan berusten in de uitspraak in beroep van de classis respectievelijk particuliere synode, staat hoger beroep open op de generale synode op de gronden als vermeld in art. F73.1.
- F77.2 Het hoger beroep wordt schriftelijk ingesteld binnen zes weken na verzending van de uitspraak in beroep en heeft geen opschortende werking.
- F77.3 De uitspraak van de generale synode is bindend voor partijen.

F78 herziening

- F78.1 Herziening van een uitspraak in hoger beroep van de generale synode is slechts mogelijk:
- a. op verzoek van een partij in het geschil dat bij de uitspraak is beslist; en
  - b. indien er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden.
- F78.2 De herzieningsuitspraak is bindend voor partijen.

F79 rechtspraak in predikantszaken

- F79.1 Bij een besluit van de kerkenraad op basis van art. B14 tot B22 staat, in afwijking van art. F76, voor de predikant beroep open bij de commissie van beroep in predikantszaken, met dien verstande dat:
- a. beroep inzake de gronden van een besluit tot schorsing of tot afzetting wordt ingesteld bij de particuliere synode;
  - b. geen beroep mogelijk is tegen de verlenging van een schorsing.
- F79.2 Van een uitspraak van de commissie of van de particuliere synode staat voor de predikant en de kerkenraad hoger beroep open op de generale synode. Art. F77.3 is van overeenkomstige toepassing.
- F79.3 De generale synode stelt een generale regeling vast voor de rechtspraak in predikantszaken.

F80 klachtrecht bij seksueel misbruik

- F80 Ter zake van seksueel misbruik door een kerkelijke functionaris in een kerkelijke relatie staat een klachtrecht open op de klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties volgens de generale regeling.

F81 revisie

- F81.1 Revisie kan worden verzocht van besluiten van de generale synode, voor zover het niet betreft uitspraken in hoger beroep.
- F81.2 Kerkenraad en classis kunnen revisie verzoeken met betrekking tot elk besluit van de generale synode.
- F81.3 Kerkleden kunnen alleen revisie verzoeken van besluiten van de generale synode waardoor zij rechtstreeks in hun eigen belang zijn getroffen.
- F81.4 Een revisieverzoek wordt ingediend en door de generale synode behandeld volgens de vastgestelde generale regeling.

Bij F72.4 wordt benadrukt dat het gaat om een besluit dat iemand persoonlijk in gewetensnood brengt. Een kerkenraad mag zich dus niet op dit artikel beroepen. Een kerkenraad met "gewetensnood" dient dit op de classis aan de orde te stellen.

Diegenen die gerechtigd zijn bezwaar in te dienen krijgen de aandacht. Is dat ook iemand van buiten de kerk of iemand van een andere kerk in het kerkverband? Dit wordt duidelijk gemaakt in F76.1 waarin naast het gemeentelid staat, “en voor degene die persoonlijk belanghebbende is bij de beslissing”. Waar gesproken wordt over hij, kan het uiteraard ook gaan over zij. Uit de tekst is wel duidelijk wie bedoeld wordt.

Om partijdigheid uit te sluiten wordt op voorstel van br. J Feenstra in F75.2 toegevoegd “i. het recht van wraking”.

Kerkelijke rechtspraak leidt niet tot strafrechtelijke immuniteit. Het Nederlandse strafrecht blijft van kracht.

Alle artikelen zijn met algemene instemming vastgesteld (34 stemgerechtigde aanwezig).

G. materiële aangelegenheden

G82 financiële bijdragen en onderlinge steun

G82.1 De kerkleden dragen naar vermogen bij aan de financiële instandhouding van de kerk.

G82.2 De kerken ondersteunen elkaar zo nodig in financiële zin.

G83 bestuur en beheer

G83.1 De kerkenraden, de classes, de particuliere synodes en de generale synode zorgen voor een behoorlijk bestuur en beheer in alle materiële aangelegenheden.

G83.2 Zij voorzien in een passende administratieve organisatie, waarin begrepen voorschriften omtrent de financiële administratie, de jaarrekening, het jaarverslag en de jaarlijkse begroting en zij waarborgen dat er sprake is van een deugdelijke periodieke financiële controle en toezicht.

G83.3 De kerkenraad legt jaarlijks aan de gemeente verantwoording af van zijn financieel beleid en beheer.

G83.4 Bij beslissingen met verstrekkende financiële gevolgen vraagt de kerkenraad vooraf de instemming van de gemeente.

G84 rechtspersoonlijkheid

G84.1 Overeenkomstig Nederlands recht komt rechtspersoonlijkheid toe aan:

- a. de plaatselijke kerk;
- b. de classis en de particuliere synode waarin de kerken regionaal en ressortaal zijn verenigd;
- c. de gezamenlijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

G84.2 Bijzondere kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen, als bedoeld in art. E68.3, bezitten eveneens rechtspersoonlijkheid overeenkomstig Nederlands recht.

G85 vertegenwoordiging

G85.1 Ten behoeve van het statelijk rechtsverkeer gelden de volgende vertegenwoordigingsregels in en buiten rechte:

- a. een kerk wordt vertegenwoordigd door twee of meer personen die daartoe bij schriftelijk besluit van de kerkenraad zijn aangewezen en gevolmachtigd;
- b. de classis respectievelijk de particuliere synode wordt vertegenwoordigd door twee of meer deputaten of andere personen die daartoe bij hun instructie of bij schriftelijk besluit zijn aangewezen en gevolmachtigd;
- c. de gezamenlijke Gereformeerde Kerken in Nederland worden vertegenwoordigd door twee of meer deputaten of andere personen die daartoe door de generale synode bij hun instructie of bij schriftelijk besluit zijn aangewezen en gevolmachtigd.

G85.2 De vertegenwoordiging in het statelijk rechtsverkeer in en buiten rechte van bijzondere kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen, als bedoeld in art. E68.3, wordt geregeld in hun statuut.

Artikel G82.2 heeft een bredere scope dan het oude artikel 11 KO, dat hulpbehoevendheid beperkte tot de bekostiging van de predikant. Dit artikel is breed geformuleerd, maar zal er niet toe leiden dat een willekeurige kerk moet bijspringen als een andere kerk door financieel wanbeheer in nood komt. Iedere kerk is zelf verantwoordelijk voor de financiën. Daar zijn andere kerken niet voor aansprakelijk. Het opent dus geen deur voor ongebreidelde verhaalsplicht naar andere kerken. Over hoofdelijke aansprakelijkheid wordt opgemerkt dat je als bestuurder, bij normaal regulier handelen binnen de gegeven bevoegdheden, niet aansprakelijk bent. Deputaten wijzen er op dat in alle materiële aangelegenheden verantwoording moet afgelegd aan de gemeente, terwijl de diaconie zich verantwoordt aan de KR.

Als gevolg van de discussie over G83 "bestuur en beheer", worden een tweetal leden toegevoegd (leden 3 en 4) waarin duidelijker de procedure over verantwoording door de kerkenraad wordt weergegeven. De gemeente kan overigens de kerkenraad geen decharge verlenen, zoals bij een vereniging gebruikelijk is. Wel kan instemming verleend worden.

Een poging van ds. Van Benthem om consequent op hoofdlijnen te formuleren en daarom in G83.2 achter "organisatie" een punt te zetten wordt in zijn intentie gewaardeerd, maar in dit geval door deputaten ontraden. Bij stemming blijkt de synode deputaten te volgen (4 voor, 30 tegen).

Alle artikelen zijn met algemene instemming vastgesteld.

H. slotbepaling

H86 vaststelling en wijziging kerkorde

H86.1 Deze kerkorde is in eerste lezing vastgesteld door de generale synode van Harderwijk 2011-2012 en in tweede lezing door de generale synode...

H86.2 Wijziging van de kerkorde kan alleen plaats vinden door de generale synode met inachtneming van de generale regeling.

Bespreking vindt over dit onderdeel niet plaats.

Het artikel wordt met algemene instemming vastgesteld.

11 – 13 september 2012

Artikel 26C

Vaststelling van de kerkorde in eerste lezing

Materiaal:

1. Werkorde 1: ontwerpkerkorde met memorie van toelichting dd. december 2009;
2. Werkorde 2: ontwerpkerkorde met memorie van toelichting dd. mei 2011;
3. Werkorde 3: ontwerpkerkorde met memorie van toelichting dd. juni 2012;
4. besluiten d.d. 16 april 2011 en 11 juni 2011 (Acta GS Harderwijk 2011-2012 art. 25 en 26);
5. besluiten d.d. 1 juni 2012 (Acta GS Harderwijk 2011-2012 art. 26A);
6. Acta GS Zuidhorn 2002-2003 art. 19.

Besluit 1:

- a. de tekst van de herziene kerkorde voor de Gereformeerde Kerken in Nederland in eerste lezing vast te stellen (zie bijlage 3.6);
- b. deputaten herziening kerkorde op te dragen deze tekst, voorzien van de doorlopende nummering overeenkomstig besluit d.d. 1 juni 2012, aan de classes aan te bieden;
- c. de kerken te verzoeken zich op classisniveau te beraden over de tekst van de herziene kerkorde in eerste lezing en eventueel zwaarwegende consideraties omtrent deze tekst aan de eerstvolgende synode kenbaar te maken. De indieningstermijn hiervoor sluit op 1 januari 2014;
- d. te handhaven de regels van de GS Zuidhorn 2002-2003 omtrent de vaststelling in tweede lezing, met dien verstande dat:

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

1. de eerstvolgende synode de tekst van de herziene kerkorde in tweede, definitieve lezing vaststelt bij meerderheid van stemmen, na beraad over de ingebrachte zwaarwegende consideraties;
  2. bij de vaststelling in tweede lezing amendering mogelijk is, met als voorwaarde dat de consideraties daartoe aanleiding geven. Voor het realiseren van een amendement is een gekwalificeerde meerderheid vereist van drievierde van het aantal uitgebrachte stemmen;
- e. de kerkenraden aan te bevelen zich met de gemeenten voor te bereiden op de inwerkingtreding van de herziene kerkorde na vaststelling in tweede lezing door de eerstvolgende synode.

Besluit 2:

uit te spreken dat tot de inwerkingtreding van de herziene kerkorde na vaststelling in tweede lezing daarvan door de eerstvolgende synode de huidige kerkorde en kerkelijke besluiten hun rechtskracht behouden.

Besluit 3:

deputaten herziening kerkorde decharge te verlenen.

Besluit 4:

deputaten herziening kerkorde op te dragen:

- a. de kerken desgevraagd te dienen met voorlichting over de thans in eerste lezing vastgestelde tekst van de herziene kerkorde;
- b. de eerstvolgende synode van advies te dienen over door de classes ingediende consideraties;
- c. de eerstvolgende synode te dienen met een voorstel met bijbehorende toelichting omtrent eventueel noodzakelijke bepalingen van overgangsrecht bij inwerkingtreding van de herziene kerkorde;
- d. de werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot de generale regelingen, zoals reeds door de synode besloten.

Besluit 5:

aan deputaten herziening kerkorde voor de periode 2012-2014, in casu met ingang van de behandeling in september 2012 ter synode tot vaststelling van de herziene kerkorde in eerste lezing, een budget toe te kennen van € 3.000,- per jaar (regulier) en € 6.000,- per jaar (extra i.v.m. voorlichtingstaken en met name generale regelingen), in totaal € 9.000,- per jaar.

In de vergadering is grote waardering voor het werk dat deputaten hebben geleverd.

Een voorstel tot aanvulling van besluit 4a "om de kerken te dienen met een weerslag van de bevindingen, overwegingen en formuleringen die geleid hebben tot de KO in eerste lezing" wordt niet gesteund.

Bij de stemming kent besluit 5 één onthouding. De andere besluiten worden met algemene stemmen genomen.

De preses, ds. Niemeijer spreekt afsluitend als volgt:

Met onze zojuist genomen besluiten hebben we de behandeling van Werkorde 3 afgerond.

Het proces begon in 2002. Vanuit de kerken werd gevraagd om een updating van de vigerende KO. Allerlei concrete punten werden genoemd, deels vanuit de veranderde praktijk van het kerkelijk leven, deels vanuit de ontwikkelingen in de samenleving. Met name de rechtspositie van predikanten en de rechtskracht van besluiten en de mogelijkheden van bezwaar, beroep, herziening en appel behoeften een betere omschrijving. Het verlangen groeide om de kerkorde een meer transparante opbouw te geven. Daarbij moest de kerkorde herkenbaar blijven als een kerkelijk document in de presbyteriaal-synodale traditie.

Deputaten en synode hebben hun uiterste best gedaan om de kerken een product voor te leggen dat duidelijk een loot is aan de stam van de oude Dordtse kerkorde. De kerken zullen moeten oordelen of we daarin geslaagd zijn. In de beknoptheid van wat is bepaald en in de inhoudelijke keuzes die gemaakt zijn, blijkt de aansluiting bij wat tot dusver onder ons gegolden heeft. Tegelijk is het geheel eigentijds opgezet en vormgegeven en is getracht het geestelijk karakter van de kerkorde te expliciteren.

Vooraf vind ik zelf - om iets te noemen - het fundamentele hoofdstuk A: daar zijn de cruciale vragen beantwoord en wordt het karakter van kerk en kerkorde op korte en bondige wijze samengevat. We onderscheiden ons van het episcopale en hiërarchische model: we zijn geen kerk waar individuele personen de dienst uitmaken maar kerkelijke vergaderingen. En binnen de kerk is ieder gelijkelijk onderworpen aan Hem die de enige Bisschop van zijn kerk is: Jezus Christus. We zijn ook geen congregationalisten. We kennen geen gemeenten die maar hun eigen gang kunnen gaan, maar we vormen kerken met confessionele binding en bindende besluitvorming, plaatselijk en kerkverbandelijk. We zijn kerken waar het Hoofd van de kerk en het Woord van God boven alles gaan. Wie het geheel van allerlei typen kerkordes en wetboeken met kennis van zaken overziet, herkent in de Werkorde meteen een gereformeerde, presbyteriaal-synodale kerkorde.

Een tweede fraai punt dat ik eruit wil lichten is het geestelijk karakter van deze kerkorde. Vooral Hoofdstuk C over de gemeente bevat artikelen die - uitdrukkelijker dan voorheen in onze kerkorde - inzetten op de verantwoordelijkheid van de gemeente en haar leden voor Gods aangezicht. We hopen dat dit appel op de gemeenten in de harten van hun leden diepe weerklank zal vinden.

Deputaten hebben veel werk verzet. Wie hun verschillende Memories van Toelichting leest, ziet hoe ze zich hebben willen onderwerpen aan het Woord van God, hoe ze zich gebonden wisten aan de belijdenis van de kerk, hoe ze willen staan in de lijn van onze kerkgeschiedenis en hoe ze de huidige maatschappelijke werkelijkheid en de concrete praktijk in de kerken kennen. De wijze waarop ze de vragen en opmerkingen die bij hen binnenkwamen hebben gewogen en verwerkt, is een voorbeeld van open en coöperatieve opstelling. Hun Memories van Toelichting bevatten veel materiaal waarmee de kerken hun winst kunnen doen. Het zou jammer zijn als dat allemaal in het niet zou oplossen. Het zou de moeite waard zijn al dat materiaal te bundelen en beschikbaar te stellen. Het lijkt me een goudmijn voor het kerkrecht.

De kerkorde die we in eerste lezing vaststelden is gemaakt voor kerken waar van alles in beweging en soms ook in verwarring is. Die verwarring zou naast gebrek aan kennis van en liefde voor het gereformeerde kerkrecht wel eens te maken kunnen hebben met het ontbreken van adequate regelgeving dan wel de moeilijke vindbaarheid ervan. Waar bepalingen niet meer aansluiten bij de realiteit of waar afspraken slechts voor specialisten te vinden zijn, proberen individuen en gemeenten zelf het wiel uit te vinden of spelen ze leentjebuurt bij een andere traditie, met vaak vervreemdende gevolgen. Wat dat betreft spreek ik de hoop uit dat het werk aan en rond de nieuwe kerkorde leidt tot een betere toegankelijkheid van dat wat op dit punt gereformeerd is en dat het echt waard is in praktijk gebracht te worden. Laat me van deze plaats kerkenraden en classes mogen oproepen zich bij wat ze zich voornemen of bij waar hun oordeel over wordt gevraagd weer expliciet te verdiepen in en te confronteren met wat we als kerken gezamenlijk vaststellen. Zelf neem ik op een cursus voor belijdende leden de Werkorde met de deelnemers door. We krijgen er goede gesprekken door over vrijwel alle facetten van het kerkelijk leven. Je krijgt weer scherp waarom je de dingen zo doet als je ze doet. En waarom het in de kerk zo gaat als het gaat.

De commissie die deputaten begeleidde, met hen sparde en zorgde voor de stroomlijning van de contacten tussen synode en deputaten, en ook de commissie bestuurlijke effecten die deputaten en synode dienden met advies over de zaak van de PS: hartelijk dank voor uw werk!

Deputaten, u hebt met grote deskundigheid geopereerd. U stelde zich buitengewoon coöperatief en constructief op ter synode. Daarmee dwong u bij ons veel respect en vertrouwen af. Zonder uw werk en optreden zouden wij als synode niet zo slagvaardig hebben kunnen zijn in deze week. Namens de kerken hartelijk dank! En achter u danken we bovenal onze God die capaciteiten, krachten en samenbinding gaf.

13 september 2012

Artikel 26D*Benoeming deputaten herziening kerkorde***Besluit:**

op voordracht van het moderamen worden de volgende deputaten herziening kerkorde benoemd:

K. Harmannij	Nijmegen	2017
P. Niemeijer	Julianadorp	2020
P.T. Pel	Hatterm	2017
J. Storm	Den Haag	2020
M. te Velde (s)	Hasselt	2017
Vacature		

Deputaten krijgen volmacht om de vacature in te vullen.

De assessor, ds. Feenstra, deelt de aanwezige deputaten hun nieuwe of hernieuwde benoeming mee. Van deputaat Griffioen wordt afscheid genomen, met dank voor het vele en goede werk. Gods zegen wordt het deputaatschap toegewenst voor alle komende arbeid.

3 juni 2011

Artikel 27*Protocol classes inzake procedures van schorsen en afzetten.***Materiaal:**

brief van de Particuliere Synode Gelderland-Flevoland d.d. 15 februari 2011 met de vraag of het niet gewenst is dat er een protocol komt ten dienste van classes die te maken krijgen met procedures van schorsen en afzetten (art. 79/80 KO). De PS geeft enkele overwegingen van de provinciale deputaten appezaken door.

Besluit:

deze brief in handen te geven van de deputaten herziening kerkorde.

Grond

In het kader van de herziening van de kerkorde worden ook allerlei regelingen nader bezien. De brief van de PS Gelderland-Flevoland bevat een aandachtspunt dat door deputaten herziening kerkorde bij hun werk kan worden betrokken.

Het voorstel van de commissie Holland-Zuid wordt zonder bespreking met algemene stemmen aanvaard.

10 juni 2011

Artikel 28*Revisieverzoek inzake bezinning M/V***Materiaal:**

brief van de Gereformeerde Kerk te Drachten Zuid-West d.d. 7 januari 2011 met het verzoek om een deel van het besluit van de GS Zwolle-Zuid 2008 met betrekking tot het onderwerp M/V in de kerk te laten vervallen of te wijzigen (Acta art. 44 besluit 4, 7, 8 en 9) in die zin, dat bezinning op en besluitvorming over vragen op dit terrein pas kunnen plaatsvinden nadat de opdracht tot wetenschappelijke bezinning door de Theologische Universiteit is afgerond. Opdrachten die door de GS Zwolle-Zuid 2008 aan

deputaten verstrekt zijn, dienen meegenomen te worden bij de wetenschappelijke studie aan de Theologische Universiteit.

Besluit:

aan het verzoek van de Gereformeerde Kerk te Drachten Zuid-West niet te voldoen.

Grond:

de GK Drachten Zuid-West draagt geen nieuwe argumenten aan waarom de GS Zwolle-Zuid 2008 geen driedelige vervolgopdracht mocht geven aan deputaten M/V in de kerk als vervolg op de weloverwogen synodebesluiten van de GS Amersfoort-Centrum 2005 en de rapportage van het door deze GS benoemde deputaatschap. Sinds de kerken in 2005 voor de weg van een studiedeputaatschap gekozen hebben, is er een proces in gang gezet dat zowel voor als na de besluitvorming in 2008 bij de kerken kennelijk niet op breed gedragen bezwaren stuit.

Bespreking

De commissie Drenthe, die het besluit heeft voorbereid, heeft advies ingewonnen bij prof. Te Velde. Deze is in het algemeen geen voorstander van het instellen van studiedeputaatschappen. Het bestaande studietraject man/vrouw loopt echter al 6 jaar en heeft verwachtingen gewekt in de kerken. Verder is het onjuist om te stellen dat alleen de TU capabel zou zijn voor het doen van theologische bezinning. Op voorstel van ds. Oostland en ds. Ophoff wordt de laatste regel bij de voorgestelde grond, "Het zou niet terecht zijn om op grond van een niet voldoende gemotiveerd verzoek van slechts één kerk dit proces nu te stoppen", geschrapt met 1 onthouding en 34 voor. Daarna wordt het voorstel van de commissie met dezelfde stemverhouding aangenomen.

18 juni 2011

Artikel 29

Man/Vrouw in de kerk

Materiaal:

1. rapport deputaten M/V in de kerk, d.d. 7 oktober 2010;
2. aanvullend rapport deputaten M/V in de kerk, d.d. 15 februari 2011;
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Amersfoort-Nieuwland, waarin ze een kritische kanttekening plaatst bij het gebruik van het empirisch onderzoek m.b.t. M/V in de kerk.

Besluit 1:

Deputaten M/V in de kerk decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten M/V in de kerk te benoemen met als opdracht:

- a. de volgende vragen te beantwoorden:
  1. is het op grond van de Schrift geoorloofd, naast broeders ook zusters uit de gemeente te benoemen in het ambt van diaken? Welke gevolgen heeft de beantwoording van deze vraag voor de taak en de verantwoordelijkheid van de diakenen?
  2. is het op grond van de Schrift geoorloofd, naast broeders ook zusters uit de gemeente te benoemen in het ambt van ouderling en van predikant?
  3. welke gezamenlijke uitspraken en afspraken zijn er, gegeven de antwoorden op de genoemde vragen nodig en/of mogelijk?
- b. op aanvraag uit de kerken ondersteuning te bieden ten behoeve van bezinning op dit onderwerp. Hierbij dienen de deputaten:
  - uit te gaan van een Bijbels verantwoorde visie op de dienst van mannen en vrouwen in de gemeente van Christus en daarbij gebruik te maken van het studiemateriaal dat er al ligt;
  - rekening te houden met de resultaten van bezinning en besluitvorming van kerkenraden;
  - goede aandacht te geven aan uitspraken van verwante kerken in binnen- en buitenland;

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

- rekening te houden met kerkrechtelijke aspecten en met vragen die rijzen bij projecten van gemeentestichting;
- voor de verschillende onderdelen relevante informatie en advies in te winnen bij de TU en deputaatschappen, m.n. BBK, DKE, GDD, HKO en OOG.

Grond:

de in gang gezette bezinning vraagt om een afronding conform de opdrachten van de GS Amersfoort-Centrum 2005 en om duidelijke besluitvorming die het leven in de plaatselijke kerken dient.

Besluit 3:

deputaten een budget toe te kennen van € 2.500,- per jaar.

De GS Zwolle-Zuid 2008 heeft aan de Theologische Universiteit opdracht gegeven om een wetenschappelijke bezinning uit te voeren over het thema 'm/v in de kerk'. Op 29 januari 2011 zijn aanwezig prof. P.H.R. van Houwelingen en drs. M. Klinker-De Klerck, AIO Nieuwe Testament aan de Theologische Universiteit te Kampen. Zij bieden de synode het boekje "Als vrouwen het Woord doen" aan.

Mevr. Klinker-De Klerck licht toe dat ze in haar studie heeft gezocht naar inhoud en motivering van de bijbelse voorschriften voor vrouwen. De bezinning is uitgevoerd op het snijvlak van exegese en hermeneutiek. Wat wordt van vrouwen gevraagd, waarom, en wat is de samenhang tussen de motieven die in de verschillende teksten worden genoemd. Het boekje biedt geen eindantwoord maar wil een wetenschappelijke bijdrage leveren aan de discussie over het thema 'm/v in de kerk'.

Op 19 maart krijgt de synode een conferentie aangeboden door de deputaten M/V. De conferentie kende een open inschrijving. Zo'n 200 kerkleden uit heel het land tonen hun betrokkenheid bij het onderwerp. De conferentie telt drie referaten: van drs. Myriam Klinker-de Klerck over "Hermeneutiek", van drs. Almatine Leene over "Mannen en vrouwen" en van prof. dr. Erik de Boer over "Praktijk en verantwoording". Na elk referaat is er gedurende een kwartier gelegenheid om in kleine groepjes door te spreken over het gehoorde.

Bespreking

De eerste bespreking van het deputatenrapport over dit onderwerp vindt plaats op 10 juni 2011.

Van deputaten zijn aanwezig ds. R. Heida, ds. W.F. Wisselink en zr. A.M.J. Leene. Ds. Heida merkt op dat het de derde keer is dat er op een generale synode over dit onderwerp gesproken wordt. Daarbij gaat het om de vraag hoe de gaven in de gemeente zo optimaal mogelijk benut kunnen worden. Dat het een lastig thema is, is duidelijk. Er wordt op verschillende wijze over gedacht. De bezinning is op gang gebracht, maar hoe luisteren we naar elkaar? In het perspectief van Fil. 1:9 is het werk gedaan. Hoe passen we de schriftgegevens toe?

In de bespreking wordt teleurstelling uitgesproken over het behaalde 'resultaat'. Leeft het wel voldoende bij de kerken, gezien de respons? Of is men, omdat het wordt behandeld op de synode, achterover gaan leunen en heeft men een afwachtende houding aangenomen? De rapportage aan de synode is bescheiden. Heeft de gehouden conferentie wel verhelderend gewerkt op het punt van de knelpunten? In herinnering wordt gebracht dat in 2005 het eerste voorstel is gedaan. Er is toen al gewaarschuwd voor een brede studieopdracht. Bewaar de synode voor onnodige leeruitspraken. Wel is het de taak van een synode om bestuurlijke uitspraken te doen als een mindere vergadering zegt "hier komen we niet uit". Een van de afgevaardigden stelt voor om verschil te maken tussen ambt en dienst (diakonia). Kun je onrust voorkomen door een ander woordgebruik?

Deputaten reageren door te stellen dat er grote verschillen zijn. Er lag op de vorige synode een dik rapport waar iets mee moest gebeuren. Met de voorstellen van nu kan er meer duidelijkheid komen, maar de synode moet de bezinning in de kerken niet voor de voeten lopen. Deputaten zijn zich niet bewust van een eenzijdige inkleuring van de gehouden conferentie. Er was spanning aanwezig in de discussie, welke er een was van uitersten. Deputaten zijn verder van mening dat hun voorstellen nauw aansluiten bij de

besluitvorming van Zwolle-Zuid. Een weg terug is er niet en zal bovendien de vrede in de kerken niet dienen.

De preses geeft deputaten in overweging op grond van de gehouden discussie hun voorstellen te heroverwegen, zo nodig met inschakeling van synodeleden. Wellicht is een vervolgvorstel concreter te maken.

De vervolgbespreking vindt plaats op 18 juni. Van deputaten zijn aanwezig ds. R. Heida, zr A.M.J. Leene en zr. J.A.P. van der Stoep, en als adviseur prof. M. te Velde.

Aansluitend op de bespreking van 10 juni hebben deputaten, samen met de brs. Bakker en Trimp, een aangepast voorstel voorbereid. Ook de brs. Aartsma, Judels en Ophoff hebben (wijzigings)voorstellen ingediend, terwijl van prof. Te Velde een advies is ontvangen.

Ds. Heida stelt dat er in de voorbije dagen onder grote tijdsdruk is gewerkt. Dit is niet ideaal voor een afgewogen besluittekst. Deputaten willen de vraagstelling rond de toelating van de zusters tot de ambten niet beperken tot het diakenambt. Ook moeten we ons realiseren dat bij Gemeentestichtingsprojecten vrouwen bij diverse taken worden ingeschakeld. Vrede in de kerken in binnen- en buitenland is een groot goed, maar wordt deze ook gediend als we zwijgen? De conceptbesluittekst sluit aan bij de uitkomst van het empirisch onderzoek, waarbij acceptatie bleek voor de vrouw als diaken. We moeten niet teveel omtrekkende bewegingen maken maar als kerk nu helderheid verschaffen. Na uitspraken in dezen van CGK en NGK is de tijd rijp om als GKv een standpunt in te nemen.

Dat het onderwerp leeft blijkt wel uit het feit dat er voor deze derde ronde 20 sprekers zijn. Vooral het tegenvoorstel van ds. Ophoff krijgt de aandacht. Dit wil nadrukkelijk aansluiten bij de opdracht van de GS Zwolle-Zuid 2008. Deputaten moeten ook inventariseren wat in dezen in de plaatselijke kerken al aan beleid is geformuleerd. Want het denkproces in de kerken wacht echt niet op een uitspraak van de synode. Veel kerken worden plaatselijk, in contacten met bijvoorbeeld de NGK, voor vragen gesteld waarop ze antwoorden formuleren. Dit voorstel ontmoet veel sympathie. Anderen achten het veel te uitgebreid. Zowel het tegenvoorstel van ds. Ophoff als het voorstel van deputaten is in de lijn van de opdracht van de GS van Zwolle-Zuid. Van belang is dat er een eensgezind besluit wordt genomen. Daarom wordt voorgesteld om te kijken of de tekstvoorstellen in elkaar geschoven kunnen worden. Hiervoor wordt de vergadering geschorst.

Na de schorsing melden deputaten dat er een goed overleg is geweest. Samen met ds. Ophoff is geprobeerd elementen uit zijn voorstel op te nemen, maar tot een gezamenlijke besluittekst is het niet gekomen. Het voorliggende voorstel is kort en helder, waarbij zoveel mogelijk opmerkingen uit de vergadering zijn verwerkt, ook van ds. Ophoff. Ds. Ophoff is blij met de uitwerking die zijn voorstel heeft gehad. Toch blijft hij bij zijn tegenvoorstel, dat echter ook een paar tekstaanpassingen heeft ondergaan. Zijn grootste vrees is dat we definitieve besluitvorming in drie jaar niet zullen halen. Intussen gaan in het kerkverband heel verschillende opvattingen leven.

Voor de vierde ronde zijn er geen sprekers meer, zodat tot besluitvorming kan worden overgegaan

Besluitvorming.

Besluit 2 wordt genomen met 32 stemmen voor, 2 tegen en 1 onthouding. Hiermee is het tegenvoorstel van ds. Ophoff verworpen. De besluiten 3 en 1 worden met algemene stemmen genomen.

De preses dankt deputaten. De synode van 2005 gaf opdracht tot inventarisatie van concreet levende vragen binnen de kerken over de zaak van 'man en vrouw in de kerk' en tot een plan van aanpak voor een schriftuurlijk antwoord. In 2008 werd een traject uitgezet dat zich richtte op wetenschappelijke studie, binnenkerkelijke bezinning en het beantwoorden van praktische vragen. Het is een proces waar binnen onze kerken en vanuit onze zusterkerken in het buitenland met spanning naar wordt gekeken. U hebt dat als deputaten ook ervaren. Uw werk verliep moeizaam. En ook in de bespreking ter synode dreigden we in een impasse te raken. Wat wisten we ons aangewezen op de leiding van Gods Geest. Vandaag konden we komen tot de formulering van een paar opdrachten waarmee we de in gang gezette gemeentebrede bezinning willen afronden en tot concrete besluitvorming willen komen. We doen het met de bede dat de Geest van Christus ons als kerk verlicht en doet buigen voor wat de Here wil.

24 juni 2011

Artikel 30

Benoeming deputaten Man/Vrouw in de kerk

Omdat het oude deputaatschap niet bij machte bleek om met concrete voorstellen te komen wordt gestreefd naar een volledig nieuw deputaatschap. Hierbij wordt gedacht aan een totaal van ongeveer 8 personen. Uit de vergadering wordt benadrukt dat er een goede afspiegeling van het kerkelijke palet moet komen en de bestuurlijke kant goed moet worden ingevuld.. Om er verder voor te zorgen dat er over drie jaar resultaat is, lijkt het verstandig dat het moderamen de constituerende vergadering voorziet in duidelijke richtlijnen geeft. De vergadering geeft mandaat aan het moderamen voor de verdere invulling.

Door het moderamen zijn benoemd als deputaten Man/Vrouw in de kerk:

P.G. Bakker	Boelenslaan
W. Malda-Douma	Arnhem
D.A.C. Slump	Capelle aan de IJssel
J. van Leeuwen	Nijkerk
P.H.R. van Houwelingen	Kampen
J.H.F. Schaeffer	Wageningen
H. Vlieg-Kempe	Assen

10 juni 2011

Artikel 31

Dienst & Recht

Materiaal:

rapport van deputaten dienst & recht, met twee aanvullingen.

Besluit 1:

deputaten dienst & recht decharge te verlenen.

Besluit 2:

inzake visieontwikkeling predikantsambt

- a. het SKW en de Predikantenvereniging/cgmv te verzoeken op korte termijn te komen tot de ontwikkeling van een beroepsprofiel voor predikanten, dat aansluit bij de huidige kerkelijke en maatschappelijke context;
- b. de TU op te dragen, in overleg met het SKW en de PV/cgmv, een opleidingsprofiel te ontwikkelen dat aansluit bij het in a. genoemde beroepsprofiel;
- c. met waardering kennis te nemen van het formuleren en vaststellen door de Predikantenvereniging van de beroepscode voor predikanten;

Gronden:

1. in de veranderende maatschappij dient er duidelijkheid te zijn omtrent gedragsnormering die voor een predikant geldt;
2. de in maatschappelijk opzicht vaak kwetsbare werksituatie van een predikant verlangt zowel in de richting van de predikanten zelf, naar de kerken, als ook naar buiten, duidelijkheid omtrent eisen en randvoorwaarden die verbonden zijn aan de uitoefening van het ambt. Een helder geformuleerde beroepscode betekent tevens een bescherming voor de predikant;
3. met de formulering van deze beroepscode is uitvoering gegeven aan besluit 3 uit 'besluiten Dienst en Recht' van de Generale Synode Zwolle-Zuid 2008 (Acta, art. 25);

Besluit 3:

inzake overleg met steunpunt SKW

- a. met waardering kennis te nemen van het constructief overleg van deputaten met het SKW;
- b. de betrokken instanties, te weten Predikantenvereniging/cgm, VSE, TU en het deputaatschap probleembehandeling (in te stellen bij besluit 6) op te roepen gehoor te geven aan een uitnodiging van het SKW om deel te nemen aan een Raad van Advies.

Gronden:

1. deputaten wijzen op de ontwikkelingen binnen het SKW die gericht zijn op ondersteuning van predikanten en kerkenraden;
2. de bijdrage van een Raad van Advies kan PV/cgm, SKW, VSE, TU en het deputaatschap probleembehandeling scherp houden bij het uitoefenen van hun taak ten dienste van de predikanten.

Besluit 4:

inzake faciliterende instrumenten

kerkenraden en predikanten op te roepen:

- a. feitelijk mee te werken aan het realiseren van de door het SKW beoogde procesbegeleiding van het beroepingswerk;
- b. mee te werken aan het bevorderen van de mobiliteit van predikanten door vacatures tijdig te melden bij het SKW, evenals de wens om van standplaats te veranderen, en tevens het thema 'mobiliteit' regelmatig aandacht te geven in functioneringsgesprekken;
- c. te regelen dat de predikant jaarlijks bijscholing volgt en tevens deze bijscholing naar behoren te faciliteren;
- d. gebruik te maken van de mogelijkheid voor een mentoraat voor beginnende predikanten, zoals dit nu door het SKW georganiseerd en begeleid wordt.

Gronden:

1. goed georganiseerd beroepingswerk bevordert de beoogde mobiliteit van predikanten. De notitie 'Dienst en Recht en het plaatselijk beroepingswerk', zoals die tot nu toe is vermeld op de website-pagina van het deputaatschap D&R, gaf hieraan tot nu toe richting. Door de ondersteuning van het beroepingswerk over te dragen aan het SKW ligt het initiatief voor het proces weer bij de kerkenraden;
2. het bevorderen van mobiliteit van predikanten is een verantwoordelijkheid van kerken en predikanten gezamenlijk. Het SKW kan hierin ondersteunend en stimulerend werken;
3. met de thans in ontwikkeling zijnde introductie en de nadere uitwerking door de PV/cgm van een puntensysteem wordt niet alleen door de eigen beroepsgroep het belang van jaarlijkse bijscholing onderstreept, maar tevens gaat er van de beroepsgroep-zelf een stimulans uit naar de predikanten om jaarlijks ook werkelijk deel te nemen aan die bijscholing;
4. met de overdracht van de organisatie aan het SKW staat het mentoraat dicht bij de kerken.

Besluit 5:

inzake de financiële regeling in geval van losmaking

- a. in te stemmen met de afspraak van deputaten D&R met het SKW om samen met de Predikantenvereniging/cgm de financiële regeling van de GS Zuidhorn 2002 inzake "Art 14 KO Losmaking" (Acta, art. 29, besluit 6) in overeenstemming te brengen met vergelijkbare maatschappelijke regelingen;
- b. aan deputaten probleembehandeling (zie hierna) op te dragen om, totdat de nieuwe regeling geldt, toe te zien op redelijke maatwerkregelingen in de overgangssituatie.

Grond:

de regeling Zuidhorn 2002 was gebaseerd op in 2002 bestaande regelingen die inmiddels drastisch zijn gewijzigd. Een billijke, eigentijdse regeling is gewenst.

Besluit 6:

inzake hulpverlening en probleembehandeling

- a. ermee in te stemmen dat hulpverlening in faciliterende zin een taak is van het SKW en derhalve niet tot de taak behoort van een deputaatschap;
- b. een 'deputaatschap probleembehandeling' te benoemen, bestaande uit vier personen met als taak leiding geven aan en voorzien in de coördinatie van probleem/conflictbehandeling in de relatie predikant – kerkenraad/gemeente.

Gronden:

1. in het SKW kozen de kerken gemeenschappelijk voor een instelling die faciliterend voor de kerken werkt;
2. probleembehandeling vraagt een door het kerkverband geregelde aanpak, met ook de bevoegdheden die daaraan verbonden zijn;
3. classicale visitatoren hebben vaak onvoldoende afstand tot, en onvoldoende ervaring met gecompliceerde probleemsituaties. Landelijke deputaten daarentegen zijn specialisten en staan op grotere afstand van problemen/conflicten; zij kunnen derhalve gericht opereren;
4. in één landelijk deputaatschap wordt nuttige ervaring opgebouwd en eenheid in aanpak wordt bevorderd.

Besluit 7:

de instructie vast te stellen voor deputaten probleembehandeling (bijlage 3.2):

Besluit 8:

naar aanleiding van deze nieuwe instructie de kerken op te roepen te bewerkstelligen dat tijdens het behandelingsproces van een zaak door deputaten probleembehandeling visitatoren, classes en kerkelijke adviseurs zich ten aanzien van de in behandeling zijnde zaak zeer terughoudend opstellen om lopende processen niet te verstoren. Indien de deputaten tot het oordeel komen dat losmaking de gewenste aanpak is om een conflict te beëindigen, leggen zij dit oordeel gemotiveerd neer bij de visitatoren ter toetsing en vervolgens bij de desbetreffende classis. Hiervoor is uiteraard de instemming van de desbetreffende kerkenraad nodig en zo mogelijk ook de instemming van de desbetreffende predikant.

Besluit 9:

deputaten probleembehandeling een budget toe te kennen van € 4000,- per jaar.

Besluit 10:

geen nieuwe deputaten dienst & recht te benoemen.

Grond:

specifieke taken van het deputaatschap zijn overgedragen aan bestaande instanties binnen de kerken. Deputaten adviseren de nog niet ondergebrachte taken te leggen bij daartoe voorgedragen instanties.

Bij de informatieve zitting op 5 februari zijn als deputaten aanwezig: A.P. Boonstra, F. Caan, W.F. Haitsma, H.F. Jansma, W. Korf, ds. C. van der Leest en ds. R. Tigelaar. Deputaat K. van den Berg laat zich verontschuldigen.

Deputaten D&R hebben in overeenstemming met hun opdracht gewerkt om zichzelf overbodig te maken.

Zij constateren veel goede ontwikkelingen, met name bij het Steunpunt Kerkenwerk (SKW), de Vereniging Samenwerking Emeritering (VSE) en de Predikantenvereniging (PV). Veel van het werk van deputaten kan bij deze instellingen worden ondergebracht.

Tegelijk constateren deputaten dat de positie van predikanten kwetsbaar blijft. Een deputaatschap probleembehandeling blijft onmisbaar. De huidige deputaten zien dat liefst als een nieuw deputaatschap, met een nieuwe bemanning. Want het huidige deputaatschap heeft niet alleen vrienden gemaakt; laat het nieuwe deputaatschap dat niet als last meetorsen.

Het eerste deel van de bespreking van het deputatenrapport vindt plaats op 16 april.

Van deputaten zijn aanwezig K. van den Berg, A.P. Boonstra, W.F. Haitsma, H.F. Jansma, W. Korf, ds. C. v.d. Leest (vz) en ds. R. Tigelaar

De preses heet de deputaten hartelijk welkom en stelt dat ze zich bij de informatieronde dienstbaar opgesteld hebben onder de stortvloed aan vragen.

Bespreking

Deputaat ds. C v.d. Leest reageert met de opmerking dat ze achteraf blij waren met de hoeveelheid vragen. Gedwongen door DAO om een kort rapport te schrijven, was er nu via de schriftelijke beantwoording gelegenheid uitgebreider te informeren. Ze hebben veel voor de kerken willen doen. Het is spijtig dat het moderamen niet heeft bewilligd in het verzoek om ook een SKW-vertegenwoordiging een presentatie te laten verzorgen. Veel van de onderwerpen hebben bij het SKW onderdak gevonden. Het is belangrijk om van binnenuit geïnformeerd te zijn.

In de eerste ronde komt naar voren dat de zwanenzang van het deputaatschap indrukwekkend klinkt. Maar zijn alle geledingen er al wel aan toe om zonder D&R verder te gaan? D&R heeft in de afgelopen tijd goed werk verricht en daar moet geen gat vallen. Zoals het instellen van een Raad van Advies voor het SKW: onder wiens verantwoordelijkheid gaat die vallen? Meer mobiliteit van predikanten wordt onderschreven, maar de voorstellen hebben een verplichtend karakter. Is dat wel verstandig? Heeft er een goede overdracht plaats gevonden naar het SKW dat de belangrijkste taken over gaat nemen? Bij het personeelsbeleid horen ook de secundaire arbeidsvoorwaarden. Functioneert het SKW zoals de GS Zwolle-Zuid 2008 voor ogen stond?

In het voorgestelde deputaatschap probleembehandeling wordt bij de kosten wel erg gedetailleerd gesproken. Dit moet in overleg met deputaten F&B geregeld worden. Ook de uitgebreide profielschets voor nieuwe deputaten roept vragen op. Bemiddeling verdraagt zich niet met dwingend handelen door het deputaatschap. Ook wordt gevraagd of het wel kan om de TU op te dragen een opleidingsprofiel te ontwikkelen dat aansluit bij het predikantenprofiel dat door de Predikantenvereniging en het SKW zou zijn ontwikkeld.

Het SKW is geen kerkelijke organisatie en kan door een synode niet aangestuurd worden. Is dat niet ontzettend onhandig?

Deputaten reageren in drie punten:

1. Kerkelijke inbedding. De vorige GS wilde geen kerkelijke inbedding van het SKW. Er is een gremium opgericht dat verstand van zaken heeft en het is wel degelijk een kerkelijke instantie.
2. Tijdens de vorige synode was er een klein comité over hulpverlening. Dit kreeg veel details te horen en informeerde de synode. Nu zijn er veel broeders die erg benieuwd zijn hoe een en ander gebeurt. Hulpverlening is een buitengewoon ingewikkelde materie. Alle modellen zijn mogelijk als het de oplossing mag dienen. Binnen het kerkverband zijn visitatoren actief. De ervaringen zijn zowel positief als negatief. Een aparte hulpverlenende instantie is wenselijk daar visitatoren vaak als collega's te nauw bij een zaak zijn betrokken.
3. Het SKW zal de beste inbedding krijgen via een Raad van Advies. In de RvA moeten alle instanties zitten. Deze zal ieder scherp moeten houden.

Verder merkt ds. Van der Leest op dat de overdracht volop gaande is. De ervaringen met het SKW zijn goed, men houdt zich aan de afspraken. Het mobiliteitsbureau is volop aan de slag. Mobiliteit is niet verplichtend, maar het is nuttig om gesprekken te voeren. Als de dominee het niet meer ziet zitten, ga dan in gesprek. Met de TU zijn goede gesprekken geweest, maar deze instelling werkt nog steeds met het model uit 2002. Het voorstel voor een opleidingsprofiel is verder niet van de grond gekomen. Daarom nu via de synode, wat natuurlijk een minder elegante oplossing is. Verwijzen naar de beroepscode predikanten is nodig. Ook om als gezamenlijke kerken je er aan te houden. Als verbetering in de nieuwe situatie wordt door D&R gezien dat de RvA van alle instanties is en dat is niet het geval bij D&R. Daarom moet het deputaatschap nu echt opgeheven worden.

Het moderamen wil nog doorspreken over de kleine commissie die de hulpverlening bekijkt en daarover rapporteert aan de synode. Verder is het moderamen van mening dat er op de synode geen andere

instanties, zoals het SKW, gehoord moeten worden. Indien daar behoefte aan bestaat kunnen deputaten zich bij hun beantwoording door een vertegenwoordiger van het SKW laten bijstaan.

Naderhand is door het moderamen de gevraagde vertrouwenscommissie ingesteld, bestaande uit de brs. J. Feenstra, J.A. Knepper, E.J. Oostland en W. Scherff. Hun rapport is op 10 juni in besloten zitting uitgebracht (zie daarvoor de Handelingen)

De vervolgbespreking vindt plaats op 10 juni. Van deputaten zijn aanwezig K. van den Berg, A.P. Boonstra, H.F. Jansma, ds. C. van der Leest (vz) en ds. R. Tigelaar, alsmede F. Caan (secretaris).

Er zijn diverse amendementen en tegenvoorstellen ingediend. Deze worden door indieners toegelicht en door synodeleden van commentaar voorzien. Na deze vergadering zal er geen deputaatschap D&R meer zijn, maar alleen een klein onderdeel waarvoor deputaten de naam 'probleembehandeling' voorstellen. Die naam roept discussie op. Zo wordt gesuggereerd om van "Conflictoplossing" te spreken. Maar deputaten vinden dit niet geheel de lading dekken. Ook is een oplossing helaas niet altijd mogelijk. Bij gebrek aan een betere blijft de naam probleembehandeling. Deputaten hebben de afgelopen jaren gesprekken gevoerd met het SKW en de Predikantenvereniging. Ieder neemt zijn verantwoordelijkheid en het gaat de goede kant op. Er wordt gevraagd of het goed is om zoveel over te laten aan niet-kerkelijke organisaties? Deputaten stellen echter dat de kerken zelf hebben gekozen voor de organisatievorm van het SKW.

Besluitvorming

Door br. Bondt is een amendement ingediend om voorgesteld besluit 2d, "naar deze beroepscode te verwijzen in de nieuwe kerkorde, als deze wordt vastgesteld, in die zin dat de predikant zich in de uitoefening van zijn werk zal houden aan de beroepscode voor predikanten" en de daarbij voorgestelde grond 4, "door verwijzing in de KO naar deze beroepscode krijgt de code in ons kerkelijk leven een officiële status, zodat alle predikanten die op de een of andere wijze aan de kerken verbonden zijn, geacht kunnen worden zich aan deze beroepscode te houden" te laten vervallen. Dit wordt aangenomen met 22 stemmen voor, tegen 6 en 8 onthoudingen. Het amendement van de brs. Harmannij en J. Feenstra om de beroepscode "aan te bevelen bij predikanten en kerkenraden als norm voor hun handelen en het toezicht daarop" wordt verworpen (10 voor, 21 tegen, 5 onthoudingen). Een algemeen tegenvoorstel van de brs. Harmannij en Feenstra, dat beoogt het deputaatschap Dienst & Recht in stand te laten, wordt verworpen (26 tegen, 9 voor en 1 onthouding). Hierna wordt besluit 2 met 1 onthouding genomen. Van de volgende besluiten, die genomen zijn, is de stemverhouding als volgt: Besluit 3: voor 34, onthoudingen 2. Besluit 4: voor 32, tegen 1 en onthoudingen 3. Besluit 5 wordt met algemene stemmen genomen. Ds. Ophoff heeft bij besluit 6b als alternatieve naam voorgesteld "conflictbehandeling". Dit wordt verworpen met 29 stemmen tegen, 4 voor en 3 onthoudingen. Besluit 6 wordt daarop met 1 onthouding genomen.

Bij besluit 7 is door de brs. Mars en Post een amendement ingediend om de voorgestelde onderdelen "kosten inzet" en "bestemming vergoeding contacturen" te laten vallen en te vervangen door: "in overleg met deputaten F&B zullen de financiële regelingen worden vastgesteld". Dit wordt met 32 stemmen voor en 4 onthoudingen aangenomen. Hierna wordt besluit 7 als geheel met algemene stemmen genomen. Besluit 8 wordt met 29 stemmen voor en 7 tegen genomen.

De besluiten 9, 10 en 11 worden met algemene stemmen genomen.

De preses dankt deputaten, die allen aftreden: u hebt ons vanaf 2002 geholpen om ambt, professie en persoon te integreren als het om het functioneren van predikanten en hun omgang met kerkenraad en gemeente gaat. U leerde ons ook om voor de doorwerking van het Woord te letten op de context van kerk en wereld. Uw waarnemingen boden altijd stof tot discussie: er werd door u in uw rapporten steeds weer wat losgemaakt. Professionaliteit betekent ook dat je oog hebt voor waar de verantwoordelijkheid ligt: niet bij u maar bij de kerken zelf. U hebt ons daar heel nadrukkelijk bij bepaald. Daarom besloot u ook zelf niet langer te willen bestaan dan nodig is. U stelde voor uw deputaatschap op te heffen en de taken daar te leggen waar ze horen. U hebt daarin uw eigen overtuiging gestalte gegeven. Wij danken u voor het werk dat u de afgelopen jaren met veel inzet en met veel deskundigheid hebt verricht. Uw werk richtte zich op

structuren en op heel particuliere situaties. We spreken de hoop uit dat het veld dat wij aanduiden met het begrippenpaar Dienst en Recht ook de komende tijd op een adequate wijze behartigd gaat worden door instanties als SKW, predikantenvereniging, TU, en de nieuwe deputaten probleembehandeling. Tot ondersteuning van predikanten en kerkenraden, tot opbouw van de kerken en tot eer van onze drie-enige God: Vader, Zoon en Geest, die gedrieën hun eigen werk aan de kerk en in de ambten van de kerk doen.

18 juni 2011

Artikel 32

Benoeming deputaten probleembehandeling

Besluit:

op voorstel van het moderamen als deputaten probleembehandeling te benoemen:

coördinator/samenroeper:

F. Caan Vlissingen

voor advies en hulpverlening:

J. Feenstra Eibergen
P.A. Heij Soest
C. van der Leest Groningen
A. Souman Hattem

8 april 2011

Artikel 33

Revisieverzoeken rond huwelijk en echtscheiding

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Balkbrug d.d. 24 april 2009, waarin wordt meegedeeld dat de besluiten van de GS Zwolle-Zuid 2008 inzake het revisieverzoek van Balkbrug (Acta Zwolle-Zuid 2008 art. 32 besluit 1 en 2) door de kerkenraad niet worden geratificeerd. De raad is van mening dat de gronden die voor de afwijzing van het verzoek aangevoerd zijn, niet toereikend zijn. Het verzoek van de kerkenraad is daarom opnieuw dat de GS uit zal spreken hetgeen door de GS Zwolle-Zuid werd afgewezen.

Besluit 1:

aan het verzoek van de Gereformeerde kerk te Balkbrug niet te voldoen.

Gronden:

1. de kerkenraad wijst de besluitvorming van de GS Zwolle-Zuid af, maar herhaalt vervolgens het verzoek tot wijziging van de uitgangspunten 3 en 4 van het besluit van de GS Amersfoort-C 2005 (Acta art 57 besluit 6) conform het verzoek aan de GS Zwolle-Zuid zonder daarvoor nieuwe, aanvullende of verduidelijkende argumenten aan te dragen;
2. inhoudelijk is het verschil in formulering tussen hetgeen de GS Amersfoort-C 2005 heeft uitgesproken en wat de kerk te Balkbrug verzoekt zo gering dat het voor de uitvoeringspraktijk niet van invloed behoef te zijn.

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Assen-Zuid d.d. 10 mei 2010 waarin zij vraagt om art. 35, besluit 1 en 2 van de GS Zwolle-Zuid 2008 te herzien. De GK Assen-Zuid vraagt daarmee om een terugkeer naar de uitspraak van de GS Amersfoort-C 2005 art. 57 besluit 3, namelijk uit te spreken dat in de Gereformeerde Kerken in de regel nieuwe huwelijken na een echtscheiding niet kerkelijk bevestigd worden.

Besluit 2:

niet aan het verzoek van de Gereformeerde Kerk te Assen-Zuid te voldoen.

Gronden:

1. de GS Zwolle-Zuid ziet haar besluit zelf als het scheppen van duidelijkheid inzake besluiten van de GS Amersfoort-C 2005 (GS Zwolle-Zuid, art. 35, besluit 1, grond 2);
2. ook de formulering van de GS Amersfoort-C 2005 *in de regel* liet ruimte voor een tweede huwelijk met kerkelijke bevestiging;
3. de GS Zwolle-Zuid-2008 heeft zorgvuldiger en duidelijker geformuleerd wat de GS Amersfoort-C 2005 bedoelde, namelijk dat hertrouwen na een scheiding in principe (GS Amersfoort-C: “in de regel”) niet past bij de stijl van Christus’ koninkrijk. Daarnaast heeft de GS Zwolle-Zuid geformuleerd dat als een kerkenraad instemt met een tweede huwelijk, hij ook dient toe te zien op de kerkelijke bevestiging er van, overeenkomstig art. 70 KO;
4. zowel in de besluiten van de GS Amersfoort-C als van de GS Zwolle-Zuid houdt de kerkenraad een eigen verantwoordelijkheid (grond 4 Amersfoort-C en grond 3 Zwolle-Zuid). De GS Zwolle-Zuid vult in hoe er bij een positieve afweging van de kerkenraad vervolgens gehandeld moet worden;
5. wanneer naar het oordeel van de kerkenraad een tweede huwelijk mogelijk is, komt art. 70 KO volledig in beeld.

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Baflo met het verzoek om:

- a. verduidelijking te geven van de zinsnede “zolang één van beide partijen nog geen ander huwelijk heeft gesloten” in art 37 besluit 4 Acta GS Zwolle-Zuid 2008;
- b. een uitspraak te doen of in art. 37 besluit 4 Acta GS Zwolle-Zuid 2008 in plaats van “nog geen ander huwelijk heeft gesloten” ook gelezen mag worden “nog niet ongehuwd samenwoont”;
- c. criteria te formuleren die aan te merken zijn als gegronde redenen om in te stemmen met een volgend huwelijk.

Besluit 3:

de Gereformeerde Kerk te Baflo te verwijzen naar de Raad van Advies die door de GS Amersfoort-C 2005 is ingesteld.

Grond:

juist met het oog op vragen zoals de kerk te Baflo die stelt is de Raad van Advies ingesteld (acta GS Amersfoort-C 2005 art. 57 besluit 7). De RvA heeft een notitie opgesteld met criteria voor intern gebruik. De GS Zwolle-Zuid 2008 heeft met instemming kennis genomen van deze notitie. (Acta art. 30 besluit 2).

Bespreking

De voorstellen zijn voorbereid door de commissie Overijssel. Ds. Oostland deelt mee dat de betreffende kerken gevraagd is of een nadere toelichting gewenst was. Dit bleek niet het geval.

In de eerste ronde wordt een aantal redactionele wijzigingen voorgesteld die door de commissie worden overgenomen. Wel wordt de vraag gesteld, naar aanleiding van de brief van Assen-Zuid, of het besluit van de GS Zwolle-Zuid geen afzwakking van de uitspraak van de GS Amersfoort-C is. Verder, of er in de huidige formulering van beleid wel ruimte is voor de kerkenraad om niet tot kerkelijke bevestiging van een tweede huwelijk over te gaan. Ook wordt voorgesteld om te volstaan met grond 1 onder het besluit-Balkbrug.

Ds. Oostland antwoordt dat grond 1 onder het besluit 2 (Assen-Zuid) beter positief gesteld kan worden. De GS Zwolle-Zuid heeft duidelijkheid willen scheppen bij vragen die naar aanleiding van het besluit van de GS Amersfoort-C binnen kwamen. Van een automatische goedkeuring van een kerkelijke bevestiging van een tweede huwelijk is geen sprake. De ruimte voor de eigen verantwoordelijkheid van een kerkenraad blijft. Als reactie op de opmerking over het besluit-Balkbrug bepleit br. Bondt de motivering in de gronden wel te handhaven om daarmee serieus op de vragen van de kerkenraad in te gaan. Er is niet veel verschil tussen wat de synode heeft uitgesproken en wat de kerkenraad vraagt.

Ds. Leeftink stelt bij amendement voor om in grond 3 bij besluit 2 (Assen-Zuid) toe te voegen dat als een kerkenraad instemt met een tweede huwelijk “hij ook dient toe te zien op de kerkelijke bevestiging er van”. Daarmee wordt de ruimte van wel instemmen en niet kerkelijk bevestigen beperkt.

Br. Ziedses des Plantes stelt voor om grond 2 bij besluit 1 (Balkbrug) weg te laten.

Ds. Gunnink houdt moeite met het besluit inzake Assen-Zuid. De weerlegging van de argumenten van de kerkenraad vindt hij niet terug in het besluit.

Ds. Oostland merkt op dat de kerkenraad van Assen-Zuid terug wil naar het bieden van geen ruimte voor een tweede kerkelijk huwelijk. De GS Amersfoort-C en de GS Zwolle-Zuid gaven die ruimte gemotiveerd wel. Het amendement van ds. Leeftink wordt overgenomen. De commissie is niet positief over het amendement van br. Ziedses.

Het amendement van br. Ziedses komt in stemming en wordt verworpen (10 voor, 23 tegen en 3 onthoudingen). Daarop wordt besluit 1 (Balkbrug) met algemene stemmen aanvaard.

Het gewijzigde voorstel inzake Assen-Zuid (besluit 2) wordt eveneens aanvaard (3 onthoudingen, 33 voor).

Besluit 3 (Baflo) wordt met algemene stemmen genomen.

De preses dankt de commissie. De besluiten van de GS 2005 en 2008, waarin de kracht van het voor Gods aangezicht uitgesproken ja-woord serieus wordt genomen, zijn niet op goede gronden aangevochten. Tegelijk wordt ook met de eventuele legitimiteit van een volgende huwelijkssluiting ernst gemaakt. Een kerk die een tweede huwelijk toestaat moet dat doen in het volle besef van de kerkelijke consequenties die dat heeft naar art. 70 KO. Zo wordt halfslachtig geschipper tegengegaan. Er wordt enerzijds helderheid geboden en anderzijds overtuigende besluitvorming van kerkenraden gevraagd.

8 april 2011

Artikel 34

Raad van Advies inzake Huwelijk en Echtscheiding

Materiaal:

rapport van de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding

Besluit 1:

het door de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding gevoerde beleid goed te keuren en deputaten te dechargeren.

Besluit 2:

opnieuw deputaten te benoemen in de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding.

Besluit 3:

de Raad van Advies op te dragen

- a. empirisch onderzoek te (laten) doen naar de echtscheidingsproblematiek binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
- b. in het onderzoek in elk geval te betrekken de gehanteerde preventie- en interventiemogelijkheden.

Gronden:

1. het is wenselijk dat kerken inzicht krijgen in het aantal echtscheidingen en de ontwikkeling daarvan in de laatste jaren;
2. onderzoek kan eraan bijdragen dat het tijdig handelen van kerkenraden wordt verbeterd.

Besluit 4:

de Raad van Advies op te dragen zich te bezinnen op de eigen taak en de komende generale synode te adviseren over de noodzaak tot voortzetting van de Raad van Advies.

Besluit 5:

de gewijzigde instructie voor de Raad van Advies vast te stellen (zie bijlage 3.3):

Besluit 6:

de Raad van Advies gedurende de periode 2012-2014 een budget te verlenen van € 1.000,- per jaar, en éénmalig € 500,- voor het doen van onderzoek.

Bespreking

Bij de bespreking zijn aanwezig de deputaten ds. J. van Benthem en J.W.A. van Dommelen.

Ds. Van Benthem merkt op dat de RvA in de afgelopen periode over 20 aanvragen heeft gesproken. Met name in de laatste weken is een aantal adviesaanvragen binnengekomen, zodat de suggestie in het deputatenrapport dat er van een minder aantal aanvragen sprake is deels is achterhaald.

Het meest saillante in de voorstellen is de wijziging van de instructie. Daarnaast acht de RvA een nader onderzoek naar het aantal echtscheidingen binnen de kerken en hoe de kerken hier in preventieve zin mee omgaan gewenst. Voor een dergelijk onderzoek ontbreekt binnen het deputaatschap de mankracht. Daarom is een bedrag opgenomen om zo'n onderzoek te laten doen.

De secretaresse (zr. H.A. Snoeijer-Hoekstra) treedt af. Ds. Van Benthem heeft veel respect en waardering voor haar werk. Genoemd wordt onder meer het bijhouden van de website.

Ook binnen de synode is veel waardering voor het werk van deputaten. De vraag wordt gesteld of het doel van de RvA is bereikt. Is er blijvend behoefte aan? Het voorgestelde onderzoek lijkt echt wel nodig, want de problematiek rond echtscheiding is groot. Een concreet voorstel dienaangaande wordt gemist. Aarzelingen zijn er bij de voorgestelde wijziging van de instructie. Verandert de RvA daarmee van adviesorgaan voor kerkenraden, waarvoor het destijds is ingesteld, niet in een beroeps- of appelinstantie? Is er nog ruimte voor een zelfstandig oordeel van een kerkenraad als je beide partijen gaat horen? Verschuift de inhoud van de advisering niet van pastoraal naar juridisch als de anonimiteit verdwijnt?

Deputaat Van Dommelen antwoordt de sprekers. De RvA baseert zijn advies op een weergave van de situatie door de kerkenraad. Maar de vraag is of dat ook de mening van het betreffende kerklid is. Om recht te doen aan beide standpunten moet je zeker weten dat de presentatie correct is. Vandaar het voorstel om ook het kerklid te horen. Pas dan kun je op een juiste manier oordelen. Dat oordeel is een advies voor de kerkenraad. Wij adviseren als zodanig door te oordelen na hoor en wederhoor. Verwacht wordt dat de kerkenraad zo'n advies serieus neemt en er niet vrijblijvend mee omgaat maar dat overneemt. Daarbij wil de RvA niet in de rechtbanksfeer terecht komen. Het moet gaan om een zorgvuldige manier om te komen tot een advies. Ds. Van Benthem merkt op dat over het blijvende bestaansrecht van de RvA nog onvoldoende is nagedacht. Daar groei je samen naar toe. Zolang er geen alternatief is, blijft het een aandachtspunt. Over de onderzoeksopzet moet ook nog worden nagedacht. Daarbij zal ook aandacht moeten zijn voor vragen rond de huwelijksvoorbereiding. Hij ervaart het voorstel tot wijziging van de instructie juist wel als pastoraal. Je kijkt elkaar dan in de ogen in plaats van anoniem te adviseren, wat al gauw een juridisch aspect krijgt.

Voorafgaande aan de tweede ronde wordt een voorstel ingediend om de RvA op te dragen om onderzoek te doen. Dit voorstel maakt verder deel uit van de Bespreking

Ds. Harmannij stelt voor om de gehele nieuwe instructie te laten vervallen. De RvA moet een bescheiden rol houden en niet verder gaan dan advies op afstand. Daarbij moet de kerkenraad serieus met het advies omgaan, maar het blijft de verantwoordelijkheid van de kerkenraad om in dezen een beslissing te nemen zonder zich te kunnen verschuilen achter het advies van de RvA.

In de tweede ronde zijn er voor- en tegenstanders van het ingediende tegenvoorstel. Het gaat om advisering aan de kerkenraad die een pastorale vraag heeft zonder daarbij uit te zijn op een bindend advies. Termen als procesrecht, geschil en partij passen daar niet bij. De kerkenraad is geen partij maar een adviesvrager.

Daartegenover wordt gesteld dat het advies wel kwaliteit moet hebben. En dat bereik je niet met eenzijdige informatie. Een kerkenraad vergist zich regelmatig in zijn visie. Als een kerkenraad weet dat ook de andere partij wordt gehoord, schrijf je samen de informatie voor de RvA. Dan voorkom je het

HOOFDSTUK 3, KERKREGERING

gevaar dat de RvA voor de kar van de kerkenraad wordt gespannen. Dat is van belang voor het verkrijgen van draagvlak voor het advies.

De kerkenraad moet niet de schijn wekken partijdig te zijn. Je zult in dergelijke zaken open moeten zijn naar betrokkenen en op z'n minst de verklaring van de kerkenraad aan betrokkenen ter inzage geven.

Deputaat Van Dommelen wijst in zijn antwoord op de geestelijke rol van de kerkenraad tegenover fundamentele rechtsbeginselen. Dat is geen tegenstelling. Het gaat om een niet vrijblijvend advies in een relatie tussen een kerklid en een kerkenraad. Fundamentele zaken hebben ook een geestelijke lading. Het zijn twee versies van de werkelijkheid. Er zijn standpunten die concurreren met elkaar. Beide partijen moeten in het proces voluit betrokken zijn met hun eigen visie op de feiten. Dat helpt ook om te verkrijgen dat degene die het betreft meer vrede met de uitspraak heeft.

Deputaten denken dat horen nuttig is. Het is een mogelijkheid. Het hoeft niet. Ze vragen ruimte om zich er van te vergewissen dat alle betrokkenen hun woord kunnen doen. Het gaat niet om twee standpunten.

Hierop komen de voorstellen in stemming.

Het voorgestelde nieuwe besluit 3 over de opdracht tot onderzoek wordt aanvaard (27 voor, 5 tegen en 3 onthoudingen).

Het voorstel van deputaten tot wijziging van de instructie wordt aanvaard (20 voor, 10 tegen, 5 onthoudingen). Daarmee is het tegenvoorstel van ds. Harmannij verworpen.

Het budgetvoorstel wordt eveneens aanvaard (1 tegen).

De overige voorstellen worden met algemene stemmen aanvaard.

De preses dankt de deputaten. De aantallen huwelijksproblemen en echtscheidingen lopen niet terug. Dat blijven we opdragen in onze gebeden. Hij wenst deputaten Gods zegen toe bij hun werk.

28 mei 2011

Artikel 35

Benoeming deputaten Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding

Besluit:

op voordracht van het moderamen als leden van de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding te benoemen:

primi:

S. van Aalderen-van der Gaast	Veenendaal	2017
J. van Benthem	Leusden	2017
Mw. E. Bril	Hengelo (O)	2020
J.W.A. van Dommelen	Veenendaal	2017
H.J. Siegers (s)	Ommen	2014

secundi:

G.C. Assink-Willems	Soest	2020
N. Barské-Gelling	Ochten	2020
H. Hoksbergen	Bunschoten	2017
H. Poppen	Kleve, Duitsland	2020
K. de Vries	Hilversum	2020

Daarnaast worden benoemd als adviseurs:

prof. A.L.Th. de Bruijne

prof. M. te Velde

Artikel 36

Seksueel Misbruik in Kerkelijke Relaties

Materiaal:

het rapport van deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties.

Besluit 1:

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties te benoemen.

Besluit 3:

deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties op te dragen om in voortgaande samenwerking met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken via de gezamenlijke stichting het Meldpunt te blijven aansturen en er op te blijven toezien dat het bestuur van het Meldpunt zijn werk doet conform de door de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003 geformuleerde en daarna gehandhaafde richtlijnen en uitgangspunten.

Besluit 4:

deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties op te dragen om de klachtencommissie en de beroepscommissie te blijven aansturen overeenkomstig de daarvoor gekozen uitgangspunten en de door deze synode vastgestelde regelingen.

Besluit 5:

deputaten op te dragen te zorgen voor:

- a. een instructie/taakomschrijving voor vertrouwenspersonen en deze aan te bevelen aan kerkenraden;
- b. een handreiking voor kerkenraden met daarin de belangrijkste aandachtspunten voor wat betreft het werk van vertrouwenspersonen.

Gronden:

1. het werk van vertrouwenspersonen is vanuit Generale Synodes meermalen aanbevolen;
2. de verantwoordelijkheid voor het werk en de werkomstandigheden van vertrouwenspersonen ligt bij de kerkenraad;
3. deputaten hebben in samenwerking met het Meldpunt seksueel misbruik in kerkelijke relaties voldoende expertise opgebouwd om kerkenraden hierin van advies te kunnen dienen.

Besluit 6:

deputaten op te dragen om een handreiking op te stellen voor kerkenraden hoe te handelen na uitspraken van klachten- en/of beroepscommissie.

Gronden:

1. een aanklacht wegens seksueel misbruik tegen een kerkelijke functionaris heeft niet alleen ingrijpende gevolgen voor de direct betrokkenen, maar ook voor de gemeente als geheel. De processen die dan gaan lopen zijn zo complex en grijpen zo diep in naar verschillende kanten, dat beleid op dit punt nodig is;
2. het ontwikkelen van beleid op dit punt is een zaak die de mogelijkheden van individuele kerken(raden) vaak te boven gaat.

Besluit 7:

deputaten op te dragen om naar vermogen te bevorderen dat - ingeval van seksueel misbruik door een kerkelijke functionaris, waarbij het vermoeden bestaat van een strafrechtelijk vergrijp - aangifte wordt gedaan bij de politie.

Besluit 8:

- a. de omschrijving 'kerkelijk werker' in de Regelingen als algemene omschrijving voor iemand die in de gemeente een officiële functie bekleedt te vervangen door: 'kerkelijk functionaris';
- b. art. 1 Begripsomschrijving punt b en Toelichting onder 'aangeklaagde' van de Regeling klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties en van de Regeling beroepscommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties als volgt te formuleren (de wijzigingen zijn vetgedrukt):

Regeling klachtencommissie/beroepscommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties,

art. 1:

kerkelijke **functionaris:**

een man of vrouw die uit hoofde van een kerkelijk ambt als bedoeld in art. 2 KO, of uit hoofde van een aanstelling door de kerkenraad in een niet-ambtelijke kerkelijke functie, of uit hoofde van een aanstelling in een bijzondere functie door groepen van gemeenteleden, binnen een gemeente een positie bekleedt die wordt gekenmerkt door het genieten van vertrouwen en het dragen van verantwoordelijkheid, en die vanuit die positie relaties kan aangaan en onderhouden met gemeenteleden en anderen.

Toelichting

Aangeklaagde: het is niet mogelijk iemand die geen kerkelijke **functionaris** meer is en die tevens geen lid is van één van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, te brengen onder de jurisdictie van deze regeling. Klager zal in dit geval moeten nagaan of tegen de desbetreffende persoon bij een andere klachtencommissie een klacht is in te dienen.

Grond:

de aanduiding 'kerkelijk werker' heeft intussen een specifieke betekenis gekregen die alleen van toepassing is op bepaalde kerkelijke functies, in onderscheid van een kerkelijk ambt als bedoeld in art. 2 KO.

Besluit 9:

- a. de kerkenraad aan wie de klachtencommissie en de beroepscommissie haar advies en bevindingen rapporteren nader te bepalen als de kerkenraad van de gemeente waar de situatie zich heeft voorgedaan die ten grondslag ligt aan de klacht.
- b. Art. 14 lid 2 en 3 van de Regeling klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties en van de Regeling beroepscommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties als volgt te formuleren (de wijzigingen zijn vetgedrukt):

Regeling klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties, art. 14

Lid 2. Acht de klachtencommissie de klacht ongegrond, dan deelt zij dit gemotiveerd schriftelijk mee aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad van de gemeente **waar de situatie van de klacht zich heeft voorgedaan.**

Lid 3. Acht de klachtencommissie de klacht gegrond, dan deelt zij dit, onder overlegging van een samenvatting van de klacht en van de bevindingen tijdens het onderzoek, gemotiveerd schriftelijk mee, onder toevoeging van een advies voor afdoening, aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad van de gemeente **waar de situatie van de klacht zich heeft voorgedaan.**

Regeling beroepscommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties, art. 14

Lid 2. Acht de Beroepscommissie het beroepschrift gegrond, dan deelt zij dit gemotiveerd schriftelijk mee aan de klager, de aangeklaagde en aan de kerkenraad **waar de situatie van de klacht zich heeft voorgedaan.**

Lid 3. Acht de Beroepscommissie het beroepschrift gegrond, dan deelt zij dit, onder overlegging van een samenvatting van het beroepschrift en de bevindingen tijdens het onderzoek, gemotiveerd schriftelijk mee, onder toevoeging van een advies voor afdoening, aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad van de gemeente **waar de situatie van de klacht zich heeft voorgedaan.**

Besluit 10:

de regeling voor de beroepscommissie betreffende art. 12 lid 5 gelijk te maken aan dat van de klachtencommissie, door de tekst als volgt te formuleren:

Klager en aangeklaagde worden buiten elkaars aanwezigheid en op neutraal terrein gehoord.
Klager wordt als eerste gehoord.

Klager en aangeklaagde krijgen het verslag van de hoorzittingen en worden in de gelegenheid gesteld om binnen zeven dagen mondeling of schriftelijk te reageren op hetgeen over en weer is gezegd en/of geschreven. Eerst zal de klager de gelegenheid krijgen om te reageren op wat door de aangeklaagde naar voren is gebracht. Daarna zal de aangeklaagde zich mogen verweren tegen wat de klager heeft gezegd en/of geschreven.

Besluit 11:

- a. in de regelingen van de klachten- en beroepscommissie een artikel over wraking van leden van de commissie op te nemen;
- b. in de regeling van de klachtencommissie een extra lid op te nemen in artikel 12, na lid 12.2; de volgende leden in dit artikel worden vernummerd:

art. 12 lid 3: Wraking:

1. klager(s) en aangeklaagden hebben het recht één of meer leden van de klachtencommissie te wraken op grond van feiten of omstandigheden waardoor de onpartijdigheid van de klachtencommissie schade zou kunnen lijden;
2. het verzoek dient schriftelijk (tijdens de hoorzitting; eventueel mondeling) en gemotiveerd bij de klachtencommissie te worden ingediend. Na het sluiten van de behandeling van het klaagschrift kan er geen verzoek tot wraking meer worden ingediend;
3. berust(en) het betreffende lid/de betreffende leden in de wraking, dan word(t)(en) het lid/de leden vervangen en wordt een nieuwe zitting uitgeschreven. Berust(en) het lid/ de leden er niet in, dan wordt het wrakingsverzoek behandeld door de beroepscommissie;
4. er is geen beroep op de beslissing van de beroepscommissie mogelijk.

- c. in de regeling van de beroepscommissie een extra lid op te nemen in artikel 12, na lid 12.2; de volgende leden in dit artikel worden vernummerd:

art. 12 lid 3: Wraking:

1. klager(s) en aangeklaagden hebben het recht één of meer leden van de beroepscommissie te wraken op grond van feiten of omstandigheden waardoor de onpartijdigheid van de beroepscommissie schade zou kunnen lijden;
2. het verzoek dient schriftelijk (tijdens de hoorzitting; eventueel mondeling) en gemotiveerd bij de beroepscommissie te worden ingediend. Na het sluiten van de behandeling van het beroepschrift kan er geen verzoek tot wraking meer worden ingediend;
3. berust(en) het betreffende lid/de betreffende leden in de wraking, dan word(t)(en) het lid/de leden vervangen en wordt een nieuwe zitting uitgeschreven. Berust(en) het lid/ de leden er niet in, dan wordt het wrakingsverzoek behandeld door een alsdan aan te wijzen commissie;

4. er is geen beroep op de beslissing van de in het vorige punt bedoelde commissie mogelijk.

Besluit 12:

- a. in de procedure van de klachtbehandeling door de klachtencommissie een extra optie te creëren, namelijk het houden van een hoorzitting betreffende de ontvankelijkheid;
- b. in de regeling van de klachtencommissie een nieuw lid 3 in artikel 10 op te nemen; de volgende leden in dit artikel worden vernummerd:

Art 10 lid 3:

Indien het niet mogelijk is om op de ingediende stukken binnen een termijn van twee weken een beslissing over de ontvankelijkheid te nemen wordt zo spoedig mogelijk een hoorzitting ter beoordeling van de ontvankelijkheid gehouden. De beslissing over de ontvankelijkheid wordt in dit geval binnen zes weken door de commissie genomen.

Besluit 13:

- a. in de regeling van de klachtencommissie art. 16 te vervangen door:

Artikel 16 – Ernstige situaties

In ernstige situaties, waarin redelijkerwijs handelend optreden niet kan uitblijven, dienen door de desbetreffende kerkenraad, in overleg met de klachtencommissie, vóór of hangende het onderzoek, voorlopige maatregelen getroffen te worden.

Toelichting:

Er kan sprake zijn van zodanig ernstige situaties dat handelend optreden door de kerkenraad niet kan uitblijven. Hierbij kan gedacht worden aan seksueel misbruik dat nog steeds voortduurt en ook aan het acuut ontstaan van grote commotie binnen een gemeente.

- b. in de regeling van de beroepscommissie art. 15 te vervangen door:

Artikel 15 – Ernstige situaties

In ernstige situaties, waarin redelijkerwijs handelend optreden niet kan uitblijven, dienen door de desbetreffende kerkenraad, in overleg met de beroepscommissie, vóór of hangende het onderzoek, voorlopige maatregelen getroffen te worden.

Toelichting:

Er kan sprake zijn van zodanig ernstige situaties dat handelend optreden door de kerkenraad niet kan uitblijven. Hierbij kan gedacht worden aan seksueel misbruik dat nog steeds voortduurt en ook aan het acuut ontstaan van grote commotie binnen een gemeente.

Besluit 14:

- a. akkoord te gaan met de afspraak tussen deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties en deputaten financiën en beheer dat de kosten voor een klacht- of beroepsprocedure kunnen worden voldaan uit reserves van deputaten F&B in die uitzonderlijke gevallen waarin de betrokken kerkenraad aantoonbaar onvermogen is om de kosten te voldoen en ook door de classis geen hulp kan worden geboden;
- b. de Toelichting bij art. 7 van de Regeling klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties en van de Regeling beroepscommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties als volgt aan te vullen:

De kosten voor de behandeling van klachten en vacatiegelden komen in beginsel voor rekening van de kerkenraad. In geval van aangetoond onvermogen van een kerkenraad om aan deze verplichting te voldoen, en wanneer ook door de classis geen hulp kan worden geboden, kan in aansluiting op bestaande regelingen en procedures een beroep worden gedaan op deputaten financiën en beheer.

Besluit 15:

deputaten voor hun werkzaamheden gedurende de periode 2012-2014 een budget beschikbaar te stellen van € 18.300,-.

De gewijzigde regelingen zijn opgenomen als bijlagen 3.4 en 3.5

Bespreking

Van deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties (SMKR) zijn aanwezig: ds. S.W. de Boer (vz), ds. H.J. Room, E.M. de Boer-Bouwmeester, M.Th. te Velde-Smith en van het 'Meldpunt' zr. I. van Dongen.

De vergadering is onder de indruk van het rapport. De kerk moet een veilige plaats zijn voor iedereen. Benadrukt wordt dat misstanden in de kerk niet onderling even opgelost mogen worden. Het moet duidelijk zijn dat in alle gevallen bij een strafrechtelijk aspect er aangifte gedaan zal worden. De definitie van seksueel misbruik is echter ruimer dan wat in de wet strafbaar wordt gesteld. Verder wordt gevraagd of het schrijven van een handreiking als bedoeld in besluit 6 wel voldoende is. Moet er niet nadrukkelijk op gewezen worden dat er deskundige hulp moet worden ingeroepen? De CGK-klachtencommissie Misbruik kijkt verder dan alleen seksueel misbruik; is dat ook mogelijk voor de GKv-commissie? De mogelijkheid van wraking heeft ook de aandacht. Kan het wel zoals het nu geregeld is? Natuurlijk is het zo dat de kerkenraad zijn eigen verantwoordelijkheid houdt. Hierbij is professionele ondersteuning van groot belang. Over de kosten die er gemaakt worden en verhaald, wordt afgevraagd of je een betrokken gemeente hier wel mee kunt confronteren.

Deputaten worden met veel nare dingen geconfronteerd. Kunnen ze dat wel aan?

In de beantwoording geven deputaten aan dat men zich inzake aangifte houdt aan de wettelijke bepalingen. Ze willen de beperkte focus op alleen *seksueel* misbruik graag zo houden. De regeling draait om het recht van het slachtoffer. Je moet er rekening mee houden dat het belang van de dader op termijn synchroon gaat lopen met het belang van de gemeente. Dit staat haaks op het belang van het slachtoffer. Speciale aanpassing van de regelingen voor de beroepscommissie is niet nodig. Uit de praktijk komt geen geluid dat het niet goed werkt.

Vanuit het Meldpunt wordt naar voren gebracht, dat ondanks meer telefoontjes er niet de indruk is dat er meer misbruik is. Vragen worden wel eerder gesteld. De cursus voor de Interne Vertrouwens Persoon (IVP) is van belang en de vertrouwenspersonen moeten in een netwerk (classis) samenwerken. Delen van ervaringen is belangrijk. Om te voorkomen dat het onderwerp wegzakt heeft de IVP een signaalfunctie. Misbruik mag nooit in de doofpot. Door het binnenskamers te houden wordt de dader niet met zijn daden geconfronteerd en het is niet eerlijk naar het slachtoffer. Reagerend op de vraag of er geen mannen bij het meldpunt moeten worden betrokken, wordt verwezen naar overleg met De Driehoek.

In de tweede ronde komt een aantal voorstellen voor amendementen aan de orde, waarvan na beantwoording door deputaten en repliek indieners, twee amendementen overblijven.

Amendement Mollema; "nieuw besluit, in te voegen na besluit 6: deputaten op te dragen om naar vermogen te bevorderen dat - ingeval van seksueel misbruik door een kerkelijke functionaris, waarbij het vermoeden bestaat van een strafrechtelijk vergrijp - aangifte wordt gedaan bij de politie". Dit amendement wordt aanvaard (voor 32, tegen 3, onthouding 1).

Amendement ds. Harmannij om in besluit 11c punt 3 "de klachtencommissie" te vervangen door "een alsdan aan te wijzen commissie" wordt eveneens aanvaard. (voor 27, tegen 3, onthoudingen 6). De verwoording van punt 4 wordt eveneens aangepast.

Daarop wordt het aldus gewijzigde voorstel met algemene stemmen aanvaard.

De preses spreekt deputaten, en inzonderheid de aftredende deputaten zr. De Boer-Bouwmeester, zr. Heijs-Hensen en ds. Room toe: Wij danken u voor uw werk op een terrein waar heel ingrijpende zaken kunnen voorkomen. Het seksueel misbruik in de RKK heeft in de afgelopen periode veel kwaad gedaan aan de naam van de Here en het christendom. De effecten ervan strekken zich in de publieke opinie uit tot

heel de christenheid. Wij zijn zelf trouwens ook niet immuun voor zonden op dit gebied. De Bijbel zegt: wie meent te staan zie toe dat hij niet valle. We zijn blij met het deskundige werk dat door u als deputaten gedaan wordt. We kunnen alleen maar hopen en bidden dat u geen werk te doen krijgt: zowel voor de slachtoffers als voor de daders, zowel voor de gemeenten waar het speelt als voor de kerken gezamenlijk, en voor heel de zaak van de Zoon van God in de wereld. Intussen weten we dat deze zonden niet zullen verdwijnen voor de jongste dag. Wijsheid, fijngevoeligheid en een scherp oordeel bidden we u, de werkers van het Meldpunt en de leden van klachten- en beroepscommissie toe van Gods Geest.

28 mei 2011

Artikel 37

Benoeming deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Besluit:

op voorstel van het moderamen te benoemen als deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties:

primi:

S.W. de Boer (s)	Haren	2014
M.Th. te Velde-Smith	Hasselt	2017
M.K. Drost	Harderwijk	2020
I. Elbers-Munneke	Zwartsluis	2020

secundus:

zr. H. Urbach	Ermelo
---------------	--------

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 4

Rechtspraak

Artikel 38

Deputaten appelzaken

Materiaal:

1. rapport deputaten appelzaken d.d. 24 november 2010;
2. aanvullend rapport d.d. 30 mei 2011.

Besluit 1:

deputaten appelzaken decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw een deputaatschap voor appelzaken bij de generale synode te benoemen, dat de behandeling van bezwaarschriften op de generale synode voorbereidt.

Besluit 3:

de Regeling voor de appelprocedure ad artikel 31 KO van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (regeling 2011 met aanpassing van artikel 1) vast te stellen (zie bijlage 4.1).

Grond:

in grote lijnen voldoet de huidige werkwijze goed. Artikel 1 bevatte de bepaling dat een appelschrift op papier of digitaal moest worden ingediend. Voor een snelle distributie onder de deputaten is het gewenst dat een appellant beide vormen hanteert.

Besluit 4:

het deputaatschap opdracht te geven een bijdrage te leveren aan de verbetering van de behandeling van appelzaken door meerdere vergaderingen (toerusting van appeldeputaten).

Grond:

toerusting blijft nodig om de kwaliteit van de kerkelijke rechtspraak te waarborgen en waar mogelijk verder te verbeteren.

Besluit 5:

deputaten een budget te verlenen van € 4.300,-- per jaar.

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig J.P.A. Boersma, ds. A. Bas, ds. P.L. Storm en ds. T. Wendt.

Deputaat Boersma benadrukt dat appeluitspraken geen algemene leeruitspraken zijn; het gaat om een uitspraak in een geschil tussen partijen. Het is daarbij van belang hoe de uitspraken in de publiciteit gebracht worden. Deputaten stellen het op prijs om de stukken die op een zaak betrekking hebben niet alleen digitaal te ontvangen. Ze zien deze graag schriftelijk (in zeventvoud) ingediend. In die zin wordt voorgesteld de regeling aan te passen. Deputaten gaan soepel om met de sluitingsdatum voor het indienen van appel, mits dit goede besluitvorming niet in de weg staat. De kosten die gemaakt worden voor toerusting zitten in het budget.

Besluitvorming

Het amendement van ds. Harmannij om besluit 3 te laten vervallen wordt verworpen met 12 stemmen voor, 19 tegen en 4 onthoudingen. Vervolgens worden de besluiten 2, 3, 4 en 5 met algemene stemmen genomen en tot slot eveneens besluit 1.

24 juni 2011

Artikel 39*Benoeming deputaten appezaken***Besluit:**

op voorstel van het moderamen te benoemen als deputaten appezaken:

primi:

L. Bezemer (s)	Wezep	2017
A. Bas	Kornhorn	2014
J.P.A. Boersma	Hilversum	2014
T. Wendt	Ommen	2017
J. Storm	Den Haag	2020
J. Roosenbrand	Hoofddorp	2020

secundi:

W.H.K. Dijsterhuis	Waddinxveen	2020
A. Morijn	Waddinxveen	2017
H. Pathuis	Bunschoten-Spakenburg	2014
W. Tiekstra	Berkel en Rodenrijs	2020
H. Walinga	Ermelo	2017
J. Werkman	Hardenberg	2020

Toegevoegd als ambtelijk secretaris (geen lid):

L. Postma-Douma, Amersfoort

20 mei 2011

Artikel 40*Appel van broeder J. Korf, thans lid van de kerk te Veenendaal en destijds van die te Ede-Noord, tegen het besluit van de PS Gelderland over het gebruik van drama in de eredienst***Materiaal**

1. appel d.d. 28 oktober 2008;
2. uitspraak PS Gelderland d.d. 6 juni 2008;
3. aanvullende stukken, inclusief bijlage 1 t/m 26 d.d. 10 februari 2010.

1. Procesverloop

In zijn vergadering van juni 2005 spreekt de kerkenraad van de gereformeerde kerk te Ede-Noord uit: "we hebben geen bezwaar tegen het gebruik van liturgisch drama. Niet als zelfstandig onderdeel van de dienst, maar altijd gekoppeld aan de Woordverkondiging, ter voorbereiding, ter verduidelijking of ter verwerking". Via een verslag van de werkzaamheden van de liturgiecommissie in het kerkblad wordt dit besluit in de gemeente bekend.¹

Op 12 oktober 2005 richt br. Korf een brief aan de kerkenraad, waarin hij verzoekt "niet tot invoering over te gaan en de discussie over dit onderwerp te doen beëindigen". In een bijlage bij de brief zet hij zijn bezwaren uiteen. De kern hiervan wordt gevormd door de stelling dat het geloof uit het gehoor is en het horen door het Woord van God. Dit Woord behoeft geen ondersteuning: het is levend, krachtig en scherper dan een tweesnijdend zwaard en het dringt door zodat het vaneen scheidt ziel en geest. "Eigen methoden om God een handje te helpen zijn in wezen een krenking van de hoogheilige". De tegenwerping dat de postmoderne mens niet meer kan luisteren, is ongegrond. "Het gehoor is verwend, dat is het".

¹ In het verslag van de hoorzitting die gehouden is in verband met Korfs appel op de PS Gelderland wordt door de kerkenraad uitgelegd dat het feit dat de liturgiecommissie dit gecommuniceerd heeft, te maken heeft met het bestuursmodel dat in Ede-Noord gehanteerd wordt. Om die reden heeft deze commissie dit besluit ook voorbereid, onder meer door middel van een inloopavond.

Op 2 februari 2006 geeft de kerkenraad schriftelijk antwoord. Er wordt verwezen naar een nota uit 1997, waarvan de conclusie luidt: “in de zondagse prediking wordt het Woord van God zo goed mogelijk aan de mensen verkondigd en onderwezen. Het gebruik van visuele middelen (voorbeelden) kan hierbij een rol spelen.” De kerkenraad ziet zijn besluit inzake drama in het verlengde daarvan liggen, en hij acht het onjuist aan de door Korf aangehaalde woorden uit Romeinen 10 conclusies te verbinden met betrekking tot de vorm van de verkondiging van Gods Woord aan de gemeente van Christus. Hetzelfde geldt voor de eveneens door Korf aangehaalde woorden van de apostel uit 2 Timoteüs 4:2.

Op 2 maart 2006 reageert Korf op het antwoord van de kerkenraad. Hij beroept zich op hoofdstuk 2 van C. Trimps boekje ‘Klank en weerklank’. In de Heilige Schrift wordt een direct verband gelegd tussen het feit dat de Israëlieten bij de Sinaï geen gestalte van God gezien hebben en de door het tweede gebod voorgeschreven vorm van eredienst. Dit verband wordt de hele Schrift door gehandhaafd: de preek is de manier waarop God bij ons wil zijn. Daar komt nog bij dat krachtens de kerkorde alleen zij die daartoe geëxamineerd zijn het Woord van God mogen bedienen.

Op 1 april 2006 laat de kerkenraad Korf schriftelijk weten dat zijn brief van 2 maart 2006 hem niet heeft overtuigd. Korf heeft het betoog van Trimp geen recht gedaan: in ‘Klank en weerklank’ stelt de hoogleraar het horen van de prediking tegenover de cultische manipulatie bij de volkeren in Israëls omgeving. Het Oude noch het Nieuwe Testament verzet zich tegen verduidelijking van de prediking in symbolen en symbolische handelingen. Wat het beroep op de kerkorde betreft, stelt de kerkenraad dat de kerkordelijke bepalingen omtrent de kwalificaties van degenen die geroepen kunnen worden tot de prediking geen betrekking hebben op liturgisch drama zoals het kerkenraadsbesluit daarvan spreekt.

Op 27 mei 2006 wendt Korf zich opnieuw tot de kerkenraad. Hij stelt daarbij: “zonder de tijdgeest is Uw besluit onverklaarbaar”. Verder dat heel de Schrift in rekening moet worden gebracht betreffende het wat en hoe van de eredienst. Met de komst van Christus zijn de schaduwen uit het oude verbond weggevallen, en met het Pinksterfeest moeten gelijkenissen wijken voor het vrijuit spreken van de Vader. “In het gepredikte Woord en in de nieuwe symboliek van Doop en Avondmaal wordt door de wondere werking van de Heilige Geest het geschiedde heil werkelijkheid van nu”.

Op 7 juli 2006 wordt de kern van het verschil van inzicht door de kerkenraad als volgt onder woorden gebracht: die is gelegen “in het onderscheid tussen het Woord van God enerzijds, en de verkondiging daarvan anderzijds. Gods Woord is voltooid, maar bij de verkondiging ervan (in de preek, of bijvoorbeeld in het zingen van de gemeente of de muzikale begeleiding) mag zeker wel enige vrijheid worden genomen.” Ook wordt het gebruik van liturgisch drama aan enkele voorwaarden gebonden: “mits het is gekoppeld aan de overige Woordverkondiging, ter voorbereiding, ter verduidelijking of ter verwerking. We vinden het verder belangrijk dat drama verantwoord gebruikt zal worden: geen amateurisme, fatsoenlijk (kleding, uitstraling), geen shows, gevolgd door applaus en een evenwicht in onderwerpen. Alles moet dienen tot eer van God en opbouw van Zijn gemeente!”

Op 3 augustus 2006 stelt Korf dat de brief van 7 juli en het omstreden besluit passen in de moderne theologie. Zelf houdt hij zich liever aan vraag en antwoord 103 van de Heidelbergse Catechismus. “De onderdelen van de eredienst zijn rechtstreeks uit de Heilige Schrift afgeleid.” Als een laatste poging verzoekt hij de kerkenraad de gemeente mee te delen dat het besluit niet uitgevoerd zal worden wegens ingebrachte bezwaren en op grond van 1 Korintiërs 8:12,13.

Op 13 oktober 2006 antwoordt de kerkenraad dat hij zich niet herkent in de suggestie als zou hij het Woord van God beschouwen als tijdgebonden, en niet meer als openbaring. En verder, dat 1 Korintiërs 8 hem niet verplicht het besluit terug te draaien. “Dan zou ieder gemeentelid over voorgenomen veranderingen een soort veto kunnen uitspreken”.

In de brief wijst de kerkenraad op de mogelijkheid in appel te gaan bij de meerdere vergadering.

Op 1 november 2006 wendt br. Korf zich tot de classis Arnhem met het verzoek uit te spreken, dat het kerkenraadsbesluit moet worden ingetrokken. Als reden voor dit verzoek voert hij aan: “de structuur van de kerk en van de eredienst is rechtstreeks afgeleid uit de Heilige Schrift en bevestigd in belijdenis en kerkorde. Het kerkenraadsbesluit is een evidente aantasting van die structuur.” In een bijgevoegde nota onderbouwt hij die stelling. Daarbij stelt hij met een beroep op C. Trimps boekje ‘Betwist Schriftgezag’, dat Gods Woord bediend wordt door getrouw de woorden Gods na te spreken. In de antwoorden van de kerkenraad onderscheidt hij drie stellingen, die hij bestrijdt. Tegen de stelling dat de Schrift geen uitsluitel geeft over de vorm van de verkondiging, brengt Korf met een beroep op Trimp en Calvijn in dat de preek een zaak van de sprekende God is. De stelling dat het de kerk vrij staat allerlei vormen en symbolen aan de verkondiging ter ondersteuning toe te voegen, bestrijdt hij met de opmerking dat met drama “een wezensvreemd element” aan de prediking wordt toegevoegd. “Het is een vorm van ‘verzoeken’ in de toevoeging van allerlei culturele fenomenen de Geest van God werkzaam te achten”. De stelling tenslotte, dat Woord Gods en verkondiging van elkaar te onderscheiden zijn, wordt door Korf toegestemd. Maar hij voegt daaraan toe, dat ‘onderscheiden’ in het gewraakte kerkenraadsbesluit ‘scheiden’ wordt, en schrijft dat toe aan onbewuste beïnvloeding door de tijdgeest. “Zoals in de moderne theologie de mens een rol krijgt toebedeeld bij het tot stand komen van de waarheid, zo krijgt bij drama de mens een rol bij het gestalte geven aan de waarheid”.

Op 20 maart 2007 wendt Korf zich in aanvulling op zijn bezwaarschrift tot de classis met enkele aantekeningen uit diverse publicaties.

Op 21 juni 2007 spreekt de classis Arnhem uit:

1. Broeder Korf heeft niet uit de Schrift bewezen dat elke vorm van drama of visualisering verboden is.
2. De kerkenraad te Ede-Noord heeft het besluit over toelating van liturgisch drama genomen zonder heldere onderbouwing van de geoorloofdheid, de wenselijkheid en de mogelijkheid van liturgisch drama in de gereformeerde eredienst. De classis adviseert om alsnog te werken aan een betere eindrapportage.”

In september 2007 richt Korf zich tot de PS Gelderland met het verzoek uit te spreken, “dat het kerkenraadsbesluit van Ede-Noord inzake ‘drama’ schade toebrengt aan het gereformeerd-schriftuurlijk karakter van de samenkomst”. Ter onderbouwing daarvan voert hij aan, dat nu het Woord af is, de kerk alleen met het Woord verder moet tot aan de wederkomst. Daarbij wijst hij onder meer op een artikel van ds. Wilschut in ‘Nader Bekeken’, waarin gesteld wordt dat de Heilige Geest dans en drama gepasseerd heeft als middelen om de boodschap van het evangelie over te dragen en een plek te geven in mensenharten. “Dan moeten ook wij maar niet wijzer zijn dan God, die deze expressiemiddelen – hoe aantrekkelijk ook naar mensenmaatstaf – voorbijging.”

Op 14 februari 2008 vindt er een hoorzitting plaats van deputaten artikel 31 KO van de PS Gelderland. Daaruit wordt onder meer duidelijk dat er op enig moment sprake is geweest van een begripsverwarring. Verder, dat Korf een duidelijk onderscheid ziet tussen drama en visualisering. “Drama is voor mij meer dan visualisering, namelijk een zelfstandig voertuig voor kennis- of gevoelsoverdracht. Visualisering hoort ergens bij, licht iets toe en ondersteunt de boodschap. Drama is meer.” De koppeling die door de kerkenraad is aangebracht tussen prediking en drama is volgens hem aangebracht, omdat drama als zelfstandig onderdeel van de eredienst in strijd zou komen met de afspraken in de kerken over de Orden van Dienst. Volgens de kerkenraad is drama in de praktijk “een hulpmiddel, net als een beamerpresentatie, om de evangelieverkondiging tot z’n recht te laten komen.” Aan het einde van de hoorzitting wordt door deputaten van de PS met nadruk gewezen op de mogelijkheid van een schikking. De zaak zou dan in de vorm van een ‘quaestio’ in de kerkelijke weg aan de orde kunnen worden gesteld.

Op 7 maart 2008 laat Korf de deputaten artikel 31 KO van de Particuliere Synode Gelderland schriftelijk weten, dat zijn voorkeur uitgaat “naar een spoedige en duidelijke veroordeling” van het kerkenraadsbesluit.

Op 5 juni 2008 besluit de Particuliere Synode Gelderland, niet aan het verzoek van Korf te voldoen. Als gronden voert zij aan:

1. De schriftgegevens die broeder Korf noemt ter onderbouwing van zijn verzoek maken duidelijk dat alleen in het horen van het Woord en de verkondiging redding is (Rom. 10, 2 Tim. 4 e.a.). God is de sprekende God, die niet door godenbeelden, maar door zijn Woord gekend wil worden (Ex. 20:4, Deut. 4, 6:4 e.a.). Deze schriftgegevens worden overvraagd, wanneer daar conclusies uit getrokken worden over de manier van verkondigen en over de ondersteuning ervan door beelden en handelingen.
2. Ook in de Schrift gaat verkondiging soms gepaard met beeldende handelingen (Ezechiël, Matth. 18:2, Hand. 21:11).
3. Broeder Korf wijst ten onrechte op een verschil tussen het Oude en het Nieuwe Testament op dit punt.
4. De kerkordeartikelen waarin de prediking uitsluitend aan geroepen predikanten wordt toevertrouwd (art. 5, 6 KO) en het artikel over de vastgestelde orden van dienst (art. 65 KO) verbieden niet dat ter ondersteuning van de woordverkondiging door de predikant of door anderen illustrerende beelden, handelingen of dialogen worden toegevoegd."

Op 1 september 2008 richt Korf zich tot de generale synode, en vraagt hij om een besluit van de volgende strekking:

"de synode

overwegende dat toneel, dans, drama e.d. ten tijde van de apostelen in het gehele Romeinse rijk beoefend werden en de Heilige Geest niettemin die middelen niet gebruikte om de boodschap van het evangelie over te brengen;

voorts overwegende dat in kerkorde, orden van dienst en belijdenisgeschriften de moderne vorm van drama als training en vormingsmiddel niet is voorzien en niet is geregeld;

spreekt uit, dat indien in kerken toepassing van deze middelen wenselijk wordt geacht, vanwege het levensbelang van een zuivere woordbediening voorafgaand onderzoek en overleg met alle door ons erkende kerken in binnen- en buitenland noodzakelijk is."

2. Hoorzitting

Op grond van de ingediende stukken en de uitvoerige manier waarop Korf zijn bezwaren daarin beargumenteert, is een duidelijk beeld te krijgen van de kwestie in geding. Omdat er bovendien een uitvoerig verslag beschikbaar is van de hoorzitting zoals die gehouden is in het kader van Korfs appel op de PS Gelderland, hebben deputaten afgezien van een hoorzitting in het kader van het appel op de generale synode. Betrokken partijen hebben daar desgevraagd mee ingestemd.

3. Kern van het bezwaar

Korf heeft bezwaar tegen het besluit van de kerkenraad van Ede-Noord uit juni 2005 om liturgisch drama in de eredienst toe te staan. Appellant heeft in zijn appelschriften aanvullende voorstellen aan de meerdere vergaderingen gedaan.

Besluit:

1. dat de bezwaren die appellant aangevoerd heeft tegen het besluit van de kerkenraad van Ede-Noord inzake het gebruik van liturgisch drama in de eredienst (gekoppeld aan de Woordverkondiging en ter voorbereiding, verduidelijking en verwerking) niet gegrond zijn;
2. dat van de kerkenraad van Ede-Noord wel een heldere onderbouwing verwacht mag worden van de geoorlooftheid, de wenselijkheid en de mogelijkheid van liturgisch drama in de gereformeerde eredienst.

Gronden:

Procedureel:

1. het geschil dat tussen appellant en kerkenraad ontstond had betrekking op het gebruik van liturgisch drama in de eredienst. De synode beperkt zich tot een beoordeling van dat

oorspronkelijke geschil. De aanvullende voorstellen kunnen in de weg van appel niet aan de orde komen;

Inhoudelijk:

2. appellant geeft wel schriftuurlijke argumenten voor de centrale plaats van de woordverkondiging in de eredienst (waarin de kerkenraad het met hem eens is), maar toont niet tevens overtuigend uit de Schrift aan dat daarbij het gebruik van ondersteunende middelen, i.c. drama, uitgesloten is;
3. het is aan de kerkenraad om aan de hand van dit uitgangspunt en met goede onderbouwing een besluit te nemen over het al dan niet invoeren van liturgisch drama in de eredienst.

Bespreking

De afgevaardigden van de PS Gelderland maken hierbij geen deel uit van de vergadering.

Van deputaten appenzaken zijn aanwezig ds. A. Bas, J.P.A. Boersma en L. Bezemer. Ds. Bas stelt dat het van belang is om goed onder ogen te zien wat het punt in geding is, namelijk drama gekoppeld aan de woordverkondiging. Heeft br. Korf voor zijn mening dat dit niet toelaatbaar is overtuigende argumenten aangedragen? Deputaten zijn van mening dat dat niet het geval is. Wel zal de kerkenraad meer helderheid over de zaak moeten verschaffen. Op de vraag hoe de classisuitspraak (classis Arnhem in 2007), met een bijna gelijklopende besluitekst als nu wordt voorgesteld, heeft gefunctioneerd, antwoorden deputaten dat met het advies voor zover zij weten niets gedaan is.

De besluiten worden als een geheel genomen (voor 28, tegen 0 en onthouding 1).

De preses spreekt de hoop uit dat onze uitspraak het recht en de vrede zal dienen in de kerk te Ede-Noord.

28 mei 2011

Artikel 41

Commissie van Beroep in Predikantszaken

Materiaal:

rapport van de commissie van beroep in predikantszaken.

Besluit 1:

de commissie decharge te verlenen.

Besluit 2:

- a. opnieuw een commissie van beroep in predikantszaken te benoemen;
- b. de commissie bevoegdheid te verlenen bindende uitspraken te doen in arbeidsgeschillen, alsmede geschillen over de wijze van ambtsvervulling door de predikant, tussen predikanten en kerkenraden, waarvan is gebleken dat die niet door mediation kunnen worden beslecht;
- c. de commissie toe te staan om op te treden als de instantie die in beroep uitspraak zal doen over een emeritaatsgeschil.

Grond:

de VSE gaat haar statuten zo aanpassen dat de commissie wordt aangewezen als de instantie die in beroep uitspraak zal doen over een emeritaatsgeschil.

Besluit 3:

de commissie op te dragen volgens de vastgestelde instructie te werken (bijlage 4.2).

Besluit 4:

de commissie een budget te verlenen van € 1.500,- per jaar.

Bespreking

Br. J. Roose, ambtelijk secretaris van de Commissie van Beroep (CvB), is aanwezig en wordt door de preses welkom geheten.

De CvB doet bindende uitspraken voor beide partijen. Indien nodig is er afdwinging via een burgerlijke rechter. Daarom moeten zaken goed geregeld zijn. Een uitspraak van een kantonrechter, dat de regeling voldoende waarborgen kent, heeft dit bevestigd. Wel is het de bedoeling dat onderling in eerste instantie de zaak wordt opgelost. Deze commissie schuurt niet met het werk van deputaten dienst en recht (D&R). D&R bemiddelt en het werk van de commissie is een sluitstuk.

Vragen zijn er over de bevoegdheid van de synode om uitspraken te doen over regelingen van de VSE. Bevoegd is de synode strikt genomen niet. De VSE stelt in eigen gelederen de statuten vast. Br. J. Feenstra stelt voor om in besluit 2c de woorden "aan te wijzen" te vervangen door "toe te staan om op te treden". Daarmee wordt zijns inziens de juiste verhouding tussen de synode en de VSE aangegeven. Dit amendement wordt met algemene stemmen aanvaard. Hierna worden de besluiten 2, 3, 4 en 1 met algemene stemmen genomen.

De preses dankt de commissie. U bent een betrekkelijk nieuw deputaatschap. U bent ervaring aan het opdoen. U krijgt te maken met een verdrietige kant van ons kerkelijk leven. We bidden u deskundigheid toe en zorgvuldigheid, billijkheid en liefde. Bovenal geloof om uw werk te doen en om door wat u ziet en hoort niet ontmoedigd te raken. Moge mede door uw werk op dit gebied recht en gerechtigheid betracht worden binnen de kerken van onze Heiland.

4 juni 2011

Artikel 42

Benoeming commissie van beroep in predikantszaken

Besluit:

op voorstel van het moderamen in de commissie van beroep in predikantszaken te benoemen:

C. van den Berg	Amersfoort
J. Bolt	Assen
C. van der Boom	Vlaardingen
E. Bos	Capelle a/d IJssel
L.J. Joosse	Groningen
J.R. Krol (s)	Nijkerk
P.H. van der Laan	Meppel
T.F. van der Lugt	Gouda
C.J. Mewe	Bunschoten-Spakenburg
A. Vermeer-Hordijk	Barneveld
E. Woudt	Hardenberg

Ambtelijk secretaris: J. Roose, Tilburg

Gezien de vereiste deskundigheid en de niet altijd mogelijke inzetbaarheid van de commissieleden in beroepszaken wordt afgezien van een rooster van aftreden.

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 5 Gemeenteleven

Artikel 43

Revisieverzoek liturgische formulieren (GS Zwolle-Zuid 2008, art. 55, besluit 2)

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost d.d. 18 januari 2010 en 6 januari 2011;
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Bedum d.d. 1 februari 2010;
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Assen-Peelo d.d. 9 april 2010;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Smilde d.d. 12 april 2010;
5. brief van de Gereformeerde Kerk te Capelle aan de IJssel-Zuid/West d.d. 15 juni 2010;
6. brief van de Gereformeerde Kerk te Capelle aan den IJssel-Noord d.d. 25 oktober 2010;
7. brief van de Gereformeerde Kerk te Kornhorn d.d. oktober 2010
8. brief van de Gereformeerde Kerk te Vollenhove d.d. 8 januari 2011;
9. brief van de Gereformeerde Kerk te Vlaardingen d.d. 31 december 2010 met adhesie aan het verzoek van de Gereformeerde Kerk te Assen-Peelo d.d. 9 april 2010;
10. brief van de Gereformeerde Kerk te Zaamslag d.d. 25 september 2010 met adhesie aan het verzoek van de Gereformeerde Kerk te Assen-Peelo d.d. 9 april 2010;

Al deze brieven verzoeken de GS uit te spreken dat de GS Zwolle-Zuid 2008 in art. 55, besluit 2 in strijd met art. 30 KO gehandeld heeft, door in feite nieuwe formulieren aan de kerken voor te leggen, waar vanuit de kerken niet om was gevraagd en waartoe door de GS Amersfoort-Centrum 2005 niet was besloten.

Besluit:

aan het verzoek niet te voldoen.

Gronden:

1. de specifieke aard van de materie van taalkundige herziening en de toepassing van de door de GS aanvaarde uitgangspunten voor het geheel van de tekst maken het moeilijk om in een instructie voor deputaten bij voorbaat precies de grenzen aan te geven tussen taalkundige herziening en inhoudelijke wijziging. De interpretatie van de instructie van de GS Amersfoort-Centrum 2005 gaat voor deputaten en de GS Zwolle-Zuid 2008 verder dan 'een nieuwe lap op een oude mantel';
2. aan de briefschrijvers is toe te stemmen dat de volgende passage in het besprekingsverslag van de GS Zwolle-Zuid 2008 nl. 'Nadat de vergadering in juni akkoord was gegaan met de wat verdergaande aanpassing van de formulieren dan strikt gevraagd door GS Amersfoort-Centrum-2005....' de nodige vragen oproept, maar deze passage wettigt niet de conclusie dat deputaten ten onrechte te ver gegaan zijn en dat de GS hieraan – in strijd met art. 30 KO - ten onrechte goedkeuring heeft gegeven;
3. de GS Zwolle-Zuid heeft het werk van deputaten eredienst goedgekeurd en hun werk gezien als fase in een beleidstraject van taalkundige herziening van bestaande formulieren. Conform art. 30 KO is dit traject ingezet door de GS Zuidhorn 2002-2003 en voortgezet door de GS Amersfoort-Centrum 2005 om op de GS 2011 te worden afgerond. De herziening van formulieren ligt dan ook wettig op de tafel van de GS die in vrijheid namens alle kerken naar een goed eindproduct zoekt;
4. de GS Zwolle-Zuid heeft het eindproduct van deputaten (de taalkundige herziening van 13 formulieren) voorlopig vrijgegeven aan de kerken zodat er voor de kerken alle ruimte is om wijzigingsvoorstellen in te dienen met het oog op definitieve vaststelling op de GS 2011.

Bespreking

De voorstellen zijn voorbereid door de commissie "Zuiden". Adviseur prof. M. te Velde merkt op dat de voorstellen over de revisieverzoeken ingaan op de materie en volstrekt terecht zijn. In 2005 en 2008 is groen licht gegeven om in deze richting te werken. De vraag blijft wel welke ruimte er nog is na een lange periode van voortgaande besluitvorming.. Willen de kerken hier nu echt mee verder? Lopen we niet te hard van stapel in de modernisering? Mogen vorige versies gebruikt blijven worden? Door de commissie Zuiden wordt benadrukt dat in hun ogen onterecht een beroep wordt gedaan op art. 30 KO. Er zijn door

vorige synodes zaken in gang gezet en daar is verder op doorgeborduurd. Hierbij wordt verwezen naar hoofdstuk 5 van het deputatenrapport voor 2008. De GS Zwolle-Zuid heeft geconstateerd dat deputaten verder gegaan zijn dan hun strikte opdracht, maar heeft hun werkprincipes niet afgekeurd.

In de bespreking blijkt er twijfel te bestaan bij de afgevaardigden. "Van tweeën gedrongen" is een typerende uitspraak. Wat zijn de consequenties als het voorstel wordt verworpen? Geen van de kerken die nu bezwaar maken heeft dit indertijd gedaan bij de GS Zwolle-Zuid. Er zijn nieuwe formulieren vastgesteld, aansluitend bij de NBV en in een modernere taalkleed.

Ds. Gunnink dient een tegenvoorstel in om het verzoek van de kerken toe te wijzen. Hij is van mening dat deputaten iets geleverd hebben waarom vanuit de kerken niet is gevraagd, ook al is hij niet tegen taalkundige vernieuwing. De commissie Zuiden is van mening dat het aannemen van het tegenvoorstel een teruggaan in de geschiedenis betekent. De klassieke formulieren blijven dan geldig, terwijl er behoefte is aan aanpassing.

Bij de stemming heeft het voorstel van de commissie Zuiden voorrang op het tegenvoorstel van ds. Gunnink. Hierbij heeft br. Greving een amendement ingediend om de voorgestelde passage in grond 3, dat de goedkeuring van de GS Zwolle-Zuid zich ook zou uitstrekken tot "de uitvoerige verantwoording van deputaten over hun werkwijze in hoofdstuk 5 van hun rapport aan de GS Zwolle-Zuid 2008" te laten vervallen met als reden dat de synode geen deputatenrapporten vaststelt. De commissie Zuiden handhaaft haar voorstel. Het amendement wordt aanvaard (voor 25, tegen 5, onthoudingen 5).

Hierna komt het commissievoorstel in stemming en wordt het aanvaard (voor 27, tegen 2, onthouding 6). Hiermee is het tegenvoorstel verworpen.

4 juni 2011

Artikel 44

Eredienst

Materiaal:

1. rapport deputaten eredienst;
2. aanvullend rapport deputaten eredienst;
3. brief van de Gereformeerde kerk te Vroomshoop d.d. 13 december 2010 met verzoeken inzake herformulering van liturgische formulieren;
4. brief van de Gereformeerde kerk te Smilde d.d. 22 december 2010 met adhesie aan de brief onder 3;
5. brief van de Gereformeerde kerk te Bunschoten-Oost d.d. 6 januari 2011 met inhoudelijke bezwaren tegen de voorgestelde liturgische formulieren;
6. brief van de Gereformeerde kerk te Leiden d.d. 4 februari 2011 met aanvullingen en verbeteringen op de tekst van voorgestelde formulieren;
7. brief van de Gereformeerde kerk te Voorthuizen-Barneveld d.d. 21 februari 2011 met aanvullingen en verbeteringen op de tekst van voorgestelde formulieren;
8. brief van de Gereformeerde kerk te Capelle aan den IJssel-Noord d.d. 25 oktober 2010 met het verzoek om nadrukkelijke bezinning op de invoering van de vernieuwde formulieren en met bespreking van veranderingen (in uitvoerige bijlage);
9. brief van de Gereformeerde kerk te Capelle aan den IJssel-Zuid-West d.d. 15 juni 2010 met het verzoek om wijzigingen in formulieren te beperken tot aanpassing aan de NBV alsook met adhesie aan de brief onder 8.

Besluit 1:

deputaten eredienst decharge te verlenen.

Besluit 2:

de volgende liturgische formulieren voorlopig vast te stellen en vrij te geven voor gebruik in de kerken (bijlage 5.1):

- a. het bestaande huwelijksformulier uit 1999 met minimale taalkundige herziening;
- b. formulier voor de openbare kerkelijke tucht (deel 2 en 3).

Gronden:

1. de vrijgave van de NBV maakte een herziening van deze formulieren noodzakelijk;
2. in de nieuwe tekst van deze formulieren zijn de bijbelcitaten vervangen en is de rest van de tekst zodanig aangepast dat de formulieren een talig en liturgisch-theologisch verantwoord geheel vormen (vgl. Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 71, besluit 2ab).

Besluit 3:

- a. de volgende 13 liturgische formulieren definitief vast te stellen (bijlage 5.2):
  1. formulier voor de bediening van de doop aan de kinderen van de gelovigen 1;
  2. formulier voor de bediening van de doop aan de kinderen van de gelovigen 2;
  3. formulier voor de bediening van de doop aan de kinderen van de gelovigen 3;
  4. formulier voor de bediening van de doop aan volwassenen;
  5. formulier voor de openbare belijdenis van het geloof (door gedoopte catechisanten);
  6. formulier voor de viering van het heilig avondmaal 1;
  7. formulier voor de viering van het heilig avondmaal 2;
  8. formulier voor de viering van het heilig avondmaal 3;
  9. formulier voor de viering van het heilig avondmaal 4;
  10. formulier voor de viering van het heilig avondmaal 5;
  11. formulier voor de openbare kerkelijke tucht (deel 1);
  12. formulier voor de bevestiging van predikanten;
  13. formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen;
- b. deze formulieren vervangen de formulieren uit het Gereformeerd Kerkboek 2006 en de formulieren die de GS Zwolle-Zuid in 2008 voorlopig vaststelde. De formulieren uit het Gereformeerd Kerkboek 2006 kunnen nog in gebruik blijven tot de uitgave van een nieuw kerkboek.

Gronden:

1. de vrijgave van de NBV maakte een herziening van deze formulieren noodzakelijk;
2. in de nieuwe tekst van deze formulieren zijn de bijbelcitaten vervangen en is de rest van de tekst zodanig aangepast dat de formulieren een talig en liturgisch-theologisch verantwoord geheel vormen (vgl. Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 71, besluit 2ab).

Besluit 4:

het voorbedengebed en andere gebeden alsook liturgische teksten voor gebruik in de erediensten aan de kerken aan te bieden (Bijlage 5.3).

Gronden:

1. het past in het kader van de 'Koersbepaling' (GS Zuidhorn 2002, Acta art. 38) dat de synode in het kerkboek teksten voor gebeden in de eredienst blijft aanbieden;
2. met de aangeboden teksten is aan een opdracht van de GS Zwolle-Zuid 2008 voldaan.

Besluit 5:

deputaten eredienst en deputaten kerkmuziek samen te voegen tot één deputaatschap liturgie en kerkmuziek.

Grond:

de GS Amersfoort-Centrum 2005 besloot reeds dat het deputaatschap eredienst en het deputaatschap kerkmuziek samengevoegd zouden worden. Na afronding van een aantal grote taken kan deze samenvoeging nu gerealiseerd worden.

Besluit 6:

nieuwe deputaten liturgie en kerkmuziek te benoemen met de volgende opdrachten:

in verband met liturgie:

- a. de kerken te voorzien van informatie en advies over zaken met betrekking tot liturgie en eredienst en waar mogelijk een zodanige bijdrage te leveren dat de bezinning hierover binnen de kerken wordt gestimuleerd, met name door middel van het Steunpunt Liturgie;
- b. als adres te fungeren voor wijzigingsvoorstellen uit de kerken op de formulieren die de synode voorlopig vaststelde en de definitieve vaststelling door de komende synode voor te bereiden;
- c. onderzoek te doen naar het gebruik van de liturgische formulieren binnen de kerken en hierbij de rol van het kerkverband ten aanzien van de eredienst (voorschrijvend, faciliterend, adviserend, toerustend enz.) te betrekken;
- d. een of meer alternatieven van een huwelijksformulier te ontwerpen en aan de komende synode aan te bieden;
- e. als uitgangspunt voor de approbatieformule te kiezen voor: "de instemming van u als gemeente is verkregen indien geen gegronde bezwaren worden ingediend (voor ...)";
- f. nader onderzoek te doen naar wat de gevolgen zijn van de nieuwe kerkorde op liturgisch gebied en daarvoor voorstellen te doen aan de komende synode;
- g. aan de komende synode voorstellen te doen over de verhouding tussen het nieuwe deputaatschap en het Steunpunt Liturgie en de continuïteit van het steunpunt op langere termijn.

Gronden:

1. in de liturgische praktijk van vandaag (synodebesluiten, veranderende cultuur, plurale praktijk) is het van belang dat de kerken deskundige informatie en advies kunnen krijgen. Discussies rond liturgie en eredienst kunnen meer diepgang krijgen als vanuit de deskundigheid van het deputaatschap en het Steunpunt Liturgie bijgedragen wordt;
2. de opdracht van de GS Zwolle Zuid 2008 (Acta art. 55, Besluit 7 e) kon nog niet worden afgerond; de diverse praktijk van omgaan met orden van dienst en liturgische formulieren vraagt om duidelijkheid wat voorgeschreven is en wat niet;
3. het huwelijksformulier en het tweede en derde deel van het tuchtformulier zijn door deze synode voorlopig vastgesteld met het oog op definitieve vaststelling door de volgende synode. De werkwijze genoemd in besluit 6 b werd ook gevolgd voor de formulieren die de GS Zwolle Zuid 2008 in eerste lezing vaststelde.

Besluit 7:

- a. het Steunpunt Liturgie te laten voortbestaan en de aansturing daarvan op te dragen aan deputaten liturgie en kerkmuziek.
- b. voor het Steunpunt Liturgie een budget vast te stellen op € 25.000,-;
- c. deputaten liturgie en kerkmuziek op te dragen om samen met deputaten financiën en beheer te onderzoeken hoe er wat betreft de gebruikmaking van diensten van het Steunpunt Liturgie tot een aanvaardbare wijze van tarifiering kan worden gekomen die
  - recht doet aan het financiële beleid zoals dat is vastgesteld door de generale synode;
  - zoveel mogelijk aansluit bij de wijze van tarifiering van andere deputaatschappen;
  - recht doet aan de dienstverlening van het Steunpunt Liturgie;en deze tarifiering uiterlijk per 1 januari 2012 in rekening te brengen aan kerken en derden.

Gronden:

1. ondersteuning door het Steunpunt Liturgie is noodzakelijk gebleken om de taken van het nieuwe deputaatschap liturgie en kerkmuziek goed te kunnen uitvoeren; met name in de informatie en adviezen aan de kerken in verband met de liturgische praktijk van vandaag (synodebesluiten, veranderende cultuur, plurale praktijk) heeft het steunpunt zijn recht van bestaan bewezen;
2. het aantal werkuren van de medewerkster van het Steunpunt Liturgie rechtvaardigt een verhoging van het budget;

3. wat betreft het Steunpunt Liturgie zijn deputaten financiën en beheer terecht van mening dat advieskosten doorberekend moeten worden.

Besluit 8:

deputaten liturgie en kerkmuziek op te dragen om in overleg met deputaten administratieve ondersteuning de volgende GS te dienen met voorstellen over de samenstelling van het Gereformeerd Kerkboek, over de uitgave hiervan en eventuele opname van het voorbedengebed.

Bij de informatieve bijeenkomst op 12 maart zijn als deputaten erediens aanwezig: H. Borkent-Vegter, ds. A.M. de Hullu en ds. M. van Veelen. Ook A. de Heer-de Jong van het Steunpunt Liturgie is aanwezig. Verder geeft deputaat financiën & beheer G.J. Laan enige toelichting.

Deputaten hebben in de afgelopen jaren gewerkt aan de herziening van de liturgische formulieren. Een aantal was door de GS Zwolle-Zuid 2008 al in eerste lezing vrijgegeven (de formulieren van het zgn. 'groene boekje'); deze zijn nog eens herzien. De overige formulieren liggen nu voor het eerst ter tafel. Speciaal attenderen deputaten op het 'groot kerkgebed', dat ze zelf beschouwen als parel in hun rapport.

Deputaten beseffen dat voorgangers steeds vrijer met de formulieren omgaan. Daarom hebben ze een betere balans willen aanbrengen tussen enerzijds de wens om in de formulieren onderwijs te geven over wat er staat te gebeuren en anderzijds de wens om het feestelijk karakter niet te bezwaren met uitvoerige uiteenzettingen. Dat feestelijk karakter is overigens niet aanwezig bij de bediening van de tucht; die formulieren zijn daarom anders getoonzet dan de formulieren waarbij je hoopt dat vrienden en burenen in de dienst aanwezig zullen zijn. Deputaten hebben er verder geen moeite mee wanneer voorgangers het onderwijzende deel op hun eigen manier verwerken, als bij het rituele deel de zorgvuldigheid maar niet uit het oog wordt verloren.

Het Steunpunt Liturgie heeft zich een vaste plek verworven binnen de kerken. Voor de komende jaren is hiervoor een hoger bedrag begroot. Dat heeft niet zozeer te maken met uitbreiding van het werk als wel met een behoorlijke beloning voor zr. De Heer, die in voorgaande periodes nog onvoldoende geregeld was.

Bespreking

Het eerste deel van de bespreking vindt plaats op 13 mei. Van deputaten zijn aanwezig: ds. A.M. de Hullu, ds. T.K. van Eerden, C.F. Geerds en van het steunpunt A. de Heer-de Jong. Als adviseur is prof. M. te Velde aanwezig.

De voorstellen zijn voorbereid door de commissie "Zuiden". De commissie is van mening dat we bij de behandeling van de voorstellen staan in een lange traditie waar we niet aan voorbij mogen gaan. Verder zijn formulieren geen belijdenisgeschriften.

In de algemene ronde komt een aantal zaken naar voren.

Taalgebruik. Klassieke formulieren worden door de jongere generatie niet altijd begrepen. Aanpassing van oude formulieren aan de NBV is noodzakelijk, maar niet altijd even gemakkelijk gebleken. Dit in tegenstelling tot nieuwe formulieren. Is er ook te weinig rekening gehouden met de taal van de Bijbel? Naast het missen van herkenbare oude formuleringen, worden de nieuwe formulieren een verademing genoemd vanwege het passende taalgebruik. Soms worden woorden gemist, zoals 'toorn', die wel in de NBV voorkomen. Aansluiting moet gezocht worden met de taal van de belijdenis. Het is belangrijk naar taalgebruik te blijven kijken en niet in jargon te vervallen. Soms is in één woord meer te zeggen dan in breedsprakigheid.

Belang. Om als kerken eenheid uit te stralen is liturgische eenheid van belang. Maar als er drie keer in de maand gedoopt wordt kun je nadenken over de vraag of het ook wel eens met wat minder kan. In de formulieren wordt zichtbaar wat wij als kerken willen zijn. Het geeft de identiteit weer.

Hoeveelheid. Worden de kerken gediend met deze stortvloed aan formulieren? Dit heeft ook weer zijn gevaar in het gebruik ervan.

Onderwijs. Het is van belang dat dit een plaats houdt in de formulieren. Vermindering hiervan wordt als verarming gezien.

Gebruik. Er wordt opgemerkt dat het gebruik van formulieren afneemt. Hoe komt dat? Zouden nieuwe formulieren dan wel gebruikt worden?

Deskundigheid. Bij de gebeden zijn deputaten bijgestaan door deskundigen, ook van buiten onze kerken. Is dat bij de formulieren ook gebeurd?

Tekst. Er worden meerdere amendementen betreffende de aanpassing van de tekst aangekondigd. Verder wordt opgemerkt dat we ons met de nieuwe formulieren niet moeten vervreemden van de historie en van andere kerken van gereformeerd belijden. Op een aantal punten zal ook gekeken moeten worden naar de nieuwe kerkorde, bijvoorbeeld als het gaat om de verwoording van de approbatieformule.

Deputaten geven aan dat als zes jaar geleden geweten was waar gaandeweg tegenaan gelopen zou worden er vast eerst een studie nodig geweest zou zijn. De huidige formulieren zijn aan de GS Zwolle-Zuid 2008 voorgesteld. Na in eerste lezing te zijn vastgesteld zijn ze gebruikt in de kerken, er is reactie gegeven vanuit de kerken en mede op grond daarvan zijn aanpassingen aangebracht. Belangrijk is het om duidelijke taal te spreken. Er is veel voor te zeggen om klassieke formulieren te handhaven naast de nieuwe. Het taalgebruik uit de NBV is nu de norm. Andere kerken gebruiken de NBV (nog) niet en dus is het logisch dat er een verschil in taalkleed is.

Vanuit de vergadering is er grote moeite met de gang van zaken. Er zijn formulieren in eerste instantie vastgesteld in 2008. Kerken hebben nagenoeg niet gereageerd. Moeten wij dan nog in detail deze formulieren behandelen?

De bespreking wordt voortgezet op 21 mei. Van deputaten zijn aanwezig H. Borkent-Vegter, ds. T.K. van Eerden, ds. A.M. de Hullu en A. Veefkind. Van het Steunpunt Liturgie A. de Heer-de Jong. De preses meldt dat na de bespreking op 13 mei een aantal amendementen door deputaten is overgenomen. Adviseur prof. M. te Velde legde nog de vinger bij de termen "toe-eigenen" en "teken en zegel". Amendementen die hierop doorgaan, kunnen alsnog worden ingediend. De approbatieformule komt bij besluit 6 aan de orde.

Zr. Borkent benadrukt het karakter van formulieren. Het zijn "hoorteksten". Deze moeten niet alleen inhoudelijk correct zijn, maar ook transparant: "dogmatiek op vleugels".

In de bespreking wordt duidelijk dat meerdere afgevaardigden ongelukkig zijn met het door deputaten herschreven huwelijksformulier. Er is onder meer grote moeite met de aanhaling uit Hooglied in het formulier en de uitvoerige aanhaling uit Psalm 128. Inmiddels hebben deputaten een alternatief voorbereid: het bestaande huwelijksformulier uit 1999 met minimale taalkundige aanpassingen. Dit wordt door de synode vrijgegeven. De commissie Zuiden stelt voor om het meteen definitief te maken, maar de synode gaat daar niet in mee (14 voor, 21 tegen, 1 onthouding). Het door deputaten herschreven formulier wordt op voorstel van de predikanten Leeftink, Ophoff en Scherff terzijde gelegd (21 voor, 14 tegen, 1 onthouding).

Deputaten hebben in het tuchtformulier, maar ook in andere formulieren, in eerste instantie 'teken en zegel' veranderd in 'afbeelding en garantie' omdat dit beter begrepen zou worden. Daarna is het veranderd in 'teken en waarmerk' waar zij nu voorkeur voor hebben. Op voorstel van ds. Oostland keert de synode echter terug naar 'teken en zegel' (21 voor, 15 tegen).

Besluit 2 wordt hierna met algemene stemmen genomen.

Hierna wordt overgegaan tot bespreking van besluit 3.

Doorgenomen worden de ingebrachte amendementen en op argumenten worden ze aangenomen, verworpen of ingetrokken. Een overzicht:

De volgende amendementen zijn na stemming door de synode aanvaard:

- a. Doopformulier 1, paragraaf "over de kinderdoop". Deputaten hadden de parallel tussen Adam en Christus laten vervallen. Op voorstel van de commissie Zuiden komt deze terug, met de volgende tekst: "Natuurlijk begrijpen kleine kinderen niets van deze dingen. Toch is dat geen reden om hun de doop te onthouden. Want net zo min als ze beseffen dat ze als nakomelingen van Adam Gods

- oordeel verdienen, begrijpen ze dat God hen om Christus' wil in genade aanneemt als zijn kinderen." (32 voor, 1 tegen, 3 onthoudingen).
- b. De tweede doopvraag wordt op voorstel van de predikanten Van Dijk en Gunnink als volgt: "Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, zoals die in de Apostolische Geloofsbelijdenis samengevat is en in deze gemeente verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?" (26 voor, 2 tegen, 8 onthoudingen). Deze wijziging geldt alle doopformulieren, het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis en de formulieren voor de bevestiging van predikanten, ouderlingen en diakenen.
  - c. Doopformulier 2, tweede alinea. In de versie vrijgegeven door de GS Zwolle-Zuid 2008 stond: wij zoeken onze "redding" buiten onszelf. In het rapport voor 2011 gebruikten deputaten het woord "heil". Naar aanleiding van ontvangen reacties pasten zij de tekst in de aanloop naar de synodebehandeling aan, waardoor (min of meer onbedoeld) het woord "zaligheid" verscheen. Op voorstel van ds. Van Dijk keert het woord "redding" terug (27 voor, 2 tegen, 7 onthoudingen).
  - d. Avondmaalformulier 1, paragraaf "jenzelf toetsen". Deputaten hadden voorgesteld: "In de tweede plaats moet je je afvragen, of je echt gelooft in de belofte van God". Op voorstel van de predikanten Van Dijk en Leeftink wordt dit gewijzigd in: "In de tweede plaats moet je je afvragen of je vertrouwt op de vaste belofte van God" (18 voor, 17 tegen, 1 onthouding).

Vele andere voorstellen vanuit de kerken en van synodeafgevaardigden zijn door deputaten overgenomen of anderszins verwerkt, onder stilzwijgende goedkeuring van de synode. Zie het uiteindelijke resultaat (bijlage 5.2).

De volgende amendementen werden niet door de synode aanvaard.

Amendement Van Dijk: "deputaten op te dragen te komen tot een herziening van het klassieke doopformulier met alleen de noodzakelijke aanpassing aan de NBV" (5 voor, 30 tegen, 1 onthouding).

Amendement Van Dijk: idem, inzake het klassieke avondmaalformulier (3 voor, 32 tegen, 1 onthouding).

Amendement Van Dijk: doopformulier 1 herschrijven, maar dan zonder het gebruik van het algemene 'je' (4 voor, 26 tegen, 6 onthouding).

Amendement Van Dijk: in doopformulier Abraham benoemen als "vader van alle gelovigen" (voor 11, tegen 23, onthouding 2).

Amendement Van Dijk: in de inleiding tot de vragen aan de ouders van het te dopen kind de betekenis van die doop nog eens kernachtig omschrijven (11 voor, 24 tegen, 1 onthouding).

Amendement Van Dijk: idem, inzake de vragen aan een volwassene die gedoopt wil worden (13 voor, 21 tegen, 2 onthouding).

Amendement Van Dijk: de door deputaten aangebrachte parallellie tussen de vragen bij de volwassendoop en de vragen bij de openbare geloofsbelijdenis ongedaan maken (2 voor, 31 tegen, 3 onthouding).

Amendement Van Dijk/Leeftink: bij het sterven van Christus (aansluitend op het aanvaarde amendement onder d) speciaal ook het kruis noemen (5 voor, 31 tegen).

Amendement Van Dijk: in avondmaalsformulier 2 bij de zelftoetsing niet de uitdrukking "om dat te bereiken" gebruiken (4 voor, 30 tegen, 2 onthouding).

Alle in besluit 3 genoemde formulieren worden met algemene stemmen aanvaard, behalve het 3^e avondmaalformulier waarbij 1 onthouding is.

Ds. Gunnink stelt voor om naast de nu vastgestelde formulieren ook de bestaande formulieren uit het Kerkboek in gebruik te laten. Deputaten wijzen dat af. Zij menen dat het bestaande Kerkboek in gebruik kan blijven tot er een nieuw is uitgegeven. Hun voorstel daartoe wordt door de synode aanvaard als besluit 3b (24 voor, 9 tegen, 3 onthouding).

In dat nieuwe Kerkboek mag ook het tweede doopformulier een plaats houden. Deputaten stelden voor om dat niet te doen (alleen digitaal beschikbaar stellen), maar de synode volgt de commissie, die meent dat elk vrijgegeven formulier gewoon in het Kerkboek thuishoort (31 voor, 1 tegen, 4 onthouding).

Besluit 3 wordt ten slotte met algemene stemmen genomen.

Besluit 4 kent een korte bespreking en wordt met algemene stemmen genomen.

De preses besluit dit deel van de Bespreking Het is een markant moment: de afronding van de bespreking van de formulieren op deze synode. U gaf een presentatie van uw werk, u beantwoordde onze informatieve vragen. We vroegen ons af hoe het zou lopen. Maar dankzij uw constructieve opstelling in deze laatste fase van het proces konden we vandaag tot besluitvorming komen. We hopen in de toekomst op deze goede wijze te kunnen doorgaan.

De afrondende bespreking vindt plaats op 4 juni. Van het deputaatschap zijn aanwezig ds. A.M. de Hullu, A. Veefkind en deputaat kerkmuziek D.J. Boer. Van het Steunpunt Liturgie zr. A. de Heer-de Jong. Ds. De Hullu gaat in op de nieuwe opdracht, de positie van de formulieren in de kerkorde, de huisvesting van het Steunpunt en het aantal overeengekomen uren voor het Steunpunt. Door effectiever te werken moet 16 uur voldoende zijn.

De bespreking gaat vooral over de diverse onderdelen van besluit 6. Is het wel nodig om weer nieuwe huwelijksformulieren te ontwerpen? Er zijn andere in omloop die misschien ook gebruikt kunnen worden. Daarbij moet wel duidelijk zijn welke vereisten er aan gesteld moeten worden. Het hebben van één huwelijksformulier is voor diverse afgevaardigden voldoende, maar wordt door deputaten afgeraden. Onderzoek naar het gebruik van de formulieren in de kerken wordt zinvol geacht. Daarbij is ook van belang te weten hoe ze gebruikt worden en wat de consequenties zijn bij het aanbieden van nieuwe formulieren. Omtrent het vaststellen van de approbatieformule wordt gesteld dat een studieopdracht van drie jaar veel te lang is. Zo moeilijk hoeft het toch niet te zijn: instemming van de gemeente is verkregen als geen gegronde bezwaren zijn ingediend.

Besluitvorming

Deputaten nemen enkele voorgestelde redactionele verbeteringen over.

Een door ds. Scherff ingediend maar teruggetrokken amendement wordt door ds. Harmannij opnieuw ingediend. Hij stelt voor om besluit 6 d te schrappen. Dit voorstel haalt het niet (5 voor 28 tegen). Ook het amendement van ds. Ophoff op besluit 6 d: "in het bijzonder onderzoek te doen naar alternatieve teksten voor het huwelijksformulier die in de kerken gebruikt worden en zulke teksten ook aan de kerken ter beschikking te stellen" wordt verworpen (7 voor, 23 tegen, 3 onthouding).

Het amendement van ds. Niemeijer op besluit 6 f om geen studieopdracht te geven, maar nu te beslissen om "als uitgangspunt voor de approbatieformule te kiezen voor: "de instemming van u als gemeente is verkregen indien geen gegronde bezwaren worden ingediend (voor ...)"" haalt het wel (31 voor 2 onthouding).

Ds. Gunnink had een amendement ingediend bij besluit 8. Hoewel hij zelf niet aanwezig is, neemt de synode zijn voorstel wel in behandeling. Ds. Gunnink wil graag het gebruik van eerbiedshoofdletters handhaven voor de woorden die naar God verwijzen: Hij, Hem, Redder, enz. Deputaten achten de tijd niet rijp om hier een algemene uitspraak over te doen. Te zijner tijd, bij de vaststelling van de tekst van het nieuwe Kerkboek, zal hier aandacht aan gegeven moeten worden. Dan zullen keuzes gemaakt moeten worden, daar er nu verschil is tussen de NBV en de gangbare belijdenisgeschriften. Het voorstel van ds. Gunnink wordt verworpen. (6 voor, 23 tegen, 4 onthouding)

De besluiten 5 tot en met 8 worden daarop met algemene stemmen genomen, evenals besluit 1.

De preses dankt de deputaten, in het bijzonder ds. Van Eerden, zr. Havinga-Heijs en br. Veefkind die aftredend zijn. Vanaf 1993 hebben we in onze kerken een liturgische inhaalslag gemaakt. De bezinning begon in het rapport aan de GS Berkel en Rodenrijs 1996 met een breed betoog vanuit de Schrift. Allerlei onderwerpen zijn de afgelopen decennia de revue gepasseerd. Of allerlei liturgisch geëxperimenteer, zoals de bedoeling was, is voorkomen respectievelijk gekanaliseerd, is de vraag. Maar in ieder geval hebt u uw best er voor gedaan. Uw meest recente taak was de verwerking van de NBV in de tekst van de formulieren. En nog altijd blijft er werk te doen. Maar gelukkig op bescheidener schaal. Uw deputaatschap gaat vanaf nu samen met deputaten kerkmuziek. Hartelijk danken we u voor het werk dat in een reeks van jaren is gebeurd, met hulp van het Steunpunt. Uw deputaatschap heeft gemerkt dat de vormgeving van onze gezamenlijke omgang met de Here in de kerken heel gevoelig ligt. U hebt daarin ook frustraties en butsen opgelopen. Maar u bent uw werk blijven doen, met liefde voor de Here en de kerken. We zijn inmiddels een eind gevorderd richting een Kerkboek waarin de schat van de eeuwen op een eigentijdse wijze is

verwoord. Graag leggen we het door u voorbereide werk nu neer in de kerken, die u en wij hebben willen dienen, en we bidden om Gods zegen voor u en voor het Steunpunt.

13 mei 2011

Artikel 45

Revisieverzoeken Kerkmuziek (GS Zwolle-Zuid 2008, Acta art. 64 Besluit 7 en 8)

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde kerk te Smilde d.d. 12 april 2010 met het verzoek dat de GS uitspreekt dat de GS Zwolle-Zuid 2008 Acta art. 64 besluit 7 en 8 niet had mogen nemen omdat hiermee art. 30 KO werd overtreden.
In verband met Besluit 7 (vrijgeven van Opwekkingsliederen) meent deze kerk dat de GS Zwolle-Zuid 2008 volledig op eigen initiatief een vastgelegde werkwijze om te komen tot een eigen gezangbundel heeft gewijzigd en dat geen enkele kerk had gevraagd om een selectie uit de bundels Opwekking.
In verband met Besluit 8 (vrijgeven van Psalmen voor Nu) meent deze kerk dat de GS Zwolle-Zuid buiten de kerken om van bovenaf dit besluit de kerken oplegt, terwijl geen enkele kerk deze zaak rechtstreeks op de GS had geagendeerd;
2. brief van de Gereformeerde kerk te Vollenhove d.d. 8 januari 2011 met het verzoek dat de GS uitspreekt dat de GS Zwolle-Zuid 2008 Acta art. 64 Besluit 7 en 8 niet had mogen nemen omdat hiermee art. 30 KO werd overtreden; er was geen initiatief vanuit de kerken om op de GS te spreken over de Opwekkingsliederen en de Psalmen voor Nu.

Besluit:

aan deze verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. een onderzoek naar het gebruik van Opwekkingsliederen in de eredienst behoorde tot één van de opdrachten van de GS Amersfoort-Centrum 2005 aan deputaten kerkmuziek (GS Amersfoort-Centrum 2005 Acta art. 91, Besluit 3d). Hun rapport is op tijd aan alle kerken toegezonden; de behandeling en besluitvorming rond de Opwekkingsliederen was als zodanig een wettig agendapunt voor de GS Zwolle-Zuid 2008;
2. de GS Zwolle-Zuid 2008 zag in de bijzondere aard van de Opwekkingsliederen een reden om af te wijken van de tot nu toe gevolgde werkwijze. De briefschrijvers gaan niet in op deze reden;
3. de GS Zwolle-Zuid heeft terecht de 'Psalmen voor Nu' besproken omdat deze psalmen via deputaten kerkmuziek legaal op de agenda van de GS kwamen in het licht van hun algemene opdracht "om als adres te fungeren voor inzendingen van nieuwe liederen..." (GS Amersfoort-Centrum 2005 Acta art. 91, Besluit 3b).

Bespreking

Het voorstel is voorbereid door de commissie "Zuiden" die van mening is dat de besluiten betreffende de Opwekkingsliederen niet onverwacht op de synodetafel lagen. De kerken zijn niet verrast door de besluitvorming.

Zonder bespreking wordt het voorstel aanvaard (voor 32, tegen 0, onthouding 2).

Artikel 46*Kerkmuziek***Materiaal:**

1. rapport deputaten kerkmuziek;
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Vroomshoop d.d. 3 januari 2011 met het verzoek om de voormalige "41 gezangen" te handhaven in de nieuwe liedbundel;
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Vroomshoop d.d. 3 januari 2011 met het verzoek om de vastgestelde criteria voor toetsing van liederen alsnog toe te passen op de liederen uit de Opwekkingsbundel;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Vollenhove d.d. 8 januari 2011 met haar mening over de nieuwe selectie uit het Liedboek, LUEK en LUAB;
5. brief van de Gereformeerde Kerk te Leiden d.d. 5 januari 2011 met voorstellen over kerkmuzikaal beleid, samengevat in de volgende opdrachten voor deputaten: om in samenwerking met het Steunpunt Liturgie en de Vereniging van Gereformeerde Kerkmusici (VGK)
  1. te werken aan vernieuwing van de Regeling Kerkmuziek en een nieuwe regeling Kerkmuziek onder de aandacht van de kerken te brengen;
  2. een onderzoek te doen naar de haalbaarheid en wenselijkheid van een volwaardige financiële regeling voor de kerkmuziek binnen de kerken;
  3. de kerken te stimuleren een kerkmuzikaal beleidsplan te ontwikkelen en de organisten en cantors te stimuleren tot het volgen van cursussen;
  4. professionele kerkmusici in landelijke dienst aan te stellen die de kerken waar nodig van dienst kunnen zijn op kerkmuzikaal gebied om de kwaliteit van de kerkmuziek te waarborgen.

Besluit 1:

deputaten Kerkmuziek decharge te verlenen.

Besluit 2:

- a. van de liederen uit het Liedboek voor de Kerken, die conform de opdracht van de GS Zwolle-Zuid 2008 aan de kerken zijn gepresenteerd, de volgende liederen in eerste lezing goed te keuren: 31,36,38,46,62,72,73,118,141,143,151,165,204,210,247,266,268,314,322,344,353,373,415,461;
- b. de volgende **63 liederen uit het Liedboek voor de Kerken** die door de GS Zwolle-Zuid 2008 in eerste lezing zijn goedgekeurd, in tweede lezing goed te keuren:

22 De wijsheid van voor alle tijden	244 Christus stoot de hemel open
33 O alle gij dorstigen	246 Gods adem die van boven kwam
35 Scheur, Heer, de heemlen, scheur ze wijd	249 Wij leven van de wind
67 God zij geloofd uit alle macht	258 Halleluja, lof zij de Heer
71 Jezus, wandlend langs de wegen	286 Geef aan de wereld vrede, Heer
85 De hemel is opgesprongen	301 Wij moeten Gode zingen
88 Mijn God, gewapend tot de tanden	303 De ware kerk des Heeren
100 Er heeft een stem gesproken	304 God is getrouw, zijn plannen falen niet
105 Christus heeft voor ons geleden	306 Heer, stuur zelf het schip der kerk
108 Wees niet verbaasd als u de wereld haat	326 Een rijke schat van wijsheid
112 Als koning opgetreden	330 Heb dank, o God van alle leven
121 God lof! Nu is gekomen	334 Here Jezus, wij zijn nu ...
129 Geen kracht meer om te leven	349 O Vader, trek het lot U aan
147 Looft God, gij christ'nen, maakt Hem ...	364 Laat ons als Jezus' jongren nooit ...
150 In den beginne was het woord	375 De trouw en goedheid van de Heer
156 Van 't vroeglicht van de dageraad	383 O Christus die de zonne zijt

HOOFDSTUK 5, GEMEENTELEVEN

<p>158 Christus met eer gekroonde 168 O Jezus Christus, licht ze bij 182 Jezus leven van ons leven 187 Daar gaat een lam en draagt de schuld 193 O wereld, zie uw leven 194 Dag zo bitter en zo goed 196 De Heer wil ik prijzen 200 Heerlijk verschenen is de dag 216 Laat groot en klein 218 Ik zeg het allen, dat Hij leeft 224 Kondigt het jubelend aan 226 Gij die der sterren schepper zijt 235 In bidden en in smeken 236 De jaarkring brengt ons in zijn keer 237 Kom Schepper, Geest, daal tot ons ... 242 Komt laat ons deze dag met heilig vuur</p>	<p>390 'k Wil U, o God, mijn dank betalen 399 Wij loven U, o God, belijden u als Heer 401 Een vaste Burcht is onze God 410 Zingen wij van harte zeer 426 Zou ik niet van harte zingen? 428 Jezus, mijn verblijden 431 Lof zij de Heer, ons hoogste goed 443 Liefde Gods, die elk beminnen 445 God heeft mij zijn Zoon gegeven 449 God enkel licht 451 Alle roem is uitgesloten 453 Ik weet waar mijn geloven 455 Als Hij maar van mij is 462 Ontwaak, gij die slaapt 488b Zolang er mensen zijn op aarde</p>
--	--

- c. de volgende **18 liederen uit eigen kring** en **de 46 liederen uit andere bronnen** die in eerste lezing zijn goedgekeurd door de GS Zwolle-Zuid 2008, in tweede lezing goed te keuren:

<p>18 liederen uit eigen kring: (de nummering uit de voorgestelde lijst voor de GS 2008 is aangehouden: rapport kerkmuziek 2008 Bijlage 5)</p>	
<p>1. Wij zijn als korrels in de voren (Anka Brands) 5. (Matteüs 2,1-12): Aan de hemel stijgt een ster (Ria Borkent) 8. Iedereen telt mee (Ria Borkent) 9. (Lukas 24,13-35). Wij hadden het niet verwacht (titel: 'Blijf bij ons Heer') (RiaBorkent) 10. Jezus roept hier mensen samen (Ria Borkent) 12. Heer wij loven en aanbidden U (Ria Borkent) 13. Wonderwereld vol geheimen (Ria Borkent) 14. Ontferm U over kinderen (Ria Borkent) 16. Het lied van de ark (Sander Israëls) 17. (Ruth): Uit een vreemde stal (Johan Klein)</p>	<p>18. Here God, uw schepping zucht (Johan Klein) 19. (1Kon.18-19 2Kon.4): De Heer is God (Johan Klein). 20. Geloofsbelijdenis (Casper Koolsbergen)</p> <p>Reserve 1. (Psalm 2): Waarom zijn de volken opstandig (Ria Borkent) 2. (Johannes 6,68): Meester, tot wie zouden wij gaan? (Johan Klein) 3. (Filippenzen 4,4-9): Wees blij te allen tijde (Johan Klein) 4. Als 't gebergte wordt verbrijzeld (Johan Klein) 5. Mijn God, Gij hebt uw wonderen verricht (Johan Klein).</p>

46 liederen uit andere bron:

(de nummering uit de voorgestelde lijst voor de GS 2008 is aangehouden: rapport kerkmuziek 2008, bijlage 7. In die Acta zijn de reserveliederen zowel genummerd als geletterd, respectievelijk nr. 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11 en C, D, E, G, I, J, K; het gaat dus om dezelfde liederen)

Uit Tussentijds (TT)

1. Hier is de plaats waar God ons wil ontmoeten (TT-3)
4. Wie in de schaduw Gods mag wonen (TT-36)
5. Zingt een nieuw lied, alle landen (TT-37)
6. Liefde, eenmaal uitgesproken (TT-48)
8. Zo dor en doods (TT-54)
9. Heel de schepping, prijs de Heer! (TT-56)
10. Jezus, diep in de woestijn (TT-58)
11. Klim in de hoogste bomen (TT-61)
13. Aan de oever van het meer (TT-65)
14. Mijn ziel maakt groot de Heer (TT-68)
15. Nu is het Woord gezegd (TT-71)
16. De Geest des Heren is op hem (TT-72)
18. Maak ons uw liefde, God (TT-79)
19. Die rechtens God gelijk (TT-86)
20. Wie is die God die eeuwig leeft (TT-95)
21. Wij geloven één voor één (TT-96)
22. O God die uit het water (TT-100)
23. Als wij weer het brood gaan breken (TT-102)
25. Geef ons genadig, Here God (TT-112)
26. Licht dat ons aanstoot in de morgen (TT-118)
27. Een stad van vrede zoeken wij (TT-126)
29. Weest blijde nu, in 't midden van het lijden (TT-151)
30. Neemt Gods Woord met hart en mond (TT-161)
31. Voor mensen die naamloos (TT-168)
32. Dit is de dag die de Heer heeft gemaakt (TT-170)
33. Zolang wij adem halen (TT-175)
34. Ik sta voor U in leegte en gemis (TT-205)
35. Door de wereld gaat een woord (TT-208)
36. In Christus is noch oost noch west (TT-209)
37. Voor hen die ons regeren (TT-214)

Uit Zingend Geloven (ZG)

39. Vannacht zal het wonder gebeuren (ZG1-35)
40. Ik zing van de wijngaard (ZG1-60)
41. Dit huis dat God gevestigd heeft (ZG1-61)
42. Eens aten de vaderen in de woestijn (ZG2-79)
46. Nu laat hij, Heer, mij gaan (ZG8-10)

Uit Gezangen voor Liturgie (GvL)

47. Want mijn Herder is de Heer (GvL-23III/TT-31)
49. God, mijn God, naar U blijf ik zoeken (GvL-63I/TT-33)
50. Heel de aarde jubelt en juicht voor de Heer (GvL-67I/TT-34)
51. Barmhartige Heer, genadige God (GvL-103II/TT-39)

Reserve

3. Hij nam de Schrift, Hij las en zei (TT-106) (Acta 2008: lied 3 of C)
4. Mijn ogen zijn gevestigd (TT 150)
5. Wij danken U, God, voor het lieve licht (TT-184)
7. Lof zij den Here (ZG1-24)
9. Jeruzalem, zo zegt de Heer (ZG2-107)
10. Laat ons dank bewijzen (ZG2-148)
11. Wees, lieve Heer, geprezen (ZG2-154)

Besluit 3:

deputaten de opdracht te geven

- a. om te blijven deelnemen in de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied (ISK) en zo deel te kunnen nemen aan de samenstelling van het nieuwe Liedboek;
- b. om het nieuwe Liedboek (2012) te beoordelen en de GS 2014 een voorstel te doen met
  1. een eerste *algemeen* besluit over de (al of niet) ingebruikname van het nieuwe Liedboek en daarbij rekening te houden met de bestaande criteria 1. 'geschikt voor liturgische context', 3.

- ‘vorm: taal, stijl, woord-toon verhouding’ en 4. ‘bruikbaar voor mensen van de huidige tijd en cultuur’; waarbij een onderscheid tussen ‘eerste en tweede lezing’ niet meer nodig is;
2. en een tweede *specifiek* besluit over welke liederen volgens criterium 2 ‘in overeenstemming met de Schrift’ niet vrijgegeven worden; waarbij deputaten dit per lied op deze lijst zullen beargumenteren;
  - c. aan de volgende synode verder te rapporteren over het verloop van het project van de ISK en de wijze waarop we als kerken op de hoogte blijven van de ontwikkelingen rond het nieuwe Liedboek.

Gronden:

1. een algemeen besluit met betrekking tot ingebruikname is nuttig en nodig omdat de kerken lid zijn van de ISK en zo deelnemen aan het project Liedboek 2012;
2. een algemeen besluit naar het eerste, derde en vierde criterium doet recht aan het functioneren hiervan binnen de kerken en het werken van de ISK met dergelijke criteria;
3. voor het algemene besluit m.b.t. ingebruikname kan het verschil tussen het vrijgeven van liederen in eerste en tweede lezing vervallen omdat het nieuwe Liedboek een bestaande, afgeronde en deskundig samengestelde bundel is, en omdat aanpassing van het specifieke besluit in verband met concrete liederen mogelijk is;
4. het tweede criterium ‘een goed kerklied is in overeenstemming met de Schrift’ vraagt een eigen specifieke beoordeling, mede tegen de achtergrond dat het nieuwe Liedboek bedoeld is voor een breed spectrum van kerkelijke stromingen.

Besluit 4:

deputaten op te dragen verder te werken aan de samenstelling van een eigen bundel waarbij:

- a. de bundel van beperkte omvang zal zijn wanneer het nieuwe Liedboek wél in gebruik wordt genomen, en van grotere omvang wanneer daartoe níet wordt overgegaan;
- b. de bundel zo mogelijk op de GS van 2014 in eerste lezing en op de GS van 2017 definitief vastgesteld wordt;
- c. een goed onderbouwd voorstel gedaan wordt inzake de 41 Gezangen van het Gereformeerde Kerkboek (1984/85);
- d. er naast de bundel een lijst blijft van liederen die ook zijn vrijgegeven.

Gronden:

1. wanneer het nieuwe Liedboek in gebruik genomen wordt zullen er liederen zijn die daar niet in staan maar wel een belangrijke plek hebben in de kerken;
2. wanneer het nieuwe Liedboek toch niet in gebruik genomen wordt zal het voorstel voor de eigen bundel bestaan uit de liederen uit het Gereformeerde Kerkboek van 2006 met de later vrijgegeven liederen en een selectie uit het oude en mogelijk uit het nieuwe Liedboek;
3. bij de samenstelling van een eigen bundel kan het verzoek van de GK te Vroomshoop (om de 41 Gezangen op te nemen) actueel worden. De GS Amersfoort-Centrum 2005 sprak uit (Acta artikel 91, besluit 4) dat de liederen voor de toekomstige gezangenbundel geselecteerd zullen worden uit o.a. “de huidige 41 gezangen in het Gereformeerde Kerkboek, waarbij in rekening wordt gebracht dat veel van deze gezangen breed gewaardeerd worden”;
4. in de lijn van eerdere synoden blijft er naast de bundel een lijst functioneren.

Besluit 5:

- a. uit te spreken dat deputaten met de handreiking inzake Opwekkingsliederen inclusief de selectielijst hun opdracht zorgvuldig hebben uitgevoerd en dat er geen reden is om op de selectieprocedure terug te komen;
- b. m.b.t. de Opwekkingsliederen deputaten de opdracht te geven:
  1. om het voorwerk voor advisering over te gebruiken nieuwe Opwekkingsliederen af te ronden en aan de kerken toe te sturen;
  2. om voor de komende periode over een beperkt aantal uit de nieuwe Opwekkingsliederen van de jaren 2010-2013 te adviseren omtrent hun bruikbaarheid voor bijzondere diensten;

Gronden:

1. de GK te Vroomshoop heeft in het verzoek om de selectiecriteria voor het kerklied toe te passen in het Opwekkingslied zich niet voldoende geconfronteerd met de gronden die de GS Zwolle-Zuid 2008, art. 64 besluit 7a heeft aangevoerd om het specifieke karakter van dit genre te onderscheiden van het kerklied;
2. deze uitspraak doet recht aan de beperkte plek die Opwekkingsliederen hebben, n.l. op de lijst voor bijzondere (momenten in de) erediensten, en ligt in de lijn van de opdracht door de GS Zwolle-Zuid 2008 aan deputaten. Om deze lijst actueel en bruikbaar te houden is aanvulling nodig.

Besluit 6:

deputaten op te dragen het project Psalmen voor Nu (PvN) inhoudelijk te blijven volgen en in overleg met de redactie van het project PvN de kerken te dienen met een handreiking waarin

1. uitgelegd wordt waarom deze psalmen niet geschikt zijn als bron voor selectie van liederen ten behoeve van onze bundel;
2. aangegeven wordt hoe de kerken zelfstandig gebruik kunnen maken van deze psalmen.

Gronden:

1. de GS Zwolle-Zuid 2008 gaf de PvN vrij voor incidenteel gebruik in de eredienst;
2. deputaten hebben de opdracht van de GS Zwolle-Zuid om een handreiking voor de PvN te maken slechts ten dele uitgevoerd.

Besluit 7:

deputaten op te dragen

- a. als adres te fungeren voor eventuele bezwaren van kerken en kerkleden tegen de inhoud van bepaalde liederen van PvN en uit de Opwekkingsbundel;
- b. te werken aan vernieuwing van de Regeling Kerkmuziek die door de GS Leusden 1999 als handreiking aan de kerken was aangeboden en daarbij goede aandacht te geven aan de voorstellen die de GK te Leiden heeft ingebracht.

Gronden:

1. het is goed dat deputaten op de hoogte worden gesteld van bepaalde ervaringen die kerken en kerkleden opdoen met het gebruik van Opwekkingsliederen en PvN;
2. de GK te Leiden heeft voldoende aangetoond dat het nodig is de bestaande Regeling Kerkmuziek te herzien vanwege een dreigend tekort aan organisten en een sterk veranderend kerkmuzikaal veld.

Besluit 8:

deputaten op te dragen:

- a. de contacten die gelegd zijn met de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken te onderhouden;
- b. in samenwerking met deputaten administratieve ondersteuning voorstellen te doen voor de samenstelling van het Gereformeerd Kerkboek.

Besluit 9:

deputaten eredienst en deputaten kerkmuziek samen te voegen tot één deputaatschap liturgie en kerkmuziek.

Grond:

de GS Amersfoort-Centrum 2005 besloot reeds dat het deputaatschap eredienst en het deputaatschap kerkmuziek samengevoegd zouden worden. Na afronding van een aantal grote taken kan deze samenvoeging nu gerealiseerd worden.

Bij de informatieve zitting op 12 maart zijn als deputaten kerkmuziek aanwezig: ds. P. van den Berg, D.J. Boer, zr. M.G.J. Douma en ds. H. van Veen. Ook A. de Heer-de Jong van het Steunpunt Liturgie is aanwezig.

De horizon van deputaten is ingrijpend gewijzigd nu de kerken deelnemen aan de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied, waar men bezig is aan de samenstelling van een nieuw Liedboek voor de Kerken dat in 2012 moet verschijnen. Deputaten hebben goede hoop dat dit nieuwe Liedboek voor het merendeel liederen zal bevatten die voor onze kerken aanvaardbaar zijn. Ze sluiten echter niet uit dat de kerken ook na 2012 behoefte zullen houden aan een eigen aanvullende bundel met gezangen. In het nieuwe Liedboek komt de psalmbelijning van het huidige Liedboek terug. Wel wordt deze aangevuld met enkele andere vormen van psalmen zingen. Er is geen mogelijkheid om als GKv een eigen aangepaste versie van het Liedboek uit te brengen; er komt één bundel voor alle deelnemende kerkgemeenschappen. Deputaten hopen op de synode van 2014 concrete voorstellen te kunnen presenteren over het nieuwe Liedboek en de consequenties daarvan voor een eventuele eigen psalmen- en gezangenbundel. Voor dit moment gaat men nog voort op de oude weg; vandaar dat er weer een selectie uit het bestaande Liedboek aan de synode is voorgelegd.

Bespreking

Aanwezig zijn van deputaten P. Bareman, ds. P. van den Berg en ds. H. van Veen en van het Steunpunt zr. A. de Heer-de Jong.

De voorstellen zijn voorbereid door de commissie "Zuiden". Ze heeft de door deputaten geselecteerde liederen uit het LvdK ingedeeld in drie categorieën: A (69,137,144,211,212,261,283,485,486, afwijzen), B (31,36,38,46,72,73,101,117,118,141,143,151,204,210,247,266,268,314,322,329,344,353,373,415,461, zonder bespreking aanvaarden) en C (25,45,47,49,53,62,94,104,165,198,308,463, bespreken). Daarbij stelt ze voor een lied te aanvaarden met een gewone meerderheid.

Deputaten laten bij monde van ds. Van Veen weten dat zij de voorgestelde categorieën A en C terugnemen. De commissie Zuiden is door het voorstel van deputaten verrast. Zij wil dat de synode categorie B wel bespreekt en er besluiten over neemt. Zij wil aan die lijst nog toevoegen de liederen 45,62 en 165. Het voorstel om categorie B te bespreken wordt aangenomen (voor 20, tegen 13 en onthouding 1). Vervolgens wordt gestemd over de vereiste stemverhouding. De commissie stelt in afwijking van het advies van het moderamen voor een lied te aanvaarden met gewone meerderheid. Dit wordt verworpen (voor 12, tegen 20 en onthouding 2). Daarmee blijft de vereiste stemverhouding voor aanvaarding in eerste lezing in lijn met voorgaande synodes op 75% voor.

In de bespreking wordt gesteld dat er te veel liederen zijn. Ook leven er vragen bij bepaalde liederen of de tekst wel schriftuurlijk is, bijvoorbeeld lied 101 (vers 2) en 329 ('maak uw schrift het levend woord'), of van voldoende niveau.

In reactie geven deputaten aan dat bepaalde liederen soms een toelichting nodig hebben, maar prima kunnen passen in een eredienst. Het verschijnsel dat een lied meerdere keren voorkomt, bijvoorbeeld 117 als alternatief voor gezang 78 uit het Gereformeerd Kerkboek, is al bekend uit de huidige selectie.

Van de liederen die nu vallen onder categorie B, wordt bespreking gevraagd van 47, 62, 101, 117 en 329. De overige liederen worden zonder bespreking in stemming gebracht en aanvaard (voor 30, tegen 2 en onthouding 2).

Na uitwisseling van argumenten wordt lied 62 aanvaard (voor 27, tegen 5, onthouding 2). De liederen 47, 101, 117 en 329 krijgen bij stemming niet de vereiste 75% en worden dus niet aanvaard (lied 47: 15-14-5; lied 101: 22-10-2; lied 117: 23-9-2; lied 329: 19-11-4).

Het besluit om liederen uit het LvdK in tweede lezing goed te keuren wordt aanvaard (voor 32, tegen 1 en onthouding 1).

Het besluit om liederen "uit eigen kring" en uit "andere bron" in tweede lezing goed te keuren wordt eveneens aanvaard (voor 29, tegen 1 en onthouding 4).

Bij de bespreking van de besluiten 3 t/m 9 wordt opgemerkt dat de criteria waaraan getoetst wordt niet altijd helder zijn. Ook wordt gevraagd of de positieve verwachting ten aanzien van het nieuwe Liedboek van de ISK wel terecht is. Van de nieuwere Opwekkingsliederen is het ritme niet altijd even helder en het zingen van Psalmen voor Nu is in een kerkdienst moeilijk.

Br. Greving dient een amendement in op besluit 3b-2. Hij stelt voor om in plaats van “criterium 2” te lezen: “criterium 1 en 2 ‘een goed kerklied is geschikt om te functioneren in een liturgische context en...’”. Hierover zijn deputaten negatief. Het amendement wordt verworpen (voor 13, tegen 18 en onthouding 3). Daarop wordt besluit 3 als geheel aanvaard (voor 32 en onthouding 2).

Bij besluit 4b stelt ds. Leeftink voor om uit te spreken dat “de bundel de 150 Psalmen uit het GK bevat”. Deputaten en commissie ontraden dit. Het amendement wordt verworpen (voor 16, tegen 18). Besluit 4 wordt aanvaard (voor 33 en onthouding 1).

Amendementen van br. Mollema op besluit 5 om in 5a “zorgvuldig” te schrappen en om in 5b-2 “voor bijzondere diensten en/of bijzondere momenten in de dienst” te schrappen worden door deputaten en commissie ontraden. Ze worden verworpen (respectievelijk voor 12, tegen 19 en onthouding 3; en voor 6, tegen 25 en onthouding 3).

Het amendement van br. J. Feenstra om 5b-1 als volgt te redigeren “om het voorwerk voor advisering omtrent te gebruiken nieuwe Opwekkingsliederen af te ronden en aan de kerken toe te sturen” en 5b-2 vanaf 2010-2013 als volgt te redigeren “... te adviseren omtrent de bruikbaarheid voor bijzondere diensten” wordt van positief advies van deputaten voorzien. Het oorspronkelijke voorstel van deputaten sprak in plaats van ‘adviseren’ in beide gevallen over ‘selecteren’. Het amendement wordt aanvaard (voor 20, tegen 11 en onthouding 3).

Daarna wordt besluit 5 aanvaard (voor 33, tegen 1, onthouding 0).

Besluit 6 wordt aanvaard (voor 26, tegen 2 en onthoudingen 6).

Besluit 7 wordt met algemene stemmen genomen.

Ds. Wesseling dient een amendement in als aanvulling op de opdracht van deputaten in besluit 8: “deputaten op te dragen kerken te stimuleren besluiten en handreiking ter harte te nemen ter wille van de bijbelse liturgie en de kerkelijke eensgezindheid”. Deputaten vinden dit sympathiek, maar niet effectief. Het amendement wordt verworpen (voor 15, tegen 15, onthouding 4). Daarna wordt besluit 8 met algemene stemmen genomen.

Tot slot ontvangen deputaten met algemene stemmen decharge: besluit 1.

De preses dankt deputaten en commissie (speciaal de brs. Boer, Droogsma, Ophoff, ds. Schelling en ds. Van Veen die in 2011 aftreden). Je bent als deputaten eindelijk selecterend door het Liedboek heen en dan komt er een nieuw Liedboek ...! En u hebt er gewoon weer zin in om daarmee aan de slag te gaan! Sterker nog, u bent er al mee bezig. En u hebt zelf voorgesteld u en ons in dit nieuwe project te storten. We hopen dat u de komende jaren de winst van het nu en dan best moeizame proces van de afgelopen jaren productief kunt maken. We zijn zeer benieuwd naar de uitkomsten van een en ander. Er bestaan op het vlak van de kerkmuziek heel verschillende smaken binnen de kerken. U hebt altijd geprobeerd te werken aan schriftuurlijke, liturgische en muzikaal-tekstuele kwaliteit. Dat maakte u niet altijd populair. Maar synodes waren u dankbaar. We bidden u de zegen van de Here toe in uw voortgaande werk voor de kerkmuziek.

24 juni 2011

Artikel 47*Benoeming deputaten liturgie en kerkmuziek***Besluit:**

op voorstel van het moderamen te benoemen als deputaten liturgie en kerkmuziek:

primi:

P. Bareman	Zwolle	2014
P. van den Berg	Staphorst	2014
H. Borkent-Vegter	Apeldoorn	2017
zr. M.J.G. Douma	Amersfoort	2017
C.F. Geerds	Bedum	2017
A.M. de Hullu (s)	Apeldoorn	2014
W. van der Schee	Amsterdam	2020

secundi:

M.A. de Niet	Harkstede
M. Wielhouwer	Ede

Deputaten krijgen mandaat invulling te vinden voor de nog openstaande vacature voor een musicus. Een voordracht hiervoor zal gelden als door de GS benoemd.

9 april 2011

Artikel 48*Revisieverzoeken rond Bijbelvertaling***Materiaal:**

1. brief van de Gereformeerde Kerk te Katwijk d.d. 2 juni 2010, met het verzoek tot revisie van het besluit van de GS Zwolle-Zuid 2008, Acta art. 60, besluit 3a: *“niet te voldoen aan de verzoeken om te besluiten tot het volgen van de ontwikkeling van de werkzaamheden van de Stichting Herziening Statenvertaling zodat te zijner tijd beoordeeld kan worden of gebruik van de HSV in kerkdiensten binnen ons kerkverband tot de mogelijkheden kan gaan behoren”*. De kerk te Katwijk constateert dat dit besluit voornamelijk is gegrond op de eerder gemaakte keuze voor de Nieuwe Bijbelvertaling als kerkbijbel. Daarom noemt zij kort enkele bezwaren tegen deze NBV en stelt daartegenover dat de HSV de principes van de synode van Dordrecht 1618/19 handhaaft;
2. tweede brief van de kerk te Katwijk d.d. 2 juni 2010, waarin zij haar bezwaren tegen de NBV nader uitwerkt in een weerlegging van het besluit van de GS Zwolle-Zuid 2008, Acta art. 62, besluit 1, waarin revisie van de besluiten van de GS Amersfoort-C 2005 inzake de NBV wordt afgewezen;
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Hoofddorp d.d. 16 februari 2011, waarin zij het verzoek van de kerk te Katwijk ondersteunt, met als argument dat de HSV een herziening is van een reeds eerder vrijgegeven vertaling;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 3 januari 2011, met het verzoek om de HSV vrij te geven voor gebruik in de erediensten. De kerk te Ten Boer wijst onder meer op het feit dat de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in 2010 de HSV ook heeft vrijgegeven voor gebruik in de eredienst en op de vrijheid die kerken hebben op liturgisch gebied; daarbij past om bij het gebruik van een bijbelvertaling alternatieven niet bij voorbaat af te wijzen.

Besluit:

- a. niet in te gaan op het verzoek om een kerkelijk oordeel te geven over de Herziene Statenvertaling;
- b. ten aanzien van de wens om de HSV toch te gebruiken, te blijven bij de uitspraak van de GS Amersfoort-C 2005: *“Indien kerkenraden het in bijzondere situaties wenselijk achten een andere*

bijbelvertaling te gebruiken, dienen zij zich ervan bewust te zijn dat dit een bijbelvertaling is die de kerken niet aanvaard hebben na gezamenlijk overleg” (Acta, art. 41, besluit 3).

Gronden:

1. de GS Amersfoort-C 2005 sprak uit “dat het gebruik van bijbelvertalingen voor de schriftlezing in de erediensten een onderwerp is waarover de kerken gezamenlijk afspraken maken” en besloot “de kerken het gebruik van de NBV 2004 hartelijk aan te bevelen” (Acta, art. 32 en 33a);
2. de bezwaren tegen de NBV zijn door de GS Zwolle-Zuid 2008 afdoende weerlegd (Acta, art. 62, vergelijk bijlage 5.4). Overgebleven bezwaren kunnen bij het Nederlands Bijbelgenootschap worden ingebracht als materiaal voor een komende revisie;
3. de GS Amersfoort-C 2005 besloot verder “geen uitspraak te doen over het gebruik van andere bijbelvertalingen dan over die waarnaar door een generale synode onderzoek is gedaan” (Acta, art. 41, besluit 2);
4. het respect dat de GS Amersfoort-C 2005 toont voor de aloude Statenvertaling (Acta, art. 88, besluit 2b) is niet bij voorbaat van toepassing op een latere bewerking door derden.

Bespreking

Het moderamen heeft zich, als commissie, over de materie gebogen. Ds. Harmannij zegt ter toelichting dat er over de Herziene Statenvertaling (HSV) veel te zeggen is. Het is niet voor het eerst dat dit gebeurt. Ook op beide vorige synodes is er over gesproken. Er zijn nu geen nieuwe argumenten en het is van belang een consistente lijn vast te houden.

In de eerste besprekingsronde blijkt dat er begrip is voor het verzoek van de kerk te Ten Boer, alhoewel de gronden niet gedeeld worden. De Statenvertaling (SV) mag toch ook in onze kerken gebruikt worden? Als de HSV een verbetering is, is het toch vreemd dat een verbetering niet gebruikt mag worden? Waarom is er geen advies over de HSV gegeven? Is dat geen minimalistische invulling van de opdracht van deputaten? Waarom zouden wij de HSV ontraden, terwijl deze wel in de CGK gebruikt wordt? Het zou van belang zijn de beweegredenen van de CGK te onderzoeken.

Namens de commissie reageert ds. Harmannij. De brief van Ten Boer is door het moderamen beoordeeld als een revisieverzoek. Inhoudelijk lijkt het veel op de brief van Katwijk en op deze manier wordt aan Ten Boer het meest recht gedaan en ruimte gegeven. Door de GS Amersfoort-C 2005 is gekozen voor de NBV, maar daarmee is het niet verboden andere vertalingen te gebruiken. Er is echter wel een duidelijke lijn uitgezet.

In de tweede ronde wordt geadviseerd de oorspronkelijk aangevoerde grond 5: “het verzoek van drie kerken biedt onvoldoende draagvlak voor een generaal besluit om de HSV te gaan te beoordelen”, te laten vervallen omdat het opening voor veel speculatie biedt. Dit neemt het moderamen over.

Ook het voorstel om bij “Materiaal 4” argument 2 van Ten Boer, “De kerk te Ten Boer wijst onder meer op het feit dat de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in 2010 de HSV ook heeft vrijgegeven voor gebruik in de eredienst en op de vrijheid die kerken....” toe te voegen ondervindt geen probleem.

Bij de stemming blijkt dat de aldus aangepaste voorstellen worden aangenomen. (2 onthoudingen).

9 april 2011

Artikel 49

Bijbelvertaling

Materiaal:

rapport deputaten bijbelvertaling.

Besluit 1:

deputaten bijbelvertaling decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten bijbelvertaling te benoemen, met de volgende opdracht:

- a. bij bijbelgenootschappen en andere instanties die actief betrokken zijn bij het uitgeven en (doen) vervaardigen van bijbelvertalingen in ons land, zich te blijven presenteren als adres waaraan men informatie over het onderwerp bijbelvertaling kan toezenden;
- b. de besluiten van de Generale Synode van Harderwijk 2011 inzake het rapport van deputaten bijbelvertaling en het onderliggende deputatenrapport voor te leggen aan het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG);
- c. kerkleden op te roepen, zolang het nog kan, hun opmerkingen in verband met de revisie van de NBV (2016) aan het NBG toe te sturen en in afschrift aan deputaten;
- d. de mogelijkheid te benutten om deel te nemen aan het overleg met het NBG waar het de revisie van de NBV betreft;
- e. het voorlichtingswerk over de NBV en het kerkelijk gebruik daarvan te continueren en daarbij speciale aandacht te geven aan vertaalkeuzen die vragen blijken op te roepen.

Besluit 3:

deputaten voor de periode 2012–2014 een budget te verlenen van € 1.800,-.

Bij de informatieve zitting, op 12 februari, zijn als deputaten aanwezig: ds. M.O. ten Brink, zr. A. Drint, J.I.J. Slings-de Vries en ds. J. de Wolf.

Deputaten bijbelvertaling hebben in hun rapport veel aandacht gegeven aan de Herziene Statenvertaling (HSV) die eind 2010 werd gepresenteerd. Dit betekent echter niet dat de HSV ook de agenda van deputaten heeft beheerst; zij hebben zich vooral beziggehouden met de aanstaande revisie van de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV). Ook betekent aandacht voor de HSV niet dat deputaten een voorstel voorbereiden om de HSV vrij te geven voor de eredienst; de GS Amersfoort-C 2005 heeft uitgesproken dat slechts één vertaling als kerkbijbel zal dienen. Weliswaar hebben de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) de HSV vrijgegeven en de NBV ontraden, maar in de praktijk wordt binnen de CGK de NBV veel gebruikt. Verder is van belang dat de HSV, anders dan de NBV, geen vertaling is in strikte zin, maar een hertaling, een bewerking van een oudere vertaling.

Het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG) heeft het plan om rond 2016 een revisie uit te brengen van de NBV. Deputaten leveren daarvoor materiaal aan. Ze hebben de stellige indruk dat onze inbreng bij het NBG serieus wordt genomen. Kerkleden die voorstellen voor revisie willen indienen, kunnen dat rechtstreeks doen bij het NBG; deputaten willen wel graag een kopie ontvangen. Ook zijn deputaten altijd bereid om in het land voorlichting te geven; tot dusver maken de kerken van die mogelijkheid nauwelijks gebruik. Ook de CGK leveren materiaal aan voor de herziening van de NBV; deputaten zoeken daarover contact, maar tot dusver zonder inhoudelijke reactie van CGK-zijde.

Bespreking

Van deputaten Bijbelvertaling zijn aanwezig: ds. M.O. ten Brink, M.E.H. Kuijper-Versteegh, J.I.J. Slings-de Vries en ds. J. de Wolf.

Deputaat Ten Brink herinnert er aan dat tijdens de informatieve ronde al veel informatie is gegeven. Deputaten hebben niet de nadrukkelijke opdracht gekregen om de HSV te beoordelen. Daarom is er over gebruik in de kerkdiensten geen voorstel gekomen. Wel is er over de HSV geïnformeerd. Als de synode het nodig vindt om nader onderzoek te doen zal er een aparte opdracht van de synode moeten komen. Betreffende een herziening van de NBV zijn er de nodige deelrapporten doorgewerkt voor revisievoorstellen aan het NBG. Van 26 bijbelboeken zijn er definitieve voorstellen. Er is een derde deskundige gevonden voor het werk en deputaten hopen alle bijbelboeken tijdig te hebben doorgenomen voor herzieningsvoorstellen aan het NBG.

Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat het goed zou zijn om het project van het NBG betreffende de "Bijbel in gewoon Nederlands" te volgen. Als het uitkomt zijn de kerken en gezinnen gediend met een advies. Daarop wordt door het deputaatschap positief gereageerd. Gevraagd wordt of het deputaatschap nog wel zo nodig is. Gezien het lopende revisietraject van de NBV blijkt de noodzaak nog wel. Deputaten

wijzen er op dat de betrokkenheid van de GKv bij de NBV groot en langdurig is geweest. Over de kwalitatieve vraag betreffende de HSV doet het deputaatschap geen uitspraak.

Ds. Oostland dient een amendement in tot het schrappen van "Besluit 2a". Dit amendement wordt verworpen (8 voor, 27 tegen, 1 onthouding). Alle voorgestelde besluiten worden met algemene stemmen genomen.

De preses dankt deputaten. Wat telkens weer opvalt is de grondige en zorgvuldige manier waarop u te werk gaat en de loyaliteit die u aan de dag legt ten aanzien van kerkelijke besluitvorming. In de bespreking ging veel aandacht uit naar de HSV. Daar hebt u in de afgelopen jaren ook de nodige energie in gestoken. Maar nog veel meer tijd en aandacht kost u de komende revisie van de NBV en het verzorgen van een goede inbreng vanuit onze kerken in dat proces. Daarbij bidden we u de wijsheid en leiding van Gods Geest toe. De in onze eigen taal vertaalde Bijbel is bij uitstek immers zijn instrument.

27 mei 2011

Artikel 50

Benoeming deputaten Bijbelvertaling

Besluit:

op voorstel van het moderamen als deputaten Bijbelvertaling te benoemen:

primi:

M.O. ten Brink (s)	Roodeschool	2014
zr. A. Drint	Sauwerd	2014
Joh. de Wolf	Amersfoort	2014

secundus:

W.Th. Meijer	Roden
--------------	-------

14 mei 2011

Artikel 51

Participatie Website Homoindekerk.nl

Materiaal:

brief van de Gereformeerde kerk te Vroomshoop d.d. 15 november 2010 met het verzoek om als synode uit te spreken de officiële participatie onder verantwoordelijkheid van deputaten OOG (voorheen deputaten SGO) aan de website homoindekerk.nl af te keuren en zo spoedig mogelijk te beëindigen, omdat diverse bijdragen een pleidooi voeren voor het kerkelijk accepteren van het samenleven van homofiele broeders en zusters, terwijl de GS Zwolle-Zuid 2008 heeft uitgesproken dat het samenwonen van homofiele broeders en zusters die een kuisheidsgelofte afgelegd hebben, af te wijzen is.

Besluit:

niet aan het verzoek te voldoen.

Gronden:

1. binnen de kaders van onderworpenheid aan Gods Woord wil de website plaatselijke kerken helpen om te komen tot een bijbels verantwoorde visie op homoseksualiteit en tot een christelijke omgang met homoseksuele gemeenteleden. Daarbij zijn de bijdragen van de verschillende auteurs niet het standpunt van de redactie;
2. ook binnen de Gereformeerde Kerken zijn de onderwerpen die op deze website aan de orde gesteld worden, onderwerp van gesprek. Gezamenlijk toezien dat aangeboden bijdragen passen binnen de gestelde kaders draagt bij aan de meningsvorming in plaatselijke kerken;

3. deputaten OOG zijn zich bewust als mede-toezichthouder van de website dat Gods Woord de seksuele omgang heeft verbonden aan de relatie man-vrouw binnen het huwelijk, en zullen dit ook op de website kenbaar maken;
4. uitspraken die een generale synode doet in concrete appezaken kunnen niet gebruikt worden als bewijskracht bij verschil van mening in andere kwesties.

Bespreking

Van deputaten OOG zijn aanwezig: J.M. van der Eijk (vz), J. de Goeij-van Dooren, J.F. Walinga en ds. K. van den Geest. Van het Centrum Dienstverlening directeur H.Th. Cramer.

Door deputaten wordt gewezen op het feit dat naar aanleiding van een verzoek van de NGK door de GS Zwolle-Zuid is besloten om de vraag tot participatie in de website homoindekerk.nl over te laten aan het deputaatschap SGO, later OOG (Acta, art. 113). Aan OOG is dus een behoorlijke ruimte gegeven. De bedoeling is om een breed forum te zijn over een moeilijk onderwerp. Er wordt materiaal bij elkaar gebracht voor het ontwikkelen van een visie. Auteurs weten zich gebonden aan Gods Woord en de gereformeerde belijdenis.

Verscheidene synodeleden maken duidelijk met de huidige invulling ongelukkig te zijn. Naast veel goede artikelen staan er ook artikelen op de site waarvoor de kerken geen verantwoordelijkheid kunnen nemen. Toch zijn de kerken, volgens de homepage, er nadrukkelijk bij betrokken. Moeten de kerken niet meer leiding geven? Is dit wat de GS Zwolle-Zuid voor ogen stond?

Ds. Gunnink dient een tegenvoorstel in. Hij verzoekt de synode uit te spreken dat de participatie in de website beëindigd moet worden: de website blijkt niet meer dan een platform te zijn waarop verschillende meningen naast elkaar zijn gezet en te raadplegen zijn; naast schriftuurlijke bijdragen zijn er ook publicaties opgenomen waarin geen bijbels verantwoorde visie wordt verwoord en verdedigd; het is niet mogelijk kaders te ontwikkelen en te hanteren die het mogelijk maken om via de website goede leiding te geven aan de discussie over homoseksualiteit binnen de kerken.

In de vergadering wordt meegevoeld met dit tegenvoorstel, maar ga je niet te ver door nu te stoppen met deelname aan de website? Wat voor signaal geef je hiermee af, zowel naar de NGK als naar onze homofiele broeders en zusters? Door de commissie wordt benadrukt dat de discussie nu in alle openheid wordt gevoerd, terwijl dat niet het geval is als je met de website stopt. Gediscussieerd zal er toch wel worden, maar daar heb je dan geen invloed meer op. Het is jammer dat de GS Amersfoort-C 2005 niet voldaan heeft aan het verzoek om een studiedeputaatschap over dit onderwerp in te stellen. Bij de NGK is dat inmiddels wel het geval en de GKv is benaderd om hierin mee te doen.

Ds. Van Dijk ziet graag in grond 3 van het commissievoorstel het woord "exclusief" na "omgang" toegevoegd. Hiermee stemt de vergadering niet in (voor 4, tegen 26 en onthouding 6).

Ds. Trimp stelt voor bij grond 3 aan het eind toe te voegen "en zullen dit ook op de website kenbaar maken". Deze toevoeging wordt overgenomen (voor 25, tegen 4 en onthouding 7).

Hierop wordt het gewijzigde besluit aanvaard (voor 19, tegen 16 en onthouding 1), waarmee het tegenvoorstel is verworpen.

De preses rondt de intensieve en soms emotionele bespreking af. Onomstreden was in de synode dat Gods Woord de seksuele omgang verbindt met het huwelijk van man en vrouw. De problematiek van onze homofiele broeders en zusters is breder en dieper dan dit ene punt. We hebben besloten om hen via de website te blijven helpen. Wij dragen hen in hun vragen en strijd op aan de Here. Wij weten ons hun broeders en zusters.

Artikel 52

Ondersteuning ontwikkeling gemeenten (OOG)

Materiaal:

1. rapport deputaten OOG;
2. financiële paragraaf OOG/Centrum Dienstverlening (13.01.2011);

Besluit 1 (*genomen op 28 mei 2011*):

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

in te stemmen met de instelling van een Advies- en Studiecentrum Gemeentegroei, onder verantwoordelijkheid van deputaten OOG, voor de ondersteuning van de samenhang in beleid met betrekking tot. gemeentebouw, gemeentegroei en gemeentestichting. (zie verder de besluiten in artikel 54, besluit 3a inzake gemeentestichting)

Besluit 3:

deputaten een haalbaarheidsonderzoek te laten verrichten naar de mogelijkheden voor de oprichting van een catechetenschool.

Besluit 4:

- a. deputaten opdracht te geven de ontwikkeling van gemeenten te ondersteunen;
- b. deputaten opdracht te geven het onder hun verantwoordelijkheid functionerende Centrum Dienstverlening te besturen binnen de vastgestelde strategische en financiële kaders.

Besluit 5:

deputaten opdracht te geven

- a. de eerstkomende synode te dienen met een evaluatie van de bijdrage van het Centrum Dienstverlening aan de ontwikkeling van de gemeenten. Onderwerpen die aan de orde dienen te komen omvatten:
  - kwaliteit, omvang, effectiviteit en efficiency van de ondersteuning van en dienstverlening aan de kerken;
  - effectiviteit van de samenwerking met andere deputaatschappen en derde partijen;
  - relatie tussen ontwikkeling van producten en de vraag uit de kerken;
  - inzicht in de kosten van de verschillende producten en programma's en de mogelijke doorbelasting van die kosten, alsmede in de overheadkosten van de organisatie;
- b. deze opdracht uit te voeren in nauw overleg met deputaten F&B.

Besluit 6:

deputaten OOG en deputaten GDD op te dragen om de samenwerking op het gebied van het diaconaat in de kerken voort te zetten en te intensiveren en doublures te voorkomen.

Gronden:

1. in een snel veranderende wereld verandert ook voortdurend de rol van de kerk, haar ambtsdragers en de gemeente. Zowel op het terrein van het pastoraat als in het diaconaat komt de eigen taak van de gemeente steeds meer in beeld. Dit heeft ook gevolgen voor de verhouding tussen ambt en gemeente. Voor wat betreft de vormgeving van het diaconaat in de brede zin van het woord is het daarom van groot belang dat het Centrum Dienstverlening en het Diaconaal Steunpunt ieder vanuit hun eigen kennis en expertise steeds nauwer met elkaar gaan samenwerken. Terecht stellen deputaten GDD: 'Er is een gedeeld belang met betrekking tot de ontwikkeling van de diaconale gemeente en de toerusting van ambtsdragers'.

- deputaten GDD zijn ontslagen van hun inspanningsverplichting tot een fusie met deputaten OOG. Deputaten OOG hebben aangegeven wel voordelen te zien in integratie met deputaten GDD, maar vinden om goede praktische redenen integratie met GDD en fusie van het Centrum Dienstverlening met het Diaconaal Steunpunt niet gewenst. Daarom is een goede en steeds intensievere samenwerking tussen het Centrum en het Steunpunt op dit moment een effectievere manier van samenwerken dan integratie van beide deputaatschappen en fusie van beide bureaus.

Besluit 7:

ten behoeve van de werkzaamheden van deputaten hun instructie vast te stellen (zie bijlage 5.5).

Besluit 8:

deputaten OOG op te dragen bovengenoemde werkzaamheden te verrichten binnen het budget dat voor de komende drie jaar wordt vastgesteld op € 595.100 per jaar.

Grond:

de organisatie kent voldoende interne ruimte in de bezetting om door sanering kostenstijgingen op te vangen.

Bij de informatieve zitting op 5 maart zijn als deputaten OOG aanwezig: J.P. Crielaard, J.M. van der Eijk, ds. K. van den Geest, J. de Goeij-van Dooren en J.F. Walinga, en van de werkgroep Gemeentestichting ds. Z.J.C. van Harten en ds. J. de Wolf. Ook de directeur van het door OOG bestuurd Centrum Dienstverlening, H.Th. Cramer, is aanwezig.

Niet alleen zijn in OOG verschillende deputaatschappen samengevoegd, ook de daarmee verbonden organisaties zijn opgegaan in het nieuwe Centrum Dienstverlening. Deze integratie heeft meer tijd en energie gekost dan was voorzien. Deputaten waarschuwen daarom dat een eventuele samenvoeging met het generaal diaconaal deputaatschap (GDD), met het daarbij behorende Diaconaal Steunpunt, niet enkel voordelen zal opleveren. Wel is belangrijk dat er goed wordt samengewerkt. Ook de samenwerking met de Theologische Universiteit en de Gereformeerde Hogeschool moet in de komende tijd verder worden uitgebouwd.

Binnen het Centrum Dienstverlening zijn er verhoudingsgewijs veel medewerkers vertrokken. Met nadruk wordt gesteld dat niemand uit onvrede is weggegaan; het heeft eerder te maken met persoonlijke ontwikkeling en opleiding. Naast de vaste medewerkers zijn er overigens rond de 30 freelancers actief, waarmee de kerken zich rijk mogen weten.

In samenwerking met de Nederlands Gereformeerde Kerken is de website homoindexkerk.nl opgezet. Deze biedt materiaal dat op plaatselijk vlak gebruikt kan worden om visie te ontwikkelen, maar de site levert zelf geen eigen visie.

Binnen het deputaatschap OOG functioneert een aparte werkgroep Gemeentestichting. Deze zet het werk voort dat voorheen door deputaten aanvullende steun evangelisatie werd verricht. De werkgroep heeft de gesteunde projecten op 6 punten doorgelicht en beoordeeld. Deze beoordeling is niet bedoeld om de steun te kunnen afbouwen; bij elk project is de steun al bij voorbaat getermineerd. De beoordeling is wel bedoeld om aan te geven waar het project extra inzet moet leveren. Deputaten erkennen dat de publieke beschikbaarheid van de beoordeling pijnlijk kan zijn voor de betrokken kerken. Er wordt gedacht aan vorming van een advies- en studiecentrum waar deskundigheid over gemeentestichting kan worden uitgewisseld. Dit studiecentrum is overigens niet bedoeld als nieuwe organisatie; het is vooral een zaak van de juiste verbindingen.

Bespreking

Van deputaten OOG zijn aanwezig: J.M. van der Eijk, ds. K. van den Geest, J. de Goeij-van Dooren en J.F. Walinga. Ook is aanwezig de directeur van het Centrum Dienstverlening, H.Th. Cramer.

Van deputaten GDD zijn aanwezig: ds. C. van Dusseldorp, H. Geertsema, G.J. Koop, J. Los en J. Serier. Verder van deputaten F&B S. Jonker.

Zowel deputaten OOG als deputaten GDD maken kenbaar zich te kunnen vinden in het voorstel van de commissie Drenthe om nu af te zien van een integratie van beide deputaatschappen. Deputaten OOG

melden nog dat naar aanleiding van eerdere besluitvorming over de website homoindekerk.nl de lay-out zal worden aangepast en er actief gecommuniceerd zal worden over de kaders waarbinnen de redactie van de website functioneert. De verantwoordelijkheid voor de website ligt bij de redactieraad.

Door afgevaardigden wordt naast waardering voor het werk van deputaten OOG ook een aantal kanttekeningen geplaatst. Onderkend wordt dat de fusieperikelen invloed hebben gehad op hetgeen tot stand is gebracht, maar had het niet wat meer kunnen zijn? Is er ook zicht op het moment waarop men financieel zelfstandig kan zijn, met andere woorden: is er een goed businessplan? Worden doublures voorkomen?

Deputaten benadrukken dat de gevraagde instelling voor een Advies- en Studiecentrum Gemeentegroei de werkzaamheden ten goede komen. Op deze manier kunnen ervaringen en informatie worden verzameld en uitgewisseld. Voor de huidige organisatie is nog het nodige te doen aan de professionalisering. Samenwerking met andere organisaties zoals de TU en GH is niet goed van de grond gekomen, maar voor de Catechetenschool zal dit zeker noodzakelijk zijn.

Het ligt niet in de bedoeling dat het Centrum grote studies oppakt. Volledige kostendekking is onmogelijk, ook omdat kerken moeite hebben met het betalen van een commerciële prijs voor de diensten van het Centrum.

Hierop worden de besluiten afzonderlijk in stemming gebracht. Besluit 2 wordt aanvaard (voor 33, tegen 0 en onthouding 2) evenals besluit 3. (voor 31, tegen 0 en onthouding 4).

Besluit 4 wordt met algemene stemmen genomen.

Bij besluit 5 dienen de broeders Wezeman en Post een amendement in. Ze willen onder a. toevoegen: "inzicht in de kosten van de verschillende producten en programma's en de mogelijke doorbelasting van die kosten, alsmede in de overheadkosten van de organisatie". Deputaten ontraden deze toevoeging, die echter door de vergadering wordt overgenomen (voor 24, tegen 9 en onthouding 2). Hierop wordt het gewijzigde besluit 5 met algemene stemmen genomen, evenals besluit 6 en 7. Aan besluit 6 zijn op voorstel van de broeders Wezeman en Post de woorden "en doublures te voorkomen" toegevoegd; deputaten waren positief en de vergadering nam het met algemene stemmen aan.

Parallel aan besluit 6 neemt de vergadering met algemene stemmen een gelijklopend besluit ten aanzien van deputaten GDD, samen met het besluit om deputaten GDD te ontslaan van hun inspanningsverplichting tot integratie met deputaten OOG (34 voor, 1 onthouding). Voor de tekst van deze besluiten, zie bij de behandeling van GDD (artikel 58).

Br. Wezeman stelt voor het budget voor deputaten (besluit 8) in plaats van voor 2011 op € 595.100,-, voor 2012 op € 607.000,- en voor 2013 op € 619.000,- te bevriezen op € 595.000,- per jaar. Zijns inziens heeft de organisatie voldoende interne ruimte in de bezetting om door sanering kostenstijgingen op te vangen. Deputaten ontraden dit amendement omdat er een verkeerde grond voor wordt gegeven. Budgetten moeten primair gerelateerd worden aan de taken die deputaten moeten uitvoeren. De vergadering aanvaardt echter het amendement (voor 19, tegen 11 en onthouding 5). Daarna wordt besluit 8 met algemene stemmen genomen.

De preses dankt deputaten en commissie. We hopen deputaten nog weer terug te zien in een later stadium van de synode bij de behandeling van de voorstellen over gemeentestichting. We hebben gehoord dat het pretentieuze opgezette Centrum Dienstverlening een moeilijke aanloopfase kende. Dat maakte een zinvolle evaluatie op deze synode zelfs onmogelijk. Binnen de kerken is intussen veel in beweging. Er is behoefte aan advisering, ondersteuning, cursussen en materiaal in gemeenten. We hopen dat de gereformeerde inbreng die het Centrum Dienstverlening levert, aftrek zal blijven vinden. Graag bidden we u daarbij de zegen van de Here toe. We hopen dat de besluiten met betrekking tot de samenwerking van OOG en GDD het functioneren van de diakenen en het diaconale werk van de gemeenten ten goede zullen komen.

14 mei 2011

Artikel 53

Brief GK Bunschoten-Oost inzake publicaties dr. Paas over gemeentestichting

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost d.d. 13 februari 2011 waarin zij de synode vraagt om de uitlatingen en opvattingen van dr. S. Paas over gemeentestichting in diverse publicaties grondig te beoordelen bij de behandeling van het rapport van deputaten OOG.

Besluit:

niet in te gaan op het verzoek van de GK te Bunschoten-Oost.

Grond:

bezwaren tegen opvattingen van een docent aan de Theologische Universiteit dienen via de daartoe aangewezen kanalen ingediend te worden.

Het besluit wordt zonder nadere bespreking genomen, met 34 stemmen voor en tegen 1.

28 mei 2011

Artikel 54

Ondersteuning Ontwikkeling Gemeenten: onderdeel Gemeentestichting

Materiaal:

1. rapport deputaten OOG;
2. rapport deputaten OOG: rapportage projecten gemeentestichting;
3. brief van de classis Noord-Brabant/Limburg d.d. 3 februari 2011, met adhesie aan de voorstellen rond het project Gemeentestichting in Maastricht;
4. brief van deputaten van de Particuliere Synode Zeeland/Noord-Brabant/Limburg d.d. 28 februari 2011, ter ondersteuning van de aanvragen voor het project in Maastricht;
5. brief van de Particuliere Synode Zeeland/Noord-Brabant/Limburg d.d. 28 mei 2011 met de aanvraag om steun voor het project in Maastricht;
6. brief van de Particuliere Synode Holland-Noord d.d. 16 februari 2011, met de vraag om steun voor de projecten "Stadshartkerk" en "Stroom";
7. financiële paragraaf OOG/Centrum Dienstverlening (13.01.2011);
8. regeling aanvullende steun bij Gemeentestichting (Handleiding) (31.03.2011);
9. advies deputaten OOG over steunaanvragen Maastricht, Stadshartkerk en Stroom (18.04.2011).

Besluit 1:

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

in te stemmen met de instelling van een Advies- en Studiecentrum Gemeentegroei, onder verantwoordelijkheid van deputaten OOG, voor de ondersteuning van de samenhang in beleid m.b.t. gemeenteopbouw, gemeentegroei en gemeentestichting.

Besluit 3:

deputaten op te dragen o.a. door middel van het Advies- en Studiecentrum Gemeentegroei in ieder geval aandacht te besteden aan:

- a. de opdracht van de generale synode van Zwolle-Zuid 2008 om gemeentestichting als methodiek verder te ontwikkelen en te evalueren en aan de volgende synode rapporteren of genoemde methodieken bijbels verantwoord zijn;
- b. nadere invulling van het begrip 'gereformeerde identiteit' en het bevorderen van het gebruik van deze nadere invulling bij bestaande en nieuwe gemeentestichtingsprojecten;

- c. het verzamelen en bewerken van gedane ervaringen en geleerde lessen vanuit de gemeentestichtingsprojecten en dit materiaal ter beschikking stellen aan de kerken;
- d. onderzoek naar alternatieven voor de bekostiging van gemeentestichtingsprojecten.

Besluit 4:

- a. de komende drie jaar aanvullende steun beschikbaar te stellen voor de missionaire projecten De Aker, Gent, Lichtenvoorde, Maastricht en Venlo binnen de door de generale synode vastgestelde financiële kaders, de vastgestelde criteria en de overeengekomen afspraken met de projecten, alsmede aan door de GS Harderwijk ondersteunde nieuwe projecten in Maastricht (Kruispuntkerk), Amsterdam (Stroom) en Amstelveen (Stadshartkerk) en deze steun beschikbaar te stellen onder toezending van een brief van bemoediging;
- b. de toekenning van aanvullende steun aan nieuwe missionaire projecten tot de volgende synode te delegeren aan deputaten OOG, binnen de vastgestelde criteria en het beschikbare budget en in nauw overleg met deputaten F&B;
- c. te bepalen dat financiële steun aan projecten wordt afgebouwd als er reëel perspectief is op zelfstandig voortbestaan van de gemeente, en indien er op langere termijn geen reëel perspectief is het project eveneens zorgvuldig wordt afgebouwd.

Gronden:

- 1. het toekennen van aanvullende steun brengt met zich mee dat de synode via haar deputaten OOG een eigen inhoudelijke afweging mag maken over de wijze waarop de gemeentestichtingsprojecten functioneren;
- 2. de beslissing bij aanvang van een project kan ook, met goed functionerende criteria, aan deputaten OOG gedelegeerd worden.

Besluit 5:

ten behoeve van de werkzaamheden van deputaten hun instructie vast te stellen (bijlage 5.5, onderdeel 6):

Besluit 6:

ter bekostiging van de door het landelijk kerkverband ondersteunde missionaire projecten, genoemd onder besluit 4, aan deputaten OOG jaarlijks een budget van maximaal € 342.000,-- toe te kennen voor de periode 2012-2014.

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig J.M. van der Eijk, J. de Goeij-van Dooren, ds. K. van den Geest en de directeur van het Centrum Dienstverlening, H.Th. Cramer.

Deputaat Van der Eijk maakt een paar introducerende opmerkingen. De afgelopen periode is er veel aandacht geweest voor het uitdragen van het evangelie. Er is aandacht voor allerlei groeperingen in de samenleving en er zijn twee nieuwe evangelisatieprojecten begonnen. De projecten hebben als 'eigenaar' de gemeente en niet de synode of het deputaatschap. Deputaten zien toe en proberen ook inhoudelijk bij te dragen aan de projecten. Er is een handboek opgesteld, met daarin aspecten waaraan een goed project moet voldoen. Verder moet er nagedacht worden over een methodiek voor gemeentestichting. Daarvoor komt er een studie- en adviescentrum waarbij wordt samengewerkt met de TU en de GH Zwolle. Een punt van zorg is hoe er verder gegaan moet worden als gemeentestichting heeft plaats gevonden. Het mag niet zo zijn dat na verloop van tijd men automatisch op steun via art. 11 KO is aangewezen.

Deputaat De Goeij-van Dooren geeft een doorkijkje naar de projecten.

Gent. Het oudste 'project' is sinds de instituering in november 2009 een volwaardige zuster binnen het kerkverband. Vanwege de specifieke Belgische context besloot de GS Zwolle-Zuid 2008 dat Gent aanvullende steun blijft ontvangen vanuit de regeling OOG/Gemeentestichting. Het is daarmee een buitenbeentje onder de projecten die vanuit dit fonds steun ontvangen. Momenteel zoekt Gent – in samenwerking met het Gereformeerd overleg Vlaanderen en de Presbyterian Church of America – opnieuw naar wegen om vaste voet op Belgische bodem te krijgen.

Venlo. De gemeente is in 1997 geïnstitueerd. Vanaf 1994 ontvangt Venlo steun voor kerkopbouwwerk – de GS Ommen 1993 was overtuigd van het belang van dit werk in deze omgeving. Zoals is besloten door de GS Zwolle-Zuid 2008 wordt de aanvullende steun nu afgebouwd. Inmiddels heeft Venlo een aanvraag voor aanvullende steun op grond van art. 11 KO bij de classis ingediend. De gemeente Venlo is een sterk missionair gerichte gemeente. Vanuit de drie kernen Venlo, Roermond en Blerick wordt deze gerichtheid vormgegeven. De preekplek in Roermond kon tot op heden niet uitgroeien tot een nieuwe gemeente. *Maastricht (oud).* De gemeente van Maastricht is, evenals Venlo, vanuit de gemeente Brunssum ontstaan en in 2004 geïnstitueerd. Maastricht ontvangt vanaf het jaar 2000 aanvullende steun. De afbouw van de steun is jaren geleden in overleg met Maastricht overeengekomen. De huiskerk Wittevrouwenveld functioneert nagenoeg zelfstandig. Maastricht bouwt aan een team van kerkplanters, dat ingezet wordt in de eigen huiskerken, maar zich ook richt op de landelijke verspreiding van het concept huiskerken. *Bergen op Zoom.* Dit betreft een revitaliseringsproject, dat vanaf 2005 landelijke steun ontvangt. Het krimpende ledenaantal gaf aanleiding tot bezinning op de toekomst van de gemeente. Doelstelling werd de stad te bereiken met het evangelie. In de afgelopen jaren heeft Bergen op Zoom uitgekeken naar een eigen kerkgebouw. Deze wens is in 2010 gerealiseerd. De gemeente verlegt haar aandacht naar de omgeving van het kerkgebouw. Met ingang van 2011 ziet de kerkenraad af van steun via OOG. *Lichtenvoorde.* Dit is een initiatief vanuit de classis Zutphen, die fungeert als ‘moeder’. Het project ontvangt aanvullende steun vanaf 2006. De steun is vooralsnog getermineerd tot en met 2015. De aanvankelijke doelstelling was te komen tot de inzet van een evangelisatiepredikant in Oost-Gelderland. Vanuit een nuloptie wordt in Lichtenvoorde gebouwd aan de opzet van huisgroepen. Andere speerpunten zijn het jongerenwerk en het dorpspastoraat.

De Aker is een gemeentestichtingsproject in Amsterdam, ontstaan vanuit een initiatief van christenvrouwen uit de wijk. Het project ontvangt vanaf 2005 – als onderdeel van het Amstelproject – landelijke ondersteuning. Afbouw van de steun aan de Aker wordt ingezet in 2012, na 2015 zal de Aker geen landelijke steun meer ontvangen. In 2011 hoopt de Aker weer een eigen voorganger te kunnen beroepen. De instituering van de Aker is aanstaande en zal in gang worden gezet als het partnerschap met de GKv is ingevuld. Daartoe ligt inmiddels een voorstel bij de classis dat door enkele gemeenteleden van de Aker en een aantal adviseurs vanuit de GKv is voorbereid. De gemeente heeft haar identiteit beschreven in een notitie van maart 2010 ‘Identiteit van de Akergemeente’. De classis heeft aangegeven dat deze vanuit het perspectief van de GKv onvoldoende herkenbaar is om tot een zusterrelatie te komen. Er wordt nagedacht over de vormgeving van een partnerrelatie.

Stroom is een gemeentestichtingsinitiatief vanuit de Oosterparkkerk in Amsterdam en wordt sinds 2005 landelijk ondersteund. Stroom kent een flinke groei van het aantal betrokkenen en richt zich op instituering eind 2011. Met ingang van 2012 wil Stroom - ook financieel - op eigen benen staan. Zoals blijkt uit het verstrekte overzicht ontstaat er in de komende jaren ruimte in het fonds voor gemeentestichting. Er vindt afbouw plaats bij verschillende projecten. In 2008 zijn bij de synode geen nieuwe aanvragen ingediend; vandaag liggen er twee aanvragen om aanvullende steun voor nieuwe projecten in Maastricht en vanuit de Stroom & Stadshartkerk.

De afbouw van aanvullende steun wordt bij enkele projecten niet zozeer ingegeven door het bereikte doel, maar door het feit dat de steun getermineerd is. In het verleden is bij toekenning van de steun niet duidelijk vastgelegd in welke fase de steun afgebouwd diende te worden: de GS vond het werk in deze witte vlekkenregio's zinvol en wilde dat ondersteunen. Deze groep zal na afbouw van de aanvullende steun mogelijk een beroep moeten doen op steun op grond van art. 11 KO (Venlo, Maastricht, Bergen op Zoom).

Wanneer de doelstelling van een project duidelijk gedefinieerd is – zoals bijv. het stichten van een gemeente binnen een bepaalde periode – is markering van afbouw van de steun eenvoudiger (Gent, Stroom, de Aker).

Bovengenoemde waarnemingen hebben geleid tot het vaststellen van criteria bij nieuwe aanvragen (Hoofdstuk 4 van de Regeling) en een maximering van de steun per project per jaar.

De beide nieuwe aanvragen kunnen getypeerd worden als doorgaande gemeentestichting.

Stroom & Stadshartkerk (S&S) willen in Amsterdam en Amstelveen een permanent lanceerplatform zijn voor gemeentestichting op nieuwe plekken en in nieuwe vormen, ofwel de multi-site-church. De context van de doelgroep is daarbij een uitgangspunt.

In Maastricht krijgt doorgaande gemeentestichting vorm in eenvoudige huiskerken, een methodiek die in Wittevrouwenveld inmiddels is beproefd. Maastricht wil dit concept in twee andere wijken uitzetten. Zowel Maastricht als S&S willen stichtingsgemeente zijn – niet eenmalig, maar continu. Coaching en training van gemeentestichters is daarbij een voorwaarde. Deze ontwikkeling geeft een nieuwe dimensie aan het gemeentestichtingswerk binnen onze kerken.

Waar wil de GS naar toe met de aanvullende steun voor gemeentestichtingsprojecten? Zien de kerken het als hun verantwoordelijkheid te blijven investeren in missionaire initiatieven die leiden tot kerkelijke gemeenschapsvorming – experimentele bewegingen waarin gezocht wordt naar nieuwe wegen om mensen met het evangelie van Christus te bereiken? En kan dat binnen de kaders die deputaten OOG voorstellen?

Op 14 mei jl. is de opdracht tot evaluatie van gemeentestichtingsmethodieken gegeven aan het in te stellen Advies- en Studiecentrum Gemeentegroei.

Met Christus als middelpunt en de Bijbel als uitgangspunt is er ook binnen de GKv ruimte voor vernieuwing zonder de traditie te verloochenen.

Deputaat Van den Geest confronteert de vergadering met een foto uit het ND betreffende een spirituele sessie in het bos. Gemeentestichting heeft daar alles mee te maken. Er bestaat een kloof tussen kerk en 'iets spiritueels'. Missionaire initiatieven hebben als doel nieuwe gemeenschappen te vormen. Bestaande kerken hebben soms minder gevoel voor missionaire activiteiten. De activiteiten zijn niet altijd onomstreden. Maar met de opdracht uit Matt. 28 en vanuit het motief van de liefde van God die mensen zoekt, zal de kerk altijd moeten blijven zoeken naar een steeds effectievere manier om mensen te bereiken. Kerken zijn bezig met hun eigen identiteit. Evangelisatie wordt wel ontplooid maar blijft beperkt. Er zijn grote groepen mensen die niet de weg naar de kerk vinden. Er zijn culturele barrières. Gemeentestichting is vanuit dit bewustzijn ontstaan. Zonder deze initiatieven blijven de kerken geïsoleerd staan. Er is sprake van een grote loyaliteit vanuit de kerkplanters naar het gereformeerde geloof. Samen moeten we een bijbelse koers kiezen. Gemeentestichtingsprojecten moeten we met geloof ondersteunen.

De commissie Drenthe benadrukt dat steun via OOG/Gemeentestichting en steun via art. 11 KO geen communicerende vaten mogen zijn.

In de bespreking worden vragen gesteld over de beoordelingscriteria. Is dit voor iedereen voldoende duidelijk? Hoe ga je imago schade voorkomen bij een negatieve uitslag van een beoordeling? Het werk dat gedaan is, is basis voor de uitgebreide set van criteria. Kan nu aan een waardeoordeel ook een consequentie worden verbonden? Er staan mooie zaken in het rapport, maar het thema identiteit geeft ook spanning. Hoe komt het gereformeerd zijn tot uiting in de nieuwe gemeente? Wat is de rol van het kerkverband in dezen? Het toezicht op de identiteit hoort in eerste instantie bij de 'moedergemeente' thuis en vervolgens op de classis, maar zijn deze voldoende toegerust voor die taak? Na de classis komt de PS in beeld. Niettemin moet een en ander zo dicht mogelijk bij het project blijven. Je kunt vraagtekens plaatsen bij de identiteit van sommige projecten. Toch zal hier voorzichtig mee omgegaan moeten worden. Je kunt niet verlangen dat alles precies zo gaat als we van oudsher gewend zijn, daarvoor is het een kerkplantingsgemeente. Kerkleden komen uit heel verschillende geledingen. Voor ons als kerken is het ook uitermate belangrijk dat we deze projecten hebben. Als er geen instroom vanuit de wereld is in de kerk (nieuwe kerkleden), wordt contact binnen de eigen kerk ook verloren. Het is onmogelijk om nieuwe gelovigen, die eerst alle mogelijke vragen mogen stellen, na hun belijdenis opeens in een keurslijf te persen. Er moet interactie komen die vruchtbaar is. Nieuwe projecten krijgen een veel duidelijker vorm van begeleiding.

Besluitvorming

Besluit 2 was al genomen in het kader van de algemene bespreking OOG (artikel 52).

Besluit 3b: Een amendement van ds. Gunnink om na 'gereformeerde identiteit' in te voegen "vanuit de Schrift en de 3 Formulieren van Eenheid" wordt verworpen (voor 14, tegen 17, onthouding 4). Besluit 3 wordt vervolgens met algemene stemmen genomen.

Besluit 4a: Een amendement van br. Bakker om toe te voegen “en deze steun beschikbaar te stellen onder toezending van een brief van bemoediging”, wordt door deputaten en commissie positief ontvangen en door de synode aangenomen (voor 33, onthouding 2).

Besluit 4b: Een amendement van ds. Van Dijk om besluit 4b en grond 2 te laten vervallen, wordt verworpen (voor 2, tegen 29, onthouding 4)

Besluit 4b: Een amendement van de brs. Mars, Ophoff en Post om het laatste deel vanaf “en daarbij...” te schrappen, wordt verworpen (voor 14, tegen 19, onthouding 2).

Een amendement van de brs. Mars, Ophoff en Post om toe te voegen als besluit 4c, “Financiële steun aan projecten wordt afgebouwd als er reëel perspectief is op zelfstandig voortbestaan van de gemeente” en “Indien er geen reëel perspectief is, wordt het project zorgvuldig afgebouwd”, wordt aangenomen (voor 26, tegen 7, onthouding 2). Hun amendement om in grond 2 de woorden “het getermineerd beschikbaar stellen van financiële middelen voor nieuwe innovatieve kerkplantingsprojecten impliceert niet dat een synode de uitkomst van zo’n project van te voren kan bepalen” te schrappen, wordt aangenomen (voor 32, tegen 1, onthouding 2).

Besluit 4a wordt op verzoek van een afgevaardigde afzonderlijk in stemming gebracht en vervolgens met algemene stemmen genomen. De rest van het besluit wordt eveneens bekrachtigd (voor 33, onthouding 2).

Besluiten 5, 6 en 1 worden met algemene stemmen genomen.

De preses brengt dank aan deputaten en noemt in het bijzonder de aftredende deputaten J. Crielaard en ds. K. van den Geest. Met de behandeling van de voorstellen inzake de gemeentestichting hebben we de behandeling van de zaken van OOG afgerond. Hier komen we als kerken op een heel uitgesproken manier in aanraking met onze ontkerstende samenleving en zijn we aan het pionieren. Veel moet worden doorgedacht, ook principiële en confessioneel. Het vergt creativiteit en belijndheid, enthousiasme en een diep gewortelde geloofsovertuiging. Ook een hechte wederkerige verbondenheid van projecten en kerken. De projecten triggeren de kerken om onze cultuur en leefwereld serieus te nemen en sporen ons aan onze missionaire opdracht te vervullen. De projecten kunnen niet bestaan als losse vluchtige gemeenschappen, maar vergen een concrete en loyale plaats in de kerk van Christus die van alle tijden en alle plaatsen is. Graag dragen we deputaten en de projecten op aan de Zoon van God, die zich zijn gemeente overal vergadert door zijn Geest en Woord.

24 juni 2011

Artikel 55

Benoeming deputaten ondersteuning ontwikkeling gemeenten

Besluit:

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten ondersteuning ontwikkeling gemeenten:

J.M. van der Eijk (s)	Dordrecht	2017
J. de Goeij-van Dooren	Amsterdam	2014
I. Kamp-Landman	Zutphen	2017 (i.p.v. 2014)
J.F. Walinga	Zoetermeer	2014
B. van Veen	Voorhout	2020

Deputaten krijgen mandaat invulling te vinden voor de nog openstaande vacatures. Voordrachten hiervoor zullen gelden als door de GS benoemd.

15 april 2011

Artikel 56

Evangelie en Moslims

Materiaal:

rapport deputaten evangelie en moslims.

Besluit 1:

deputaten evangelie en moslims decharge te verlenen.

Besluit 2:

als Gereformeerde Kerken in Nederland te blijven participeren in de stichting Evangelie en Moslims (E&M) en daartoe twee belijdende leden van de Gereformeerde Kerken te benoemen met hun secundi, die namens de kerken zitting hebben in het bestuur van E&M.

Besluit 3:

deze deputaten op te dragen met E&M afspraken te maken over het materiaal en de ondersteuning die E&M de kerken te bieden heeft en de kerken regelmatig te attenderen op de materialen en mogelijkheden tot toerusting en ondersteuning die bij E&M te verkrijgen zijn.

Besluit 4:

deputaten E&M als instructie mee te geven dat ze bij het uitvoeren van hun taken een goede samenwerking in stand houden met deputaten OOG en het onder dit deputaatschap functionerende Centrum.

Besluit 5:

- a. de bijdrage voor E&M voor de jaren 2012-2014 vast te stellen op € 45.000,-- per jaar; en minimaal hetzelfde bedrag voor het jaar 2015;
- b. de kerken via het Centrum Dienstverlening te verzoeken dit bedrag bijeen te brengen door middel van een jaarlijkse collecte, waarvan de opbrengst aan E&M afgedragen zal worden, ook indien de opbrengst het genoemde bedrag overtreft; indien de opbrengst van de collecten beneden het vastgestelde bedrag blijft, het resterende bedrag uit de algemene kas van de generale synode aan te vullen, waarbij, gerekend over de periode tot aan de volgende synode, eventuele tekorten en overschotten met elkaar verrekend zullen worden;
- c. E&M dringend te verzoeken het meerdere bedrag dat na afloop van een synodeperiode ontvangen wordt, in goed overleg met deputaten E&M en deputaten OOG te besteden aan een project binnen de Gereformeerde Kerken.

Bespreking

Van de deputaten zijn aanwezig: ds. L.W. de Graaff en ds. L.E. Leeftink.. Van de stichting Evangelie en Moslims is aanwezig directeur C. Rentier en de penningmeester J.K. Boersema.

In zijn toelichting kijkt ds. De Graaff met dankbaarheid terug op de afgelopen drie jaren. De stichting E&M heeft met een bemensing van 4,5 fte heel veel werk kunnen verzetten. De noodzaak van het werk onder moslims is er niet geringer op geworden. Onze jonge mensen komen in aanraking met goed opgeleide en geïntegreerde islamitische jongeren. De stichting is blij met een zeer bekwame jongerenwerker en een jonge Turkse ex-moslima die het leven van de islam van binnenuit kent. Vanuit hun opdracht kan vrijmoedig ja gezegd worden op de vraag of de stichting zich houdt aan de doelstelling. Deze luidt: "het toerusten van de gemeente voor het gestalte geven van het evangelie onder moslims in Nederland". Het gaat erom dat de gemeente voor haar missionaire taak wordt toegerust. Deputaten zijn dankbaar voor het feit dat het werk van E&M op een geweldige manier door de kerken wordt gedragen. Benadrukt wordt dat de vrijheid die we hebben om het evangelie onder moslims te verkondigen heel bijzonder is. Het oude formuliergebed, waar nog gesproken werd over "arbeid der zending onder Joden, Mohammedanen en heidenen" is in deze tijd verhoord.

In de eerste ronde wordt uitgesproken dat men blij is met de stichting waarin verschillende kerken samenwerken. Deputaten krijgen dank voor het belangrijke werk in onze tijd. Zijn haat zaaien en discriminatie in deze tijd ook speerpunten voor deputaten? Besluiten nemen voor de periode na 2014,

zoals in het voorstel van deputaten ten aanzien van de financiering gebeurt, wordt onjuist geacht. Voorts wordt gevraagd hoe overschotten worden gebruikt.

Deputaten brengen naar voren dat er voor gekozen is om geen anti-actie tegen huidige ontwikkelingen in de samenleving op te zetten. Dat polariseert alleen maar. Waartoe Christus ons heeft opgeroepen is als eerste belangrijk. Dit geeft veel rust en daardoor gaan mensen ook anders denken en reageren. Wat de financiën betreft is statutair bepaald dat na eventuele beëindiging van deelname van de kerken in de stichting de financiële verantwoordelijkheid nog minimaal 1 jaar doorloopt. Overleg met OOG verloopt goed, waarbij E&M bij meer projecten betrokken zal worden. Nagestreefd wordt substantiële meeropbrengsten te genereren. Ds. De Graaff merkt nog op dat radicalisering ook onder onze jeugd gevonden wordt, en hij roept de predikanten op hierop te letten.

Br. Mollema stelt voor om in besluit 5a te schrappen "ongeacht het besluit van de generale synode van 2014" Dit voorstel heeft de instemming van deputaten, en wordt met algemene stemmen aanvaard, evenals de overige besluiten.

De preses spreekt deputaten toe en inzonderheid ds. De Graaff die aftredend is: hoe vaak per dag zou in de media het woord 'moslim' of 'islam' vallen? Dat maakt duidelijk hoe belangrijk het werk is dat de stichting Evangelie en Moslims doet. Hoe vaak zou in het publieke discours de onderbuik de toon zetten? U als stichting E&M wilt dat we vanuit onze tenen reageren: en dan doel ik op de diepe motivatie die u nastreeft om moslims te benaderen met het evangelie van Jezus Christus, Gods Zoon, de Gekruisigde, die onze enige en volkomen Verlosser is. Als kerken zijn we blij dat we gebruik kunnen maken van het materiaal en de deskundigheid van de stichting E&M. En we hopen dat onze deputaten in uw kring een positieve bijdrage vervullen. Graag dragen we deputaten en de stichting E&M op aan de God van alle genade: tot heil van onze moslimnaasten.

27 mei 2011

Artikel 57

Benoeming deputaten evangelie en moslims

Besluit:

als deputaten evangelie en moslims te benoemen:

primi:

J.J. Burger-Niemeijer	Franeker	2020
L.E. Leeftink (s)	Assen	2014

secundi:

K.F. Dwarshuis	Wezep
J.H. Tempelman	Opeinde

28 mei 2011

Artikel 58

Generaal Diaconaal Deputaatschap

Materiaal:

1. rapport en aanvullend rapport deputaten voor generale diaconale zaken (GDD);
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Zeist d.d. 16 november 2010, brief van de Gereformeerde Kerk te Bilthoven d.d. 8 januari 2011, brief van de classis Utrecht d.d. 7 januari 2011 en brief van de Gereformeerde Kerk te Assen-West d.d. 16 februari 2011, alle met het verzoek om het GDD opdracht te geven initiatieven tot oprichting van kleinschalige woonvoorzieningen op gereformeerde grondslag te stimuleren en zo nodig te coördineren.

Besluit 1:

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten generale diaconale zaken te benoemen en hen de volgende opdracht te geven:

- a.
  1. plaatselijke kerken (diaconieën) informeren en adviseren in hun diaconale arbeid, gericht op het zijn van 'diaconale gemeente', zowel intern als in de samenleving;
  2. ondersteunen en stimuleren van diaconale beleidsvorming;
  3. in overleg met de deputaatschappen die verantwoordelijk zijn voor hulpverlening aan de buitenlandse kerken en christenen, de diaconieën wegen wijzen voor het betrekken van de plaatselijke gemeente, al dan niet geclusterd, bij die hulpverlening;
  4. bevorderen van de deskundigheid van (individuele) diakenen, met name door het toegankelijk maken van informatie over zaken die in de diaconale praktijk regelmatig terugkomen, en door (het organiseren van) toerustingsactiviteiten;
- b.
  1. stimuleren van een goede relatie tussen de diakenen en de zorginstellingen op gereformeerde grondslag, zodat de diakenen voldoende informatie krijgen over wat deze instellingen kunnen doen en deze steunen door gebed en financiële steun vanuit de gereformeerde kerken;
  2. bevorderen dat de onder b1 bedoelde instellingen, door samenwerking of anderszins, een onderling afgestemd en behoefte dekkend zorgaanbod realiseren;
  3. plaatselijke kerken die overwegen financiële steun te verlenen aan een bepaalde, op boven provinciaal niveau werkzame instelling, desgevraagd dienen met informatie over de betrokken instelling en met advies;
  4. steunverzoeken van hulpverlenende instellingen die zich tot de kerken wenden beoordelen en (bij gunstige beoordeling) een voor de kerken (diaconieën) bestemde aanbeveling afgeven;
  5. op verzoek van een onder b1 bedoelde instelling, die beoogt om binnen de gereformeerde kerken een bestuurlijke medeverantwoordelijkheid te verankeren, een bestuurder van die instelling voor te dragen of te benoemen, die niet lid is van het generaal diaconaal deputaatschap (GDD);
- c. indien nodig initiatieven nemen om overheden te informeren over de zienswijze van de kerken inzake een aangelegenheid van diaconaal belang, in goed overleg met de deputaten voor de relatie tussen kerk en overheid;
- d. goede studie te maken van onderwerpen die van belang zijn voor een bijbelse en actuele visie op de taak en werkwijze van diakenen, diaconieën en het diaconaat van de gemeente;
- e. in samenspraak met aanpalende deputaatschappen te bezien welke vormen van samenwerking en onderlinge afstemming van werkzaamheden mogelijk zijn, teneinde de door de kerken beschikbaar gestelde personele en materiële middelen zo doelmatig mogelijk te besteden.

Besluit 3:

in te stemmen met de continuering van het stimulerend beleid inzake bovenlokaal overleg tussen diakenen bijvoorbeeld in de vorm van een Classicale Diaconale Commissie, indien dat meerwaarde heeft en er behoefte aan is.

Besluit 4:

aan deputaten op te dragen het geregeld contact met deputaten diaconale zaken van de Christelijke Gereformeerde Kerken voort te zetten met onder meer aandacht voor mogelijkheden van samenwerking tussen beide bureaus in concrete diaconale projecten, maar ook contacten te onderhouden met daarvoor in aanmerking komende diaconale bureaus c.q. deputaatschappen uit andere kerkgemeenschappen, mede om optimalisering van het werk van het Diaconaal Steunpunt te bevorderen.

Besluit 5:

deputaten ruimte te geven om studie te doen en onderzoek te verrichten naar diaconale zaken en hierbij zoveel mogelijk samenwerking en afstemming te zoeken met deputaten OOG, de Theologische Universiteit en derde partijen.

Grond:

gezien de maatschappelijke ontwikkelingen (terugtrekkende overheid) zal de druk op het diaconaat van de gemeente toenemen. Ook worden diaconaat, zending en evangelisatie en pastoraat steeds meer gezien als samenhangende kerkelijke werkvelden. Des te noodzakelijker is het dat de diakenen vanuit een helder beeld en een doordacht beleid en op grond van goed onderzoek hierin verantwoorde keuzes maken.

Besluit 6:

deputaten opdracht te geven verdere gesprekken te voeren met de Centrale Diaconale Commissie van de NGK om te komen tot een gezamenlijk Diaconaal Steunpunt.

Grond:

er lijken goede mogelijkheden voor een structurele vorm van samenwerking.

Besluit 7:

deputaten op te dragen om met de Theologische Universiteit in gesprek te blijven over de noodzaak om in het studieprogramma meer integrale aandacht te geven aan het diaconaat.

Grond:

voor de ontwikkeling van het gemeente zijn speelt diaconaat een belangrijke rol. Willen (aanstaande) predikanten zich bewust worden van deze essentie dan is eerst theologische bezinning op dit onderwerp nodig. Bovendien krijgt het Diaconaal Steunpunt soms vragen van predikanten met de wens om meer inhoudelijke toerusting ten aanzien van het diaconaat. Verder blijkt uit opmerkingen van diakenen dat predikanten vaak weinig besef hebben van diaconale vraagstukken en de inhoudelijke aspecten daarvan.

Besluit 8:

deputaten toe te staan de notitie 'Het ambt van diaken' (bijlage 5.7) te gebruiken als instrument om in een aantal basislijnen het bijbelse profiel van diakenen aan te scherpen en zo de diaconale praktijk te stimuleren.

Grond:

deputaten GDD willen deze notitie als uitgangspunt gebruiken voor verdere beleidsontwikkeling en visievorming, zodat diakenen, diaconieën en gemeenten groeien in bewust en gericht diaconaal handelen, in de dienst van Christus.

Besluit 9:

deputaten GDD te ontslaan van hun inspanningsverplichting tot integratie met deputaten OOG.

Gronden:

1. deputaten GDD hebben uitvoering gegeven aan de opdracht van de GS Zwolle-Zuid 2008 en beargumenteerd aangegeven waarom integratie met het deputaatschap OOG niet wenselijk is;
2. het Diaconaal Steunpunt heeft, zowel wat kwaliteit als wat draagvlak betreft, een goede positie onder de diakenen en in de kerken;
3. deputaten OOG hebben aangegeven wel voordelen te zien in integratie met deputaten GDD, maar vinden om goede praktische redenen integratie met deputaten GDD en fusie van het Centrum Dienstverlening met het Diaconaal Steunpunt niet gewenst. Daarom is een goede en steeds intensievere samenwerking tussen het Centrum en het Steunpunt op dit moment een effectievere manier van samenwerken dan integratie van beide deputaatschappen en fusie van beide bureaus.

Besluit 10:

het GDD en deputaten OOG op te dragen om de samenwerking op het gebied van het diaconaat in de kerken voort te zetten en te intensiveren en doublures te voorkomen.

Grond:

in een snel veranderende wereld verandert ook voortdurend de rol van de kerk, haar ambtsdragers en de gemeente. Zowel op het terrein van het pastoraat als in het diaconaat komt de eigen taak van de gemeente steeds meer in beeld. Dit heeft ook gevolgen voor de verhouding tussen ambt en gemeente. Voor wat betreft de vormgeving van het diaconaat in de brede zin van het woord is het daarom van groot belang dat het Centrum Dienstverlening en het Diaconaal Steunpunt ieder vanuit hun eigen kennis en expertise steeds nauwer met elkaar gaan samenwerken. Terecht stelt het GDD: 'Er is een gedeeld belang met betrekking tot de ontwikkeling van de diaconale gemeente en de toerusting van ambtsdragers'.

Besluit 11:

niet te voldoen aan de verzoeken uit de kerken om deputaten GDD opdracht te geven om initiatieven tot oprichting van kleinschalige woonvoorzieningen op gereformeerde grondslag voor mensen die niet meer zelfstandig kunnen wonen, te stimuleren en zo nodig te coördineren.

Grond:

de gevraagde opdracht valt buiten de competenties en bevoegdheden van deputaten GDD, omdat er voor hen geen actieve rol in het uitwerken van modellen van ouderenzorg is weggelegd. Wanneer het nodig is om nieuwe initiatieven te doordenken en uit te voeren, past het binnen de instructie van deputaten GDD om hierin desgevraagd mee te denken en met de initiatiefnemers kerken en diakenen attent te maken op de mogelijkheden die zich op dit gebied aandienen.

Besluit 12:

deputaten op te dragen om samen met deputaten F&B te onderzoeken hoe er tot een aanvaardbare wijze van tarifiering kan worden gekomen die

- recht doet aan het financiële beleid zoals dat is vastgesteld door de generale synode;
- zoveel mogelijk aansluit bij de wijze van tarifiering van andere deputaatschappen;
- recht doet aan de dienstverlening van GDD;

en deze tarifiering uiterlijk per 1 januari 2013 in rekening te brengen aan kerken en derden.

Besluit 13:

- a. deputaten voor hun werkzaamheden gedurende de periode 2012-2014 een budget van € 15.000,-- toe te kennen;
- b. het Diaconaal Steunpunt gedurende de periode 2012-2014 een budget van € 305.200,-- toe te kennen.

Bij de informatieve zitting, op 12 februari, zijn als deputaten aanwezig: ds. C. van Dusseldorp, H. Geertsema, S.M.R. de Graaf-Hoekstra, ds. L.G. van der Heide, W. Kleefsman, J. Los en J. Serier. Ook de diaconaal consulent, D.J. Poel, is aanwezig.

De kerken maken volop gebruik van de diensten van de diaconaal consulent. Hij wordt ongeveer 300 à 400 keer per jaar geraadpleegd. Ook de website diaconaalsteunpunt.nl voorziet duidelijk in een behoefte. Vanuit de Nederlands Gereformeerde Kerken is gevraagd om op dit terrein tot samenwerking te komen. De synode moet hierover besluiten. Deputaten Kerkelijke Eenheid hebben desgevraagd positief advies gegeven voor deze samenwerking. Verder is er goed contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Een belangrijke taak van deputaten is om contact te houden met diverse gereformeerde diaconale organisaties (GDO's). Deputaten brengen aan de kerken advies uit over de steun die deze GDO's van de kerken mogen verwachten. Het bijbehorende quotum wordt goeddeels opgebracht. Toch merken de GDO's dat zij niet meer automatisch kunnen rekenen op brede steun onder de kerkleden; ook is het niet

meer vanzelfsprekend dat kerkleden die hulp nodig hebben, zich wenden tot een GDO. Een instelling die dichterbij te vinden is, krijgt al gauw de voorkeur.

De GS Zwolle-Z 2008 had deputaten opdracht gegeven om zich in te spannen om te komen tot het samengaan met deputaten ondersteuning ontwikkeling gemeenten. De onderlinge contacten zijn goed, maar deputaten zijn tot de conclusie gekomen dat het werk beter wordt gedaan wanneer zij afzonderlijk blijven optrekken. Een aanvullend rapport hierover heeft de synode echter nog niet bereikt.

Bespreking

Het eerste deel van de bespreking vindt plaats op 14 mei. Van deputaten GDD zijn aanwezig: ds. C. van Dusseldorp, H. Geertsema, G.J. Koop, J. Los en J. Serier.

De voorstellen zijn voorbereid door de commissie Drenthe. Deputaten geven aan zich goed te kunnen vinden in de door de commissie aangepaste besluitteksten.

Door meerdere afgevaardigden wordt verwezen naar de nieuwe KO. Is er wel overleg geweest met deputaten HKO? Want als we nu uitspraken doen over het diakenambt heeft dat betekenis voor de ambtsvisie zoals neergelegd in de KO.

In de besluittekst komt het woord (diaconaal) consulent niet voor. Hoeft daar niet afzonderlijk over besloten te worden? Wat zijn de financiële consequenties bij uitval wegens ziekte? Is hierin voorzien bij het gevraagde budget?

Alhoewel je het persoonlijk eens kunt zijn met het door deputaten geschetste profiel van een diaken is het voor de synode als geheel lastig om er mee in te stemmen. Dan neem je de inhoud min of meer voor je rekening. Is een besluit hierover wel nodig?

In hun reactie geven deputaten aan dat het besluit tot het aanstellen van een diaconaal consulent al lang geleden is genomen en niet steeds hoeft te worden herhaald. Er is een privaatrechtelijke overeenkomst. Er is een begeleidingscommissie. Financiële gevolgen van een onverhoopt ontslag komen volgens afspraak met deputaten F&B uit de algemene middelen. Voor uitval vanwege ziekte zijn er de gebruikelijke voorzieningen. Met de TU wordt al een aantal jaren gezocht naar samenwerking, maar het is nog niet echt van de grond gekomen. Deputaten ontvangen graag opdracht om te blijven doorspreken.

Bij de profielschets "het ambt van diaken" wordt aan de synode gevraagd of ze zich vinden kan in de aangegeven richting.

De commissie Drenthe is van mening dat voorgesteld besluit 5, "deputaten ruimte te geven om studie te doen en onderzoek te verrichten naar diaconale zaken en hierbij zoveel mogelijk samenwerking en afstemming te zoeken met deputaten OOG, de Theologische Universiteit en derde partijen", goed doorgevoerd kan worden zonder vooruit te lopen op de nieuwe KO.

De bespreking wordt op 28 mei voortgezet. Van deputaten zijn aanwezig H. Geertsema, S.M.R. de Graaff-Hoekstra, W. Kleefsman en J. Serier.

Deputaten melden een aangepaste tekst van besluit 8. Daarmee vervalt het verzoek aan de synode om "in te stemmen" met de notitie over het profiel van de diaken. Betreffende de contacten met de TU hadden deputaten inderdaad meer overleg kunnen zoeken. Het voorliggende voorstel stuit bij de TU niet op bezwaar. Vanuit GDD zal er hartelijk en constructief meegewerkt worden.

In de vergadering wordt gevraagd of besluit 8 straks een nieuwe KO niet in de wielen zal rijden. In reactie stellen deputaten dat zij zich altijd houden aan geldende afspraken.

Besluitvorming

Ds. Oostland stelt een andere formulering van besluit 7 voor, maar door aanvaarding van het voorstel van deputaten (30 voor, 3 tegen, 3 onthouding) komt dit voorstel niet in stemming.

Het amendement van ds. Feijen om in besluit 8 toe te voegen ".. mits in overeenstemming met vigerende regelgeving" wordt verworpen (9 voor, 24 tegen, 3 onthouding). De besluiten 2, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 13 en 1 worden met algemene stemmen genomen.

Besluiten 9 en 10 waren al eerder genomen, bij de behandeling van het rapport van deputaten OOG (zie artikel 52)

De preses dankt deputaten. U legde ons een lange lijst van besluiten voor. Het tekent uw loyaliteit aan het kerkverband. U vraagt van de synode op allerlei punten expliciet commitment voor uw werk. Het tekent ook hoe u op de bres staat voor de eigenheid van de diakenen en hun werk. We hopen dat uw werk de inbedding van het diaconale werk in de kerken blijft bevorderen. En graag spreken we op deze plaats onze waardering uit voor het vele werk dat diakenen binnen onze kerken verrichten. Een aantal deputaten zal niet terugkeren: broeders Kleefsman, Geertsema en Van Dusseldorp, dank voor alle jaren van inzet. Het ga u goed en ongetwijfeld zult u werkzaamheden vinden in Koninkrijk van God.

4 juni 2011

Artikel 59

Benoeming deputaten generaal diaconaal deputaatschap

Besluit:

op voorstel van het moderamen in het generaal diaconaal deputaatschap te benoemen:

primi:

A. Bruijnis	Zwolle	2017
S.M.R. de Graaff-Hoekstra	Hattem	2014
L.G. van der Heide	Boerakker	2017
G.J. Koop	Wezep	2017
J. Los	Harfsen	2017
M. Assink	Soest	2020
W.J.G. Basoski	Wezep	2020
R.M. Meijer (s)	Hasselt	2020
J. Serier	Groningen	2020

secundi:

J.P. van Buuren	Zwolle
P. Groen	Nieuweschoot
N.H.C. Roorda-de Jong	Noordhorn

10 juni 2011

Artikel 60

Pastorale Zorg aan Doven en Slechthorenden

Materiaal:

rapport van deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden.

Besluit 1:

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

- a. uit te spreken dat naast de integratie van doven in de eigen, horende gemeente er ook ruimte kan zijn voor een vorm van gemeente-zijn waarin de doven meer een eigen plaats hebben;
- b. deputaten op te dragen om de instructie voor de dovenpredikant in die zin aan te passen.

Gronden:

1. ondanks het streven naar integratie, vindt in de praktijk in een aantal gevallen een verwijdering van de dove met de eigen horende gemeente plaats en andersom;
2. begrip voor de specifieke dovencultuur billijkt het streven naar een vorm van gemeente-zijn waarin de doven optimaal tot hun recht kunnen komen.

Besluit 3:

de instructie voor het deputaatschap pastorale zorg aan doven en slechthorenden vast te stellen (bijlage 5.8).

Besluit 4:

deputaten een budget te verlenen van € 112.000,- (2012), € 113.000,- (2013) en € 114.500,- (2014).

Bespreking

Van de deputaten zijn aanwezig, H.J. Batterink, L. Bruggeman, ds. E.J. Oostland en ds. G.J. Slotman; ook is aanwezig doventolk zr. M. Groen-Verheij.

Ds. Slotman stipt kort het volgende aan. Het werk van deputaten is de afgelopen drie jaar gestempeld door de bespreking op de GS Zwolle-Zuid. De dove moet integreren in de eigen gemeente. Het rapport kan de indruk wekken dat er niet in integratie geloofd wordt, maar dat is niet zo. Er gebeuren heel mooie dingen, maar integratie is niet voor elke dove haalbaar. Er is moeite een plek te vinden in het horende deel van de gemeente. Daarom wordt ruimte gevraagd voor een vorm van specialisatie in het pastoraat en een andere vorm van integratie.

Hierna leest ds. Slotman een brief voor van de dovenpredikant, ds. T. van Dijk, die niet aanwezig kan zijn.

“Geachte voorzitter,

Tot mijn grote spijt kan ik door omstandigheden niet aanwezig zijn in uw vergadering. De thuissituatie is zo dat ik daar momenteel dringend nodig ben. Voor vragen ben ik telefonisch wel bereikbaar. Maar graag richt ik ook het woord tot u, op deze manier.

Ik doe dat onder een drietal samenvattende kopjes:

Regionale doven-gemeente:

De meeste vragen die gesteld zijn bij het rapport van het deputaatschap DSH gaan over het verzoek om het blikveld te verruimen als het gaat om de goede integratie van de dove mensen in onze kerken. Tot nu toe was als uitgangspunt genomen de integratie van de dove in de *eigen, plaatselijke* horende gemeente. Nu wordt gevraagd om meer mogelijkheden. Op het moment dat het deputatenrapport geschreven werd, was een speciale dovengemeente nog een van de opties (zoals die ook bekend is vanuit bijv. Amerika en Zuid-Afrika). Inmiddels is door verder onderzoek duidelijk geworden dat dit voor onze Nederlandse en Gereformeerde situatie niet haalbaar is: de groep doven in onze kerken is daarvoor te klein en woont te verspreid. De andere voorgestelde optie is: één gemeente in een bepaalde regio waar meerdere doven uit die regio lid van worden. Waarbij ze óf in hun eigen woonplaats blijven wonen óf (na verloop van tijd) verhuizen naar die voor doven aangewezen kerkelijke gemeente. De gedachte kan ontstaan dat dit ten koste gaat van goede integratie van de dove in de gemeente. Toch is dit mijns inziens niet zo. Als het goed is, zal de dove persoon die kiest voor lidmaatschap van zo'n regionale gemeente juist *beter* integreren. Namelijk in die *nieuwe* gemeente. Omdat er contact is met meerdere doven. En omdat de inzet van horende mensen (via gebarencursus, e.d.) gemakkelijker te realiseren is en ook meer effectief is bij zo'n grotere groep doven in de gemeente. (De ervaring in CGK/NGK in ons land leert dat sommige doven zich in zo'n gemeente zo thuis gaan voelen, dat ze er zelfs met hun hele gezin voor verhuizen. In dat geval vervalt het nadeel van lid zijn van een "regionale dovengemeente": je kerkelijke situatie los gekoppeld van je primaire verbanden.)

Voor alle duidelijkheid: er is misschien maar een klein aantal doven in de GKv dat uiteindelijk zal kiezen voor lidmaatschap van een regiogemeente. Er zijn verschillende doven die liever lid blijven van hun eigen, plaatselijke gemeente, ook als de integratie daar moeizaam gaat. Omdat ze zelf toch tevreden zijn met hun plek daar (door de sociale contacten), naast hun plaats in de Gereformeerde dovenwereld in de buurt (voor dovendiensten en dovenbijbelstudieverenigingen, e.d.). Maar om er niet in te berusten dat een klein aantal dove mensen in de gemeente van Christus "buiten de boot valt", is de optie van een regionale dovengemeente noodzaak, naar mijn

mening. Sommige *oudere* doven merken dat voorlichting in de afgelopen bijna twintig jaren en ook de inzet van zowel horende als dove gemeenteleden toch niet tot goede integratie heeft geleid. Zij zien het niet zitten hier nog weer energie in te steken en hopen dat er een andere vorm gevonden wordt om toch echt bij de gemeente van Christus te kunnen horen. En sommige *jongere* doven dreigen als gevolg van communicatieproblemen en matige integratie helemaal los te raken van de gemeente, met alle gevolgen van dien voor hun geloof.

Voor mij zelf was het onthullend het volgende te horen van een dove uit onze kerken; het gaat om een goed opgeleid iemand met ook een goede baan in de horende wereld. Hij heeft er voor gekozen lid te zijn van de plaatselijke Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt). Hij is de enige dove in die gemeente. Hij is ook niet (zoals sommige doven) terughoudend in het gebruik maken van een tolk Nederlandse Gebarentaal. Met behulp daarvan draait hij mee in zijn miniwijk. Maar hij geeft aan: zelfs met tolk erbij kan ik niet echt meedoen aan de diepgaandere gesprekken (Bijbelstudie, voorlichting over kerkelijke besluitvorming, ontwikkelingen in het kerkelijk leven, e.d.). Omdat hij vanwege dat vertaalproces altijd achter de feiten aanloopt in het gesprek. Echt verwerken van wat hij hoort en er op dat moment op reageren lukt niet. Dus is hij genoodzaakt dat in de (Gereformeerde) dovenwereld te zoeken. Hij wil dus *graag* horen bij de horende gemeente ter plekke. Hij heeft ook een aantal sociale contacten in die gemeente. Maar werkelijk mee doen (als lid van die gemeente en van de Gereformeerde Kerken) lukt niet. Dit voorbeeld maakte voor mij duidelijk hoe belangrijk het is om ook voor dove mensen (die dat willen) een vorm te vinden binnen onze kerken waarin ze zich wel veel meer thuis voelen en veel meer mee kunnen doen: door meer mee te *krijgen van* hun horende broers en zussen en meer mee te kunnen *geven aan* hun horende broers en zussen. Een regionale dovengemeente is hiervoor een goede optie.

Samenwerking Dit Koningskind:

Graag wil ik op deze plaats stil staan bij de samenwerking tussen DSH en *Dit Koningskind*. En met name tussen de medewerkster voor doven van *Dit Koningskind* Lia Visscher en mij. Ik wil daar deze keer nadrukkelijk mijn grote waardering voor uitspreken, ook richting de gezamenlijke kerken, omdat Lia te kennen heeft gegeven met dit werk te stoppen (na twaalf jaar). Veel van mijn werk als dovenpredikant komt overeen met dat van mijn collega's in de horende gemeentes (voorgaan in diensten, catechese, pastoraat, e.d.). Toch is het ook heel anders door de communicatieproblemen tussen dove en horende mensen en de gevolgen daarvan, ook voor hun geloofsleven. Dat kan ik dus niet delen met mijn 'gewone' collega's. Gelukkig zijn er nog een paar dovenpredikanten in ons land. En heb ik met name met mijn CGK-collega Adri Dingemanse geregeld contact. Hij woont ook in Zwolle en doet hetzelfde werk als ik. Maar niet met dezelfde mensen. Dus ook met hem kan ik veel van mijn werk toch niet echt delen. Gelukkig was Lia er. Zij kende de dovenwereld en de dovencultuur. Zij kende ook de meeste dove mensen in onze kerken, omdat ze hen persoonlijk bezocht en veel activiteiten voor hen (mee) organiseerde (cursus bijbelnaamgebaren; cursus geloofsopvoeding dove ouders-horende kinderen; Jongerenplatform voor dove jonge christenen in ons land; Themadagen, vierdaags Hemelvaartscongres; Gereformeerde hulpverlening bij maatschappelijke moeiten; enz.). Waar ik werkzaam mag zijn in het specifieke dovenpastoraat in onze kerken, valt Lia's werk te typeren als specifiek dovendiaconaat. Erg belangrijk voor onze dove en slechthorende broers en zussen, en voor mij als hun herder en leraar. Bij het officiële afscheid van Lia (vorige week tijdens ons jaarlijkse Hemelvaartscongres) heb ik aangegeven: ik mag niet zeggen dat mijn werk de afgelopen tien jaar *onmogelijk* zou zijn geweest zonder Lia. Want dan zou ook ik nu kunnen stoppen. Maar mijn werk zou zonder haar wel veel *moeilijker* zijn geweest. En het zal ook veel moeilijker *worden* wanneer er niet weer een "dovendiacones" in onze kerken komt. Ik hoop dan ook dat u als kerken zich zult inzetten om dit (ook financieel) weer mogelijk te maken.

Tenslotte:

Ik vind het nog steeds een voorrecht dat ik mag werken als predikant voor onze dove en slechthorende broers en zussen. Ik zie het als een wonder van Gods genade dat Hij ook hen wil bereiken met zijn bevrijdende Woorden. En dat ik dat Woord mag opdienen in hun eigen taal.

Daarom wil ik afronden met u te bedanken voor het vertrouwen dat u in mij stelt om dit werk te doen. Ik wens U de leiding van Gods Geest toe bij uw besprekingen en beslissingen m.b.t. het dovenbeleid, en bij al uw verdere werkzaamheden.

Verbonden in onze Heer,
Tjerk van Dijk”.

Bespreking

De integratie in de gemeente van doven en slechthorenden is voor veel broeders belangrijk. Dat vinden deputaten ook, maar er moet meer mogelijk zijn. Integratie lukt in de ene gemeente beter dan in de andere en dat kan aan beide partijen liggen. Soms kan met moderne middelen een brug geslagen worden, b.v. tijdens een kerkdienst. Maar ook dan is het nog niet gemakkelijk, maakt deputaat Bruggeman duidelijk. Zelfs een preek op papier is niet altijd voldoende om de inhoud goed te interpreteren. Verder is het de ervaring dat, al doet de horende nog zo zijn best om rekening te houden met de dove, dit na enige tijd toch weer verflauwt. Voor specialisatie is begrip bij afgevaardigden, maar gaat een speciale kerk niet te ver? De dovenwereld heeft echter zijn eigen taal en cultuur. Alles wat er in de horende gemeente gedaan wordt voor de dove blijft, ondanks goede bedoelingen, marginaal. Daarom is een tweesporenbeleid goed. Het is ook belangrijk om breed om je heen te kijken naar interkerkelijke samenwerking. Ds. Slotman benadrukt dat deputaten pleitbezorger willen zijn voor de dove broeder en zuster. De samenwerking met *Dit Koningskind* is heel belangrijk en gehoopt wordt dat deze bestendig kan worden nu Lia Visscher met haar werkzaamheden ophoudt.

Besluitvorming

Door de brs. Feijen, De Groot, Knepper, Leeftink, Moedt, Pos en De Vries wordt voor besluit 2 een andere tekst voorgesteld:

- a. *uit te spreken dat de integratie van doven in de eigen, horende gemeente uitgangspunt van het beleid blijft in de pastorale zorg voor doven en slechthorenden; daarnaast kan er ook ruimte zijn voor een vorm van gemeente-zijn waarin de doven meer een eigen plaats hebben;*
- b. *deputaten op te dragen met een goed onderbouwd voorstel te komen met betrekking tot de wenselijkheid en haalbaarheid om per regio bepaalde gemeentes aan te wijzen die zich speciaal richten op dove broeders en zusters, en daarbij in elk geval de mening van alle dove broeders en zusters (of hun ouders) te inventariseren; en hierbij nadrukkelijk de samenwerking met andere kerken te zoeken;*
- c. *deputaten op te dragen te onderzoeken in hoeverre de instructie van de dovenpredikant in het licht van bovenstaande moet worden aangepast wat betreft taakomschrijving, verbondenheid aan een kerkelijke gemeente en maximale ambtsduur.*

Dit amendement wordt verworpen met 9 stemmen voor, 25 tegen en 2 onthoudingen.

Deputaten zijn wel akkoord met een door dezelfde afgevaardigden nieuw voorgesteld lid f van hun instructie, en een aanscherping van lid e en lid i. Ook de synode stemt met deze aanpassing in: 35 voor, 1 onthouding.

Alle besluiten worden vervolgens met algemene stemmen genomen.

De preses dankt deputaten, in het bijzonder de aftredende (zr. Bronsema en de brs. Bruggeman en Slotman): uw werk is voor onze dove broeders en zusters van groot belang. We realiseren ons dat de aard van hun handicap een heel bijzondere is. Wat is het vermogen om te horen belangrijk in de omgang met God en in de onderlinge gemeenschap. Het vergt voor onze dove broeders en zusters heel bijzondere hulpmiddelen en voorzieningen. We prijzen ons gelukkig met een predikant die voor deze leden van het lichaam van Christus wezenlijke betekenis heeft. We hopen dat onze besluiten een bijdrage leveren aan een bij hen passende inbreng van onze dove broeders en zusters in de kerk van Christus. We dragen deputaten, dovenpredikant en onze broeders en zusters zelf op aan onze God.

17 juni 2011

Artikel 61

Benoeming deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden

Besluit:

op voorstel van het moderamen als deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden te benoemen:

H.J. Batterink	Nieuwleusen	2014
J. Jager-Nentjes	Spakenburg	2020
G.J. Klapwijk	Zutphen	2020
E.J. Oostland (s)	Ommen	2017
F. Schoon	Groningen	2017
N. Versteeg (penningmeester)	Beemte Broekland	2014

adviseur:

ds. T. van Dijk   Zwolle

Verder wordt als benoemd beschouwd diegene die nog zal worden voorgedragen uit de kring van doven en slechthorenden.

27 mei 2011

Artikel 62

Geestelijke verzorging militairen

Materiaal:

rapport deputaten geestelijke verzorging militairen.

Besluit 1:

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten te benoemen, verdeeld over de secties krijgsmachtpredikanten en militairen, met de volgende opdracht:

Sectie krijgsmachtpredikanten:

- a. als instantie te fungeren waaraan de overheid (c.q. de hoofdkrijgsmachtpredikant) mededeling kan doen, indien zij een of meer krijgsmachtpredikanten uit de gereformeerde kerken wenst;
- b. de ontwikkeling in de (geestelijke verzorging binnen de) krijgsmacht zo nauwkeurig mogelijk te volgen, te toetsen en zo nodig daarop in te spelen;
- c. een nauw contact met de hoofdkrijgsmachtpredikant te onderhouden om zo mogelijk tot goede afspraken te komen voor een verantwoord functioneren van door onze kerken uitgezonden krijgsmachtpredikanten;
- d. het lidmaatschap van de CIO-M te continueren en daarin naar vermogen een constructieve bijdrage te leveren;
- e. ijverig te zoeken naar predikanten die geschikt en bereid zijn de functie van krijgsmachtpredikant te vervullen en zo te komen tot een bezetting van de plaatsen die voor gereformeerde predikanten beschikbaar zijn. Daarbij dient gehandeld te worden conform de door de GS Zuidhorn 2002-2003 vastgestelde en door de GS van Amersfoort-Centrum 2005 bevestigde regelingen A, B en C;
- f. ten aanzien van hun arbeid zo nodig met voorstellen te komen in overleg met deputaten relatie kerk en overheid;
- g. geregeld contact te onderhouden met de krijgsmachtpredikanten om van hen rapport te ontvangen van hun werkzaamheden, hen bij te staan in de uitoefening van hun functie en van hen informatie te ontvangen over de stand van zaken.

Sectie militairen:

- a. het opzetten en onderhouden van een netwerk van gereformeerde militairen in binnen- en buitenland;
- b. het onderhouden van contacten met het thuisfront van gereformeerde militairen, met inschakeling van de thuiskerken;
- c. het begeleiden van gereformeerde militairen bij hun plaatsing in of uitzending naar het buitenland.

Algemeen:

- a. het organiseren van bijeenkomsten waarin militairen toegerust worden voor hun taak als christen bij Defensie;
- b. het, op basis van bestudering van de ontwikkelingen binnen de krijgsmacht, opstellen van nota's en adviezen, die in de contacten met de hoofdkrijgsmachtspredikant en bij de deelname aan de CIO-M een constructieve bijdrage aan de geestelijke verzorging van militairen kunnen betekenen.

Besluit 3:

de volgende *regeling ten aanzien van de emeritering van krijgsmachtspredikanten vast te stellen:*

- a. gezien een groot aantal onzekere factoren met betrekking tot de hoogte van de emeritaatsgelden van de krijgsmachtspredikant, af te wachten tot het tijdstip van emeritering, alvorens een regeling te treffen over de hoogte van zijn uitkering;
- b. (conform het gestelde in regeling C art. 8 het tweede gedeelte) dat de kerken gezamenlijk aansprakelijk zijn voor de financiële positie van de krijgsmachtspredikant bij ontslag uit het krijgsmachtspredikantschap, anders dan door verwijtbaar gedrag;
- c. dat het totaal van de emeritaatsuitkering en het ABP-pensioen van de geëmeriteerde krijgsmachtspredikant niet lager zal zijn dan de uitkering die een gemeentepredikant met een overeenkomstig aantal dienstjaren bij zijn emeritaat gemiddeld ontvangt.

Besluit 4:

de Regeling A artikelen 3 en 7, Regeling B en C artikelen 4-6, 10-15 als volgt te wijzigen (wijzigingen cursief weergegeven):

Regeling A artikel 3

De deputaten regelen en begeleiden voor zover nodig de speciale toerusting van de predikant. Zij staan hem verder met raad en daad terzijde. Daartoe bezoeken zij hem minstens één keer per jaar op zijn standplaats en spreken zij twee keer per jaar met hem over zijn arbeid, *mede aan de hand van zijn jaarlijkse rapport* aan de kerkenraad. Tevens nodigen zij hem uit voor elke vergadering die zij houden en informeren zij hem regelmatig over hun arbeid.

Regeling A artikel 7

Wanneer de predikant niet langer voldoet aan de vereisten die gelden voor een gereformeerde krijgsmachtspredikant, delen de deputaten dit, na overleg met de predikant, *zo spoedig mogelijk* aan de bevoegde militaire instanties mede. Van deze mededeling zenden zij een afschrift aan de predikant. *Zij nemen contact op met de militaire instanties* voor een passende beëindiging van zijn werk als krijgsmachtspredikant, voor zover dit tot hun taak en bevoegdheid behoort. Zij doen dit ook in een situatie waarin door initiatief van de zijde van de militaire instanties tussentijds aan het krijgsmachtspredikantschap een einde komt.

Regeling B parallel C artikel 4

Behalve de hem door de hoofdlegerpredikant opgedragen taken vervult de predikant ten behoeve van het werk dat de Gereformeerde Kerken gezamenlijk doen voor de geestelijke verzorging van militairen de taken die aan dat doel dienstbaar zijn, zoals:

- a. het mede verzorgen van de toerusting van toekomstige krijgsmachtspredikanten uit de Gereformeerde Kerken;
- b. het deelnemen aan de begeleiding van conferenties *en thuisfrontavonden* voor gereformeerde militairen;

- c. het deelnemen aan de ondersteuning van gereformeerde (reserve-) krijgsmachtpredikanten;
- d. het twee keer per jaar informeren van de deputaten inzake zijn arbeid en het met hen bespreken van zijn werk aan de hand van zijn *jaarrapport* aan de kerkenraad;
- e. het adviseren van de vergadering van deputaten, zo vaak deze zijn advies noodzakelijk achten en *het tenminste eenmaal per jaar bijwonen van de vergaderingen van deputaten*.

Regeling B parallel C artikel 6

De predikant onderhoudt de band met de kerk waaraan hij is verbonden, op de volgende wijze:

- a. hij brengt *één keer* per jaar schriftelijk rapport uit aan de kerkenraad over zijn werkzaamheden;
- b. hij gaat ten minste vier keer per jaar, tenzij zijn dienst als krijgsmachtpredikant dit verhindert, voor in een kerkdienst, daartoe door zijn kerkenraad uitgenodigd;
- c. hij is zo mogelijk aanwezig in de *vergadering* van de kerkenraad waarin deze zijn rapportage behandelt en verder zo vaak de kerkenraad zijn aanwezigheid noodzakelijk acht voor zijn functioneren als aan de gemeente verbonden krijgsmachtpredikant;
- d. hij informeert de gemeente *één keer* per jaar op aanwijzen van de kerkenraad mondeling of schriftelijk over zijn werk.

Regeling B parallel C artikel 11 -13

Artikel 11

Wanneer de kerkenraad besluit om over de predikant naar de geldende regels kerkelijke tucht te oefenen, doet hij hiervan onverwijld schriftelijk mededeling aan de predikant en aan deputaten [*weglaten: en aan de hoofdkrijgsmachtpredikant*]. Indien de predikant elders woont, wordt aan de kerkenraad van de kerk van welke de predikant lid is mededeling gedaan. *Deputaten delen de schorsing of afzetting z.s.m. schriftelijk mee aan de hoofdkrijgsmachtpredikant*.

Artikel 12 (voorheen: art 11b)

Een schorsing van de predikant heeft tot gevolg, dat deputaten met de hoofdkrijgsmachtpredikant overleg voeren over de consequenties van de schorsing voor de werkzaamheden van betrokkene als krijgsmachtpredikant. Afhankelijk van de redenen tot schorsing kan dit inhouden dat kerkelijke dan wel sociale aspecten van het werk als krijgsmachtpredikant gedurende de termijn van de schorsing worden stopgezet, dan wel dat betrokkene gedurende de termijn van schorsing geheel van zijn taken wordt ontheven. [rest van art. 11 (oud) vervalt].

Artikel 13 (voorheen art. 12)

Wanneer de predikant ophoudt lid van de Gereformeerde Kerken te zijn, laat hij dit onverwijld aan de kerkenraad en aan de deputaten weten. *Deputaten melden dit onverwijld schriftelijk aan de hoofdkrijgsmachtpredikant*. Op grond hiervan komt aan zijn zending vanuit de GKv als krijgsmachtpredikant onmiddellijk een einde. Ook verliest hij alle aan zijn predikantschap door de kerk verbonden rechten.

Overige artikelen henummeren.

Besluit 5:

deputaten een budget te verlenen voor 2012 van € 7.000,--, voor 2013 van € 8.900,-- en voor 2014 van € 7.000,--. Het totale budget komt daarmee op € 22.900,--.

De aangepaste regelingen zijn opgenomen als bijlagen 5.9 A, B, C

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig G. Bijlenga, G.H. Elzinga, B.H. Hop en ds. W.M. van Wijk.

In de bespreking wordt o.a. ingegaan op de onderwerpen emeritaatsgelden en schorsing.

Is het wel mogelijk als synode te besluiten over emeritaatsgelden? Dat hoort toch bij de VSE? Deputaten benadrukken dat het de bedoeling is om een bodeminkomen voor de predikanten te garanderen. De kerken blijven gezamenlijk aansprakelijk voor de financiële positie van de krijgsmachtpredikant. Er moet dus een goede regeling zijn. Overleg met VSE vindt plaats.

Bij schorsing moet men zich realiseren dat er in de militaire dienst meer te doen is dan voorgaan. Dat laatste zal dan in de militaire dienst ook niet meer mogen. Maar het sociale aspect is ook belangrijk en dit kan mogelijk gewoon voortgang vinden. Alhoewel kerken de predikant benoemen, is deze in dienst bij de krijgsmacht, zodat overleg bij een schorsing met de hoofdkrijgsmachtpredikant noodzakelijk is.

Besluitvorming

Besluit 2 wordt met algemene stemmen genomen.

Besluit 3 wordt eveneens genomen (voor 25, tegen 6 en onthouding 4).

Ds. Harmannij amendeert besluit 4. Hij stelt voor om bij Regeling B, parallel C, in artikel 5 de door deputaten voorgestelde zin "Ook weet hij zich voor zijn werkzaamheden geroepen zich te gedragen overeenkomstig de beroepscode die door de predikantenvereniging is aangenomen" te laten vervallen, omdat de synode hierover een algemeen besluit zal nemen bij de behandeling van het rapport van deputaten dienst & recht. Dit voorstel wordt aangenomen (voor 29, tegen 2 en onthoudingen 4). Het voorstel om in besluit 4, artikel 12, de regel "De hoofdkrijgsmachtpredikant overlegt intern bij Defensie over de arbeidsrechtelijke consequenties", te laten vervallen, wordt overgenomen door deputaten. Het tegenvoorstel voor dit artikel, van ds. Oostland en oud. Feenstra, "Afhankelijk van de redenen tot schorsing kan dit inhouden dat sociale aspecten van het werk als krijgsmachtpredikant gedurende de termijn van de schorsing worden voortgezet. Betrokkene kan ook gedurende de termijn van de schorsing geheel van zijn taken worden ontheven" haalt het niet (voor 12, tegen 21 en onthouding 2). Wel wordt op voorstel van oud. Feenstra een nieuw voorgesteld artikel over de gevolgen van afzetting geschrap (voor 19, tegen 12, onthouding 4). Ds. Harmannij stelt voor om de passage in (oude nummering) art. 11 "Als genabuurde kerk in een procedure naar artikel 79 K.O. fungeert de kerk te ..... Als classis volgens artikel 79 K.O. en als beroepsinstantie naar artikel 31 K.O. fungeert de classis ..... van de Gereformeerde Kerken" te laten vervallen. Deputaten nemen dit voorstel over.

Besluit 4 wordt daarop met 1 onthouding genomen.

De besluiten 5 en 1 worden met algemene stemmen genomen.

De preses bedankt de deputaten, in het bijzonder de aftredende deputaten H. Emmens en L. Jobse. U werd de afgelopen periode geconfronteerd met de afzetting van een van onze krijgsmachtpredikanten: een voor hem en zijn gezin, voor de betrokken kerk en voor u ingrijpend gebeuren. U hebt conform uw opdracht kunnen werken ten behoeve van de predikanten uit onze kerken die werken bij de dienst Geestelijke Verzorging van de krijgsmacht. Wij dragen hen bij hun werk in het koninkrijk en op buitenlandse missies aan de Here op. In ons gebed betrekken we onze overheid en alle mannen en vrouwen die zich in en rond de krijgsmacht inzetten voor recht en vrede in de wereld. U als deputaten bidden we Gods zegen toe voor uw voortgaande werk.

28 mei 2011

Artikel 63

Benoeming deputaten geestelijke verzorging militairen

Besluit:

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten geestelijke verzorging militairen:

sectie krijgsmachtpredikanten:

primi:

C. van Breemen	Soest	2014
W.M. van Wijk	Deventer	2017
B.H. Hop	Bunschoten	2017
K. van Hoek	Nieuwleusen	2017
G. Zijlstra	Deventer	2020

secundus:

G.A. Rietveld   Amersfoort

sectie militairen:

primi:

A. van den Berg (s)	Hardenberg	2014
G. Bijlenga	Nieuwleusen	2017
G.H. Elzinga	Deventer	2014
K. ter Veer	Zutphen	2014
H.P. Heidema	Ermelo	2020

secundus:

R. Lap   Deventer

27 mei 2011

Artikel 64

Radio- en Televisie-uitzendingen

Materiaal:

1. rapport deputaten radio- en televisie-uitzendingen, d.d. 15 november 2010;
2. aanvullend rapport deputaten, d.d. 17 maart 2011.

Besluit 1:

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

- a. de naam van het deputaatschap te wijzigen in “mediazaken”;
- b. in de komende periode de omvang van het deputaatschap te beperken tot 5 deputaten en hen daarbij op te dragen, zelf versterking te zoeken bij specialisten binnen de kerken, die op de verschillende gebieden die ‘multi-medialandschapsaangelegenheden’ betreffen aanwezig zijn.

Grond:

De ontwikkelingen in het medialandschap geven aanleiding de naam van dit deputaatschap te veranderen.

Besluit 3:

deputaten op te dragen:

- a. radio- en televisie-uitzendingen van kerkdiensten te verzorgen, met het oog op de verkondiging van het evangelie in deze wereld en de binnen de media aanwezige of toekomstige mogelijkheden optimaal te benutten;
- b. zich te bezinnen over de vraag hoe uiteenlopende doelgroepen (met name enerzijds traditionele kerkgangers die niet meer mobiel zijn en anderzijds mensen die zich ver van kerk en geloof verwijderd hebben) bereikt kunnen worden;
- c. er op toe te zien dat de autonomie van de kerken over de uitzendingen in “kerkelijke zendtijd” zoveel als mogelijk wordt veilig gesteld en gehandhaafd;
- d. contacten met andere deputaten en commissieleden van kerkverbanden die in de ZvK (“Zendtijd voor Kerken”) samenwerken te onderhouden en, waar mogelijk, visie en beleid te ontwikkelen voor de mogelijkheden die de overheid (nog) biedt op het gebied van Radio, Televisie en Nieuwe Media, maar ook voor de mogelijkheden die, door technische ontwikkeling, steeds meer binnen het bereik van de kerken komen te liggen, ook zonder overheidsgelden.

Besluit 4:

Deputaten een budget te verlenen van € 1.000,- per jaar.

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig: ds. G. Gunnink en M.A. Niemeijer. Van het bureau ZvK is aanwezig G. Bril. Deputaat Gunnink laat weten dat er in de afgelopen drie jaar veel is veranderd. De lokale kerkdienst kan in de thuisbioscoop worden gevolgd. Op audio- en videogebied zijn er veel ontwikkelingen gaande. Steeds meer plaatselijke kerken zenden hun kerkdiensten uit via internet. Toch is het belangrijk om als GKv betrokken te blijven bij de ZvK. Op die manier kan een buitenstaander (o.a. via zappen op de tv) makkelijker bereikt worden. In de mediawereld verandert er veel, ook onder druk van de politiek. In 2010 is een nieuwe, vijfjarige concessie voor uitzenden verkregen. Het is een Godsgeschenk dat hier nog steeds geld voor wordt verkregen van de overheid. Verandering van organisatiestructuur en fusiedrift zullen onze inbreng echter niet makkelijker maken. Toch zijn deputaten onlangs akkoord gegaan met een fusie tussen ZvK en IKON, omdat de veranderingen onvermijdelijk zijn en dan kun je er maar beter bij betrokken blijven, al is het op een ander niveau. Dat de uitgezonden kerkdiensten verschillen, hangt samen met de ontwikkelingen in de plaatselijke kerken. De uitzending blijft de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerk. Na een dienst staat er een nazorgteam paraat. Nederland is een zendingsland geworden. Daarbij willen deputaten graag eigentijds gereformeerd blijven. Dat men de oude vertrouwde naam wil veranderen, heeft alles te maken met de grote veranderingen die er op het gebied van audio en video plaats vinden en te verwachten valt dat de huidige naam de lading van het schip niet meer dekt.

Besluitvorming

Besluit 2 wordt genomen met 33 voor, 1 tegen en 1 onthouding; de overige besluiten worden met algemene stemmen genomen.

De preses dankt deputaten, in het bijzonder de aftredende deputaat G.A. Breteler. U bent werkzaam op een terrein waarop veel gaande is: de wereld van de publieke omroep. Daarmee bent u een van de vooruitgeschoven posten van onze kerken. U hebt nog weer eens helder aangegeven wat uw werk is: kerkdiensten verzorgen. En u hebt ons aangegeven wat uw doelgroepen zijn. Ons werd duidelijk wat voor voetangels en klemmen u tegenkomt op uw pad bij overheid en doelgroepen. We bidden u toe dat de Here ons mogelijkheden blijft geven om dit werk op een verantwoorde manier te blijven doen.

18 juni 2011

Artikel 65

Benoeming deputaten mediazaken

Besluit:

op voorstel van het moderamen als deputaten mediazaken te benoemen:

E. Douma-Bezemer	Den Haag	2020
W.J.A. Driessens	Zwolle	2017
B. Jonker	Dalfsen	2014
M.A. Niemeijer (s)	Den Haag	2014
D. Scheepstra	Oudorp (NH)	2020

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 6

Opleiding, onderzoek en dienstverlening

Artikel 66

Theologische Universiteit

Materiaal:

1. rapport van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur van de Theologische Universiteit, met 12 bijlagen;
2. aanvullend rapport van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur van de Theologische Universiteit;
3. aanvullende notitie van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur van de Theologische Universiteit;
4. brief van de Canadian Reformed Churches d.d. 9 maart 2011, waarin ernstige zorgen en bezwaren worden uitgesproken m.b.t. de volgende ontwikkelingen: een veranderende visie op de uitleg van de Schrift bij de TU in Kampen, de lopende samensprekingen met de Nederlands Gereformeerde Kerken en het werk van deputaten Man/Vrouw in de kerk;
5. brieven van de kerken te Katwijk (d.d. 2 juni 2010), Smilde (d.d. 22 december 2010), Ten Boer (d.d. 3 januari 2011) en Bunschoten-Oost (d.d. 13 februari 2011), waarin ernstige zorgen over de koers van de Theologische Universiteit worden uitgesproken;
6. vertrouwelijk schrijven van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur d.d. 23 mei 2011.

Besluit 1:

het door de Raad van Toezicht uitgeoefende toezicht op het College van Bestuur goed te keuren en de Raad van Toezicht decharge te verlenen.

Besluit 2:

het door het College van Bestuur onder toezicht van de Raad van Toezicht gevoerde algemeen bestuur en beheer van de Theologische Universiteit goed te keuren.

Besluit 3:

het door het College van Bestuur gevoerde financieel beleid en beheer alsmede het daarop uitgeoefende toezicht door de Raad van Toezicht goed te keuren.

Besluit 4:

het beleid van het College van Bestuur en de Raad van Toezicht inzake de opzegging van het Akkoord van samenwerking voor de Vooropleiding goed te keuren en dit te berichten aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Grond:

het College van Bestuur en de Raad van Toezicht laten in hun rapport zien dat strategische overwegingen en wettelijke ontwikkelingen alsmede de mogelijkheid van incorporatie van het benodigde onderwijs in de bijbeltaal in het zesjarig curriculum hebben geleid tot hun besluit aan het stellen van instroomeisen en aan handhaving van de vooropleiding een einde te maken.

Besluit 5:

de herziening van de functies van de docenten E.A. De Boer, G. Kwakkel en M. Sebens, zoals gerapporteerd in het schrijven van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur d.d. 23 mei 2011 goed te keuren.

Besluit 6:

nieuw te benoemen deputaten als Raad van Toezicht te machtigen:

- a. in naam van de kerken toezicht te houden op het bestuur van de Theologische Universiteit volgens het statuut;
- b. voort te gaan op de weg van strategische positionering van de Theologische Universiteit zoals die o.a. is vastgelegd in *'Dienstbaar en wendbaar'*; uitgangspunten en randvoorwaarden blijven:

1. de Gereformeerde Kerken in Nederland weten zich krachtens artikel 18 KO verantwoordelijk voor het onderhouden van een eigen wetenschappelijke opleiding van hun predikanten, die zowel een bachelor- als een (predikants-)mastertraject omvat;
2. de Theologische Universiteit staat open voor en is positief gericht op andere studie-uitgangen ten dienste van de bewaring en voortgang van het evangelie in kerk en wereld;
3. samenwerking met andere instellingen dient de beoefening en uitstraling van de gereformeerde theologie nationaal en internationaal ten goede te komen c.q. te versterken;
4. de aard en mate van de samenwerking van de Theologische Universiteit met andere instellingen dient in overeenstemming te zijn met de mate van kerkelijke en confessionele verbondenheid met deze instellingen;
5. inhoudelijke samenwerking en afstemming met het HBO dient met name het beroepsvoorbereidend profiel van het onderwijs en het wetenschappelijk profiel van het onderzoek van de Theologische Universiteit te bevorderen.

Besluit 7:

de Raad van Toezicht op te dragen op de voortgezette zitting (in 2012) de synode te dienen met een rapportage inzake:

- a. de herziening, wijziging en actualisering van het statuut:
  - de verhouding en werkwijze van het Curatorium in relatie tot het bevoegd gezag (College van Bestuur) en de mandaterende Raad van Toezicht;
  - de opheffing van de Vooropleiding en daaraan verbonden bepalingen;
  - andere wijzigingen die (niet) algemeen bekend zijn;
- b. de afhandeling van de in het materiaal onder 4 en 5 genoemde brieven;
- c. de profielschetsen voor de leden van de Raad van Toezicht en van het Curatorium;
- d. de oprichting van een bijzondere leerstoel 'christelijke identiteit';
- e. de mogelijkheden tot samenwerking met andere theologische opleidingen;
- f. de uitwerking van de '*Aanvullende notitie*' alsmede de afstemming met deputaten F&B over de financiële gevolgen;
- g. een protocol hoe om te gaan met bezwaren die uit de kerken worden ingediend inzake benoemingen aan de TU.

Grond:

het College van Bestuur en de Raad van Toezicht zullen enkele stappen moeten zetten om de positie van de universiteit te versterken. Wachten tot de synode van 2014 kan te lang zijn en verlamdend werken om vervolgstappen te zetten in het proces dat de universiteit moet inzetten.

Besluit 8:

de naam van de Stichting voor de financiële verzorging van de Opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland gevestigd te Groningen, te wijzigen in Stichting Steunfonds Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland en krachtens statutenwijziging het beheer en bestuur van de Stichting geheel neer te leggen bij de Raad van Toezicht van de universiteit.

Besluit 9:

de volgende generaal-synodale deputaatschappen aan te wijzen als deelnemers in het universiteitsberaad:

Archief en documentatie
Betrekkingen buitenlandse kerken
Bijbelvertaling
Diaconale zaken
Liturgie en kerkmuziek
Geestelijke verzorging militairen
Kerkelijke eenheid
M/V in de kerk
Mediazaken

Ondersteuning ontwikkeling gemeenten
Probleembehandeling
Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding
Relatie kerk en overheid
Seksueel misbruik in kerkelijke relaties
Zending, hulpverlening en training

Besluit 10:

- a. de meerjarenbegroting 2012-2014 van de Theologische Universiteit vast te stellen op basis van de in die begroting opgenomen formatiebehoefte;
- b. de bijdragen van de kerken voor de Theologische Universiteit in de jaren 2012 tot en met 2014 te bepalen op de bedragen zoals deze vermeld staan in de meerjarenbegroting 2012-2014 en, wanneer de loonkostenontwikkeling daartoe aanleiding geeft, aan te passen op grond van werkelijke uitkomsten in overleg met deputaten financiën en beheer;
- c. de gewijzigde begrotingen 2010 (extra kosten € 183.876,-) en 2011 (extra kosten € 204.293,-), zoals toegevoegd aan de meerjarenbegroting 2012-2014, vast te stellen.

Grond:

1. de bijzondere situatie, dat de begroting van de Theologische Universiteit voor ongeveer 80% uit personeelskosten bestaat, maakt het noodzakelijk dat bij een afwijking tussen de begrote en werkelijke loonkostenontwikkeling de bedragen worden aangepast in overleg met deputaten financiën en beheer.
2. de bijstellingen van de begrotingen 2010 en 2011 zijn noodzakelijk gebleken door de toekenning van de rijksbekostiging, de strategienota "Dienstbaar en wendbaar", afschaffing van de Vooropleiding en het oplossen van gesignaleerde knelpunten. De bijstellingen zijn besproken met deputaten F&B en hebben hun instemming.

Besluit 11:

de Raad van Toezicht en het College van Bestuur van de TU op te dragen om in overleg met deputaten financiën en beheer en de financiële commissie van de GS aan de synode in voortgezette zitting (2012) een voorstel te doen inzake de additionele investeringen voor de uitbouw van het onderwijs en het onderzoek zoals verwoord in de aanvullende notitie van de TU.

Grond:

nader overleg tussen Raad van Toezicht en het College van Bestuur, deputaten F&B en de financiële commissie van de GS is geboden om de bestaande (financiële) afspraken van F&B met de TU te toetsen en in het voorstel te verdisconteren.

Besluit 12:

de door deputaten financiën en beheer aan te houden financiële reserve rijksbijdrage te bepalen op € 2 miljoen, op te bouwen in de jaren 2010 en 2011 en (voor een eventueel resterend bedrag) in 2012. Jaarlijks zal door deputaten financiën en beheer een schriftelijke opgave van de hoogte van deze reserve worden verstrekt aan het College van Bestuur van de Theologische Universiteit.

Grond:

door de GS van Amersfoort-Centrum 2005 is besloten dat deputaten financiën en beheer een financiële reserve rijksbijdrage dienen aan te houden. Deze reservering dient in te gaan op het moment van toekenning door de overheid van de rijksbijdrage en dient een in nader overleg met het College van Bestuur van de Theologische Universiteit te bepalen omvang te bereiken. Overleg heeft geleid tot een te bepalen omvang van deze reserve op het niveau van ca. 2 jaar "netto" rijksbijdrage (rijksbijdrage minus schatting extra kosten, verband houdend met rijksbekostiging).

Bij de informatieve zitting op 5 maart zijn als deputaten-curatoren aanwezig: P.G. Bakker, ds. F.J. Bijzet en ds. P.L. Voorberg. Van de Raad van Toezicht: D. Laan, ds. P. Niemeijer, ds. J. Ophoff, G.J. Schutte en B. Siepel. Verder van het College van Bestuur: de directeur, J. de Jong, en de rector, prof. M. te Velde.

De TU is al vanaf 1975 door de rijksoverheid erkend. Daartoe moet de TU wel aan wettelijke eisen voldoen. De bachelor/master structuur is doorgevoerd. Dit vraagt om goede aansluiting met andere opleidingen; studenten kunnen halverwege overstappen. De eis van de TU dat studenten vooraf de klassieke talen al moeten kennen, kon vanwege de regelgeving van de overheid niet worden gehandhaafd. Het onderwijs in de bijbeltalen is daarom geïntegreerd in de studie zelf. Bijgevolg is de afzonderlijke Vooropleiding opgeheven. Het samenwerkingsakkoord met de Christelijke Gereformeerde opleiding op dit punt is beëindigd.

Vanaf 2010 wordt de TU deels bekostigd door de rijksoverheid. Dit is geen subsidie die elk moment kan worden gestopt, maar een maatregel die bij wet is vastgelegd en dus ook alleen door een wetswijziging kan worden beëindigd.

De bestaansgrond voor de TU is het opleiden van gereformeerde predikanten. De instroom is echter breder. Veel aankomende studenten weten nog niet precies welk beroep ze willen kiezen. Daarin verschillen ze dus niet van andere jongeren. Ook worden al decennia lang vrouwen toegelaten tot de opleiding. Studenten van buiten de Gereformeerde Kerken zijn eveneens welkom. Zij hoeven niet de gereformeerde belijdenis te onderschrijven, maar moeten wel verklaren dat ze positief staan tegenover het gereformeerde karakter van de opleiding. Deze brede opzet versterkt de opleiding niet alleen getalsmatig; ook inhoudelijk scherpen dergelijke studenten de universiteitsgemeenschap op. De TU is een relatief kleine instelling, en de docenten zetten zich op vele manieren in voor de kerken. Daardoor dreigt het aspect Onderzoek achterop te raken. De opleiding wil voor de komende tijd daar flink op investeren, onder meer door de benoeming van nieuwe onderzoekers en een speciale onderzoeksdirecteur. Ook zoekt de TU samenwerking met andere theologische instellingen in binnen- en buitenland. In het Nederlandse taalgebied gaat het dan naast de Theologische Universiteit in Apeldoorn om de Evangelische Theologische Faculteit te Heverlee, België, die zich sterk profileert op het gebied van reformatorisch onderzoek.

In de afgelopen periode heeft de TU onder vuur gelegen, eerst door de benoeming van S. Paas, daarna vanwege de promotie van K. van Bekkum. Beiden werden ervan beschuldigd dat ze in hun dissertatie hadden toegegeven aan schrijfkritiek. Naar de overtuiging van deputaten missen deze beschuldigingen elke grond.

Bespreking

Aanwezig zijn van de Raad van Toezicht (RvT): D. Laan, ds. P. Niemeijer, ds. J. Ophoff en G.J. Schutte; van het College van Bestuur (CvB): J. de Jong en prof. M. te Velde; verder de curatoren P.G. Bakker, ds. F.J. Bijzet en ds. P.L. Voorberg en de hoogleraren P.H.R. van Houwelingen, B. Kamphuis en G. Kwakkel. De assessor, ds. Feenstra, zit de vergadering voor.

Door de commissie Groningen is een rapport opgesteld, inclusief concept besluiten. De RvT is blij met deze rapportage. De gesprekken waren indringend en constructief. Op verzoek van de commissie Groningen is een aanvullende notitie opgesteld: "Waar wil de TU over 5 jaar staan".

Br. Wezeman van de commissie Groningen zet de toekomstplannen voor de TU uiteen. Hierbij is het uitgangspunt dat de TU een volwaardige universiteit moet blijven, conform de wettelijke voorschriften en in lijn met de KO. De opleiding is breder dan alleen voor predikant. Op het punt van kwaliteit en continuïteit moet goed geacteerd worden. Het beleidsproces is wezenlijk voor alle geledingen binnen de universiteit. Op het gebied van onderzoek valt nog veel te winnen. Benadrukt wordt dat kwaliteit van het onderwijs studenten aantrekt. Maar om dat te bereiken zijn er wel extra middelen nodig. Ook mag duidelijk zijn dat onderzoek en onderwijs niet hetzelfde is. In het additionele rapport wordt gesproken over internationalisering van de TU. Aantrekken van mensen van buiten kan een enorme impuls geven. Samenwerking is essentieel voor de toekomst. Wezeman merkt verder op dat de TU veel doet. Hij heeft respect voor de klussen die naast het universitaire werk gedaan worden. Omtrent de meerkosten die gevraagd worden om de kwaliteit van de TU te verhogen, valt te melden dat er overleg is geweest met deputaten F&B. Deputaten F&B wijzen op de afwijking van het door de synode vastgestelde financiële kader. Vanuit de TU wordt gezegd dat door de commissie Groningen juist geattendeerd is op de kwaliteitsslag die er gemaakt moet worden, iets dat minder duidelijk voor ogen stond bij het opmaken van de begroting. Er zal ruimte voor gevonden moeten worden.

Afgevaardigden onderschrijven dat. Wil je als universiteit overleven, dan zul je kwaliteit moeten leveren. Kwaliteit, onderzoek en internationalisering moeten versterkt worden. Studenten worden steeds kritischer in hun selectie van een universiteit. Daarbij wordt de vestigingsplaats ook belangrijk. Dus of Kampen als vestigingsplaats behouden kan blijven, zal de toekomst uitwijzen. Er leven zorgen over het geringe aantal predikanten dat de TU aflevert. Zijn de kosten ook niet veel te hoog in vergelijking met de TU Apeldoorn?

Het CvB is blij met de getoonde ondersteuning. De kerken op deze manier te ontmoeten is bemoedigend, inclusief de geuite kritische opmerkingen. Prof. Te Velde loopt een paar thema's langs.

1. *Samenwerking*. De context is voortdurend in beweging. Overal zijn er allianties. Samenwerken is in GKv-kringen een moeilijk onderwerp en kan maar zo als sjibbolet fungeren. Maar er zijn allerlei samenwerkingen mogelijk zonder verlies van identiteit.
2. *Verdere internationalisering*. Van de noodzaak hiertoe is de TU overtuigd door de commissie Groningen.
3. Het beoogde *onderzoeksinstituut* is bedoeld voor beide TU instellingen, Kampen en Apeldoorn. Het is gebleken dat collega's elkaar moeilijk kunnen corrigeren. Een bevraging door een buitenstaander werkt veel beter, maar een geschikte onderzoeksdirecteur is nog niet gevonden.
4. Het in de aanvullende notitie genoemde *Praktijkcentrum* zou gezamenlijk gedaan kunnen worden met de GH. Er moet meer theorie en praktijk bij elkaar gebracht worden.
5. Sprekend over het *alternatief van een seminarie* kan er op gewezen worden dat de CGK dit hebben afgewezen en de NGK niet terug willen naar een seminarie. In een tijd met veel hoger opgeleiden is een universiteit nodig.
6. *Instroom en Uitstroom*. De TU in Apeldoorn leidt op voor meer kerken. Dat beperkt de instroom in Kampen. Veel jongeren kiezen eerst een studentenstad. Dat Kampen graag meer predikanten wil opleiden is duidelijk. Het is iets dat breed door de kerken gedragen en gestimuleerd moet worden. De Jong wijst nog op het feit dat er meer gecommuniceerd gaat worden. Het streven is dat ieder zoveel mogelijk zijn specialisme kan doen in Kampen, zonder bezig te moeten zijn met niet daarbij behorende taken. Zo komt er meer tijd voor onderwijs en onderzoek. Er gaat een goede studentenadministratie opgezet worden, die aan wettelijke eisen zal voldoen. Ook het personeelsbeleid staat bij het CvB op de voorgrond. Door de commissie Groningen wordt benadrukt dat het van groot belang is om positief over onze TU te spreken. Kritische noten kraken over de professoren in de (digitale) media komt niet ten goede aan het aantrekken van nieuwe studenten. Met elkaar moeten we de TU dragen, ook als dat financiële offers vraagt. Door de rijksbijdrage kan de bijdrage uit de kerken verlaagd worden. De extra financiën die nodig zijn kunnen hieruit gefinancierd worden. Dan kan 2/3 deel teruggegeven worden en 1/3 deel blijft achter. Wat betreft de rijksbijdrage is het zo dat dit alleen bij wet veranderd kan worden. Br. Schutte noemt deze wettelijke verankering met grote dankbaarheid: "Van de HERE is dit geschied!".

Besluitvorming

Besluit 2 wordt met algemene stemmen genomen. Besluit 3 wordt genomen met 33 stemmen voor bij 1 onthouding. Besluit 4, 5 en 6 worden met algemene stemmen genomen.

Besluit 7. Een amendement van br. Judels, om in de eerste regel toe te voegen "uiterlijk 1 april 2012" wordt verworpen (voor 1, tegen 31, onthouding 2). Een amendement van br. Greving om de door de commissie Groningen voorgestelde zin "de bezetting van het College van Bestuur vast te stellen op drie personen" te laten vervallen, wordt met algemene stemmen aanvaard. Een amendement van br. J. Feenstra om als opdracht voor de RvT toe te voegen "een protocol te ontwikkelen hoe om te gaan met bezwaren die vanuit de kerken worden ingediend inzake benoemingen aan de TU" wordt aanvaard (voor 22, tegen 7, onthouding 5). Daarna wordt besluit 7 met algemene stemmen genomen.

Na toevoeging bij besluit 9 van het deputaatschap probleembehandeling, worden de besluiten 8 t/m 13 met algemene stemmen genomen. Besluit 1 wordt eveneens akkoord bevonden (voor 33, onthouding 1). De preses, ds. Feenstra, constateert dat het een zeer intensieve bespreking is geweest. Hij is dankbaar dat het tot een goede afronding is gekomen. We zijn blij met u als broeders en blij met het werk. Voor de toekomst is er veel werk te doen. Het is een grote uitdaging om te werken aan een TU op wetenschappelijk niveau. U bent bezig binnen historische lijnen en bent u bewust van uw relatie met de kerken. Wij danken God voor alles wat Hij in u aan onze kerken geeft. We danken ook de overheid voor de rijksbijdrage. We hopen dat er meer studenten zullen komen, iets dat ook een taak voor de kerken is, die volgens de KO de

taak hebben te zorgen voor voldoende kandidaten voor de studie om predikant te worden. Ook in de jaren zestig was er een groot tekort aan studenten, maar gerichte stimulans binnen de kerken heeft daarin een keer gebracht. Liefde voor het evangelie moet er zijn. Met een goede sfeer in de kerken is het werk met veel plezier te doen. Deputaten wordt ook dank gebracht. Daarbij zijn de brs. Laan, Niemeijer en Siepel aftredend als deputaat en br. Bakker als curator. Hartelijk dank voor uw inzet.

Artikel 66A

Theologische Universiteit. Aanvullende rapportage.

Materiaal:

1. rapportage van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur van de Theologische Universiteit te Kampen (TU) d.d. mei 2012;
2. Bijlage 1: toelichting op ontwerpstatuut TU;
3. Bijlage 2/3: ontwerpstatuut TU;
4. Bijlage 3a: ondertekeningsformulier leden RvT;
5. Bijlage 3b: ondertekeningsformulier leden curatorium;
6. Bijlage 4: brief aan de Canadian Reformed Churches d.d.26 maart 2012;
7. Bijlage 5: profielschets leden RvT;
8. Bijlage 6: profielschets leden curatorium;
9. Bijlage 7: voorstel instelling bijzondere leerstoel christelijke identiteit;
10. Bijlage 8: rapport strategische versterking;
11. Bijlage 9: rapport strategische versterking, onderdeel internationalisering;
12. Bijlage 10: 'Op weg naar een Praktijkcentrum: samenwerken in de kerkelijke dienstverlening'.
13. Bijlage 11: regeling studiefinanciering;
14. Bijlage 12: statuut voor het bureau studiefinanciering;
15. brief van deputaten F&B d.d. 14 mei 2012 met het advies om het statuut van de TU op onderdelen te amenderen.

Besluit 1:

uit te spreken dat de Raad van Toezicht met deze rapportage heeft voldaan aan de opdracht van de generale synode, zoals vermeld in Acta GS Harderwijk 2011, art. 66, besluiten 7 en 11.

Besluit 2:

het besluit inzake het universiteitsberaad (Acta GS Harderwijk 2011, art. 66, besluit 9) te laten vervallen met ingang van 1 januari 2013.

Gronden:

1. de bestuurlijke druk binnen de TU dient te worden teruggedrongen;
2. de belangstelling om aan dit beraad deel te nemen blijkt in de praktijk gering;
3. de voorbereiding van het beraad en de deelneming eraan vergt van de universiteit een grote inzet, die niet in verhouding staat tot het mogelijke resultaat;
4. de doelstelling van het beraad kan in de praktijk beter op andere meer gerichte manieren worden bereikt, zoals recent gebeurde door de aanwijzing van een contactpersoon per gemeente, de inrichting van het Praktijkcentrum en de uitgifte van het TU Magazine.

Besluit 3:

- a. uit te spreken dat het instellen van een buitengewone leerstoel christelijke identiteit positief wordt gewaardeerd;
- b. de TU op te dragen bij het instellen van zo'n buitengewone leerstoel samenwerking te zoeken met de Theologische Universiteit Apeldoorn en andere relevante instellingen.

Grond:

de leerstoel zal naar zijn aard een verdere strekking hebben dan de habitat van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en dus is samenwerking met andere partijen die een eender belang hebben onontbeerlijk.

Besluit 4:

de Raad van Toezicht en het College van Bestuur met betrekking tot de strategische versterking van de positie van de TU op te dragen:

- a. voort te gaan op de weg van strategische versterking en daarbij te blijven streven naar gezamenlijkheid met de Theologische Universiteit Apeldoorn;
- b. verbindingen aan te gaan met andere instellingen op het terrein van theologisch **onderwijs** voor een samenwerking die voldoet aan de door deze synode eerder gestelde randvoorwaarden (Acta, art. 66, besluit 6, voornamelijk punt 3 en 4) en die tegelijk de TU verder brengt in de gesignaleerde noodzaak van versterking;
- c. ruimte te bieden aan andere instellingen om voor de aan hen verbonden studenten een deel van de opleiding zelf te verzorgen binnen de accreditatie van de TU;
- d. samenwerking aan te gaan met andere partners op het gebied van theologisch **onderzoek**, waaronder de Evangelische Theologische Faculteit Leuven, met handhaving van de bestaande samenwerking in onderzoeksprogramma's met de Theologische Universiteit Apeldoorn;
- e. na te gaan, welke consequenties de noodzakelijke versterking en de samenwerking met anderen hebben voor de locatie waar de TU gevestigd is.

Besluit 5:

- a. uit te spreken dat bijlage 9 van het rapport tegemoet komt aan de wens van de synode dat meer inhoud moet worden gegeven aan internationalisering;
- b. een oproep te doen aan het adres van de zgn. zendende instanties binnen de Gereformeerde Kerken om elk een structureel deel van hun begroting in overleg met de TU en ZHT/DVN te blijven besteden aan theologische opleiding en kennisuitwisseling als in het rapport beschreven.

Besluit 6:

- a. goedkeuring te verlenen aan het voornemen van de TU en het Centrum Dienstverlening om samen met de Gereformeerde Hogeschool (GH) met voortvarendheid en zorgvuldigheid te streven naar de inrichting van één Praktijkcentrum op het gebied van praktische theologie, praktijkgericht onderzoek, kennisverwerving en dienstverlening;
- b. waardering uit te spreken voor de participatie van de GH in het proces van vorming van een Praktijkcentrum;
- c. in het Praktijkcentrum het desbetreffende (en hieronder genoemde) deel van de activiteiten van de TU, GH en Centrum Dienstverlening onder te brengen;
- d. de TU, Centrum Dienstverlening en Diaconaal Steunpunt op te dragen om verdere uitvoering te geven aan het commitment dat zij, samen met de GH, hebben om verder te werken aan een programmatische samenwerking;
- e. opdracht en mandaat te geven aan deputaatschap OOG en aan de TU om, samen met de GH, verder te werken aan de totstandkoming van een Praktijkcentrum, zodat uiterlijk 31 oktober 2012 (fase 1) een businessplan gereed ligt dat leidt tot de realisatie (bestuurlijke inbedding en vormgeving) van het Praktijkcentrum per 30 september 2013 (fase 2);
- f. te bepalen dat partijen een stuurgroep samenstellen die vanuit de betrokken deputaatschappen c.q. organisaties in evenredigheid is samengesteld; deze stuurgroep zorgt voor sturing op en realisering van de programmatische fase en staat borg voor een goede organisatorische integratie (inclusief voor zover aan de orde een zorgvuldige uitvoering van een sociaal plan) volgens het businessplan;
- g. deputaten OOG en het College van Bestuur c.q. de Raad van Toezicht van de TU op te dragen via de stuurgroep in het businessplan bestaande goedlopende onderdelen van de respectievelijke uitvoerende organisaties te waarborgen;
- h. de budgettaire aanwijzing te geven dat een praktijkcentrum binnen de gezamenlijke instellingsbudgetten wordt gerealiseerd;

- i. opdracht te geven aan TU en deputaten OOG om gezamenlijk, via hun stuurgroep, te rapporteren over de totstandkoming van het Praktijkcentrum aan de GS Ede 2014.

Omdat deze besluitvorming interfereert met synodale besluitvorming in eerdere fase, besluit de synode tevens:

- j. deputaten OOG op te dragen aan de GS Ede 2014 te rapporteren over de wijze waarop functies worden of zijn ondergebracht, zoals het beheer van een website of de projectgeldenverdeling voor het terrein van de gemeentestichting, omdat die functies niet meegaan naar het Praktijkcentrum;
- k. partijen op te dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor de uitvoering van de volgende opdrachten, verstrekt aan deputaten OOG en GDD, omdat die deel uitmaken van de plannen voor een praktijkcentrum:
  1. Acta GS Harderwijk 2011, artikel 52, besluit 2 m.b.t. de instelling van een Advies- en Studiecentrum Gemeentegroei;
  2. Acta GS Harderwijk 2011, artikel 54, besluit 3 m.b.t. de aandachtspunten binnen dit Studiecentrum;
  3. Acta GS Harderwijk 2011, artikel 52, besluit 3 m.b.t. de oprichting van een catechetenschool;
  4. Acta GS Harderwijk 2011, artikel 52, besluit 6 m.b.t. samenwerking op het gebied van diaconaat;
- l. deputaten OOG op te dragen om aan de GS Ede 2014 voorstellen te doen met betrekking tot de voortzetting dan wel inhoud van hun taak als deputaatschap, na de bestuurlijke en organisatorische integratie van het Praktijkcentrum.

Gronden:

1. samenwerking en gedeeltelijke integratie van kerkelijke organisaties komt tegemoet aan de al langer bestaande wens van een kwalitatief betere en efficiënt georganiseerde dienstverlening aan de kerken (zie Acta GS Zwolle-Zuid 2008, art. 141 en bijbehorende stukken);
2. de voorgestelde vorming van een praktijkcentrum is een goede invulling van de impulsen die de GS Zwolle-Zuid 2008 heeft gegeven om via overleg in een regiegroep partijen bij elkaar te brengen die gezamenlijk ondersteuning bieden voor de praktijken in de kerkelijke werkvelden;
3. ze beantwoordt aan de opdrachten van de GS Harderwijk 2011 aan kerkelijke partijen om te bezien welke vormen van samenwerking en onderlinge afstemming van werkzaamheden mogelijk zijn, teneinde de door de kerken beschikbaar gestelde personele en materiële middelen zo doelmatig mogelijk te besteden.

Besluit 7:

uit te spreken dat het statuut voldoende waarborgen bevat voor een zorgvuldige procedure met betrekking tot benoemingen, zodat een specifiek protocol niet nodig is.

Besluit 8:

uit te spreken dat een integrale beroepsregeling voor medewerkers en studenten niet mogelijk is, maar dat de doelstelling van de GS Zwolle-Zuid 2008 in belangrijke mate op andere wijze is bereikt.

Gronden:

1. ook al is een *integrale* beroepsregeling voor *medewerkers en studenten* niet mogelijk, er zijn tal van wettelijke en andere regelingen die voorzien in een deugdelijke rechtsbescherming van studenten en medewerkers, voorzien van beroepsmogelijkheden;
2. door te zorgen voor een goede toegankelijkheid en onderlinge afstemming van de verschillende mogelijkheden van beroep en bezwaar wordt aan de doelstelling die GS Zwolle-Zuid 2008 (Acta, art. 98) voor ogen stond tegemoet gekomen.

Besluit 9:

de huidige formulering in het statuut onder artikel 9.1 (samenstelling College van Bestuur) ongewijzigd te laten.

Grond:

de in bijlage 1 van het rapport, paragraaf 11, aangevoerde argumentatie met betrekking tot de omvang van het College van Bestuur.

Besluit 10:

- a. het statuut van de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken vast te stellen (zie bijlage 6.3);
- b. het huidige reglement voor bijzondere leerstoelen vervallen te verklaren met ingang van een door het College van Bestuur te bepalen datum.

Grond:

in het nog vast te stellen universiteitsreglement kunnen bepalingen worden opgenomen met betrekking tot bijzonder of buitengewoon hoogleraren. Op deze manier kunnen de bepalingen die gelden voor andere docenten van overeenkomstige toepassing worden op bijzonder of buitengewoon hoogleraren, verbonden aan een bijzondere of buitengewone leerstoel.

Besluit 11:

- a. goedkeuring te verlenen aan het aangepaste Statuut Bureau Studiefinanciering;
- b. in te stemmen met de regeling studiefinanciering naar artikel 19 KO voor theologische studenten van de Gereformeerde Kerken in Nederland;
- c. kennis te nemen van het voornemen van de Raad van Toezicht om voor de eerstkomende synode met een wijzigingsvoorstel te komen voor het toezicht op en de werkzaamheden van het Bureau.

Besluit 12:

- a. voor de opdracht, als bedoeld in besluit 4 e eenmalig een bedrag van € 35.000,-- beschikbaar te stellen;
- b. voor de uitvoering van besluit 5 (internationalisering) additionele middelen ter beschikking te stellen voor een jaarlijks bedrag van € 217.000,-- voor 2012 en volgende jaren.

Behandeling besluit 10 (Statuut)

Bespreking van dit onderdeel vindt plaats op 1 juni 2012.

Van de Raad van Toezicht (RvT) zijn aanwezig: W. Evers, M. Hendriks-de Jong, ds. E.J. Oostland, ds. J. Ophoff, G.J. Schutte.

Van het College van Bestuur (CvB): J. de Jong en prof. M. te Velde.

Van het Curatorium: ds. A.G. Bruijn, ds. A.M. de Hullu.

Van deputaten F&B: J. Dekens, E.T. Doornbos, J.E. Greving, G.J. Laan, H. Post.

De assessor, ds. H.J.J. Feenstra, zit de vergadering voor bij alle besprekingen die de TU betreffen.

Ds. Ophoff, voorzitter RvT, memoreert dat de synode vorig jaar de RvT enkele opdrachten gaf met als belangrijkste doel de positie van de universiteit te versterken. De rapportage ligt nu ter tafel en gaat over belangrijke thema's als samenwerking, internationalisering, de inrichting van een Praktijkcentrum en zeker niet in de laatste plaats het Statuut van de Universiteit. Het was een jaar van hard werken, maar we zijn dankbaar dat de synode de opdrachten gaf.

De GS Amersfoort-C 2005 gaf deputaten opdracht tot het aanvragen van een jaarlijkse bijdrage aan het ministerie OCW. Niemand heeft toen stil gestaan bij de vraag wat dit ging betekenen voor het werk aan de universiteit en de manier waarop zou worden omgegaan met beide geldstromen. Door de rijksbijdrage heeft de universiteit nu mogelijkheden die er anders niet zouden zijn. Ook zijn er met de overheid prestatieafspraken gemaakt, mede in overleg met andere levensbeschouwelijke universiteiten. Dit gaat over onderwijskwaliteit en studiesucces, profilering van onderwijs en onderzoek, kennisuitwisseling en dienstverlening. Dit heeft gevolgen voor de cultuur van de universiteit. Er moet meer naar buiten gekeken worden. In de aanloop dreigde een conflict met F&B, maar via nog te maken werkafspraken is het probleem opgelost. Tegelijk wordt hiermee de verandering zichtbaar, beslist niet ten nadele van de

kerken. Kwaliteitseisen mogen op elk niveau worden gesteld. De kerken hebben groot belang bij een opleiding voor predikanten die vitaal is.

Vanuit het moderamen wordt een aanvullend besluit ingebracht. Hierin wordt voorgesteld om “opdracht te geven aan deputaten F&B en aan de RvT/CvB van de TU om, onder leiding van een ter zake kundig lid van het moderamen van de synode, hun toekomstige werkverhouding te regelen in een separaat akkoord, daarbij recht doende aan de onlangs verruimde controllerstaak van F&B én aan het zelfstandig karakter van de TU als openbaar lichaam. Voorts daarbij rekening te houden met het voorkomen van onnodige stapeling van controles”. Inmiddels lijkt het er op dat er goede werkafspraken gemaakt kunnen worden en kan dit voorstel waarschijnlijk vervallen. Mocht het niet lukken goede werkafspraken te maken dan zal alsnog naar de strekking ervan moeten worden gehandeld.

Deputaten F&B blijven in eerste instantie moeite houden met de voorgestelde artikelen 46 t/m 48 van het statuut en hebben een uitgebreide aanpassing geadviseerd. Na discussie is het overgrote deel ingetrokken maar F&B blijft vasthouden aan de wens tot amendering op artikel 48.1 Voorgestaan wordt het volgende toe te voegen “De raad van toezicht is bij het financieel beheer gehouden aan de instructies van de generale synode betreffende deputaten F&B en de regeling inzake de verhouding van deputaatschappen t.o.v. deputaten F&B”.

Bij een deel van de afgevaardigden is hiervoor begrip. Toch blijft men van de zijde van de TU dit geen goede zaak vinden De TU is een zelfstandige entiteit, als onderdeel van de Gereformeerde Kerken, die ook voor de eigen financiën verantwoordelijk is. Daarbij ziet de RvT F&B als volledige partner in het financiële reilen en zeilen van TU. Daarnaast wordt verwezen naar de code goed bestuur universiteiten.

Op de vraag waarom de auditcommissie bestaat uit leden van de RvT wordt geantwoord dat dit gebruikelijk is in semi-publieke organisaties. Het voorstel om in artikel 8 een nieuw lid 8.6 op te nemen (het bestaande 8.6. wordt 8.7): “Het College van Bestuur stelt de risicobeheersing- en controlesystemen vast. Deze behoeven de goedkeuring van de Raad van Toezicht” vindt instemming bij de RvT. Deze tekst zal in het statuut worden verwerkt. Vanuit de TU wordt benadrukt dat het nieuwe statuut op diverse plaatsen weerspiegelt wat in de Wet Hoger- en Wetenschappelijk Onderwijs staat. Het gaat niet alleen om zuiver wetenschappelijk onderzoek, maar ook om wat je uit de praktijk verzamelt. Er moet verder kennis teruggegeven worden aan de achterban. Daarom wordt gekozen voor het woord *kennisuitwisseling* in plaats van *dienstverlening*. De wens tot aanpassing van art 48.1 door F&B wordt ingetrokken omdat bij de beantwoording duidelijk is geworden dat met art. 7.3 voldoende zekerheid is ingebouwd. Het door het moderamen voorbereide aanvullend besluit wordt daarop eveneens ingetrokken.

Daarop wordt besluit 11 met algemene stemmen genomen.

Behandeling besluit 6(Praktijkcentrum)

Bespreking vindt plaats op 2 juni 2012.

Van de Raad van Toezicht (RvT) zijn aanwezig: W. Evers, ds. J. Ophoff en G.J. Schutte.

Van het College van Bestuur (CvB): J. de Jong en prof. M. te Velde.

Van curatoren: ds. A.G. Bruijn, ds. B.C. Buitendijk en ds. A.M. de Hullu.

Van deputaten F&B: J. Cordia, J. Dekens, E.T. Doornbos, J.E. Greving, G.J. Laan, J. van Leeuwen en H. Post.

Van deputaten OOG: J.M. van der Eijk, J. de Goeij-van Dooren, I. Kamp-Landman en J.F. Walinga.

Van deputaten GDD: S.M.R. de Graaff-Hoekstra, M. Assink en ds. R.M. Meijer.

Van de Gereformeerde Hogeschool Zwolle (GH): H. Geertsema, J.D. Schaap en H. Wijma.

Verder de beoogd coördinator van het Praktijkcentrum, dr. J.H.F. Schaeffer en de directeur van het Centrum Dienstverlening, mw. M. Oostland.

Vanuit de TU is men blij dat het voorliggende besluit er nu ligt, nadat jaren geleden het initiatief is genomen om gezamenlijk iets voor de kerken te kunnen betekenen. Dit kan nu werkelijk ingevuld worden. In hechte samenwerking met deputaten OOG en met de GH is een programma opgesteld. Het Praktijkcentrum is bedoeld om wat in huis is, versterkt en verbeterd aan de kerken ten dienste te laten komen. De kerken zijn zelf een belangrijke bron van kennis en zullen dat de komende jaren ook merken o.a. omdat men bevraagd wordt. Het Praktijkcentrum wil dienstbaar zijn aan de kerken en er vanuit gevoed worden. Instelling van een programmaraad moet waarborgen dat het juiste programma opgesteld wordt.

Vanuit het deputaatschap OOG wordt benadrukt dat de samenwerking een grote invloed zal hebben op de

medewerkers van het Centrum Dienstverlening. Men gaat echter met overtuiging de samenwerking aan en is vol vertrouwen dat de dienstverlening verbeterd wordt.

Door deputaten F&B wordt de samenwerking van harte toegejuicht.

Vanuit de afgevaardigden worden, naast blijde verwachting over deze ontwikkeling, ook enkele kritische kanttekeningen geplaatst. Wat is nu de toegevoegde waarde voor de TU? Bij de TU gaat het om werken aan inhoudelijk grensverleggend onderzoek. Ook is het de vraag of deze organisatievorm een daadkrachtige sturing mogelijk zal maken. Is het Praktijkcentrum nu iets waar de kerken op zitten te wachten? Kan in de toekomst ook een bredere samenwerking plaats vinden, waarbij te denken valt aan dit Koningskind, enz.? Waarom is voor de plaats van vestiging voor Kampen gekozen en waarom niet bij de GH? De positie van het GDD/Diaconaal Steunpunt, om vooralsnog niet volledig mee te doen, wordt betreurd. Ook zijn de afgevaardigden benieuwd naar de werkelijke kosten van deze operatie, alhoewel het voorgesteld wordt als kostenneutraal. Verder wordt voorgesteld om deputaten F&B nauw te betrekken bij de ontwikkeling van het businessplan. Is het voorgestelde programma niet veel te ambitieus en is de gedachte bemensing voldoende?

Op de vragen wordt als volgt gereageerd. Om te weten of de kerken hierop zitten te wachten worden de kerken bevraagd om op basis daarvan het programma vast te stellen. Bovendien heeft men binnen OOG inmiddels veel ervaring vanwege de vragen uit verschillende gremia. Onderkend wordt dat de TU op moet passen om niet afgeleid te worden van de primaire taak. Toch wordt er ook gevraagd om terugkoppeling naar het werkveld vanuit de TU. Dat kan op een uitstekende manier via het Praktijkcentrum plaats vinden. Via het Praktijkcentrum is er meer synergie en wisselwerking tussen theorie en praktijk. De partners (TU, GH, OOG/Centrum Dienstverlening) zullen ieder hun eigen specialisme inbrengen. Vanuit de GH wordt benadrukt dat nu wetenschappelijk fundamenteel en praktijkgericht onderzoek beter op elkaar kan aansluiten en men van elkaars kennis gebruik kan maken. Een demografisch onderzoek van de GH over het verloop van het ledental van de kerken kreeg een vervolgonderzoek over de jeugd. Een concrete kwestie is de kerkverlating door jongeren. Hoe kunnen we hen behouden? Dan wordt de vraag neergelegd bij de TU hoe dit begeleid kan worden. Ook Centrum Dienstverlening krijgt vragen over kerkverlating door jongeren. Alles wat in de kerk leeft komt op enig moment bij de TU. Vragen worden complexer en al jaren wordt gezegd dat er te weinig van Kampen wordt vernomen. Daar kan het Praktijkcentrum nu invulling aan geven. De opmerkingen over kostenbeheersing bij het samengaan en over het betrekken van deputaten F&B worden ter harte genomen. Deputaten F&B verzekeren dat de plannen geen effect hebben op het quotum.

Het oorspronkelijk voorgestelde besluitonderdeel "te bepalen dat het Praktijkcentrum bestuurlijk gevestigd zal zijn aan de TU" wordt door de RvT teruggedonnen.

Daarop wordt het besluit door de synode genomen (34 voor, 1 tegen).

Behandeling besluiten 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11 en 12 (*Strategische versterking, Internationalisering, Buitengewone leerstoel, overige punten*)

De bespreking begint op 2 juni 2012.

(presentie: zie hiervoor bij behandeling besluit 6)

In de eerste ronde wordt door diverse afgevaardigden het volgende ingebracht.

Bij het zoeken naar aansluiting bij een andere universiteit gaan allerlei sentimenten spelen. Moet het voorstel niet beter onderbouwd worden? Gaan de sterke punten van thans niet verloren? En welke concrete voordelen levert een dergelijke aansluiting, en daarmee een verplaatsing van de opleiding uit Kampen, op? Betreurd wordt dat er in de pers al over verplaatsing geschreven werd terwijl er op de synode nog niet over is gesproken. Een afweging van noodzakelijkheid voor het onderzoek van verplaatsing is niet helder. Zouden we bij besluitvorming in dezen niet de besluitvorming op de eerstvolgende synode van de CGK moeten afwachten?

Is voor internationalisering wel geld beschikbaar en voor wie doen we dit? Een Engelstalige Master is geen eenvoudige zaak.

Bij besluit 7 bedoelden de oorspronkelijke vraagstellers een protocol hoe in de publiciteit om te gaan met bezwaren tegen een benoeming, ook al zouden deze bezwaren niet rechtsgeldig zijn.

Voor de nieuwe bijzondere leerstoel is een rapport uitgebracht in opdracht van het CvB (bijlage 7).

Daarbij zijn onder meer de leden van het CvB en een hoogleraar van de TU geïnterviewd. Is men hiermee niet gesterkt in de eigen overtuiging? Past de invulling wel in de huidige missie van de TU? Ook al wordt gekozen voor financiering van buiten, het is wel onze TU. Hier zijn de kerken niet op voorbereid. Bij de voorstellen over strategische versterking (besluit 4) komt het voorstel (lid c) "het ruimte bieden aan andere instellingen om voor de aan hen verbonden studenten een deel van de opleiding zelf te verzorgen binnen de accreditatie van de TU" uit de lucht vallen en men ziet graag een voorbeeld.

De bespreking wordt voortgezet op 8 juni 2012

Van de Raad van Toezicht (RvT) zijn aanwezig: ds. J. Ophoff, ds. E.J. Oostland en W. Evers.

Van het College van Bestuur (CvB): J. de Jong en prof. M. te Velde.

Van curatoren: ds. A.G. Bruijn.

Van deputaten F&B: J. Cordia, E.T. Doornbos, J.E. Greving, J.G. de Kimpe, G.J. Laan en H. Post.

Als afsluiting van de eerste besprekingsronde krijgen deputaten F&B het woord. Br. Post memoreert dat deputaten F&B een financieel kader t.b.v. de begrotingen 2012 -2014 van alle deputaatschappen hebben voorgelegd aan de synode. Het quotum voor de kerken, dat daaruit voortvloeide, werd gezien als het maximum dat nog als dragelijke last kon worden beschouwd. Dit mee op grond van het rapport "Dragelijke lasten". In dat rapport werden zorgen geuit over de mogelijkheden om de quota te blijven betalen. Afnemend ledental, financiële crisis en zorgen over de emeritaatsvoorziening werden daarbij als redenen genoemd. Recent ontvingen deputaten nog een tweetal brieven van grote gemeenten, waarin de vraag wordt gesteld of de synode zich wel bewust is van de hoge lasten die de kerken opgelegd worden en waarin erop wordt aangedrongen om het voordeel van de rijksbijdrage volledig aan de kerken terug te geven. Vanuit die breed levende zorg over de voortdurende neiging tot stijging van het quotum hebben deputaten F&B een advies geschreven over de voorstellen van de TU. Zij zijn van mening dat het vorig jaar genomen besluit (Acta GS Harderwijk 2011, art. 101, besluit 4) een voorlopig besluit is.

Er spelen twee zaken op de synode: aandacht voor de quotumstijging en aandacht voor de toekomst van de TU. De synode reserveerde voor dat laatste (voorlopig) € 300.000,- die, als ze niet aangewend worden voor de TU, gebruikt kunnen worden om geraamde stijgingen van het quotum te voorkomen. F&B is van mening dat de extra lasten van de voorstellen van de TU uit oogpunt van quotumbeleid ongewenst zijn. Mocht de synode echter van mening zijn dat de voorgestelde maatregelen doorgang moeten vinden dan zal het bijzondere aandacht vragen om dit naar de kerken en kerkleden te communiceren. Er zijn ontwikkelingen die de opwaartse druk op het quotum kunnen beperken, zoals de stijging van de loonkosten die minder is dan begroot en de rijksbijdrage voor de TU, die voor 2012 aanzienlijk hoger is dan begroot. Hierdoor ontstaat enige ruimte. Met de TU is geprobeerd tot concrete afspraken te komen, maar dat is niet gelukt. Het vooraf afspreken van inspanningsverplichtingen kan stimulerend werken. De intentie wordt onderschreven, maar de TU wil het maken van concrete afspraken uitstellen tot de behandeling van de jaarrekeningen. Daarom zouden deputaten F&B besluitvoorstel 12b graag aangevuld zien met: "voor zover de vastgestelde begroting daarvoor geen ruimte biedt". De financiering van de bijzondere leerstoel voor € 30.000,- gaat ten laste van het universiteitsontwikkelingsfonds, maar het zijn lasten die structureel gedekt moeten worden. Eventuele ongewenste gevolgen voor het quotum moeten bij de discussie betrokken worden.

Namens de voormalige commissie Groningen (nu alleen nog bestaande uit de brs. Mollema en Wezeman) laat br. Mollema weten dat voor het niet teruggeven van (een deel van) de rijksbijdrage aan de kerken van de RvT alleen verwacht wordt dat hij de synodeleden van de kwaliteit van de voorstellen overtuigt. Van de oorspronkelijke reservering € 342.000,- resteert thans € 217.000,-. Het verschil was bestemd voor het Praktijkcentrum. In de huidige opzet wordt dat echter kostenneutraal opgericht. Hij is van mening dat deputaten F&B de vergadering belasten met een boekhoudkundige discussie. Is bij de discussie over het quotum een cijfermatige benadering het enige dat moet leiden? Wel is hij van mening dat nu geen andere, hogere bedragen dan € 217.000,- mogen worden genoemd. Daarvoor is in de besluiten van vorig jaar geen ruimte gegeven. De door de TU voorgestelde groei in de financiering wijst hij dan ook af.

Ds. Ophoff (RvT) heeft goed geluisterd naar br. Mollema. Diens voorstel om het budget voor 2012 en komende jaren vast te leggen op € 217.000,- wordt overgenomen. Het Praktijkcentrum zal geen extra middelen vragen. Ook de TU heeft oog voor de ontwikkeling van het quotum. Aan het door de brs.

Mollema en Wezeman voorgestelde extra besluit (“deputaten F&B en de RvT van de TUK op te dragen in broederlijkheid en met klare argumenten met elkaar tot goede afspraken te komen over hun werkverhouding. Verder om in dezelfde sfeer en vanuit ieders verantwoordelijkheid en in alle openheid met elkaar voorstellen te maken inzake hoe te handelen met mee- en tegenvallers in de exploitatierekening van de TU en daarmee de volgende synodes te dienen”) heeft hij geen behoefte. Verder merkt ds. Ophoff op dat de RvT de vraag om een protocol met betrekking tot het omgaan met bezwaren die uit de kerken worden ingediend inzake benoemingen aan de TU, zo heeft geïnterpreteerd dat die slechts zou gaan om een procedure rond benoemingen. De conclusie was dat een formeel recht van bezwaar of beroep tegen een benoeming niet mogelijk is. De benoemende instantie kan achteraf tot verantwoording worden geroepen. Daarnaast is een goede en tijdige communicatie van belang. Niet alleen rond benoemingen, maar in het algemeen als (publicaties van) docenten van de TU onder vuur liggen. Benoemingen vinden – na een openbare vacaturestelling – vrijwel altijd in een besloten vergadering plaats. Zorgvuldig zal moeten worden overwogen hoe en met welke bewoordingen deze bekend gemaakt zal worden. Op opmerkingen over dergelijke benoemingen moet snel gereageerd worden. De opmerking over een goede PR wordt nadrukkelijk onderschreven; het is een voortdurend aandachtspunt voor CvB en RvT. De TU is verder bezig om een document te schrijven over de wijze waarop gereformeerde theologie in Kampen in de laatste decennia beoefend wordt.

Aangaande de brieven uit Canada en van vier Nederlandse kerken merkt ds. Ophoff op dat de kerken te Bunschoten-Oost, Ten Boer en Smilde een reactie van de synode wensen. Met de kerk te Katwijk loopt een uitgestelde afspraak. De brief aan de Canadese kerken kan op de website geplaatst worden en er wordt bekeken of de brief vertaald kan worden.

Het voorstel om in het ondertekeningsformulier ‘alles geweerd blijft dat zou afwijken’ te veranderen in ‘alles geweerd wordt dat afwijkt’ wordt overgenomen. Deze ondertekeningsformulieren (bijlage 3a en b) hoeven overigens niet door de synode te worden vastgesteld; ze zijn slechts bijgevoegd ter kennisname. Uit het voorgestelde besluit 4a blijkt duidelijk dat de TUA voor de TUK nog steeds de meest aangewezen en natuurlijke partner is. Kortgeleden zijn nog gezamenlijke onderzoeksprogramma’s vastgesteld die lopen tot 2017. De moeiten rond de opheffing van de vooropleiding zijn goed uitgepraat. Tegelijk moeten we wel constateren dat de inrichting van de vernieuwde Bachelor sterk uiteenloopt. Ook de ambities op wetenschappelijk terrein zijn verschillend. Met de uitdrukking in het rapport: “verschil in snelheid en cultuur” is een zakelijke constatering gedaan. In een jarenlang proces van samenwerking is gebleken dat het niet eenvoudig is de culturen dichter bij elkaar te brengen. De RvT heeft bewust de keuze gemaakt om het verschil tussen TUA en TUK meer concreet te benoemen.

Er is druk overleg geweest met deputaten F&B. De discussie gaat vooral over meevallers bij de TU. De RvT is bereid met F&B een open gesprek te voeren over de mee- en tegenvallers, met een open oog voor het belang van de kerken. Maar de RvT gaat niet mee met de wens van F&B investeringen zoveel mogelijk te betalen vanuit meevallers en niet ten laste van het quotum te laten komen. Door inspanningen van de TU om rijksbekostiging te krijgen profiteren de kerken in ruime mate, ook al daalt het quotum minder als de voorstellen worden aanvaard. Maar stel dat er geen rijksbijdrage (meer) zou zijn. Dan kwamen de kerken voor heel grote vragen te staan rond het behoud van de TU. Zonder rijksbijdrage was er in 2011 al gesproken over bezuinigingen en waarschijnlijk ontslagen. Daar moeten de kerken zich van bewust zijn. Kunnen we alles wel aan? Dat moet per onderdeel beoordeeld worden. Voor bijvoorbeeld de leerstoel Christelijke identiteit kan, gezien de vele positieve reacties van diverse instellingen, worden verwacht dat voor de ontwikkeling en positionering van de leerstoel zonder veel moeite assistentie en sponsoring van buiten verkregen zal worden. De noodzakelijke cultuur- en organisatieverandering is onderwerp van veelvuldig contact tussen RvT en CvB. Het besef moet doordringen dat tegenover de investering die de kerken doen in de TU ook een versterking van de kwaliteit van onderwijs en onderzoek moet staan. De voorgelegde investeringsplannen vragen veel van de organisatie. Voor nieuwe plannen zijn nieuwe mensen nodig, maar ook de huidige docenten en hoogleraren moeten hun steentje aan het geheel bijdragen.

In het kader van prestatieafspraken met het ministerie van onderwijs is het Praktijkcentrum (in oprichting) onder de aandacht gebracht van de Reviewcommissie Hoger onderwijs en onderzoek. Dit is, samen met de overige plannen, positief ontvangen.

De RvT is zich bewust van de veranderingsprocessen die in de hele organisatie nodig zijn. De RvT hoopt daarbij op een kritische wijze, maar wel op afstand, betrokken te blijven, ten dienste van universiteit en ook van de kerken.

Prof. M. te Velde gaat in op de vragen rond het incorporeren van de universiteit in een grotere universiteit. Het CvB meent dat zo'n incorporatie niet bij voorbaat ongepast of alleen maar verlies zou zijn. Maar de door de synodes van 2008 en 2011 geformuleerde voorwaarden voor samenwerking, verhinderen incorporatie in een andere universiteit. Wanneer de kerken een eigen, volledige Bachelor en Master willen verzorgen, is incorporatie elders niet meer aan de orde.

In de rapportage aan de synode met betrekking tot de Predikantenopleiding van de NGK is onderbouwd dat het mogelijk is om ruimte te bieden aan andere instellingen om zelf binnen onze TU een deel van de opleiding te verzorgen. In 2010 is overeengekomen dat een student uit de NGK die in Kampen studeert, 20% van zijn opleiding bij de NGP mag invullen en dat die studieonderdelen dan in Kampen meetellen. Voor studenten maakt het logistiek niet veel uit of ze in Kampen, Groningen of Amsterdam zitten. Maar het onderzoek naar een mogelijk nieuwe locatie voor de TU is ingegeven door voordelen die een grote universiteitsstad biedt voor de opleiding. Bijvoorbeeld een mogelijke samenwerking in een gezamenlijke bijbelgetrouwe Bachelor, een mogelijk grotere aantrekkelijkheid voor de huidige generatie schoolverlaters om gereformeerde theologie te gaan studeren, de mogelijkheid om vanuit de theologie-studie ook modules in andere wetenschappen te volgen, de wisselwerking tussen TU-studenten en andere wetenschappers, het kennismaken met andere tradities en culturen. Het resultaat hiervan kan zijn dat de afgestudeerde predikanten breder georiënteerd zijn. In het voorgestelde onderzoek zal ook beslist goed doordacht moeten worden wat de consequenties zijn van blijven in Kampen. Maar onveranderd in Kampen blijven, dus zonder samenwerking met anderen, zonder maatregelen t.b.v. bredere universitaire wisselwerking e.d., is geen optie. Bij het onderzoek moet gekeken worden naar de effecten van o.a. samenwerking met andere instellingen, instroom van studenten, handhaven van eigenheid en kwaliteit en de consequenties voor huisvesting en financiën. Hierbij moeten we ons ook realiseren dat in de komende vijf jaar de helft van de docenten met emeritaat zal gaan en dat er nu een fase in de geschiedenis van de TU is waarin sowieso allerlei veranderingen zich voltrekken en waarin o.a. een nieuwe generatie werknemers aantreedt. De vraag naar wel of niet verhuizen kan niet langer blijven liggen. Er moeten keuzes gemaakt worden inzake een versterking van de universiteit en daarbij kunnen we niet om de locatievraag heen. Over mogelijke financiële participatie van zedende instanties in de opzet van een Engelstalige Master is nog geen overleg geweest, maar dit staat voor de komende tijd op de agenda. Daarbij wordt niet gedacht aan directe financiering, maar veel meer in het bevorderen dat er buitenlandse studenten komen, iets wat nu al vanuit budgetten van ZHT/DVN wordt gestimuleerd. Zo komt synergie tot stand tussen de diverse kerkelijke instanties. De Engelstalige Master is een volwaardige, nieuwe opleiding naast de Nederlandstalige Master, en zal bijv. in samenspraak met ICRC-partners worden ontwikkeld. De leerstoel christelijke identiteit is geen concurrent van het basisjaar van de EH. Vanuit de leerstoel kunnen in diverse richtingen activiteiten ontplooid worden. Wat onderwijs betreft zal de buitengewoon hoogleraar vooral een bijdrage leveren in de (eenjarige) Master o.l.v. prof. De Bruijne en in begeleiding van b.v. masterscripties in die sector. Het ligt verder voor de hand om ook via bijv. IFES verbindingen te leggen met andere gereformeerde en christelijke studenten.

De begrippen "bijzonder" en "buitengewoon" hoogleraar zijn in het rapport door elkaar geraakt. De TU kiest voor de vorm van een buitengewoon hoogleraar, waarvan Wikipedia de volgende definitie geeft: "In Nederland is een buitengewoon hoogleraar een hoogleraar die niet uit het normale onderwijsbudget van een universiteit wordt betaald, maar die is aangesteld buiten de vaste, reguliere aanstellingsplaatsen om, omdat er waarde aan wordt gehecht dat binnen een bepaald vak onderzoek wordt gedaan en onderwijs wordt gegeven op academisch niveau. Anders dan de bijzonder hoogleraar is de buitengewoon hoogleraar niet aangesteld vanuit de middelen van een organisatie of bedrijf, maar uit die van de universiteit zelf. De buitengewoon hoogleraar wordt dan veelal betaald uit een specifiek universitair fonds." De leeropdracht waar het hier om gaat ligt op de grens van theologie (ethiek en praktische theologie) enerzijds en filosofie en sociale wetenschappen anderzijds. Wij zien in een vooral in de theologie gewortelde bezinning op dit gebied een grote meerwaarde. Die sluit aan bij de gereformeerde traditie van Kuypers en Bavinck en bij het adagium 'het leven is één'. Zo past deze leerstoel volkomen binnen de missie van de TU.

Br. Wezeman dient een amendement in op besluit 3, om niet, zoals oorspronkelijk voorgesteld, te besluiten tot de instelling van een buitengewone leerstoel christelijke identiteit, maar alleen waardering uit te spreken voor dit initiatief. Dit wordt overgenomen door de RvT.

De relatie met de TUA wordt in de vergadering als belangrijk gezien. De brs. Bakker, Ten Brinke, Mollema en Wezeman stellen voor om aan besluit 4 toe te voegen: "Zo mogelijk samen met de TUA met externe hulp onderzoek te doen naar verregaande strategische samenwerking tussen TUK, TUA en eventuele andere partijen". Als motief noemen ze dat de TUK zelf partij is in deze zaak. Indieners willen bovendien de samenwerking met de TUA niet blokkeren door een uitspraak te doen over een verbinding met ETF (besluit 4d). Als in de bespreking blijkt dat deze verbinding de bestaande samenwerking met de TUA niet uitsluit omdat het niet om een exclusieve samenwerking met de ETF gaat, en bovendien de besluittekst op dit punt wordt aangepast, wordt dit amendement ingetrokken. Bij besluit 4 wordt door genoemde brs. als grond voorgesteld: "De TU Apeldoorn is de belangrijkste partner als het gaat om samenwerking. De synode sprak de wil uit om biddend, vanuit de roeping tot eenheid, de weg naar kerkelijke eenheid met de CGK te vervolgen. Samenwerking in de theologische opleiding is belangrijk met het oog op kerkelijke eenheid. Met de docenten en onderzoekers van de TU Apeldoorn wordt al een groot aantal jaren samengewerkt". Omdat deze grond zou gelden voor het hele besluit maakt ds. Ophoff bezwaar tegen deze amendering, die echter door de indieners wordt gehandhaafd. Wel is de RvT bereid om het noemen van "een grote universiteitsstad" in besluit 4 e weg te laten. Ten aanzien van het amendement over "externe hulp" bij de samenwerking met de TUA meent de RvT dat niet alleen de TUK partij is, maar ook de synode. Als de RvT bovendien toezegt de optie van externe hulp serieus te bekijken, trekken de brs. dit amendement in. Wel vragen zij om afzonderlijk te stemmen over besluit 4e.

Hierop wordt overgegaan tot stemming.

Besluit 2 wordt met algemene stemmen (35) genomen.

Besluit 3 en besluit 5 eveneens.

Besluit 7 wordt met 1 stem onthouding en 34 voor genomen.

Besluit 8, besluit 9 en besluit 11 worden met algemene stemmen (35) genomen.

Het amendement van de brs. Mollema en Wezeman om in een extra besluit deputaten F&B en de TUK bij elkaar te brengen, wordt verworpen met 3 stemmen voor, 1 onthouding en 31 tegen.

Inmiddels hebben nog twee afgevaardigden de vergadering moeten verlaten. Er zijn thans 33 stemgerechtigden.

Bij besluit 4 komt eerst het amendement van de brs. Bakker c.s. in stemming over de grond onder dit besluit. Dit amendement wordt met 26 stemmen tegen en 7 voor verworpen.

Besluit 4a t/m d wordt met algemene stemmen genomen.

Besluit 4e wordt met 6 stemmen tegen, 2 onthoudingen en 25 voor genomen.

Op verzoek wordt eveneens afzonderlijk gestemd over de besluiten 12a en b. Besluit 12a wordt genomen met 22 stemmen voor, 8 tegen en 3 onthoudingen.

Besluit 12b wordt met algemene stemmen aanvaard.

Tot slot wordt ook besluit 1 met algemene stemmen genomen.

Aan het eind van de bespreking zegt de preses dat het geheel een intensieve exercitie is geweest. We hebben een belangrijke stap gezet. Veel nieuw werk ligt te wachten. Daarbij wordt de TU van harte de kracht en zegen van onze goede God toegewenst.

Ds. Ophoff dankt de synode namens de hele gemeenschap van de TU voor de genomen besluiten. Bij de bespreking en bij de vragen is een buitengewoon hartelijke en grote liefde voor de TU ervaren.

2 juni 2012

Artikel 66B

Benoeming universitair docent Oude Testament

Materiaal:

1. brief van het College van Bestuur d.d. 25 mei 2012 met de voordracht tot benoeming van een universitair docent;
2. nota van het moderamen over de bevoegdheid van de GS in dezen.

Besluit 1:

over te gaan tot het behandelen van de voordracht van het College van Bestuur in de deelvacature Oude Testament (dr. G. Kwakkel).

Gronden:

1. er ligt een verzoek tot benoeming van de kant van Raad van Toezicht en College van Bestuur en een voordracht die voldoet aan de eisen die het Statuut van de TU aan een dergelijke voordracht stelt;
2. hoewel de benoeming normaal gesproken door het CvB met goedkeuring van de RvT en instemming van het Curatorium had kunnen worden gedaan, maken specifieke omstandigheden in dit geval een benoeming door de GS nodig;
3. de benoeming is een consequentie van een wettig genomen besluit van deze GS uit juni 2011 en van het vigerende Statuut van de TU;
4. het samenroepen van een tussentijdse synode terwijl er nog een synode zit die de TU op haar agenda heeft is niet uit te leggen aan de kerken, die daarvoor tijd, geld en afgevaardigden moeten afstaan.

Besluit 2:

op grond van de uitgebreide rapportage en het brede en zorgvuldige vooroverleg met relevante partijen per 1 september 2012 te benoemen tot universitair docent Oude Testament dr. K. van Bekkum (vacature van prof. dr. G. Kwakkel).

De behandeling vindt plaats in besloten zitting. De besluiten zijn na afloop van de vergadering publiek gemaakt.

In de persoon van prof. Kwakkel blijft de hoogleraar OT aan de TU bestaan. Dat is de reden dat bij deze benoeming gekozen is voor de vorm van een universitair docent.

8 juni 2012

Artikel 66C

Ontvangst dr. K. van Bekkum

De assessor, ds. H.J.J. Feenstra, zit de vergadering voor bij alle besprekingen die de TU betreffen. Hij heet dr. Van Bekkum hartelijk welkom in de synode. Hij leest de brief van dr. Van Bekkum voor, waarin deze mededeelt de voor hem "eervolle benoeming" door de synode als universitair docent OT met grote dankbaarheid te aanvaarden. Hij memoreert dat formeel deze benoeming buiten de synode om gedaan kon worden. Maar er is bewust voor gekozen om hier een synodale, voluit kerkelijke benoeming van te maken. We wensen u toe dat het u gegeven zal zijn niet alleen op het gebied van onderwijs en onderzoek, maar ook op andere manieren dienstbaar aan de kerken te kunnen zijn.

De preses overhandigt de officiële, van handtekeningen voorziene, aanstellingsbrief. De vergadering zingt dr. Van Bekkum toe met Gezang 131, de verzen 3 en 6.

Daarop spreekt dr. Van Bekkum de synode als volgt toe:

"Geachte leden van de Generale Synode,

Hier staat een opgelucht, blij en dankbaar mens. Opgelucht, omdat na anderhalf jaar een knoop definitief is doorgelukt. Blij omdat ik een nieuwe baan heb waar ik veel zin in heb. En intens dankbaar, omdat ik een bijdrage mag leveren aan precies datgene waar de opleiding in de kerk waar ik het evangelie heb leren

kennen, al bijna 160 jaar voor staat. Kampen als onmogelijke mogelijkheid van de verbinding van stad en platteland, kerk en cultuur, *scientia* en *pietas*, wetenschappelijke theologie en de prediking van Gods goede boodschap. In de overtuiging dat juist de gereformeerde theologie deze polen op elkaar behoort te betrekken. De akker is de wereld. En daarom kunnen het publieke leven en de gemeenschap der heiligen waar het geheim van het evangelie wordt gedeeld en gevierd, niet zonder elkaar.

Zoals al eerder vermeld kent mijn werkzame leven twee grote liefdes: de journalistiek en de bestudering van het Oude Testament. De liefde voor het Oude Testament is me bijgebracht door medestudenten en de professoren Ohmann, Kwakkel en Noort. Journalist ben ik gaandeweg geworden nadat ik in 2002 niet de pastorie in ging, maar bij het *Nederlands Dagblad* ging werken. Dat was het resultaat van een worsteling. Maar persoonlijke omstandigheden, ordeproblemen bij het catechiseren en de vraag of ik de gemeente wel dien met mijn neiging tot openhartigheid, leidden ertoe. Het was ook een keuze die werd gezegend. De dynamiek van een dagblad paste uitstekend bij wie ik ben en de journalistieke interactie met collega's maakte me gelukkig. Ik heb elke dag met volle teugen genoten van wat ik mag doen.

Tegelijk is me de laatste jaren steeds duidelijker geworden dat ik het bijbelonderzoek niet los kan laten. Ik voelde me gestimuleerd door de ontvangst van mijn proefschrift waarop ik begin 2010 promoveerde. En anders dan ik me had voorgenomen, lukte het me niet de roep in mijn hart om op een meer directe manier vanuit het evangelie te bezig te zijn, het zwijgen op te leggen. Als je ooit dominee hebt willen worden, is het soms een gemis dat een dagblad niet de plek is om mensen Gods goede boodschap heel expliciet op het hart te binden. Steeds vaker stelde ik mezelf daarom de vraag: hoe zou het zijn een baan te hebben waarin ik onderzoek en onderwijs zou kunnen combineren met het af en toe voorgaan in een kerkdienst?

Die weg heeft uiteindelijk geleid tot een sollicitatie en vervolgens tot uw benoeming. De vraag zou kunnen zijn: kan dat wel, kerkelijk geroepen worden als je eerst zelf solliciteert? Ik kan u verzekeren: dat kan en het voegt daadwerkelijk iets toe. Van mijn ouders en grootouders heb ik geleerd dat elk werk een Goddelijk beroep is. En een gevoel dat je misschien in of voor de kerk iets moet gaan doen, is pas een aanwijzing van Godswege als die roeping ook extern wordt bevestigd.

Zo is het ook nu gegaan. Ook ik adem het postmoderne levensklimaat in waarin voortdurend de vraag op je afkomt: wie ben je nu eigenlijk? Wat is je identiteit? Dat is soms behoorlijk ingewikkeld. De wetenschap dat het in u de gezamenlijke kerken zijn die roepen, betekent een enorme relativering van die draaikolk. Ik ga me wellicht afvragen wat ik als niet-dominee doe tussen de dominees. Ik kan ook worstelen met de vraag wat ik ermee moet dat ik in sommige delen van de kerk niet geheel onomstreden ben. Wie ben jij dat je denkt dat je in Kampen Oude Testament moet doceren? Uw roeping zegt me dat u gaven in mij herkent en dat ik gewoon aan het werk moet. Wijd je aan je taak, ongeacht het feit of je gevoel en identiteit daar nu wel of niet helemaal mee samenvalt. Dank u wel daarvoor. Ik heb uw boodschap verstaan en ontvang het door u uitgesproken vertrouwen als een geschenk van God. Ik hoop en bid dat ik het niet zal beschamen."

De preses wenst dr. Van Bekkum Gods zegen toe.

24 juni 2011

Artikel 67

Benoeming Raad van Toezicht TU

Besluit:

op voorstel van het moderamen te benoemen als leden van de Raad van Toezicht van de TU:

E.W. Evers	't Harde	2020
M. Hendriks-de Jong	Vlaardingen	2020
E.J. Oostland	Ommen	2020
J. Ophoff (s)	Zwijndrecht	2017
G.J. Schutte	Zeist	2017

1/2/8 juni 2012
2 juni 2012**Artikel 67A***Vervanging ds. Oostland***Besluit:**

in te stemmen met de wijze waarop de Raad van Toezicht ds. R. Kelder in het werk van de RvT betreft.

De RvT geeft hierbij de volgende toelichting.

Door de synode zijn op 3 juni 2011 (Acta GS Harderwijk 2011, artikel 67) de leden voor de Raad van Toezicht (her)benoemd.

Ds. E. J. Oostland is een van de nieuw benoemde leden. In oktober 2011 bleek dat ds. Oostland ziek werd en de onderzoeken daarna hebben bevestigd dat hij aan kanker lijdt. Ds. Oostland volgt in deze periode een intensieve behandeling en heeft mee daardoor minder dan hij zelf graag zou willen kunnen bijdragen aan het werk van de Raad van Toezicht.

In goed overleg met ds. Oostland heeft de Raad van Toezicht zich beraden op de situatie. Ds. Oostland is op dit moment beperkt inzetbaar en ook naar de toekomst toe is onzeker hoe het zich zal ontwikkelen. Er is op dit moment geen sprake van langdurige verhindering of zelfs een tussentijdse vacature zoals daarvan sprake is in art. 13.8 van het voorgestelde statuut. De Raad van Toezicht heeft dit overwogen en besloten in de huidige situatie naar een geschikte oplossing te zoeken. Het is voor de universiteit en in het bijzonder voor de Raad van Toezicht belangrijk te beschikken over een predikant die goed is ingewerkt en bij verhindering van ds. Oostland hem kan vervangen. Gelet op de ervaring van vorig jaar waarbij nauwelijks predikanten solliciteerden op de openstaande vacature is er deze keer geen advertentie geplaatst. Enkele predikanten zijn benaderd om een gesprek met hen te voeren en de Raad van Toezicht heeft ds. R. Kelder te Bunschoten-West bereid gevonden in de Raad van Toezicht te functioneren ter vervanging van ds. Oostland.

In de praktijk blijft ds. Oostland lid van de Raad van Toezicht en zal ds. Kelder (ook) aanwezig zijn en alle stukken ontvangen.

24 juni 2011

Artikel 68*Benoeming curatorium TU***Besluit:**

op voorstel van het moderamen te benoemen als curatoren van de TU:

primi:

A.G. Bruijn	Uithuizen	2020
J.J. Verwey	Leeuwarden	2020
R. van Wijnen	Zuidlaren	2017
P.L. Voorberg (s)	Emmeloord	2014
A.M. de Hullu	Apeldoorn	2017
B.C. Buitendijk	Bunschoten-Spakenburg	2020
H. van Veen	Zuid-Scharwoude	2020
A. van Houdt	Urk	2017
D. Griffioen	Vrouwenpolder	2017
prof. dr. C.G. Kruse	Amersfoort	2017
prof. dr. B.M. Balk	Rotterdam	2020

secundi:

D. Noort	Noordhorn
P. Groen	Nieuweschoot

J.H. Kuiper	Assen
H.J. Siegers	Ommen
J.R. Visser	Dronten
R. ter Beek	Soest
G. Treurniet	Katwijk
H. van den Berg	Berkel en Rodenrijs
P.J. Trimp	Goes

2 juni 2012

Artikel 68A

Benoeming curator

Besluit

Op voordracht van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur te benoemen als primus-curator van de TU:

B.M. Balk   Rotterdam   2020

10 juni 2011

Artikel 69

Vertrek en terugkeer ds. Gunnink

Ds. H.G. Gunnink heeft op 3 juni, na afronding van de besloten bespreking over de Theologische Universiteit (zie de Handelingen), de synode verlaten, maar is op 10 juni weer aanwezig. Hij legt daarover de volgende publieke verklaring af.

“VERKLARING

1. Ik ben vrijdag vertrokken, niet vanwege het niet aanvaarden van mijn voorstel om de term ‘indianenverhalen’ terug te laten nemen, ook al betreur ik dat mijn voorstel niet aanvaard werd. Over deze publieke zaak heb ik ook met anderen gesproken.
2. Ik ben wél vertrokken, omdat ik het aanvaarden van besluit 1 onjuist vond. Ik was van mening dat er strijdigheid bestond tussen dingen die dr. Paas (niet alleen in zijn dissertatie) geschreven heeft en wat wij als Gereformeerde Kerken belijden inzake het gezag van de Heilige Schrift. Mijn mening is sinds vrijdag op dit punt niet veranderd. Ook kon en kan mijns inziens niet volstaan worden met een formeel besluit. Ik vind daarom ook nu nog dat besluit 1 onjuist is.
3. Ik ben op de synode weer terug, ondanks mijn gevoelens dat ik zojuist verwoord heb. Ik heb mij beraden en ik kom terug op de synode, omdat:
  - ik niet kon vertrekken zonder daarvoor duidelijk rekenschap af te leggen;
  - ikzelf de volle ruimte blijf houden om ná de synode publiekelijk kritisch te spreken over besluiten die door deze vergadering genomen zijn. Door weg te blijven zou ik na deze synode in mijn vrijheid belemmerd kunnen worden met de tegenwerping: ‘hij is tóen weggelopen, hij heeft nú geen recht van spreken meer’.
4. Ik heb mij verwonderd over het wereldkundig maken van mijn weggaan, zonder dat er met mij overleg gepleegd is. Zelf heb ik in de vijf contacten die de pers met mij gelegd heeft, gereageerd met: ‘geen commentaar’.
5. Of ik het werken hier kan volhouden, zal moeten blijken. Lukt mij dat niet, bijvoorbeeld vanwege mijn emoties, dan zal ik dát als oorzaak opgeven van een eventueel vertrek.

De preses dankt voor de verklaring, geeft uiting aan zijn respect voor het aanwezig zijn van ds. Gunnink en draagt hem op aan de Here.

Hierna gaat de vergadering in comité. Na opheffing van het comité deelt de preses mee dat het eerste punt van de publieke verklaring van ds. Gunnink betrekking heeft op een gebeuren in besloten zitting.

Weergave en interpretatie komen voor rekening van ds. Gunnink. De preses verklaart dit gedeelte van de verklaring voor vertrouwelijk en acht daarop art. 13 van de Huishoudelijke Regeling van toepassing.

10 juni 2011

Artikel 70

Studiefinanciering aan de Theologische Universiteit

Materiaal:

rapport deputaten studiefinanciering naar art. 19 KO.

Besluit 1:

deputaten studiefinanciering naar art.19 KO decharge te verlenen.

Besluit 2:

geen nieuwe deputaten studiefinanciering te benoemen, maar hun taak op te dragen aan de Raad van Toezicht van de Theologische Universiteit en het onder zijn toezicht functionerende 'Bureau Financiering Theologische Universiteit Kampen'.

Grond:

de GS Zwolle-Zuid 2008 (Acta, art. 107) besloot deputaten op te dragen hun werkzaamheden voor de eerstvolgende synode af te bouwen en hun taken over te dragen aan het 'Bureau Studiefinanciering Theologische Universiteit Kampen'.

Besluit 3:

het voorgestelde Statuut Bureau Studiefinanciering Theologische Universiteit Kampen vast te stellen (zie bijlage 6.1).

Grond:

de GS Zwolle-Zuid 2008 besloot deputaten op te dragen in nauwe samenwerking met het College van Bestuur van de TU het conceptstatuut voor het Bureau Studiefinanciering gereed te (doen) maken, dit ter goedkeuring voor te leggen aan de Raad van Toezicht van het Bureau Studiefinanciering en vervolgens ter vaststelling voor te leggen aan de eerstvolgende synode.

Besluit 4:

de voorgestelde Regeling studiefinanciering theologische studenten vast te stellen (zie bijlage 6.2).

Grond:

art. 5, lid 2 van het door besluit 3 vastgestelde Statuut Bureau Studiefinanciering bepaalt dat het uitkeringsreglement de goedkeuring behoeft van de Raad van Toezicht en wordt vastgesteld door de generale synode.

Besluit 5:

de Raad van Toezicht van de Theologische Universiteit op te dragen over het door hem uitgeoefende toezicht op het Bureau Studiefinanciering verantwoording af te leggen aan iedere gewone generale synode conform het bepaalde in art. 8 lid 1 van het Statuut Bureau Studiefinanciering. Hij legt daarbij de in art. 8, lid 2 a, b en c van voornoemd Statuut genoemde financiële stukken over, evenals het voorstel tot vaststelling van een jaarlijks quotum voor de financiële steunverlening naar art. 19 KO.

Besluit 6:

het budget art. 19 KO ten behoeve van het Bureau Studiefinanciering voor de periode 2012-2014 vast te stellen op € 190.000,- per jaar.

Bespreking

De besluiten zijn voorbereid door de commissie Groningen.

Van deputaten zijn aanwezig D.M. Nieuwenhuis en T.C. Snip-Jonkman, en namens de TU prof. M. te Velde. Omdat de werkzaamheden al door de TU worden uitgevoerd, is het deputaatschap al enige tijd slapend.

Met de voorgestelde regeling wordt gestreefd naar consistentie met de Wet op de Studiefinanciering. Er is veel variatie in de situatie van de steunvragers. Het is heel lastig te anticiperen op politieke ontwikkelingen. Maar het blijft de plicht van de kerken ondersteuning te geven waar dat nodig is. Daarbij moet er aansluiting zijn bij de wettelijke regelingen en waar nodig moet er maatwerk zijn.

Alle besluiten, behalve besluit 2 (voor 35, onthouding 1), worden met algemene stemmen genomen.

De preses dankt deputaten (allen voor het laatst): u hoort bij de oudste deputaatschappen die we kennen. Vandaag is er een einde aan uw zelfstandig bestaan gekomen. Maar het werk gaat door. Via een ander orgaan. En compleet door u voorbereid. Uw regelingen gaan mee! We zeggen u dank voor uw deskundige inbreng in zoveel jaren. We realiseren ons dat er de komende tijd heel wat gaat veranderen in de rijksstudiefinanciering. We hopen dat we ook in de toekomst als kerken over mogelijkheden tot steun beschikken die de weg naar Kampen en de pastorie blijven effenen.

20 mei 2011

Artikel 71

Archief en documentatie

Materiaal:

rapport deputaten archief en documentatie.

Besluit 1:

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

deputaten op te dragen:

- a. archief- en documentatiemateriaal te verzamelen en te beheren, dat van belang is voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland, met name sinds de Vrijmaking van 1944 en volgende jaren;
- b. te zorgen dat de afgesloten gedeelten van de archieven van generaal-synodale deputaatschappen worden overgebracht naar het Archief en Documentatiecentrum (ADC);
- c. kennis en onderzoek te bevorderen inzake de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland, met name met betrekking tot in het ADC en in de kerken aanwezige archieven en documentatie;
- d. alle maatregelen te nemen die voor de instandhouding van het ADC nodig zijn, alsmede die werkzaamheden uit te voeren, die voortvloeien uit de aanstelling van de door deputaten benoemde directeur van het ADC en de archivaris en toezicht te houden op hun werkzaamheden;
- e. de kerkenraden, de meerdere vergaderingen en haar deputaatschappen, alsmede waar nodig en van belang ook personen en instanties regelmatig te dienen met advies en voorlichting inzake het beheer van archief- en documentatiemateriaal;
- f. de kerkelijke vergaderingen te dienen met richtlijnen en instructies voor een goed archiefbeheer;
- g. de kerken te vertegenwoordigen in de Commissie tot registratie van de Protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke Archieven (CPA);
- h. de bestaande samenwerking tussen het ADC en de archiefcommissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken te continueren en zo mogelijk uit te breiden;
- i. contacten te leggen en activiteiten te ontplooiën, die voor het onder a-h genoemde noodzakelijk en nuttig zijn.

Besluit 3:

deputaten een budget toe te kennen van € 144.000,- per jaar.

Bespreking

Van deputaten A&D zijn aanwezig: J. Messelink (vz), ds. J.H. Soepenbergh, H.A. Kamman en G.F. Noordhuis. Van het Archief en Documentatiecentrum de directeur, prof. dr. G. Harinck.

Deputaten brengen naar voren het plezierig te vinden om over een goed lopende organisatie te kunnen rapporteren. Uitbreiding van de kluisruimte was noodzakelijk. Er is samenwerking met de NGK. Kerken kunnen geadviseerd worden over archiefbeheer. Memorabel is dat in het kader van historische verslaglegging een door het ADC uitgegeven reisverhaal van Herman Bavinck een prijs heeft gekregen. Digitaal archiefbeheer is een belangrijk aandachtspunt.

Door meerdere afgevaardigden wordt gevraagd naar de samenwerking met de NGK en of dit wel op een marktconforme manier gebeurt. In reactie geven deputaten weer dat de samenwerking met de NGK van praktische aard is. Benadrukt wordt dat de in rekening gebrachte huurprijs alleen betrekking heeft op de opslag en dat, zodra er werkzaamheden verricht moeten worden, deze apart in rekening worden gebracht.

Br. Aartsma stelt per amendement twee extra opdrachten aan deputaten voor:

1. om de tarifiering van diensten en accommodatieverlening aan het archiefcentrum van de NGK en eventuele andere instanties buiten ons kerkverband te baseren op de totale kosten (minus fte-kosten) per m¹ archiefruimte (op basis van totale capaciteit van 1500 meter) en om eventuele fte-kosten te tarifieren op totale fte-kosten per gebruikte m¹;
2. om op de e.v. GS verslag te doen van regelingen en afspraken tussen de archiefcommissie van de NGK en deputaten A&D met betrekking tot het beheer van het archief en de verdeling van de kosten.

Deputaten vinden deze amendementen overbodig daar de in rekening gebrachte kosten in de praktijk overeen komen met wat br. Aartsma voorstelt. De amendementen worden verworpen (amendement 1: 3 voor, 27 tegen, 5 onthoudingen; amendement 2: 8 voor, 25 tegen, 2 onthoudingen). Wel wordt door deputaten toegevoegd een nieuw punt h "de bestaande samenwerking tussen het ADC en de archiefcommissie van de NGK te continueren en zo mogelijk uit te breiden". Op voorstel van ds. Feenstra wordt bij i "contacten te onderhouden" vervangen door "contacten te leggen" (voor 34, tegen 0 en onthouding 1). Na de wijzigingen wordt besluit 2 met algemene stemmen genomen, evenals de besluiten 1 en 3.

De preses dankt deputaten (in het bijzonder de aftredende deputaten G.F. Noordhuis en G. Willems): het ADC is inmiddels niet meer weg te denken uit onze kerken. Mooi dat u een uitbreiding van de archiefruimte kon realiseren. Het door u bewaarde materiaal heeft geleid tot een vloed van artikelen, symposia en boeken en inmiddels ook tot de eerste dissertaties. U speelt in op nieuwe ontwikkelingen op het gebied van archivering. Uw werk valt in bredere kring op en wordt gewaardeerd. We bidden u de zegen van de Here toe bij uw werk.

10 juni 2011

Artikel 72

Benoeming deputaten archief en documentatie

Besluit:

op voordracht van het moderamen als deputaten archief en documentatie te benoemen:

primi:

J. Messelink (s)	Kampen	2014
J. Beekhuis	Amersfoort	2017
H.A. Kamman	Amersfoort	2014
A. Modderman	Amersfoort	2014
J.H. Soepenbergh	Assen	2014
G. Wijnen	Kampen	2020
B. Wouda	Bunschoten-Spakenburg	2020
A. Wouda-Blokhuis	Bunschoten-Spakenburg	2020

secundus:

J. Los	Harfsen
--------	---------

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 7

Betrekkingen binnen- en buitenland

Artikel 73

Kerkelijke eenheid

Materiaal:

rapport van deputaten kerkelijke eenheid (DKE).

Besluit 1 (genomen op 11 juni 2011):

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

deputaten op te dragen vanuit het oogpunt van zowel kerkelijke eenheid als kerkelijk contact landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren.

Grond:

het is belangrijk te streven naar samenwerking die kerkelijke eenheid als doel heeft, maar daarnaast is het van belang ruimte te maken voor contactoefening die deze pretentie (nog) niet heeft. Van dit laatste kan zowel naar andere kerken als naar buiten een positief signaal uitgaan. Beide kunnen worden gezien als invulling van de opdracht en de belofte uit Johannes 17, elk op eigen niveau.

Besluit 3:

deputaten op te dragen de kerken jaarlijks op te roepen om in de eredienst op de zondag van of na 31 oktober aandacht te geven aan voorbede voor de kerkelijke eenheid.

Besluit 4:

deputaten op te dragen om in goed contact met de plaatselijke kerken en de regio's de kerkelijke eenheid te bevorderen door:

- a. de beschikbare en relevante informatie met betrekking tot de landelijke contacten tijdig aan de kerken toe te zenden;
- b. de ontwikkelingen in de plaatselijke contacten te volgen;
- c. zich nader te bezinnen op de verhouding tussen plaatselijke en landelijke contacten in de praktijk;
- d. daarbij ook na te gaan hoe de door de synode vastgestelde regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking functioneren in de praktijk en indien daarvoor reden is voorstellen tot wijziging ervan in te dienen bij de eerstkomende generale synode;
- e. plaatselijke kerken te stimuleren om aan het proces van kerkelijke eenheid actief bij te dragen;
- f. desgevraagd kerken te adviseren bij het werken aan kerkelijke eenheid;
- g. wanneer daar reden en ruimte voor is, één of meer bijeenkomsten te beleggen om het onder a tot e genoemde nadere uitwerking te geven.

Bij de informatieve zitting op 12 maart zijn als deputaten kerkelijke eenheid (DKE) aanwezig: ds. J.M. Burger, ds. D.W.L. Krol, J. de Meij, ds. H.J. Messelink, ds. A.J. Minnema, J.A. Schelling, ds. J. Wesseling, O. Westra en ds. A.J. van Zuijlekom.

De samenstelling van het deputaatschap is tijdens de GS Zwolle-Zuid 2008 drastisch gewijzigd, mee doordat de synode besluiten nam die afweken van de lijn die door de meerderheid van de toenmalige deputaten werd voorgestaan. Het nieuwe deputaatschap heeft zich daarom toegelegd op het terugwinnen van vertrouwen, met name bij de deputaten van de NGK. Men heeft niet ingezet op grote stappen, maar op diepgang. De resultaten daarvan worden als uiterst waardevol ervaren. Ondertussen zijn op plaatselijk niveau de ontwikkelingen wel doorgestaan: het aantal kerken dat samenwerkt met de plaatselijke CGK of NGK is duidelijk gegroeid.

Deputaten onderhouden ook contacten die niet direct gericht zijn op kerkelijke eenheid. Dat kan verwarring scheppen wanneer men bijvoorbeeld deelneemt aan de zogenaamde "Nationale Synode". Deputaten blikken er met dankbaarheid op terug; men heeft er veel rechtzinnige christenen ontmoet.

Maar deputaten willen niet suggereren dat met alle deelnemende kerken eenwording in het verschiet ligt. Iets dergelijks geldt voor de Raad van Kerken, waarmee een voorzichtig contact is gelegd. De CGK synode van 2007 verliep voor ons teleurstellend. De laatste synode, van 2010 was positiever. Er is onder meer een besluit genomen dat alle predikanten uit de GKv in principe de ruimte biedt om voor te gaan in een CGK-gemeente.

Bij de NGK proeven deputaten het hartelijk verlangen om meer samen met ons te doen. In een aantal instanties wordt al samengewerkt; er ligt bij deze synode de vraag om ook een bepaalde studie (over ambtsdragers met een homofiele relatie) gezamenlijk aan te pakken.

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig: N.M. Kramer, J.A. Schelling, F.H. Thijssen en ds. A.J. van Zuijlekom.

Ds. D.W.L. Krol (zou aanwezig zijn) ontvangt medeleven met het verlies van zijn moeder.

Eerst komen de voorstellen van algemene aard aan de orde.

Er wordt blijdschap uitgesproken over het functioneren van DKE. De meningen zijn verdeeld over de door de commissie voorgestelde verandering van naam voor het deputaatschap: "betrekkingen binnenlandse kerken". Ook nu al is het blikveld breder dan de naam doet vermoeden. Maar of dat een naamswijziging noodzakelijk maakt wordt betwijfeld. De verwijzing naar Joh. 17 in de grond bij besluit 2 (en bij vele andere besluiten) ondervindt weerstand. Zo lijkt het net Haarlemmerolie. Is het wel een opdracht zoals het er staat? Bij conceptbesluit 4 wordt gevraagd hoe het mogelijk is dat plaatselijk iets wel kan en landelijk niet.

Deputaat ds. Van Zuijlekom reageert dat het, gezien de reacties op de naamsverandering, misschien goed is om een prijsvraag uit te schrijven. Je moet ook weer niet teveel in een naam leggen. Bij de CGK spreekt men over "eenheid gereformeerde belijders". Doel is het streven naar en het belijden van kerkelijke eenheid. Toen de opdracht geformuleerd werd, was zoiets als de Nationale Synode nog niet aan de orde. Je hebt te maken met allerlei ontwikkelingen die indertijd niet golden. Je moet voorkomen dat je de voeling met het grondvlak kwijt zou raken. Betreffende Joh. 17 wordt verwezen naar de regeling die door de GS Amersfoort-C 2005 is vastgesteld. We zoeken naar eenheid, gedreven door het verlangen van de Here. Uit dat gebed om eenheid vloeit een opdracht voort.

Ook vorige synodes hebben geworsteld met de vraag of iets plaatselijk wel kan en landelijk niet. Ze hebben daarop gereageerd door daarover regelingen te ontwerpen. We moeten die discussies niet steeds herhalen.

De commissie Friesland, bij monde van ds. Prins, kan zich vinden in de reactie van deputaten. Joh. 17 is geen Haarlemmerolie. Maar veel besluiten zijn terug te voeren tot die grond, zodat die in de voorstellen meerdere keren wordt herhaald. Besluit 2.b over de naamswijziging kan, met instemming van deputaten, vervallen. Dit voorstel maakt geen deel meer uit van de bespreking. Een amendement van br. Van Leeuwen om de naam te wijzigen in "deputaten kerkelijke eenheid en kerkelijke contacten in Nederland" wordt verworpen (voor 10, tegen 25 en 1 onthouding).

In de tweede ronde wordt opnieuw de vraag gesteld of voor de opdracht tot kerkelijke eenheid maar één bijbeltekst te vinden is. Kan er in de motivering niet meer schriftbewijs worden aangevoerd? Elkaar liefhebben begint bij ontmoeten. Plaatselijke eenheid begint met ontmoeting van elkaar. Dat is gemakkelijker dan op landelijk niveau. Ook wordt gevraagd of verbreding van het werkveld nodig is, omdat de praktijk daarom vraagt.

In hun reactie geven deputaten aan dat aanpassing aan de werkelijkheid waarin je leeft nodig is. Kijk maar naar de studentenvereniging(en). Deze zijn niet meer wat ze vroeger waren.

Besluit 2 wordt genomen met 34 stemmen voor, 1 tegen en 1 onthouding. Besluit 3 en 4 ondervinden algemene instemming.

Na deze besluiten zegt de preses het volgende: De expliciete verbreding van de opdracht van deputaten en de onderbouwing daarvan scheppen duidelijkheid over de verschillende aard van de activiteiten die deputaten ondernemen. Toen dit deputaatschap werd ingesteld was het uitsluitend gericht op de zaak van de kerkelijke eenheid. Daarbij was het: alles of niets. Gaandeweg zijn we ons steeds meer bewust

geworden van een realiteit waarin meer aan de orde is dan alleen de vraag: kunnen we tot kerkelijke eenheid komen of niet? Er is ook allerlei gemeenschappelijke actie in de samenleving en met het oog op de nood in de samenleving zonder die klem en dat doel. Het is belangrijk dat dat nu ook expliciet verwoord is.

15 april 2011

Artikel 74

Contacten met de Hersteld Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken (hersteld)

Materiaal:

1. rapport van deputaten kerkelijke eenheid (DKE);
2. brief van de GS van de Gereformeerde Kerken (hersteld) Emmen 2009-2010 d.d. 21 mei 2010, met een oproep en een wens.

Besluit 1:

deputaten op te dragen:

- a. de gesprekken met de Commissie Interkerkelijke Contacten van de Hersteld Hervormde Kerk (HHK) voort te zetten met als doel te komen tot een nadere vorm van kerkelijk contact;
- b. deze gesprekken zo mogelijk samen met deputaten eenheid gereformeerde belijders van de CGK te voeren.

Gronden:

1. de gebleken herkenning tussen de GKv en de HHK rechtvaardigt de voortgang van de gesprekken die op gang gekomen zijn;
2. het past in het beleid van de generale synode om er naar te streven, dat de contacten met de HHK gezamenlijk met de CGK worden onderhouden.

Besluit 2:

- a. kennis te nemen van de brief van de GS van de Gereformeerde Kerken (hersteld) (GKh) d.d. 21 mei 2010;
- b. met verdriet te berusten in de afwijzende houding die hierin doorklinkt en niet meer inhoudelijk te reageren op dit schrijven.

Grond:

sinds 2006 is er in de contacten met de GKh geen enkele vooruitgang geboekt. Daarom is het op dit moment niet zinvol om inhoudelijk te reageren.

Bespreking

De vraag wordt gesteld waarom niet inhoudelijk wordt gereageerd richting GKh en of in het contact met de HHK ook de notitie over de katholiciteit van de kerk meegenomen kan worden.

Deputaten hebben de ervaring met de GKh dat je met een gesprek niet echt verder komt. Er wordt geen ruimte gegeven voor een inhoudelijk gesprek. Dat heeft te maken met de breuk die nog vrij recent is en het ontwikkelen van hun eigen identiteit en met de voortgaande scheuring in dat kerkverband. Met de HHK zijn nog niet veel contacten geweest. Er wordt een diepe eerbied voor de Here geproefd, maar cultureel is er een groot verschil. Dat er met de HHK nog niet gesproken wordt met het oog op kerkelijke eenheid komt omdat we nog in een verkennende fase zijn. Over het faseverschil tussen GKv en CGK betreffende de contacten met de HHK, die door de CGK zijn erkend, wordt opgemerkt dat de gesprekken heel goed samen gaan met de CGK.

Van ds. Niemeijer ligt een amendement voor dat luidt: "Besluit 1, grond 2 te schrappen". Hierin stond: "het onderhouden van contacten die kerkelijke eenheid (nog) niet als doel hebben, is belangrijk. Naar andere kerken kan daarvan een positief signaal uitgaan en het geeft op eigen niveau invulling aan de opdracht en de belofte uit Johannes 17". Dit is een onnodige herhaling van de grond bij een eerder

algemeen besluit rond DKE (zie bij artikel 73). Het amendement wordt met algemene stemmen aanvaard. Hierna wordt geheel besluit 1 met algemene stemmen genomen.

Een amendement van ds. Feenstra om bij 2a “met verdriet” weg te halen en bij 2b vooraan te plaatsen, wordt aangenomen (voor 28, tegen 7, onthoudingen 1). Hierna wordt geheel besluit 2 met algemene stemmen aangenomen.

Na afronding van de besluitvorming spreekt de preses als volgt: De contacten met de HHK bevinden zich in een oriënterende - of zo u wilt: verkennende - fase. Ons gebed is dat de Here de voortgaande gesprekken zegent en ze doet uitlopen op een resultaat dat Hem waardig is.

Met verdriet namen we kennis van de brief van de GKh. Naar onze overtuiging hadden de leden die deze kerken gevormd hebben geen gegronde reden de kerkelijke gemeenschap met ons te verbreken. In hun brief aan ons is helaas geen aanknopingspunt tot herstel van de breuk te bespeuren. Laten we de Here blijven bidden om openingen voor hartelijke eenheid met hen die bij ons horen.

15 april 2011

Artikel 75

Participatie Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte (COGG)

Materiaal:

rapport van deputaten kerkelijke eenheid (DKE).

Besluit 1:

te blijven participeren in het Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte op basis van de doelen die de GS Zuidhorn 2002-2003 heeft vastgesteld (Acta, art. 130-2) en op deze manier mee te werken aan een verdere uitbouw en verdieping van het COGG als platform voor gereformeerde belijders.

Grond:

het is mogelijk om de doelen die de GS Zuidhorn 2002-2003 stelde na te streven binnen het kader van het COGG.

Besluit 2:

aan DKE op te dragen uit hun midden tenminste drie personen aan te wijzen die de Gereformeerde Kerken vertegenwoordigen in het COGG.

Grond:

participatie in het COGG past binnen de taakstelling van DKE. Het is daarom logisch dat de vertegenwoordiging in het COGG vanuit DKE bemand wordt, conform opdracht en mandaat van de synode.

Besluit 3:

de deelname in het COGG in de periode tot de volgende synode te evalueren en daarover te rapporteren aan de synode.

Grond:

participatie in het COGG dient voor elke generale synode geëvalueerd te worden. Op basis van rapportage door DKE besluit de synode tot deelname voor een volgende periode.

Deze besluiten worden zonder bespreking met algemene stemmen genomen.

De preses dankt de deputaten. We besloten onze deelname aan het COGG voort te zetten. De GS 2002 gaf als doel daarvan aan: elkaar bemoedigen en opscherpen om in onze tijd gereformeerd te zijn, op deze manier het onderling begrip en vertrouwen versterken en zo voorkomen dat gereformeerde belijders

verder uit elkaar groeien en zo mogelijk een basis leggen voor samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid. De Here zegene dit werk.

15 april 2011

Artikel 76

Participatie Nationale Synode/Protestants Forum en Raad van Kerken (1)

Materiaal:

1. rapport van deputaten kerkelijke eenheid (DKE);
2. aanvullend rapport van DKE;
3. brief van de Stuurgroep Nationale Synode d.d. 17 juni 2010, waarin de GKv worden uitgenodigd deel te nemen aan de Nationale Synode/Protestants Forum te Dordrecht, december 2010;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 3 januari 2011, waarin bezwaar gemaakt wordt tegen de deelname aan de Nationale Synode;
5. brief van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost d.d. 13 februari 2011, met eenzelfde bezwaar als onder 4.

Besluit:

deputaten op te dragen een nadere verantwoording te geven van hun deelname aan de Nationale Synode en hun voorstel inzake de Raad van Kerken.

Grond:

de verantwoording van deputaten in hun rapport is kort en gaat onvoldoende in op bezwaren die zijn ingebracht.

Bespreking

In de eerste ronde wordt gevraagd waarom aangaande het onderzoek naar een associatie met de RvK pas op de volgende synode gerapporteerd gaat worden, zoals deputaten voorstellen. Dan zijn we weer drie jaar verder. Anderen stellen dat bij de RvK wel degelijk gesproken wordt over kerkelijke eenheid. Zorgvuldige overweging van het verzoek om toe te treden als kandidaat-lid is daarom aan de orde. Aangaande de deelname aan de Nationale Synode (NS) wordt menige opmerking gemaakt. Welk signaal wordt hiermee afgegeven? Bij de NS is niet veel kerkelijke eenheid. Deputaten stellen de uitnodiging met vrijmoedigheid te hebben aangenomen, waarmee een schot voor de boeg wordt gegeven. Geven we met de conceptvoorstellen als synode geen opdracht om aan de volgende NS deel te nemen en willen we dat? Er is weinig inhoudelijk ingegaan op de argumenten van Ten Boer en Bunschoten-Oost. Deelname aan de NS heeft velen verrast, zowel binnen als buiten de GKv. De deelname is een novum in onze geschiedenis. De gereformeerde kerken synodaal hebben meerdere malen onze synode gevraagd om in gesprek te komen, maar door de synodes Assen 1961, Hoogeveen 1970 en Leeuwarden 1990 is dit verzoek toch afgewezen? Een van de afgevaardigden stelt nadrukkelijk dat er niet serieus op argumenten wordt ingegaan. Nergens wordt de vraag naar de waarheid van de Schriften, die uitgebreid spreken over betrouwbare leer en over dwaling, gesteld, laat staan beantwoord. Zo neem je op zekere manier van elkaar afscheid. Deputaten hebben zich van de brieven afgemaakt. Anderen menen dat het wel goed is te verdedigen dat er is deelgenomen aan de NS. Als kerken zijn we veranderd. We zijn bezig met een proces en hebben oog voor wat om ons heen gebeurt. Wel is een nadere verantwoording van deputaten nodig. Deputaten verklaren hun aanwezigheid op de NS. Ze zijn van mening dat de uitnodiging paste binnen de ontwikkelingen in onze kerken. De NS is een protestants forum waar geen besluiten worden genomen maar waar men elkaar laagdrempelig ontmoet. Het bij de NS opgestelde credo heeft niet de bedoeling een kerkelijke geloofsbelijdenis te zijn. Er zat een aantal mensen bij elkaar en die hebben hun intenties opgeschreven. Er zijn veel zaken waar je elkaar kunt vinden, zoals de waarheid lief hebben en er mee omgaan. Daarmee merk je naast verbondenheid, ook een heel grote verscheidenheid. Erkend wordt dat de beantwoording tekort door de bocht is gegaan. Deputaten zijn bereid extra werk van de verantwoording te maken.

Van ds. J. Ophoff is er een ordevoorstel "deputaten op te dragen een nadere verantwoording te geven van hun deelname aan de Nationale Synode en hun voorstel inzake de Raad van Kerken.

Grond:

de verantwoording van deputaten in hun rapport is kort en gaat onvoldoende in op bezwaren die zijn ingebracht”.

Dit voorstel wordt aanvaard (voor 35, onthouding 1).

27 mei 2011

Artikel 77

Participatie Nationale Synode/Protestants Forum en Raad van Kerken (2)

Materiaal:

1. rapport van deputaten kerkelijke eenheid (DKE);
2. aanvullend rapport van DKE;
3. brief van de Stuurgroep Nationale Synode d.d. 17 juni 2010, waarin de GKv worden uitgenodigd deel te nemen aan de Nationale Synode/Protestants Forum te Dordrecht, december 2010;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 3 januari 2011, waarin bezwaar gemaakt wordt tegen de deelname aan de Nationale Synode;
5. brief van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost d.d. 13 februari 2011, met eenzelfde bezwaar als onder 4;
6. nadere verantwoording door DKE ten behoeve van het gesprek over de Nationale Synode en de Raad van Kerken. (bijlage 7.1)

Besluit 1:

- a. de deelname van deputaten kerkelijke eenheid aan de Nationale Synode/Protestants Forum te Dordrecht 2010 goed te keuren;
- b. de bezwaren van de kerken te Ten Boer en Bunschoten-Oost tegen deelname niet toe te stemmen;
- c. deputaten op te dragen:
  1. de ontwikkelingen rond de Nationale Synode/Protestants Forum te volgen en met een delegatie daaraan deel te nemen, met inachtneming van de eigen identiteit en verantwoordelijkheid van de Gereformeerde Kerken;
  2. daarbij het katholiek-gereformeerde belijden naar de Schriften in te brengen;
  3. aan de volgende synode rapport uit te brengen van hun beleid en bevindingen in dezen.

Gronden:

1. omdat in 2008 een Nationale Synode achter de horizon lag en een eventuele deelname niet op de tafel van de GS Zwolle-Zuid kon komen, lag het in de bevoegdheid van DKE binnen het kader van hun opdracht kerkelijke ontwikkelingen te verkennen en de uitnodiging te aanvaarden. Zij hebben daarbij duidelijk gemaakt dat de GKv-delegatie niet officieel namens de kerken afgevaardigd was;
2. de teksten die door de organisatie van de Nationale Synode zijn verspreid, gaven geen reden om aan te nemen dat op de bijeenkomst gezocht zou moeten worden naar een eenheid die niet op de Schrift is gebaseerd;
3. het door de organisatie gepresenteerde Credo is niet bedoeld als vervanging van de gereformeerde belijdenisgeschriften. Het is als spontaan geloofsgetuigenis een eigentijdse verwoording van wat de ondertekenaars verbindt. Het is bovendien bedoeld als 'groeitext', die op zichzelf beoordeeld behoort te worden;
4. de grote kerkelijke verdeeldheid is niet ontkend of verdoezeld. De bedoeling was wel om elkaar te ontmoeten, om te ontdekken wat samenbindt en om te komen tot een waardevol en noodzakelijk gezamenlijk signaal naar de ontkerstende samenleving;
5. deelname aan de Nationale Synode past in een in de 'Nadere verantwoording door DKE' beargumenteerde gewijzigde opstelling, waarbij – in plaats van pas met anderen spreken als je het (bijna) overal over eens bent – het contact met andere (protestantse) kerken vrijmoedig en onbekommerd wordt aangegaan, zonder dat kerkelijke eenheid direct als doel wordt nagestreefd, en waar mogelijk een recht getuigenis van de waarheid gegeven kan worden.

Besluit 2:

deputaten op te dragen:

- a. zo mogelijk samen met de CGK en de NGK de mogelijkheden tot associatie met de Raad van Kerken (RvK) in Nederland te onderzoeken;
- b. hierover aan de eerstvolgende synode te rapporteren en tevens te adviseren of een associatie wenselijk is.

Gronden:

1. de wijzigingen in de statuten van de RvK en de gewijzigde opstelling van de RvK lijken toenadering minder dan voorheen in de weg te staan;
2. op lokaal niveau wordt op grote schaal deelgenomen aan plaatselijk interkerkelijk overleg;
3. eventuele associatie met de RvK kan passen binnen een beleid waarin soms niet direct kerkelijke eenheid, maar wel kerkelijk contact als doel wordt nagestreefd.

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig ds. J.M. Burger, N.M. Kramer, ds. D.W.L. Krol, J. de Meij, ds. H.J. Messelink, J.A. Schelling, O. Westra en ds. A.J. van Zuijlekom; deputaat ds. J. Wesseling schuift later aan. Als adviseur is aanwezig prof. M. te Velde.

Deputaat Messelink benadrukt dat met de "Nadere verantwoording" omtrent deelname aan de Nationale Synode de afgevaardigden ruimte wordt gegeven om met een goed geweten te kunnen beslissen.

Dat het een heikel onderwerp wordt gevonden, blijkt uit de verdere bespreking. Naast tevredenheid over de "Nadere verantwoording" klinkt er toch ook kritiek. Hoe leg ik, kijkend naar 1618/19, uit dat we aan deze synode deelnemen? Het wordt als waardevol ervaren dat er teruggekeken wordt naar de geschiedenis van de GKv. De verantwoording zal echter wel de voorstanders overtuigen, maar niet de tegenstanders. Er zijn diepgaande verschillen van inzicht. Een van de afgevaardigden is niet onder de indruk van de verwijzing naar Calvijn. Calvijn sprak ook een scherpe veroordeling over dwaalleraars uit. Ook lijkt de hermeneutische sleutel alles te kunnen openen. Prof. Te Velde spreekt over mooie dingen die gaande zijn, maar er blijven kwetsbare zaken. Het is belangrijk dat ook nu gestreefd wordt naar een eensgezinde besluitvorming.

De woorden 'synode' en 'credo' maken de stemmen meer dan los. Deputaten vragen zich af of er niet teveel gewicht aan deze woorden wordt gegeven. Want het is geen synode zoals wij die kennen. De deelnemers waren dan ook geen afgevaardigden namens de GKv, maar kwamen er wel uit voort. Omdat deputaten RKO het verzoek om deelname hebben voorgelegd aan DKE is er vanuit DKE deelgenomen. Ook de NGK en de CGK namen deel via hun parallelle deputaatschappen. Eenheid van kerken stond niet op de agenda van de Nationale Synode en wordt ook niet nagestreefd. Het is meer een forum van protestantse kerken. Deputaten staan voor de gereformeerde belijdenis en de strijd voor de waarheid wordt niet opgegeven. Juist in het gesprek moet recht gedaan worden aan het geheel van de GKv, vanuit overtuiging.

Besluitvorming

Bij besluit 1 worden 9 amendementen ingediend, waarvan 8 worden verworpen. Het amendement van br. Wendt, om bij grond 5 de zin "maar ook zonder de waarheid geweld aan te doen" te vervangen door "waar mogelijk een recht getuigenis van de waarheid gegeven kan worden", wordt aangenomen (voor 19, tegen 12 en onthoudingen 4).

Ds. Gunnink dient een tegenvoorstel in. Hij stelt voor om "uit te spreken dat deputaten kerkelijke eenheid ten onrechte hebben deelgenomen aan de zogenaamde Nationale Synode te Dordrecht 2010, zodat naar buiten toe kon worden gezegd: ook de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) doen mee".

Het voorstel van deputaten wordt aanvaard (32 voor, 3 tegen), waarmee het tegenvoorstel is verworpen.

Ds. Dreschler dient een tegenvoorstel in op besluit 2: "a. zo mogelijk samen met de CGK en NGK als kandidaat lid betrokken te zijn bij de RvK; b. hierover op de komende synode verantwoording af te leggen". Ook nu wordt eerst gestemd over het deputatenvoorstel, dat wordt aanvaard (voor 29, tegen 2 en onthouding 4). Daarmee is het voorstel van ds. Dreschler verworpen.

De preses dankt deputaten en de commissie Friesland die de besluiten heeft voorbereid. In deze besluiten gaat het om contacten die we als kerken hebben en waarvan we als synode zeker op dit moment niet zien hoe die op kerkelijke eenheid naar de art. 27-29 NGB kunnen uitlopen. Daar is wel wat meer en wat anders voor nodig. Maar deze activiteiten hebben wel te maken met het signaal dat christenen ook via hun onderlinge omgang naar onze samenleving uitzenden. De activiteiten waarover we besluiten namen, worden binnen de kerken verschillend getaxeerd. Het is van belang dat de aard van onze kerkelijke deelname aan de zogenaamde Nationale Synode nu uitdrukkelijk door de synode is vastgesteld en onderscheiden van de weg tot kerkelijke eenheid, zoals we die bijvoorbeeld richting de CGK kennen. Tegelijk hebben we aangegeven wat we als GKv willen op zo'n Protestants Forum. Dat kan ons helpen om in de gesprekken over deze activiteiten de juiste proporties in het oog te houden en elkaars intenties serieus te nemen. We hopen dat de besluitvorming daarmee een goed handvat biedt voor het voortgaande gesprek hierover, en het christelijk getuigenis naar de samenleving bevordert.

15 april 2011

Artikel 78

Contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK)

Materiaal:

1. rapport van deputaten kerkelijke eenheid (DKE);
2. aanvullend rapport van DKE;
3. brief van de CGK te Huizen, samenroepende kerk van de generale synode van de CGK 2010 d.d. 14 december 2009;
4. brief van de GS van de CGK Huizen 2010 d.d. 22 december 2010, waarin meegedeeld wordt dat onder voorwaarden besloten is GKv-predikanten toe te laten op alle CGK-kansels; hiertoe is bijlage 8 van de CG Kerkorde gewijzigd.

Besluit 1:

uit te spreken:

- a. dankbaar te zijn jegens de Heer van de kerk, voor de groeiende toenadering en samenwerking in veel plaatselijke gemeenten en voor het (weer) aangaan van contacten tussen verschillende plaatselijke kerken;
- b. de notitie "Katholiciteit en Eenheid" (zie bijlage 7.3) te ontvangen als een goede handreiking om plaatselijke contacten aan te gaan en uit te bouwen;
- c. dankbaar te zijn voor de besluitvorming van de generale synode van de CGK 2010 en de aanpassing van bijlage 8 van hun Kerkorde die het mogelijk maakt dat alle GKv-predikanten kunnen worden uitgenodigd om voor te gaan in CGK-kerkdiensten;
- d. dat predikanten van de CGK bevoegd zijn tot de bediening van Woord en sacramenten, tot de dienst van de gebeden en tot de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in een kerkdienst van een GKv-kerk, mits op uitnodiging van de kerkenraad van die gemeente;
- e. dat GKv-predikanten die door CGK-kerkenraden worden uitgenodigd voor te gaan in een kerkdienst de bewilling van hun eigen kerkenraad behoeven;
- f. dat de GKv biddend, vanuit de roeping tot eenheid, de weg naar kerkelijke eenheid met de CGK willen vervolgen.

Besluit 2:

aan deputaten de volgende opdrachten te geven:

- a. met Deputaten Eenheid van de CGK samen te werken in het voluit stimuleren en faciliteren van samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven op plaatselijk niveau;
- b. daartoe het gesprek over de prediking, visie op de gemeente, visie op de sacramenten en de kerkelijke vermaning binnen de plaatselijke kerken en eventueel op regionaal niveau te blijven stimuleren en begeleiden;
- c. zo nodig overlegsamenkomsten te beleggen van kerken die kanselruil of andere vormen van samenwerking kennen; dit in samenwerking met het Deputaten Overleg Eenheid;

HOOFDSTUK 7, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND

- d. indien nodig, samen met Deputaten Eenheid van de CGK door te spreken over wat kerkelijke eenheid inhoudt, wat de Heer op dit gebied van ons vraagt en wat Hij ons geeft, en hoe breed de kerk van Christus mag zijn.

Gronden:

1. de opdrachten passen bij het doel, te streven naar kerkelijke eenheid;
2. het blijft van belang op plaatselijk en regionaal niveau de contacten tussen de kerken te stimuleren en waar mogelijk in gang te zetten en te begeleiden;
3. daarnaast blijft het van belang ook landelijk het gesprek over eenheid te blijven voeren, vanuit het geloof aan de katholiciteit van de kerk.

Besluit 3:

de 'Regeling voor plaatselijk contact en samenwerking met een Christelijke Gereformeerde Kerk' sub 5 aan te vullen tot:

Wanneer de kerkenraad de tijd gekomen acht voor daadwerkelijke kanselruil, gezamenlijke erediensten of gezamenlijke avondmaalsvieringen, zal hij daarvoor de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis vragen en van het resultaat mededeling doen aan deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode.

Grond:

deputaten dienen op de hoogte te blijven van wezenlijke beleidsbeslissingen op plaatselijk niveau.

De gewijzigde regeling is opgenomen als bijlage 7.2a

Namens deputaten CGK zijn aanwezig ds. J.L. de Jong, J.A. Pals en ds. W. van 't Spijker.

Preses ds. P. Niemeijer heet de broeders hartelijk welkom en spreekt als volgt:

"Geachte broeders uit de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Komend jaar is het, zo de Here wil, vijftienvintig jaar geleden dat de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland – Spakenburg-Noord 1987 inging op uw verzoek tot mondelinge deputatencontacten. En nu bent u al weer voor de achtste keer bij ons op de synode. Ik herinner me de eerste keer nog met o.a. ds. J.H. Velema. Ook deze keer: hartelijk welkom!

Bijna 25 jaar spreken we met elkaar. Er is in die 25 jaar heel wat gebeurd! We moesten elkaar leren kennen en begrijpen. Er moest een behoorlijke afstand worden overbrugd. Over en weer zien we wellicht nog steeds zorgwekkende tendensen. Maar we hebben elkaar wel erkend als kerken van Christus die willen staan op hetzelfde fundament. Bij u en bij ons is het inmiddels kerkenraden toegestaan elkaars belijdende leden aan het avondmaal als gast te ontvangen. Uw laatste synode nam het besluit dat iedere plaatselijke CGK in principe iedere gereformeerde predikant kan uitnodigen. Onze synode buigt zich over de noodzakelijke tegenhanger van dat besluit. Onze Theologische Universiteiten werken op een aantal gebieden samen. Op allerlei gebied zien we elkaar als kerken als natuurlijke bondgenoten. Verschillende deputaatschappen overleggen met elkaar.

In de plaatselijke kerken is ook veel gebeurd. Om een voorbeeld te noemen: de classis waarin ik dien (Alkmaar-Haarlem) bestaat uit negen kerken. Twee daarvan zijn zgn. CGKV-samenwerkingsgemeenten: Enkhuizen en IJmuiden. In vijf kerken vindt nauwer kerkelijk samenleven plaats tussen CGK en GKv: in Anna Paulowna, Alkmaar, Broek op Langedijk, Den Helder en Haarlem. Uit Beverwijk gaan onze catechisanten gedurende de predikantsvacature naar de CGK Westzaan. En de GKv-NGK samenwerkingsgemeente in Zaandam heeft recent het contact weer opgepakt met de CGK ter plaatse. We kunnen mopperen over van alles dat nog niet van de grond is gekomen. We kunnen trends bij u en bij ons ontwaren die zomaar tot vervreemding kunnen leiden. Maar laten we de dag van de kleine dingen niet verachten. Alhoewel, *kleine* dingen? Dertig jaar geleden werd wat ik zopas opsomde nog niet voor mogelijk gehouden in onze kring. En gaat het om kleine *dingen*? Of gaat het om de Geest die werkt, stug doorwerkt?!

Een belangrijke rol in de toenadering tot elkaar speelde jarenlang het gesprek over de toe-eigening van het heil. We vonden elkaar in de nota *Toe-eigening in het geding* van de hand van dr. A.N. Hendriks. We vonden elkaar op papier, zal iemand wellicht zeggen. Want hoe functioneert dat nu in de praktijk?, is de vraag die we wel horen stellen.

Inmiddels ligt een nieuw document op onze tafel. Een coproductie van beide deputaatschappen: *Katholiciteit en eenheid*. Het tekent de voortgang: nu een gezamenlijk document. Al rijst ook hier de vraag: maar hoe functioneert die nota nu in de praktijk? Net zo min als bij de vorige nota lijkt het me een vraag die slechts in één richting gesteld moet worden. Allebei en samen staan we voor de vraag wat we aan samenbindend werk van Gods Zoon en Geest laten zien aan een hopeloos eigengereide en individualistische samenleving. Zoeken we daarbij de kerk die aan ons specifieke profiel en plan van eisen voldoet? Of zijn we dankbaar voor wat we uit Christus' hand ontvangen?

De eerste christengemeenten stonden voor grote integratievragen. Hoe konden Jood en niet-Jood in één gemeente een plek vinden? Het is de grote vraag die op de achtergrond staat van het boek Handelingen en van heel wat brieven van de apostel Paulus. Zou het verschil tussen Jood en niet-Jood niet groter zijn dan dat tussen ons beiden?

In Handelingen 11 lezen we hoe in Antiochië het evangelie voor het eerst ook meer dan incidenteel wordt verkondigd aan Grieken. En die komen tot geloof! Vanuit Jeruzalem stuurt men Barnabas eropuit. Hij moet poolshoogte nemen. Wat is hier aan de hand? Wat gebeurt hier? Barnabas ziet wat God in zijn goedgunstigheid bewerkt en hij verheugt zich. Hij ziet de genade van God in de bekering van niet-Joden en hij verheugt zich. Kennen wij die vreugde?

In hetzelfde hoofdstuk is eerder al beschreven hoe Petrus zijn verblijf bij en de doop van de Romeinse centurio Cornelius en diens huis verdedigt. God zelf riep me naar Caesarea, zegt Petrus. En Gods Geest was bij Cornelius zo kennelijk aanwezig, dat ik de doop niet kon weigeren. Petrus zag de diepte en de breedte van Gods genade: God maakt geen onderscheid tussen mensen. Daar kon hij toch niet onderuit?! Wij hebben als kerken verklaard dat we in elkaar Gods Geest zien werken. We hebben elkaar erkend als kerken van Christus. Mogen wij de doorwerking daarvan en van Gods brede en diepe genade in de weg staan?

Op een vergadering in Jeruzalem komt de vraag aan de orde of christenen uit de volken niet op de Joodse wijze besneden moeten zijn om behouden te kunnen worden. Luisterend naar de stem van de Geest in de Schrift groeit een antwoord: geen lasten opleggen buiten de noodzakelijke last van Christus. En dát wordt vervolgens de richtlijn: bind elkaar niet boven de Schrift uit, bind elkaar aan niet meer dan het noodzakelijke. Geen binding aan eigen cultuur of verworvenheden. Geen binding aan een eigen spiritualiteit. Geen binding aan een specifiek *systeem* van bekering of aan een leerstuk dat over de Schrift gaat heersen. Geen fixatie op de eigen wedergeboorte, maar op de geopenbaarde belofte van het evangelie en op de geopenbaarde eis van levend geloof in Christus. Zijn wij katholiek gereformeerd?

Behalve het debat over de weg van het behoud speelt in het Nieuwe Testament ook de opvatting dat je dan misschien wel als besneden en onbesneden allebei behouden kunt worden maar dat dat nog niet betekent dat je ook samen in één gemeenschap kunt leven en aan één tafel kunt zitten: dat is de centrale problematiek in de brief aan de Galaten. Er zijn er die niet met de heidenen blijven eten, maar zich afzonderen. En in Galatië laat men zich daardoor betoveren. Was dat nou zo erg? Ze ontkenden het geloof en behoud van de ander toch niet? Ze wilden alleen niet samen eten! Ook in zijn antwoord op die vraag laat Paulus zich leiden door het evangelie van Christus. En als zelfs Petrus in Antiochië aan een ander tafeltje gaat zitten dan bij de heidenchristenen met wie hij eerst at, komt hem dat op een reprimande van Paulus te staan, vanuit het hart van het evangelie! Kerkelijke eenheid en samenleven is een cruciale zaak! Moet je het in de kerk altijd met elkaar eens zijn? We weten wel beter! Paulus maakt in Filippenzen 1 duidelijk dat het onder onvolkomen heiligen heel wat moeite en zelfs strijd kan kosten om één van Geest te worden en samen voor het geloof in het evangelie te strijden. Maar hij onderscheidt de inspanning die daarvoor nodig is van de strijd die gevoerd moet worden tegen de tegenstanders van het evangelie. Terwijl die strijd lijden betekent, is het zoeken van eenheid iets dat de apostel nastreeft in overeenstemming met het evangelie van Christus. Hij streeft het na en leeft ervoor! Zelfs zonde bij individuele ambtsdragers houdt hem daar niet vanaf. Nergens dringt de apostel meer op eenheid aan dan in de gemeente van Korinte terwijl daar zoveel loos was!

Het Nieuwe Testament vertelt veel over onze Heiland. Het schetst zijn samenbindende kracht. Dat is nu juist het bijzondere aan Hem: de manier waarop Hij vrede en verzoening brengt en eenheid sticht tussen mensen van allerlei komaf. Hij maakt de twee, Jood en Griek, een. Hij brengt samenhang en eenheid in Gods veelkleurige schepping en Gods gevarieerde volk. Laten wij het als een opdracht zien om in onze fragmentariserende en verdeelde samenleving de eenheid te laten zien die er in Christus is door zijn Geest: de eerste liefde.

In het nastreven van die eenheid gaat het trouwens om de persoonlijke toe-eigening van wat we in Christus hebben. De Schot James Durham (1622-1658) schreef een boek over de aanstoot van de verdeeldheid tussen gelovigen. Daarin wordt hij ook heel persoonlijk en heel praktisch. Op verdeeldheid tussen broeders en zusters, aldus Durham, rust geen zegen. Psalm 133 bezingt iets ánders als goed en lieflijk! Gods zegen is daar waar broeders samenwonen. Verdeeldheid noemt Durham een plaag, waarvan de Here wil dat die ons drijft tot verootmoediging. En dan een verootmoediging die in concrete daden blijkt. Kerkelijke gescheidenheid is ook een valstrik, zegt Durham, want je komt erdoor in de verleiding verschillen uit te vergroten of goede dingen bij anderen onder te waarderen. Je gaat bevooroordeeld luisteren. Durham roept ons op onszelf te onderzoeken: sta ik in Gods liefde of is er bij mij misschien een passie of vooroordeel waardoor de gescheidenheid wordt verscherpt? Bid ik in de binnenkamer alleen voor mijn eigen heil of ook voor de eenheid van de kerk? Ben ik uit op eigen gelijk of op samenbinding van wie bijeen horen? Heel concreet en leerzaam voor vandaag is wat Durham zegt over de wijze van contact die je zoekt. Oefen je in het onderkennen en honoreren van wat positief is bij je broeder. Respect voor de ander ontwapent namelijk en brengt tegenstanders tot luisteren. Spreek positief over elkaar, dicht elkaar geen kwalijke intenties toe, verdraai elkaars woorden niet, ontmoet elkaar waar je kunt. Ja, ook dat laatste. Zoek elkaar op en spreek elkaar persoonlijk. Dat helpt verder. En zwijg liever dan dat je te heftig reageert op broeders. Laat predikanten een voorbeeld nemen aan Paulus die voortdurend opriep tot eenheid en liefde en tot het vermijden van zinloze conflicten en strijd. Wie God kent als de God van de vrede en zijn kerk als de stad van vrede zal zich daarvoor biddend inzetten, opdat vrome en godvrezende mensen niet verdeeld blijven.

Indringende woorden voor onze beide kerken: naar buiten en naar binnen. Laat het ons gegeven zijn in deze geest met en over elkaar te spreken. Kerkelijke eenheid is niet alleen een zaak van landelijke synodes en deputaten, ook niet alleen van plaatselijke kerken, maar ook van persoonlijke toe-eigening van het heil. En inderdaad: hoe functioneert dat in de praktijk? Aan beide zijden?"

Ds. W. van 't Spijker spreekt als volgt:

"Geliefde broeders in de Here.

Morgen is het een week geleden dat ons hele land werd opgeschrikt door een tragisch bloedbad in Alphen aan den Rijn. Het ging nu niet om een schietpartij in een land dat ver weg ligt van ons land, maar het gebeurde vlakbij.

Ik ga nu niet verder in op de tragiek van dat hele gebeuren. Mij viel op hoe haast vanzelfsprekend de kerk een plek kon zijn waar mensen niet alleen hun verhaal konden doen en waar naar hen geluisterd werd, maar waar ook verhaal gehaald kon worden. Midden in een samenleving die van het ene op het andere moment in rouw en radeloosheid was geraakt, was en is de kerk aanwezig.

Daar gaf en geeft de kerk een signaal aan de Nederlandse samenleving. Zoals tijdens de Nationale Synode in het "signaal aan de Nederlandse samenleving" werd gezegd: *Het gaat ons aan het hart dat er onder veel mensen in ons land verruwing, uitsluiting en eenzaamheid is. De grote vragen van morgen dienen zich aan: de zorg voor ouderen, voor het leefmilieu, voor het groeiende aantal jeugdige drop-outs. Evenmin als wie dan ook hebben wij voor de aanpak van deze vragen - laat staan voor de oplossing ervan - de wijsheid in pacht. Maar wel leven wij uit een bron die ons altijd weer hoop geeft om met die vragen om te gaan, en nieuwe antwoorden te zoeken. Die bron is Jezus Christus, zoals we Hem in de Bijbel leren kennen. Wat Hij voor ons deed in het offer van zijn leven, is voor ons beslissend. Wat Hij ons vóórdeed, wijst ons de weg om barmhartig en verzoeningsgezind in deze wereld te staan.*

Dat werd zichtbaar in Alphen aan den Rijn.

Waar de kerk zo aanwezig is – en leden van de kerk zo hun tijd en energie geven om er te zijn voor de samenleving – wordt zichtbaar waar de kracht van de kerk mag liggen: het voor- en uitleven van de

genade die onze Here en Heiland Jezus Christus door zijn zelfovergave op Golgotha voor ons gedaan heeft en waarin Hij ons een voorbeeld gegeven heeft.

Ik heb mijzelf de vraag gesteld: zou – wanneer één van onze kerken naast dat winkelcentrum gesitueerd was – hetzelfde gebeurd zijn? Zijn onze kerken net zo open voor de samenleving en wat daarin gebeurt? Ik ga niet zoeken naar mogelijke antwoorden. Ik wilde alleen de vraag die bij mij opkwam ook hier stellen. Jarenlang hebben onze kerken hun kracht gezocht in het duidelijk maken wat het theologisch eigene van elke gemeenschap was. Wij weten daardoor uit te leggen wat de tien verschillen zijn tussen deze en die kerkgemeenschap. We zijn er als kerken niet aan ontkomen om dat alzo geduide ‘theologisch eigene’ dan ook te onderstrepen en daardoor uit te vergroten.

Het gevolg was een bonte kerkelijke kaart van Nederland die op den duur alleen te doorgronden was voor stevig ingewijden – maar die weinig katholieks meer had, ook al werd in onze kerken elke zondag in de verschillende gemeenten wel de apostolische geloofsbelijdenis uitgesproken, waarin ook de katholiciteit van de kerk wordt beleden. Door die concentratie op het ‘theologisch eigene’ was er in de kerken ook lange tijd weinig oog voor wat er in de wereld om ons heen gebeurde. Er werd wel geëvangeliëerd, er was ook oog voor diaconale noden, vanuit onze kerken trokken ook zendelingen de wijde wereld in – maar dat waren taken die veelal aan speciaal daartoe aangewezen leden van de kerken werden toevertrouwd.

Aan de kant van de CGK bestaat het deputaatschap voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland al sinds 1947. Meer dan zestig jaar werden vanuit onze kerken gesprekken met andere kerken gevoerd.

Waar die gesprekken gevoerd werden vanuit de gedachte dat het theologisch eigene van de CGK op die manier “verbreed” kon worden, leidden ze niet zelden tot frustrerende resultaten – of eigenlijk tot geen resultaten. Dat gebeurde pas waar indringend naar elkaar geluisterd werd – waardoor beelden bijgesteld konden worden.

Zo getuigde de vorige voorzitter van ons deputaatschap, professor Maris, er onlangs van dat tijdens de bespreking van een doctoraalscriptie in Kampen, waar hij in het kader van samenwerking tussen beide theologische universiteiten bij betrokken was, het kwartje bij hem viel ten aanzien van het spreken over de waarde van Gods beloften. Resultaat was dat hij – en in zijn spoor het deputaatschap – in staat was uit te groeien boven het beeld als waren de Gereformeerde Kerken nog een graad erger dan Kuyper met zijn veronderstelde wedergeboorte, omdat zij – in de ogen van de CGK – uitgingen van een vastgestelde wedergeboorte. Toen dat gebeurd was, kon er werkelijk verder gesproken worden – in wederzijds luisteren naar elkaar.

In dat spoor zijn uw deputaten kerkelijke eenheid en de CG-deputaten voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in de afgelopen jaren voortgegaan met luisteren naar elkaar.

Eén van de middelen voor dat gesprek was de preekbespreking.

Toen wij in onze gesprekken overwogen dat, in de lijn van de besluiten van uw vorige synode, een belangrijk middel om de onderlinge contacten te stimuleren en te faciliteren zou zijn het gesprek over de prediking toegespitst op concrete preken binnen de plaatselijke kerken en eventueel op regionaal niveau, ontdekten wij dat de beide deputaatschappen in hun actuele samenstelling eigenlijk weinig ervaring hadden met die preekbespreking. Om werkelijk te kunnen stimuleren en te kunnen begeleiden werd daarom bedacht elke ontmoeting te beginnen met de bespreking van een concrete preek van één van de leden van het deputaatschap. In het rapport van uw deputaten leest u hun conclusie, dat het “vruchtbare besprekingen (waren), met stimulerende opmerkingen naar beide kanten”. Ik zou die conclusie vanavond alleen maar willen onderstrepen.

Van een laten meebeleven van die ervaring door de plaatselijke kerken of door kerken in regionaal verband is in de afgelopen periode nog niet echt veel gekomen, is mijn waarneming. Het zou goed zijn wanneer daar in de toekomst gelegenheid voor zou komen.

Eén van de winstpunten, voortgekomen uit de besprekingen tussen uw deputaten voor kerkelijke eenheid en ons deputaatschap in de afgelopen jaren is een helder omschreven nota over de katholiciteit van de

kerk. Stimulans tot het gesprek daartoe was een conferentie van het COGG in 2009. Het gezamenlijk doorspreken over de vragen die daar aan de orde werden gesteld: hoe breed is de Gereformeerde belijdenis, en wat past allemaal binnen die bandbreedte, leidde tot de overtuiging dat wat wij vonden in onze gesprekken dienstbaar moest worden gemaakt aan de kerken van onze beide kerkverbanden. De nota is aan de kerken aangeboden – uw eigen deputaten voor kerkelijke eenheid hebben daar in hun rapportage iets over geschreven.

Op het eerste gezicht lijkt het er op dat die nota nog niet zoveel effect heeft gehad. Naar onze waarneming werd daar met name aan Christelijke Gereformeerde zijde nogal voorzichtig en soms terughoudend op gereageerd. Toch menen wij dat niet onderschat moet worden wat deze nota uiteindelijk teweeg brengt. Wij nemen waar dat kerkenraden toch aan het denken zijn gezet over de vragen die erin aan de orde worden gesteld.

Tijdens de conferentie van het COGG waar ik het zojuist over had, sprak uw professor B. Kamphuis over de katholiciteit van de kerk, en hij voerde daar het pleit voor het invoeren van een door hem zo genoemde Eenheid Effect Rapportage, in parallelie aan de Milieu Effect Rapportage.

Kerkelijke gemeenschappen zouden zich moeten realiseren, zo was zijn punt, dat stappen die zij op bepaalde terreinen zetten, meer effect hebben dan alleen voor de eigen kerkelijke gemeenschap. Het voorbeeld dat professor Kamphuis daarbij voegde was de vrijwel klakkeloze invoering van de Nieuwe Bijbelvertaling.

Het is iets wat ook ons deputaatschap zich niet altijd even helder heeft gerealiseerd, dat stappen die je op dit terrein zet, op andere terreinen ook effect hebben. Ik wijs daarvoor nu op het voorstel dat ons deputaatschap deed aan onze laatste synode om de regeling voor oecumenische contacten op plaatselijk niveau aan te passen. Wij deden dat naar analogie van een regeling die daarvoor binnen de Hersteld Hervormde Kerk bestaat – maar realiseerden ons pas tijdens de behandeling van het voorstel tijdens de synode dat die nieuwe regeling ook de contacten met uw kerken zou raken.

Niet in negatieve zin, overigens. Uw deputaten reageerden – toen zij ervan op de hoogte werden gesteld – met de nuchtere opmerking: o, daar zullen wij dan ook iets mee moeten. Dat resulteerde in een aangevulde rapportage en een gewijzigd voorstel die vanavond ook op uw tafel liggen.

Waar ik zo die Eenheid Effect Rapportage noem, doe ik dat ook met het oog op een aantal zaken die op uw synode spelen. Reeds geruime tijd zijn deputaten uit uw kring bezig met een herziening van de kerkorde. De pers meldt dat een tweede versie van de Werkorde eind april af moet zijn. In die tweede versie zijn – volgens het bericht dat ik erover las – op- en aanmerkingen van lokale kerken zoveel mogelijk verwerkt. Ik weet dat op verschillende momenten is geprobeerd om bij die herziening van de kerkorde ook bijvoorbeeld deputaten uit onze kerken te betrekken. Dat blijkt moeizaam te verlopen – maar wellicht dat voor datgene wat er nog aan bespreekpunten ligt de DOE-groep een middel zou kunnen zijn waar nagedacht kan worden over gebieden die aanleiding zouden kunnen zijn voor schuurplekken.

Een tweede zaak is het voornemen van uw deputaten voor kerkelijke eenheid om het VOP-rapport van de Nederlands Gereformeerde kerken samen met de Commissie voor contact en samenspreking nog eens samen door te lezen. Ook daarover berichtte de pers. Dat persbericht spreekt erover dat het opnieuw samen lezen van het rapport en het toetsen van de schriftuurlijke onderbouwing betekent dat de conclusies van het rapport opnieuw aan de orde worden gesteld. Dat wordt wel een ingewikkeld gesprek, omdat binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken inmiddels uitvoering aan de toenmalige besluiten is gegeven.

Waar onze beide kerken (in de contacten met de Hersteld Hervormde Kerk) inmiddels enige ervaring hebben met het tripartiet bespreken van zaken die meer dan één kerkgemeenschap aangaan, zou ik hier de bereidheid van onze kant willen uitspreken, om in ieder geval als meelezers betrokken te worden in dit proces, omdat de vragen die aan de orde zullen komen ook onze kerkgemeenschap raken. Onze synode droeg ons op om met de Nederlands Gereformeerde commissie in gesprek te gaan, en één van de onderwerpen die in dat gesprek zeker ook aan de orde moet komen is het VOP rapport.

De reden dat ik hier aandacht voor vraag heeft niet te maken met het verlangen om toch maar veel momenten te hebben waarop weer over zaken gesproken kan worden. Het met elkaar spreken moet geen doel in zichzelf zijn. Het belang ervan is om elkaar steeds beter te leren kennen, meer en meer op elkaar ingespeeld te raken, zodat op momenten dat het er werkelijk om gaat de kerken ook iets te zeggen en te bieden hebben aan de wereld om ons heen.

Wanneer wij werkelijk een signaal aan de samenleving wensen te geven – zoals uitgesproken werd op de Nationale Synode in Dordrecht – zouden wij gezamenlijk moeten blijven zoeken naar mogelijkheden om te antwoorden op de vragen die vanuit de maatschappij aan ons gesteld worden. Om dat werkelijk in gezamenlijkheid te kunnen doen, zouden wij ons moeten oefenen om serieus werk te blijven maken van de door professor Kamphuis genoemde Eenheid Effect Rapportage. Waar wij er aan gewend zijn geraakt om volledig met elkaar rekening te houden, en met elkaar te rekenen – en met elkaar te lezen in de Schriften en samen te luisteren naar de stem van de Goede Herder, zouden wij er op mogen rekenen dat wij ook open komen te staan naar de wereld om ons heen.

Die wereld om ons heen vraagt niet van ons: leg ons helder en klaar de tien verschillen tussen uw beide kerkgemeenschappen uit. Die wereld om ons heen vraagt – meestal zonder woorden, soms ook expliciet: laat ons zien hoe uw God is, en Jezus Christus, die gezonden is als verlosser en heilmaker van deze wereld. God geve ons dat wij – op het moment dat die vraag tot ons komt – werkelijk in staat zullen zijn om de genade van Christus voor en uit te leven, tot eer van onze Here en tot heil van de wereld waarin wij leven.”

Bespreking

In de eerste ronde wordt waardering uitgesproken voor de voorstellen. Ingestemd wordt met de nota ‘Katholiciteit en Eenheid’. Uit de toespraak van ds. Van ’t Spijker wordt warmte en liefde ervaren. Preekbespreking is inderdaad een beslissend middel om met elkaar verder te komen. Het brengt een geweldige geestelijke beweging in gang. Ook wordt gevraagd waarom in de besluittekst niets is gezegd over het feit dat plaatselijke samenwerking wel haalbaar is en landelijk niet. Er is in een aantal plaatsen wel een echte vorm van samenwerking.

Deputaten en commissie Friesland reageren dat de formulering van de besluittekst aansluit bij de besluiten van de CGK. Het blijft de bedoeling te streven naar eenheid van twee kerkgenootschappen. De CGK hebben op hun laatste synode kanselruil verruimd tot alle plaatselijke kerken. Samenspreken is dus geen voorwaarde. Bij de CGK is de ruimte nu groter dan bij ons.

Ds. Van ’t Spijker merkt op dat de conceptbesluitteksten 1 d en e aangeven wat de CGK graag wilde. In de afgelopen drie jaar is enorme vooruitgang geboekt. Het aantal samenwerkingen is verdubbeld en de groei is er nog niet uit. De synode heeft zich afgevraagd wat dit betekent als je het op zoveel plaatsen tegenkomt. Wat zijn de gevolgen voor kerkelijke vergaderingen? Wel is er realiteitszin, voorzichtigheid en wijsheid. We moeten niet te snel grote dingen verwachten.

De volgende amendementen worden ingediend:

Ds. Leeftink: In plaats van 1 e uit te spreken “dat alle GKv-predikanten door elke CGK-kerkenraad kunnen worden uitgenodigd voor te gaan in een kerkdienst, waarbij zij tevens de bewilliging van hun eigen kerkenraad behoeven”. Dit amendement wordt verworpen (voor 9, tegen 26, onthoudingen 1).

Ds. Oostland: Besluit 2 b. aanvullen met “toegesplitst op concrete preken”. Dit wordt niet overgenomen (voor 9, tegen 26, onthoudingen 1).

Br. Van Dixhoorn: in besluit 2 d. de woorden “Indien nodig” schrappen. Dit amendement wordt ook verworpen (voor 11, tegen 25).

Hierop worden de besluiten 1, 2 en 3 met algemene stemmen aanvaard.

De preses dankt deputaten, inzonderheid ds. A.J. Minnema die aftreedt (maar vandaag afwezig is in verband met een schietincident in zijn standplaats Baflo) en de commissie : opvallend is dat de besluitvorming zich met name richt op de *plaatselijke* contacten. Die zijn overigens op gang gekomen nadat *landelijk* het gesprek weer heropend was en gevorderd is. Op dit moment is het zaak dat de eenheid van onderop verder gevoed wordt. Daar ging het in christelijke gereformeerde ogen in 1892 mis. Nu hebben we oog voor de noodzaak van het samen opgaan van landelijk en plaatselijk. In dat kader namen

de laatste CG-synode en wij vandaag ook een belangrijk landelijk besluit: over de landelijke openstelling van de plaatselijke kansels voor elkaar. We hopen dat het horen van elkaars preken herkenning geeft. De Here zegene onze contacten!

1 april 2011

Artikel 79

Overeenstemming met Nederlands Gereformeerde Kerken

In aanwezigheid van de buitenlandse afgevaardigden worden twee notities besproken die door DKE en de contactcommissie van de NGK gezamenlijk zijn opgesteld. (zie bijlagen 7.4 en 7.5)

Gevraagd naar de status van deze stukken verwijzen deputaten naar hun voorstellen: de synode hoeft slechts "met dankbaarheid kennis te nemen" van de beide notities als "vruchtbare grond voor het doorgaande gesprek". De formuleringen in de beide notities zijn hierop berekend: weeg ze niet op een goudschaaltje maar lees ze als rapport van wat gezamenlijk is doorgesproken.

Ook wordt gevraagd naar het rendement van de beide notities. Ze bieden weinig nieuwe inzichten. Deputaten antwoorden dat het daar ook niet om begonnen was. Belangrijker is dat essentiële begrippen door beide kerkgemeenschappen worden gedeeld. De Landelijke Vergadering van de NGK heeft inmiddels haar instemming betuigd met de beide notities. Dit geeft hoop voor het vervolg. Deputaten verwachten dat de notities goede dienst kunnen doen in de plaatselijke gesprekken tussen GKv en NGK.

De eerste notitie spreekt onder meer over de doop. Daarbij wordt enige afstand genomen tot het betoog van zondag 27 van de Catechismus, dat nogal "rechtlijnig" wordt genoemd. Deputaten verdedigen: trouw aan de belijdenis betekent niet dat de bewoording van de belijdenis niet voor verbetering vatbaar zou zijn. De notitie spreekt verder over het werk van de Heilige Geest. Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat actuele zaken zoals het bevrijdingspastoraat en de beweging rond "New Wine" niet of nauwelijks worden genoemd. Waarom niet "The Candlestand Statement" samen besproken en aanvaard? Deputaten repliceren dat de inhoud van dat document binnen de GKv evenmin onomstreden is.

Tot slot spreekt de eerste notitie over kerk en avondmaal. De toelating tot het avondmaal is bij de GKv ruimer geworden. Dat kan positief worden geduid, maar wordt mogelijk ook wel bevorderd door een zekere "verplattung" van het geestelijk leven.

Bij de tweede notitie, over de hermeneutiek, komt aan de orde dat de eigen tijd en cultuur een nieuw zicht kunnen bieden op de betekenis van een bijbelwoord. Deputaten bedoelen daarmee niet dat tijd en cultuur die betekenis gaan bepalen. De regel dat de Schrift haar eigen uitlegster is, blijft overeind staan. Tegelijk kunnen gewijzigde omstandigheden een al bekend bijbelwoord opeens nieuwe glans doen krijgen.

In de notitie over hermeneutiek wordt verder betoogd dat het denken vanuit de schepping niet de enige manier is om bijbelwoorden goed te kunnen plaatsen. Zeker in het Nieuwe Testament is het zicht op het komende koninkrijk een minstens zo belangrijke factor.

Vanuit de vergadering wordt gevraagd of deze notitie nog iets zal uitmaken voor de inmiddels binnen de NGK aanvaarde praktijk dat vrouwen kunnen dienen in alle ambten. Is het reëel om te verwachten dat dit ooit wordt teruggedraaid? Deputaten erkennen dat dit niet eenvoudig zal zijn. Tegelijk vinden ze het een positief signaal dat de NGK-commissie erkent dat de nu bereikte overeenstemming over de hermeneutiek betekent dat het destijds aanvaarde VOP-rapport (Vrouwelijke Ouderlingen en Predikanten) in haar schriftuurlijke argumentatie tekort schiet. Maar inderdaad is het niet zonder reden dat we met de NGK nog geen zusterkerkrelatie zijn aangegaan. Er zal nog veel gesproken moeten worden, maar wat er nu ligt, biedt een goede basis.

27 mei 2011

Artikel 80

Contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken (1)

Van de NGK zijn aanwezig: ds. L.G Compagnie, J. Gerkema-Mudde, ds. C.T. de Groot, ds. K. Muller, ds. H. van der Velde, ds. P. Sinia en G. Sneep.

De preses heet de broeders en zuster van de Commissie voor Contact en Samenspreking (CCS) van de NGK van harte welkom en spreekt ze als volgt toe:

“Het is vandaag niet voor het eerst dat u op onze synode uw opwachting maakt. Na een tijd van afstand tussen u en ons bent u inmiddels een vertrouwde verschijning.

Onze wegen scheidden in de jaren zestig. Dat was in de samenleving een tijd van afbraak van christelijke wetten en instituties. Kerkelijk was het een tijd van oecumene ten koste van de waarheid. Met name de reactie op het laatste verdeelde u en ons. Wij vonden dat u te weinig kritisch stond tegenover zaken die wij als afbraak zagen en we namen u dat kwalijk. Daartegenover kregen wij van u het verwijt dat we te star waren.

Inmiddels is bijna alles wat christelijk was aan het publieke leven afgebroken. Kerken zijn gedecimeerd. Een enorme kaalslag heeft plaatsgevonden. Ooit vergeleek ik de situatie van het christendom in ons land met de foto's van Rotterdam na het bombardement van 14 mei 1940. Hier en daar zie je op die foto's in een geblakerde vlakte nog een gebouw overeind. Een gebouw dat je als Rotterdammer op die foto misschien pas voor het eerst opviel. Het had er altijd gestaan, maar je had het nooit gezien.

Zo voel ik het klimaat in ons land nu ook aan. In de voortgaande ontkerstening staat er nog maar heel weinig christelijks overeind. Vandaag zie je ineens wie er met jou nog overeind is gebleven. Er zijn gebouwen die je niet eerder waren opgevallen. Van andere huizen had je nooit verwacht dat ze de verschrikking zouden doorkomen. Je ziet ze. En je weet je geroepen om je te bezinnen op je gezamenlijke positie in een losgeslagen land.

Er is veel veranderd in de laatste decennia. Je voelde je als gereformeerde altijd thuis in Nederland. Toen de eerste asielzoekers kwamen in ons land dacht je na over een bijbelse opstelling in hun richting. Je deed het vanuit een comfortabele positie: dit was toch jouw land? Anderen waren vreemdelingen. Inmiddels ben je zelf vreemdeling en moet je maar afwachten hoe men zich tegenover jouw 'onverlichte gewoonten' opstelt. Libertijns Nederland loopt onder leiding van D66 en GroenLinks tegen de laatste resten van het publieke christendom te hoop, met als speerpunten de christelijke visies op de positie van de vrouw en op het huwelijk.

Kijk ik vanuit deze waarneming naar u en ons, dan zie ik aan de ene kant hoe u en wij na de kaalslag van de afgelopen decennia gereformeerde kerken willen zijn en elkaar daarin herkennen. Tegelijk zie ik dat er verschillen zijn in de antwoorden die we geven op de vraag of en hoe we als kerk vandaag “contrasterende gemeenschap” (James Kennedy) willen zijn, bijvoorbeeld op gevoelige thema's als de manier waarop we als mannen en vrouwen en als hetero's en homo's leven in de kerk. Recent lasen we in de krant over de stand van zaken in uw plaatselijke kerken als het gaat om de acceptatie van vrouwelijke ambtsdragers en samenwonende homoseksuelen. We staan voor de vraag: zullen wij elkaar op dit punt vinden in een gezamenlijke christelijke houding in en tegenover het libertinisme van onze samenleving? Daarvoor is de eerste voorwaarde dat we samen de Schrift op een gezonde manier lezen. In hun rapport leggen onze deputaten hun vorderingen in het gesprek met u over het schriftverstaan aan ons ter beoordeling voor.

Zopas onderscheidde ik de gebeurtenissen in de jaren zestig en onze situatie nu van elkaar.

Als je puur naar de jaren zestig kijkt en je voor het heden je blikveld puur tot onze beide kerken beperkt, is het niet moeilijk om serieuze verschillen te zien tussen beide kerken.

Als je vandaag breder om je heen kijkt dan alleen naar onze beide kerken, zie je ook iets anders. Als we samen tegenover een moslim staan of tegenover een libertijn, dan weet je je één. Dat geldt ook als je als gereformeerde en Nederlands gereformeerde samen discussieert met een roomse of een vrijzinnig hervormde of een ouderwetse synodaal-gereformeerde. Voor een zogenaamde, bevindelijk-gereformeerde zijn u en wij inzake verbond en toe-eigening van het heil één pot nat.

Het lastige voor ons, gereformeerden, is om die twee perspectieven bij elkaar te brengen: aan de ene kant die verschillen als je je op ons beiden concentreert, aan de andere kant dat wat ons in het veel grotere geheel bezien met elkaar verbindt. Het zijn twee perspectieven, twee paradigma's. Ze lijken elkaar te verteren. Maar moet dat per se? Of zijn ze te verbinden?

Ik keer nog even terug naar de verhouding tussen de jaren zestig en nu.

Indertijd kende u diverse stromingen. Er was de Open Brief van 31 oktober 1966 aan de zogenaamde Tehuisgemeente in Groningen, die duidelijk koos voor een koers richting de synodaal-gereformeerde kerken en de moderne oecumene. Maar er waren er ook die daar niets van moesten hebben. Er waren bij u zogenaamde Telderianen, maar ook die de leer van Telder faliekant afwezen. Er waren er die onze binding aan de confessie te rigoureuus vonden, maar er waren er ook die zich graag op de klassieke wijze aan de gereformeerde leer bonden, maar moeite hadden met het kerkelijk onrecht dat in hun ogen aan trouwe broeders werd aangedaan.

Nog altijd draagt u de sporen van uw veelkleurig verleden mee in de Preambule en artikel 17 van uw Akkoord van Kerkelijk Samenleven, en ook in vrijheden die kerken bij u zich kunnen veroorloven als het gaat om kinderen aan het avondmaal, openstelling van ambten voor in een homoseksuele relatie levenden enz. Maar er is ook het een en ander gewijzigd. Er zijn in de jaren zestig en zeventig velen de door de Open Brief gewezen weg naar de synodaal-gereformeerde kerken gegaan. Maar er zijn er veel méér *gebleven*. Zij vormden een kerk met een eigen - Nederlands gereformeerd - profiel. Daarin blijkt in de loop van de jaren plaats te zijn voor een groeiende binding aan de drie formulieren van eenheid en voor toenemende landelijke regelingen en kerkverbandelijke bezinning en oordeelsvorming. En de heftige distantie tot onze kerken uit de jaren zeventig heeft langzamerhand plaatsgemaakt voor een weloverwogen oriëntatie op en voor een verlangde afstemming met onze kerken. Dat betekent dat we elkaar niet meer met sjablonen uit de jaren zestig tegemoet kunnen treden. Er is wat veranderd.

Ook bij ons trouwens. Want het is niet netjes om zo nadrukkelijk op u te focussen en aan ontwikkelingen bij onszelf voorbij te gaan. Dat zou ook niet eerlijk zijn.

De zin die indertijd in de Open Brief als typerend voor ons werd gezien - dat de bedding van de kerk van Christus in Nederland via de *Vrijmaking* liep - stond in het kader van de discussie over de houding die moest worden aangenomen tegenover de synodaal-gereformeerde kerken. Haal je de zin uit dát verband en verklaar je die tot absolute regel in alle situaties en voor alle mensen, zoals dat soms wel gebeurde, dan wordt het grotesk en vervreemdend - dat hebben wij inmiddels wel ingezien. Wat betekent zo'n zin voor een moslim die zich vandaag bekeert en nog nooit van een *Vrijmaking* gehoord heeft? En voor iemand die uit het pure ongelof komt? De weg naar Christus loopt toch niet via de zuivere taxatie van Afscheiding, *Vrijmaking* enz.?

Als het om de *kerk* gaat, is er nog een ontwikkeling: de kerkelijke grenzen die uit het verleden stammen, blijken in veel gevallen niet meer te sporen met de huidige stand van zaken. Als je de kerkelijke kaart op dit moment opnieuw zou opmaken op basis van thema's, zou die er heel anders uitzien. De scheidslijnen zouden dwars door bestaande kerkformaties heen lopen. Dat blijkt ook wel uit het verslag van het gesprek van uw en onze deputaten over de binding aan de belijdenis in zaken als charismata, doop, kerk en avondmaal. Die zaken spelen net zo goed bij ons als bij u. En ze houden ook de Christelijke Gereformeerde Kerken bezig.

Ook onze *context* is veranderd. Dat valt ons als gereformeerden niet gemakkelijk. In het directe contact met de buitenwereld en andere christenen blijken we kwetsbaar. We zijn vatbaar voor secularisatie, storten ons soms in vreemde experimenten, reageren onevenwichtig. In onze verwarring zijn we blij met het houvast van onze kerkelijke papieren en geschiedenis. We zijn ons bewust van het geschenk dat we daarin ontvangen hebben. Maar daarom vragen we ons ook af: wilt u ons helpen om in de diversiteit van opvattingen ons karakter van belijdende *gereformeerde* kerken te behouden? Welke steun krijgen we daarbij van u? In hoeverre is die bij u formeel geborgd? Kijkend naar de praktijk komt de vraag op: beweegt de werkelijkheid in de plaatselijke kerken zich niet op een weg bij ons vandaan? Dit zijn oprechte vragen van ons - mogen ze rekenen op een positief onthaal bij u?

Wisselende tijden, schuivende panelen: waar vinden we onze vastigheid? Is het niet ten diepste bij de eeuwige God en bij zijn Woord? Ons gebed is of zijn Geest ons in de huidige tijd bewaart bij Christus en zijn evangelie. Laten we daarin één mogen zijn! Want als de bron waaruit we putten dezelfde is, mag voor de toekomst wat verwacht worden!"

Ds. Muller spreekt namens de NGK ter beantwoording de synode toe.

“Geachte broeders en zusters in Jezus Christus,

U hebt misschien een paar weken geleden ook dat kaartje van Nederland in het Nederlands Dagblad gezien. Er stond in kleurcodes op aangegeven waar samenwerking is tussen plaatselijke kerken van uw, het CGK- en ons kerkverband. Dat leverde een kleurrijk Nederland op!

Wat is de kaart van Nederland in dit opzicht de laatste jaren veranderd. In de rapportage van de CCS aan de LV staat een lange lijst van samenwerkings- en samenwerkende gemeenten en die lijst groeit nog steeds. Sinds onze LV haar brief aan uw synode schreef in februari van dit jaar zijn er aan de GKv-NGK lijst - twee samenwerkingsgemeenten en 15 gemeenten die voor elkaar kansel en avondmaalstafel hebben opengesteld - nog drie toegevoegd. Wij zijn daarover zeer verheugd en bovenal dankbaar voor!

Hoe anders zag de landkaart er 30 jaar geleden uit! Gescheurde kerken gingen elk hun eigen weg. Niet alleen landelijk was er een breuk, maar vooral ook plaatselijk. De tafel van de Heer werd niet langer gedeeld. Wie zou toen hebben durven voorzeggen dat in veel plaatsen de gedachtenis van Jezus Christus nu weer samen gevierd zou worden?

Nu is er in die 30 jaren ook wel het één en ander gebeurd. Onze beide kerkverbanden hebben een ontwikkeling doorgemaakt die in plaats van verschillen te vergroten onze gezamenlijke bestaansgrond weer op de voorgrond heeft gebracht, namelijk: Jezus Christus en die gekruisigd.

Deze ontwikkelingen vonden in zowel uw als onze kring plaats. Wie door de kerkelijke periodieken bladert, zal het opvallen dat hetgeen ieder van ons beiden bezighoudt vaak dezelfde onderwerpen betreft. Ik noem een paar onderwerpen: Hoe zijn wij kerk in deze tijd? Wat betekenen de veranderde samenlevingsvormen in onze gemeenschap? Welke problemen dienen zich aan of ook welke nieuwe mogelijkheden doen zich voor?

Maar ook rondom ons veranderde het landschap. Kijken we naar het Nederland rondom ons, dan zien we een verder doorgezette secularisatie, minder vanzelfsprekende gemeenschapszin. Het politieke landschap ziet er drastisch anders uit, men maakt zich zorgen om de invloed van de Islam, de van overheidswege gegeven zorg staat op de tocht, enz. Op al deze punten hebben wij als kerken of gelovigen iets in te brengen, beter gezegd een boodschap.

Kortom, terwijl wij intern ons als GKv en NGK meer met dezelfde zaken bezighouden en plaatselijk naar elkaar zijn toegegroeid, is tegelijkertijd de noodzaak om naar buiten samen op te trekken toegenomen. Ik citeer enkele zinnen:

‘We zouden graag de handen uit de mouwen willen steken om verder te werken aan kerkelijke eenheid, zowel plaatselijk als landelijk. Maar we beseffen dat wij de eenheid niet kunnen maken. God moet het geven. Daarom hebben we (tijdens de synode) onze handen gevouwen en God gedankt voor het groeiende vertrouwen; en we hebben gebeden om verdere groei naar Christus en zo ook naar elkaar.’

U vraagt zich af waar dit staat? Het is de laatste alinea van de brief die uw synode aan onze LV schreef in 2008! We mogen dankbaar constateren dat uw en ons voornemen om de handen uit de mouwen te steken en uw en ons gebed om groei naar Christus en naar elkaar door God gezegend is. Het is de Heer die zijn kerk bouwt en wij hebben Hem te volgen. Er past ons dan ook in de eerste plaats dankbaarheid voor wat in zijn naam in de afgelopen jaren tot stand mocht komen.

Ik begon mijn toespraak met de kern van de zaak, met de kleur van kerkelijk Nederland: die kleur, dat zijn de gelovigen die elkaar op vele plaatsen al ontmoeten en samen optrekken. Je zou dan kunnen gaan vermoeden dat uw DKE en onze CCS niet veel te doen hebben gehad. Maar zo ligt het niet. Niet alleen was er op veel plaatsen sprake van ontmoeting, ook landelijk was daar sprake van. DKE en CCS brachten heel wat uren samen door. Ik zal hier geen uitputtende opsomming geven. U vindt alle details in de rapportage van DKE en CCS. Wel wil ik een paar zaken voor het voetlicht brengen.

Laat ik beginnen met het Deputaten Overleg Eenheid tussen GKv, CGK en NGK. Uw deputaten namen daarin destijds het voortouw en het overleg is van groot belang om de plaatselijke samenwerking te ondersteunen, van goede kaders te voorzien en daarmee te stimuleren. Wij blijven van harte aan dit overleg deelnemen.

Er is opgemerkt dat het vertrouwen tussen uw en onze kerken nog moet groeien. Ds. Messelink spreekt van een lange termijn aanpak. Dat is inderdaad waar wij gezamenlijk de afgelopen jaren intensief aan hebben gewerkt: groeiend vertrouwen. We deden dat niet alleen in onze reguliere vergaderingen maar

ook in conferentievorm; zowel de vergaderingen als de conferentie mogen bijzonder stimulerend genoemd worden!

We hebben ons bezonnen op onderwerpen die in de kerken in het brandpunt van de belangstelling staan en u hebt van de neerslag van deze gesprekken in een aantal notities kennis kunnen nemen. We bespraken belangrijke leerstukken uit onze gemeenschappelijke belijdenisgeschriften en ook hoe de binding daaraan dan in de praktijk van uw en onze kerken functioneert. Ook besteedden we ruim aandacht aan uitgangspunten met betrekking tot de uitleg en het verstaan van Gods Woord. Het waren over en weer intensieve gesprekken waar wij in ootmoed van elkaar konden leren. Gezamenlijk bereikten we grote eenstemmigheid en inderdaad een toegenomen vertrouwen. Het is vreugdevol om u daar deelgenoot van te mogen maken. We bevelen de genoemde notities dan ook van harte bij u aan als een goede basis om onze relatie te versterken door het zetten van vervolgstappen.

Bij die vervolgstappen hoort bijvoorbeeld het gesprek over openstelling van de ambten voor de zusters der gemeente en de daaraan ten grondslag liggende studie in de NGK. Bij die vervolgstappen kan ook horen het gezamenlijk bestuderen van het thema van homoseksualiteit en ambt. Uw synode merkte indertijd op dat u het betreunde dat de NGK de studie naar vrouwelijke ambtsdragers niet gezamenlijk met u aanpakte. Wij willen voorkomen dat zo'n situatie zich opnieuw voordoet. Vandaar onze vraag aan u om samen met ons het thema homoseksualiteit en ambt te bestuderen en tot een gemeenschappelijk schriftverstaan te komen waarmee de eenheid van de kerken gediend kan worden.

Voorts heeft onze LV een commissie in het leven geroepen die o.a. zal nagaan of en in hoeverre er bij CGK en GKv behoefte bestaat aan een gezamenlijke nadere studie naar een eigentijdse, schriftuurlijke en confessionele invulling van de ambten.

We denken ook aan de opleiding van predikanten. U weet dat in nauwe samenwerking met de Christelijke Gereformeerde Theologische Universiteit in Apeldoorn onze Nederlands Gereformeerde

Predikantenopleiding gestalte heeft gekregen. Tegelijk zijn er intensieve contacten tussen uw Theologische Universiteit en die in Apeldoorn. Inmiddels is onze Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding bezig haar studieprogramma ook af te stemmen op uw opleiding. Met het oog op het evidente belang van de predikantenopleiding verwelkomen wij een verdere samenwerking tussen onze drie kerkgenootschappen op dit vlak van harte.

Laten we ook de al bestaande samenwerking op landelijk niveau voortzetten en waar nodig en mogelijk versterken. Ik noem het meldpunt seksueel misbruik, het kerkelijk archief, samenwerking in beroepszaken rond arbeidsconflicten, het Centrum Dienstverlening voor gemeenteopbouw en evangelisatie en ook de groeiende samenwerking tussen onze diaconale instanties en in missionaire initiatieven.

Begrijpt u me goed, ik wil niet suggereren dat we er al zijn. Wij zijn er echter wel van overtuigd dat de GKv en de NGK elkaar nodig hebben om in deze tijd kerken van Christus te zijn en dat de ingeslagen weg een gezegende weg is, een weg die naar een doel leidt van erkenning en eenheid, een weg waarop wij onze Grote Herder volgen.

Welke vorm dat doel, die eenheid, precies zal hebben? Wanneer we elkaar volledig zullen erkennen, verenigd zullen zijn? Is 31 oktober 2016, 50 jaar na de Open Brief, te hoog gegrepen? Als we hier spreken over "grijpen" is dat doel inderdaad te hoog. Want het is de Heer die zijn kerk bouwt. Ds. Messelink sprak op onze LV in dit verband van Geestdrift met een hoofdletter G en daar sluit ik mij graag bij aan.

Wat staat ons nu te doen? Het is een kwestie van vertrouwen. Vertrouwen tussen plaatselijke kerken, tussen uw DKE en onze CCS, tussen de GKv en de NGK zoals ook bijeen in synode en LV. Vertrouwen, vooral op de genade van onze Heer. Dit brengt met zich mee dat wij elkaar willen ontmoeten.

Het groeiende aantal plaatselijke contacten speelt daarin een voorname rol. Het zou goed zijn om de ontmoeting ook te stimuleren door gezamenlijke predikanten- of ambtsdragersconferenties. Wij zien er naar uit dat "onbekend maakt onbemind" verandert in "bekender maakt beminder"!

Naarmate onze relatie intensiever wordt zal die ook spannender worden. Dan is het des te belangrijker ons één te weten als kerken van Christus. Dat besef groeit niet allereerst door intellectueel debat maar vooral door samen naar Gods Woord te luisteren, ook samen te bidden en te zingen. Daarom bidden wij u Gods zegen toe bij uw synodale beraadslagingen.

We bevelen u van harte aan het werk van uw DKE met onze CCS voort te zetten. Laten we in wijsheid belemmeringen wegnemen en de groei naar eenheid bevorderen. Het is onze wens dat de kaart van Nederland ingekleurd raakt met gemeenten van gelovigen die elkaar gevonden hebben in de eenheid van Christus, zodat het licht van het evangelie des te sterker mag schijnen.

Dank u wel.”

11 juni 2011

Artikel 81

Contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken (2)

Materiaal:

1. rapport van deputaten kerkelijke eenheid (DKE);
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer, d.d. 29 oktober 2010, waarin opgeroepen wordt de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken af te breken en niet te hervatten voordat de NGK het besluit ten aanzien van vrouwelijke ambtsdragers hebben teruggenomen en hebben uitgesproken onverkort en zonder reserves te zullen vasthouden aan Gods Woord en de belijdenisgeschriften;
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Vollenhove, d.d. 8 januari 2011, waarin enerzijds zorgen worden geuit over plaatselijke initiatieven in contacten met de NGK en anderzijds instemming wordt betuigd met het besluit van de GS van Zwolle-Zuid 2008 tot voortgaand gesprek met de NGK;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost, d.d. 13 februari 2011 (met bijlage), waarin de *Notitie over de leer van de doop, de heilige Geest en de kerk en het avondmaal* besproken wordt en de generale synode gevraagd wordt DKE op te dragen door te spreken over concrete en voortgaande afwijking van de belijdenis;
5. brief van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost, d.d. 13 februari 2011 (met bijlage), waarin de *Notitie over hermeneutische uitgangspunten* besproken wordt en de generale synode gevraagd wordt DKE op te dragen de gesprekken met de NGK voort te zetten over de bezwaren die door de GS van Amersfoort-Centrum 2005 zijn ingebracht tegen het besluit van de Landelijke Vergadering 2004 om het ambt van ouderling en predikant open te stellen voor zusters;
6. brief van de Landelijke Vergadering (LV) van de NGK te Houten 2010 d.d. 16 februari 2011 met de mededeling, dat de LV op 12 februari 2011 heeft besloten tot het instellen van een studiec commissie “die een antwoord moet geven op de vraag welke weg Gods Woord wijst inzake het roepen van gemeenteleden, die een homoseksuele relatie hebben, tot het ambt van ouderling of diaken”. De LV heeft uitdrukkelijk besloten om “zo mogelijk de GKv bij de uitvoering van deze opdracht te betrekken, bij voorkeur via een gezamenlijke studiec commissie in opdracht van GS en LV”;
7. brief van de Landelijke Vergadering van de NGK Houten 2010, d.d. 17 februari 2011, met informatie over de (overige) besluiten die deze vergadering nam die de relatie met onze kerken raken.

Besluit 1:

met dankbaarheid kennis te nemen van de rapportage over de gesprekken met de Commissie voor Contact en Samenspreking van de NGK en de resultaten daarvan zoals die in de twee bijlagen beschreven staan (Notitie over de leer van de doop, de heilige Geest en de kerk en het avondmaal, zie in deze Acta bijlage 7.4 en; Notitie over hermeneutische uitgangspunten, zie in deze Acta bijlage 7.5).

Grond:

de beide documenten getuigen ervan dat de bereikte overeenstemming over de binding aan de belijdenis op de genoemde onderwerpen een vruchtbare grond vormt voor het doorgaande gesprek over de omgang met concrete en voortgaande afwijking van de belijdenis en over de zaak van de vrouw in het ambt.

Besluit 2:

met begrip kennis te nemen van het feit dat geen gesprek heeft plaats gevonden over het classicale-regionale overleg over concrete zaken van leer en leven.

Grond:

door de vernieuwde samenstelling van het deputaatschap en de uitkomsten van het beraad op de vorige synode is terecht prioriteit gegeven aan de onder besluit 1 genoemde onderwerpen.

Besluit 3:

aan deputaten kerkelijke eenheid de opdracht te geven de gesprekken met de Commissie voor Contact en Samenspreking van de NGK voort te zetten. Het gesprek dient zich vooral te richten op de zaak van de vrouw in het ambt en de wijze waarop in de plaatselijke kerken aan de binding aan de belijdenis vorm wordt gegeven.

Gronden:

1. de documenten over de binding aan de belijdenis en de hermeneutiek geven voldoende aanleiding en vertrouwen om de gesprekken met de NGK voort te zetten, in de biddende verwachting dat in de nabije toekomst de gesprekken gericht kunnen worden op kerkelijke eenheid;
2. binding aan de belijdenis is voor beide kerkverbanden een aangelegen punt. In de gesprekken mogen we als kerken elkaar bevragen op dit punt en op de manier hoe we omgaan met mogelijke afwijking van de belijdenis;
3. de belemmering die er ligt vanwege het besluit van de NGK om de ambten voor de zusters in de gemeente open te stellen, ligt er nog steeds; wel is vooruitgang geboekt in het gesprek over de achterliggende omgang met de heilige Schrift, in schriftuitleg en schriftverstaan; dit geeft voldoende vertrouwen om over deze belemmering verder door te spreken.

Besluit 4:

aan het verzoek van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer tot het beëindigen van het gesprek met de NGK niet te voldoen.

Grond:

de GK te Ten Boer benoemt terecht ontwikkelingen in de NGK die de binding aan Schrift en belijdenis raken, maar verdisconteert niet dat in de afgelopen jaren op deze punten vooruitgang is geboekt.

Besluit 5

niet in te gaan op het verzoek van de Landelijke Vergadering van de NGK om een bijdrage te leveren aan een studiecmissie van de NGK.

Gronden:

1. het verzoek van de NGK om de GKv te betrekken in een studiecmissie voor hun LV is waardevol. Het toont de bereidheid van de NGK om de verbinding met de GKv te zoeken;
2. de GS van Amersfoort-C 2005 heeft na uitvoerige bezinning de instelling van een studiedeputaatschap homoseksualiteit afgewezen. Vanuit de kerken is geen verzoek gedaan tot heroverweging van dat besluit. Een gezamenlijk studiedeputaatschap is daarom op dit moment niet aan de orde;
3. de GS van Amersfoort-C 2005 heeft de kerken ook opgeroepen in deze materie de bestaande mogelijkheden te benutten van eigen studie en bezinning alsook het vragen en ontvangen van advies, bijvoorbeeld in het kader van art. 41 en 44 KO. In het verlengde daarvan is het ook goed mogelijk dat leden van de GKv op persoonlijke titel een bijdrage op het gebied van studie en advies leveren op verzoek van de Landelijke Vergadering van de NGK.

Bespreking

Het eerste deel van de bespreking vindt plaats op 27 mei. Deputaat Messelink stelt dat de grondtoon van de gesprekken met de NGK was de wil om elkaar niet te verliezen. De besluiten van de generale synode van Zwolle-Zuid 2008 hebben een behoorlijke wissel getrokken op de verhoudingen. Wat nu op tafel ligt is een tussenstap. Eigenlijk komt deze synode te vroeg. Deputaten beschouwen de brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer niet als een revisieverzoek.

Door de afgevaardigden wordt blijdschap uitgesproken over de contacten die er zijn en het heldere rapport. Toch zijn er nog de nodige vragen. Wordt de overeenstemming ook gedeeld door de achterban? Op plaatselijk niveau zijn er onafhankelijke ontwikkelingen gaande. Er is geen zekerheid hoe omgegaan wordt met afwijkingen van de confessie. Alhoewel er opdracht is om elkaar te zoeken, is dat geen garantie voor eenheid. Er moet voor opgepast worden dat verlangen naar eenheid geen drijven wordt. Is het reëel te verwachten dat de besluitvorming bij de NGK over het openstellen van het ambt voor vrouwen teruggedraaid gaat worden? De uitnodiging voor een gezamenlijke studiecommissie moet aangegrepen worden voor een gezamenlijk schriftverstaan. Anderen zijn hier juist tegen. De titel suggereert dat een homorelatie geaccepteerd wordt. Er zijn zorgen over het te voeren gesprek. Er is veel kans dat het niets gaat worden, want er ligt een negatieve hypotheek op. Hebben we als GKv onszelf wel goed in beeld? We hebben lopende discussies over homoseksualiteit en de plaats van mannen en vrouwen in de kerk. Wellicht is in die situatie een confederatie aangaan een optie, want we hebben elkaar nodig. Deputaten reageren dat in de afgelopen periode is gewerkt aan herstel van vertrouwen. In deze tussenfase moeten er niet al te grote woorden worden gesproken en ze willen graag op basis van het rapport verder spreken. Er wordt beseft dat er problemen liggen en men kan niet te optimistisch zijn, maar het Woord van God zal zijn werk doen. Een belangrijk punt is de plaatselijke kerken te betrekken bij de ontwikkelingen. Hermeneutische overeenkomst is een krachtig middel om gezamenlijk de Bijbel te doorgronden. Ds. Muller laat weten dat de LV van harte bereid is een besluit van de generale synode als input te gebruiken en eventueel de opdracht voor de studiecommissie bij te stellen. Versmalling van de opdracht is ook een discussiepunt geweest op de LV.

De bespreking wordt voortgezet op 11 juni.

De commissie Friesland heeft een besluit geformuleerd waarin positief wordt ingegaan op de vraag van de LV van de NGK aan onze synode om een gezamenlijke studiecommissie in te stellen. De commissie stelt voor om deputaten kerkelijke eenheid op te dragen hierover het gesprek aan te gaan. Door ds. Ophoff wordt hierop een tegenvoorstel ingediend, dat er op neerkomt dat er niet wordt deelgenomen aan de gevraagde studie. Bij de volgende discussie wordt duidelijk dat meerdere afgevaardigden hierin meegaan. Deputaten hebben echter voorkeur om het verzoek van de NGK wel te honoreren. Daarbij kan het onderzoeksdoel nog gewijzigd worden, want met de voorgestelde omschrijving van de opdracht kunnen we niet meegaan. Wel zouden we met elkaar kunnen studeren over het vraagstuk van homoseksualiteit in de gemeente. De LV van de NGK heeft geleerd van de vorige ervaring waarbij ze bij hun studie over de vrouw in het ambt de GKv niet hebben betrokken. De generale synode van de CGK heeft in een besloten zitting gesproken over homoseksualiteit, maar nog zonder resultaat: over twee jaar moet er een nieuw rapport liggen. Van de kant van de CGK is geen poging ondernomen om gezamenlijk iets te doen. Verder wordt door de leden benadrukt dat het gesprek over de vrouw in het ambt voor DKE al voldoende zwaar zal zijn en het daarom niet wijs is nog een 'zwaar' onderwerp daarbij te voegen.

Besluitvorming

Besluit 1 wordt genomen met 35 stemmen voor en 1 tegen. Besluit 2 wordt genomen met 34 stemmen voor, 1 tegen en 1 onthouding. Bij besluit 3 heeft br. Aartsma een amendement ingediend om de laatste zin te laten luiden "Het gesprek dient zich vooral te richten op een gemeenschappelijk schriftverstaan m.b.t. de zaak van ..... wordt gegeven". Dit wordt verworpen met 32 stemmen tegen, 4 voor. Een ander amendement van br. Aartsma, om "deputaten opdracht te geven de volgende synode te dienen met een stand van zaken betreffende de gesprekken met de NGK" wordt eveneens verworpen (2 voor, 34 tegen). Br. Van Dixhoorn wil deputaten opdracht geven "om samen met de CCS van de NGK te stimuleren dat de kerken van beide kerkverbanden lokaal met elkaar in gesprek gaan". Met 9 tegen 27 stemmen wordt dit amendement afgewezen. Door ds. Oostland is een amendement ingediend om aan besluit 3 een extra grond toe te voegen "Binding aan de belijdenis is voor beide kerkverbanden een aangelegen punt. In de gesprekken mogen we als kerken elkaar bevragen op dit punt en op de manier hoe we omgaan met mogelijke afwijking van de belijdenis". Dit wordt aangenomen met 20 stemmen voor, 11 tegen en 5 onthoudingen. Heel besluit 3 wordt met algemene stemmen genomen. Besluit 4 wordt genomen met 35 stemmen voor en 1 onthouding.

HOOFDSTUK 7, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND

Het voorstel van de commissie inzake het studiedeputaatschap homoseksualiteit en ambten heeft een amendement van ds. Harmannij om grond 1 (zie hierna) te laten vervallen Dit wordt verworpen met 26 stemmen tegen, 6 voor en 4 onthoudingen.

Het commissievoorstel komt daarop in stemming. Dat voorstel luidt:

“ op het verzoek van de LV van de NGK als volgt in te gaan:

deputaten kerkelijke eenheid op te dragen op basis van de Notitie over hermeneutische uitgangspunten het gesprek met de CCS van de NGK aan te gaan over het brede thema 'homoseksualiteit'.

Gronden:

1. de GS van Amersfoort-Centrum 2005 besloot de instelling van een studiedeputaatschap homofilie af te wijzen. Een verzoek van de LV van de NGK is onvoldoende om tot revisie over te gaan;
2. het verzoek van de NGK om de GKv te betrekken bij hun studie is waardevol; gezien de contacten tussen NGK en GKv ligt het op onze weg de NGK daarin te ondersteunen;
3. de geconstateerde overeenstemming over genoemde notitie vormt een goede basis voor het gesprek over homoseksualiteit.”

Dit voorstel wordt verworpen met 21 stemmen tegen, 13 voor en 2 onthoudingen. Het tegenvoorstel van ds. Ophoff wordt aangenomen met 21 stemmen voor, 14 tegen en 1 onthouding.

De preses sluit de bespreking af. Het is een intensief proces waarin we als Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken zitten. We zijn dankbaar voor wat er is bereikt en we zijn ons ervan bewust wat er nog allemaal moet gebeuren. We machtigden deputaten om namens ons het gesprek voort te zetten. Wij bidden vurig om groeiende eensgezindheid in het ware geloof. Niet alleen in ons landelijke gesprek, maar ook in de praktijk van de plaatselijke kerken.

11 juni 2011

Artikel 82

Verzoek om aanvulling van de bepalingen voor samenwerkingsgemeenten

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Katwijk d.d. 02-06-2010, waarin ze revisie vraagt van de bepalingen voor 'samenwerkingsgemeenten' en ervoor pleit dat een cruciale bepaling wordt toegevoegd, namelijk dat geen enkele samenwerkingsgemeente behoort te ontstaan met een gemeente die regeerambten opengesteld heeft voor vrouwen.

Besluit:

niet aan het verzoek te voldoen.

Grond:

de bestaande bepalingen (GS Zwolle-Zuid, artikel 109, besluit 5b) zijn van algemene aard en zijn als zodanig voldoende als voorwaarden voor de vorming van samenwerkingsgemeenten. Een uitbreiding met voorwaarden van meer bijzonder karakter is niet passend en ook niet nodig.

Zonder bespreking wordt het besluit met 1 stem tegen genomen.

11 juni 2011

Artikel 83

Verzoek om revisie en aanvulling van de regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Amersfoort-West d.d. 18 oktober 2010, waarin gevraagd wordt:

HOOFDSTUK 7, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND

1. uit de regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking (vastgesteld door GS Amersfoort-C 2005, Acta art. 132) de bepaling te laten vervallen dat kerken uit verschillende kerkverbanden niet mogen overgaan tot de vorming van één gemeente;
2. bepalingen vast te stellen die het mogelijk maken dat zendingsgemeenten en samenwerkingsgemeenten volledig deel gaan uitmaken van meer dan één kerkverband en de te vormen eenheidsgemeenten te dienen met ondersteunende regelgeving;
3. ruimte te creëren voor een aparte status voor zendingsgemeenten en samenwerkingsgemeenten met extra kerkordelijke ruimte.

Besluit:

- a. voor wat betreft de vorming van zogenaamde eenheidsgemeenten de brief in handen van DKE te leggen met de opdracht:
  1. de kerk van Amersfoort-West voort te helpen in de vragen die in Amersfoort aan de orde zijn;
  2. zo nodig aanvullende regelingen voor te stellen aan de volgende generale synode
- b. voor wat betreft een eventuele aparte status van zogenaamde zendingsgemeenten in het kerkverband de kerkenraad te verwijzen naar de classis.

Gronden:

1. de ontwikkelingen in Amersfoort stemmen tot dankbaarheid en verdienen kerkelijke steun; deze kan het best via een adviestraject van DKE geboden worden;
2. de bestaande regelingen zijn steeds te bezien in het licht van de verdere ontwikkelingen in samenwerkingsgemeenten en de besluitvorming door kerkenraden en classes. Deze kunnen herziening van de regelingen nodig maken;
3. het geven van een aparte status aan zendingsgemeenten en/of internationale gemeenten is een andere en nieuwe zaak, die allereerst op classicaal niveau dient te worden behandeld en waarover – wanneer men dat nodig oordeelt – alleen in de kerkelijke weg een generaal-synodaal besluit kan worden gevraagd.

Het voorstel van de commissie Friesland wordt met algemene stemmen aanvaard.

11 juni 2011

Artikel 84

Kerkelijke Eenheid: DOE-overleg

Materiaal:

1. rapport van deputaten kerkelijke eenheid (met de bijlagen 7a,b,c,d);
2. brief van Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost d.d. 13 februari 2011 met het verzoek om deputaten op te dragen de verschillen in regelgeving tussen de drie kerkverbanden CGK, GKv en NGK in kaart te brengen en zich erop te bezinnen hoe hiermee moet worden omgegaan in een samenwerkingsgemeente: mag er niet van worden uitgegaan dat in zo'n gemeente de meest strikte regeling (bijvoorbeeld m.b.t. de toelating van gasten aan het Avondmaal) gehanteerd wordt?

Besluit 1:

het werk van de DOE-groep te continueren.

Besluit 2:

het gewijzigde "Constituerende document" (zie bijlage 7.6) te aanvaarden.

Besluit 3:

van het "Model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente" (zie bijlage 7.7) en van de "Handreiking uitnodigings- en toelatingsbeleid bij de kerkelijke viering van de maaltijd van de Heer" (zie bijlage 7.8) met instemming kennis te nemen.

Besluit 4:

niet aan het verzoek van de kerk te Bunschoten-Oost te voldoen.

Gronden:

1. de opdracht is overbodig, omdat de bedoelde verschillen bij deputaten bekend zijn en beoordeeld worden en, indien nodig, ingebracht worden in adviezen met betrekking tot concept-samenwerkingsovereenkomsten. Daarbij geven deputaten zich elke keer rekenschap of de gekozen oplossingen vallen binnen de gereformeerde leer en het gereformeerde kerkrecht;
2. de regeling voor plaatselijk contact voor kerken zonder landelijke overeenstemming is volledig van kracht, hetgeen betekent dat de zaken waarover de kerk te Bunschoten-Oost haar vragen stelt in de derde alinea van haar brief, hier niet gelden. Er kan immers pas een samenwerkingsgemeente zijn, wanneer er eerst volledige wederzijdse erkenning van de twee (of drie) gemeentes is en er geen sprake is van zaken die landelijke eenheid (nog) in de weg staan;
3. bij het geconstateerde verschil in benadering ten aanzien van gasten aan het avondmaal is er voldoende overeenstemming in de onderliggende principes. Dat verschil hoeft daarom samenwerking niet in de weg te staan.

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig N.M. Kramer, ds. D.W.L. Krol, ds. H.J. Messelink, ds. A.J. Minnema, J.A. Schelling, ds. J. Wesseling en O. Westra. Ds. Nap, sprekend namens de commissie Friesland die de besluitvorming heeft voorbereid, geeft aan dat de voorstellen het resultaat zijn van overleg tussen drie kerkverbanden. In dat overleg is overeenstemming bereikt. Daarin inhoudelijke wijzigingen willen aanbrengen betekent dat er opnieuw overleg moet plaatsvinden.

De discussie over de toelating tot het Avondmaal is belangrijk. De nadruk in de voorstellen ligt minder op de afhouding dan op de nodiging: het gaat niet om leden op wie de tucht kan worden toegepast, maar om gasten die zich welkom mogen weten. Daarbij wordt een beroep gedaan op hun eigen verantwoordelijkheid, zoals daarover ook op vorige synodes is gesproken.

Besluitvorming

De besluiten 1 en 2 worden met 35 stemmen voor en 1 onthouding genomen. Besluit 3 wordt genomen met 31 stemmen voor, 1 tegen en 4 onthoudingen. Besluit 4 wordt genomen met 35 stemmen voor en 1 tegen.

De preses rondt de bespreking af. Dat er een werkgroep DOE is, toont aan dat de ontwikkelingen op het gebied van de kerkelijke eenheid voortgaan en dat de drie betrokken kerkgemeenschappen hechten aan goed overleg en goede afstemming. We zijn dankbaar voor zowel het een als het ander. We bidden deputaten wijsheid toe voor dit werk dat veel zorgvuldigheid en duidelijke keuzes vergt.

Hierna wordt het besluit tot decharge van deputaten genomen (zie artikel ... besluit 1), met 35 stemmen voor en 1 onthouding.

De preses bedankt de deputaten. U bent een van onze grootste deputaatschappen en u behartigt een gevarieerd dossier. Voor velen van u was het een nieuwe ervaring. Mentaal en qua tijdsbesteding wordt er op u een forse claim gelegd. Wij hopen dat de aard van uw werk het een en ander vergoedt en we bidden u voor de toekomst de wijsheid van de Heilige Geest en de zegen van God toe.

17 juni 2011

Artikel 85

Benoeming deputaten kerkelijke eenheid

Besluit:

op voorstel van het moderamen als deputaten kerkelijke eenheid te benoemen:

primi:

A. de Braak	Hardenberg	2020
J.M. Burger	Franeker	2017
T. Dijkema	Enumatil	2020
N.M. Kramer	Capelle aan den IJssel	2017
D.W.L. Krol	Terneuzen	2017
H.J. Messelink (s)	Zwolle	2017
J. de Meij	Wezep	2014
R. Prins	Buitenpost	2020
J.A. Schelling	Bunschoten-Spakenburg	2017
F.H. Tijssen	Barneveld	2014
R.J. Vreugdenhil	Lelystad	2017
J. Wesseling	Putten	2017
O. Westra	Zwolle	2017
A.J. van Zuijlekom	Dordrecht	2017

secundus:

P.H. van der Kolk	Hoogland
-------------------	----------

29 maart-1 april 2011

Artikel 86

Buitenlandweek

Op 29 maart is een groot aantal afgevaardigden aanwezig op een informatiebijeenkomst voor de buitenlandse gasten. De scriba II geeft een overzicht van de agenda voor deze synode. Deputaten BBK lichten de door hen voorgestelde besluiten toe. Deputaten kerkelijke eenheid vertellen iets meer over de punten waarover zij in het contact met deputaten van de Nederlands Gereformeerde Kerken overeenstemming hebben bereikt, en die later in de week gespreksstof zullen zijn ter synode. Tot slot informeren deputaten M/V in de kerk over de voortgang van de kerkelijke bezinning op dit onderwerp.

Op donderdag 31 maart en vrijdag 1 april ontvangt de synode een 33 tal gasten van buitenlandse kerken. Voor hun namen, zie verderop in dit hoofdstuk.

Van deputaten BBK zijn aanwezig: J. Bronsema, ds. A.P. Feijen, ds. J.P.D. Groen, ds. Th. J. Havinga, T.J. Karelse, ds. J.P. Kruiger, ds. J.M. van Leeuwen, W. Kuipers, K. van der Linde-van der Velden, ds. P.K. Meijer, ds. M.H. Oosterhuis, H.S. Nederveen-van Veelen, ds. J. Plug, zr. E.J. Urban, K. Wezeman en ds. R. van Wijnen. Van het BBK-bureau zijn aanwezig G.A. Enter-Hindriks en J. de Haan-Douma.

Ook de deputaten Buitenlandse Kerken van de CGK zijn uitgenodigd. Op donderdag zijn aanwezig H. Korving en ds. J.G. Schenau; op vrijdag ds. L.A. den Butter en J.W. Wüllschleger.

De voorzitter van de deputaten, K. Wezeman, geeft een korte introductie. BBK is een groot deputaatschap. Er wordt heel wat afgereisd, maar ieder mocht telkens veilig terugkeren. Daarvoor past dankbaarheid. Wat het meest ontroert is om te ontdekken dat God overal bezig is te bouwen aan zijn kerk.

De veelheid aan relaties noopt wel tot herbezinning. Als het niet mogelijk is om met elke nationale kerkgemeenschap bilateraal contact te onderhouden, kan een netwerkstructuur mogelijk uitkomst bieden. Deputaten vragen de synode om hierop verder te mogen studeren.

Punt van bespreking is de verhouding tot de FRCA, de zusterkerken in Australië. In 2009 hielden zij hun synode. Deputaten BBK hadden daarnaar onder meer een vrouwelijke deputaat afgevaardigd, maar op het dringende verzoek van de FRCA werd dit veranderd.

Afgevaardigde A. Veldman van de FRCA licht dit toe. Dat een vrouw optreedt als deputaat, wordt door zijn kerken niet veroordeeld. Maar buitenlandse afgevaardigden hebben in hun synode de status van adviseur. Het lijkt hun niet gepast dat een vrouw invloed uitoefent op het beleid van een synode.

Deputaten BBK stellen in hun reactie dat naar hun oordeel het met die invloed op het synodebeleid wel meevalt. In ieder geval bemoeilijkt de opstelling van de FRCA het onderhouden van de relatie: de mankracht binnen BBK is beperkt. Rekening houden met de opvatting van de FRCA kan voor BBK dus ook betekenen dat er geen afvaardiging wordt gezonden.

Een ander bespreekpunt is de bevoegdheid van deputaten om in te gaan op bezwaren die door buitenlandse kerken worden ingebracht tegen de koers van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Door de Australische kerken was gevraagd om een bijeenkomst te beleggen, samen met enkele kerken uit Canada en de USA, waarin deze bezwaren besproken konden worden. Deputaten BBK hadden dit geweigerd, omdat zij zich niet bevoegd achtten om een dergelijke 'mini-synode' te beleggen die zich over bezwaren zou moeten uitspreken.

Wel waren zij graag bereid tot gesprek. In de voorbije dagen zijn enkele van die gesprekken gevoerd. Deze verliepen volgens alle betrokkenen in goede broederlijke sfeer en boden veel verheldering. Echter werden niet alle zorgen weggenomen, wat ook weer door alle partijen wordt betreurd.

Op vrijdag 1 april worden in het bijzijn van de buitenlandse afgevaardigden twee nota's besproken die door deputaten Kerkelijke Eenheid samen met de deputaten van de NGK waren opgesteld, namelijk "over de leer van de doop, de Heilige Geest, de kerk en het avondmaal" en "overeenstemming over hermeneutische uitgangspunten".

Voor het verslag van deze bespreking, zie bij artikel 79.

De buitenlandse afgevaardigden worden uitgenodigd om aan de bespreking deel te nemen. Bij de eerstgenoemde nota maken twee daarvan gebruik; bij de tweede nota meldt geen van hen zich aan.

De preses rondt het samenzijn met de buitenlandse afgevaardigden af met de volgende woorden:

We zijn aan het eind gekomen van wat we de buitenlandweek noemden. We zijn dankbaar voor wat God ons daarin schonk. Het was voor u als buitenlandse afgevaardigden een volle week: dinsdag de informatieve conferentie in Hierden, woensdag de ontvangst op de Theologische Universiteit, en nu donderdag en vrijdag de besprekingen hier op de synode. We zijn erkentelijk jegens allen die daaraan hebben bijgedragen: u als afgevaardigden uit het buitenland, deputaten BBK, de mensen in Harderwijk, en de leden van het bureau BBK en het secretariaat hier. Een bijzonder woord van dank voor de deputaten kerkelijke eenheid, om hun bijdrage aan het gesprek van vandaag over onderwerpen die u veel zorgen baren: de contacten met de NGK en de zaak van de hermeneutiek. Een van de belangrijkste zorgen over ons is het M/V-debat. U hebt gemerkt dat wij juist op dit punt geducht doorspreken met de NGK over de bezwaren die wij hebben tegen de hermeneutische onderbouwing van hun besluit om het ambt van predikant en ouderling voor zusters open te stellen.

Het waren intensieve dagen met intense gesprekken en woorden van opbouw, bemoediging en vermaan. Van hart tot hart. Stimulerend en openhartig. De emotie was voelbaar achter de kathedraal en in de zaal. Het is goed om door en in Christus aan elkaar gegeven te zijn.

We beleefden deze week onder een open hemel. Een hemel die de hele wereld overkoepelt: in noord en zuid en oost en west. Laat me ons gebed en onze lof mogen verwoorden met de woorden van Psalm 117:

Loof de HERE, alle volken,

prijst Hem, alle naties:

zijn liefde voor ons is overstelpend,

eeuwig duurt de trouw van de HERE.

Halleluja!

We zien uit naar de stad van de Almachtige en van het Lam. Haar poorten zullen overdag nooit gesloten worden, en nacht zal het er niet meer zijn. De volken zullen in haar hun lof en eer komen betuigen. Maar alles wat verwerpelijk is en iedereen die zich met gruwelijke dingen en leugens inlaat, komt de stad niet binnen, alleen zij die in het boek van het leven staan, het boek van het Lam.

Broeders, ga met God! God zegene u en uw kerken.

Artikel 87

Betrekkingen buitenlandse kerken

Materiaal:

1. rapport deputaten voor betrekkingen met buitenlandse kerken (BBK);
2. aanvullend rapport deputaten BBK;
3. aanvulling op het aanvullend rapport van deputaten BBK d.d. 14 maart 2011;
4. brief van de Evangelisch-Reformierte Kirche W.B. Österreich und Schweiz d.d. september 2010 met het verzoek om officiële erkenning als zusterkerken te verkrijgen.

Besluit 1:

deputaten BBK decharge te verlenen.

Besluit 2:

- a. met instemming kennis te nemen van de briefwisseling die deputaten met de FRCA (Australië) hebben gevoerd naar aanleiding van de uitspraken die in de Acta van hun synode te Legana 2009 over onze kerken worden gedaan en deputaten op te dragen in de lijn van deze correspondentie met de FRCA in gesprek te blijven om te werken aan een zuivere beeldvorming van onze kerken;
- b. goed te keuren dat deputaten in eerste instantie bewilligd hebben in het dringende verzoek van de deputaten buitenland van de FRCA om geen vrouwelijke deputaat af te vaardigen naar hun synode.

Gronden:

1. de gereformeerde kerken in Nederland herkennen zich niet in het beeld dat van hen in de Acta van de synode van Legana 2009 wordt gegeven;
2. het is schadelijk voor de zusterkerkrelatie en het appel dat de FRCA en de GKv in het kader van die relatie op elkaar willen doen, wanneer daarbij wordt uitgegaan van een vertekend beeld;
3. deputaten gingen in op het verzoek van deputaten van de FRCA om ten eerste de zuster niet in verlegenheid te brengen, ten tweede onnodige spanningen op de synode van de FRCA te voorkomen en ten derde de synode de ruimte te geven tot een standpunt te komen ten aanzien van aanvaarding van een vrouw als afgevaardigde van deputaten BBK.

De woorden in besluit 2b “in eerste instantie” zijn ontleend aan een amendement van ds. Leef tink, dat gedeeltelijk door deputaten werd overgenomen. Ds. Leef tink trok daarop het overige van zijn amendement terug. De ingevoegde woorden geven stem aan de reserve die in de bespreking naar voren kwam: dat deputaten in de acute situatie hebben toegegeven wordt gebillijkt, maar het moet geen vast beleid worden.

Besluit 3:

uit te spreken dat deputaten terecht hebben geweigerd om in een officiële vergadering met enkele zusterkerken, namelijk de CanRC, de RCUS, de FRCA en de FRCSA, namens de kerken een oordeel te geven over bezwaren die door deze kerken waren genoemd.

Grond:

als een zusterkerk bezwaar heeft tegen een synodebesluit over leer, kerkregering, tucht en liturgie dan moet zij zich rechtstreeks richten tot onze generale synode.

Het oorspronkelijke voorstel van deputaten luidde: “uit te spreken dat deputaten terecht niet hebben voldaan aan het verzoek van de FRCA om hun zorgen met betrekking tot de GKv te bespreken in een officiële vergadering van deputaten BBK met enkele zusterkerken, namelijk de CanRC, de RCUS, de FRCSA”.

Tijdens de bespreking werden twee misverstanden rond dit voorstel opgehelderd: het was niet de bedoeling van de FRCA om perse een officiële bijeenkomst te laten organiseren, en het was niet de bedoeling van deputaten BBK om elk gesprek te weigeren.

De gegeven uitleg bracht ds. Harmannij ertoe om de tekst te herformuleren; zijn amendement werd door deputaten overgenomen als nieuw besluit 3.

Ook ds. Oostland diende een amendement in, waarin hij stelt dat regel 1 van de GS Ommen 1993 (Acta, art. 68, besluit 1) "ruimte geeft voor bespreking en zo nodig een officiële vergadering van deputaten BBK met zusterkerken". Dit amendement werd met 22 tegen 8 stemmen bij 3 onthoudingen verworpen.

Na de aanvaarding van besluit 2 en 3 spreekt de preses als volgt:

De besluiten die we hiermee genomen hebben, hebben betrekking op wat ook een aspect van onze kerkelijke banden en contacten is: het aanspreken van elkaar op zaken waarover we ons zorgen maken bij de ander. Dat is minder simpel dan banden onderhouden als alles pais en vree is. Juist in zulke situaties is het belangrijk daarvoor zorgvuldige procedures te hebben en te onderhouden. Wij hopen dat het gesprek en de besluiten van vandaag de kwaliteit van onze contacten ten goede komen en het inhoudelijk onderling gesprek dienen. Wij bidden om de leiding en de samenbindende kracht van Gods Geest daarin, Hij die ons in alle waarheid leiden wil.

Besluit 4:

de Evangelical Reformed Churches in the Union of Russia (ERCUR) waarmee sinds 1999 (GS Leusden) een zusterkerkrelatie heeft bestaan, uit de lijst van zusterkerkrelaties te schrappen.

Grond:

deze kerk heeft opgehouden te bestaan.

De preses constateert dat deputaten BBK melden hoe strijd om de macht en persoonlijke belangen deze kerken hebben geteisterd. Met verdriet moeten we nu constateren dat deze kerken hebben opgehouden te bestaan. Ooit kwamen we met hen in contact door hun zoektocht naar calvinistische kerken. Ze waren gegrepen door de leer van de predestinatie. Ze begrepen dat daaraan de naam van Calvijn verbonden was. Via via vonden ze onze kerken. Als calvinistische kerken doen we o.a. in de Dordtse Leerregels belijdenis van Gods welbehagen als de diepste draaggrond van de kerk. In dat welbehagen ligt het enige rustpunt van ons hart en ook de pleitgrond voor ons gebed ten behoeve van onze broeders en zusters ginds.

Besluit 5:

het aanbod van een zusterkerkrelatie aan de Orthodox Presbyterian Church (OPC) niet te handhaven, maar deze kerk op te nemen in de lijst van kerkelijke contacten, en tevens de hoop uit te spreken dat de OPC van haar kant in de toekomst het initiatief zal nemen om met onze kerken tot een zusterkerkrelatie te komen.

Gronden:

1. het aanbod van een zusterkerkrelatie, dat door opeenvolgende synodes aan de OPC is gedaan, is lange tijd in beraad gehouden. Sinds het afwijzende besluit van de 77^e General Assembly, waarvoor als grond wordt genoemd, dat de OPC niet zonder reserves kan bevestigen dat onze kerken voluit gereformeerd zijn, is het niet correct om ons aanbod van een zusterkerkrelatie te handhaven;
2. de gereformeerde kerken in Nederland zijn niet veranderd in hun waardering van de OPC.

De preses stelt dat we in de contacten met de OPC hun liefde proeven voor het Woord van de Here én voor onze kerken. Allebei. Eerbied voor God en gehoorzaamheid aan zijn Woord allereerst. En dan ook een hart dat naar ons uitgaat en trekt. Dát is de volgorde. Die volgorde is ook óns lief. Als we elkaar niet in de Here vinden, is het een eenheid zonder pit en zonder hart. Daarom willen wij ook niet blijven 'zeuren', maar willen we de OPC de ruimte geven om op hun komende General Assembly datgene te doen wat ze voor de Here kunnen verantwoorden. Wat wij hopen, zal duidelijk zijn!

Besluit 6:

met dank aan de Heer van de kerk een zusterkerkrelatie aan te gaan met de Evangelisch-Reformierte Kirche Westminster Bekenntnisses (ERK-WB).

Gronden:

1. de ERK-WB verzoekt, na de afwijzing van haar verzoek door de GS Zwolle Zuid 2008, opnieuw om een zusterkerkrelatie;
2. de ERK-WB heeft zich de bezwaren van de GS Zwolle aangetrokken en heeft met vrucht gewerkt aan de totstandkoming van een functionerend kerkverband;
3. de ERK-WB voldoet ook overigens aan de criteria voor het aangaan van een zusterkerkrelatie.

De preses spreekt de afgevaardigde van de ERK-WB toe:

Dit besluit is een mijlpaal op een lange weg. De moeiten zijn u niet bespaard in het verleden. Namen die voorheen aan de contacten tussen u en ons waren verbonden, zijn dat nu niet meer. Door alle moeiten en spanningen en ontwikkelingen heen voelden u en wij een diepe verbondenheid met elkaar. Voor de effectuering van een zusterkerkrelatie was het wachten op de vorming van een kerkverband bij u. Dat is er nu. Vijf kerken met vijf predikanten. U ondervond jarenlang de trouwe steun van SSRO (Stichting Steun Reformatie Oostenrijk). Zij zijn getuige van deze dag en mogen daarin een bekroning ontvangen op hun werk. Heel bijzonder deze twee landen: niet vanwege het toerisme maar vanwege de historie. Een Habsburgs land en het Zwitserland van de Reformatie. Wat roept dat een beelden op! Wij dragen u op aan de Koning der eeuwen en bidden u toe dat u het licht van zijn genade mag verspreiden in uw landen. Graag reik ik nu ds. Reinhard Mayer de broederhand en geef ik hem de gelegenheid de synode toe te spreken.

(Voor de tekst van deze toespraak, zie volgende artikel).

Besluit 7:

de Gereja Gereja Reformasi di Indonesia (GGRI-Papua) op te nemen in de lijst van zusterkerkrelaties.

Gronden:

1. feitelijk bestond al een zusterkerkrelatie;
2. de omstandigheden binnen de GGRI-P hebben zich zo ontwikkeld dat het nu mogelijk is om de bestaande relatie als een zusterkerkrelatie vorm te geven door middel van correspondentie en persoonlijk contact.

De preses merkt op dat we ook in deze kerken worden bepaald bij de historie, al gaat die niet verder terug dan de vorige eeuw. We denken aan de verkondiging van het evangelie onder hen, de planting van de kerk, de opbouw van het kerkelijk leven, de gevoeligheden die groeiden en de moeiten die tot een uitbarsting kwamen in relaties. We beleven het als een wonderlijk geschenk van Gods Geest dat verhoudingen hersteld werden en nu op het niveau van zusterkerken getild konden worden. Van harte dragen we deze kerken op aan Gods zegen, die rijk en sterk maakt.

Besluit 8:

de Igreja Presbiteriana do Brasil (IPB) toe te voegen aan de lijst van zusterkerken.

Grond:

met dankbaarheid mogen we constateren dat de Igreja Presbiteriana do Brasil (IPB) het aanbod van een zusterkerkrelatie met de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft aanvaard.

De preses spreekt de afgevaardigden van de IPB toe:

Dit besluit betekent de afronding van een proces van naar elkaar toegroeien. De vorige synode bood u een zusterkerkrelatie aan. Die is in de afgelopen periode door u aanvaard en kan nu officieel in werking treden. Daarmee breekt een nieuwe fase in onze contacten aan die hopelijk ook wederzijdse groei zal

vertonen. Voor ons is Brazilië meer dan een land van carnaval, stranden en voetbal. U hebt uw plaats in een groot en zich snel ontwikkelend land in Zuid-Amerika. Van harte bidden we u als kerk de wijsheid en kracht van Gods Geest toe om daarin te staan voor het evangelie van Jezus Christus, die iets anders wil van ons dan rituelen of reusachtige beelden. Laat Hij erkend worden als de Verlosser van rijk en arm, zwak en sterk. Een Verlosser uit genade alleen, die van ons ook niet meer verlangt dan geloof alleen. Ik nodig de aanwezige broeders uit naar voren te komen voor het reiken van de broederhand als bezegeling van onze relatie.

Besluit 9:

met de United Reformed Church in the Congo (URCC) een zusterkerkrelatie aan te gaan.

Gronden:

1. de URCC vertoont de kenmerken van een kerk van de Heer Jezus Christus en voldoet aan de criteria voor een zusterkerkrelatie;
2. de URCC kan worden beschouwd als de voortzetting van de ERCC, waarmee de GKv al een zusterkerkrelatie onderhield; de (huidige) URCC heeft bij alle besluiten die tot de kerkscheuring en de instituering hebben geleid de kerkelijke weg bewandeld;
3. de URCC heeft de GKv verzocht, een zusterkerkrelatie aan te gaan.

De preses spreekt de afgevaardigde van de URCC toe:

Wat zijn we blij dat met u de contacten weer zijn hersteld! U en wij zijn door een diep dal gegaan. Dat kan. Ook de apostel Paulus en zijn vriend Barnabas gingen op een gegeven moment uiteen. De Here schonk ons weer aan elkaar en verbindt ons nu weer samen. Hij trok zich niet terug toen wij gescheiden raakten. Voor Hem is onze lof. En in zijn goede zorg weten we ons samen geborgen.

Ik nodig br. Kabongo uit naar voren te komen, opdat we elkaar de hand van onze verbondenheid in Christus geven.

Besluit 10:

de zusterkerkrelatie met de ERCC te beëindigen en de ERCC toe te voegen aan de lijst met contacten.

Gronden:

1. de ERCC-leiders hebben geweigerd de besluiten van de buitengewone ERCC-synode van Mbuji-Mayi (2008) te erkennen en hebben deze via de juridische weg en niet via de kerkelijke weg aangevochten;
2. de statuten van de ERCC waren dusdanig, dat de Congolese overheid de ERCC-leiders in het gelijk stelde, door GS-besluiten niet rechtsgeldig te verklaren. Hierdoor was er voor de betrokkenen geen andere mogelijkheid dan het oprichten van een nieuwe kerk: de URCC;
3. de URCC kan dan ook worden beschouwd als de voortzetting van de oorspronkelijke ERCC;
4. de ERCC heeft in een gesprek aangegeven, prijs te stellen op verder contact met de GKv. De basis voor een zusterkerkrelatie is voor de GKv echter weggefallen. De ERCC-leiders houden zich niet aan de eigen kerkorde, weigeren zich neer te leggen bij besluiten die via de kerkelijke weg zijn genomen en hebben in de afgelopen twee jaar geen enkel blijk gegeven, te willen veranderen of te zoeken naar verzoening. Als de ERCC prijs op contact blijft stellen, zullen we van onze kant het gesprek met de ERCC blijven zoeken.

De preses acht de keerzijde van onze vreugde over het herstelde contact met de URCC het verdriet over de ontwikkeling van de ERCC en onze onderlinge verwijdering. Maar het is een verdriet waarin we de christelijke hoop en de christelijke voorbede niet willen verliezen.

Besluit 11:

de relatie met de hieronder genoemde 33 zusterkerken te onderhouden overeenkomstig de daartoe aangenomen regels (GS Ommen 1993, Acta art. 68, besluit 1 en 2) teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen:

HOOFDSTUK 7, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND

1. de African Evangelical Presbyterian Church (in Kenia) (AEPC);
2. de Canadian Reformed Churches (CanRC);
3. de Evangelical Presbyterian Church (Ierland) (EPC);
4. de Evangelical Presbyterian Church in England and Wales, waaronder de Evangelisk-Reformerta Kyrkan in Sverige (ERKS) (Zweden) (EPCEW);
5. de Evangelisch-Reformierte Kirche Westminster Bekenntnisses (ERK-WB);
6. de Free Church of Scotland (continuing) (FCC);
7. de Free Church of Scotland (FCS);
8. de Free Reformed Churches of Australia (FRCA);
9. de Gereja Gereja Reformasi Calvinis (GGRC);
10. de Gereja Gereja Reformasi di Indonesia (GGRI-NTT);
11. de Gereja Gereja Reformasi di Indonesia (GGRI-Kalbar);
12. de Gereja Gereja Reformasi di Indonesia (GGRI-Papua);
13. de Gereja Gereja Reformasi Musyafir (GGRM);
14. de Iglesia Reformada en Venezuela (IRV);
15. de Igrejas Reformadas do Brasil (IRB);
16. de Igreja Presbiteriana do Brasil (IPB);
17. de Nongu u Kristu u Ken Sudan nen Tiv (in Nigeria) (NKST);
18. de Presbyterian Church of Eastern Australia (PCEA);
19. de Presbyterian Church of Korea (Kosin) (PCK-K);
20. de Presbyterian Free Church Council (Kalimpong) (PFCC);
21. de Presbyterian Free Church of Central India (PFC(CI));
22. de Reformed Church in Japan (RCJ);
23. de Reformed Church in the United States (RCUS);
24. de Reformed Church of East Africa (in Kenia) (RCEA);
25. de Reformed Churches of New Zealand (RCNZ);
26. de Reformed Presbyterian Church in Ireland (RPCI);
27. de Reformed Presbyterian Church of India (RPCI);
28. de Reformed Presbyterian Church of North East India (RPCNEI);
29. de Reformed Presbyterian Church Taiwan (RPCT);
30. de United Reformed Churches in North-America (URCNA) status aanbod;
31. de United Reformed Church in the Congo (URCC);
32. die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA);
33. die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Africa (VGKSA).

Besluit 12:

met spijtbetuiging omtrent de miscommunicatie, die ertoe geleid heeft dat de Christian Reformed Churches of Sri Lanka door de GS Zwolle-Zuid 2008 is afgevoerd van de lijst van contacten, de CRCSL opnieuw op te nemen in de lijst van kerkelijke contacten en de actie die deputaten sinds de GS Zwolle-Zuid hebben genomen om aan herstel van het contact te werken, achteraf goed te keuren.

Grond:

correspondentie van de kant van de CRCSL, waaruit bleek dat zij veel prijs stelden op de contacten met onze kerken, heeft deputaten BBK en zodoende de GS niet bereikt, met als gevolg, dat op onjuiste gronden besloten is de CRCSL af te voeren van de lijst van kerkelijke contacten.

De preses betuigt spijt over de miscommunicatie van onze kant. Onze vreugde spreken we uit over het rechtzetten van een verkeerd beeld dat was ontstaan. Wij bidden dat de Here zijn zegen geeft over de contacten tussen hen en ons.

Besluit 13:

de Church of Central Africa Presbyterian – Harare Synod in Zimbabwe (CCAP), de Kar El Dobarah Evangelical Church (te Caïro in Egypte), de Église Réformée du Québec (ERQ) en Gereformeerde en Presbyteriaanse contacten in Pakistan te verwijderen uit de lijst.

Grond:

in de afgelopen periode zijn er geen contacten geweest; in Pakistan zijn geen kerkelijke contacten bekend waarmee een relatie kan worden onderhouden.

De preses constateert dat wij maar beperkte mensen zijn. We moeten toegeven dat er kerken en contacten zijn die voor ons onbereikbaar bleken. We bevelen hen in hun kwetsbare positie aan in de genade en zorg van onze God. En we zien uit naar het moment dat we met al Gods kinderen verenigd worden in zijn huis.

Besluit 14:

contact te onderhouden met de volgende kerken en instellingen, alsmede verdere lidkerken van de ICRC, teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen waar we elkaar ontmoeten:

1. de Baltic Reformed Theological Seminary en de Gereformeerde gemeenschappen in de Baltische Staten;
2. het samenwerkingsverband voor evangelieverkondiging onder het Joodse volk YACHAD;
3. de Christian Reformed Church of the Philippines (CRCP);
4. de Christian Reformed Church of Sri Lanka (CRCSL);
5. de Église Réformée Confessante au Bénin (ERCB);
6. de Église Réformée Confessante au Congo (ERCC);
7. de Églises Réformées Évangéliques Indépendantes en France (EREI);
8. de Evangelical Reformed Churches of Russia (ERCR);
9. de Evangelium Reformatum Egyhaz (ERE);
10. de Evangelical Reformed Churches of Singapore (ERCS: First en Covenant);
11. de Hongaarse Gereformeerde Kerken (HGK) en de Reformed Presbyterian Church in Central and Eastern Europe (RPCCEE) en andere gereformeerde groeperingen (Hongaars taalgebied);
12. de Iglesias Reformadas de España (IRE);
13. de Igreja Cristã Presbiteriana de Portugal (ICPP);
14. de Independent Reformed Church of Korea (IRCK);
15. de Minsk Reformed Church (Wit-Rusland);
16. de Orthodox Presbyterian Church (OPC);
17. de Presbyterian Church in America (PCA), via Mission to the World;
18. de Presbyterian Church of Korea (Hapshin) (PCK (Hapshin));
19. de Presbyterian Church of Uganda (PCU);
20. de Presbyterian Theological Seminary (Dehra Dun, India) (PTS);
21. de Protestantska Reformirana Krscanska Ckrva (PRKC)(Kroatië);
22. de Reformed Free Church of the Philippines (RFCP);
23. de Reformed Presbyterian Fellowship in Myanmar (RPCFM);
24. de South Indian Reformed Churches (SIRC);
25. de Ukraine Evangelical Reformed (of Presbyterian) Church (Oekraïne).

Na de aanvaarding van besluit 11 en 14 spreekt de preses als volgt:

Het alomvattende besluit, dat al onze zusterkerken en kerkelijke contacten raakt, gaat ook over al die kerken die niet apart in de bespreking genoemd zijn. Onze verbondenheid met hen is er niet minder om. Wij zijn blij met het veelkleurige en wereldwijde werk van onze God waarvan we getuige mogen zijn.

Besluit 15:

zich te bezinnen op de vraag of de bestaande vormgeving van de zusterkerkrelaties en kerkelijke contacten houdbaar is en op de waarde van internationale kerkelijke netwerken en de mogelijkheden van

HOOFDSTUK 7, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND

participatie daarin ten einde zo de oecumenische verantwoordelijkheid als GKv inhoud te geven, en hierover rapport uit te brengen aan de eerstkomende synode.

Gronden:

1. het aantal zusterkerkrelaties dat BBK serieus kan onderhouden is beperkt;
2. netwerken bieden kansen om het gereformeerde geluid ook te laten horen ten behoeve van kerken die zich wellicht nooit zullen ontwikkelen tot zusterkerken.

Ds. Pos diende een amendement in, om in plaats van het woord “houdbaar” te lezen: “voor verbetering vatbaar”. De door deputaten voorgestelde formulering is zijns inziens suggestief: alsof de bestaande vormgeving inderdaad niet houdbaar is.

Het amendement werd verworpen met 21 tegen 11 stemmen bij 1 onthouding.

Bij de daarop volgende stemming over het ongewijzigde besluit onthielden 2 afgevaardigden zich van stemming. De overige 31 aanwezigen stemden voor.

Besluit 16:

opnieuw deputaten te benoemen met de volgende instructie:

- a. de deputaten brengen kerken en broeders en zusters op de hoogte van Christus' kerkvergaderend werk in het buitenland;
- b. ze laten buitenlandse kerken en kerkleden meeleven met de Gereformeerde Kerken in Nederland;
- c. ze doen hun werk met gebruikmaking van het BBK-bureau;
- d. ze maken voor deze werkzaamheden gebruik van de faciliteiten van “De Verre Naasten”;
- e. ze voeren overleg met en werken samen met de deputaten Buitenlandse Kerken van de Christelijke Gereformeerde Kerken;
- f. ze onderhouden contacten met de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle en de Theologische Universiteit in Kampen;
- g. ze onderhouden de relatie met de in besluit 11 genoemde zusterkerken overeenkomstig de daartoe aangenomen regels (GS Ommen 1993, Acta art. 68, besluit 1 en 2) teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen;
- h. ze onderhouden, conform de in hun rapport geformuleerde doelen, contact met de in besluit 14 genoemde kerken en instellingen, alsmede verdere lidkerken van de ICRC, teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen waar we elkaar ontmoeten;
- i. ze bezinnen zich op de vraag of de bestaande vormgeving van de kerkelijke relaties en contacten houdbaar is en op de waarde van internationale kerkelijke netwerken en op de mogelijkheden van participatie daarin ten einde zo de oecumenische verantwoordelijkheid als GKv inhoud te geven.

Besluit 17:

deputaten kunnen voor hun werkzaamheden gedurende de periode 2012-2014 beschikken over een budget van € 348.800,--.

Afgezien van besluit 15 worden alle besluiten met algemene stemmen genomen.

31 maart/1 april 2011

Artikel 88

Presentatie buitenlandse gasten

De meeste afgevaardigden van de buitenlandse kerken maken gebruik van de gelegenheid om de synode toe te spreken. In vrijwel alle gevallen worden ze beantwoord door een deputaat BBK.

Achtereenvolgens betreft het de volgende kerken en hun afgevaardigden:

Free Church of Scotland (Continuing)

Rev. Maurice Roberts brengt de hartelijke christelijke groeten over. De FCC is een van de vele presbyteriaanse kerken in Schotland. Ze telt ongeveer vijftiengemeentes, een klein aantal in de VS

en één kerk in Canada. Verder een zendingspost in Zambia. De ambtsdragers moeten de Westminster Confession of Faith onderschrijven. Er wordt a capella gezongen. In de prediking ligt nadruk op de noodzaak van wedergeboorte om lid te kunnen worden van de gemeente. De historische en geestelijke banden met broeders en kerken in Nederland en over heel de aarde zijn van waarde. Een broedergroet uit Schotland: moge de Here Jezus Christus het Hoofd van de algemene Kerk, u allen rijk zegenen, door zijn aanwezigheid en macht.

Ds. R. van Wijnen dankt voor de groeten namens de kerken in Schotland. We voelen ons een in geloof en confessie. Hij verwijst naar het lied "King Jesus hath a garden filled with divers flowers" en citeert Filippenzen 1 : 3-5, 9-11.

Evangelisch Reformierte Kirche Westminster Bekenntnisses

Ds. Reinhard Mayer dankt voor het aangaan van een zusterkerkrelatie. Hij vertelt iets over de historie van de kleine kerk. Het begon met één dominee, Reinholt Widter, die in 1984 de Lutherse kerk verliet. Hij kwam in contact met de TU in Kampen. Daar werd hem de Westminster Confessie en de Heidelbergse Catechismus aanbevolen. Na studie en werk aan een uitgebreide kerkorde startte hij in 1987 met kerkplanting in boven-Oostenrijk, in Neuhofen, met financiële en theologische hulp van de kerk in Dalfsen en de SSRO in Nederland. Hij is begonnen om een krant uit te geven en deze rond te sturen aan RK-priesters. In 1997 las Mayer daar een nummer van. Hij was zelf bevestigd in de Lutherse kerk in het zuiden van Oostenrijk. Was door de krant verrast. Hij en zijn vrouw hebben de predikant in Neuhofen ontmoet. Alleen één man ontmoeten was niet genoeg geweest, maar de aanwezigheid van de predikanten Henk Drost en Klaas Moedt gaf vertrouwen om het werk op te vatten. Er was één gezin, 500 km ver weg, en daar kon hij beginnen. In 1998 is hij begonnen in Rankweil, zonder geld. In 2003 is ds. Widter uit de kerk vertrokken na een financieel debacle. In 2005 wilden twee Zwitserse gezinnen een eigen gemeente stichten. Er werd iemand gevonden om daar aan het werk te gaan, Thomas Reiner in Winterthur. Drie kleine kerken, twee predikanten. In 2008 vroeg een vriend van Thomas Reiner toelating tot onze kerk en stichtte een gemeente in Basel. Hiervoor is beroepen ds. Kurt Vetterli. In dezelfde tijd kwam een oude vriend, Brad Hunter, terug naar Wenen. In 2009 bracht de Lutherse kerk in Oostenrijk hun kerk voor het gericht. Zij verloren dit en ook de eigen kosten hoefden door Gods genade niet betaald te worden. Nu zijn er vijf kerken, vijf predikanten, 8 ouderlingen, één diaken en een kerkorde. We worden veel geholpen vanuit Nederland maar bovenal door God. "Geliefden, laat me u bedanken".

W. Kuipers bevestigt dat dit een fijne dag is. De goede contacten via SSRO worden nu voltooid in een kerkelijke relatie. Zo de Geest bezig zien is een emotioneel gebeuren. We hopen op veel ontmoetingen. "Gods zegen en tot mei op de synode in Basel".

United Reformed Church in Congo

Rev. Kalala Malebongo Kabongo vertelt: De URCC is in 2009 zelfstandig begonnen en de Congolese overheid heeft haar in februari 2010 geregistreerd. De leden waren oorspronkelijk lid van de Eglise Réformée Confessante au Congo (ERCC), maar zijn er in 2008 uitgestapt als gevolg van het niet handhaven van de gereformeerde leer en kerkorde. De URCC heeft 198 lokale kerken, 23 locaties waar aan kerkplanting wordt gewerkt, 23 bevestigde predikanten, bijna 300 ouderlingen, 218 diakenen en volgens recente telling 14.426 leden. 60 % daarvan zijn kinderen en jonge mensen. Er is armoede, geweld tegen vrouwen en kinderen. De URCC verkondigt het evangelie van genade en verzoening aan verschillende etnische groepen. Er wordt samengewerkt met andere christelijke denominaties. Etnische groepen zijn een wapen geworden om vrede te verstoren. In Kisanga, Goma en Bukavu neemt onder invloed van de Islam het aantal moskeeën toe. Zij hebben het goede nieuws nodig. Gevraagd wordt om gebed voor de verkondiging van het evangelie, vanuit een gereformeerde levensovertuiging. Hij brengt de hartelijke groeten over.

zr. E. Urban noemt het een eer en bijzondere gebeurtenis de URCC te begroeten als nieuwe zusterkerk. De ontstaansgeschiedenis is via veel pijn en verdriet gegaan. Vorig jaar, in Congo, heeft ze hierover vele verhalen gehoord. Van de pijn van machtsmisbruik in de kerk waar alles van Christus verwacht behoorde te worden. Pijn om het niet accepteren van de gereformeerde leer. Pijn, dwars door gemeenschappen en families. Te veel pijn om op te noemen. Het zal nog veel tijd kosten voor de wonden geheeld zijn. Alleen God kan dit geven. Gelukkig is er nieuw enthousiasme en commitment. Liefdevolle gemeenschappen, ook

waar het gaat om verschillende etnische groepen. Ook nu al weer nieuwe kerkplanting. Juist in Congo waar zoveel onrecht is. We mogen weten en belijden dat alleen geloof in Jezus hoop geeft. Als zusterkerken willen we vruchtbare relaties opbouwen. We zijn nog zoekende om inhoud te geven aan de relatie: hoe zijn we zusterkerken en wat kunnen we van elkaar verwachten. Br. Kabongo, de genade en vrede van Christus zij met u allen.

Free Reformed Churches of Australia

Rev. Albert Veldman brengt mede namens *br. Warner Spyker* de hartelijke groeten over.

De afgelopen jaren is een groot aantal brieven uitgewisseld die echter persoonlijke ontmoetingen niet kunnen vervangen. Daarom dank dat er nu deelgenomen kan worden aan de bespreking. Door deze bijdrage willen we uitdrukken wat we van de zusterkerkrelatie verwachten, namelijk elkaar wederzijds helpen, bemoedigen en aansporen als kerken van God. Ons is de afgelopen jaren 'verweten' dat we beter zijn in het overbrengen van onze zorgen over uw kerkelijk leven dan in het omgaan met de uitdagingen waarmee wij te maken hebben in onze eigen kerken. Ook wij zien gemeenteleden vertrekken en hebben te strijden tegen de aantrekkingskracht van de evangelische beweging. Jonge gemeenteleden hebben pastorale zorg hard nodig en je vraagt je wel eens af of het gerechtvaardigd is zoveel energie te steken in een synode met al haar papierwerk. Dat is echter een vals dilemma, zo besef ik: er is in deze tijd toenemende behoefte elkaar als kerken te helpen. Op de synode te Legana in 2009 is over de wederzijdse relatie dankbaarheid en bezorgdheid uitgesproken. Uit de wederzijdse correspondentie hebt u kunnen zien dat we ons best gedaan hebben de discussie voort te zetten. De synode van Legana gaf speciale aandacht aan twee onderwerpen, te weten de hermeneutische aanpak en de invloed van de postmoderne tijdgeest. Nu richten we ons alleen op het eerste onderwerp. Het punt van geschil is de manier waarop de interpretatie van de Schrift functioneert binnen de GKv. De interpretatie begint meer bij de mens dan bij God. Er is geprobeerd gedetailleerd bewijsmateriaal te leveren. De zaak is ook naar voren gebracht op de synode van Zwolle-Zuid in 2008. Er is toen gesproken over de ethiek bij huwelijk en echtscheiding. Er is een verkeerde manier van denken, die ook andere discussies in de kerken beheerst. Het uitgangspunt moet echter Gods Woord zijn. Broeders, we hebben ook onze zorgen als het gaat over homoseksualiteit en andere ethische discussies. Er wordt gevreesd voor teveel aanpassing aan de cultuur waarin geleefd wordt. Ook bezorgdheid over uitlatingen van prof. Harinck, dr. Paas en dr. Van Bekkum. In het rapport van deputaten curatoren van de TU ontkomen we niet aan de indruk dat er in het veranderingsproces teveel aandacht is voor de huidige tijd. Er is geprobeerd een rondetafelconferentie te organiseren met de wederzijdse zusters, Canada, Zuid-Afrika en Korea, maar dat is geweigerd. Het thema van vrouwen in het ambt is een terugkerend thema. Kijk naar het rapport diaconale zaken over het ambt van diaken, de Werkorde met het eerste voorstel over vrouwen in het ambt van diaken, DKE en het gesprek met de NGK over de vrouw in het ambt, het rapport BBK over GKSA waar vrouwen in het ambt van diaken mogen blijven, het rapport M/V. Het mag duidelijk zijn dat de zaak van 'vrouw in het ambt' nadrukkelijk op de agenda staat. De kerk is echter geen forum voor discussie maar moet 'fundament en pijler van de waarheid' zijn. Een laatste zaak willen we niet onbenoemd laten en dat is dat de huidige koers spanning in de verhouding brengt. We willen echter samen met u strijden voor de waarheid en de eer van Hem in wiens dienst wij staan. Wij wensen u Gods zegen met het gebed van Paulus in Efeziërs 3.

Ds. J. Plug spreekt in ds. Veldman en br. Spyker de broeders en zusters in Australië aan. We hebben u van harte ontvangen als broeders om in liefde en waarheid te spreken. Afgelopen dinsdagavond hebben we een goed gesprek gehad. Een gesprek uit liefde. Zo willen we het aanvaarden. Vertrouwen is aan de orde geweest. Niet elkaar een blanco cheque geven. Je moet zeggen wat op je hart ligt. Het is duidelijk geworden dat er bij u een bepaalde vrees is. Er is geprobeerd daar zo goed mogelijk naar te luisteren. Er blijft iets liggen. De laatste synode van de FRCA is verder gegaan dan het benoemen van risico's. Gesteld is dat er bij ons een nieuwe basis van lezen van de Bijbel vanuit de mens is. Indien dat zo is, dan moet dat onderbouwd aan de orde worden gesteld. Bij ons is dan de verplichting om goed te luisteren en onszelf te bevragen. Maar het legt ook verantwoordelijkheid bij Australië om datzelfde te doen. Uw synode heeft wel wat gezegd, maar beantwoordt dat werkelijk aan de realiteit bij ons? Wederzijds is er de plicht om er werk van te maken. We hopen en bidden om samen de goede strijd te strijden. We bevelen u in Gods liefde aan.

Canadian Reformed Churches

Rev. Jan de Gelder spreekt mede namens *oud. Gerard J. Nordeman*. Hij begroet de synode in de naam van onze opgestane Heiland. We zijn blij met de langdurige band als zusterkerken. Ook in Canada zijn er de nodige uitdagingen. Bijvoorbeeld de druk van individualisme, evangelicalisme en secularisme. De CanRC is een verband van 54 gemeenten, waarvan 4 in de USA. Er wordt dankbaar gebruik gemaakt van het Theologisch Seminarie in Hamilton. Deze heeft grote veranderingen ondergaan door de komst van twee nieuwe hoogleraren, dr. Jannes Smith voor het Oude Testament en dr. Jason van Vliet voor dogmatiek. Er is groeiende belangstelling voor zending en evangelisatie. Er is missionair werk in Hamilton, Vancouver en onder de oorspronkelijke bewoners. Er zijn zendelingen in Brazilië, Indonesië, Papua Nieuw Guinea en Azië. Er zijn intensieve pogingen gedaan eenheid te zoeken met de United Reformed Churches. Hoofdprobleem is hoe het beste vorm gegeven kan worden aan de theologische opleiding. CanRC is van mening dat het een zaak is van 'voor de kerken en door de kerken'. De synode van Burlington in 2010 heeft de zusterkerkrelatie met de GKv onderstreept door hiervoor een speciale commissie te benoemen. In Canada is groeiende zorg over de ontwikkelingen in de GKv. Er moet duidelijkheid komen over waar de GKv staan. Is er meer tolerantie dan voorheen? Burlington gaf opdracht om speciale aandacht te geven aan het komende rapport M/V. We zijn bang voor de rol van een nieuwe hermeneutiek. Tevens moet speciale aandacht gegeven worden aan de besprekingen met de NGK. Er wordt een verandering van koers in de loop van opeenvolgende synodes waargenomen. De Canadese zusterkerken roepen op de Schrift altijd de norm te laten zijn en niet de uitingen van de gangbare cultuur, en trouw te blijven aan de belijdenisgeschriften. Mogen we partners blijven in het strijden "voor het geloof dat eens en voor al de heiligen is toevertrouwd" (Judas, vers 3).

K. Wezeman reageert: Geliefde brs. uit Canada. We zijn blij en dankbaar dat u er bent. Eveneens voor uw woorden. Niet alleen vanmiddag maar ook eerder deze week. Een diepgaand gesprek hebben we gehad. We hebben elkaar de nieren geproefd. Er is veel verhelderd. Misverstanden liggen altijd op de loer, versterkt door het verschil van taal. Dat is uitgesproken. Het was een goed en open gesprek. We zijn van elkaar overtuigd dat de liefde voor de kerk en het werk van Gods Geest ons beheerst. Je zult niet in alles elkaar vinden. Moeilijk blijft dat u wel stelt dat er geen geschil is in de absolute toewijding aan Gods Woord, maar wel heroverweging vraagt. Dat is de pijn die we met elkaar hebben. Beoordeel ons op grond van onze kerkelijke papieren en de uitspraken van onze generale synode. Zijn de issues het beeld van onze kerk? We moeten bereid zijn naar elkaar te luisteren. Afspraken moeten meer materieel worden ingevuld, we moeten frequenter informatie uitwisselen om ruis op de lijn te voorkomen. We zijn blij met uw openheid, maar het doet wel zeer. Het dwingt ons om voldoende helder te maken dat we schriftgetrouw willen zijn. Fijn dat u er was. Breng onze hartelijke groeten over. Op basis van Schrift en belijdenis zullen we elkaar blijven aanspreken.

Presbyterian Free Church Council, Kalimpong, India

Mathuselah Limboo is blij dat hij aanwezig kan zijn in Nederland. Hij is onder de indruk van de Nederlandse gastvrijheid. In zijn landsdeel zijn 30 georganiseerde kerken. Grootste focus is kerkplanting. Naast officieel aangestelde kerkenraden zijn er 44 kleine werkgroepen. Die willen binnen 5 tot 10 jaar nieuwe kerken planten. Er zijn 15 bevestigde predikanten en binnenkort komen er 3 bij. Ouderlingen zijn de basis van de kerkgemeenschap. Totaal 82 zijn er bevestigd en binnenkort nog eens 6. Plaatselijke kerken, werkzaam in evangelisatiewerk, hebben evangelisten. Voor dezen aan de slag gaan worden ze via discipelschap toegerust. De kerk kent vier onmisbare onderdelen, als 4 poten van de kerkelijke tafel: zondagsschool, jongerenwerk, mannen- en vrouwenvereniging. Naast evangeliseren wordt veel praktisch werk gedaan. Er wordt gedacht in partnerschap. Er is weinig geld. De PFFC vraagt om blijvende hulp. Er is groot gebrek aan kerkelijke structuur. Ook in de opleiding is hulp nodig. De kerken zijn niet in staat om alles te doen wat nodig is. Een uitwisselingsprogramma zou mooi zijn: zij werken vanuit hun context en denken ons iets te bieden te hebben. Dank voor uw steun.

H.S. Nederveen-van Veelen dankt voor de groeten en voor de informatie over de kerken. We zijn blij met de contacten. We vinden het heel waardevol en kunnen van elkaar leren. We voelen ons sterk verbonden met de kerken in Noord-Oost India. Hun hoofddoel is kerkplanting en verbreiding van het evangelie door heel India. Ieder wordt ingeschakeld. Mannen, vrouwen en kinderen. Ieder kerklid moet minstens 1x per jaar een ongelovige erbij betrekken. CD's worden gemaakt, seminars georganiseerd. Veel trainingen,

bijbelstudies. Met daden laten ze zien hoe groot de liefde van God is. Wat betreft het uitwisselingprogramma: er is een jongerenreis vanuit Nederland geweest. We hopen dat ook voor volwassenen te organiseren. Het is enorm stimulerend voor beide kanten. Men doet binnen de PFCC van alles om geld te verdienen, alles voor het Mission fonds.

Graag de hartelijke groeten terug: de liefde van God de Vader, de genade van zijn Zoon en inspiratie door de Heilige Geest.

Gereja Gereja Reformasi di Indonesia, Kalimantan Barat

Pdt. Suyono Lasen brengt mede namens *pdt. Amin Dungkan* de groeten over. Zoveel jaar hebben we elkaar ontmoet in gebeden en nu van aangezicht tot aangezicht. Dank aan de Heer. Ook al leven we in compleet verschillende werelden, we weten ons een in Christus. We willen elkaar steunen met als basis Gods Woord en de belijdenis. In de kerken op Kalimantan is ook discussie over de vrouw in het ambt, maar het is nog niet mogelijk gemaakt. Een van de argumenten: God is de God van Abraham, Isaak en Jakob, niet van Sara, Rebekka of Lea. Maar mocht uw besluit anders uitvallen dan gaan we het weer bespreken. Hartelijke dank en warme groet.

Ds. R. Th. Pos (geen deputaat, maar kent de taal): Voor het eerst is er een afvaardiging van de Gereformeerde kerken op Kalimantan in de vergadering aanwezig. We prijzen daarvoor onze Heer. Onze kerken hebben een band die in de geschiedenis is gegroeid en het officiële bezoek bevestigt deze band. Beide kerken willen staan op het ene fundament, te weten Jezus Christus. Voor dat geschenk loven we de Heer. Brengt u de groet over aan de brs. en zrs. op Kalimantan. Moge de Heer geven dat we samen mogen groeien in het geloof, tot zijn komst waar we samen met groot verlangen naar uitzien.

The Church of Christ in Sudan among the Tiv/Nigeria (NKST)

Rev. Ayohol Ate heeft een groet voor allen in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. De almachtige God is nooit te moe om zijn volk te zegenen. In het afgelopen jaar zijn er 15 nieuwe kerken bijgekomen en 49 dominees. Het zendingsdepartement van de NKST functioneert goed. Er zijn 14 belangrijke missie plekken. De NKST Gezondheidszorg beheert 111 centra voor eerste hulp en 9 ziekenhuizen. De NKST heeft een weeshuis en is actief in het onderwijs: universiteit, seminarie, bijbelcollege, gezondheid en techniek, verpleging, vroedvrouwen, school voor medisch laboratoriumonderzoek, basisscholen (500), middelbare scholen (5). Dit jaar wordt gevierd dat er 100 jaar evangelieverkondiging in Nigeria is. Op 17 april 1911 arriveerden de eerste missionarissen in Sai. Op 22 en 23 oktober is er feest, waarvoor u allen uitgenodigd bent. Er zijn nog vele uitdagingen. Ook heeft ds. Ate een aantal gebedsverzoeken. De moslims zitten in het noorden, maar willen hun invloed uitbreiden over het hele land. Zij redeneren dat een opleiding uit den boze is. Ze doden anderen in het land. De regering steunt hen niet, maar doet ook weinig om hen tegen te houden. Tot slot bedankt ds. Ate voor de wondermooie relatie met de GKv.

Ds. J.P. Kruiger merkt op dat 17 april niet gevierd kan worden vanwege verkiezingen. Dat terwijl vier witneuzen als missionaris 100 jaar geleden zijn geland. Nu zijn er het in het midden van Nigeria 1.000.000 christenen. Hartelijk dank voor uw aanwezigheid, voor de eerste keer sinds de erkenning als zusterkerk, nu 9 jaar geleden. U brengt grote financiële offers. Hartelijk dank voor uw uitnodiging. (Richting de synode:) deze uitnodiging is gemeend! er zijn meer dan genoeg faciliteiten. Er moet een wal opgeworpen worden tegen de naar beneden oprukkende Islam. Dank God voor de blijvende steun. We gaan in gebed om aan het gebedsverzoek te voldoen. Ds. Kruiger gaat daarin voor.

Africa Evangelical Presbyterian Church, Kenia

Rev. Daniel Mukiti Mathuva doet eveneens de hartelijke groeten. De AEPC wil actief zijn in zowel binnenlandse als buitenlandse zending, met als doelstellingen: 1. het Evangelie uitdragen; 2. predikanten aanstellen; 3. gelovige navolgers werven; 4. gelovigen ondersteunen tot passende eredienst, broederschap en gebed; 5. gelovigen in staat stellen deel te nemen aan holistische dienst in de wereld en sociale ontwikkelingsactiviteiten; 6. partnerrelaties aangaan met andere kerken en ontwikkelingsorganisaties die het geloof delen. De jaren '90 waren erg moeilijk voor de AEPC omdat de kerk zocht naar haar identiteit. De AEPC begon zelf zendelingen uit te sturen om andere etnische groepen te bereiken. De AEPC groeide van een nederig begin naar 50 gemeenten. De toekomst van de AEPC, als kerk van Christus, ligt in zijn

handen. Men legt nadruk op geloofsleer en theologie. Een kerk die zwak is in de theologie is ook zwak in het zendingswerk. De AEPC is gereformeerd in haar theologie en presbyteriaans in haar kerkregering. De gevaarlijkste ketterij in de Keniaanse samenleving is het welvaartsevangelie en de geest van syncretisme. Het mobiliseren van middelen blijft een echte uitdaging voor de gereformeerde kerken in Kenia. De AEPC is geplant in een afgelegen plattelandsgebied waar minder dan 30 inches regen valt per jaar. De toekomst van de AEPC ligt in het planten van kerken in stedelijke gebieden. Daarvoor is hulp nodig. Andere kerken kunnen leren van de lessen van de AEPC. Tot slot wordt opgeroepen partner te zijn van deze gereformeerde presbyteriaanse kerk en wordt het boek Jona aangehaald.

Zr. E. Urban: Geliefde br. Mathuva, dank voor de groeten en goede woorden. Hartelijke groeten terug. Dank voor uw ervaring in het missionaire werk. Dank voor de lessen. Een mooie combinatie: sterke kerk, sterke theologie, en zo missionair bezig zijn. Bijzonder dat de AEPC in staat is om andere etnische groepen te bereiken. In Christus is er geen onderscheid. U gaat over de grenzen heen. Het land heeft te lijden onder droogte. Heeft de klimaatverandering impact? Verder is er de aidsepidemie en het seksueel geweld. Als kerk wil je daar antwoord op geven. Over een partnerschap moet nog worden doorgesproken. We werken nu samen. Wat u verteld hebt mag ons niet koud laten.

Reformed Church of East Africa, Kenia

Rev. Geoffrey Songok groet ons mede namens *rev. Samson Akoru*. De synode van de RCEA is erkentelijk voor de bloeiende en gezonde relatie. De kerken zijn gemotiveerd om de hartelijke verhoudingen te versterken voor de eer en glorie van God. Aanvullend enige informatie over de geschiedenis van de kerk: ontstaan uit de Grote Trek, begin 19^e eeuw, vanuit Zuid-Afrika. De problematiek van de apartheid ging drukken toen Kenia zelfstandig werd. De Boeren gingen terug maar de kerk bleef achter (1963). De RCEA zijn gegroeid tot meer dan 500 kerken. Er zijn meer dan 10 classes, 1 seminarie, een open universiteit, 200 lager onderwijs scholen en voortgezet onderwijs, 1 ziekenhuis, 4 gezondheidscentra. Meer dan 100 predikanten. In 2012 viert men het jubileum. Ook hiervoor is ieder welkom. Afsluitend een oproep aan de synode: blijf u hervormen. Gereformeerd op de manier van de 19^e eeuw is niet meteen de manier voor de 21^e eeuw.

Zr. E. Urban: Hartelijk dank voor de mooie woorden en uw aanwezigheid. In Afrika luidt het gezegde: "Toen de missionarissen kwamen, hadden zij de Bijbel en wij het land; maar toen we na het gebed de ogen open deden was het omgekeerd". De verhoudingen in de wereld zijn niet altijd rechtvaardig; het is van belang daaraan te blijven werken. Dat God daarin met ons allen mag zijn.

Korea Presbyterian Church

Prof. Haemoo Yoo brengt de groeten over. Hij voelt zich hier thuis: evenals 20 anderen heeft hij mogen studeren aan de opleiding in Kampen. Ook hebben de GKv financiële ondersteuning gegeven voor de bouw van het Theologisch Seminarie in Busan. De kerken in Korea zijn inmiddels gegroeid tot 1700 gemeenten met 470.000 leden. De KPC bestuurt de Kosin-universiteit, waaraan een medische faculteit en het academisch hospitaal zijn verbonden. Er zijn ongeveer 4000 studenten. Maar met kerkgroei en uitbreiding kwamen problemen en vragen. Vooral arminiaanse invloeden. Van grote betekenis is de zusterkerkrelatie. Op herhaald aandringen vanuit Canada en Amerika heeft de General Assembly in 2010 nadere regelingen vastgesteld om het avondmaal heilig te houden. De goede strijd van het geloof moet gestreden worden. Jarenlang worstelen de GKv met mensen die pleiten voor een nieuwe reformatie en vrijmaking. De evangelische beweging krijgt steeds meer aantrekkingskracht. Catechismusprediking ligt onder druk. Liturgische vernieuwingen en gezangen veroorzaken blijdschap en ongenoegen. Houdt in gedachten dat wij één van geest moeten zijn ten opzichte van elkaar, eensgezind, één in liefde, één in streven. Geliefde broeders, de kerken die u vertegenwoordigt zijn beeldbepalend in de wereld. Vandaar dat afgevaardigden van uw buitenlandse zusterkerken hier komen om hun zorgen en ongerustheid te uiten. Wij zijn er benieuwd naar te zien hoe onze hemelse Vader u en ook ons zo zal leiden, dat we daar uitkomen waar zijn raad al toe besloten heeft.

Ds. M.H. Oosterhuis: Ik sta hier om u namens onze kerken te bedanken dat u hier bent en gesproken hebt. Ik ben getroffen door de balans in uw woorden. Wees ervan overtuigd dat we hier zorgvuldig mee om willen gaan, ook als het gaat om geluiden die soms pijn doen. Dank ook richting uw kerken. God gaat naar zijn doel met uw en onze kerken.

Evangelical Reformed Church of Latvia

Alvis Sauka vertelt dat Letland hoort bij de Europese Unie. Riga is een van de Hanzesteden. We zijn een erg kleine kerk, 20 jaar geleden gevormd. In 1990 kwam één persoon tot geloof en werd door zelfstudie gewonnen voor de gereformeerde leer, aanvankelijk wel met arminiaanse denkbeelden. Maar we weten: God is soeverein. We houden van alle christenen maar voelen ons hartelijk verbonden met gereformeerde christenen. Er zijn nu twee kerken. Sauka heeft een ICT specialist als hoofd bij het seminarie gevraagd, Gerard van Groningen. We zijn gezegend door Nederlandse medechristenen. We vroegen aan broeders in Amerika of er in Europa nog gereformeerde kerken waren. We wilden leren hoe we, met ervaring van eeuwen kerk zijn, konden groeien. Onze kleine Baltische kerk wil van u leren en beïnvloed worden. We willen ook bereiken dat onze cultuur onder beslag van het evangelie komt. We werken aan zending in eigen land. Hoe kunnen we jonge mensen motiveren om niet naar het buitenland te gaan en daar te blijven. Om ze vast te houden moeten we de beste professoren en opleiding hebben. We moeten gewoon echt goede mensen hebben en niet onder de maat. We zijn dankbaar voor het contact, maar verlangen naar gebed voor onderwijs-ondersteuning. Mede Europeanen, Europa loopt het risico een niet-christelijke samenleving te worden. Laten we samen als kerk Europa hervormen!

Ds. A.P. Feijen dankt voor de woorden. We kennen elkaar nog niet zo lang. We ervaren in toenemende mate een klik in de wijze van gereformeerd zijn. Zoals u vorm geeft aan het seminarie laat u zien hoe belangrijk het is dat voorgangers goed opgeleid zijn. Als BBK zijn we verwonderd over uw wijze van kerkplanting. We bidden om Gods zegen over u.

Reformed and Presbyterian Churches Fellowship of Myanmar

Rev. Robert Thawm Luai doet mede namens *rev. Henry Thlang* de hartelijke groeten van de Gereformeerde en Presbyteriaanse samenwerkende kerken in Myanmar. Van de 60 miljoen inwoners is 6,5% christen, inclusief rooms-katholieken. Van de protestanten is de meerderheid baptist, sterk vrijzinnig beïnvloed. De broederschap van de RPCFM is op 26 september 2009 gevormd en is behoudend gereformeerd. Een tiental kerkgenootschappen is er lid van. Bij de eerste algemene vergadering waren aanwezig ds. J.M. Batteau en zr. H.S. Nederveen-van Veelen. Men bidt en hoopt op een nauwere samenwerking. Onder de broederschap vallen 4 afdelingen: 1. zending en evangelisatie; 2. theologie en onderwijs; 3. diaconale hulp voor wezen en kindzorg; 4. christelijke lectuur. Aan BBK en DVN is een aantal projecten voorgelegd, zoals een universitaire theologische opleiding. Door de Gira-cycloon is er gebrek aan voedsel, drinkwater, onderdak etc. DVN heeft financiële hulp geboden, waarvoor veel dank. De RPCFM laat een 'Macedonische oproep' uitgaan. Er is hulp nodig voor 20 zendelingen om te werken onder Boeddhisten en voor de oprichting van een seminarie dat van grote betekenis is om de broederschap één van geest te houden. Gesmeekt wordt om naast de RPCFM te staan voor de eer van onze Here Jezus Christus.

H.S. Nederveen-van Veelen: Broeders, dank voor de groeten. In 2005 is Ben Bolt voor het eerst geweest omdat er om hulp gevraagd werd. Een seminar is gehouden. We wilden geen afzonderlijke relatie met elk van de kerken, maar met u samen als fellowship, een soort kerkverband. Eventuele hulp blijft lopen via de fellowship. Kerken vanuit verschillende richtingen nemen er aan deel. Bij het afgelegde bezoek was het de eerste bijeenkomst van deze fellowship. Met vereende krachten gaat men aan het werk om het evangelie te verbreiden. Aan Nederland is gevraagd wat er gedaan moet worden. Maar dat was de omgekeerde wereld: zoek zelf je weg en vraag ons om steun. Verbazingwekkend is met hoeveel inzet er gewerkt wordt. Christenen hebben relatief veel vrijheid. Er zijn daar nog steeds mogelijkheden, ook om het geluid te versterken. Breng onze groeten over aan de fellowship en wens hen de zegen van de drie-enige God.

Reformed Church in the United States

Rev. Jim Sawtelle richt zich mede namens *rev. Maynard Koerner* tot de synode. De zusterkerkrelatie is van groot nut voor deze kerken. Zeker als gekeken wordt naar de publicaties uit de GKv van K. Schilder, B. Holwerda, M.B. van 't Veer, alsook van J. Douma, J. van Bruggen en C. Trimp. Het is als een zegen ervaren afgevaardigden op de synodes te mogen ontvangen. Er is grote waardering voor het werk van zendelingen en leraren die gewerkt hebben in Congo bij een zusterkerk. Er wordt herkenning ervaren in een gemeenschappelijk geloof in leer en leven. Over de Gereformeerde Kerk in de VS valt te melden dat deze een mozaïek is van verschillende afkomst: etnische Duitsers, broeders en zusters die recentelijk nog

ongelovig waren, en zij die uit een andere geloofstraditie nu de gereformeerde leer hebben aanvaard. Circa de helft van de ruim 40 geïnstitueerde gemeentes is in de afgelopen twintig jaar ontstaan. De bevolking op het platteland slinkt snel, waardoor een aantal kerken is gesloten of is samengegaan om een predikant te kunnen onderhouden. Behalve betrokkenheid bij zendingswerk in de VS, is men ook betrokken bij kerkenwerk in Kenia (Kisi stammen), Congo en recent de Filippijnen. De Gereformeerde Kerk in de VS heeft geen confessioneel seminarie. Wel wordt toegezien op seminaries in Sacramento CA en Sioux Falls SD. Vurig wordt gebeden dat er jonge mannen zullen opstaan voor de dienst van het Woord. Binnen een paar jaar zal een aantal predikanten met emeritaat gaan. De burgers in de VS verhardden zich, er is meer onkerkelijkheid. Er is relativisme en tolerantie voor elk idee. Materialisme, individualisme en onverzadigbaar verlangen naar amusement. De tijdgeest is de kerken van de VS binnengedrongen. Ook in de confessioneel gereformeerde en presbyteriaanse kerken wordt de geest van het individualisme gevoeld. Amerika heeft het evangelie van onze Here Jezus ontzettend nodig. De uitdagingen in de VS en Nederland zijn gelijk. De kerkelijke broederschap wordt als voorrecht ervaren. We willen ook open en eerlijk zijn tegenover elkaar. De recent gehouden synode in de VS heeft de afgevaardigden aangemoedigd enkele zorgen met u te bespreken. Deze zijn overgebracht aan deputaten BBK. De bezwaren betreffen de samensprekingen met de NGK die als verwarrend worden gezien. Het gaat met name over de rapporten die gaan over de plaats van mannen en vrouwen in de kerk. Hoe kunnen twee zusterkerken de onfeilbaarheid, helderheid en het gezag van de Schrift belijden, terwijl zij vasthouden aan tegengestelde conclusies uit de Schrift over de vraag wie bevestigd mogen worden in de ambten. Houd vast aan de bijbelse en historische notie dat ambten in de kerk moeten worden bekleed door mannen. Een andere zorg is de ontwikkeling van de TU. Het gaat dan over hermeneutiek en onweersproken publicaties van hoogleraren over hermeneutische methodes, homoseksualiteit en vrouwen in het ambt. Al deze zaken hebben tot onrust geleid in de GKv met verlating van kerkleden die zich verenigd hebben in de Hersteld Gereformeerde Kerken. Het is pijnlijk deze verdeeldheid te zien. In de afgelopen week is een aantal vragen verhelderd. Echter nog niet alle. Wij bidden dat onze Here Jezus Christus uw discussies en beraadslagingen zo moge zegenen, dat zij Hem verheerlijken, uw kerken mogen zegenen en uw band met trouwe kerken elders versterken.

K. Wezeman spreekt in zijn beantwoording waardering en respect uit voor de contacten, al zoveel jaren. Een groot aantal aspecten van het kerkelijk leven heeft daarbij de aandacht gekregen. Niet voor het eerst hebt u uw zorgen geuit, mede ingegeven door dezelfde ontwikkelingen in uw kerken. We hebben inhoudelijk van gedachten gewisseld. Er is helaas minder contact geweest dan we wensten, door uiteenlopende oorzaken: beperkte bezetting van het deputaatschap, de financiële crisis en aswolken die vliegen onmogelijk maakten. De uitoefening van het onderling contact heeft hieronder geleden en dat is ontzettend jammer. Het is geen onwil, maar het is niet gelukt om zaken van te voren goed door te spreken. Dat zullen we nu of later inhalen. In een groot aantal gevallen mogen we op elkaar steunen. Geweldig om na een moeilijke periode weer groei in de kerk te zien. We wensen u de zegen van de Heer bij het planten van nieuwe kerken en bij het vervullen van uw taken. Hartelijke groeten aan uw synode.

Reformed Presbyterian Church of Northern India

Rev. Hiralal Solanki brengt ons de broedergroet. De RPCI is dankbaar voor de uitstekende relatie als zusterkerken. Door de jaren heen groeide het contact over en weer. Door interactie wordt beter ervaren wat het betekent om broeders en zusters in de Here Jezus Christus te zijn. Het leven van christenen in India kent zijn uitdagingen. De kerken zijn grotendeels vrij van aanvallen, zoals die elders wel te zien zijn in het land. Wel is er weerstand tegen openlijke prediking en soms worden grondwettelijk vastgelegde rechten ontzegd. Dat betekent dat we voortdurend op onze hoede moeten zijn, volledig afhankelijk van de Heilige Geest. In vergelijking met veel andere landen wordt een enorme vrijheid ervaren om te geloven. Ondanks de tegenstand is duidelijk groei in de kerken. Er is een behoorlijk aantal in het ambt bevestigde voorgangers (lerende ouderlingen) in onze presbytery (classis) en een tiental kandidaten is op weg naar bevestiging in het ambt.

Ds.M.H. Oosterhuis is ontroerd door het spreken van deze broeder. Het is luisteren naar de stem van de broederschap uit de wereld. Open staan voor wat de Geest uit de broederschap te zeggen heeft. Laten we er allemaal onze winst mee doen. Prijs de Heer voor deze momenten. Ds. Oosterhuis is ook geraakt door wat hij heeft gezien bij de kerken in India. Er is vijandschap, een overheid die christenen het leven zuur

maakt. Maar we zien hoe de broederschap de rug recht houdt en het evangelie blijft verkondigen. Er is veel offervaardigheid. Gebedsgroepjes besluiten bijvoorbeeld om in een week maar 6 maaltijden te gebruiken; wat overschiet wordt gebruikt om een zendeling te onderhouden. Dat is fundamenteel Christus volgen! Daar word je stil van. Wat kunnen wij daarvan in ons land leren. Hij dankt God voor het prachtige voorbeeld dat we hierdoor van India krijgen. Prijs de Heer om wat Hij geeft in de betrokkenheid op elkaar. We dragen de RPCI op aan de Here.

Igreja Presbiteriana do Brasil

De IPB heeft vier afgevaardigden gestuurd: *Jedeias de Almeida Duarte, Davi Charles Gomes, Ludgero Bonilha de Moraes* en *presbyter Solano Portela Neto*. Nadat de preses hen gefeliciteerd heeft met het synodebesluit om als GKv een zusterkerkrelatie aan te gaan, spreekt br. Gomes de synode toe. Hij brengt de warme groeten over. Hij is blij met de zusterkerkrelatie. De IPB is een federatie van plaatselijke kerken. Er zijn 4200 geïnstitueerde kerken, 3800 kerkplantingsprojecten en meer dan 2400 zendingsgemeenten. De kerken hebben ca. 6400 predikanten, zijn gegroepeerd in 285 classes die weer verdeeld zijn over 75 (regionale) synoden. De verplichting die het kerkverband is aangegaan is dat 50% van de kerkverbandelijke fondsen wordt gebruikt voor zending en evangelisatie, bijna 20% voor theologisch onderwijs en het overblijvende deel voor administratieve en personele zaken. Het missionaire werk wordt gedaan door vier grotere organisaties: 1. agentschap voor internationale zending; 2. een raad voor binnenlandse zending; 3. een agentschap voor kerkplanting; 4. een agentschap voor communicatie en evangelisatie. De IPB kent een raad voor het theologisch onderwijs. Hieronder vallen acht seminaries. Verder is er toezicht op drie officiële kerkelijke bijbelinstituten. De interkerkelijke relaties worden behartigd door de Commissie voor Interkerkelijke Relaties. Dankzij het werk van deze commissie en BBK beleven we deze vreugdevolle dag. Afgesloten wordt met de woorden van Paulus uit Filippienzen 1:2-6: "ik dank mijn God altijd wanneer ik aan u denk, telkens wanneer ik voor u allen bid".

Ds. P.K. Meijer beleeft vandaag een prachtige dag, niet alleen omdat zijn vrouw jarig is. Gisteren, 31 maart, nam de synode het besluit de IPB definitief op de lijst van onze zusterkerken te plaatsen, nu de IPB vorig jaar juli onze uitnodiging tot een zusterkerkrelatie unaniem heeft aanvaard. We zijn als kerken, IPB en GKv, daarbij bepaald niet over één nacht ijs gegaan. Misschien hebt u wel eens gedacht dat de vrijgemaakten wel erg voorzichtig en afwachtend waren, om niet te zeggen behoorlijk kritisch naar andere kerken. Anderzijds werden wij door u ook goed besnuffeld. Maar dat bedoelen we niet negatief. We zijn juist aangenaam verrast door uw serieuze opstelling. Eind 2007 hebt u een zeer uitgebreid rapport uitgebracht over onze kerken. We hebben dat samen besproken in Zwolle. Kortom, beide kerken bleken op een volwassen manier naar elkaar te zijn toegegroeid, naar de herkenning en erkenning van elkaar als gereformeerde kerken. In verband met dit lange groeiproces wil ik graag de naam noemen van twee 'Jannen', oud BBK-ers, nl. Jan van Dijk en ds. Jan Oldenhuis. Menselijkerwijs gesproken hebben zij de weg geplaveid voor wat wij vandaag mogen meemaken.

Er zijn veel overeenkomsten tussen onze kerken. We delen dezelfde liefde voor de waarheid van Gods evangelie, we willen kerken van de Reformatie zijn: *sola scriptura, sola fide, sola gratia* – we spreken samen een beetje Latijn. Verschillen zijn er ook, u bent een groot kerkverband in een land dat een compleet continent is. Eigenlijk zijn we een muis naast een olifant. Zeker als je kijkt naar het aantal afgevaardigden op een landelijke synode. Bij u ontmoetten we 1200 afgevaardigden, u ontmoet er hier 36. De verdere statistieken zijn indrukwekkend. Ze spreken van uw toewijding als missionaire kerk. We zijn nog niet zover als u op dit gebied, laten we het maar eerlijk zeggen. Tegelijk mogen we met u meewerken in een groot kerkplantingsproject (via de Drentse kerken) in het zuiden van uw land. Ook de samenwerking op het gebied van theologisch onderwijs is een mooi teken van een samen willen optrekken als gereformeerde kerken, al is onze context verschillend. De samenwerking tussen DVN en organen binnen uw kerk is bemoedigend. We hopen dat dit alles uitgebouwd mag worden onder de zegen van de Heer. U bent onze tweede zusterkerk in Brazilië, naast de *Igrejas Reformadas do Brasil (IRB)*, een kerkengroep voortgekomen uit het zendingswerk van de Canadian Reformed Churches en van de GKv. We hopen dat contacten tussen u en de IRB zullen worden hervat. In 2005 hebben we een tripartiet-overleg gehad (BBK-IPB-IRB). Dat is helaas niet meer opgepakt. We noemen het hier omdat wij de andere zusterkerk niet uit het oog willen verliezen. Broeders van de IPB, ontvang van de GKv, in synode bijeen, de broederlijke en zusterlijke groeten in de ene Heer. Moge de Heer ons zegenen in onze gezamenlijke tocht

naar het Koninkrijk van God. “Zoek eerst dat Koninkrijk”, zegt de Heer zelf tegen ons. Het is het koninklijke gebod; dat evangelie is voor de mens van vandaag, voor ons allen.

Hierna overhandigt de preses aan de afgevaardigden van de IPB een brief van de synode waarin de zusterkerkrelatie wordt bevestigd.

United Reformed Churches in North America

Rev. Raymond J. Sikkema benadrukt dat zijn toespraak is voorbereid voorafgaand aan de synodezittingen van deze week. Wanneer hij waarschuwend woorden spreekt is dat niet omdat we zelf buiten schot staan. We zijn bezorgd over wat in de pers geschreven wordt. We mogen samenleven onder de begroetingswoorden van de apostel Paulus “Genade zij u en vrede van God onze Vader en de Heer Jezus Christus”. Bij eerdere gelegenheden is informatie gegeven over de URCNA, over haar ontstaan, omvang, groei en activiteiten in binnen- en buitenland. In 2007 is de oecumenische relatie begonnen. Drie jaar later is besloten nog niet naar de tweede stap, zusterkerkrelatie, te gaan. Reden daarvoor waren de zorgen over ontwikkelingen in de GKv. Deze concentreren zich op vier gebieden: sabbat en zondag, huwelijk en echtscheiding, schriftkritiek en de vrouw in het ambt. De eerste drie vormen geen belemmering voor banden met de GKv, maar vanwege het laatste punt werd geadviseerd nog niet over te gaan tot de oecumenische zusterkerkrelatie. De bespreking hierover op deze synode wordt afgewacht. De hermeneutische kwestie vormt de kern van de zorg. Voor mij persoonlijk is dat een zaak van déjà vu. Broeders, ik heb het allemaal al eerder gezien. Het is altijd zo: de reden die wordt opgegeven – om een zaak opnieuw te bestuderen – wordt uitgedrukt in taal die zo goed klinkt, zo heel aannemelijk. *We willen alleen luisteren naar wat de Schriften zeggen* (over onderwerpen waarvan de kerk vele generaties lang vast geloofde dat ze wist en begreep wat de Schriften zeggen). *Hoe zou dat ooit verkeerd kunnen zijn, of gevaarlijk, of verdacht?* zeggen ze. Maar de onderliggende reden voor weer een studie naar zulke zaken (gewoonlijk niet zo openlijk erkend of uitgedrukt) is: *we willen, ja we moeten komen tot een andere conclusie, verschillend van die welke tot nu toe was aanvaard en omarmd – omdat ‘de tijden veranderen’!* Laat me duidelijk stellen: elke gereformeerde/presbyteriaanse kerk in de USA die de ‘bevestiging van vrouwen in het ambt’ aanvaardde, deed dat door een nieuwe, andere hermeneutiek te aanvaarden – wat, althans in sommige gevallen, vervolgens ook openlijk door hen werd erkend. En als die nieuwe hermeneutiek eenmaal omarmd was, werd die gebruikt (en zal die gebruikt worden) om de stellingname van de kerk te behandelen – en uiteindelijk te veranderen – in zaken met betrekking tot ethiek en moraal, om maar niet te spreken van haar liturgie en missionaire activiteiten. Broeders, hier rijzen de vragen met betrekking tot de hermeneutiek. Pas op! Wees gewaarschuwd! Denk er goed over na: is de kerk van de Reformatie gediend met een stap naar het evangelicalisme – in de brede zin – of is het juist haar trouw aan het gereformeerde zijn dat haar in staat zal stellen een stem tot genezing te zijn in een door de zonde gebroken wereld? Ik besluit met deze woorden – uit het boek van Judas: *“Aan Hem nu die u kan bewaren voor vallen en u zonder smet met blijdschap voor zijn majesteit kan stellen, aan de enige God, onze Verlosser door Jezus Christus onze Heer, zij heerlijkheid, majesteit, heerschappij en macht, voor alle tijden, nu en voor eeuwig. Amen.”*

K. Wezeman beantwoordt ds. Sikkema. U hebt ons zojuist een spiegel voorgehouden. Dank voor uw aanwezigheid. Het is lange tijd stil geweest tussen ons, door allerlei oorzaken. Dat is jammer, want bij persoonlijke contacten waren dingen anders gezegd. We kennen elkaar als kerken die voluit Schriftgetrouw willen zijn en blijven. Vandaar ons aanbod om een zusterkerkrelatie aan te gaan. Het is verdrietig dat uw synode daarover nog geen beslissing heeft genomen. Daarbij speelt de m/v discussie een centrale rol. Ik begrijp dat u daarop gespist bent. Het ontstaan van uw kerken houdt hiermee verband. Bespreking vandaag bevestigt dat die zorgen er zijn. Maar is dit een voldoende motivering voor een uitstel van de besluitvorming? Dat wordt ten zeerste betreurd. Een overheersend negatieve toespraak is moeilijk te accepteren. Afgelopen week is meer helderheid gegeven. U moet afgaan op synode-uitspraken en zeker niet reageren op wandelgangen en dergelijke uitingen in de kerk. Laten we ons er samen voor inzetten onze contacten echt die inhoud te geven die we aan elkaar verschuldigd zijn. We zien uit naar een positief besluit van uw synode. Uitgestelde hoop krenkt de verwachting. We zien uit naar een inhoudelijke discussie tussen u en ons. We willen ons inzetten voor groei van Gods kerk. We wensen u Gods zegen toe voor de ontwikkeling in uw kerken.

Free Reformed Churches in South Africa

Br. Cornelis Roose acht het een voorrecht om de FRCSA (of: VGKSA) te mogen vertegenwoordigen in de synode. Hij brengt de hartelijke groeten van de kerken over. Ondersteuning van de kerken uit Nederland bestaat meer dan 60 jaar. De FRCSA werd een gereformeerde kerkfederatie in een omgeving die sterk verschilt van de Nederlandse. Zuid Afrika is een smeltoven van verschillende culturen en talen. Dat creëert uitdagingen hoe om te gaan met verschillend ras en sociale verschillen vanuit een christelijke visie. Hoe moet omgegaan worden met gebrek aan opvoeding, armoede, HIV/aids enz. Ons land is ook een gevaarlijk land, maar heeft mogelijkheden voor missionair werk vlakbij. Er zijn verschillen tussen de kerken in Zuid-Afrika en in Nederland. Niet alleen de andere samenleving telt, er zijn ook andere redenen voor het uit elkaar groeien. Dat is de waarneming dat uw kerken door een proces van verandering gaan. We horen afwijkende uitspraken van personeel en studenten van de TU. We nemen kennis van het feit dat veel onderwerpen een resultaat zijn van herinterpretatie van het Woord van God, bijvoorbeeld de uitspraak van een vorige synode over de zondagsheiliging. Op tafel ligt het onderwerp M/V. Gezien de wijze waarop deputaten het behandelen in overeenstemming met de GS Zwolle-Zuid 2008 zijn we nog meer bezorgd. Het omgaan met de materie maakt dat de methode de indruk wekt dat de opinie van kerkleden één van de criteria is voor een beslissing. Ik zou door kunnen gaan met een lijst van zorgen, maar het is waarschijnlijk beter te zoeken naar de oorzaak van het veranderingsproces. Individualisme en zelfontwikkeling zijn zo enkele van die woorden. Kerkleden zijn niet ongevoelig voor de omgeving. We moeten ons realiseren dat we van nature belangrijk willen zijn, kijk maar naar Adam en Eva, 'zijn als God'. Als we naar de kerkhistorie kijken zien we een niet eindigende herhaling van kerken die vals worden. En dit begon met herinterpretatie van bijbelse lessen. Ik waarschuw voor de val om Gods Woord zo te interpreteren dat het past bij onze ideeën. Tegen die achtergrond zult u begrijpen dat we bezorgd zijn over de ontwikkelingen in uw kerken. We zien ook de wens van meer betrokkenheid bij de kerkdienst door kerkleden. Is dat tot eer van God of van de mens? Er zijn ook kerken die zich niet in alles gebonden weten aan uitspraken van de synode. In deze context is het belangrijk dat de synode precies en duidelijk is in haar beslissingen om de kerken ermee te dienen. 1Kor. 14:8 (NKJV) zegt: "For if the trumpet makes an uncertain sound, who will prepare for battle?" We bidden dat de hemelse Vader u wijsheid wil geven, wil zegenen en u wil leiden door de Heilige Geest.

Ds. J.M. van Leeuwen heeft jarenlang in het buitenland gewoond. Dan kom je op afstand van je familie. E-mail is een gek ding. Een knallende ruzie over de e-mail heb je maar zo. Je kunt elkaar maar zo misverstaan. Daar dacht hij aan bij de toespraak van br. Roose. De afstand die je tot elkaar hebt, kan maken dat je dingen niet goed van elkaar mee krijgt. Hij dankt voor de woorden namens de zusterkerk. Oprechte dank, het vergt moed om deze dingen te zeggen. Publiek op allerlei zaken ingaan is erg lastig. Bepaalde tendensen zijn herkend maar anders geluid. Maar er moet wel weerwoord komen als we kijken naar wat over Kampen is gezegd. Op zoek gaan naar de wortels van bepaalde ontwikkelingen. Nu ervaren we een negatieve houding, terwijl we elkaar zo nodig hebben.

Evangelical Presbyterian Church in England and Wales

Br. Hugo Heij is dankbaar voor de gelegenheid om ervaringen te delen. Vijf jaar geleden zat ik in dezelfde situatie als velen van u. Ouderling in de kerk in Nederland. Vertrokken naar Engeland voor een seculiere baan. Wat hij daar aantrof had hij niet verwacht. Engeland, met 60 miljoen inwoners, lijkt zeer christelijk, maar verkeert geestelijk in grote nood. Hij ging op zoek naar een kerk om bij aan te sluiten maar vond weinig bijbelgetrouwe kerken. De keus was om aan te sluiten bij een presbyteriaanse kerk of bij een baptistengemeente. De kerk heeft een zusterkerkrelatie met Nederland. Zijn gemeente, in een stad van 90.000 inwoners, telt 40 leden en heeft een eigen predikant. Er wordt geofferd om een kerkplanting in Sheffield (1 miljoen inwoners) van de grond te krijgen. De betrokkenheid met de kerk is enorm belangrijk. Kerken in Nederland kunnen ook wat van de kerken daar leren. Hij doet de hartelijke groeten en vraagt om gebed. Hij hoopt dat de contacten verder uitgebouwd kunnen worden, via plaatselijke contacten en BBK.

Evangelical Presbyterian Church of Ireland

Rev. Andrew Lucas doet de hartelijke groeten vanuit Ierland. Na lang onderzoek van allerlei verschillende potten die hij na een vorige synode meekreeg, verklaart hij de stroop uit Friesland als de beste. Onze beide

landen hebben een interessante relatie. Daarbij spreekt ook de EPCI haar zorgen uit. Hij vraagt zich af of zorgen die zo breed gedeeld worden, niets te zeggen hebben aan de GKv. De Bijbel is duidelijk over de rol van de vrouw. Let goed op de wegen die u gaat!

Reformed Presbyterian Church of Ireland

Ook *rev. B. Galbraith* brengt de hartelijke groeten van de broeders en zusters. uit Ierland over. Dank voor de ondervonden gastvrijheid. De uitgesproken zorgen worden ook gedeeld door de RPCI. Hij wekt op om in grote voorzichtigheid verder te gaan.

K. Wezeman beantwoordt de laatste drie sprekers. We kennen ze lang. Deze kerken zijn ons dierbaar. Uit hun woorden spreekt liefde voor onze kerken. Over de genoemde zorgen is de afgelopen dagen gesproken. Het is essentieel dit soort zorgen te onderbouwen en niet elkaar na te praten. Ga na hoe de zaken echt liggen. Het gaat er om elkaars naam en goed gerucht na te streven. Het zou er op kunnen lijken dat het aantal de kracht van het argument onderbouwt. Maar doe zelf onderzoek en kom er op terug. We zijn dankbaar dat we u kennen en dat u naar ons omziet. Hartelijk dank terug. Moge God u allen krachtig ondersteunen.

Behalve de genoemde afgevaardigden zijn als buitenlandse gasten aanwezig:
Rev. Samit Mishra en br. Pradeep Kumar van de Presbyterian Free Church of Central India en
Jasmin Milic van de Protestantska Reformirana Krscanska Ckrva (Kroatië).

Een aantal kerken brengt schriftelijk haar groeten over:
de Free Church of Scotland;
de Gereja Gereja Reformasi Calvinis NTT (Indonesië, West-Timor);
de Presbyterian Church in America;
de Presbyterian Church of Eastern Australia; en
de Reformed Churches of New Zealand.

17 juni 2011

Artikel 89

Benoeming deputaten betrekkingen buitenlandse kerken

Besluit:

op voordracht van het moderamen als deputaten betrekkingen buitenlandse kerken te benoemen:

sectie 3: (Europa en Noord-Amerika)

primi:

A.P. Feijen	Barneveld	2017
K. Wezeman (s)	Haren	2014
L.W. de Graaff	Hatter	2020
R.A. Schipper	Drachten	2020
J.M. Batteau	IJsselstein	2020
H.H. van der Linden	Barneveld	2020

secundi:

L.C. Flokstra	Zwolle
K.Y. Mollema	Ede

sectie 4: (Azië, Australië en Nieuw Zeeland)

primi:

H.S. Nederveen-van Veelen	Berkel en Rodenrijs	2014
M.H. Oosterhuis	Kampen	2017
J. Bronsema	Amersfoort	2014

HOOFDSTUK 7, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND

J.P.D. Groen	Wezep	2014
K. van der Linde-van der Velden	Veenendaal	2017
J.H. de Jong	Ede	2020

secundi:

J.J.G. Bouwman	Hoogland
W.F. Wisselink	Leek

sectie 5: (Afrika en Spaans/Portugeessprekende landen)

primi:

E.J. Urban	Zwolle	2014
J.M. van Leeuwen	Ede	2017
P.K. Meijer	Hardenberg	2014
M. Blok-Sytsma	Nijkerk	2020
P.W. v.d. Kamp	Zwolle	2020
J.J. Schreuder	Spakenburg	2020

secundi:

A.J. Balk	Delfzijl
M. Sterken	Zwolle

8 april 2011

Artikel 90

Zending, hulpverlening en training

Materiaal:

rapport deputaten zending, hulpverlening en training (ZHT).

Besluit 1:

deputaten ZHT decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten voor zending, hulpverlening en training (ZHT) te benoemen, die geselecteerd zijn volgens de door deputaten ZHT in bijlage 4 van hun rapport vastgestelde criteria.

Besluit 3:

de kerken op te roepen tot vasthoudende liefde voor de naaste (binnen en) buiten de context van de Nederlandse taal en cultuur en de kerken en zending instanties aan te sporen tot goede samenwerking met deputaten ZHT en hun instituut De Verre Naasten. Tegelijk de deputaten op te dragen zoveel als mogelijk is te doen voor het creëren van draagvlak voor dit mooie werk.

Grond:

de GS Leusden 1999 sprak bij de instelling van het deputaatschap Zending & Hulpverlening uit: "het behoort tot de aard van Christus' kerk met het evangelie dat haar is toevertrouwd ook buiten de wereld van eigen taal en cultuur hen te zoeken die vreemd zijn aan of vervreemd zijn van God en zijn dienst." Het blijft belangrijk elkaar regelmatig te herinneren aan deze opdracht die Christus zijn kerk gegeven heeft (Mat. 28:19-20). Ook is van belang het werk van ZHT levend te houden in de harten van de gelovigen.

Besluit 4:

deputaten op te dragen:

- a. de bestuurssamenstelling van de Stichting De Verre Naasten zo spoedig mogelijk te synchroniseren met de benoeming van deputaten ZHT door de GS, zodat uitsluitend de door de GS benoemde deputaten ZHT zijn benoemd tot bestuur van deze stichting;

- b. een convenant te ontwikkelen tussen de generale synode en DVN inzake:
  - de verantwoording van de stichting over het gevoerde beleid;
  - een bestuursmodel dat voldoet aan de huidige relevante principes van good governance.

Besluit 5:

deputaten verder op te dragen:

- a. het instituut voor zending, hulpverlening en training te besturen binnen de kaders van het door de generale synode goedgekeurde beleid, zoals is te vinden in het document Generaal Beleid voor Zending en Hulpverlening;
- b. bestaand beleid te toetsen op actualiteit en bruikbaarheid, alsmede nieuw beleid te ontwikkelen op terreinen waar zich mogelijkheden voordoen die passen binnen de visie en strategie die door de generale synode voor zending en hulpverlening zijn vastgesteld en dit beleid ter goedkeuring voor te leggen aan de volgende generale synode;
- c. in de samenwerking met de zendende instanties met betrekking tot structurering van en inbreng in de samenwerkingsrelatie op de ingeslagen weg voort te gaan en daarbij te werken aan eenheid van opvatting en consistentie van beleid;
- d. het besluit van de GS Leusden 1999 met betrekking tot samenwerking verder te concretiseren en in goed overleg met alle betrokken zendende instanties een regeling op te stellen waarin de consistentie, coördinatie en integratie van de zending- hulpverlening- en trainingsactiviteiten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) tezamen met onderlinge verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden in de vorm van een eenvoudige, adequate structuur eenduidig zijn vastgelegd;
- e. volgens de ingezette lijn van goed overleg en afstemming met de zendende instanties te komen tot een geactualiseerd document over mandaat, missie, visie en generaal beleid;
- f. de onder d. genoemde regeling vervolgens te integreren en uit te voeren binnen het Generaal Beleid (zie bijlage 7.9). Over de herijking en aanpassing van het Generaal Beleid en de concretisering daarvan zal op de eerstvolgende synode gerapporteerd worden;
- g. de hulpverlenings- en zendingsprocessen en activiteiten binnen de GKv verder te integreren onder één landelijk overkoepelend beleid, en daarbij
  1. aandacht te schenken aan de spontaan opkomende lokale aanvragen en hoe daarmee om te gaan;
  2. (met mandaat van deze synode) te doen wat nodig is in de huidige ondoorzichtige verdeling van de verantwoordelijkheden tussen classes, particuliere synodes en synode;
  3. een conceptconvenant te ontwikkelen hoe hiermee om te gaan.
- h. zich in te zetten voor het werven van fondsen in de kerken of daarbuiten (voor zover beleidsmatig goedgekeurd) ter bekostiging van het merendeel van de begroting;
- i. hun werkzaamheden te verrichten o.a. met behulp van het door de generale synode beschikbaar gestelde budget.

Gronden:

1. de samenwerking tussen ZHT/DVN en de zendende instanties kan nog sterk verbeterd worden;
2. een duidelijker mandaat voor het deputaatschap ZHT/DVN is wenselijk om te komen tot een goede afstemming van taken en verantwoordelijkheid tussen het deputaatschap en de vele betrokken partijen binnen het veld van zending en hulpverlening;
3. het quotum dat de generale synode oplegt ten behoeve van ZHT is aanvullend op de inkomsten uit donaties en andere kerkelijke geldstromen.

Besluit 6:

deputaten ZHT op te dragen het lidmaatschap van de Nederlandse Zendings Raad (NZR) te continueren.

Grond:

uit de evaluatie van het lidmaatschap van de NZR is gebleken dat dit een boeiend en leerzaam platform is voor de uitwisseling en ontwikkeling van missionaire inzichten.

Besluit 7:

deputaten voor de periode 2012–2014 een budget te verlenen van € 350.000,- per jaar;

Gronden:

1. de hoogte van dit quotum is primair gerelateerd aan het financieel kader dat door de synode is vastgesteld. Daarbij was het in 2008 nog het beleid van ZHT “om nog meer te sturen in de richting van vrijwillige donaties, zodat de landelijke quota steeds lager kunnen worden” en gaf ZHT aan dat het quotum kon worden afgebouwd tot € 325.000,- in de jaren 2010 en 2011;
2. het quotum dat de generale synode vaststelt ten behoeve van ZHT is aanvullend op de inkomsten uit donaties en andere kerkelijke geldstromen, hetgeen betekent dat toenemende kosten en bestedingen aan zending en hulpverlening en professionalisering van de organisatie niet per definitie hoeven te leiden tot een verhoging van het quotum.

Bij de informatieve zitting op 5 maart zijn als deputaten ZHT aanwezig: ds. M.J.C. (Thijs) Blok, F.J. Haveman, K.B. van der Helm, ds. R.Th. Pos en A. Rietveld. Ook de directeur van de uitvoeringsorganisatie “De Verre Naasten” (DVN), R. Scholma, is aanwezig.

Deputaten vragen in de eerste plaats aandacht niet voor zichzelf of voor DVN, maar voor de kinderen van God die we overal ter wereld mogen ontmoeten. DVN heeft een breed werkveld. Door de integratie van Emission in DVN zijn er veel contacten bijgekomen in Oost-Europa. Ook komt er een steeds betere afstemming op gang met de diverse zendende instanties binnen de kerken. De betrokkenheid van kerkleden met de gezamenlijke projecten neemt af; plaatselijke of particuliere initiatieven op het gebied van hulpverlening trekken meer aandacht. Toch willen deputaten deze initiatieven niet beschouwen als concurrentie; liever bevorderen zij zowel het een als het ander. Het is goed als mensen willen weten wat er met hun geld gebeurt. Toen DVN nog een afzonderlijke vereniging was werkte deze met plaatselijke correspondenten; nu het onderdeel is van het gezamenlijk kerkenwerk wordt elke kerk opgeroepen om een Z&H-commissie aan te sturen.

De uitvoeringskosten van DVN lijken relatief hoog. Dit is echter schijn: het valt ruim binnen de normen die door het Centraal Bureau Fondsenwerving worden gehanteerd. Maar daarbij komt veel inhoudelijk ondersteunend werk. Deputaten nemen de suggestie ter harte om dit voortaan in de presentatie ook duidelijker aan te geven.

Behalve met de zendende instanties heeft DVN ook contact met deputaten betrekkingen buitenlandse kerken (BBK): BBK onderhoudt de kerkelijke relaties, maar hulpverzoeken gaan door naar DVN. DVN wil daarbij vraaggestuurd werken; geen programma dat door Nederland is bedacht, maar inspelen op de behoefte die vanuit de regio zelf wordt aangedragen.

Bespreking

Van deputaten ZHT zijn aanwezig ds. M.J.C. Blok (vz), F.J. Haveman, C.M. Manni, ds. R. Th. Pos en A. Rietveld, alsmede de directeur van De Verre Naasten, R.A. Scholma. Ook zijn enkele deputaten F&B aanwezig.

Ds. Blok refereert aan de bij de informatieve ronde voorgestelde broeders en zusters Jakop, Maya, Gracia, Mwilya, en Salyah. Hen moeten we voor ogen houden bij de bespreking. Dat zijn onze verre naasten. Daarnaast is een goede samenwerking met de zendende instanties op het thuisfront nodig. Daarop heeft ook de commissie Drenthe aangedrongen in het goede en constructieve overleg dat deputaten met de commissie hadden.

Ds. Leeftink, namens de commissie Drenthe die de besluitvorming heeft voorbereid, vult aan dat de kerk gezegend is dat de zending zich met woord en daad profileert. De samenwerking van ZHT en DVN met de kerken is steeds beter gaan verlopen, maar moet nog beter. Geen pure zending zonder daden en ook geen daden zonder woorden. Duidelijk statement richting de kerken: het uitdragen van het evangelie naar de naaste in binnen- en buitenland is een verantwoordelijkheid die bij de plaatselijke kerken moet blijven. Voor het budget is een uitgebreid voorstel geformuleerd. Deputaten hebben een beleidswijziging voor wat betreft het doel en de omvang van het door deputaten gevraagde quotum voorgesteld. Daarmee willen deputaten ook de met voorgaande synodes afgesproken afbouw van de landelijke quota stoppen.

Dienaangaande vragen deputaten F&B zich af wat de consequenties hiervan zijn. Het doel van de bestemming van het quotum mag veranderen maar dat mag niet leiden tot een grotere bijdrage van het kerkverband.

De synode heeft veel waardering voor het werk van deputaten. Deputaten hebben veel op hun bordje liggen. Wel wordt betreurd dat het rapport geschreven is in managementtaal, terwijl de opdrachten niet erg concreet zijn geformuleerd.

De verhouding tussen landelijk beleid en de vele plaatselijke initiatieven moet de aandacht hebben. Voor zending zijn de mensen bereid te geven. Daarom moet voorkomen worden dat het landelijke quotum aan andere zaken, zoals opleiding en training, wordt besteed. Probeer de bekostiging daarvan uit andere middelen te financieren, zoals rijksbijdragen. Zo krijg je draagvlak voor het landelijke beleid en de daarmee samenhangende quota. Ook wordt gesuggereerd de hele financiering regionaal te organiseren zonder landelijk quotum. Het is nu verwarrend voor de kerkleden hoe de geldstromen lopen: zending regionaal en DVN/ZHT landelijk.

Ook wordt het merkwaardig gevonden dat nu al besluiten worden voorgesteld over het quotum na de volgende synode. Krijgt het deputaatschap dan geen vrijbrief, terwijl ze juist de opdracht krijgt voor de volgende synode om een onderbouwing te geven voor de wijziging van het financiële beleid? Enkele leden overwegen daarom niet akkoord te gaan met het gevraagde budget. Ook wordt opgemerkt dat het nu toch wel eens tijd wordt om de organisatie op poten te hebben. Vanaf de synode van Leusden wordt daarover gesproken. Moeten we daar nu weer drie jaar voor uittrekken?

Het voorstel om de stichting DVN te besturen overeenkomstig de statuten van de stichting (onderdeel van het oorspronkelijke besluit 4) wordt nogal logisch gevonden. Zo'n opdracht kan wel vervallen. En kan de synode besluiten over bestuursbenoemingen in een stichting?

Over de organisatie en de samenwerking met de zendende instanties worden kritische geluiden gehoord. De rapportage is haast te mooi om waar te zijn. En functioneert het Generaal Beleid niet hoofdzakelijk in de bureaula? Afstemming is nodig, want de ene zendende instantie heeft geld en geen werkgebied, terwijl het bij een andere juist omgekeerd is.

Directeur Scholma beantwoordt de sprekers. Hij signaleert een gebrek aan kennis van de historie. Er was in Leusden een aantal aanleidingen om het deputaatschap op te richten. Beoogd werd meer orde op het thuisfront te scheppen, met behoud van de verantwoordelijkheid voor de zending bij de plaatselijke kerken. Het barmhartigheidswerk wordt nu breder georganiseerd dan in samenhang met de zending, terwijl ook uit kerkelijke relaties hulpverleningsvragen zijn gekomen. Dit vraagt professionele invulling. Zending en hulp (barmhartigheid) horen bij elkaar. Vanuit dat kader is gewerkt vanaf 2002. ZHT ondersteunt en verbindt daarbij volgens het vastgestelde Generaal Beleid. Overigens is de waarde van dat Generaal Beleid beperkt. Nog niet alles is goed geregeld. En er zijn nog steeds zendende instanties die los van ZHT opereren. Wel is er nu geen aanleiding om de bestaande constructie te veranderen, maar dat de samenwerking verbeterd kan worden is waar.

Over de financiering merkt hij het volgende op. De quota gaan voornamelijk naar de financiering van de IRTT en de ondersteuning van hulp vragende zusterkerken. Gelden oormerken voor een bepaald doel is niet praktisch en niet van deze tijd. Maar hij is niet overtuigd door sprekers dat de opdrachtformulering vaag is. Het deputaatschap kan er zo goed mee uit de voeten. Het Generaal Beleid ligt bij de uitvoering van de taken op tafel. En de samenwerking met en de vragen van de regionale instanties worden daaraan getoetst.

Ds. Blok beaamt dat. In de opdracht zitten tal van aspecten die echt nodig zijn. Ook de aandacht voor plaatselijke initiatieven speelt daarbij een rol. We moeten proberen die zoveel mogelijk te coördineren en waar mogelijk integreren in bestaande programma's. Het zou mooi zijn als alle plaatselijke kerken een functionerende ZH-commissie zouden hebben. Langs die weg kunnen deputaten werken aan de verwerving van draagvlak. Hij wil niet vooruitlopen op de toekomst met betrekking tot de financiering. Over drie jaar is daar meer helder over, maar dat is geen reden om het quotum nu naar beneden bij te stellen. Ook ds. Blok vindt het logisch dat deputaten DVN zullen besturen naar de inhoud van de statuten van de stichting. De opdracht dienaangaande kan vervallen.

HOOFDSTUK 7, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND

Ds. Leeftink (cie. Drenthe) vult aan dat het niet de bedoeling is te wachten met uitvoering van nieuw beleid tot de volgende synode. Dat kan vanaf morgen. Maar rapportage daarover komt op de volgende synode. Hij is geen voorstander van het laten vallen van de onderdelen a. en b. van besluit 7, waarin de door deputaten gewenste beleidswijziging wordt beschreven, en van de uitgebreide motivering van het budgetvoorstel.

In de tweede besprekingsronde bepleit ds. Blok het laten vervallen van de gronden onder het budgetvoorstel. Deputaten willen zich liever niet vastleggen op het doel waaraan de quota worden besteed en op de wijze van financiering binnen ZHT/DVN. Daar komen we op de volgende synode wel over te spreken.

Ds. Ophoff stelt per amendement voor om het budget te verlagen tot € 325.000,- en verder de besluiten 7 b. en c. alsmede de gronden onder dit voorstel te laten vallen.

Br. Wezeman stelt voor de opdracht om DVN te besturen conform de statuten (was besluit 4b) te schrappen. Ook stelt hij voor om een convenant tussen de kerken en DVN te ontwerpen. Dat is noodzakelijk omdat een stichting een zelfstandige juridische eenheid is, die je niet zomaar opdrachten kan verstrekken. Zijn voorstel luidt:

“ een convenant te ontwikkelen tussen synode en DVN inzake:

- de verantwoording van de stichting over het gevoerde beleid;
- een bestuursmodel dat voldoet aan de huidige relevante principes van good governance.”

Ds. Scherff wijst op het ontbreken van de participatie in de Nederlandse Zendings Raad. Hij dient daartoe een aanvullend voorstel in: “De synode besluit deputaten ZHT op te dragen het lidmaatschap van de Nederlandse Zendingsraad te continueren. Grond: uit de evaluatie van het lidmaatschap van de NZR is gebleken dat dit een boeiend en leerzaam platform is voor de uitwisseling en ontwikkeling van missionaire inzichten”.

Br. Mollema stelt voor in besluit 5 na punt b in te voegen: “concrete voorstellen te doen inzake een grotere focus op kernactiviteiten, zodat versnippering in de projecten wordt tegengegaan”.

Ds. Ophoff stelt voor om in besluit 5, grond 1 de kwalificatie “goede” bij het woord “samenwerking” te laten vervallen.

Ds. Gunnink stelt voor om besluit 3 aan te vullen met: “ZHT/DVN op te dragen goed samen te werken met de kerken en de zendende instanties bij de uitvoering van het werk”.

Besluitvorming

Besluit 2 wordt met algemene stemmen aanvaard.

Bij besluit 3 wordt het amendement van ds. Gunnink verworpen met 1 stem voor en 34 tegen. Besluit 3 wordt daarna aangenomen met 34 stemmen voor en 1 onthouding.

Het amendement van br. Wezeman om het oorspronkelijke besluit 4b te schrappen wordt aanvaard (29 voor, 4 tegen, 2 onthoudingen).

Het tweede amendement over het ontwerpen van een convenant roept bespreking op. Deputaten aarzelen bij het eerste deel van de opdracht. Immers zij zijn het bestuur van de stichting DVN en derhalve verantwoordelijk voor de verantwoording van de stichting. Ook wordt de vraag gesteld of een nieuw document nodig is naast de documenten *Mandaat Missie en Visie* en het *Generaal Beleid*.

Volgens br. Wezeman gaat het hier over verschillende zaken. Zowel de synode als de stichting zijn juridische entiteiten, die soms elkaars tegenpartij kunnen zijn. Dan moet je goed de verantwoordelijkheden vastleggen.

Het amendement wordt aanvaard (31 voor, 2 tegen, 2 onthoudingen). Daarna wordt besluit 4 met 34 stemmen voor en 1 onthouding aanvaard.

Besluit 5

Deputaten ontraden het amendement Mollema, evenals het voorstel van ds. Ophoff aangaande grond 1.

Ds. Ophoff handhaaft zijn amendement. De samenwerking roept vragen op en moet verbeterd worden.

Het amendement Mollema wordt verworpen (voor 8, tegen 26, onthouding 1).

HOOFDSTUK 7, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND

Het amendement van ds. Ophoff over grond 1 wordt aanvaard (25 voor, 6 tegen, 4 onthoudingen).
Het besluit 5 wordt aanvaard (33 voor, 2 onthoudingen).

Zonder bespreking wordt het voorstel van ds. Scherff voor een nieuw besluit 6 aanvaard (33 voor, 2 tegen).

Besluit 7

Over het voorstel van ds. Ophoff wordt opgemerkt dat dit geen recht doet aan de verantwoording van deputaten. Het voorgestelde budget is overeengekomen in overleg met deputaten F&B. En dat zou betekenen dat de inflatiecorrectie op het bestaande budget ten laste van ZHT/DVN zou komen. Hierover is met de commissie Drenthe nadrukkelijk gesproken. Wel kan naar de mening van de commissie de derde grond, "op grond van bestaand, door synode en ZHT gedeeld beleid is het huidige quotum ruim voldoende om de afdeling opleiding en training (voorheen IRTT) in stand te houden. Deputaten ZHT willen in de komende drie jaar werken aan een voorstel om tot een andere doelbesteding van het quotum te komen, nl. ter bekostiging van een deel van de uitvoerende en ondersteunende kosten. Zij vinden daarvoor het huidige niveau van het landelijke quotum te laag. Deputaten F&B geven in hun reactie terecht aan dat deze omslag in denken een aantal vragen oproept die eerst beantwoord dienen te worden", onder het besluit vervallen.

Ds. Ophoff handhaaft zijn amendement. Er is verschuiving in de bekostiging van zendingsactiviteiten naar ondersteunende activiteiten. Ook is er geen inhoudelijke argumentatie voor de verhoging. Hij wil wel het misverstand voorkomen dat hij ZHT geen goed hart zou toedragen. Het tegendeel is het geval.

Br. Post (F&B) stelt dat deputaten F&B vanuit de oude situatie akkoord zijn gegaan, maar dat hiermee geen groeipad is ingezet.

Het amendement Ophoff komt daarop in stemming en wordt verworpen (8 voor, 26 tegen, 1 onthouding).
Het commissievoorstel om (anders dan deputaten nu voorstellen) de gronden 1 en 2 onder dit besluit te handhaven wordt aanvaard (voor 19, tegen 13, 3 onthoudingen).

Daarop wordt besluit 7 met algemene stemmen genomen.

Tot slot wordt besluit 1 met algemene stemmen aanvaard.

De preses dankt deputaten en commissie voor hun werk. Aanvankelijk ging de zending bij ons uit van plaatselijke kerken die gesteund werden door wie maar met hen mee wilde werken; toen kregen we orde op het thuisfront: er werd samengewerkt in kerkelijke ressorten; in 1999 werd besloten tot landelijke deputaten; nu proberen we een kwaliteitsslag te maken om tot grotere eenheid en doelmatigheid te komen in het werken met en vanuit het Woord buiten de Nederlandse taal en cultuur. We hopen dat dit werk zowel in als buiten Nederland, en zowel plaatselijk als landelijk helpt aan de verbreiding van de genade van God en de liefde van Christus. Hij wenst deputaten Wijsheid en Spirit van de God van de hele wereld.

28 mei 2011

Artikel 91

Benoeming deputaten zending, hulpverlening en training

Besluit:

op voordracht van het moderamen als deputaten zending, hulpverlening en training te benoemen:

M.J.C. Blok (s)	Nijkerk	2014
E. Ensing-Maatkamp	Zwolle	2017
F.J. Haveman	Dronten	2017
K.B. van der Helm	Hattem	2014
I.E.K. de Jong-de Jong	Tiel	2020
R. Kuipers	Hoogland	2020
A. Rietveld	Leiden	2014
S.W. van Turenout	Enschede	2017
W.J. Wezeman	Gorinchem	2020

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 8

Relatie met overheid en samenleving

Artikel 92

Relatie kerk en overheid

Materiaal:

rapport deputaten relatie kerk en overheid.

Besluit 1:

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

de preses van de generale synode te benoemen tot titulair voorzitter van het deputaatschap voor de relatie kerk en overheid, en hem de bevoegdheid te geven, in overleg met de andere deputaten, deel te nemen aan het publieke debat zoals dat het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) voor ogen staat en eventueel ook tot publieke standpuntbepaling namens onze kerken te komen.

Daarnaast behoort tot zijn taak:

- a. op uitnodiging van de overheid de kerken te vertegenwoordigen bij officiële plechtigheden en in bijzondere gevallen, ook zonder uitdrukkelijke uitnodiging van de overheid, de kerken te vertegenwoordigen in samenkomsten met een nationaal karakter, voor zover de aanwezigheid bij deze gelegenheden verenigbaar is met de kerkelijke verantwoordelijkheid en de christelijke levensstijl, en schriftelijk te verantwoorden aan de uitnodigende instantie waarom in voorkomend geval niet op een uitnodiging kan worden ingegaan;
- b. namens de kerken gelukwensen of betuigingen van deelneming bij vreugde of rouw het Koninklijk Huis betreffende over te brengen en de vertegenwoordiging van de kerken op koninklijke recepties voor te bereiden en uit te voeren, behalve wanneer de generale synode bijeen is.

Besluit 3:

deputaten op te dragen:

- a. hetzij op verzoek van de overheid, hetzij op verzoek vanuit de kerken, hetzij op eigen initiatief zich tot de overheid te richten over publieke zaken die overal in ons land de dienst van de kerk (art. 27 KO), of het leven als christen raken. Indien de generale synode bijeen is, doet de synode dit zelf. Deputaten dienen de kerken van hun reacties in kennis te stellen;
- b. de kerken te informeren over stukken die van de overheid bij hen inkomen en bestemd zijn voor de kerken of anderszins van belang zijn voor de kerken en over maatregelen of voornemens van de overheid en uitspraken van de rechterlijke macht die de dienst van de kerk en/of het leven als christen raken;
- c. de Gereformeerde Kerken in Nederland te vertegenwoordigen in het CIO alsmede in de commissies CIO-K (kerkelijke gebouwen), CIO-J (Justitie) en CIO-O (onderwijs);
- d. het nodige te doen om de betrokkenheid van kerken bij het justitiepastoraat te vergroten en daarbij zo mogelijk te komen tot benoeming van één of meer justitiepredikanten uit onze kerken;
- e. een commissie te vormen die onder verantwoordelijkheid van deputaten steun en advies kan geven aan de te benoemen justitiepredikant in die gevallen waarin de predikant, de kerken en/of de Dienst Geestelijke Verzorging in penitentiare inrichtingen dit gewenst of nodig achten;
- f. met de Dienst Geestelijke Verzorging in penitentiare inrichtingen in gesprek te blijven over het Theologisch Centrum voor het justitiepastoraat en te streven naar waarborging van de huidige principiële koers van het Centrum, waarbij personele participatie vanuit onze kerken tot de mogelijkheden behoort;
- g. de kerken en kerkleden te stimuleren in het op christelijke wijze betrokken zijn in de maatschappij, in het contact met plaatselijke en regionale overheden;
- h. deel te nemen in de Stichting voor protestants godsdienstonderwijs op openbare basisscholen en te bevorderen dat bevoegde leden uit onze kerken zich voor dit werk beschikbaar stellen.

Besluit 4:

deputaten een budget toe te kennen voor 2012 van € 11.270,--, voor 2013 van € 11.370,--, en voor 2014 van € 11.470,--. Het totale budget komt daarmee op € 34.110,--.

Bespreking.

Van deputaten zijn aanwezig: ds. A. de Snoo, die voorzitter B. Koelewijn verontschuldigt, zr. M. Koole en prof. A.L.Th. de Bruijne.

In reactie op de vraag over het niet ondertekenen van een document tegen homo-geweld, wordt gezegd dat op de website staat waarom er niet ondertekend is. Niet meedoen is gedaan voor de duidelijkheid. In de brief wordt vol overtuiging nee gezegd tegen het wegzetten van homo's, maar uit de context blijkt dat daarbij ook wordt gedacht aan tuchtoefening bij homoseksuele relaties.

Verder wordt gevraagd of deputaten zich gehouden hebben aan hun opdracht om, als er een synode gaande is, uitspraken hieraan over te laten. Recent is namelijk door deputaten een zienswijze kenbaar gemaakt aan 2^e kamerleden over een dreigend verbod op ritueel slachten. Dit om de overheid er op te wijzen dat er meer in geding is dan de Partij voor de Dieren naar voren brengt. Het gaat om godsdienstvrijheid. Deputaten zijn van mening dat hun werk niet stopt als er een synode actief is.

Ds. Van Dijk dient daarop een amendement in op het tweede deel van besluit 3a, maar trekt dit terug als deputaten de bewuste passage scherper formuleren.

Het is jammer te constateren dat de regionale bezinningsavonden slecht werden bezocht. Aangaande justitiepastoraat is er een positieve intentie, maar hoe geef je vorm aan gereformeerd pastoraat in dezen? Een commissie kan hierbij iets betekenen voor een predikant en inhoud geven aan de begeleiding.

Bij de stemming wordt een amendement van br. Huisman bij besluit 3b, om achter "overheid" toe te voegen "of andere publieke instanties", verworpen (voor 5, tegen 29 en onthouding 1). Een amendement van br. Post om bij besluit 3e, achter "inrichtingen" toe te voegen "en/of de commissie", wordt verworpen (voor 9, tegen 13 en onthouding 13). Een amendement van ds. Van Dijk om het laatste deel van besluit 3g "door eenmaal per drie jaar regionale bezinningsavonden te organiseren waar meningen en gedachten over culturele en maatschappelijke ontwikkelingen en tendensen in de samenleving kunnen worden besproken" te laten vervallen, wordt met instemming van deputaten met algemene stemmen aangenomen. De besluiten 1, 2, 3 en 4 worden daarna met algemene stemmen genomen.

Preses Niemeijer dankt deputaten (in het bijzonder de aftredende deputaten ds. J. Haveman, B. Koelewijn en ds. A. de Snoo): in u zijn we als kerken actief richting onze overheden en richting onze burgerlijke samenleving. U behartigt dat werk op een consciëntieuze wijze. In het Nederland van vandaag eist dat soms moed en altijd alert-zijn. We bidden u dat ook voor de toekomst toe.

28 mei 2011

Artikel 93

Benoeming deputaten relatie kerk en overheid

Besluit:

op voorstel van het moderamen als deputaten relatie kerk en overheid te benoemen:

primi:

R. de Boer	Kampen	2017
A.L.Th de Bruijne (s)	Kampen	2017
B. Kamsteeg	Barendrecht	2017
Mw. M. Koole	Amsterdam	2014
E. van Middelkoop	Berkel en Rodenrijs	2020
H.E. Nieuwenhuis	Ermelo	2014
J.B. de Rijke	Krimpen aan den IJssel	2020

secundi:

H. Offereins	Steenwijk
T. Stelpstra	Beilen

Titulair voorzitter

primus:

P. Niemeijer	Julianadorp
--------------	-------------

secundus:

H.J.J. Feenstra	Kampen
-----------------	--------

9 april 2011

Artikel 94

Bededagen

Materiaal:

rapport classis Midden-Holland als deputaat naar art. 69 KO.

Besluit 1:

de classis Midden-Holland decharge te verlenen;

Besluit 2:

de classis Midden-Holland opnieuw aan te wijzen als deputaat voor het eventueel uitschrijven van bededagen naar art. 69 KO.

Bespreking

Ds. A. Koster meldt dat de classis Midden-Holland hem gevraagd heeft haar te vertegenwoordigen. Aan het rapport is niet veel toe te voegen. Gewezen wordt op het onderscheid tussen normale voorbeden die elke kerk kan doen, en die naar art. 69 KO die door het deputaatschap worden uitgeschreven. Deze gelden in gezamenlijkheid voor elke kerk en zijn niet vrijblijvend. In 2001 is voor de laatste keer een bededag uitgeschreven. Vroeger werd het wel veel zwaarder aangezet.

In de eerste ronde wordt opgemerkt dat het het meest opmerkelijke rapport is. De bededag is terug van weggeweest, zie de bededag gecoördineerd door BBK naar aanleiding van de aardbeving die onlangs Japan heeft getroffen. Duurt het organiseren van een bededag via het huidige deputaatschap niet veel te lang? Meerderen achten het beter om de classis er niet langer mee te belasten. In deze tijd van snelle communicatie is die taak niet langer nodig. Daartegenover wordt opgemerkt dat het toch wel wenselijk is om een centraal gemeenschappelijk punt te hebben. Gezien de huidige kerkorde kan opheffen van het deputaatschap, waarvoor stemmen zijn opgegaan, niet aan de orde zijn. Dat zou betekenen dat de kerkorde moet worden gewijzigd waarvoor een aparte procedure bestaat.

Ds. Koster benadrukt nog een keer waarover het precies gaat. Bededagen worden uitgeschreven bij bijvoorbeeld een nationale ramp. Dat het de laatste jaren niet gebruikt is, is een zegen van de Heer. We zijn echter niet voor altijd van rampen gevrijwaard. In de afgelopen 23 jaar zijn er 2 bededagen geweest. Voor een classis kan ook een ander gremium komen, maar het is goed dat het ligt bij de kerken, in dit geval een classis.

In de tweede ronde wordt er op gewezen dat de hele kerkorde op de schop gaat. Daarom is het nu niet nodig het betreffende artikel wijzigen, maar kunnen we volstaan met niet opnieuw de classis als deputaat te benoemen. Het is niet meer van deze tijd om bededagen voor te schrijven via een classis als deputaatschap. Ds. Harmannij dient in die zin een tegenvoorstel in. In de huidige KO staan meer artikelen die niet meer functioneren. Tegen dit voorstel wordt opgemerkt dat we in dit stadium niet vooruit moeten grijpen op een nieuwe KO. De artikelen die nu "tussen haakjes" staan zijn dat door een formeel

synodebesluit. Deputaat Koster wijst er voorts op dat bij afschaffen een gat valt. Als er geschrapt wordt, welke instantie is er dan nog alert op?

Bij stemming wordt het voorstel van deputaten aanvaard (25 voor, 10 tegen). Daarmee is het tegenvoorstel van ds. Harmannij verworpen.

De preses merkt op dat dit besluit niets betekent voor de behandeling van dit punt later bij de Werkorde. Daar zal de zaak opnieuw aan de orde komen, in het goede kader.

Preses dankt de classis voor het werk. De vraag in de discussie die we voerden, was niet of er door de kerken gebeden moet worden voor de nood van ons volk en of het niet goed is dat we dat als kerken ook gezamenlijk doen. De vraag was wel of dat vandaag nog altijd moet via de weg die daarvoor ooit gekozen is toen Nederland nog een christelijke natie was. En of er vandaag geen andere wegen en vlottere mogelijkheden zijn om de gezamenlijke kerken op te roepen tot gebed bij en nationale ramp. De laatste bededagen die georganiseerd werden, raakten de voortgaande ontkerstening van ons volk, een nood die in de huidige ontkerstende samenleving behoort bij de permanente zorgen die de kerken sowieso al met grote regelmaat aan de Here voorleggen. We zijn de classis dankbaar voor het werk dat ze al jarenlang doet.

20 mei 2011

Artikel 95

Vertegenwoordiging bij officiële gelegenheden

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde Kerk te Bedum d.d. 1 februari 2010, waarin revisie gevraagd wordt van de besluiten van de GS Middelburg 1933 (Acta, art. 245) en Ommen 1993 (Acta, art. 67) inzake het niet bijwonen van officiële gebeurtenissen in kerkgenootschappen waarmee geen contact is dat gericht is op kerkelijke eenheid; de kerk vraagt om intrekking van het verbod, omdat afwijzen van dergelijke uitnodigingen de gemeente van Christus geen goed doet en het versturen en honoreren van uitnodigingen een zaak van goed fatsoen is;
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Wezep d.d. 29 december 2010, met eenzelfde verzoek als onder 1, met als belangrijkste grond dat in dezen geen uitspraak nodig is die alle kerken bindt; de Gereformeerde Kerken te Bergschenhoek, Putten en Zaamslag hebben zich bij dit verzoek aangesloten.

Besluit:

- a. in te stemmen met het verzoek van de Gereformeerde Kerken te Bedum en Wezep;
- b. de uitspraak van de GS Middelburg 1933 (Acta, art. 245-1) en die van de GS Ommen 1993 (Acta, art. 67-2) ter zake van het niet bijwonen van een officiële gebeurtenis in een kerk waarmee geen contact is gericht op kerkelijke eenheid, vervallen te verklaren.

Gronden:

1. het behoort uit de aard der zaak tot de vrijheid van de plaatselijke kerken om in eigen verantwoordelijkheid te bepalen in welke gevallen een vertegenwoordiging wordt gestuurd;
2. aanwezigheid bij een officiële gebeurtenis in een plaatselijke kerk waarmee geen contact is gericht op kerkelijke eenheid betekent niet dat bestaande kerkelijke verschillen worden ontkend of dat, in geval van bijwonen van een kerkdienst, ingestemd wordt met (alle onderdelen van) deze dienst.

Commissie Friesland, die het besluit heeft voorbereid, leidt bij monde van ds. Prins de bespreking in. De betrokken kerken is gevraagd of men behoefte had om een toelichting te geven. Dat was niet het geval. In dit soort zaken was het in het verleden vaak alles of niets. Was er geen eenheid, dan kon je ook niet positief ingaan op een uitnodiging. De praktijk nu is genuanceerder.

Bespreking

In twee korte rondes wordt op 13 mei over het voorstel gesproken. Over de gronden wordt nogal verschillend gedacht. Als grond 1 goed is kan de voorgestelde grond 3 vervallen ("het aannemen van een uitnodiging voor een officiële gebeurtenis in een kerk waarmee we niet in gesprek zijn, komt de goede naam van de gemeente van Christus ten goede. Bovendien is het versturen en honoreren van een uitnodiging niet meer dan een zaak van goed fatsoen."). Ook grond 2 zou geschrapt kunnen worden. Gaat het hier niet om een soortgelijke verandering van beleid als we constateerden bij de Nationale Synode (zie artikel 76,77)? Is het afslaan van een uitnodiging een adequate manier om duidelijk te maken dat er verschillen bestaan met de kerk die uitnodigt? Anderen vragen of de argumenten van de GS Middelburg 1933 niet weerlegd moeten worden.

Commissie Friesland stelt dat de GS Middelburg indertijd geen inhoudelijke argumenten heeft aangevoerd. De GS Ommen 1993 sprak over wegen die omwille van de waarheid uiteengaan. De derde grond kan naar het oordeel van de commissie vervallen, maar grond 2 moet blijven staan. Daar kan zelfs aan toegevoegd worden dat het aanvaarden van een uitnodiging niet betekent dat bestaande verschillen worden ontkend.

De vervolgbespreking vindt plaats op 20 mei. Naar aanleiding van de bespreking op 13 mei is het voorstel aangepast. Daarbij is grond 3 inderdaad vervallen. Maar de commissie hecht er aan om grond 2 te handhaven, om daarmee uit te spreken dat in de huidige situatie de tot dusver gebruikte bezwaren geen stand houden.

Onder de synodeleden zijn voorstanders van het voorstel, want het is maar de vraag of je met de huidige manier van handelen je overtuiging kunt laten zien. Wel wordt opgemerkt dat bespreking van dit voorstel vooruitgrijpt op de oordeelsvorming over de deelname aan de Nationale Synode.

Een afgevaardigde merkt op dat de GS Ommen 1993 gezegd heeft dat vertegenwoordiging niet kan; het miskent een scheiding die er is ter wille van de waarheid. Op die overweging wordt in het besluit niet ingegaan.

Het voorstel van de commissie Friesland wordt aanvaard (voor 30, tegen 2, onthouding 0).

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 9

Bestuur

Artikel 96

Generaal synodale publicaties

Materiaal:

rapport deputaten generaal synodale publicaties.

Besluit 1:

deputaten generaal synodale publicaties decharge te verlenen.

Besluit 2:

geen nieuwe deputaten te benoemen maar hun taken op te dragen aan deputaten administratieve ondersteuning.

Besluit 3:

- a. tijdens de GS Harderwijk niet over te gaan tot live-uitzendingen via streaming.
- b. deputaten administratieve ondersteuning op te dragen de mogelijke effecten van streaming nader in kaart te brengen en te wegen en de synode van 2014 daarover te rapporteren.

Gronden:

1. streaming staat op gespannen voet met de Huishoudelijke Regeling die in de artikelen 7.2 en 13.2 uit een oogpunt van zorgvuldigheid voorwaarden stelt aan de toegankelijkheid van de openbare zittingen en aan de verslagen en opnamen die van de synode worden gemaakt;
2. voor streaming zijn zeker argumenten aan te voeren - zoals deputaten generaal synodale publicaties ook doen - maar het stelt hoge eisen aan de afgevaardigden (durf, mediatraining); ook zou wat streaming oproept aan oordelen, reacties en interactie van binnen en buiten de kerken in hun mogelijke effecten eerst nader in kaart gebracht en overwogen dienen te worden;
3. streaming is niet de enige wijze waarop de synode kan communiceren: de synode communiceert en maakt op dit moment meelevens met de synode mogelijk via openbaarheid van vergaderingen, verslagen op de website, weekjournaals, snelle plaatsing van besluiten op internet, de Acta, folders en nieuwsbrieven.

Besluit 4:

- a. deputaten administratieve ondersteuning opdracht te geven wegen te zoeken om de jongeren binnen de kerken te betrekken bij het werk van de synode en daarbij gebruik te maken van de suggesties van deputaten generaal synodale publicaties in hun rapport;
- b. dit te doen in nauwe samenwerking met de communicatieadviseur in dienst van de kerken;
- c. hiervoor een budget toe te kennen van € 1.500,-.

Gronden:

1. jongeren zijn het kapitaal en de toekomst van de kerk. Betrokkenheid en serieus genomen worden is voor deze groep erg belangrijk. Daarom is het goed hen op een hun aansprekende manier te betrekken bij de manier waarop de kerk is georganiseerd en dan vooral bij de manier waarop een generale synode werkt;
2. er is een aantal mogelijkheden om de jongeren te bereiken (school, catechisatie, vereniging); de communicatieadviseur heeft hiervoor een aantal suggesties gedaan die het uitwerken waard zijn.

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig H. Gort, D. Scheepstra en ds. M. van Veelen (vz.). Van De Luisterpost/Bralectah is aanwezig B. Jonker.

Bij de bespreking wordt een voorstel van het moderamen betrokken over hoe gedurende de GS Harderwijk om te gaan met streaming. Dit voorstel wordt behandeld in samenhang met het voorstel van

deputaten over dit onderwerp: “deputaten administratieve ondersteuning opdracht te geven tot het verzorgen van live-uitzending van de openbare synodevergaderingen via internet”.

Ds. Van Veelen illustreert waarom het gaat. Hij wijst op de recent gehouden buitenlandweek. Dat hadden ze thuis mee moeten kunnen maken via streaming.

Namens het moderamen merkt br. Mollema op dat streaming hem overvallen heeft. Met streaming zijn er nadelen voor het werk van en op de synode. Het staat op gespannen voet met de huidige regels. Ook vergt het veel van de deelnemers aan de synode. Zijn we er wel klaar voor? Daarom heeft het moderamen voor deze synode een alternatief voorgesteld inzake streaming.

In de eerste ronde wordt er op gewezen dat streaming op vorige synodes ook aan de orde is geweest. Met streaming geef je openheid naar de buitenwereld. Communiceren naar de kerken is van even groot belang als communicatie naar buiten. Hoe profileren we ons als kerken in deze gesecculariseerde wereld? Maar er worden dan twee zaken uit handen gegeven, namelijk de controle op de berichtgeving en de bescherming van de privacy. Wat doen de media met de informatie? Bij streaming verandert de wijze van vergaderen. Bredere aandacht voor jongeren wordt ondersteund. Over de website zijn vraagtekens bij wat wel of niet op de site komt. Het lijkt opiniërend, maar bij een opinieblad bepalen de abonnees wat er in komt (wel of geen abonnee). Hoe zit dat bij een site? Het standpunt van het moderamen wordt meerdere keren onderschreven.

In zijn reactie brengt br. Scheepstra naar voren dat de film over de buitenlandweek klaar is. De website wil niet opiniërend zijn. Slechts een deel, het forum, is open voor reacties en discussie, maar dat is niet het officiële deel voor de informatie vanuit de kerken. Materiaalontwikkeling voor jongeren heeft de aandacht van de communicatiemedewerker. Maar is er wel behoefte aan uitgebreidere publicaties? Hij hoopt dat van deze synode nog meer beeldverslagen worden gemaakt. Ds. Van Veelen spreekt over een principiële punt bij streaming. Er is vrees en wantrouwen, maar als de buitenwereld ons belachelijk wil maken, so what?

Br. Mollema, benadrukt dat er geen verschil van mening is over de essentie van communicatie. De wijze waarop is wat anders. Goede communicatie is noodzakelijk, maar dient het middel in dit geval wel het doel? Korte video-presentaties kosten in verhouding veel meer dan streaming, maar zijn qua inhoud beter beheersbaar.

Oud. Aartsma dient een amendement in om in het voorstel van deputaten het woord “streaming” te vervangen door “video-presentatie”.

Bij de stemming wordt het voorstel van deputaten om over te gaan tot streaming van de synodezittingen verworpen omdat het voorstel van het moderamen (besluit 3) wordt aanvaard (31 voor, 4 onthoudingen). Daarmee komt ook het amendement van oud. Aartsma niet meer in stemming.

De overige besluiten worden met algemene stemmen genomen.

De preses dankt de deputaten. Het is een memorabel moment. Na deze synode zijn er geen deputaten GSP meer. Vele jaren hebt u gewerkt aan de uitgaven van onze kerken: de Acta, het kerkboek, rapporten. Later kwam daar de sectie communicatie bij: communicatie ten dienste van de synodes en ten dienste van de kerken. Nu uw deputaatschap niet wordt opgeheven, maar wel wordt geïntegreerd in het deputaatschap administratieve ondersteuning zeggen we u dank voor wat u al de jaren van uw bestaan hebt gedaan en bidden we uw opvolgers binnen DAO de zegen van Gods Geest toe, de grote Communicator.

9 april 2011

Artikel 97

Administratieve ondersteuning

Materiaal:

1. rapport van deputaten administratieve ondersteuning;
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten Oost dd. 6 januari 2011 waarin ze vraagt dat deputaatschappen zich aan de instructie houden;
3. tweede brief van de GK Bunschoten Oost dd. 6 januari 2011 waarin ze klaagt over de hoeveelheid (te late) deputatenrapporten in te weinig tijd.

Besluit 1:

deputaten administratieve ondersteuning decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten administratieve ondersteuning te benoemen.

Besluit 3:

deputaten administratieve ondersteuning (DAO) de opdrachten te geven zoals opgenomen in bijlage 1 van de Huishoudelijke Regeling (bijlage 9.1).

Besluit 4:

deputaten administratieve ondersteuning op te dragen onderzoek te doen, in samenwerking met deputaten F&B, naar de voor- en nadelen van het kiezen van een vaste facilitaire omgeving voor de generale synode, en daarover te rapporteren aan de volgende synode.

Besluit 5:

deputaten administratieve ondersteuning gedurende de periode 2012-2014 een budget toe te kennen van € 243.500,-.

Bij de informatieve zitting op 5 februari zijn van deputaten administratieve ondersteuning aanwezig: H. Gort, J.W. van der Jagt, P. Jonkman, L. Postma-Douma, D. Scheepstra en W.F. Wisselink. Deputaten administratieve ondersteuning zijn als nieuw deputaatschap benoemd door de GS Zwolle-Zuid 2008. Zij zorgen voor meer continuïteit tussen de synodes en voor een betere ondersteuning. Dit heeft er toe geleid dat de Huishoudelijke Regeling aanmerkelijk kon worden afgeslankt. Allerlei detailvoorschriften over bijvoorbeeld interpunctie hoeven er nu niet meer in te worden opgenomen. Rond de uitgave van de papieren Acta ontstond enige miscommunicatie, waardoor uiteindelijk een boekhandelaar zelf de uitgave ter hand heeft genomen. Daar zal bij deze synode beter op gelet moeten worden.

Bespreking

Van deputaten administratieve ondersteuning (DAO) zijn aanwezig P. Jonkman, ds. J.W. van der Jagt en L. Postma-Douma.

Br. Jonkman zegt het een genoegen te vinden om als nieuw deputaatschap voor het eerst te rapporteren aan de synode. Nadrukkelijke aandacht heeft de veranderde vorm van rapportage. Alle deputaatschappen geven nu jaarlijks een verslag. Tweeledig doel: de rapportage aan de synode is geringer van omvang en de kerkleden worden ook tussen beide synodes geïnformeerd over het werk van deputaten. De beleidsrapportage is zo vorm gegeven dat het voor de synode duidelijk is waarover besluiten moeten worden genomen.

De rapportagevorm is nu eenduidig. Daar moesten sommige deputaatschappen aan wennen. Er waren nogal wat rapporten te laat. De kerk van Bunschoten-Oost heeft dan ook gelijk, als zij stelt dat veel rapporten te laat waren. Voor de volgende periode zal DAO scherper het tijdpad van rapporten moeten bewaken.

De andere brief van Bunschoten-Oost vraagt de synode uit te spreken dat deputaten zich aan hun instructie/opdracht moeten houden. Nu is het waar dat DAO de opdracht heeft om bij de voorbereiding van de synode deputaten te begeleiden. Maar het is wel de vraag hoever hierin te gaan. Bunschoten-Oost vreest het gevaar van een deputatenkerk, maar als DAO op deze wijze zou moeten werken, dan ontstaat er een superdeputaatschap. De zaak, door Bunschoten-Oost aan de orde gesteld, zou bij de behandeling van de betreffende deputatenrapporten moeten worden gesignaleerd en dan zal de synode daar een oordeel over moeten uitspreken.

Integratie van GSP heeft volop de aandacht, onder meer doordat twee GSP-deputaten hebben meegedraaid binnen DAO. Ook de relatie met de communicatieadviseur is inmiddels gelegd.

Wat betreft het voorstel om onderzoek te doen naar een vaste facilitaire omgeving: de ervaring is dat steeds weer veel mensen bij de samenroepende kerk hard werken om de synode mogelijk te maken. Maar nadeel is dat na die synode die ervaring weer verloren gaat. Reeds bij de GS-Zuidhorn 2002 is

uitgesproken dat het zo niet efficiënt is. Voorgesteld wordt of dit op een andere wijze georganiseerd kan worden.

Het budget lijkt een heel bedrag, maar is de som van DAO, GSP en synode. De GS-Zwolle-Zuid 2008 heeft daar een efficiencykorting op toegepast. Nog niet duidelijk is of dat is te realiseren.

DAO heeft een voortreffelijke ambtelijke staf.

In de eerste ronde wordt respect voor het werk van DAO uitgesproken. Toezicht op andere deputaatschappen is een heikel punt. Wat DAO wel en niet mag moet voor partijen goed duidelijk zijn. Het toezien is meer dan een formaliteit. Als een deputaatschap zich niet houdt aan de opdracht moet DAO dit signaleren en duidelijk maken aan het betreffende deputaatschap. Rapportage hierover kan aan de volgende synode gebeuren. Soms wordt nog onvoldoende vat gekregen op de inhoud van de rapporten doordat veel managementtaal wordt gebruikt. Komt er nu ook een papieren uitgave van Acta, uitgegeven door de synode? Gevraagd wordt voor wie de deputatenrapporten zijn. Voor de kerken, of de afgevaardigden? Heeft het wijzigen van de KO nog gevolgen voor DAO? Het lijkt verstandig dat DAO een enquête laat uitgaan om helder te krijgen hoe een en ander ervaren wordt en om verbeterpunten aan te brengen. Een vaste vergaderplaats voor de synode wordt door meerderen als wenselijk onderschreven.

Br. Jonkman stelt hierop dat compactheid niet ten koste mag gaan van de leesbaarheid. Voor managementtaal moet gewaakt worden. Een terugkoppeling hoe alles ervaren wordt, is erg belangrijk en zal bij de evaluatie van deze synode aan de orde komen.

Het ligt wel in de bedoeling om een papieren Acta uit te geven. Echter de uit te geven cd-rom is de formele Acta. De uitgegeven rapporten zijn voor de kerken. Die kunnen ook reageren naar de synode. Zie de verschillende ingekomen brieven. DAO stuurt in principe geen brieven vanuit de synode. Die worden door de scriba ondertekend.

Br. Knepper stelt voor "deputaten de opdracht te geven om samen met de communicatieadviseur en de deputaten OOG/Dienstencentrum een beleidsplan op te stellen (doelen, doelgroep, media, positionering, activiteitenplan) en uitvoering te geven aan dit plan, om als kerken aan de samenleving meer duidelijkheid te bieden over wie we zijn als Gereformeerde Kerken en aan de komende synode hierover te rapporteren".

Br. Jonkman wijst op het bestaande communicatieplan, dat ook aandacht heeft voor een bredere doelgroep dan alleen de kerkleden. Hij acht het opstellen van een nieuw beleidsplan niet nodig, maar de genoemde punten krijgen waar mogelijk nu al aandacht. Hij ontraadt het amendement van br. Knepper.

Bij stemming wordt het amendement-Knepper verworpen (14 voor, 15 tegen, 5 onthoudingen).

De voorstellen van deputaten worden met algemene stemmen aangenomen.

De preses brengt dank aan de deputaten. De brieven uit Bunschoten-Oost bepalen ons erbij dat nog niet alles vlekkeloos verloopt. Maar u bent gespitst op verbetering. Wij hebben ondervonden dat uw voorbereidend werk van grote kwaliteit was en rust heeft gebracht in de start en de voortgang van onze werkzaamheden. Wij hopen daarvan te blijven profiteren!

24 juni 2011

Artikel 98

Vaststelling Huishoudelijke Regeling

De ervaringen van de afgelopen synode zijn verwerkt. De Huishoudelijke Regeling (HR) is een document dat steeds aangepast kan worden en is bedoeld om goede sturing aan het werk van de synode te geven. Door br. Ziedses des Plantes is, als verzekeringsjurist, op de kleine lettertjes gelet; daarmee is de HR een goed product geworden.

Vanuit de vergadering zijn er geen verdere opmerkingen.

Voor de tekst van de HR: zie bijlage 9.1

24 juni 2011

Artikel 99

Benoeming deputaten administratieve ondersteuning

Besluit:

op voorstel van het moderamen te benoemen als deputaten administratieve ondersteuning:

H. Gort	Leek	2017
J. A. Knepper	Bunschoten	2020
J.W. van der Jagt	Dalfsen	2014
P. Jonkman (s)	Amersfoort	2017
A.H. Stoit	Tolbert	2020
W.F. Wisselink	Leek	2017

L. Postma-Douma te Amersfoort wordt toegevoegd als ambtelijk secretaris.

8 april 2011

Artikel 100

Financieel kader

Materiaal

1. rapport deputaten financiën en beheer (F&B);
2. bijlage 6 van het rapport F&B: "Dragelijke Lasten";
3. brieven van deputaten F&B d.d. 23-12-2010 en 08-02-2011.

Besluit:

de ingediende begrotingen van de deputaatschappen, conform advies van deputaten F&B zoals samengevat en toegelicht in de brieven van F&B d.d. 23-12-2010 en 8-2-2011, te hanteren als financieel kader voor de periode 2012 – 2014.

Bij de informatieve zitting op 5 februari zijn van deputaten aanwezig: J.Th. Hendriks, J.G. de Kimpe, G.J. Laan en H. Post.

Deputaten presenteren het financieel kader voor deze synode. Tijdens de GS Zwolle-Zuid 2008 werd zo'n kader gemist: veel besluiten die door de GS waren genomen bleken aan het eind financieel niet haalbaar. Door vooraf een kader aan te reiken hopen we herhaling van een dergelijke frustrerende gang van zaken te voorkomen.

Deputaten melden dat de begrotingen die door de diverse deputaatschappen zijn ingediend, alle binnen het voorgestelde kader blijven. Wanneer de synode die begrotingen volgt, is er dus geen probleem. Mocht de synode echter besluiten tot nieuwe of grotere projecten, dan zal er ook gezocht moeten worden naar aanvullende financiering, hetzij door bezuiniging op andere projecten, hetzij door verhoging van het quotum.

Vanuit de kerken wordt steeds nadrukkelijker gevraagd om vermindering van de lasten. Doordat de Theologische Universiteit vanaf 2010 overheidssubsidie ontvangt, zal het quotum vanaf 2012 duidelijk lager zijn dan voorheen.

Bij de informatieve zitting op 12 februari zijn als deputaten aanwezig: J. Dekens, J.Th. Hendriks, S. Jonker, J.G. de Kimpe en H. Post.

Aansluitend op de informatie van 5 februari rapporteren deputaten het volgende:

Om het eventueel wegvallen van de overheidssubsidie voor de TU op te kunnen vangen, wordt in de jaren 2010 en 2011 een reserve gevormd van 2 miljoen euro. Dit staat buiten de Centrale Algemene Reserve, waarvoor deputaten een streefbedrag aanhouden van € 700.000. Deputaten kunnen geen harde prognose geven voor de ontwikkeling van het quotum in de komende jaren. Daarvoor zijn er te

veel onzekere factoren. Ook is het niet mogelijk om te zeggen wat een aanvaardbare hoogte is voor het quotum; veel hangt af van de motivatie binnen de kerken om bij te dragen aan de gezamenlijke projecten. In onze tijd scoren projecten die dichtbij worden georganiseerd beter dan wat landelijk gebeurt. Goede communicatie daarover is daarom van groot belang.

Vanaf 2011 is het quotum al een stuk lager dan voorheen. Vanuit de vergadering wordt gesuggereerd om het vrijvallende bedrag te gebruiken om de fondsen van de Vereniging Samenwerking Emeritering (VSE) aan te vullen. Deputaten zien dit echter niet als hun taak; laten de kerken die allen lid zijn van de VSE binnen die organisatie zelf actie ondernemen om de contributie te verhogen als men daar reden toe ziet.

Bespreking

Van deputaten F&B zijn bij de bespreking aanwezig E.T. Doornbos, J.E. Greving, S. Jonker, J.G. de Kimpe, G.J. Laan, J. van Leeuwen en H. Post.

Br. Post, voorzitter van deputaten, leidt de bespreking in. Vandaag gaat het om het financieel kader en het rapport-onderdeel "Dragelijke Lasten". De synode moet zo goed mogelijk duidelijk maken waaraan behoefte is in de kerken, met een duidelijke onderbouwing. Dan kun je laten zien waarom de quota worden gevraagd. In de folder over de synode zal dat aspect nadrukkelijker in de communicatie moeten worden betrokken.

De Financiële Commissie (FC), bij monde van br. Mars, vult aan dat zij de conclusie van "Dragelijke Lasten" onderschrijft. Het probleem rond de quota is groter dan we denken. Het wordt steeds moeilijker het geld binnen te krijgen, terwijl naast de landelijke quota ook nog andere bijdragen van de kerkleden worden verwacht. We moeten met elkaar afspreken hoe we de komende jaren met quota om willen gaan. Daarbij zouden de deputaten meer bevoegdheden moeten krijgen. En de synode moet een duidelijke beslissing over het rapport "Dragelijke Lasten" nemen.

In de eerste besprekingsronde blijkt bewondering en respect voor het rapport en het werk van deputaten. Zelfs voor financieel ongeschoolde synodeleden is de rapportage leesbaar. De lasten binnen onze kerken zijn hoog, zeker in vergelijking met kerken om ons heen. Daarbij valt op dat de rijksbijdrage voor de TU in Apeldoorn een veel groter deel van de kosten dekt dan bij de TU in Kampen. De GS Amersfoort-C 2005 sprak uit dat de maximale rijksbekostiging van de TU 50% mocht zijn. Doen we ons dan niet te kort? Bij de emeritaatsvoorziening zit een enorm risico waarvoor een risicoanalyse gewenst is. Daarbij moet ook in het oog gehouden worden dat het ledental zal krimpen. Daarvoor zijn verschillende scenario's gegeven. Deputaten zouden daar meer aandacht aan moeten geven. In het verleden zijn steeds mooie initiatieven ten laste van de centrale financiering gebracht. Er zou nu geanalyseerd moeten worden wat daarvan echt noodzakelijk is, om daarna keuzes te maken. Deputaten zouden met een prioritering moeten komen. Dat kan gestimuleerd worden door van de nu gevraagde budgetten 80% uit te keren en voor het overige de betreffende deputaten te vragen waarom ze dat echt nodig hebben. En wat decentraal kan moet ook decentraal geregeld worden. En ook moeten kosten waar mogelijk worden doorberekend aan de directe gebruiker. Zo kunnen besparingen worden bereikt die ingezet kunnen worden voor die zaken die onontkoombaar zijn. Communicatie over een en ander is belangrijk, maar alleen daarmee red je het niet. Er ligt ook een verantwoordelijkheid bij de kerken die het gesprek over de kerkelijke bijdrage in de huisbezoeken niet uit de weg moeten gaan.

Andere sprekers willen niet blijven hangen in een sombere stemming. De financiën zijn er wel als er maar duidelijk wordt aangegeven waarvoor het gevraagd wordt. De lasten moeten niet primair bepaald worden door mogelijkheden. De synode moet ook durven uitspreken waarvoor geld nodig is en daarvoor draagvlak verwerven. De rijksbijdrage voor de TU moeten we zeker niet gaan teruggeven via de quota maar investeren in het kerkelijk leven, zoals jeugdwerk en missionair werk. Het is niet alleen een materiële discussie. Het gaat om het koninkrijk van de Heer. Daarvoor mogen we vragen om geld te geven. Als we achter onze besluiten staan, dan moeten we ook kunnen overtuigen van de geestelijke verplichting om daaraan bij te dragen.

Namens deputaten antwoordt br. Post. Hij is blij dat de rapportage voor zowel deskundigen als anderen leesbaar is. Hij constateert uit de vragen en opmerkingen het verzoek om zakelijker en meer beleidsmatig aan te sturen. Dat heeft vergaande consequenties. We kennen een wonderlijke financiële structuur. Het leeuwendeel van de quota gaat naar de TU en studiefinanciering (€ 2.000.000,-) en OOG (€ 1.000.000,-), samen goed voor 75% van de lasten. Wil je ergens wezenlijk besparen dan kom je al gauw bij de TU. Maar de kerken vinden een goede TU van groot belang. Bepalen wat waardevol is, is geen taak van F&B. Dat moet de synode, geadviseerd door deputaatschappen, zelf doen. Voor die principiële afweging zullen deputaten F&B en de FC samen handreikingen doen.

Spreker is niet van mening dat deputaten te gemakkelijk omgaan met het demografisch onderzoek naar het ledental van onze kerken. De meest negatieve uitkomst is 98.000 zielen in 2025. Deputaten gaan uit van 117.000. Door op voorhand je beleid af te stemmen op het zwartste scenario loop je het risico van een self fulfilling prophecy. Daarom gaan deputaten uit van de huidige trend.

Over de emeritaatsvoorziening merkt hij het volgende op. Uitgaande van een normaal pensioenfonds komen we 40 miljoen euro tekort, € 300 à 400 per kerklid. Maar de VSE is omgevormd tot een omslagstelsel met een voldoende buffer. De huidige omvang van de kerken garandeert voldoende inkomsten voor een flink aantal jaren. Komende tijd wordt de emeriteringsproblematiek tegen het licht gehouden. Het is nu te kort door de bocht als de synode daarin actie onderneemt. Wel kunnen we het bestuur van de VSE nogmaals attenderen op de financiële ruimte die er komt door de bijdrage van het Rijk aan de TU. Maar we moeten de verantwoordelijkheid wel laten waar die ligt, namelijk bij de VSE. En de kerken zullen ernst moeten maken met hun lidmaatschap van de VSE.

Het gevaar bestaat dat deputaatschappen zichzelf in stand houden. F&B probeert hier ook kritisch naar te kijken. Maar binnen de huidige opdracht zijn er grenzen. Uitmaken wat nuttig of nodig is, ligt niet op de weg van F&B.

Br. Post heeft aarzelingen bij het gebruik van een risicoanalyse binnen de kerkelijke financiën. Daar wil hij graag met de FC en br. Wezeman naar kijken. Om de deputaatschappen nu al te korten stimuleert inderdaad tot een herbezinning op de taken. Maar de ingediende begrotingen corresponderen met de voorstellen. Daarover moet de synode oordelen. Zonder een dergelijk oordeel is een algemene korting niet logisch.

In het rapport Dragelijke Lasten is geprobeerd de financiën in een geestelijk perspectief te zetten. Het geld is er wel in onze kerken. Via prediking en ook via het huisbezoek moet het geven voor de kerk aandacht krijgen. De ouderen zijn gemotiveerd en dat moeten we ook overdragen aan de jongeren. Geestelijk ja, maar ook duidelijk maken dat iets nuttig is en dat uitdragen. De folder is daarbij een goede suggestie. De penningmeester van deputaten, br. Laan, gaat in op het piramidaal stelsel. Dat wordt door OOG en GS11 verschillend toegepast. Het is een moeilijk dossier. Belangrijk is dat het goed opgelost wordt op deze synode.

Betreffende de TU wordt opgemerkt dat waar we volgens rijksregels recht op hebben ongeveer overeenkomt met 50% van de kosten van de TU.

De Financiële Commissie, bij monde van br. Mars, wijst er op dat we in ons spreken over de quota ook moeten betrekken de andere kosten die op de kerkleden afkomen. We praten maar over een beperkt deel, ca. 30%.

Per amendement wordt voorgesteld om in het besluit toe te voegen “*het totaal van de ingediende begrotingen*”. Maar dat zou betekenen dat er geen ruimte meer is voor nieuw beleid. We hebben in Zwolle-Zuid gezien wat van een dergelijke benadering de gevolgen zijn. Amendement wordt ingetrokken.

De synode stemt in met het voorgestelde besluit (1 onthouding).

De preses dankt deputaten en de financiële commissie voor hun voorbereidende werk. Er is duidelijkheid geschapen, met oog voor de belasting van de kerken en de hoogte van de quota.

Artikel 101*Financiën en beheer***Materiaal:**

1. rapport deputaten financiën en beheer;
2. rapport financiële commissie GS Harderwijk (zie bijlage 9.2);
3. brief van deputaten F&B d.d. 23 december 2010; aanbieding overzicht begrotingen en quota 2012-2014;
4. brief van deputaten F&B d.d. 8 februari 2011; herziening overzicht begrotingen en quotum 2011 met bijlage;
5. brief van de Gereformeerde Kerk te Assen-Peelo van 24 november 2010 met het verzoek om de quota per belijdend lid in te schalen. De kerkenraad stelt dat de quota gerelateerd aan het aantal zielen een extra financiële belasting geeft op gezinnen met (meerdere) kinderen;
6. brief van de Gereformeerde Kerk te Nieuwerkerk aan den IJssel van 8 november 2010 over de ontwikkeling van de quota. De kerkenraad is van mening dat de totale stijging van de quota gezien de ontwikkeling van het algemene prijspeil in Nederland als boven-proportioneel beschouwd kan worden. In een zestal punten vraagt de kerkenraad aan de GS om een trendwijziging in deze ontwikkeling te realiseren. In een tweede brief van 29 januari 2011 geeft de kerkenraad, na overleg met deputaten F&B, aan dat de brief van 8 november 2010 geen nadere behandeling door de GS behoeft. De kerkenraad schrijft dat veel van wat hij in zijn brief van 8 november 2011 aan de GS heeft gevraagd reeds is of werd geëffectueerd en spreekt waardering uit voor het werk van deputaten F&B in dezen. Hij betuigt adhesie aan wat in de aanbevelingen van het rapport 'Dragelijke Lasten' is verwoord en geeft enkele overwegingen mee die in de beraadslagingen op de GS een rol kunnen spelen en die ook aansluiten bij wat naar voren komt in het rapport 'Dragelijke Lasten'.

Besluit 1:

deputaten F&B en de quaestor decharge te verlenen en het door hen gevoerde beleid goed te keuren.

Besluit 2:

- a. uit te spreken dat deputaten F&B met het uitbrengen van het rapport 'Dragelijke Lasten' hebben voldaan aan de opdracht van de GS Zwolle-Zuid 2008, zoals vastgelegd in artikel 145 van de Acta inzake 'Onderzoek quota';
- b. in te stemmen met de aanbevelingen uit hoofdstuk 1 van genoemd rapport:
  1. planning en voorbereiding besluitvorming door deputaatschappen:
    - bij elk driejarig beleidsplan toezien op nadrukkelijke onderbouwing van nut en noodzaak van de dienstverlening en van de daarmee samenhangende kosten;
    - regelmatig achterbanonderzoek naar dienstverlening doen;
    - directe doorbelasting van reële kosten als beleid doorvoeren;
    - projectmatig organiseren en financieren van activiteiten doorvoeren;
    - de ontwikkeling van het ledental (dep. F&B gaan uit van een krimp van 500 leden per jaar) nauwlettend monitoren en de gevolgen daarvan voor het budget/de quota in kaart brengen;
    - voorstellen doen om de omvang van de organisatie in balans te brengen met de gewijzigde ledentallen;
  2. communicatie:
    - na elke synode een leesbare folder met informatie over plannen, nut en noodzaak, de relatie met kosten, naar alle kerkleden laten zenden;
    - zorgen voor beamerpresentaties, onder andere voor doelcollecten;
    - zorgen voor publicaties via nieuwe mediavormen;
  3. geldwerving:
    - quota mogen niet worden gezien als 'belastinggeld'; er moet steeds verbinding worden gezocht met de geveer c.q. de achterban;

- persoonlijke benadering van gevers bevorderen;
- zorgen voor instructies voor geldwerfers;
- c. deputaten F&B en deputaten administratieve organisatie op te dragen, elk voor hun eigen taken, voor de uitvoering van deze aanbevelingen zorg te dragen;
- d. deputaten F&B op te dragen te blijven zoeken naar mogelijkheden tot kostenbeheersing en tot kostenverlaging;
- e. deputaten F&B op te dragen er op toe te zien dat de gelden per deputaatschap conform het geformuleerde beleid worden besteed;
- f. alle andere deputaatschappen op te dragen mee te werken aan de realisering van de onder c. t/m e. genoemde opdrachten.

Besluit 3:

de piramidale correctie op het quotum voor kerken met een gemeentestichtingsproject met ingang van 2012 te laten vervallen.

Grond:

een bedrag van € 27.000,-- werd hierdoor jaarlijks aan de overige kerken doorberekend. Daarnaast zijn er kerken die gelijksoortige projecten zelf bekostigen. Dit leidt tot een onevenwichtige lastenverdeling. Daarnaast is de correctie ingewikkeld en behoeft zij feitelijk een jaarlijkse toetsing.

Besluit 4:

het voordeel als gevolg van de rijksbijdrage aan de Theologische Universiteit voor ca 2/3-deel door te berekenen in het quotum en deputaten F&B op te dragen om in overleg met de Theologische Universiteit voor de *voortgezette* synode in 2012 een definitief voorstel voor te bereiden. De voorlopige reservering daarvoor bedraagt € 300.000,--.

Grond:

gelet op de onzekerheid over de verdere ontwikkeling van de TU als wetenschappelijke instelling en de daarvoor (eventueel) nog te plegen extra investeringen is het nu al volledig teruggeven van het voordeel van de rijksbijdrage aan de kerken te vroeg. De ontwikkelingen voor de komende jaren zullen eerst in kaart moeten worden gebracht.

Besluit 5:

uit te spreken dat het de rol van deputaten F&B is om - naast het voeren van de administratie van diverse deputaatschappen - op te treden als controller en adviseur namens de kerken voor alle deputaatschappen.

Besluit 6:

deputaten F&B op te dragen om met bewilling van partijen als adviseur te participeren in de werkgroep VSE (vereniging voor emeritaatsvoorziening) en daarover aan de volgende synode te rapporteren.

Grond:

de werkgroep adviseert inzake de toekomstige dekking van de emeritaatsvoorziening. Het meedenken in deze materie door deputaten F&B dient de belangen van de kerken. Voorkomen moet worden dat de financiële risico's voor de kerken te veel voor rekening van een volgende generatie komen.

Besluit 7:

deputaten F&B opdracht te geven:

- a. het overleg met deputaten ondersteuning ontwikkeling gemeenten (OOG) over de aanpassing van de regeling artikel 11 KO in samenhang met de steunverlening aan projecten voor evangelisatie en gemeentestichting te beëindigen;
- b. de zelfadministrerende deputaatschappen archief en documentatie, generaal diaconaal deputaatschap en pastorale zorg aan doven en slechthorenden onder te brengen bij de niet

zelfstandig administrerende deputaatschappen en hun administraties te integreren in de financiële administratie van deputaten F&B;

- c. de mogelijkheden tot verdere automatisering van de administratie te onderzoeken en waar mogelijk door te voeren.

Gronden:

1. een bredere regeling artikel 11 KO leidt op termijn tot hogere kosten die resulteren in een hoger quotum. Indien er een aanvullende regeling nodig is, kan er vanuit de kerken een verzoek bij de synode te worden ingediend;
2. integratie betekent een vereenvoudiging van de organisatiestructuur en een efficiënter en adequater financieel beheer.

Besluit 8:

in de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden, bijlage 3 Instructie deputaten financiën en beheer de volgende nieuwe taken in te voegen (nieuw artikel 11, de huidige artikelen 11 e.v. worden hernoemd):

- a. werken aan versterking van de administratieve organisatie (AO) en de interne beheersing (IB) door het opstellen van interne regels, procesbeschrijvingen, protocollen, functiebeschrijvingen enz. en een en ander vast te leggen in een handboek AO/IB;
- b. centraal beleid uitwerken voor alle deputaatschappen voor het direct doorberekenen en tarifieren van diensten aan de kerken en dit beleid aan deputaatschappen ter implementatie op te leggen;
- c. regelen dat vanuit F&B één accountantsopdracht wordt geformuleerd voor alle deputaatschappen en dat deze wordt gegund voor maximaal drie jaar aan bij voorkeur één accountantskantoor dat wordt geselecteerd op basis van prijs/kwaliteit.

Grond:

gezien het vele geld dat gemoeid is met de deputaatschappen is een hoge standaard voor administratie, interne beheersing en accountantscontrole een vereiste.

Besluit 9:

voor de diverse deputaatschappen het budget vast te stellen zoals opgenomen in bijlage 9.3.

Besluit 10:

niet te voldoen aan het verzoek van de Gereformeerde Kerk te Assen-Peelo.

Gronden:

1. de keuze van verdeelsleutels is altijd enigszins arbitrair;
2. de omslag van landelijk naar kerken hoeft niet via dezelfde sleutel te gebeuren als de plaatselijke sleutel voor de inning. Het is in de vrijheid van elke kerkenraad om over dat laatste zelfstandig te beslissen (het quotum kan bijvoorbeeld ook via de VVB worden opgebracht).

Besluit 11:

de Gereformeerde Kerk te Nieuwerkerk aan den IJssel de besluiten en gronden inzake financiën en beheer toe te zenden.

Besluit 12:

deputaten F&B voor de periode 2012-2014 een budget te verlenen van gemiddeld € 17.500,- per jaar.

Voor de instructie van deputaten wordt verwezen naar de Huishoudelijke Regeling (bijlage 9.1) en daarin de bijlagen 2, 3 en 4.

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig J. Dekens, E.T. Doornbos, J.Th. Hendriks, S. Jonker, J.G. de Kimpe, G.J. Laan en H. Post (vz.).

Br. Post staat er kort bij stil dat het deputaatschap wel een oud deputaatschap is gezien de gemiddelde leeftijd. De twee oudsten zijn inmiddels de 70 gepasseerd en zullen afscheid nemen. Het deputaatschap bestaat nu 12 jaar en het is met dank aan God dat gezegd mag worden dat niemand om gezondheidsredenen afscheid hoeft te nemen. Uit het overleg met de Financiële Commissie van de synode kwam naar voren dat de rol van F&B soms wat dwingender zou moeten zijn.

De Financiële Commissie (FC), bij monde van br. Mars, rapporteert dat de jaarverslagen, met accountantsverklaringen, een verantwoord geheel vormen en bevestigt dat van een adequaat en zorgvuldig financieel beheer sprake is. Met betrekking tot ZHT, de TU en studiefinanciering ad art. 19 KO wordt een voorbehoud gemaakt voor 2010 omdat voor dat jaar de taak niet kon worden uitgevoerd wegens het ontbreken van de goedgekeurde jaarrekeningen met bijbehorende accountantsverslagen. De FC benadrukt dat er een uitstekende samenwerking is geweest met F&B. Op elke gestelde vraag kwam een uitgebreid antwoord.

Bij de discussie wordt aandacht gegeven aan de verhouding met de VSE en wat de verantwoordelijkheid is van de GS. Naar de maatstaven van een pensioenfonds is er bij de VSE een tekort van € 40 miljoen. Dat is niet zo maar op te lossen, maar vraagt wel aandacht. De werkgroep van de VSE, waarin de belangrijkste spelers zitting hebben, moet allerlei mogelijkheden onderzoeken en daarom zou het mooi zijn als F&B een plaats krijgt in de werkgroep. Helaas is het daar nog niet van gekomen.

Ook de toegezegde quotumverlaging, als gevolg van de verkregen rijksbijdrage voor de TU, passeert de revue. Is het wel verstandig zoveel geld terug te geven aan de kerken? Kun je niet beter een groter deel reserveren? Later weer verhogen zal op veel weerstand stuiten. Hierop reageren deputaten dat er richting de kerken verwachtingen zijn gewekt, waar moeilijk op is terug te komen.

Over het doorbelasten van reële kosten door de diverse deputaatschappen moeten goede afspraken worden gemaakt. Er moet opgepast worden voor dubbele betaling door de afnemende kerken.

Doorbelasten kan alleen gelden voor variabele kosten. Algemene taken en zaken van gezamenlijk nut gaan via het quotum. Dit alles moet goed gecommuniceerd worden. Verandering van de aanslag per lid in een aanslag per gezin of belijdend lid wordt door deputaten ontraden. De verdere ontwikkeling van F&B als controller voor de deputaatschappen moet groeien. Voor deze functie is een adequate bemensing van F&B noodzakelijk.

Besluitvorming

De besluiten 2 en 3 worden met algemene stemmen genomen. Besluit 4 wordt genomen met 33 stemmen voor, 1 tegen en 1 onthouding. Besluit 6 wordt genomen met 34 stemmen voor en 1 onthouding. De besluiten 5, 7 t/m 9 en 12 worden met algemene stemmen genomen. Tot slot wordt besluit 1 met algemene stemmen genomen.

Bij de besluiten met betrekking tot de brieven uit de kerken wordt besluit 10 genomen met 34 stemmen voor en 1 onthouding en besluit 11 met algemene stemmen.

De preses dankt deputaten (in het bijzonder de aftredende brs. J.T. Hendriks en S. Jonker): u was er aan het begin van de synode en u bent er nu vlak voor de afronding. Bij allerlei onderwerpen waren een of meer van u aanwezig. Het toont hoe u de vinger aan de pols houdt. U hebt met uw deskundigheid indruk gemaakt op de synode. U zoekt andere deputaten recht te doen, zoekt overleg met hen en weet u tegelijk verantwoordelijk voor de last die de kerken te dragen hebben. We hebben de indruk dat de financiële trein die in 1999 startte, inmiddels de gewenste snelheid heeft gekregen. We hopen dat uw opstelling zich ook in de komende jaren blijft kenmerken door zorgvuldigheid en fijngevoeligheid. Die bidden we u toe van God onze Vader.

17 juni 2011

Artikel 102

Benoeming deputaten financiën en beheer

Besluit:

op voordracht van het moderamen als deputaten financiën en beheer te benoemen:

primi:

J. Cordia	Bunschoten-Spakenburg	2017
J. Dekens	Ede	2014
E.T. Doornbos (secretaris)	Coevorden	2014
J.E. Greving	Leeuwarden	2020
J.G. de Kimpe (quaestor)	Kampen	2017
G.J. Laan (penningmeester)	Almelo	2017
J. van Leeuwen	Nijkerk	2020
H. Post (s)	Hattem	2014

secundus:

H. de Boer	Kampen
------------	--------

21 mei 2011

Artikel 103

Aanvullende steun hulpbehoevende kerken

Materiaal:

1. rapport deputaten aanvullende steun hulpbehoevende kerken (GS11);
2. brief van de PS Overijssel, d.d. 19 oktober 2010, waarin gevraagd wordt dat deputaten GS11 gehouden worden aan het zuiver piramidale systeem.

Besluit 1:

deputaten decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten aanvullende steun hulpbehoevende kerken te benoemen.

Grond:

op dit moment is nog te weinig ervaring opgedaan met het benodigde instrumentarium voor het toekennen van aanvullende steun aan particuliere synoden om de taak van dit deputaatschap over te dragen aan deputaten F&B; bovendien hebben nog niet alle PS-en hun regelingen aangepast of instemming betuigd met de in gang gezette ontwikkeling.

Besluit 3:

aan het verzoek van de PS-Overijssel niet te voldoen.

Grond:

deputaten GS11 hanteren reeds in hun instructie en in de op grond daarvan opgestelde criteria het piramidale stelsel door aan de hulpbehoevende classis een eigen quotum van minimaal € 2,25 (periode 2009-2011) per ziel op te leggen en uit te spreken, dat het classis-quotum in principe hoger dient te zijn dan het PS-quotum, tenzij in onderling overleg tussen classis en PS anders besloten wordt. Daarmee voldoen deputaten GS11 aan de wens van de PS Overijssel dat "het zwaartepunt van de bijdragen blijft liggen dicht bij de basis, te weten de plaatselijke hulpbehoevende kerk en haar classis."

Deputaten GS11 hebben terecht als voorwaarde voor aanvullende steun uit de landelijke GS11-kas gesteld, dat voor alle PS-en de gemiddelde eigen bijdrage minimaal € 4,50 (periode 2009-2011) per ziel dient te zijn, om op dit punt ongelijkheid binnen de verschillende PS-ressorten te voorkomen.

Besluit 4:

voor deputaten GS11 de instructie vast te stellen zoals opgenomen in bijlage 9.4:

Besluit 5:

deputaten een budget te verlenen van € 45.000,-- per jaar, waarvan € 41.000,-- is bestemd voor het doen van uitkeringen.

Bespreking

Van deputaten zijn aanwezig P. Akkerman, ds. A.G. Bruijn, B. Judels, ds. L.E. Leeftink, M. Nieuwlaat, K. Oosterheert en ds. W. Tiekstra (vz.). Daarnaast is van F&B aanwezig G.J. Laan.

Deputaten, bij monde van ds. Tiekstra, zien met dankbaarheid terug op de afgelopen drie jaren. GS11 is een jong deputaatschap, waarvan de leden zich niet onbetuigd lieten. Hoofdmoot van het werk was het formuleren van criteria. Daarvoor is overleg geweest met PS-deputaten ad art. 11 KO uit het land op een werkconferentie. Bij lid 4 van de instructie is het woord "gemiddeld" ingevoerd om misverstanden te voorkomen, zoals uit de reactie van de PS van Overijssel is gebleken.

Het voorgestelde budget voor de komende jaren wordt op voorstel van F&B verlaagd, omdat uit de voorgaande periode nog voldoende reserves over zijn.

De deputaten Nieuwlaat en Leeftink verduidelijken het piramidale stelsel via een rekenvoorbeeld en beschrijven tevens het verschil van inzicht tussen de PS Overijssel en deputaten ter zake. De bedoeling van een piramidale stelsel is dat de eerst betrokkenen de zwaarste lasten dragen. Ze maken duidelijk dat in het standpunt van Overijssel de lasten voor het kerkverband niet goed verdeeld worden. Relatief "rijke PS-en" kunnen zo hun lasten afwentelen op het landelijke kerkverband. GS 11 is door de vorige synode in het leven geroepen, onder meer omdat een aantal zgn. "ASE-projecten" (nu: OOG/Gemeentestichting) werd beëindigd. Het gaat dan om het in stand houden van een predikantsplaats.

In de vergadering blijken twijfels over het nut van GS11. In de afgelopen drie jaar is er geen beroep op gedaan. Ook mag het niet zo zijn dat men lasten die zelf gedragen kunnen worden op de landelijke kas afwentelt. De voorliggende regeling kent een open einde en is zo niet beheersbaar. De lat ligt te laag. De regio heeft een eigen verantwoordelijkheid. Het voorgestelde gemiddelde van € 4,50 per ziel wordt via een amendement van br. Mars en ds. Ophoff verhoogd naar € 6,00. (voor 26, tegen 1, onthouding 8) Wat de gevolgen zullen zijn bij invoering van een nieuwe KO is nog onduidelijk. Daar kan niet op worden vooruitgelopen.

Bij de stemming wordt besluit 3 aanvaard met 30 stemmen voor en 5 onthoudingen. De overige besluiten worden met algemene stemmen genomen.

De preses dankt deputaten: u bent een betrekkelijk nieuw deputaatschap. Dat betekent dat er een aantal beleidsmatige knopen moest worden doorgelicht die de verhouding tot de PS-en en de afstemming met andere deputaatschappen raken. Daarmee is een begin gemaakt. Maar we zijn er nog niet. Ik denk aan de afstemming met OOG/Gemeentestichting. Voor het vervolg wensen we u de wijsheid van de Here toe.

Artikel 104*Benoeming deputaten GS 11***Besluit:**

op voorstel van het moderamen als deputaten GS11 te benoemen:

P. Akkerman	's Gravenhage	2017
A.G. Bruijn	Uithuizen	2017
B. Judels	Rijnsburg	2017
L.E. Leeftink	Assen	2017
J.J. Nieuwenhuis	De Bilt	2017
M. Nieuwlaat	Nuenen	2017
K. Oosterheert	Uitwellingerga	2017
J. Schuller	Bennekom	2017
W. Tiekstra (s)	Berkel en Rodenrijs	2017

Er wordt op gewezen dat ieder in 2017 aftreedt. Is dat wel wenselijk en moet er geen rooster van beurtelings aftreden komen? Het antwoord luidt dat deputaten allen tegelijk in 2008 zijn benoemd. Tevens is GS11 een tijdelijk deputaatschap, waarvan op termijn de werkzaamheden binnen F&B zullen worden ingepast. Beurtelings aftreden is daarom niet noodzakelijk.

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 10 Slothandelingen

18 juni 2011

Artikel 105

Censuur naar art. 48 KO

Geen van de broeders vraagt hierbij het woord. De preses spreekt van een memorabel moment. Hij is erkentelijk voor de goede samenwerking en voor de eensgezindheid in bespreking en besluitvorming.

13 september 2012

Artikel 105A

Censuur naar art. 48 KO

Hierbij worden geen opmerkingen gemaakt.

17 juni 2011

Artikel 106

Besluiten met plaatselijk effect

Het moderamen stelt voor om geen lijst vast te stellen van besluiten die plaatselijk effectuering behoeven. In plaats daarvan zal het moderamen zorgen voor een overzicht dat kerkenraden attendeert op besluiten die mogelijk voor hen van belang kunnen zijn. De synode gaat hiermee akkoord.

24 juni 2011

Artikel 107

Data vervolgzittingen

Voor de vervolgzittingen van de synode worden de data 1, 2, 8 en 9 juni 2012 gereserveerd. In de week van 11 tot 14 september 2012 hoopt de synode de herziening van de kerkorde af te ronden.

24 juni 2011

Artikel 108

Samenroepende kerk volgende synode

Het moderamen vraagt en verkrijgt machtiging om dit te regelen. Langs deze weg word naderhand de kerk te Ede-Zuid aangewezen als samenroepende kerken voor de generale synode van 2014.

24 juni 2011

Artikel 109

Evaluatie GS

Door alle synodeleden is een enquêteformulier ingevuld. Uit de resultaten valt het volgende op te maken.
Vorbereiding.

Ordering stukken, kwaliteit en behapbaarheid van de stukken scoorde 86% of hoger. Het werk voor de synode besloeg het grootste deel van ieders werkweek. Veelal kreeg men vrijstelling van kerkenwerk in eigen gemeente.

Opstart.

Over de informatieve zittingen was slechts 28% tevreden, vrijdag en zaterdag scoorden als vergaderdagen 35%, de bezinningsdag werd door 50% als nuttig ervaren, het vergaderen gedurende drie dagdelen op vrijdag scoorde 53%, de ontvangen instructie werd door 67% positief beoordeeld en vergaderen in het voorjaar door 89%.

Vergaderorde.

Als hoofdlijn valt op te merken dat er teveel amendementen worden voorgesteld (zegt 61% van de afgevaardigden) terwijl er ook gezegd wordt dat de rapporten en voorstellen van deputaten van goede kwaliteit zijn (83%). Het werken in commissies is als zinvol ervaren (83%), De buitenlandweek scoorde 81%. Het moderamen heeft goede leiding gegeven (86%) en de vergadervolgorde is goed (69%). De TU is adequaat behandeld (75%) evenals het onderwerp kerkelijke eenheid (69%) en buitenlandse kerken (75%). Voor 50% van de synodeleden is de looptijd van de synode te lang.

Logistiek en ondersteuning.

Griffie en secretariaat krijgen het rapportcijfer 10, evenals het eten. De vergaderfaciliteit scoorde 56%; maar slechts 33% stelt dat er voldoende gebruik is gemaakt van adviseurs.

Sfeer.

Alles scoorde ruim boven de 50%, zelfs de bereidheid om eventueel opnieuw afgevaardigd te worden (58%). Het geestelijk gehalte kreeg 83%, gesprekston 92%, teamvorming 69% en bereidheid naar elkaar te luisteren 92%.

Externe communicatie.

De website scoort 69%, verslaggeving door het ND 61% en de verslagen in de kerkelijke bladen 69%.

Bespreking

Opgemerkt wordt dat de wijze van vergaderen en bespreken niet ieder goed ligt. Ook wordt het jammer gevonden dat, op formele gronden, soms niet diep inhoudelijk gediscussieerd kan worden, terwijl het de kerken wel bezighoudt en deze geholpen zouden worden met een inhoudelijke uitspraak. Waarom kan een synode haar nek niet uitsteken? Verder wordt soms ook een kloof ervaren tussen de inhoud van een rapport en de uiteindelijke besluittekst. Voorgesteld wordt om elk jaar als synode te vergaderen en dan telkens een derde deel van de afgevaardigden te vervangen. Tot slot brengt br. Mars dank aan het moderamen en overhandigt hij een beeldje dat het verbinden van mensen voorstelt. Het moderamen krijgt een staand applaus.

13 september 2012

Artikel 109A

Algemene rondvraag

Hiervan wordt geen gebruik gemaakt.

24 juni 2011

Artikel 110

Ontvangst door gemeentebestuur

Op vrijdag 24 juni werden de leden van de generale synode van Harderwijk 2011 ontvangen op het gemeentehuis door burgemeester drs. J.C.G.M. Berends (CDA) en wethouder P. Teeninga (CU). Het was een heel plezierige en geanimeerde ontmoeting. De burgemeester zette zijn stad in woord en beeld gloedvol neer als open, ontspannen en ondernemend. De wethouder ging in op het werk van de synode. De preses van de synode hield onderstaande toespraak:

“IN DE SAMENLEVING”

Hartelijk dank voor uw uitnodiging om hier te komen. Graag gaven we daaraan gehoor. Uw aanwezigheid en toespraak tijdens onze eerste vergaderdag is door ons op hoge prijs gesteld. U wees op de bijdrage van Harderwijk aan het algemeen belang de eeuwen door als Hanzebolwerk, universiteitsstad, garnizoensplaats, visserijhaven en toeristisch oord.

Tot onze schaamte moeten we u zeggen dat Harderwijk voor ons als synode vooral de plaats is waar de Petrakerk staat en waar wij door gastvrije mensen (visitekaartjes van uw stad!) verzorgd en opgevangen worden. Heel veel meer dan de snelste weg naar de kerk (of zo nodig een omleidingsroute) zien we deze maanden niet van Harderwijk. We zijn hier om te vergaderen. Daarom zijn we blij vandaag door u ontvangen te worden en op die manier met de stad in aanraking te komen. En aan sightseeing in Harderwijk hopen we ook nog zeker iets te doen. Want u bent natuurlijk niet voor niets trots op uw stad. Hebben wij als synode de samenleving iets te bieden? Ik zou kunnen wijzen op theologische bezinning en diaconale hulp vanuit onze kerken. Op de geestelijke verzorging in krijgsmacht, zorg en bij justitie. Maar ik richt me vandaag liever op wat onze *kerkelijke* ‘core-business’ is. Laat me u mogen vertellen wat wij voor mensen zijn en wat u van ons mag verwachten.

Onze samenleving

Er is veel waarvoor wij dankbaar zijn in het Nederland van vandaag. We denken aan vrijheid en recht, zorg en onderwijs, welvaart en welzijn die zich alle op een hoog niveau bevinden in ons land. Maar we signaleren ook schaduwzijden.

Onze samenleving kent veel mensen die voor het publieke leven een diepere samenhang en een stimulerend zinsverband missen. We calculeren en consumeren, we rekenen naar onszelf toe en willen genieten, maar waar vind je rust? Waar is vrede? Wat bezielt ons nog?

Het optimistisch getoonzette maakbaarheidsdenken van de tweede helft van de vorige eeuw heeft in onze tijd plaatsgemaakt voor angst vanwege verschijnselen die groter zijn dan wijzelf en die we als een regelrechte bedreiging ervaren: er is meer tussen hemel en aarde dan wij beheersen of bestuderen kunnen. Aardbevingen, tsunami's, tornado's en terreur laten zien hoe kwetsbaar zelfs de machtigste samenlevingen (Japan, Amerika en Rusland) zijn.

Een ongebreideld marktdenken en het nastreven van eigenbelang heeft de economie tot centrale waarde gemaakt en het leven vermaterialiseerd. Door doelmatigheidsoverwegingen, bezuinigingsdrang en concurrentiebelangen zijn we opgezadeld met een schaalvergroting waarin we de menselijke maat zijn kwijtgeraakt. Bonuscultuur, stress en burn-out, steeds armer wordende armen (dichtbij en ver weg), verharding van onderlinge en internationale verhoudingen vanuit onderbuikgevoelens, het zijn verschijnselen die iedereen kent.

Vermaak en genot stellen de menselijke emotie centraal. Ze stimuleren ons alle schroom af te leggen en jagen ons tot over de grenzen van respect en van wat heilig en betamelijk is heen.

In deze samenleving hebben we als kerk onze plek. En het moet toegegeven worden: wij zijn niet altijd de contrasterende gemeenschap geweest die we zouden moeten zijn. Wij hebben kwade tendensen beslist niet altijd doorzien en weerstaan. Meer dan ons lief is hebben we ons mee laten slepen en deden en doen we ijverig mee.

Geloof

Maar er is in de kerk méér dan alleen wat mensen aandragen. Als protestantse kerken zijn we kerken van het Woord. We aanvaarden de Bijbel als het Woord van God, waaruit en waarnaar we willen leven, als het moet tegen de meerderheid in. Van oudsher zijn er vanuit dit Woord drie kernen in wat de kerk aan nieuwe generaties wil overbrengen: geloof, gebod en gebed.

Allereerst dat *geloof*. Hoogste Heer en Koning van heel de wereld is de drie-enige God: Vader, Zoon en Heilige Geest. In deze God is een volheid van leven en samenleven, van liefde tussen de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Deze God toonde zijn liefde in het geven van zijn enige Zoon voor ons, zondaren. Hij wil dat zijn liefde doorwerkt in ons als mensen.

De wereld waarin we leven en samenleven is geen slecht of vijandig gebied. God zelf is haar Schepper. In onze bijdrage aan wetenschap en techniek en aan politiek en arbeid willen we dat honoreren. Het betekent tegelijk dat we in al die dingen niet om onze God heen willen. Aan Hem en zijn werk voorbijgaan, beleven wij niet als neutraal of objectief, maar als brutaal.

We belijden onze God als Schepper van alle mensen. Hij deed ons allen voortkomen uit de ene Adam. Dat verbiedt alle discriminatie en eist respect ook voor kwetsbaar, gehandicapt, ontheemd en ongeborn leven. God schiep ons met een bestemming: om Hem te kennen, Hem lief te hebben en in ons handelen naar Hem te verwijzen. Hij wil dat elk mens volop de ruimte krijgt om Hem te dienen zonder daartoe op welke wijze ook - direct of indirect - gedwongen te worden.

Hij schiep onze seksualiteit. Hij stelde het huwelijk in tussen één man en één vrouw. Hij droeg ons op trouw en respectvol met elkaar om te gaan. De apostel Paulus gaf in de kerk aan vrouwen de taak om te laten zien dat ons allen tegenover de Here eerbied en stilte past en een houding waarin we ons door de Here laten gezeggen. En hij gaf mannen in de kerk de taak om niet de macho uit te hangen of eigen status en positie te misbruiken maar om juist aan iedereen te laten zien wat echte liefde is, de liefde van Christus. Wij belijden de Zoon van God als de Verlosser op wie wij *allen* zijn aangewezen. De schuld en het bederf zitten veel dieper in mens en wereld dan door mensenhanden - en ook door de arm van de overheid - is op te lossen. God zelf moet ingrijpen. Hij alleen brengt de verzoening en het heil waarnaar zijn schepping smacht. Niet alleen anderen, ook wijzelf dragen schuld en bederf in ons. Ons passen daarom geen keiharde afreken- en claimcultuur, maar liefde en recht, nederigheid, dienstbetoon en vrijgevigheid. En we kunnen ons dingen onzeggen omdat wij leven voor méér dan dit aards bestaan. Wij hebben immers een Heiland die is opgestaan uit de dood en in de hemel troont.

Wij geloven in de Heilige Geest die ons bezielt en echt mens doet zijn. Geen zombie, maar mens met een eigen verantwoordelijkheid onder Gods bewind. Mens, niet als eenling maar in verbondenheid: de Geest verbindt ons aan God en aan elkaar, in verschillende verbanden, op verschillende niveaus. Hij doet ons investeren in relaties. Hij leert ons wat we voor onszelf wensen ook aan anderen te gunnen. En Hij maakt ons trouw en betrouwbaar, deugden waar onze argwanende en hypende samenleving naar snakt.

Wij geloven dat de drie-enige God de wereld schiep, de geschiedenis regeert en eens alle mensen zal oordelen. Iedereen zal zich hebben te verantwoorden: ook wie in deze wereld de dans weten te ontspringen. Er wordt recht gedaan. Een realiteit die ook voor de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht in onze wereld van betekenis is.

Gebod

Naast het geloof is er het *gebod*. In onze gereformeerde liturgie kennen we op zondagmorgen de lezing van de tien geboden van God. Dat is geen willekeurige verzameling regels. Ze zijn direct van God afkomstig. Het zijn ook geen regels die zich beperken tot de persoonlijke levensheiliging. Ze ontdekken ons aan onze schuld. Ze wijzen ons de weg van de christelijke dankbaarheid. En daarnaast hebben ze naar onze overtuiging ook een publieke functie. Ze bevatten Gods wil voor een compleet volk dat na zijn bevrijding uit het slavenkamp Egypte op weg is naar het beloofde land. Het zijn geboden die zich richten op het samenleven in een land waar vreemdelingen wonen en waar ook personeel en vee recht op rust en vrede hebben.

Het zijn tegelijk geboden die ons klein houden. Er worden ons vreselijke dingen als moord, overspel en diefstal verboden. Kennelijk is dat expliciete verbod nodig en zitten zulke ernstige zonden ons in het bloed. Dat is een ontvucherende constatering. Maar wie van tijd tot tijd hoort wat in de wereld en zelfs binnen de kerk zo nu en dan uitbreekt in moord en doodslag, in hebzucht en zelfverrijking, in manipulatie en seksueel misbruik, herkent het en realiseert zich dat maar niemand een te rooskleurig beeld van ons als mensen moet hebben.

De Here Jezus leerde ons in de Bergrede dat deze geboden heel diep gaan. Ze verbieden ons om anderen met grove taal weg te zetten of verkeerde dingen zelfs maar te begeren. Ze verbieden ons ook om met geweld onze heilsstaat te vestigen. We zijn juist geroepen tot bescherming van wat kwetsbaar is en van wie geen helper heeft. Wat God gebiedt is: *liefde* tot Hem en tot onze naaste, zelfs als dat onze vijand is. Zó vervullen we zijn wet.

Wij geloven dat wij dat niet op eigen kracht kunnen. We zijn nog niet volmaakt en grijpen daar ook niet radicaal op vooruit. Deze houding onderscheidt ons van allerlei vormen van fundamentalisme. We zijn nog onderweg. En onderweg hebben we elke dag weer vergeving in Christus' bloed en vernieuwing door zijn Geest nodig.

Gebod

Naast geloof en gebod is er ook nog het *gebed*. Biddende mensen zijn nederige mensen. Het zijn ook mensen met een brede blik. Ik denk aan het Onzevader, dat Christus ons leerde. Een gebed waarin we ons als kinderen richten tot God en waarin tegelijk de hele wereld binnen ons blikveld komt. We bidden om de komst van Gods bevrijdende rijk, om gehoorzaamheid aan Gods wil 'die alleen goed is' (HC antw. 124) op heel de aarde. En we bidden om dagelijks brood voor iedereen, om een leven vol vergeving: vergeving die wordt ontvangen en die wordt geschonken. En we bidden om verlossing uit de greep van de duivel. Vanuit een wereld vol persoonlijke schuld en internationaal onrecht, en ook een wereld waarin mensen lijden en het milieu niet juicht voor God maar tot Hem schreeuwt, zien we uit naar en bidden we om de volkomen bevrijding van Gods schepping.

Christus leert ons bidden voor *alle mensen*. Ook voor overheden, zoals de apostel Paulus ons met zoveel woorden opdraagt. Kerk en overheid delen veel, maar verschillen ook van elkaar in aard en in intenties. In de Bijbel zien we zelfs een haat-liefde-relatie zich aftekenen. Beide, kerk en overheid, staan onder God als hoogste Heer. Maar ze vallen niet samen. Christus vergadert zich een gemeente *uit* alle stam en volk en natie. Dat maakt gelovigen als burgers van een hemels rijk tot 'vreemdelingen in de diaspora'. We zien in de Bijbel hoe de kerk profetisch-kritisch staat tegenover de overheid en hoe de kerk lijden van de kant van volk en natie kan ondervinden (Psalm 2; Openb. 13). Maar dat alles neemt niet weg dat Christus ook gebruik maakt van de dienst van onze overheden. En dat die zich verzekerd mogen weten van ons respect, ons belastinggeld en ons gebed om vrede voor stad en land. Wij bidden voor u.

Laat me mogen eindigen met het uitspreken van de hoop dat we ons als orthodoxe kerken en christenen ook in de samenleving gedragen naar wat we geloven. En dat u als overheid dat dankbaar kunt opmerken. Wees in uw boeiende en belangrijke werk Gode bevolen!

24 juni 2011

Artikel 111

Slotbijeenkomst

Hierbij waren behalve de synodeleden een groot aantal vrouwen van de afgevaardigden aanwezig evenals de gastgezinnen en helpers uit de gemeente te Harderwijk. Preses Niemeijer hield zijn slottoespraak:

“GEREFORMEERDE KERK ZIJN IN 2011”

Het zou vanavond de sluiting zijn, volgens de oorspronkelijke planning. Dat is het niet geworden. Volgend jaar hopen we verder te vergaderen en dan moet o.a. ons grootste dossier nog aan de orde komen: de herziene kerkorde.

Is het teleurstellend dat we ons werk nog niet hebben kunnen afronden? Ik denk het niet. Het was nu eenmaal nodig om de kerken de ruimte te geven die hun was toegezegd en die hun toekomst om te reageren op de zogenaamde Werkorde. Dat recht van de kerken is een groot goed, waarvoor we als synodeleden graag wat overhebben.

We hadden heel de Werkorde kunnen doorschuiven naar de volgende synode. Dat hebben we niet gedaan. Hij stond immers op onze agenda. Bovendien heeft de komende synode ook zonder de eerste lezing van de Werkorde al meer dan genoeg op haar bordje. Ik denk aan de voorstellen die op haar tafel kunnen komen te liggen over onderwerpen als de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken, het Man/Vrouw-dossier en het nieuwe Liedboek. Op die gebieden waren wij maar een ‘tussenstation’. Een schakeltje in een heel proces.

Dat geldt in feite trouwens alle synodes. Ze vormen niet meer dan een fase in een doorgaande ontwikkeling. Het leven in kerk en samenleving staat immers niet stil. De Bijbel gebruikt metaforen als een zaad dat ontkiemt, een weg die wordt afgelegd, een lichaam dat groeit.

Die voortgaande ontwikkeling is goed. Iedereen is blij als hij ziet hoe gewassen uitlopen, mensen groeien, en een weg steeds verder wordt afgelegd. Dat geldt ook in de kerk. Het zou niet best zijn als we stil bleven staan of in oude vormen verstarde raakten. Een kerk die leeft, ontwikkelt zich en staat in een voortdurende uitwisseling met haar omgeving. We hebben geprobeerd besluiten te nemen die de kerken stimuleren in hun verantwoordelijkheid.

Ontwikkelingen

Er zijn ook andere ontwikkelingen, die niet zonder meer positief zijn - er is zelfs een dynamiek ten kwade om ons heen en in onszelf. We worden geplaagd door vragen die we niet kunnen ontkennen of negeren en die we ook niet met een enkel machtswoord onder controle krijgen. Of we willen of niet, we hebben ermee te maken en we moeten onze reactie bepalen.

Om maar eens een paar van die gegevenheden te noemen:

1. Onze samenleving is haar christelijke uiterlijk veelszins kwijt. Het christelijk geluid klinkt niet meer vanzelf. Het volksdeel dat het laat horen, is klein geworden. Daarmee rust op ons een des te zwaardere verantwoordelijkheid om ons aan het publieke debat niet te onttrekken.
2. Konden kerken vroeger ongestoord hun eigen zaken afhandelen, tegenwoordig kunnen kerkenraden voor de rechter worden gedaagd of publiek in de media worden neergesabeld of er melden zich demonstranten die eisen dat hun de hostie wordt uitgereikt. Dat vergt ook binnen de kerken heel zorgvuldig opereren.
3. Ontzag voor instituties, traditie en autoriteit is nagenoeg verdwenen. Als iemand wordt gewezen op een afspraak of een confessionele uitspraak is de reactie vaak niet: ‘fijn om te horen, ik heb weer wat geleerd’, maar veeleer: ‘staat dat er echt? Daar ben ik het dan niet mee eens!’ Dan zul je door je *verhaal* moeten overtuigen. Een stoere uitspraak alleen helpt niet!
4. Door de manier waarop ons leven is opengebroken, kunnen we ons niet meer afsluiten voor of afzonderen van dingen die ons onwelgevallig zijn. Via de nieuwe media spoelt het over ons heen. Onze kinderen en jongeren, onze broeders en zusters, onze burens en collega’s plaatsen ons voor vragen die we misschien wel zouden willen ontlopen, maar die wel op ons afkomen. Dat vraagt om bezinning en reactie op zaken waar je zelf wellicht niet zoveel trek in hebt.
5. Er wordt bij ons met veel inzet veel goed werk gedaan. Er is geen enkele reden voor geschamper. Tegelijk stuiten we door de omvang van onze instellingen en hun gebrek aan uitdaging en carrièreperspectief ook op grenzen. Het is moeilijk om talent blijvend te binden. Soms moeten we eerlijk toegeven dat wat in de eigen kring met de mantel der liefde bedekt kan worden, in de publieke samenleving keihard door de mand valt. Het wordt voor kleine instellingen steeds moeilijker om aan terechte kwaliteitseisen op eigen kracht te voldoen. Wat je extern-diaconaal zou willen, is soms alleen mogelijk in een groter verband. Dan heb je samenwerking met anderen nodig om dingen van de grond te krijgen of in de lucht te houden.
6. De grenzen van onze kerken zijn niet meer zo helder en scherp afgebakend. Ze zijn in een historisch proces tot stand gekomen. Maar als je vandaag de kerkelijke kaart op basis van thema’s nieuw zou opmaken, zouden de grenzen waarschijnlijk heel anders lopen. In eigen kerken komen opvattingen van elders voor, terwijl de eigen confessionele overtuiging ook elders in ruime of mindere mate aanwezig is. Dat biedt herkenning over kerkgrenzen heen, en het maakt ons bescheiden in wat we pretenderen over eigen positie en stellingname.

Je kunt lastige ontwikkelingen betreuren, daarmee zijn ze niet weg of onschadelijk gemaakt. Vreemd zijn ze ook niet: ons is nooit een kalme en onaangevochten reis beloofd. De trends die ik signaleerde hebben trouwens ook een positieve keerzijde. Jakobus zou het beproevingen noemen waarmee we blij moeten zijn omdat ze ons tot volharding dringen. Ze bewaren ons voor verstarring en geestelijke routine. Ze louteren ons. Ze werpen ons terug op dat waar het eigenlijk om gaat. Of liever op Hem om wie het gaat, onze Here Zelf. Ze dagen ons uit om onze maatschappelijke verantwoordelijkheid te doordenken, om adequate wegen te zoeken in de verbreiding van het evangelie en de bouw van de kerk en om de Theologische Universiteit aan te sporen zich te blijven ontwikkelen teneinde de kerken met haar werk te dienen. Als het goed is, stellen we er als kerken een eer in om voor hedendaagse vragen en ontwikkelingen niet weg te lopen, maar ze vanuit de Schrift te benaderen. Vanuit de Schrift, ja. Want wij zijn zwak en allesbehalve immuun voor zonde en verval, maar we hebben in de situatie van dit moment een Heer en een kracht aan onze zijde die alles overtreft. Onze Heer regeert over alle tijden en Hij gaf ons zijn Woord dat een woord is voor alle tijden, ook voor de onze. Met dat Woord hebben we een betrouwbaar houvast en kompas.

Uitdagingen

Een synode is geen kerkenraad. Een synode heeft veel bestuurlijk en organisatorisch werk, dat niet altijd even aansprekend of mediageniek is. Dat realiseerde ik me iedere keer als ik me voorbereidde op het weekjournaal¹. Best lastig om uit vaak heel zakelijke en gedetailleerde discussies iets te halen dat interessant was. Maar hoe bestuurlijk synodewerk vaak ook is, ook hier merken we natuurlijk de zojuist aangeduide geestelijke ontwikkelingen. Op tal van terreinen. Je kunt hoge idealen hebben over eenheid binnen de kerk, maar ethische en liturgische uniformiteit laat zich niet met machtswoorden afdwingen. De samenleving is ontkerkend: daar zal je als kerken op moeten reageren. Wat kun je daarin zelf als kerken? Kun je ook zonder dat er kerkelijke eenheid is, via netwerken iets samen met anderen doen? Wat dan en hoe dan? Welke taak zie je voor de gereformeerde theologie in het doordenken van vragen en vraagstukken die op je afkomen van buitenaf en van binnenuit?

We kregen als synode met de zojuist genoemde maatschappelijke ontwikkelingen te maken bij onderwerpen als de Theologische Universiteit, de zogenaamde Nationale Synode, de liturgische regelgeving, het Man/Vrouw-dossier, de competenties die we van predikanten verwachten, de diaconale hulp voor en missionaire benadering van mensen in onze samenleving, en ook bij de vraag hoe we in de wereld van vandaag het bijbelse huwelijk meer recht kunnen doen dan in het huidige burgerlijk huwelijk. Allemaal thema's waarover binnen de kerken verschillend gedacht wordt. De een vindt dat je als gereformeerde bepaalde vragen niet eens mag stellen, een ander weet al op voorhand dat een echt gereformeerd antwoord als veel te bekrompen en ouderwets natuurlijk nooit kan voldoen. Als synode hopen we op adequate antwoorden!

Als lid van een synode ontkom je er niet aan om in allerlei zaken bewust positie te kiezen. Je stemt vóór het een en tégen het ander. Belangrijk is dan dat je als synodelid wel merkt dat ook wie anders stemt dan jijzelf, aanspreekbaar is op de belofte, aan het begin van de synode, dat we ons werk zouden doen in onderworpenheid aan het Woord van God en in gebondenheid aan de belijdenis van de kerk. Je merkte ook bij alle leden van de synode dat ze hart hadden voor de Here en de kerk en bewogenheid om de kinderen en mensen van God, die zij in nood zagen. We keken niet allemaal dezelfde kant uit, maar samen keken we wel 360 graden om ons heen en kwam het totaal van de kerken in het blikveld.

Laat me een paar onderwerpen van deze synode aparte aandacht mogen geven.

Nationale synode

Als eerste de zogenaamde Nationale Synode. Als groot bezwaar ertegen werd aangevoerd dat de kerken via deelname eraan een andere weg van kerkelijke eenheid zouden zoeken dan we tot dusver gingen. De gedachte bestond dat we als kerken via de Nationale Synode eenheid zouden zoeken met kerken met wie we onmogelijk één kunnen zijn en we zouden dat dan doen op basis van een Credo dat lang zoveel niet zegt als bijvoorbeeld de Geloofsbelijdenis van Nicea. Als je er zó naar kijkt, kan het niet verbazen dat er kritiek loskomt op het meedoen aan een dergelijk initiatief. Maar deputaten maakten ons in een nadere verantwoording duidelijk dat het niet om een *synode* ging, maar om een particulier initiatief. We besloten ook niet tot een synodale afvaardiging, maar gaven deputaten opdracht om met inachtneming van de eigen identiteit en verantwoordelijkheid van onze kerken aan een eventueel vervolg met een 'delegatie' deel te nemen die door *deputaten* wordt samengesteld. Deputaten vertelden verder dat het Credo van de Nationale Synode beslist niet iets is dat in de plaats komt van of op één hoogte komt met onze belijdenisgeschriften. Het is slechts een algemeen basisdocument voor een activiteit van een tamelijk

---

¹ Het weekjournaal verscheen iedere zaterdagavond dat de synode plenair vergaderde, op www.opkijken.nl.

breed geschakeerde verzameling kerken en christenen. Ook al hebben de organisatoren van de Nationale Synode het met hun initiatief wel beoogd, onze deputaten hebben niet meegedaan - en ze gaan dat ook in de toekomst niet doen - met het doel om langs deze weg kerkelijke eenheid te zoeken of uit te stralen. Daarvoor zijn de deelnemers veel te divers. En zijn er ook teveel zaken waarover door zo'n brede kring niet gezamenlijk gesproken kan worden. Daaraan moet je deelname aan zo'n particuliere onderneming dan ook niet afmeten. Maar ook als een schriftuurlijk verantwoorde eenheid niet aan de orde of te bereiken is, kun je volgens de deputaten - en ze worden daarin gesteund door de synode - nog wel in netwerken participeren of met andere christenen op punten dingen gezamenlijk doen richting de overheid en de samenleving van nu. Wat gaat ervan uit als we ons onttrekken aan een noodzakelijk getuigenis over mens en wereld, duurzaamheid en godsdienstvrijheid, dat zich onderscheidt van wat andere religies of libertijnen of populisten zeggen? Maakt de kerkelijke verdeeldheid het echt onmogelijk om op bepaalde punten je stem gezamenlijk te laten horen als christelijke minderheid in het seculiere Nederland van vandaag? De synode gaf deputaten de opdracht dat als ze weer een delegatie naar een Nationale Synode zenden, die delegatie daar het katholiek-gereformeerde belijden heeft in te brengen. Wie weet wat God daaruit nog eens groeien laat...

Theologische Universiteit

Vervolgens: binnen onze kerken en in buitenlandse zusterkerken heerst zorg over de Theologische Universiteit: wordt daar recht gedaan aan het gezag van de Schrift? Met name de benoeming van een docent riep veel kritiek op. Hoewel er op de synode geen bezwaarschrift lag tegen het handelen van de Raad van Toezicht inzake die benoeming, heeft de synode aan deputaten gevraagd om van hun beleid in dezen expliciet verantwoording af te leggen. Kampen zelf wilde dat ook. Want trouw aan de Schrift en confessionele betrouwbaarheid worden daar als cruciaal gezien. De kerken mogen op dat punt hom of kuit vragen. Des te dankbaarder zijn we dat we als synode deputaten decharge konden verlenen. Duidelijk werd dat men in Kampen de discussie met andere theologen niet schuwte en serieus op de opvattingen van anderen wil ingaan. Men kan over bepaalde opvattingen en manieren van werken die daarbij gekozen zijn discussiëren, het verwijt van schriftkritiek is ongegrond. Onze docenten willen gereformeerd zijn. Zoals iedereen kan constateren die hun artikelen en boeken zorgvuldig leest. De synode bleek bereid om zich komend jaar te buigen over de vraag hoe de Universiteit zich verder kan profileren en kan ontwikkelen als gereformeerde instelling ten dienste van het evangelie.

Contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken

Het derde onderwerp dat ik apart noem is het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK). Daar wordt in binnen- en buitenland met zorg naar gekeken vanwege het schriftverstaan dat ten grondslag ligt aan het besluit van de NGK over vrouwelijke ouderlingen en predikanten en vanwege de omgang van de NGK met binding aan en afwijking van de belijdenis. Die thema's zijn dan ook onderwerp van serieus gesprek. Deputaten legden in hun rapportage verantwoording af van de wijze waarop ze over deze obstakels voor kerkelijke eenheid spreken met de deputaten van de NGK. In hun rapport laten ze zien hoe ze daarin recht willen doen aan Schrift en belijdenis. En ze melden dat ze met de leden van de Nederlands Gereformeerde Commissie voor Contact en Samenspreking verder gekomen zijn op deze punten. We hopen dat wat deputaten samen bereikten, wordt voortgezet en in de plaatselijke kerken zal landen en tot meer eensgezindheid leidt. We hadden de bespreking van de gemeenschappelijk vastgestelde deputatennota's over 'schriftverstaan' en 'binding aan de belijdenis' bewust gepland in de zogenaamde buitenlandweek. Dan konden de kritische kerken uit het buitenland zien hoe wij over deze thema's spreken en daaraan ook zelf bijdragen. Jammer dat er van hun kant amper inbreng geleverd werd.

Man/Vrouw

Met spanning werd ook uitgekeken naar de voortgang van de bezinning rond het onderwerp 'man en vrouw in de kerk'. De synode van 2005 gaf opdracht tot inventarisatie van concreet levende vragen binnen de kerken over dit onderwerp en tot een plan van aanpak voor een schriftuurlijk antwoord. In 2008 werd een traject uitgezet dat zich richtte op wetenschappelijke studie, binnenkerkelijke bezinning en het beantwoorden van praktische vragen. Wat die laatste betreft valt te denken aan de nieuwe kerkorde: wat zetten we daarin over deze zaak? Vanuit gemeentestichtingsprojecten en in onze relaties met andere kerken in binnen- en buitenland is de zaak van de vrouw in het ambt een topic. Een helder antwoord laat zich niet langer uitstellen. Maar dan wel vanuit de Schrift. Die beslist. En daarom: Is het op grond van de Schrift geoorloofd het diakenambt open te stellen voor zusters? Welke visie wordt daarbij gehanteerd op de taak en verantwoordelijkheid van de diakenen? Is het op grond van de Schrift geoorloofd de ambten van predikant en ouderling open te stellen voor de zusters? En als die vragen op enigerlei wijze beantwoord zijn, welke gezamenlijke uitspraken en afspraken zijn dan, gegeven de antwoorden op die

vragen, nodig en mogelijk? Er ligt bij kerkenraden en deputaten al veel studiemateriaal klaar. Verwante kerken in binnen- en buitenland deden uitspraken die ons kunnen helpen. Deputaten kunnen dus aan het werk. We bidden dat de Geest van Christus ons als kerken verlicht en doet buigen voor wat God wil.

Herdoop

De vijfde en laatste zaak die ik aanstip is de quaestio uit de PS Gelderland over de herdoop. Het ging niet om een *voorstel* dat moest leiden tot een bepaalde regeling, maar om een *vraag* die moest uitlopen op een concreet antwoord. Het was geen vraag of herdoop nu wel of niet geoorloofd is. Daarover was de synode duidelijk: het is in strijd met wat de Schrift leert. Het was ook geen vraag naar wat we allemaal moeten overwegen en/of regelen bij herdoop van een van onze leden. Het ging maar om een heel beperkte vraag, over één specifieke reactie die wel voorkomt op herdoop: is overdopen een grond van feitelijke onttrekking? Oftewel: kan een kerkenraad constateren dat iemand die zich heeft laten overdopen, zich daarmee feitelijk onttrokken heeft? In de ene kerk gebeurt dat, in een andere niet. De vraag die de synode werd voorgelegd is dus belangrijk uit een oogpunt van rechtsbescherming en rechtsgelijkheid: het moet niet hier zus en daar zo gaan. De vraag is ook *inhoudelijk* begrijpelijk. De doop is niet los van de kerk verkrijgbaar. Je wordt in de kerk gedoopt en je wordt door de doop in de kerk opgenomen. Herdoop is daarom een gebeuren met kerkelijke consequenties. Je kunt niet je laten herdopen en 'gewoon' kerklid blijven. Maar meteen een 'feitelijke onttrekking' constateren: kan dat? De synode zei: in onze kerkorde en generale regelingen van dit moment is de 'feitelijke onttrekking' niet geregeld. Dat betekent dat je er niet zomaar toe kunt overgaan. Als iemand met zijn of haar doop zich bewust elders aansluit, is het duidelijk. Maar zolang iemand aangeeft dat hij zich helemaal niet wil onttrekken, is er bij de huidige regelgeving geen formele basis voor 'uitschrijving', maar heeft zo iemand als kerklid recht op bijbels onderwijs en kerkelijk vermaan². Dat onderwijs en vermaan is nodig, want overdopen, zo zei de synode, is in strijd met wat de Schrift leert. Daar is de doop onherhaalbaar en niet los van het lichaam van Christus verkrijgbaar. Genoeg over deze zaken. Het is niet mijn bedoeling de synode en haar besluiten te verdedigen. Het oordeel erover is aan de kerken. Daarbij kan ik me best verschillende meningen voorstellen. Maar ik hecht eraan te verklaren dat we - met alle lek en gebrek dat ons aankleeft - een synode (hebben) willen zijn die recht doet aan het Woord van onze goede God.

Dankwoorden

Het is nog geen officiële sluiting, zei ik eerder. Een belangrijke zaak, ons grootste dossier zelfs, moet nog behandeld worden. Maar dat is pas over een jaar, als God het geeft. Om de kerken niet onnodig te laten wachten, zal van dit eerste synodedeel alvast een apart deel van de Acta uitkomen. Er is immers heel veel al wel afgerond.

De echte sluiting komt pas volgend jaar. Dat neemt niet weg dat ik op dit speciale moment alvast mijn dank wil uitspreken in verschillende richtingen.

Naar de kerk te Harderwijk, met de immer vriendelijke en behulpzame organisator Tonnie van der Worp en koster Ernst Mooibroek. Zij werden geassisteerd door helpers - jong en oud - voor de catering en het in- en uitruimen van de kerkzaal elke week. We hebben genoten van heerlijke zelfgemaakte producten. En we vergeten uiteraard de logiesadressen niet. U hebt ons allen allerhartelijkst ontvangen. En liep er wat mis, dan had u daar minstens zoveel last van als wij. U zult wel blij zijn dat u de komende tijd uw kerkgebouw weer voor uzelf hebt. Het is u van harte gegund.

Deputaten waren er als wij ze - soms op voor hen onverwachte en wisselende tijdstippen - uitnodigden. Ze hebben in een plezierig samenspel met synode en commissies hun uiterste best gedaan om ons te helpen in de besluitvorming. Ook als wij wel eens iets anders wilden dan zij. We zijn blij met hun inzet en bidden hun Gods zegen toe in hun werk voor ons allen.

We konden behalve op deputaten een beroep doen op onze adviseurs. Hun adviezen hielpen commissies en synode. Soms vroegen we te veel, soms te weinig en soms ook te laat. Het zal zaak zijn om aan de duidelijke afspraken wederzijds ook een adequate uitvoering te koppelen.

Ik wil bedanken de leden van griffie en secretariaat die de synode hebben ondersteund: Piet Jonkman, Lydia Postma, Petrusa Buit en Alle Stoit. Geweldig wat jullie voor ons hebben gedaan en betekend.

Vriendelijk, deskundig en accuraat: wat hebben jullie ons een werk uit handen genomen en ons werk veraangenaamd, gestroomlijnd en er rust in gebracht. In de evaluatie kregen jullie een tien! Wij hopen dat de volgende synode jullie ervaring opnieuw zal kunnen gebruiken!

Eind januari begonnen we als synode wat onwennig met ons werk. Voor velen van ons was het de eerste synode. De eerste maanden hebben we ons ingewerkt en hebben we ons allerlei synodegewoontes eigen

---

² Zie ook wat wordt doorgegeven van synodes in 1896, 1914, 1933 en 1936 in de bekende editie van de kerkorde van H. Bouma bij art. 76 KO. Ook te raadplegen via de site www.kerkrecht.nl.

gemaakt. We ondervonden hoe belangrijk het is om echt tijd vrij te maken voor het synodewerk. Waar onze thuiskerken die ruimte boden, zijn we ze zeer dankbaar. Onze gezinnen hebben ook gemerkt dat het synode was. Het offer van onze nu eens fysieke dan weer geestelijke afwezigheid hebben ze opgebracht. We zijn ze zeer dankbaar. Vanmorgen keken we onder elkaar kritisch terug. Dat hoeft nu dus niet meer. Graag zeg ik u als synodeleden hartelijk dank voor de constructieve manier waarop u optrad en de welwillende manier waarop u het moderamen behandelde. U stelde ons soms pittige vragen, maar zeurde niet door als we - gehoord uw inbreng - een route hadden uitgezet. Het was een weldaad om te merken hoe we als vergadering zakelijk konden discussiëren in een gezamenlijke verbondenheid aan het Woord van God en de belijdenis van de kerk. De plicht tot gehoorzaamheid respectievelijk loyaliteit daaraan stond bij niemand van ons ter discussie. We hebben de kerken lief en we hebben haar opbouw gezocht. Van harte zongen we onze liederen, onder het genot van de begeleiding van Harry de Groot. De verslaggevers Ruud ter Beek en Kees van Dijk zorgden met hulp van onze communicatiemensen voor de berichtgeving naar buiten. De goede sfeer waarin we hebben kunnen werken beschouw ik als een groot geschenk van onze goede God. Laat daar ook een voorbeeldwerking en stimulans van mogen uitgaan naar de andere kerkelijke vergaderingen in ons kerkverband en naar de omgang met elkaar binnen de gemeenten. Sterkte en wijsheid toegewenst voor de zittingen die we Deo Volente volgend jaar nog zullen hebben over de nieuwe kerkorde en over de plannen voor de toekomst van de Theologische Universiteit. In het moderamen hebben we intensief gewerkt. Ik ga niet uit de moderamenkamer klappen. Iedereen heeft wel kunnen constateren hoe we ons werk deden en hoe we elkaar aanvulden, elk met zijn eigen gaven. We vormden een boeiend palet: humoristisch, wijs, kerkelijk denkend, deskundig, precies, vasthoudend, actief, gedreven en loyaal. De griffier heeft zijn bestaansrecht absoluut bewezen. Ons moderamenwerk ging niet zonder gebreken. Dat werd waar nodig eerlijk toegegeven en u hebt het ons gelukkig nooit zwaar aangerekend. We deden ons werk in toewijding aan de Here en in een hartelijke coöperatie. Mooi om mee te maken. Broeders, bedankt voor jullie kameraadschappelijke en voor mij onmisbare steun.

Lof aan God

Broeders en zusters, er is vanavond veel gezegd. Zoals er heel deze synode veel is gesproken en gedaan. Door zwakke en zondige mensen. Vaak trekt dat menselijke de aandacht naar zich toe. Aan het begin van onze synodeweken hebben we stilgestaan bij de manier waarop de apostel Paulus naar de gemeenten keek aan wie hij zijn brieven schreef. Daarin was niet bepalend wat die gemeenten van zichzelf in huis hadden, maar wat God in hen werkte. Zo is het nog altijd. Daarom wil ik besluiten met wat de apostel Paulus schrijft in Efeze 3:14-21:

Ik buig mijn knieën voor de Vader, die de vader is van elke gemeenschap in de hemelsferen en op aarde. Moge Hij vanuit zijn rijke luister uw innerlijke wezen kracht en sterkte schenken door zijn Geest, zodat door uw geloof Christus kan gaan wonen in uw hart, en u geworteld en gegrondvest blijft in de liefde. Dan zult u met alle heiligen de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte kunnen begrijpen, ja de liefde van Christus kennen die alle kennis te boven gaat, opdat u zult volstromen met Gods volkomenheid. Aan Hem die door de kracht die in ons werkt bij machte is oneindig veel meer te doen dan wij vragen of denken, aan Hem komt de eer toe, in de kerk en in Christus Jezus, tot in alle generaties, tot in alle eeuwigheid. Amen.

Ds. Room van de Gereformeerde Kerk te Harderwijk krijgt het woord.

Van allerlei activiteiten voorafgaand en tijdens de synode is een fotopresentatie gemaakt, die nu getoond wordt. Ds. Room zegt dat het een hele eer is geweest de synode te mogen herbergen. Bij de eerste vraag of het in de Petrakerk mogelijk zou zijn, zijn wel even de wenkbrauwen gefronst, maar dankzij een uitstekend werkende commissie is de klus geklaard. Harderwijk trekt als conclusie dat er veel en lekker is gegeten, veel gezongen en heel hard gewerkt in trouw aan de Schrift en belijdenis ten behoeve van de opbouw van de gemeente en het kerkverband. Op de vraag of er leven is na de synode is ook wat gevonden. Elk lid krijgt als aandenken een miniatuur bootje en een Harderwijker Botterbitter.

DAO voorzitter Jonkman brengt met name dank aan Tonnie van der Worp en koster Ernst Mooibroek, met wie heel lang is samengewerkt.

De assessor, ds. Feenstra, brengt dank aan de preses Niemeijer, vooral voor zijn diepgaande openingswoorden en wijze van leidinggeven waarbij hij nooit zijn mening opdrong. Wel heeft hij kans gezien op enig moment op miraculeuze wijze de liturgische formulieren, zonder veel problemen, vastgesteld te krijgen. De griffie wordt bedankt voor het accurate en ondersteunende werk.

Tot slot zegt ds. Feenstra:

“Zusters, broeders,

We sluiten deze zittingsperiode in het jaar 2011 af door met elkaar te lezen Psalm 150.

Een psalm met een vrolijke uitstraling! Enthousiast! Uitbundig!

Vol muziek en muziekinstrumenten. Er wordt gedanst voor de HEER.

Loof God! Loof Hem! Loof de HEER! Halleluja! In elke regel komt dit refrein terug.

Hier loopt het psalmboek op uit. Op dit slotakkoord. Op deze grote oproep om God te loven. Om alleen nog maar dit éne te doen: God loven. Om het met z'n állen te doen als schepselen van God: alles wat adem heeft. En gericht op Hem, om zijn grootheid, om de glorie van zijn hemelse woning, om zijn krachtige daden, die de wereld regeren, om zijn grootheid waar geen eind aan komt.

Is het leven zo vrolijk dan? Is een synode alleen maar een feest? Genoeg andere geluiden in de psalmen: heftige protesten, aangrijpende klaagzangen, diepe wanhoop, naast uitingen van vertrouwen en hoop. Alle emoties komen langs. Alle situaties uit ons mensenleven krijgen er stem.

Daarom klinkt Psalm 150 niet oppervlakkig. Het gaat om gelouterde lof, die door diepten heen gegaan is.

Psalm 150 staat in de toonsoort van: en tóch....! Ondanks alles, dwars door alles heen: hier komen we tenslotte aan het eind van het boek van de psalmen toch bij uit: Loof God! Lof met diepgang, lof die geverfd is door de wol van de levenservaringen. In het loven van God bereik je als mens je bestemming. Daar bèn je voor. Geschapen om God te loven en te prijzen. Met woorden en met daden. God groot maken in al je levensuitingen. Alleen, is deze psalm wel een lofpsalm? Het is een óproep om God te loven. Een steeds herhaalde oproep. Die oproep klinkt niet één keer, nee, 13 keer met de twee halleluja's meegeteld.

Voortdurend moeten wij tot het loven van God opgeroepen worden. Het staat ons niet op het lijf geschreven. Het zou zo moeten zijn, maar is het niet. Dat loven is er niet altijd en is niet vanzelfsprekend.

We moeten er toe gebracht worden. Deze psalm laat ons, bij alle uitbundigheid, beschaamd in de spiegel kijken. Zo zijn wij niet, dat we helemaal gaan voor de lof op God en daarvoor alleen. Dat lukt ons voor geen meter. Daar moeten we toe gebracht worden. En daarvoor heeft God hemel en aarde moeten bewegen.

Daarvoor heeft Hij zijn eigen Zoon, onze Heer Jezus Christus opgeofferd. Zonder Hem was deze psalm niet mogelijk. Zonder Hem is deze psalm onbestaanbaar. Niet te zeggen, niet te zingen. Niet te overdenken.

Hij zit er helemaal in, in deze psalm. In alle regels en tussen de regels door. Hij zelf heeft hier op aarde ook deze psalm gelezen, gezegd, gezongen, gebeden. Leef je in hoe Hij de psalmen gelezen en gebeden en doorleefd moet hebben. Als Hij psalm 150 bad en zong, dan zong en bad Hij zich naar Golgotha toe. Hij moest immers het loven van God in onze wereld weer mogelijk maken, er een bodem onder leggen.

Psalm 150 zet ons op onze plaats, plaatst ons voor Christus en leert ons onze bestemming weer te zien en te gaan beleven. God roept in Christus alles en iedereen op om er weer te zijn voor Hem, naar Hem toe te leven en Hem zo te loven in woord en daad. Dat begint in de kerk. Verbreedt zich de wereld in. Kijk naar de muziekinstrumenten:

Hoorngeschal: de sjofar, instrument van de priesters.

Harp en lier: het tempelorkest.

We verlaten Jeruzalem. We zien en horen dorpsfeesten na de oogst, na een overwinning op de vijand: dansen bij tamboerijngerinkel, bij snaren en fluiten, bij slagwerk, bij bekkens.

Cimbale worden tot symbolen, die uitroepen dat alle lof toekomt aan God alleen.

We sluiten een synodeperiode af. Moge ons werk de kerken dienen. Helpen om op God en zijn lof gericht te zijn!

Laten we zingen: Psalm 150."

Nadat ds. Feenstra is voorgegaan in gebed wordt de vergadering door de preses geschorst tot 1 juni 2012.

8 juni 2012

Artikel 111A

Schorsing vergadering

Ds. Feenstra bedankt kosten Ernst Mooibroek hartelijk voor de voortreffelijke verzorging die we ook deze laatste dagen in Harderwijk mochten ontvangen. De vergadering stemt hiermee in door een hartelijk applaus. De vergaderingen zullen in september a.s. worden voortgezet in Mennorode in Elspeet.

11 september 2012

Artikel 111B

Herdenking ds. E.J. Oostland

De preses, ds. Niemeijer, spreekt als volgt: Op zaterdag 25 augustus (2012) kwam een einde aan de aardse dienst van ds. Erik Oostland. Zijn vrouw Renate verloor in hem haar grote liefde, steun en toeverlaat. De

kinderen Bart en Jelmer hun geweldige en grappige vader aan wie ze alles konden vragen. Een rij van vrienden ontviel één uit hun kring met wie ze zich door de liefde van Christus hartelijk verbonden wisten. De kerk te Ommen staat voor het gat dat het verlies van een geliefd predikant, catecheet en voorganger slaat.

Wij kenden Erik als lid van onze vergadering en als deputaat, eerst voor de pastorale zorg aan doven en slechthorenden en recent ook als lid van de Raad van Toezicht van de Theologische Universiteit in Kampen. In het kerkblad voor Midden- en Zuid-Nederland deed hij verslag van ons werk. We leerden hem kennen als zeer betrokken bij de kerk en het kerkelijk leven, gedreven en belijnd, zich ingravend in wat we te behandelen hadden, open en vriendelijk in de omgang, stimulerend en samenbindend in de bespreking, en met een frisse en positieve gereformeerde uitstraling. Hij was de op drie na jongste van ons. We hadden als mensen hoge verwachtingen van wat hij ook in de toekomst in en voor de kerken zou kunnen doen. Maar in het najaar van 2011 bleek dat hij leed aan een dodelijke ziekte. Hij heeft ondanks de behandelingen die hij onderging en ondanks de toenemende lasten die hij ondervond tot voor kort gefunctioneerd op die gebieden waarop dat voor hem in zijn omstandigheden het beste mogelijk was.

Erik wist dat wij allen met ons publieke én verborgen leven afhankelijk zijn van het werk van onze Heiland Jezus Christus. Buiten Hem is er voor ons geen leven bij God. Erik sprak ervan op de kansel, in de huizen, op de catechisaties, tijdens vergaderingen. Hij paste het ook op zichzelf, kwetsbaar en zondig mensenkind, toe. Met zijn Heiland en met zijn hemelse Vader wilde hij ook het laatste traject van zijn leven hier op aarde door. Hij mailde ons van het vertrouwen dat hij door alle aanvechting heen van God ontving en mocht bewaren. Van een afstand hebben wij het einde van deze voorganger gezien. Het heeft ons allen aangegrepen. Wat komt het dichtbij en wat bepaalt het ons bij onze broosheid. Het bemoedigt ons ook. Hij is ons vóór op de weg naar het nieuw Jeruzalem. De weg daarheen kent gemene bergen, ook aan het eind. Hoe we daar ook tegen opzien, laat de belijdenis van Erik ook de onze zijn: mijn hulp is van de HERE die hemel en aarde gemaakt heeft. Hij is trouw. Geen van zijn beloften blijft onvervuld. Ons vaarwel is een vaarwel tot ziens op het ultieme Loofhutfest. Dankzij Christus. Laat het de troost zijn van ons hier. Maar vooral ook van Renate, Bart en Jelmer, Eriks moeder, en allen die door banden van bloed, vriendschap en gezamenlijke dienst aan Christus met hem verbonden waren.

13 september 2012

Artikel 111C

Sluiting (13 september 2012)

De preses, ds. Niemeijer, spreekt als volgt: We zijn gekomen aan het eind van onze synodezittingen. Na het slotwoord dat ik in juni 2011 sprak en de dankwoorden zojuist na afronding van de behandeling van de Werkorde kan ik het nu kort houden.

Griffie en secretariaat hebben ons werk ook in deze laatste fase op prima wijze ondersteund. Mee door jullie werk zagen ook de papieren Acta er piekfijn uit. Sterkte bij alle nawerk.

Het personeel van Mennorode heeft ons van alles voorzien wat we nodig hadden. Deze wijze van vergaderen was een bijzondere ervaring.

Als leden van de synode hebben we elkaar weer intensief ontmoet en zaken met elkaar gedaan. We hebben het afgelopen jaar heel mooie dingen meegemaakt. Ook moeilijke: in onze eigen synodekring en in de kring van onze families. De Here gaf kracht om het werk te doen. Van Paulus staat in Handelingen 28 dat hij onderweg naar het keizerlijke Rome moed greep toen hij de broeders zag. Ik moet zeggen: als je op een synode merkt hoe je als synodeleden en deputaten met al je verschillende gaven en capaciteiten werkt vanuit een gezamenlijke liefde voor de Here, voor zijn Woord en voor zijn kerk, dan grijp je moed. En dank je de Heer van de kerk.

HOOFDSTUK 10, SLOTHANDELINGEN

We gaan allen weer terug naar onze eigen plek in het land, in de kerk, in onze familie. Een hele ervaring rijker. En ook gegroeid in inzicht en kennis. Met meer begrip voor wat overal in ons kerkelijk leven gedaan wordt. En met een geïntensiveerd gebed om de zorg van de Here aan wie we ons van heler harte toevertrouwen. Hij is het die zijn kerk bouwt en voedt en ook door onze tijd leidt. Aan Hem de lof!

De assessor, ds. Feenstra, spreekt het slotwoord:

We sluiten de generale synode van de gereformeerde kerken in Nederland te Harderwijk (en een stukje Elspeet) 2011-2012 af.

We danken allen die zich voor deze GS hebben ingespannen: alle deputaatschappen die met hun rapporten en voorstellen op bezoek zijn geweest; allen die de GS ondersteunden met grote vakkundigheid en enthousiasme: we danken de griffie en we danken het moderamen.

We danken alle afgevaardigden, de primi en secundi, een enkele tertius; in een goede sfeer hebben we uitermate plezierig met elkaar kunnen werken.

We danken onze God die het allemaal mogelijk maakte, uit wie, door wie en voor wie wij leven. Hij gaf de mogelijkheid, de vrijheid, de kracht, de middelen om ons werk als GS voor Hem en voor de kerken te verrichten.

We slaan zijn Woord open bij het eerste boek Kronieken. We lezen 1 Kronieken 1,1: "Adam, Set, Enos...."

Kerkenwerk anno Domini 2011 en 2012. Waarom doen we dit? Welke betekenis heeft het? Stelt het iets voor? De wereld draait door. Maar ze staat niet ademloos toe te kijken naar wat er allemaal gebeurt in Harderwijk en in Elspeet. Ze heeft de synode niet op haar netvlies staan. Het zal allemaal wel. Er zijn nog wat christenen in de marge in Nederland. Vele Nederlanders zijn niet alleen God vergeten, maar een stadium verder van geloof en kerk vervreemd: ze zijn vergeten dat ze God vergeten zijn.

Het stelt ons te meer voor de vraag: wie zijn wij? Waar staan wij? Wat betekent deze GS? Wat is onze identiteit als gereformeerde christenen?

Ik ben homo, zei een broeder. Maar dat is niet wat ik ben. Mijn identiteit is dat ik het eigendom ben van Jezus Christus, gekocht en betaald. Ik ben christen. Dat bepaalt mijn leven, mijn koers, mijn keuzes. Naar alle kanten, ook naar mijn homo zijn.

Dietrich Bonhoeffer schreef als gevangene van Hitler het gedicht: Wie ben ik? Ben ik zoals de anderen in de gevangenis mij zien? Rustig, blij en zeker, vrij, rechtuit en vriendelijk, evenwichtig, glimlachend, als iemand die gewend is te overwinnen. Of ben ik alleen wat ik weet van mijzelf: onrustig, vol heimwee, ziek als een gekooide vogel, snakkend naar lucht als werd ik gewurgd, moe en te leeg om te bidden, te danken, bereid om van alles afscheid te nemen.

Wie ben ik? De een of de ander? Nu de een en morgen de ander? Ben ik beiden tegelijk? Voor mensen een huichelaar en in mijzelf een verachtelijk huilende zwakkeling? Wie ben ik? En dan sluit Bonhoeffer af: wie ik ook ben, Gij kent mij, ik ben van U, mijn God.

Wie ben je? Zoals je je vertoont aan anderen? Of zoals je bent als je alleen bent met jezelf?

Buitenkant en binnenkant gaan niet altijd harmonisch samen, kunnen zelfs bol staan van ondraaglijke spanningen, leiden tot een identiteitscrisis.

Er is een persoonsgebonden identiteit. Er is een gezamenlijke identiteit. Wie zijn wij als GKv in de wereld van nu, met onze synode, met al onze besluiten? Worden we gezien, gewaardeerd? Ja, hier en daar en soms. Vaak ook niet. Er waart ondanks de vrijheid van meningsuiting een geest rond die tegenover het algemeen ontwijfelbaar christelijk geloof varieert tussen totaal onbegrip en venijnige haat. Als dat toeneemt wordt de verleiding groter om je als christenen terug te trekken en je stil te houden. Je voelt je klein.

Luister naar het eerste vers van het eerste hoofdstuk van het eerste boek Kronieken! De ballingschap is voorbij. De teruggekeerde Joden vormen maar een armetierig groepje. De glorie van vroeger is weg. Jeruzalem is een puinhoop, de tempel een ruïne. Steeds stagneert de wederopbouw. Ze worden tegengewerkt door de bewoners van het land. Teleurstellingen stapelen zich op. Moedeloosheid slaat toe. Wat doen we hier eigenlijk? Wat stelt het voor? Gods volk zit in een identiteitscrisis. Profeten spreken moed in, roepen op tot geloof in God. God zet geïnspireerde schrijvers aan het werk. De boeken Kronieken verschijnen. Ze beginnen met namenlijsten. Geslachtsregisters vertellen geschiedenis in telegramstijl, negen hoofdstukken lang. Het begint met: Adam. Weet je wie je bent, schamel restje van Israël? Doe je ogen open. Kijk naar elkaar. Kijk samen naar je geschiedenis. De naam van de eerste mens klinkt. Adam, daar begon het. God bouwt aan zijn mensheid. In die lijn staan jullie. Luister verder: Set, Enos. De lijn van Gods nieuwe mensheid na de val van Adam. Gods werk in Christus, om de wereld te redden. Daar komen jullie vandaan! Daar staan jullie! Stop met zielig doen. De kerk is niet altijd in aanzien, is soms een marginaal verschijnsel. Soms een tijd lang zeer klein en ogenschijnlijk verdwenen als in de tijd van Achab. Als na de terugkeer uit ballingschap. Maar dat tast het wezen van de kerk niet aan! Dat ontnemt haar haar identiteit niet. Je bent niet pas kerk als je machtig bent in de maatschappij. De naam Adam valt. Luister! Je bent er om mens te zijn voor God, om zijn beeld te vertonen! Voor Hem te leven! Dat is groots! Of je nu met veel bent of met weinig, gesetteld of pioniers die een doorstart moeten maken tegen de verdrukking in. Vergeet je achtergrond niet: de naam Adam! Luister verder: Set, Enos. De naam Kaïn hoor je niet meer. Dat is de lijn die van God afbuigt. Ze bouwen steden, doen uitvindingen, bepalen het gezicht van de wereld. Maar hun namen worden niet meer genoemd. Ze hebben het geheim van het ware mens zijn niet gegrepen. De naam Abel wordt ook niet genoemd. Hij viel weg. Maar de lijn van Gods werk ging wel verder: Set wordt genoemd, plaatsvervanger van Abel. God gaat door. Knoop dat in je oren, armetierig groepje Joden. Die God is jullie God. Door afval en afbraak heen bouwt God zijn rijk en bewaart Hij zijn volk. Ja, dat volk kan zwak zijn, onaanzienlijk, kwetsbaar. De naam Enos valt: de naam van de broze, breekbare, kwetsbare mens. Die het niet hebben moet van zijn eigen kracht. Die het juist hebben moet van de kracht van zijn God. In zijn dagen begon men de naam van de HERE aan te roepen.

Daar ligt ook vandaag onze kracht en onze identiteit: luisteren naar Gods Woord. Zijn naam prijzen. Bezig zijn voor zijn naam, voor zijn rijk, voor zijn kerk. In het boek Kronieken zien we een zingende en musicerende gemeente rondom het evangelie van de Messias, de Gezalfde.

De synode wordt gesloten. Zijn er wereldschokkende dingen gebeurd? Je zou zeggen van niet. Interimsynode zijn we wel genoemd. Klinkt chiquer dan: pappen en nat houden. Komt wel op hetzelfde neer.

Wat stelt het allemaal voor? Al die uren, dagen, maanden van lezen, nadenken, overleggen, vergaderen, besluiten. Is het de moeite waard geweest?

Allerlei lopende zaken passeerden de revue en werden gecontinueerd. De TU kreeg een boost. Een grondig herziene kerkorde werd in eerste lezing vastgesteld.

We zijn bezig geweest met kerkelijke zaken. Bezig geweest voor onze Heer Jezus Christus. In de traditie van Adam, Set, Enos. Moge God al ons werk zegenen en ten goede doen zijn voor zijn naam, zijn eer, zijn rijk, zijn kerk.

Laten we zingen over dat wat wezenlijk is en waar het om gaat door de tijden heen: psalm 90:1,8.

Hierna gaat ds. Feenstra voor in gebed.

De preses sluit de Generale Synode van Harderwijk 2011-2012.

**BIJLAGEN ACTA GENERALE SYNODE
HARDERWIJK 2011-2012**

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlagen

Hoofdstuk 2

Bijlage 2.1

Rapport commissie Overijssel inzake vragen PS Friesland ten aanzien van huwelijk, kerk en overheid. (Acta artikel 17)

De PS Friesland heeft een tweetal quaestiones aan de generale synode voorgelegd. De eerste is het verzoek na te gaan of de kerk niet een uitspraak moet doen over de diverse vastgelegde vormen van samenleven in relatie tot de kerkelijke bevestiging van het huwelijk. De tweede zaak raakt aan de huidige praktijk van huwelijksbevestiging, en stelt de vraag of de kerk niet zelf moet streven naar de huwelijksluiting als alternatief voor het huidige overheidshandelen.

Beide quaestiones vertonen inhoudelijk veel raakvlakken. Het gaat immers over dezelfde materie. De commissie Overijssel heeft gemeend beide onderwerpen eerst apart te bespreken, om zo helder te krijgen waar het precies om gaat. Vervolgens komen we in een tweetal uitspraken tot een gezamenlijk besluit.

De commissie biedt hierbij de generale synode het resultaat van haar werk aan. Het zou niet gereed gekomen zijn, wanneer niet gebruik gemaakt had kunnen worden van het inhoudelijk en deskundig advies van de broeders:

Prof. dr. A.L.Th. de Bruijne, hoogleraar ethiek en deputaat relatie kerk en overheid
Ds. H.J. Siegers, voorzitter Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding
Drs. J.P. de Vries, voormalig senator en oud-deputaat correspondentie Hoge Overheid
G.J. Schutte, voormalig lid Tweede Kamer

Daarnaast hebben we van mr. P. Lourens op ons verzoek een schriftelijk advies gekregen.

De commissie wenst de generale synode veel wijsheid toe.

H. Bondt
E.J. Oostland
G.J. Wendt

Overwegingen bij verzoek PS Friesland inzake huwelijk en samenwonen

1. Verzoek van de PS Friesland aan de GS Harderwijk 2011 inzake huwelijk en samenwonen.

Achtergrond

De kerken in de classis Leeuwarden hebben zich gezamenlijk bezonnen over het ongehuwd - al dan niet geregistreerd - samenwonen van kerkleden van verschillend geslacht en dat in verband met vragen rondom de pastorale bearbeiding.

De classis Leeuwarden heeft op 16 juni 2010 aan de PS Friesland voorgesteld om over deze zaken vragen voor te leggen aan de GS Harderwijk 2011, omdat ook het landelijk kerkverband gediend zal zijn met studie van en uitspraken over de betreffende materie. Het gaat immers om zaken die landelijk aan de orde zijn.

De PS Friesland heeft in haar zitting van 24 november 2010 besloten de GS te vragen om een uitspraak over dit onderwerp.

Overwegingen:

- a. Over het onderwerp trouwen en samenwonen zijn in het verleden in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) diverse publicaties verschenen waarin richting werd gewezen ook op het gebied van ongehuwd samenwonen. We denken aan bijvoorbeeld de in veel kerken gebruikte 'Handreiking Samenwonen' van Rotterdam-Centrum en Utrecht-Noord/West. In deze publicatie wordt een lijn getrokken naar het 7^e gebod (het belang van levenslange liefde en trouw), en naar het 5^e gebod (het huwelijk is een verbond en vraagt officiële publieke bekrachtiging.) Veel kerkenraden hebben in hun benadering van ongehuwd samenwonenden hun standpunt ingenomen en gehandeld vanuit deze lijn naar het 7^e en het 5^e gebod. Daarmee hebben ze deze aanpak ook tot hun kerkelijke beleid gemaakt.
- b. Het beroep op het 7^e gebod is weinig omstreden. Anders ligt het bij het beroep op het 5^e gebod. In onze veranderende samenleving hebben steeds meer broeders en zusters moeite met de aanvaarding van het burgerlijk huwelijk en de afwijzing van vormen van samenwonen die juridisch en publiek geregeld en vastgelegd zijn. Wordt het burgerlijk huwelijk niet steeds meer uitgehold? Worden vormen van samenwonen niet steeds meer juridisch en publiek geregeld? Komt er niet een tijd dat het onderscheid tussen die beide wegvalt?
- c. In een tijd dat het huwelijk meer wordt uitgehold en daardoor meer op samenwonen met een samenlevingscontract gaat lijken, en dat het samenwonen meer juridisch en publiek geregeld wordt, dringen de volgende vragen zich op:
  - Als er een moment komt dat we vaststellen dat er geen verschil meer is tussen die beide, hoe lang kunnen we het dan volhouden om kerkelijke bevestiging van een huwelijk toe te staan en te bevorderen, maar kerkelijke bevestiging van een samenlevingscontract af te wijzen?
  - Het is waar: We leven nú en moeten keuzes maken voor de tijd waarin wij leven. Maar wie bepaalt wanneer een huwelijk in de Nederlandse situatie niet meer verschilt van een samenlevingscontract? Moeten de kerken dat afzonderlijk doen? Het lijkt ons goed dat we samen als kerken de ontwikkelingen volgen en afbakenen wat we wel willen en wat niet en waarom.

Verzoek

Op grond van het bovenstaande verzoekt de PS Friesland aan de GS Harderwijk 2011 een uitspraak te doen of en zo ja welke vormen van samenleven, die publiek en juridisch vastgelegd zijn, in de kerk erkend kunnen worden als een relatie die bijbels gezien voldoet aan al de kenmerken van een huwelijk. Aan welke criteria moet zo'n relatie dan voldoen en welke aspecten van die relatie moeten publiek-juridisch geregeld zijn om voor zo'n kerkelijke erkenning als huwelijk in aanmerking te komen?

2. Verschillende samenlevingsvormen in Nederland

In ons land kennen we op dit moment drie vormen van geordend samenleven van man en vrouw:

- het burgerlijk huwelijk.
- het geregistreerde partnerschap.
- samenleven met een samenlevingscontract.

Daarbij is het huwelijk vanouds bekend, het wordt door de ambtenaar van de burgerlijke stand voltrokken en kan vervolgens kerkelijk worden bevestigd. Het geregistreerde partnerschap lijkt veel op een huwelijk en is ook een wettelijk vastgelegde vorm van samenleven. Samenleven met een samenlevingscontract is niet wettelijk geregeld en is een vrijwillige keuze van de samenlevende personen.

Verschillen:

Als we iets willen zeggen over de genoemde relaties in het licht van de vraag of zij bijbels gezien mogelijk kunnen voldoen aan al de kenmerken van een huwelijk, moeten we een juist beeld hebben van de verschillen tussen de genoemde relatievormen.

Het burgerlijk huwelijk (BH)

Volgens de Nederlandse wet geeft een bruidspaar elkaar het 'ja-woord' en beloven zij elkaar trouw. Zij verklaren zich bereid alle plichten te vervullen die door de wet aan de huwelijkse staat worden verbonden: echtgenoten zijn elkaar getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd, ze moeten de kosten van de huishouding uit hun gezamenlijke financiële mogelijkheden bestrijden, ze zijn samen aansprakelijk voor de gewone gang van zaken en de aangegane verbintenissen, ze hebben voor bepaalde rechtshandelingen toestemming van de andere echtgenoot nodig. Daarnaast worden gehuwden, als er binnen het huwelijk een kind geboren wordt, beiden ouder van dat kind. Dat houdt in dat binnen het familierecht de ouders gezag hebben over hun kind, dat ze verplicht zijn hun kinderen te verzorgen en op te voeden en dat het kind erft van de ouders wanneer die overlijden.

Het gesloten huwelijk wordt over de hele wereld erkend en aanvaard.

Wanneer de gehuwden het huwelijk niet willen voortzetten, moeten zij de rechter verzoeken om ontbinding van hun huwelijk. Bij deze ontbinding zullen voorwaarden gesteld worden.

Het geregistreerd partnerschap (GP)

In geval een man en een vrouw besluiten tot een geregistreerd partnerschap beloven zij elkaar iets waarover zij het samen eens geworden zijn en wat zijzelf van belang vinden – maar dat hoeft niet. Ook zonder belofte(n) kan een partnerschap geregistreerd worden. Maar partners zijn wel verplicht elkaar te onderhouden. Ook moeten ze de kosten van de huishouding samen dragen en hebben ze elkaars toestemming nodig voor bepaalde rechtshandelingen. De registratie geschiedt door de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Wanneer er kinderen geboren worden, is de vrouw automatisch de moeder van het kind; de mannelijke partner moet dat kind eerst erkennen om de officiële vader te kunnen worden. De erkenning moet bij de burgerlijke stand of bij de notaris worden vastgelegd. Op deze wijze ontstaat ouderlijk gezag en erfrecht. Het partnerschap wordt niet door alle landen of staten erkend.

Wanneer partners hun samenleven niet willen voortzetten, kunnen zij (mits hun kinderen meerderjarig zijn) het beëindigen buiten de rechter om.

Het samenlevingscontract (SC)

Het samenlevingscontract is een formele acte, die alleen aangegaan kan worden door meerderjarigen. Er worden afspraken gemaakt over de wederzijdse verplichtingen aangaande de verdiensten, de kosten van het huishouden, de verdeling van gezamenlijke bezittingen bij beëindiging van de relatie, etc. Het is mogelijk om afspraken te maken over de nalatenschap van elkaar bij overlijden. De bepalingen van het SC worden volledig door de contractanten zelf bepaald.

Een samenlevingscontract kan door twee of meer mensen vastgelegd worden, maar vaak zal er een notaris bij betrokken zijn. Dit kan van belang zijn voor bepaalde wettelijke voorzieningen, zoals pensioenregelingen en arbeidsvoorwaarden.

3. Kerkelijke stukken

Hieronder volgt een overzicht van de aandacht die op synodaal niveau aan deze relatievormen is besteed.

GS Leusden 1999

Deputaten kerk en overheid hebben de synode gediend met een rapport waarin ze onder meer wijzen op de wenselijkheid van bezinning op de vraag naar de verhouding van het kerkelijk en burgerlijk huwelijk in het licht van de eventuele openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht (Acta Leusden 1999 bijlage 48 par.3.3).

Op dezelfde synode van Leusden hebben ook Deputaten Huwelijksformulier in bijlage 2 van hun rapport daarop geattendeerd en vermelden in hun rapport (bijlage 14) dat de nieuwe mogelijkheid van samenleven binnen een geregistreerd partnerschap door de overheid in 1998 is geschapen. Nadat deputaten de verschillen tussen huwelijk en partnerschap hebben aangegeven, vervolgen zij:

Bedacht dient te worden dat de moderne wetgeving maatschappelijke ontwikkelingen weerspiegelt. Geregeld worden artikelen geschrapt, vervangen, herzien of uitgebreid. Dit procesmatige karakter laat zich ook aflezen uit de vorm van het Burgerlijk Wetboek. Het is een systeem waar zonder veel moeite iets uitgenomen of ingevoegd kan worden. Het familierecht bevindt zich sinds ca. 1990 eveneens in een stroomversnelling. Wat huwelijk en partnerschapsregistratie betreft voorzag men al tijdens de kamerdebatten dat mettertijd de bezem er nog door zal moeten om alle ongewenste neveneffecten te ondervangen.

Gezien het bovenstaande ligt het voor de hand, niet bij de juridische vormen van dit moment te blijven staan. Als wetten in beweging zijn, komt de vraag op naar de aard en de koers van die beweging. Wat de aard van de beweging betreft, lijkt het erop dat de wetgever ervan uitgaat

- dat elke burger zijn relatie moet kunnen laten legaliseren in termen van een burgerlijke staat die zoveel mogelijk gelijkwaardig is aan het huwelijk;
- dat het ouderschap voor elke burger wettig toegankelijk moet zijn.

Dit streven steunt op de gedachte dat met meerderheid van stemmen is te beslissen wat onder een huwelijk en wat onder een gezin is te verstaan. Ook in de politiek worden de begrippen 'huwelijk' en 'gezin' zo uitgerekt, dat de geschetste veranderingen geheel binnen de nieuwe definities vallen.

Zo bezien wordt ook de koers van de beweging begrijpelijk. Het is te verwachten dat men niet zal rusten voordat huwelijk en partnerschapsregistratie voor de wet *volledig* gelijk zullen zijn, zo, dat het huwelijk zelf opengesteld zal worden voor 'alternatieve twee-relaties', d.w.z. voor mensen van hetzelfde geslacht, en er maar één burgerlijke staat overblijft. Zolang dit nog niet het geval is, bestaat bij de wetgever de neiging om van discriminatie te blijven spreken.

En wordt eenmaal de genoemde gelijkstelling bereikt, wat dan? Komt dan een eind aan het proces van wettelijke aanpassing? Is er wel iets dat de gesignaleerde beweging vermag te begrenzen? Uit de kamerdebatten blijkt dat sommigen nu al verder willen gaan. Zij vragen of het niet traditioneel is, en dus arbitrair, om relaties te beperken tot twee personen. Zij zouden ook wettelijke ruimte willen zien voor de 'meer-relatie' (samenlevingsvorm waarin meer dan twee personen zijn betrokken).

Gelet op deze ontwikkeling kan een kerkenraad voor de situatie komen te staan, dat een *huwelijksdienst* wordt aangevraagd na *partnerregistratie*. Hiermee is de vraag aan de orde of er ook een goed gebruik van het geregistreerd partnerschap is te maken, wanneer dit een man en

een vrouw betreft. Voldoet een huwelijksluiting meer aan bijbelse normen dan zo'n geregistreerd partnerschap?

De vragen van de PS Friesland zijn kennelijk oude vragen.

Leusden besluit (Acta Leusden 1999 art. 99 besluit 2k) deputaten kerk en overheid onderzoek te laten doen naar de eigen plaats en betekenis van het kerkelijk huwelijk in verhouding tot het burgerlijk huwelijk in het licht van de verschuivingen in de samenleving op het punt van het huwelijk.

In het kader van hun opdracht participeerden deputaten kerk en overheid in het zgn. Woerden Overleg (Gereformeerde Bond, GG in Nederland en Noord-Amerika, GG in NL, Oud GG in NL, CGK en GKv) en hebben overwogen de generale synode (Zuidhorn 2002-2003) voor te stellen de kerkorde op het punt van het kerkelijk huwelijk aan te passen. Het begrip huwelijk heeft immers door de gewijzigde huwelijkswetgeving een andere omschrijving gekregen. Deputaten voor Contact met de Overheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben in hun rapport aan de generale synode van die kerken voorgesteld het betreffende artikel van de KO aan te vullen met de volgende zinsnede: "Onder huwelijk dient te worden verstaan: Een totale levensgemeenschap van één man en één vrouw, aangegaan voor het leven en formeel publiek bekrachtigd" Deputaten kerk en overheid hebben afgezien van een dergelijk voorstel. Binnen de kerken is het zonneklaar dat zij de hand wensen te houden aan het huwelijk zoals God dat bedoeld heeft. Het formulier dat door de kerken is vastgesteld en waarnaar in art 70 KO uitdrukkelijk wordt verwezen is daarin volstrekt duidelijk.

GS Zuidhorn 2002-2003 sprak uit (Acta Zuidhorn 2002 art. 195 besluit 3):

dat de wijziging van het Burgerlijk Wetboek in verband met de invoering van het zogenaamde 'homohuwelijk' geen aanleiding is voor het opnemen in de kerkorde van een eigen omschrijving van het begrip 'huwelijk' en derhalve niet in te gaan op de aanbeveling van de raad van de Gereformeerde Kerk te Voorthuizen-Barneveld (tot wijziging van art. 70 KO, zoals de CGK dat wel deed).

Gronden:

1. de wijziging van het Burgerlijk Wetboek brengt geen verandering in de bestaande vrijheid van de kerken om ten aanzien van haar leden de bijbelse normen ten aanzien van het huwelijk als een levensverbintenis van één man en één vrouw te handhaven;
2. artikel 70 van de kerkorde verplicht de kerkenraad niet iedere verbintenis die de overheid als een huwelijk erkent, ook kerkelijk te bevestigen;
3. de verwijzing in artikel 70 van de kerkorde naar het door de kerken vastgestelde huwelijksformulier onderstreept – gelet op de inhoud van dat formulier – dat ook zonder expliciete wijziging of aanvulling van de kerkorde onder een huwelijk als daarin bedoeld, wordt verstaan de unieke levensverbintenis van één man en één vrouw naar bijbelse maatstaven.

We vatten samen:

De synode van Leusden signaleert een tendens in de maatschappij om meer samenlevingsvormen gelijk te stellen aan het huwelijk. Het GP is daarvan op dat moment actueel.

Per 1 april 2001 is het zogenaamde homohuwelijk wettelijk mogelijk. Dat gaat feitelijk verder dan een GP, want het is een huwelijk, met alle daaraan verbonden rechten en plichten. Alleen bij het krijgen van kinderen moet ouderschap door de rechter uitgesproken worden.

De GS Zuidhorn acht een definitie van wat in de KO onder het huwelijk wordt verstaan niet nodig want in de KO wordt verwezen naar het huwelijksformulier. Uit dat formulier blijkt voldoende dat onder het huwelijk wordt verstaan **de unieke levensverbintenis van één man en één vrouw naar bijbelse maatstaven**. Dus toch een soort definitie.

4. Huwelijksformulier

Omdat de GS Zuidhorn verwees naar het huwelijksformulier volgt hieronder een puntsgewijze samenvatting van wat dat formulier leert over het huwelijk als instelling van God:

1. Het gaat over één man en één vrouw.	<i>Zo komt het dat een man zich losmaakt van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw, met wie hij één lichaam wordt (Gen.2:24; Matt.19:5)</i>
2. Zij vormen samen een nieuwe levensgemeenschap, te vergelijken met Christus en zijn Bruid= de Kerk. Man en vrouw moeten elkaar liefhebben en bijstaan.	<i>Dit mysterie is groot- en ik betrek het op Christus en de kerk (Ef.5:32)</i>
3. De seksualiteit heeft plaats binnen die gemeenschap.	<i>En die twee zullen één worden (Matt.19:5) en die twee zullen één lichaam zijn (Ef. 5:31)</i>
4. De verbintenis geldt voor het leven.	<i>Wat God heeft verbonden mag een mens niet scheiden (Matt.19:6) Want de HEER, de God van Israël, zegt dat hij het verafschuwt wanneer een man zijn vrouw wegstuurt (Mal. 2:16)</i>
5. Kinderen die geboren worden krijgen in die levensgemeenschap verzorging en opvoeding.	<i>Mijn zoon, luister naar de lessen van je vader, verwaarloos niet wat je moeder je leert (Spr.1:8)</i>
6. De huwelijksverbintenis is een publieke zaak.	<i>Ja, zeiden de oudsten en allen die bij de poort aanwezig waren, daarvan zijn wij getuige. De HEER geve dat de vrouw die in uw huis komt.....(Ruth 4:11)</i>

Vergelijk je het *Samenlevingscontract* met deze principes, dan valt op dat men volkomen vrij is zelf de verplichtingen te regelen. Het behoeft geen relatie te betreffen tussen man en vrouw (1). Het kan een contract worden tussen meerdere partners (1). Het is geen verbond waarin hulp en bijstand en zeker niet trouw vanzelfsprekend zijn (2). Je mag niet elkaars naam gebruiken. Het contract wordt geregeld bij een notaris. Je kunt het contract ook weer te niet doen bij de notaris (4). En voor wat betreft het publieke karakter, getuigen zijn niet nodig (6).

De vergelijking van het *Geregistreerd partnerschap* met de bovenstaande bijbelse principes valt gunstiger uit. Het betreft twee partners, maar dat kunnen wel partners zijn van hetzelfde geslacht (1). De partners gaan verplichtingen aan ten aanzien van hulp en bijstand (2) maar kunnen gemakkelijk hun partnerschap verbreken. Een rechter komt er niet meer aan te pas. Beëindiging kan via de burgerlijke stand na het regelen van een overeenkomst bij een advocaat of notaris. Daaruit blijkt dat het partnerschap vaak niet bedoeld is voor het leven (4). Het partnerschap is wel een publieke zaak want er zijn getuigen nodig (6). Het grote verschil zit hem in de bepalingen betreffende eventuele kinderen: alleen de moeder heeft automatisch gezag over de kinderen (5).

Het *burgerlijk huwelijk* heeft zijn wortels in het christelijke huwelijk. Het is echter hoe langer hoe meer uitgehold. Dat het een verbinding moet zijn tussen een man en een vrouw is sinds 2001 veranderd om het 'homohuwelijk' mogelijk te maken (1). Echtelieden zijn elkaar nog wel hulp en bijstand verplicht (2). Beëindiging van het huwelijk kan via de rechter; daarmee is de trouw losgelaten(4) en beide ouders

samen hebben automatisch gezag over de kinderen (5). Het publieke karakter komt tot uitdrukking in de noodzaak van getuigen (6).

5. Conclusies

Uit het bovenstaande blijkt dat het BH en evenmin het GP of het SC rechtsvormen zijn die aan de bijbelse maatstaven van het huwelijk beantwoorden. Wij moeten dan ook niet, om maar iets te noemen, het burgerlijk huwelijk aanprijzen als vanzelfsprekend, of voor de hand liggend omdat het de naam huwelijk draagt. Hoewel het herinnert aan het huwelijk dat door God in het paradijs is ingesteld, is het door het openstellen voor partners van hetzelfde geslacht en door de eenvoud het te ontbinden daar ook ver van verwijderd geraakt.

Een huwelijk wordt ten principale aangegaan door een man en een vrouw. Omdat het niet louter een privézaak is, hoort daar een publieke erkenning bij, maar de vorm is niet in de Bijbel voorgeschreven. In oude tijden was het de verantwoordelijkheid van het familiehoofd (Gen. 24, Gen. 29). In ons land was het tot aan de Franse revolutie toevertrouwd aan de kerk; alleen niet-kerkleden konden zich tot de magistraat wenden. In veel landen is dat ook nu nog zo geregeld. Welke vorm men ook kiest, de civielrechtelijke gevolgen van het huwelijk moeten wel gewaarborgd zijn: ouderlijk gezag over de kinderen; wederzijdse onderhoudsverplichtingen; erfrecht. Ook moet een huwelijksrelatie niet simpel beëindigd kunnen worden. Dit kan alleen worden geregeld via wettelijke bepalingen.

Nu is de vraag aan de orde: Welke wettelijke vormen kan de kerk als huwelijk erkennen? Vanuit de gedachte dat het huwelijk ten principale een zaak is tussen een man en een vrouw, en de wetgever ruimte laat voor diverse vormen voor hun relatie, die geen van alle het huwelijk naar bijbelse maatstaven vertegenwoordigen kan deze vraag niet als ongepast van de hand gewezen worden.

Juist in onze tijd, waarin veel jongeren vraagtekens zetten bij de traditionele vormen van samenwonen is het van belang bewust te kiezen voor de stijl van Gods koninkrijk. Het GP afwijzen, enkel en alleen omdat het zijn wortels heeft in het streven naar een gelijkwaardige samenlevingsvorm tussen personen van hetzelfde geslacht, is niet voldoende. Een keuze voor het losse SC of ongehuwd samenwonen kan niet alleen maar worden gecorrigeerd door te verwijzen naar het burgerlijk huwelijk dat de overheid sluit. Ook een paar dat kiest voor het BH, alleen omdat dat de vorm is met de langste traditie, blijft in gebreke. Zelfs als de keus valt op het BH omdat het tot nu toe de meeste kenmerken in zich draagt van het christelijke huwelijk, mag meer worden verwacht van hen die willen leven naar de stijl van Gods koninkrijk. Namelijk dat zij een trouwverbond willen aangaan overeenkomstig alles wat de Schrift leert over het huwelijk en zoals het huwelijksformulier daarover onderwijst (zie 1-6 in onderdeel 4). Zij laten hun verbintenis registreren en juridisch vastleggen door de overheid. De vorm is in wezen van secundair belang. Ze laten hun verbintenis kerkelijk bevestigen en beloven elkaar trouw voor God en zijn gemeente.

Een kerkenraad zal iedere keuze voor vrijblijvendheid in een relatie als onverenigbaar met het huwelijk af moeten wijzen en er aan moeten werken dat een paar bereid is ten overstaan van God en de gemeente beloften af te leggen waaruit blijkt dat het zijn relatie beschouwt als een huwelijk in bijbelse zin, d.w.z. aangegaan voor het leven met de belofte van liefde en trouw, en wat het huwelijksformulier daar verder over zegt.

6. Hoe verder ....?

De PS Friesland vraagt aan de kerken vooruit te kijken, en zich te prepareren op de toekomst. Die toekomst lijkt zorgwekkend, want welke samenlevingsvormen zullen zich nog aandienen, en hoe gaan we daar dan mee om? Als steeds meer mensen – ook kerkmensen – alternatieve vormen van samenleven gaan erkennen en de overheid meer invulling gaat geven aan wederzijdse rechten en plichten, dan komt er wellicht een moment dat er van het burgerlijk huwelijk niet meer te onderscheiden alternatieve samenlevingsvormen zijn.

Terecht stelt de PS Friesland dat het goed is de ontwikkelingen te volgen, na te denken hoe daar mee om te gaan in de toekomst en dat ook gezamenlijk te doen.

De kerken hebben een deputaatschap relatie kerk en overheid met als aandachtsveld culturele en maatschappelijke ontwikkelingen en actueel beleid van de Nederlandse overheid. Verder is er de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding. Deze raad heeft ook expertise voor wat betreft huwelijks catechese.

Het is daarom goed deze deputaatschappen opdracht te geven de volgende synode te adviseren over wenselijke stappen die te nemen zijn om de betekenis van het huwelijk in bijbelse zin een grotere plaats te geven in het bewustzijn van de gemeenten. En ook om het huwelijk verder in te bedden in de kerkelijke gemeenschap.

Reagerend op de door Friesland gestelde vragen komen we tot de volgende uitspraken:

- Per direct is het niet wenselijk andere vormen van samenleven gelijk te stellen met het burgerlijk huwelijk.
- Het opstellen van criteria voor relatievormen in relatie tot de kerkelijke huwelijksbevestiging is gelet op het voorgaande voorbarig.
- De kerken kunnen vooralsnog alleen het burgerlijk huwelijk erkennen en kerkelijk bevestigen.
- Er is nog altijd ruimte om het huwelijk voluit bijbels in te vullen.
- Er dient meer werk gemaakt te worden van bijbels onderricht over het huwelijk
- Geef de Raad van Advies in samenwerking met het deputaatschap relatie kerk en overheid de opdracht de volgende synode te adviseren hoe in de toekomst om te gaan met de problematiek door de PS Friesland beschreven en hierboven verder aangegeven.

Overwegingen bij de vraag van de PS Friesland inzake huwelijksluiting door de overheid of door de kerk

1. Het verzoek van de PS Friesland

Vanaf de Bataafse Republiek worden huwelijken uitsluitend gesloten door de overheid. Het Burgerlijk Wetboek zegt in boek 1 art. 30: De wet beschouwt het huwelijk alleen in zijn burgerlijke betrekkingen. En in art. 68: Geen godsdienstige plechtigheden zullen mogen plaats hebben, voordat de partijen aan de bedienaar van de eredienst zullen hebben doen blijken dat het huwelijk ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand is voltrokken.

Denkend vanuit de scheiding kerk – staat is de huwelijksluiting, met alle verplichtingen, een zaak van de overheid. Ordening van de samenleving is immers een verantwoordelijkheid van de overheid.

De laatste decennia is het huwelijk, zoals de overheid het definieert, steeds verder van het bijbelse huwelijk af komen te staan. Neem alleen het feit, dat voor de overheid twee mensen van hetzelfde geslacht mogen trouwen. Ook staat het huwelijk voor de overheid op hetzelfde niveau als andere geregistreerde vormen van samenleven.

Kortom: er is sprake van een groeiende kloof tussen het burgerlijk huwelijk en het huwelijk, zoals dat in de kerk bevestigd wordt.

Dat bracht de PS Friesland ertoe, om na te gaan of het besluit van de GS Zuidhorn 2002-2003 herzien moest worden. Deze synode sprak uit, dat het niet verstandig is de bestaande verhouding tussen de taak van de overheid en de taak van de kerk op het punt van de huwelijksluiting te veranderen (Acta GS Zuidhorn art. 195).

De PS Friesland draagt argumenten aan om het besluit te herzien (zie onder) en ziet principieel voldoende reden om de GS deze vraag voor te leggen:

te overwegen of het wenselijk en mogelijk is de huwelijksluiting weer in de kerk terug te halen, zodat het onderscheid tussen het bijbelse huwelijk en hoe de overheid dit in het burgerlijk huwelijk wettelijk geregeld heeft niet meer gemaakt hoeft te worden en de situatie weer helder is: trouwen = in de kerk een verbond aangaan.

Omdat de PS Friesland niet goed kan overzien, of het strategisch gezien nu het moment is om deze vraag aan de GS te stellen, laat de PS Friesland het aan de GS over om op grond van strategische en pragmatische afwegingen haar eigen afwegingen te maken over wat wijs is om te doen.

2. Wat hebben synoden gezegd over huwelijk en overheid?

Via twee kanten komt de verhouding overheid – huwelijk aan de orde.

Allereerst als er gesproken wordt over huwelijk en over echtscheiding (de laatste jaren via deputaten huwelijksformulier en deputaten huwelijk en echtscheiding).

Daarnaast ook via deputaten relatie kerk en overheid (met name rond de openstelling van het huwelijk voor mensen van hetzelfde geslacht).

a. Al in 1923 diende op de synode van Utrecht een rapport huwelijk en echtscheiding.

De synode spreekt dan enerzijds uit, dat de overheid dienaar van God is en gebonden aan de ordinanties van God, ook voor het huwelijksleven en dat daarom deze ordinanties ook zoveel mogelijk bij wetgeving tot richtsnoer genomen moeten worden.

Anderzijds is de taak van de overheid in dit opzicht een andere dan de taak van de kerk. De kerk heeft de absolute eis van Gods wet voor de gewetens te handhaven, de overheid heeft ook rekening te houden met bestaande toestanden onder het volk.

In geval van het echtscheidingsrecht van de overheid betekent dit onder andere, dat aan de kerk het recht toekomt een zelfstandig oordeel te hebben over de gevallen, waarin naar goddelijk recht alleen echtscheiding geoorloofd is, en dat zij geroepen is de eis van Gods Woord in dezen te brengen, en tot de gemeenteleden, en tot de overheid.

Voor zover de overheid nog in het algemeen de christelijke grondslagen van het huwelijk handhaaft, heeft de kerk zich bij het feit van de echtscheiding neer te leggen, ook al zou zij oordelen, dat er in een bepaald geval geen genoegzame grond voor echtscheiding aanwezig was.

Met andere woorden: de kerk erkent de plaats en de taak van de overheid, onder andere in zaken van huwelijk en echtscheiding. Tegelijk erkent ze, dat de kerk daarin haar eigen taak heeft, die gelegen is in het onvoorwaardelijk voorhouden van het Woord van God inzake huwelijk en echtscheiding.

- b.** Op de GS Leusden 1999 dienden deputaten de synode met een nieuw huwelijksformulier. In het deputatenrapport is een bijlage 2 toegevoegd, met enkele notities bij veranderende burgerlijke wetten.

Gesignaleerd wordt de veranderende wetgeving inzake huwelijk en partnerregistratie. *Het is te verwachten dat men niet zal rusten voordat huwelijk en partnerschapsregistratie voor de wet volledig gelijk zullen zijn (Acta GS Leusden 1999, bijlage 14, pg. 447).*

De bijlage sluit af met enkele beschouwingen. Voldoet de huwelijksluiting op het gemeentehuis voor een christelijk bruidspaar nog wel? Zou de kerk, als de overheid daar ruimte voor biedt, ook de eigenlijke huwelijksluiting niet voor haar rekening moeten nemen? Of zelfs een eigen huwelijksrecht dienen te formuleren? In 1982 wees C. Trimp al op deze mogelijke roeping (*De Reformatie jrg. 58 (1982), 162*). En in 1998 was het drs. A.L.Th. de Bruijne, die er onomwonden voor pleitte dat de kerk de huwelijksluiting in eigen hand zal nemen (*De Reformatie jrg. 73 (1997), 141*).

- c.** Dezelfde synode van Leusden besloot deputaten voor de relatie kerk en overheid deze opdracht te geven:

onderzoek te doen naar de eigen plaats en betekenis van het kerkelijk huwelijk in verhouding tot het burgerlijk huwelijk in het licht van de verschuivingen in de samenleving op het punt van het huwelijk (Acta GS Leusden 1999, art. 99, besluit 2k).

Deputaten schrijven in hun rapport, dat wanneer het komt tot openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht, en zo het burgerlijk huwelijk niet langer beperkt is tot één man en één vrouw, het wenselijk lijkt, dat de kerken zich erop bezinnen, wat dit betekent voor de verhouding tussen het kerkelijk en het burgerlijk huwelijk.

- d.** Op de GS Zuidhorn 2002-2003 diende het rapport van deputaten relatie kerk en overheid, met daarin de verwerking van de opdracht, genoemd onder c.

De synode besloot, conform het voorstel van deputaten, *uit te spreken, dat het niet verstandig is de thans bestaande verhouding tussen de taak van de overheid en de taak van de kerk op het punt van de huwelijksluiting te veranderen (Acta GS Zuidhorn 2002-2003, art.195, besluit 2).*

Daarvoor worden de volgende gronden genoemd:

1. de overheid dient het publieke karakter van het huwelijk te erkennen en te bewaken;
2. het appel van de kerk op de overheid zal aan kracht inboeten indien de kerk zich voor wat het huwelijk betreft terugtrekt op haar eigen terrein;

3. de rechtsgevolgen die aan het huwelijk zijn verbonden en de bewaking daarvan brengen de kerken in de (semi-)overheidssfeer. Dat is onwenselijk;
4. de nieuwe huwelijkswetgeving laat de sluiting van een bijbels huwelijk (nog) onverkort toe;
5. de vrijheid van de kerken om ten aanzien van haar leden de bijbelse normen ten aanzien van het huwelijk te handhaven blijft ook onder de veranderde huwelijkswetgeving gewaarborgd;
6. in een overleg met andere kerken met een gereformeerde confessie is overeenstemming bereikt over wat in de gronden 1 tot en met 5 is gesteld.

Daarnaast besloot de synode uit te spreken, dat *de wijziging van het Burgerlijk Wetboek in verband met de invoering van het zgn. 'homohuwelijk' geen aanleiding is voor het opnemen in de KO van een eigen omschrijving van het begrip 'huwelijk' (art. 195, besluit 3).*

Als gronden werden daarvoor genoemd:

1. de wijziging van het Burgerlijk Wetboek brengt geen verandering in de bestaande vrijheid van de kerken om ten aanzien van haar leden de bijbelse normen ten aanzien van het huwelijk als levensverbintenis van één man en één vrouw te handhaven;
2. art.70 KO verplicht de kerkenraad niet iedere verbintenis die de overheid als een huwelijk erkent, ook kerkelijk te bevestigen;
3. de verwijzing in art.70 KO naar het door de kerken vastgestelde huwelijksformulier onderstreept – gelet op de inhoud van dat formulier – dat ook zonder expliciete wijziging of aanvulling van de KO onder een huwelijk als daarin bedoeld, wordt verstaan de unieke levensverbintenis van één man en één vrouw naar bijbelse maatstaven.

Deputaten merken in verband met bovenstaande nog op, dat de synode van de CGK wel een aanvulling op desbetreffend artikel in de KO heeft aangenomen, nl.: *“Onder een huwelijk dient te worden verstaan: Een totale levensgemeenschap van één man en één vrouw, aangegaan voor het leven en formeel publiek bekrachtigd”.*

Deputaten zijn echter van oordeel, dat het ook naar buiten volstrekt helder is, dat de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), ondanks de gewijzigde inhoud van het wettelijk begrip 'huwelijk', blijven vasthouden aan het huwelijk als de levensverbintenis van één man en één vrouw naar bijbelse maatstaven.

Het lijkt, zo schrijven ze, niet opportuun om thans door een aanpassing van de kerkorde de suggestie te wekken dat de kerken zouden zijn gebonden aan de keuzen van de overheid ten aanzien van de mogelijkheid om een huwelijk te sluiten.

Samenvattend worden wel zorgen uitgesproken, maar blijven de kerken een taak voor de overheid zien bij de huwelijksvoltrekking, met als belangrijkste argument dat zowel kerk als overheid een eigen verantwoordelijkheid hebben en de kerk het huwelijk kan blijven invullen overeenkomstig de bijbelse normen.

3. Kritische kanttekeningen bij de besluiten van Zuidhorn door de PS Friesland

De PS Friesland voorziet de 6 gronden van besluit 2 en de gronden van besluit 3 (Zuidhorn 2002-2003, art. 195) van kritische kanttekeningen. Het besluit is onder 2d genoemd. De nummering van de gronden wordt aangehouden.

Ad.1 de overheid ondergraaft het publieke karakter van het huwelijk, doordat via dezelfde wet waarin het huwelijk is omschreven een praktijk mogelijk gemaakt wordt, die haaks staat op wat bijbels gezien een huwelijk is;

Ad.2 door op te komen voor het bijbels huwelijk neemt de kerk op zich wat de overheid niet meer doet. Zo neemt de kerk serieus dat het evangelie publieke en politieke implicaties heeft;

Ad.3 de overheid kan de kerk erkennen als instantie die huwelijken sluit en tegelijk een rol blijven spelen in het registreren van door de kerk gesloten huwelijken. Door de huwelijksluiting in de kerk te laten plaatsvinden, kan het geestelijk karakter van het huwelijk, met alle publieke consequenties daarvan weer duidelijk gemaakt worden.

Het besluit van de synode gaat uit van een te sterke scheiding van kerk en staat, en wanneer de overheid geen recht meer doet aan de rechtsgevolgen van het huwelijk, is het aan de kerk om in elk geval voor haar eigen leden het besef van die rechtsgevolgen levend te houden.

Ad.4 en 5 hier is sprake van een kerk die zich schikt in de kaders die de overheid stelt. Zo trekt de kerk zich terug in haar eigen hoekje, zolang haar dit hoekje gegund wordt en zwijgt ze over de publieke en politieke implicaties van het evangelie. Het mag toch wel schuren tussen kerk en overheid?

Ad. 6 bereikte overeenstemming mag worden heroverwogen als blijkt dat het resultaat niet zou overeenkomen met de waarheid. De RK-kerk zou in dezen wel eens een waardevollere bondgenoot kunnen zijn dan de PKN.

Kanttekeningen bij de gronden van besluit 3:

Er wordt gekozen om beperkt te reageren op wat de overheid doet en niet om op te komen voor de belangen van wat bijbels gezien het huwelijk is. Gemist wordt de poging om steeds zelf te verwoorden waar we als christenen voor staan. Er wordt gekozen voor een afwachtende strategie in plaats van getuigend en belijdend spreken.

4. Worden de gronden, genoemd onder 3, weerlegd?

De PS Friesland geeft kritische kanttekeningen bij de gronden onder besluit 2 en 3 (zie onder 3). Daarmee is niet gezegd, dat de gronden overtuigend weerlegd zijn, zodat revisie van het besluit van Zuidhorn moet plaatsvinden.

We willen de kanttekeningen van de PS op het punt van overtuigende weerlegging tegen het licht houden. Allereerst de 6 gronden onder besluit 2.

Grond 1 spreekt over het bewaken van het publiek karakter van het huwelijk.

De PS zegt weliswaar dat het huwelijk ondergraven wordt, maar dat betekent nog niet dat daarmee het publieke karakter van het huwelijk in geding is.

Grond 2 zegt dat wanneer de kerk zich voor wat betreft het huwelijk terugtrekt op haar eigen terrein, het appel van de kerk op de overheid aan kracht inboet.

De PS stelt dat de kerk juist door op te komen voor het bijbelse huwelijk (en daarmee zelf het huwelijk overeenkomstig de Bijbel te kunnen sluiten), ze de publieke en politieke implicaties van het evangelie serieus neemt.

Maar dit is echter geen appel zozeer richting overheid, maar meer richting eigen leden. Wanneer de kerk zelf het huwelijk sluit loop je juist het risico met je rug naar de samenleving te gaan staan.

Grond 3 spreekt over de bewaking van de rechtsgevolgen, die aan het huwelijk verbonden zijn, en die de kerk in de sfeer van de overheid brengt.

De PS stelt dat de overheid geen recht doet aan de rechtsgevolgen die het huwelijk bijbels gezien zou moeten hebben. Tegelijk wordt gesteld, dat de kerk de rechtsgevolgen niet kan bewaken; dat moet de overheid doen.

Hier wordt een spanning zichtbaar tussen enerzijds het bewaken van rechtsgevolgen (taak van de overheid) en anderzijds de invulling van bijbelse rechtsgevolgen (wat de kerk in elk geval haar leden voorhoudt).

Waar de PS de synode verwijt uit te gaan van een te sterke scheiding van kerk en staat, is er in de lijn van de PS sprake van vermenging van kerk en staat, die ongewenste neveneffecten kan hebben (bv. dat de overheid aan de kerk als huwelijksluitende instantie eisen gaat stellen).

Grond 4 en 5 geven aan, dat er nog steeds alle ruimte is voor de kerken om de bijbelse normen ten aanzien van het huwelijk te handhaven.

De PS bestrijdt dit niet, maar vraagt zich af of dat niet een te passieve houding van de kerken is.

Grond 6 spreekt over overleg en overeenstemming op dit punt met andere kerken van gereformeerde confessie.

Ook dit punt wordt door de PS niet bestreden, maar het belang van overeenstemming wordt van vraagtekens voorzien.

Overigens zijn de kerken, waar grond 6 over spreekt niet de PKN, maar onder andere de CGK, de Gereformeerde Gemeenten en de Gereformeerde Bond.

De gronden onder besluit 3 spreken opnieuw over de vrijheid die de kerken hebben om de bijbelse normen ten aanzien van het huwelijk te handhaven, en de duidelijk bijbelse invulling die de kerken aan het huwelijk geven.

Ook dit punt wordt door de PS niet bestreden, maar gevraagd wordt naar een assertievere houding en nadrukkelijke opkomen voor het bijbels getuigenis aangaande het huwelijk.

De PS is van mening is, dat de kritische kanttekeningen die de PS geeft bij elk van de gronden voldoende redenen zijn om het besluit van de GS Zuidhorn principieel te weerleggen.

Op grond van bovenstaande is dat echter onvoldoende aangetoond. Er is geen sprake van weerlegging, wel van een andere weging van de argumenten vanuit een andere visie, niet zozeer op het burgerlijk huwelijk, als wel op de rol die kerk kan en moet spelen.

De PS stelt, dat de maatschappelijke situatie veranderd is en dat steeds duidelijker wordt, dat Nederland een niet-christelijke samenleving is. Daarom wordt het steeds belangrijker om als kerken een duidelijk geluid te laten horen over wat de Bijbel ons leert.

Nu is het de vraag of die samenleving ten opzichte van 2002 zo sterk veranderd is op het punt waar het om gaat, nl. de wetgeving rond het huwelijk.

Het is dan ook niet overtuigend aangetoond, dat er op dit moment een directe aanleiding is, de besluiten van de GS Zuidhorn 2002-2003 te herzien of te heroverwegen.

5. Andere koers?

Daarmee is wat ons betreft het verzoek van de PS Friesland formeel afgewezen. Onvoldoende zijn de gronden van het besluit van de GS Zuidhorn weerlegd en evenmin is aangetoond dat er op dit moment een dringende noodzaak is richting overheid het verzoek te doen het recht om huwelijken te sluiten terug te vragen.

Maar is daarmee de vraag van de PS voldoende recht gedaan?

Signaleert de PS niet terecht een steeds verdere uitholling van het burgerlijk huwelijk en wordt daarmee de afstand tussen wat de overheid onder huwelijk verstaat en wat de bijbel over het huwelijk zegt niet steeds groter?

- a. De PS Friesland meent dat het de taak van de kerk is helder en publiek op te komen voor het bijbels huwelijk. Juist waar de overheid het begrip huwelijk uitholt, moet de kerk er steeds meer werk van maken om wat God in zijn Woord over het huwelijk zegt en hoe Hij het huwelijk bedoelt, duidelijk voor het voetlicht te plaatsen.

Je zou dat getuigend spreken kunnen noemen. Dat getuigend spreken is er allereerst richting eigen leden. In toenemende mate maken met name jonge mensen een scheiding tussen een huwelijksluiting in de kerk, zeg maar: het geestelijk karakter van het huwelijk en het 'boterbriefje' op het stadhuis. Door de huwelijksluiting in de kerk te laten plaatsvinden – het voorstel van de PS – wordt het geestelijk karakter van het huwelijk met alle publieke consequenties weer duidelijk gemaakt. Daarnaast heeft de kerk een taak in de wereld. Ze heeft een boodschap voor ieder mens en daarom is het ook belangrijk om uit te dragen, wat Gods woord zegt over het huwelijk.

- b. Zoals gezegd kiest de PS Friesland hier voor de optie: huwelijksluiting in de kerk en dus het terugvragen van de overheid het recht om als kerken het huwelijk te sluiten. Tegelijk vraagt de PS zich daarbij wel af, of dit het juiste moment is, om als kerken richting overheid hierom te vragen en of het het waard is hier veel tijd en energie in te steken. Het samen op trekken als kerken (en dus veel overleg voeren) en vervolgens richting overheid aandringen op verandering van de wet is een kwestie van lange adem. Toch ziet de PS het liefst een ontwikkeling in deze richting: huwelijksluiting terughalen in de kerk.

Wij menen dat een dergelijk verzoek richting overheid risico's met zich meebrengt en vragen ons af, of de winst dan daadwerkelijk groot genoeg is.

We denken dat, waar het gaat om versterking van het bijbels spreken over het huwelijk, een andere weg beter begaanbaar is. Beide elementen willen we wat uitwerken.

- c. Aan een huwelijk zijn rechtsgevolgen verbonden. En de overheid is de instantie, die deze rechtsgevolgen voor al haar onderdanen moet bewaken. Zo is het althans in Nederland al eeuwenlang geregeld en vastgelegd.

Nu is het niet onmogelijk, dat de overheid haar bevoegdheid op dit punt aan anderen delegeert. Maar het is een illusie te denken, dat de overheid de kerken op dit punt carte blanche geeft. Wanneer zij kerken bevoegd verklaart huwelijken te sluiten, zal zij zeker voorwaarden stellen.

En het is niet moeilijk te bedenken, welke voorwaarden dat zouden kunnen zijn.

Zo zou de overheid van de kerken kunnen eisen, dat er bij de huwelijksluiting niet gediscrimineerd mag worden (discriminatie in de zin zoals de overheid dat verstaat), en waar de overheid het huwelijk heeft opengesteld voor personen van hetzelfde geslacht, zou dat in zo'n geval ook van de kerken geëist kunnen worden. Wanneer de kerk op dit punt een publieke taak verricht, zal ze geen onderscheid mogen maken.

Daarnaast zal op grond van de grondwettelijke bepalingen inzake gelijke behandeling het recht verleend aan de kerken ook moeten gelden voor andere godsdiensten. Op die manier zou een groot scala aan relatievormen (denk bv. aan polygamie) met burgerrechtelijke gevolgen kunnen ontstaan. Iets wat in elk geval vanuit het oogpunt van de overheid onwenselijk is.

Tot slot kan van huwelijksluiting door de kerken richting de samenleving het signaal uitgaan, dat het huwelijk een privéaangelegenheid is. En daarmee wordt de mogelijkheid om richting overheid en samenleving een getuigenis te laten uitgaan beperkt.

Samengevat betekent het terugvragen van het recht om als kerken huwelijken te sluiten op dit punt een herschikking van de verhouding kerk – staat, waarbij het risico is, dat de staat op sommige punten meer invloed uit gaat oefenen op de kerk. Dat is een tendens die al zichtbaar is (denk aan wat er speelt rond

art.23 (van de Grondwet) en de vrijheid van godsdienst en de inmenging in het vrouwenstandpunt van de SGP), maar die we als kerken niet hoeven uit te lokken.

Daarmee is de vraag, of we als kerken tijd en energie moeten stoppen in overleg met andere kerken op dit punt, om samen op te trekken richting overheid negatief beantwoord. We zien op voorhand teveel negatieve gevolgen.

Maar is er dan een alternatief om, zoals de PS Friesland wil, het bijbels geluid inzake het huwelijk te versterken?

d. De overheid biedt kerken tot nog toe alle ruimte om het huwelijk in te vullen, zoals de Bijbel dat voorschrijft. Die ruimte zullen we als kerk ten volle moeten benutten.

Daarbij moet de gedachte, als zou er nog min of meer een isgelijkteten staan tussen het burgerlijk huwelijk en het bijbels huwelijk, worden losgelaten. In de huidige postchristelijke samenleving zijn we als christenen steeds meer geroepen een eigen stijl te ontwikkelen, ook wat betreft het huwelijk. In die trant pleit A.L.TH.de Bruijne ervoor, om zonder de burgerlijke huwelijksluiting prijs te geven, alle nadruk te leggen op de inbedding van het huwelijk in de kerkelijke gemeente (*De Reformatie jrg. 82 (2006) 161*).

Daarbij laat je het sluiten van het huwelijk aan de geseclariseerde overheid over (met daarbij de civielrechtelijke gevolgen), maar versterk je het kerkelijk en bijbels karakter van het huwelijk via voorbereiding, huwelijksbevestiging en huwelijksbeloften aan elkaar ten overstaan van de gemeenschap (in dit geval de kerkelijke gemeente). Op die manier onderstreep je als kerk, dat het huwelijk dat een man en een vrouw voor God willen sluiten aanzienlijk meer inhoudt, dat wat de overheid van gehuwden vraagt.

Interessant is, dat H. Bavinck in zijn collegedictaten ethiek (Archief VU Amsterdam) ruim 100 jaar geleden al schrijft over de rol van de overheid en de rol van de kerk bij het huwelijk. Bavinck laat zien dat de overheid steeds meer de bevoegdheid kreeg om huwelijken te sluiten. De kerken van de Reformatie stonden op het standpunt, dat het sluiten van het huwelijk een burgerlijke, geen kerkelijke zaak was (dit in tegenstelling tot de RK-kerk, waar alleen de priester het sacrament van het huwelijk kan bedienen).

Dus aan de staat komt het recht van huwelijksluiting en huwelijkslegitimering toe, maar de vraag die dan gesteld wordt is: wat blijft er dan nog voor de kerk over? Wordt het bewustzijn van de heiligheid van het huwelijk niet ondermijnd? Een vraag, die in onze tijd alleen maar actueler is geworden!

In de discussie over de waarde en de betekenis van het kerkelijk huwelijk haalt Bavinck vervolgens ene ds R. Polman aan, die schrijft dat de burgerlijke huwelijksluiting wel wettig is, maar niet voldoende. Trouwen bestaat volgens Polman uit 3 akten: trouwen van 2 harten in huis, trouwen van 2 burgers voor de staat en trouwen van 2 christenen in de kerk. Daarom wenste Polman, dat het kerkelijk huwelijk voor alle kerkleden verplicht werd gesteld.

Het zou goed zijn, om in onze tijd verder na te denken hoe we in de kerk het bijbels huwelijk kunnen versterken, en mogelijk kunnen oude schrijvers ons daarbij helpen.

Ontwikkelen van een eigen huwelijksstijl kan niet alleen eigen kerkleden helpen te ontdekken wat God in het huwelijk vraagt, maar kan ook naar de samenleving een signaal afgeven, waar we als christenen in de navolging van Christus voor willen staan.

Samenvattend pleiten we binnen de bestaande bevoegdheden van overheid en kerk voor versterking van het bijbels onderwijs over het huwelijk en verder nadenken over de vraag hoe we het bijbels huwelijk zo goed mogelijk in de kerkelijke gemeente een plaats kunnen geven en de inhoud daarvan, inclusief de beloften, in de kerkelijke gemeente kunnen verankeren.

6. Conclusie

De PS Friesland heeft niet overtuigend aangetoond, dat de besluiten van Zuidhorn 2002-2003 herzien moeten worden.

Tot nog toe geeft de overheid alle ruimte aan de kerken, om het huwelijk bijbels in te vullen. Deze ruimte bestaat ook hierin, dat de kerk ruimte heeft het huwelijk exclusief op te vatten als een levenslange verbintenis tussen man en vrouw. Deze ruimte zullen de kerken volop moeten benutten.

Tegelijk wordt het voor de kerk steeds belangrijker in deze seculariserende samenleving duidelijk uit te dragen, wat God in zijn Woord over het huwelijk zegt. Dat geldt allereerst richting haar eigen leden, maar dat geldt ook naar de samenleving.

De vragen van de PS Friesland laten zien, dat waar burgerlijk huwelijk en bijbels huwelijk steeds meer van elkaar gaan verschillen, het belangrijk is na te denken hoe je als kerk en als christenen inhoud geeft aan wat God van ons in het huwelijk vraagt.

De mogelijkheid om van de overheid het recht (terug) te vragen om als kerken huwelijken te sluiten, is een weg met de nodige risico's en daarom niet begaanbaar. Daarbij moeten taken van de overheid en taken van de kerk ook niet vermengd worden. Waar de overheid de roeping heeft de samenleving te ordenen en daarbij rekening moet houden met al haar onderdanen, is het de taak van de kerk het evangelie te laten spreken en uit te dragen, ook het evangelie van het huwelijk met alle implicaties van dien.

Beter lijkt ons, om te pleiten voor sterkere inbedding van het huwelijk in de kerkelijke gemeente.

Onderzoek naar wat in dit opzicht mogelijk is, zou gewenst zijn.

Daarmee laat je aan de overheid wat van de overheid is, en maak je als kerk zichtbaar, dat het huwelijk, wat God van ons vraagt veel meer inhoud heeft.

We stellen de synode het volgende voor te besluiten:

Materiaal:

Verzoeken PS Friesland inzake huwelijk, samenlevingsvormen en huwelijkssluiting.

De PS verzoekt om een uitspraak of en zo ja welke vormen van samenleven, die publiek en juridisch vastgelegd zijn, in de kerk erkend kunnen worden op basis van welke criteria.

Verder verzoekt de PS Friesland te overwegen of het wenselijk en mogelijk is de huwelijkssluiting weer in de kerk terug te halen, zodat het onderscheid tussen het bijbelse huwelijk en hoe de overheid dit in het burgerlijk huwelijk wettelijk geregeld heeft niet meer gemaakt hoeft te worden en de situatie weer helder is: trouwen = in de kerk een verbond aangaan.

Besluit 1:

aan deputaten relatie kerk en overheid, in overleg met de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding, opdracht te geven aan de volgende generale synode advies uit te brengen hoe in de toekomst om te gaan met de verschillende vormen van samenleving die publiek en juridisch vastgelegd zijn tussen één man en één vrouw, als wettelijke regeling van het huwelijk in bijbelse zin.

Gronden:

1. terecht merkt de PS Friesland in de toelichting bij haar voorstel op dat het burgerlijk huwelijk als door de overheid geregelde samenlevingsvorm naast andere min of meer juridisch geregelde vormen van samenleven staat;
2. het is wijs dat de kerken zich ertoe zetten het huwelijk als instelling van God af te grenzen tegen de veelheid van samenlevingsvormen, waarbij de kerken zich niet afhankelijk opstellen tegenover het steeds verder uitgeholde wettelijk vastgelegde burgerlijk huwelijk;

3. het is wenselijk om in de huidige samenleving te zoeken naar nieuwe wegen en mogelijkheden om het huwelijk, gegrond op de Bijbel, in de kerkelijke gemeente te verankeren en de christelijke huwelijksmoraal te versterken.

Besluit 2:

Aan het verzoek van de PS Friesland - te overwegen of het wenselijk en mogelijk is de huwelijkssluiting weer in de kerk terug te halen, zodat het onderscheid tussen het bijbelse huwelijk en hoe de overheid dit in het burgerlijk huwelijk wettelijk geregeld heeft niet meer gemaakt hoeft te worden en de situatie weer helder is:

trouwen = in de kerk een verbond aangaan- niet te voldoen

Gronden:

1. het verzoek impliceert een herziening van de uitspraak van de GS Zuidhorn 2002-2003, Acta art. 195 besluit 2 en 3;
2. de gronden bij het besluit van Zuidhorn zijn door de PS Friesland niet overtuigend weerlegd:
  - a. het publieke karakter van het huwelijk wordt niet bestreden;
  - b. niet aangetoond wordt, dat wanneer kerken huwelijken mogen voltrekken dat een krachtiger appel op de overheid is dan tot nu toe;
  - c. vermenging van kerk en staat op het terrein van het huwelijk is in het voorstel van de PS onvermijdelijk, echter ook onwenselijk;
  - d. de overheid biedt de kerken nog steeds de ruimte om het huwelijk naar bijbelse maatstaven in te vullen;
3. het huwelijk dient vanwege zijn publieke karakter een grondslag te hebben in de burgerlijke wetgeving;
4. bewaking van de civielrechtelijke gevolgen van het huwelijk is een taak van de overheid;
5. erkenning van de kerk als huwelijkssluitende instantie op welke manier ook brengt het risico mee dat diezelfde overheid zich mengt in kerkelijke besluitvorming betreffende het huwelijk.

Bijlage 2.2

Rapport van de commissie Holland-Zuid over vraag PS Gelderland inzake het weigeren van de kinderdoop (Acta artikel 18)

De PS Gelderland-Flevoland (in het vervolg PS Gelderland) legt de vraag aan de GS Harderwijk voor “om ten aanzien van de gereformeerde leer over de kinderdoop tot een besluit te komen of de kinderdoop tot een fundamenteel leerstuk van de gereformeerde leer behoort, dat door de kerkenraden in de weg van de tucht gehandhaafd moet worden”. In het vervolg schetsen we eerst de voorgeschiedenis, voor zover die van belang is voor de beoordeling van het verzoek.

De PS Gelderland behandelt in 2010 een appelschrift van br. B. uit W. Hij heeft in 2009 aan de classis Arnhem het verzoek gedaan de kerkenraad van W. ernstig terecht te wijzen omdat deze gemeenteleden toeliet aan het avondmaal die moeite hadden met de kinderdoop en hun kinderen daarom niet lieten dopen. Omdat de classis niet aan dit verzoek voldeed, richtte de broeder zich vervolgens tot de Particuliere Synode om de afwijzing van zijn appel als onrechtmatig aan te merken. De kerkenraad handhaaft de gereformeerde belijdenis inzake de kinderdoop en spreekt over christelijke tolerantie van een ouderpaar dat moeite heeft met de kinderdoop en hun kind niet laat dopen. De kerkenraad spreekt in dit kader over zwakheid die er nog in de gemeente is, onder verwijzing naar art. 29 NGB en de Generale Synode van 's-Gravenhage 1914: naar het voorbeeld van de Apostolische Kerk kan er tolerantie worden geoefend jegens broeders, die te goeder trouw in enig stuk der leer dwalen, mits dit niet enig fundamenteel stuk van de waarheid raakt, de dwalenden bereid zijn zich beter te laten onderrichten en beloven voor dit gevoelen geen propaganda te maken. Appellant noemt hier tegenover Zondag 27 een fundamenteel leerstuk van de kerk.

De uitspraak van de synode van 1914 is als volgt (art.138 Acta GS 1914):

Vraag van de Particuliere Synode van Friesland (Zuidelijk gedeelte) : Of iemand, die in alles met de Gereformeerde Belijdenis accoord gaat, maar den Kinderdoop verwerpt, doch voor dit afwijkend gevoelen belooft geene propaganda te maken en de getuigenis heeft van een vromen wandel, geacht mag worden te voldoen aan de vereischten, gesteld in artikel 61 der Kerkenordering voor de toelating tot het Heilig Avondmaal ? doet Prof. Dr H. H. KUYPER mededeeling van den zakelijken inhoud van haar rapport en voorlezing van de conclusiën [Bijlage XCVII].

Dienovereenkomstig besluit de Synode :

aan de Particuliere Synode van Friesland (Zuidelijk gedeelte) te antwoorden:

- vooreerst,* dat de Generale Synode over dit bepaalde geval geene beslissing kan geven, omdat haar daartoe de noodige gegevens ontbreken en een generale uitspraak, dat afwijking van een bepaald leerstuk der Kerk geen beletsel zal behoeven te wezen om iemand tot de gemeenschap der Kerk toe te laten, niet wenschelijk kan wezen;
- ten tweede,* dat de Generale Synode echter wel wil uitspreken, dat onze Gereformeerde Kerken steeds hebben geoordeeld, dat naar het voorbeeld der Apostolische Kerk tolerantie kan worden geoefend jegens broeders, die ter goeder trouw in eenig stuk der leer dwalen, mits dit niet eenig fundamenteel stuk der waarheid raakt, de dwalenden bereid zijn zich beter te laten onderrichten, en beloven voor dit gevoelen geen propaganda te maken, waarbij het natuurlijk van zelf spreekt, dat zulke broeders, zoolang ze in dat gevoelen volharden, in geen geval voor eenig ambt in de Kerk verkiesbaar zijn;
- ten derde,* dat de Generale Synode aan den betrokken Kerkeraad, desnoods met advies van de Classis, de beslissing moet overlaten, of in het hier bedoelde geval zulk een tolerantie wenschelijk en geoorloofd is.

De PS Gelderland heeft zich bij de appelzaak bezig gehouden met de vraag of de kinderdoop een fundamenteel stuk van de waarheid is. De PS verwijst naar het commissierapport in 1914 dat ervan uitgaat dat de broeder of zuster die moeite heeft met de kinderdoop, zijn of haar kinderen toch zal laten

dopen. Maar dat rapport heeft een andere status dan de synode-uitspraak en de kerken zijn dus niet gebonden de eis te stellen dat (aanstaande) ouders die moeite hebben met de kinderdoop hun kinderen laten dopen. De PS schrijft ook dat de synode-uitspraak van 1914 een belangrijke verantwoordelijkheid geeft aan de kerkenraad en dat de kerkenraad van W. de ruimte heeft om zijn eigen besluit te nemen. De PS besluit aan het verzoek van br. B. niet te voldoen.

Gronden voorleggen quaestio

Ondanks deze uitspraak in de appelzaak is het naar het oordeel van de PS Gelderland gewenst dat een vraag aan de generale synode wordt voorgelegd om zich over de tolerantie bij weigering van de kinderdoop uit te spreken. Op advies van de deputaten ex art. 31 KO heeft de PS Gelderland besloten deze zaak niet via de weg van de rechtspraak in de kerkelijke weg aan de orde te stellen, omdat dat alleen zou kunnen leiden tot een besluit inzake de kerk te W. Hoewel anderen zich dan op zo'n besluit zouden kunnen beroepen, is het de vraag of dit terecht zou zijn omdat iedere situatie weer anders is. De PS Gelderland verzoekt de generale synode van de Gereformeerde Kerken om ten aanzien van de gereformeerde leer over de kinderdoop tot een besluit te komen of de kinderdoop tot een fundamenteel leerstuk van de gereformeerde leer behoort, dat door de kerkenraden in de weg van de tucht gehandhaafd moet worden.

De gronden voor het verzoek worden door de PS Gelderland zo samengevat:

1. De uitspraak van GS 1914 lijkt, ook gelet op publicaties over dit onderwerp, een vrij brede uitleg te hebben gekregen, waarvan de vraag is of die uitleg nog/wel strookt met de bedoelingen van de GS 1914.
2. De kerken komen door veranderingen van kerkelijke structuren (zoals in kerkplantingssituaties) en door contacten van leden van de kerken met meer evangelische stromingen vaker in aanraking met vragen over welke afwijkingen van de gereformeerde leer fundamenteel zijn en welke niet of wel (onder omstandigheden) getolereerd kunnen worden.
3. De eenheid van belijden en de eenheid van handhaving van de gereformeerde leer en daarop gebaseerde handhaving van de tucht vereist het doordenken, uitgaande van wat de Schrift leert over de kinderdoop, van vragen over hoe om te gaan met kerkleden die twijfelen over de bediening van de Heilige Doop aan hun kinderen, over de toelating aan het Heilig Avondmaal en de vraag hoe dit uitwerkt op het geloof van andere broeders en zusters.
4. De kerken hebben belang bij een zorgvuldig besluit over de consequenties die verbonden moeten worden aan afwijkingen van de kerkelijke leer over de Heilige Doop aan kinderen van gelovigen.

Beoordeling

Volgens art. 30 KO mag een meerdere vergadering slechts zaken in behandeling nemen die de kerken in haar ressort gemeenschappelijk aangaan of die in de mindere vergadering niet konden worden afgehandeld. Betreft het een nieuwe zaak die vanuit de kerken aan de orde wordt gesteld, dan kan deze alleen in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering op de agenda van de meerdere vergadering worden geplaatst. Je kunt de vraag naar de ontvankelijkheid van het verzoek zo samenvatten: heeft de PS Gelderland voldoende aangetoond dat deze zaak door de generale synode behandeld moet worden?

Bij de interpretatie van art. 30 KO zijn er twee gangbare interpretaties (verg. Acta Amersfoort 2005, art. 52). Volgens de ene interpretatie moet een mindere vergadering het probleem grondig hebben geanalyseerd om zich vervolgens eventueel met een verzoek tot de meerdere vergadering te wenden. Volgens de andere interpretatie toont de mindere vergadering aan dat gezamenlijke bezinning en besluiten gewenst zijn, omdat alle kerken met deze problematiek te maken hebben en bijvoorbeeld rechtsongelijkheid dient te worden voorkomen.

De tweede interpretatie is van toepassing op de benadering van de PS Gelderland om deze zaak op de GS te brengen. Bij het onderhavige verzoek valt op dat het in feite gaat om een appelzaak die behandeld is door de PS Gelderland. De PS heeft uitgesproken dat de betreffende kerkenraad zich terecht beroept op de uitspraak van de synode van 's-Gravenhage 1914 en tegelijk stelt men de vraag of die uitleg nog wel strookt met de bedoelingen van de GS 1914. Het verzoek van de appellant is afgewezen door de PS en

appellant beroept zich niet op de GS in een appelschrift, maar dit verzoek van de PS kan er toe leiden dat de GS in feite een uitspraak doet over de zaak die in het appel aan de orde was, zonder dat de appelzaak als zodanig op de synode dient.

Het feit dat de PS Gelderland een uitspraak heeft gedaan over de appelzaak is al een bewijs dat deze zaak door de mindere vergadering kon worden afgehandeld.

Het werkt ook heel verwarrend wanneer het probleem dat in een appelzaak aan de orde is, door de mindere vergadering die een uitspraak heeft gedaan, toch nog als min of meer algemeen probleem op de meerdere vergadering aan de orde wordt gesteld. Bij de behandeling van het onderwerp wordt het dan heel lastig onderscheid te maken tussen de oorspronkelijke aanleiding en het algemene probleem waarvan verondersteld wordt dat meer kerken daarmee te maken hebben. Ook in het vervolg van het proces zullen beide zaken dan gemakkelijk door elkaar worden gehaald.

Ook in de andere overwegingen heeft de PS Gelderland niet aangetoond dat dit onderwerp door de GS behandeld moet worden. De PS stelt dat de kerken door verandering van kerkelijke structuren (zoals in kerkplantingssituaties) en door contacten van leden van de kerken met meer evangelische stromingen vaker in aanraking komen met vragen over welke afwijkingen van de gereformeerde leer fundamenteel zijn en welke afwijkingen niet of wel (onder omstandigheden) getolereerd kunnen worden. In situaties van kerkplanting zal door een gemeente samen met bijvoorbeeld de classiskerken moeten worden overwogen welke keuzes gemaakt worden, maar het duidelijk uitgangspunt moet zijn dat het geheel van de christelijke geloofsleer wordt bewaard. Het gesprek met gemeenteleden over de vragen die vanuit evangelische opvattingen aan de gereformeerde leer gesteld worden, wordt niet gestimuleerd door een lijst met afwijkingen die al of niet fundamenteel zijn. Zowel bij kerkplanting als in het gesprek met gemeenteleden kan een kerkenraad uiteindelijk tot het oordeel komen dat een bepaalde afwijking van de gereformeerde leer verdragen kan worden, maar dat is altijd een zaak van afweging in die concrete situatie.

De vraag hoe kerkenraden zullen omgaan met gemeenteleden die twijfelen over de bediening van de heilige doop aan hun kinderen en daarom weigeren hun kinderen te laten dopen, hoort thuis in het pastoraat. De PS Gelderland schrijft zelf dat de motieven van ouders om hun kind niet te laten dopen verschillend zijn. Het is bij uitstek een zaak van de kerkenraad hoe de ambtsdragers in hun pastorale zorg voor de gemeente daarmee zullen omgaan, waarbij het Woord van God in de gemeente wordt verkondigd en de christelijke leer gehandhaafd. Kerkenraden zijn in staat concrete gevallen ook concreet te beoordelen. Dat geldt ook in vele andere situaties waar kerkenraden geroepen zijn tot een oordeel te komen in liefde voor de concrete schapen van de kudde en voor die kudde gezamenlijk. Het spanningsveld waarmee elke kerkenraad regelmatig te maken krijgt, wordt niet opgelost door met landelijke richtlijnen te komen. Wanneer de generale synode daar in deze situatie toch toe zou overgaan, roept dat de vraag op naar allerlei andere situaties waarin zulke richtlijnen dienstbaar zouden kunnen zijn. Die benadering suggereert dat landelijke richtlijnen de oplossing zouden betekenen voor allerlei spanningsvelden in het pastoraat in de gemeente. Het tegendeel is het geval. Het neemt de verantwoordelijkheid weg van de kerkenraad en het roept nieuwe spanningsvelden op met kerkenraden die in hun situatie goede redenen zien af te wijken van de landelijke richtlijnen.

Alles afwegende is de commissie van oordeel dat de PS Gelderland niet heeft aangetoond, dat dit verzoek behandeld moet worden door de generale synode.

Bij dit oordeel past nog wel een opmerking. In de desbetreffende appelzaak is geen diepgaand onderzoek gedaan naar de betekenis van de uitspraak van 's-Gravenhage 1914 inzake tolerantie. Het is niet duidelijk geworden wat de uitspraak precies betekent of dat dat niet meer te achterhalen is. Ook is niet duidelijk geworden of we vandaag nog achter die uitspraak staan, gesteld dat er helderheid is over de betekenis of dat het bijvoorbeeld de voorkeur zou verdienen vandaag een andere en nieuwe uitspraak te doen.

Zonder dat de commissie Holland-Zuid zich uitspreekt over de appelzaak is het belangrijk dit te noteren. Met de uitspraak van de PS Gelderland is er geen duidelijkheid gekomen over het belangrijkste punt in de appelprocedure: de betekenis en reikwijdte van de uitspraak van 's Gravenhage 1914. Op dat gebied is er voor de kerken in het ressort Gelderland nog werk te doen.

Commissie Holland-Zuid
Voorstel: commissie Holland-Zuid

Materiaal:

1. brief van de Particuliere Synode Gelderland-Flevoland d.d. 22 december 2010 met het verzoek “om ten aanzien van de gereformeerde leer over de kinderdoop tot een besluit te komen of de kinderdoop tot een fundamenteel leerstuk van de gereformeerde leer behoort, dat door de kerkenraden in de weg van de tucht gehandhaafd moet worden”;
2. rapport over de quaestio van de PS Gelderland-Flevoland inzake weigering kinderdoop.

Besluit:

aan het verzoek niet te voldoen.

Gronden:

1. de PS heeft niet aangetoond dat een aanvulling of bevestiging nodig is van wat de kerken over de doop van de kinderen uitspreken in hun belijdenis, kerkorde en doopformulieren;
2. de aanleiding voor dit verzoek ligt in een appelzaak. Uit het feit dat de PS in die appelzaak uitspraak heeft gedaan, blijkt dat de onderhavige zaak door een mindere vergadering kon worden afgehandeld.

Bijlage 2.3

Rapport commissie Holland-Zuid over vragen van de PS Gelderland inzake (de consequenties van) 'overdoop'. (Acta artikel 19)

De commissie verstaat de vraag van de PS Gelderland-Flevoland in deze zin: Is zich elders laten overdopen als zodanig voldoende om onttrekking aan de gemeente te constateren?

Aanleiding en belang

De PS stelt deze vraag omdat bleek dat er binnen het ressort door kerken verschillende antwoorden werden gegeven op de vraag.

Bijgevoegd is een stuk van de kerk te Zeewolde waarin het beleid gebaseerd is op de gedachte dat 'overdoop' als zodanig onttrekking impliceert.

De brief van PS Gelderland-Flevoland noemt de kerk van Veenendaal als een ander voorbeeld: daar "wordt op dit punt een ander beleid gevoerd en wordt dit niet als onttrekking gezien". Helaas is er geen beleidsstuk uit Veenendaal bijgevoegd.

De PS acht de vraag van belang omdat er hier sprake zou zijn van rechtsongelijkheid.

Ook oordeelt de PS dat deze quaestio het particulier ressort overstijgt.

Overwegingen

1. De doop

In Matteüs 28: 19 is de doop verbonden met het leerling worden van Jezus. In de doop verbindt God mensen zo nauw met Jezus dat ze deel hebben aan zijn dood en opstanding (Rom. 6: 3-4 en Kol. 2: 12). Ze worden met Christus bekleed (Gal. 3: 27) en zijn één lichaam geworden (1 Korinte 12: 13). De verbinding die God legt in de doop, raakt het hele leven van de dopeling en daarom is de doop onherhaalbaar. Het is één doop die hoort bij het ene geloof in de ene Heer (Ef. 4: 5). Met de Geloofsbelijdenis van Nicea belijden we als kerken 'één doop tot vergeving van zonden'. In art. 34 NGB wordt het zo samengevat: door het sacrament van de doop 'worden wij in de kerk van God opgenomen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd, om helemaal het eigendom te zijn van Hem, van wie wij het merk en veldteken dragen.' De Heer geeft ons 'wat door het sacrament wordt aangeduid, namelijk de onzichtbare genadegaven ... Hij doet ons de nieuwe mens aan en Hij trekt ons de oude mens uit met al zijn werken.' En dan vervolgt art. 34: 'Daarom geloven wij dat wie tot het eeuwige leven wil komen, maar eenmaal gedoopt moet worden. De doop mag niet herhaald worden, want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Deze doop immers is niet alleen van waarde voor ons wanneer wij hem ontvangen en het water op ons is, maar gedurende ons hele leven.'

2. Materiële behandeling van de vraag

Er is aanleiding om te spreken van een zekere rechtsongelijkheid. In een situatie waarin gemeenteleden dwalen ten aanzien van de doop moet er door kerkenraden goede zorg en leiding worden gegeven. Dat betekent een vorm van standvastig en geduldig onderwijs vanuit het Woord van God en naar de belijdenis van de kerk. In dat onderwijs moet duidelijk uitkomen dat de doop als teken en zegel van de inlijving in de gemeente van Christus niet herhaalbaar is.

Maar wanneer in de ene gemeente vanuit die zorg en leiding geconstateerd wordt dat zich laten overdopen neerkomt op een zich onttrekken aan de gemeente, terwijl dat in een andere gemeente niet gebeurt worden gemeenteleden feitelijk anders benaderd en behandeld;

Conclusie: Er is reden om deze vraag in een generale synode te behandelen: de problematiek is landelijk en er is ook aanleiding om te spreken van rechtsongelijkheid die in concrete situaties grote gevolgen kan hebben.

3. Feitelijke onttrekking

De vraag van de PS spitst zich toe op het constateren van feitelijke onttrekking. Dat is kerkrechtelijk een moeilijk punt. Onze kerkorde zegt niets over onttrekking. Er zijn geen generale regelingen over. Hooguit is de praktijk te beschrijven:

gemeenteleden onttrekken zich aan de gemeenschap van de kerk door kennis te geven van de beëindiging van hun lidmaatschap. Daarin is het (ex)-gemeentelid actief. Het is daarom beter niet te spreken over feitelijke onttrekking. In de praktijk komt wel onttrekking metterdaad voor. Het gemeentelid doet dan niet mondeling of schriftelijk mededeling van onttrekking, maar laat bijvoorbeeld de ouderling niet meer toe en reageert niet op brieven van de kerkenraad. Of verhuist naar een andere woonplaats zonder een adres achter te laten en/of attestatie aan te vragen. Een gemeentelid kan ook actief worden in een andere gemeente uit een ander kerkverband, zonder de band met de eigen gemeente op te zeggen.

Ook in zulke omstandigheden zal een kerkenraad zich inspannen contact te hebben met het gemeentelid. Wanneer dat contact niet mogelijk is, zal de kerkenraad de gemeente daarover informeren en wanneer ook gemeenteleden niet in staat zijn het contact alsnog te leggen, zal er mededeling worden gedaan van onttrekking.

Een kerkenraad kan uit het gedrag van een gemeentelid concluderen dat iemand zich onttrokken heeft. Maar dat kan nooit als de betrokkene er blij van geeft daar niet mee in te stemmen. Wanneer een gemeentelid te kennen geeft dat zijn/haar overdoop in het kader staat van een bewuste overstap naar een andere gemeente, zal de kerkenraad de gemeente mededeling doen van onttrekking. Net zoals in andere situaties zal de kerkenraad daarbij eerst het gesprek aangaan, onderwijs geven en oproepen tot terugkeer. Pas wanneer duidelijk is dat het gemeentelid volhardt in deze keuze, zal de kerkenraad er toe overgaan de onttrekking mee te delen aan de gemeente.

4. Onderwijs en vermaan

In het gesprek met een gemeentelid dat zich heeft laten overdopen, zal blijken dat er vaak heel uiteenlopende motieven zijn. Sommigen zien het als een bevestiging van vernieuwing van hun geloof. Anderen hebben zich op een emotioneel moment spontaan laten overdopen. Een kerkenraad geeft dan bijbels onderwijs en vermaan, gericht op de concrete situatie van dat gemeentelid. De achtergronden en motieven van het gemeentelid zullen bij de voortgang van dat gesprek ook steeds duidelijker worden. Soms zal het gemeentelid vrij snel tot het inzicht komen dat men een dwaalspoor bewandeld heeft, maar in andere situaties moet het onderwijs en vermaan langer worden voortgezet. Het is de taak van de kerkenraad daarin goede afwegingen te maken.

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlagen

Hoofdstuk 3

Bijlage 3.1 Generale regeling voor het verlenen van preekconsent (2011) (Acta artikel 22)

1. De verlening van preekconsent vindt plaats door de classis van de Gereformeerde Kerken waartoe de kerk behoort waarvan de aanvrager lid is.
2. Het preekconsent geeft alleen bevoegdheid om in een kerkdienst voor te gaan in het spreken van een stichtelijk woord en in de dienst van de gebeden. Het geeft geen bevoegdheid tot het bedienen van de sacramenten, het afnemen van belijdenis van het geloof, het bevestigen van ambtsdragers of het kerkelijk bevestigen van een huwelijk.
3. In aanmerking voor het ontvangen van preekconsent komen broeders die belijdend lid zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken en die:
  - a. in de studie aan de theologische universiteit van de kerken zover gevorderd zijn dat zij reeds de verplichte praktijkaantekening hebben verkregen; of
  - b. een doctoraalstudie of predikants-master aan de genoemde theologische universiteit hebben voltooid, maar geen beroepbaarstelling hebben gevraagd; of
  - c. als kerkelijk werker in één van de kerken functioneren en over aantoonbare capaciteiten beschikken krachtens hetzij theologische opleiding hetzij op andere wijze verworven competenties;
4. Het preekconsent dat door de classis wordt verleend, heeft voor de eerste twee in art. 3 genoemde categorieën geldigheid ook voor de gereformeerde kerken buiten de classis; voor de kerkelijk werker geldt dat hij alleen bevoegd is voor te gaan in de eigen gemeente(n) waaraan hij als kerkelijk werker is verbonden; eventueel is dat niet de gemeente waarvan hij lid is. Het consent wordt verleend voor een periode van twee jaar, waarna verlenging met telkens eenzelfde periode mogelijk is.
5. Hij die preekconsent wenst te ontvangen, zal bij zijn aanvraag aan de classis de volgende stukken overleggen:
  - a. de documenten die aantonen dat hij voldoet aan de in art. 3 genoemde vereisten;
  - b. een positief getuigenis van zijn kerkenraad inzake zijn leer en leven en inzake zijn functioneren in de gemeente;
  - c. een motivatiebrief waarin de aanvrager schrijft over de betekenis van het geloof in God voor zijn persoonlijk leven en zijn motivatie om preekbevoegdheid aan te vragen;
  - d. de tekst van een drietal preekvoorstellen die niet eerder beoordeeld zijn door een docent en/of mentor, over door de kandidaat zelf gekozen teksten (één uit het Oude Testament, één uit het Nieuwe Testament, en één over een Catechismuszondag), voorzien van uitgewerkte orden van dienst.
6. Het onderzoek door de classis, dat in besloten zitting plaatsvindt, omvat de volgende onderdelen:
  - voorlezing van een door de aanvrager zelf gekozen preekvoorstel;
  - een gesprek van maximaal drie kwartier over de motivatiebrief en het preekvoorstel waarbij eventueel ook de andere preekvoorstellen kunnen betrokken worden;
  - een gesprek van maximaal één uur over de leer van de Heilige Schrift en de betekenis en inhoud van de belijdenis.Uit het onderzoek moet blijken dat de aanvrager in staat is om Schriftgetrouw en confessioneel betrouwbaar op een opbouwende wijze in kerkdiensten voor te gaan. Daartoe beoordeelt de classis het geheel in afwezigheid van de aanvrager.

7. De aanvrager zal, voorafgaand aan de verlening van de preekbevoegdheid, een schriftelijke verklaring ondertekenen, waarin hij belooft zich in zijn optreden te houden aan de Heilige Schrift, de gereformeerde belijdenis en het geldende kerkrecht.
8. Het toezicht op en de verantwoordelijkheid voor de uitoefening van de preekbevoegdheid ligt bij de classis die onderzocht. De classis zal één van haar predikanten benoemen tot begeleider van de betreffende broeder. Jaarlijks zal de begeleider de preekarbeid met hem evalueren. Van deze evaluatie zal schriftelijk verslag gedaan worden aan de toezichthoudende classis.
9. Bij verhuizing van de broeder naar een van de kerken in een andere classis dan die de preekbevoegdheid heeft verleend, zal de classis haar toezicht en bevoegdheid over zijn optreden in de kerken overdragen aan de classis waaronder deze broeder na verhuizing zal ressorteren.
10. Verlenging van het preekconsent moet worden aangevraagd bij de toezichthoudende classis. Daarbij moet de aanvrager kunnen overleggen:
  - a. afschriften van het besluit van de classis om hem preekconsent te verlenen en van de ondertekende verklaring uit art. 8;
  - b. een positief getuigenis van zijn kerkenraad inzake zijn leer, zijn leven en zijn functioneren in de gemeente.

De classis zal zich er ook van vergewissen, dat er bij haar of bij de door haar aangewezen begeleider van de aanvrager geen gegronde bezwaren tegen zijn prediking of optreden zijn binnengekomen. Een gemotiveerd advies van de begeleider-predikant is vereist; de classis zal dit advies in haar besluitvorming betrekken.
11. De classis kan besluiten tot opschorting of beëindiging van de preekbevoegdheid wanneer daarvoor gegronde redenen zijn. Beëindiging zal in ieder geval met onmiddellijke ingang plaatsvinden wanneer er over leer of leven van de broeder door zijn kerkenraad geen positief getuigenis meer kan worden gegeven of wanneer hij zelfs censurabel blijkt te zijn.

Bijlage 3.2 Instructie deputaten probleembehandeling (2011) (Acta artikel 31)

profiel

Deputaten dienen te beschikken over persoonlijke kwaliteiten als:

- goed analytisch vermogen;
  - onafhankelijke opstelling;
  - inzicht in bestuurlijke verhoudingen;
  - sociale vaardigheid;
  - kunnen werken in teamverband;
  - in staat zijn situaties snel te doorzien;
- en tevens over specifieke vaardigheden als:
- pastorale vaardigheid met kennis van de leef- en werkereld van een predikant en het werkerrein van een kerkenraad;
  - ervaring met mediation;
  - algemeen juridisch en kerkrechtelijk inzicht;
  - affiniteit met procesbewaking, organisatie, coördinatie, administratie.

opdracht

Het deputaatschap geeft advies en bemiddelt zo nodig bij conflicten tussen de predikant en zijn kerkenraad en/of gemeente. Het richt zijn kennis en kunde op het oplossen van spanningsrelaties tussen predikant en kerkenraad/gemeente. Deputaten schakelen, indien zij dit in de gegeven situatie nodig achten, externe specialisten/deskundigen in.

aanvraag inzet deputaatschap

Aanvragen van kerkenraad en/of predikant komen rechtstreeks bij het deputaatschap binnen. Het deputaatschap zorgt dat het adres van het deputaatschap bij de kerken bekend is.

deputaatschap en SKW

Het deputaatschap onderhoudt contact met het SKW om desgewenst gebruik te (laten) maken van de faciliteiten en diensten die het SKW kan bieden op het gebied van mobiliteit, detachering(contracten), arbeids(on)geschiktheid e.d.

kosten inzet deputaatschap

In overleg met deputaten F&B zullen de financiële regelingen worden vastgesteld.

kosten inschakeling externe deskundigen

Deputaten schakelen, wanneer ze dat nodig achten, externe deskundigen in om de door een predikant en/of kerkenraad gevraagde hulp te verlenen.

Voor gemeenten met meer dan 300 leden komen de kosten voor deze hulp voor rekening van de betrokken kerk.

Voor gemeenten met maximaal 300 leden kunnen deputaten zo nodig een deel van de kosten voor rekening van het deputaatschap nemen. De omvang van dit deel zal dan in overleg met betreffende kerkenraad en na bestudering van de betreffende kerkelijke financiën door deputaten worden vastgesteld.

informatie over kostenaspect

Bij een eerste contact wordt de betreffende kerkenraad geïnformeerd over boven geschetst kostenaspect. De penningmeester van het deputaatschap dient een declaratie van kosten in bij de betreffende kerkenraad.

Bijlage 3.3 Instructie Raad van Advies Huwelijk en Echtscheiding (2011) (Acta artikel 34)

Artikel 1 doelstellingen

De Raad van Advies (RvA) heeft als taak het adviseren van kerkenraden inzake vragen van echtscheiding, scheiding van tafel en bed, toepassing van de kerkelijk tucht daaronder begrepen, en hertrouwen. Voorts informeert de RvA de kerkenraden op het gebied van huwelijksvoorbereiding (onder andere huwelijks catechese), huwelijks counseling, partnerkeus en relatieontwikkeling. Ook zal de RvA de kerkenraden informeren omtrent de vernieuwde uitgangspunten en richtlijnen.

Artikel 2 samenstelling/organisatie/informatie

De RvA bestaat in beginsel uit vijf leden, die lid zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland. Het lidmaatschap van de RvA eindigt van rechtswege indien aan deze eis niet langer wordt voldaan. Voor elk lid wordt een plaatsvervangend lid benoemd. Indien door tussentijds aftreden een vacature ontstaat die niet door een plaatsvervangend lid kan worden opgevuld zal het lidmaatschap vacant blijven tot aan de eerstvolgende generale synode (GS).

Benoeming vindt plaats door de GS. De zittende leden van de RvA dienen daartoe tijdig een voorstel aan de GS te doen. De benoeming vindt plaats voor de periode tot aan de eerstvolgende reguliere GS.

Herbenoeming van de leden is ten hoogste drie keer mogelijk.

De RvA is zodanig samengesteld dat daartoe in elk geval behoren een ethicus, een kerkrecht deskundige, een jurist, een (al dan niet gedragswetenschappelijke) hulpverlener en zo mogelijk een ervaringsdeskundige of een gedragswetenschapper. De RvA kan zo nodig externe adviseurs raadplegen. De RvA wijst uit zijn midden een voorzitter en secretaris aan. De secretaris treedt als contactpersoon van de RvA op.

De RvA draagt er zorg voor dat zijn bestaan en functie bij de kerken bekend is.

De RvA stelt een huishoudelijk reglement vast waarin onder meer een rooster van aftreden is opgenomen. Dit rooster dient de continuïteit van de RvA zoveel mogelijk te waarborgen.

Artikel 3 adviesaanvraag

Een kerkenraad kan de RvA schriftelijk, bij voorkeur door middel van een e-mail, in een concrete situatie om advies vragen inzake vragen rond (echt)scheiding en/of hertrouwen, toepassing van de tucht daaronder begrepen. De adviesaanvraag bevat een zo volledig mogelijk overzicht van alle relevante feiten en omstandigheden en vermeldt tevens op welk(e) punt(en) advies wordt gevraagd.

Bij de aanvraag dient te zijn gevoegd:

- de eigen door hem/haar ondertekende zienswijze van het betrokken kerklid, en indien deze niet van de betrokkene kan worden verkregen
- een door het betrokken kerklid "voor gezien" ondertekende adviesaanvraag, waaruit blijkt dat het kerklid kennis heeft genomen van de aanvraag doch geen aanleiding ziet daarop in de richting van de RvA te reageren en als deze niet kan worden verkregen
- een verklaring van de kerkenraad dat het betrokken kerklid door woord of gedrag onmiskenbaar te kennen heeft gegeven niet te willen reageren op de adviesaanvraag in de richting van de RvA.

De RvA kan schriftelijk of mondeling nadere informatie opvragen.

Indien de kerkenraad en of het kerklid te kennen geeft te willen worden gehoord door de RvA, zullen twee leden van de RvA hiertoe overgaan. Daarvan wordt verslag gehouden en dit gaat tot het adviesdossier behoren.

Artikel 4 advisering

De RvA is bevoegd een adviesaanvraag te weigeren indien blijkt dat de betrokken kerkenraad naar het oordeel van de RvA zelf niet voldoende heeft getracht tot een oplossing te komen of de adviesaanvraag buiten het taakveld van de RvA ligt. Het advies of de weigering daarvan wordt schriftelijk aan de kerkenraad uitgebracht, in beginsel binnen zes weken nadat de RvA de benodigde informatie heeft ontvangen. Het advies is gemotiveerd en bevat een beknopte opsomming van de informatie waarover de RvA heeft beschikt.

Het advies is gebaseerd op de Schrift en houdt onder meer rekening met hetgeen rond huwelijk, echtscheiding, hertrouwen en tucht is besloten door de GS Amersfoort-Centrum 2005.

Artikel 5 geheimhouding/archief

Het advies is gericht aan de kerkenraad en wordt in afschrift aan het betrokken kerklid gezonden. De RvA neemt geheimhouding in acht. De secretaris treedt als archivaris van de RvA op.

Artikel 6 voorlichting

De RvA ontwikkelt zo mogelijk programma's voor kerkenraden gericht op huwelijksvoorbereiding (onder andere huwelijks catechese) en huwelijks counseling, partnerkeuze en relatieontwikkeling. De RvA kan bij de uitvoering van deze taken met andere organisaties samenwerken en voor het bundelen van informatie en activiteiten ook gebruik maken van internet door een website op te zetten.

Artikel 7 rapportage

De RvA rapporteert telkens aan de volgende GS omtrent de aantallen aangevraagde en verstrekte adviezen alsmede de aard van die adviezen, met inachtneming van het in het artikel 5 bepaalde. Voorts wordt gerapporteerd omtrent de aan de kerkenraden verstrekte voorlichting en eventueel ontwikkelde programma's alsmede de daarmee opgedane ervaringen. In de rapportage wordt al datgene vermeld wat de RvA wenselijk acht om tot een zo volledig mogelijke en inzichtelijke rapportage te komen. De RvA is gehouden vragen van de GS omtrent zijn functioneren en de uitgebrachte adviezen te beantwoorden en daarover zo nodig nadere verantwoording af te leggen.

Artikel 8 kosten

De aan de advisering verbonden reis- en administratieve kosten kunnen bij de betrokken kerkenraad door de RvA in rekening worden gebracht.

De RvA stelt telkens ten behoeve van de volgende GS een overzicht van de gemaakte kosten op en dient een begroting van de uitgaven in aan de hand waarvan de GS het budget kan vaststellen.

Artikel 9 onvoorziene situaties

In onvoorziene situaties beslist de RvA en legt daarvan verantwoording af aan de eerstkomende GS.

Bijlage 3.4

Regeling Klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties (2011) (Artikel 36)

Artikel 1 - Begripsomschrijving

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. seksueel misbruik:
één of meerdere uitingen, verbaal of non-verbaal, opzettelijk dan wel onopzettelijk, gewenst dan wel ongewenst, in de vorm van seksuele handelingen en/of seksueel-getinte toespelingen of uitnodigingen tot seksueel contact, dan wel het op één van voornoemde wijzen ingaan op uitnodigingen tot seksueel contact en/of bedoelde toespelingen, al dan niet onder druk van geheimhouding, gedaan door een kerkelijk functionaris ten opzichte van iemand binnen of buiten de gemeente, in een ambtelijke of anderszins op bevoegdheid en vertrouwen gebaseerde relatie, waardoor vertrouwen geschonden en de grens van persoonlijke integriteit overschreden wordt, en welke derhalve op gespannen voet staan met datgene wat ons in Gods Woord wordt voorgehouden ten aanzien van de omgang met de naaste.
- b. kerkelijk functionaris:
een man of vrouw die uit hoofde van een kerkelijk ambt als bedoeld in art. 2 KO, of uit hoofde van een aanstelling door de kerkenraad in een niet-ambtelijke kerkelijke functie, of uit hoofde van een aanstelling in een bijzondere functie door groepen van gemeenteleden, binnen een gemeente een positie bekleedt die wordt gekenmerkt door het genieten van vertrouwen en het dragen van verantwoordelijkheid, en die vanuit die positie relaties kan aangaan en onderhouden met gemeenteleden en anderen.
- c. klager:
klager kan zijn hij/zij die lid is (geweest) van één van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, alsmede hij/zij die geen lid is of geweest is van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt indien hij/zij een functioneel contact heeft (gehad) met de aangeklaagde. Ten behoeve van een minderjarige, een onder curatele, een onder bewind gestelde of een gementoreerde kan diens wettelijke vertegenwoordiger als klager optreden.
- d. aangeklaagde:
aangeklaagde kan zijn hij/zij die kerkelijk functionaris is (geweest) in één van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en voor zover niet meer functionerend als kerkelijk functionaris, tevens lid is van één van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt.
- e. klachtencommissie:
de commissie, belast met onderzoek en beoordeling van seksueel misbruik in kerkelijke relaties, welke is ingesteld door de Generale Synode Zuidhorn 2002-2003 en waarvan de leden zijn benoemd door de door de generale synode ingestelde deputaten Seksueel misbruik in kerkelijke relaties.
- f. beroepscommissie:
de commissie, belast met onderzoek en beoordeling in beroep van seksueel misbruik in kerkelijke relaties, welke is ingesteld door de Generale Synode Zuidhorn 2002-2003 en waarvan de leden zijn benoemd door de door de generale synode ingestelde deputaten Seksueel misbruik in kerkelijke relaties.
- g. klacht:
een door een klager ingediend schriftelijk stuk waarin geklaagd wordt over seksueel misbruik door een kerkelijk functionaris.
- h. meldpunt:
een centraal punt, waar deskundige medewerkers terzake van seksueel misbruik en klachtenprocedure informatie en advies kunnen geven. Deze medewerkers kunnen zo nodig verwijzen naar de klachtencommissie en een intensievere vorm van hulpverlening. Tevens kunnen zij als vertrouwenspersoon een klager of aangeklaagde begeleiden tijdens en na de procedure van de klachtencommissie.

- i. vertrouwenspersoon: degene die op verzoek van een klager of aangeklaagde diens belangen mede behartigt, dan wel als diens vertegenwoordiger of gemachtigde optreedt. Dit kan een medewerker van het meldpunt zijn.
- j. de kerkenraad:
de raad aan wie de klachtencommissie haar bevindingen in de vorm van een advies rapporteert.

Toelichting

Seksueel misbruik:

deze definitie is vanuit oogpunt van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid van belang voor potentiële klagers en aangeklaagden. Verder is deze definitie van belang voor de toetsing en beoordeling van de klachtsituatie door de klachtencommissie.

Klager:

een minderjarige kan zelfstandig klagen. Daarnaast hebben wettelijke vertegenwoordigers van minderjarigen, van onder curatele gestelden, onder bewind gestelden of gementoreerden een zelfstandig klachtrecht. Onder curatele gestelden, onder bewind gestelden en gementoreerden betreft meerderjarige personen voor wie op grond van een rechterlijke uitspraak respectievelijk een curator, bewindvoerder of een mentor is aangesteld. De onder curatele stelling heeft betrekking op de behartiging van de materiële en immateriële belangen; de onder bewind stelling alleen op de materiële en het mentorschap alleen op de immateriële belangen van de betrokkene.

Aangeklaagde:

het is niet mogelijk iemand die geen kerkelijk functionaris meer is en die tevens geen lid is van één van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, te brengen onder de jurisdictie van deze regeling. Klager zal in dit geval moeten nagaan of tegen de desbetreffende persoon bij een andere klachtencommissie een klacht is in te dienen.

Klacht:

er kan geen mondelinge klacht worden ingediend bij de klachtencommissie. Het is niet juist om mondeling een klacht in te dienen en deze door de klachtencommissie schriftelijk te doen verwoorden. Daarmee kan de onpartijdigheid van de klachtencommissie onder druk komen te staan. Dit is ongewenst. Indien het voor de potentiële klager moeilijk is de klacht op schrift te stellen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van onder meer de vertrouwenspersoon.

Artikel 2 - Doelstelling

De mogelijkheid scheppen klachten over seksueel misbruik in te dienen. Tevens dient deze klachtenregeling om te voorzien in de bescherming van de belangen van klager en aangeklaagde tijdens het onderzoek en de afhandeling van een klacht.

Artikel 3 - Bekendmaking van de klachtenregeling

Op het bestaan van de klachtenregeling wordt jaarlijks in de plaatselijke kerkelijke gemeentemediea gewezen. Een afschrift van de klachtenregeling is te allen tijde bij de scriba te verkrijgen alsmede te downloaden van de internetwebsite van het meldpunt seksuele intimidatie: www.gmdmeldpunt.nl.

Klachtencommissie

Artikel 4 - Samenstelling klachtencommissie

1. De klachtencommissie dient zodanig te zijn samengesteld dat een deskundige, onpartijdige en onafhankelijke behandeling van klachten zoveel mogelijk gewaarborgd is.
2. De klachtencommissie, waarvan vrouwen en mannen in evenredigheid deel uitmaken, bestaat minimaal uit drie en maximaal uit vijf leden. De juridische, gedragswetenschappelijke, pastorale en zo mogelijk de kerkrechtelijke deskundigheid dienen in de klachtencommissie vertegenwoordigd te zijn.
3. Benoeming van de commissieleden geldt voor drie jaar. Herbenoeming is maximaal tweemaal mogelijk. De zittingsduur van een lid, dat is benoemd op een tussentijds opengevallen plaats, is

gelijk aan de duur van de resterende zittingsperiode van het lid in wiens plaats de benoeming plaatsvindt. Deputaten kunnen een benoeming om dringende redenen tussentijds beëindigen.

Artikel 5 - Bevoegdheid en taak klachtencommissie

1. De klachtencommissie is bevoegd kennis te nemen van een klacht indien klager en aangeklaagde voldoen aan de begripsomschrijvingen in artikel 1.
2. De klachtencommissie heeft tot taak bij haar binnengekomen klachten te beoordelen:
  - op ontvankelijkheid, zie de vereisten genoemd in artikel 8;
  - op gegrondheid en
  - de kerkenraad van advies en aanbevelingen terzake te dienen.
3. De klachtencommissie kan zich laten bijstaan door externe adviseurs, zo nodig uit andere kerkgenootschappen, die zich conformeren aan de door de generale synode te stellen voorwaarden.
4. De klachtencommissie is bevoegd klager en aangeklaagde op te roepen teneinde te worden gehoord.
5. De klachtencommissie is bevoegd getuigen of andere deskundigen op te roepen teneinde te worden gehoord.

Artikel 6 - Geheimhouding

De leden van de klachtencommissie en eventuele geraadpleegde deskundigen zijn verplicht geheimhouding te betrachten ten aanzien van alles wat zij in het kader van een klachtbehandeling te weten zijn gekomen.

Artikel 7 - Faciliteiten

1. Er is een budget, bepaald door de generale synode, voor bevordering van de deskundigheid.
2. De kosten voor de behandeling van klachten en vacatiegelden komen voor rekening van de kerkenraad.

Toelichting

Het is gewenst ter bevordering van een goed functioneren van de klachtencommissie de financiële aspecten inzake deskundigheidsbevordering en klachtenbehandeling gelijktijdig met de instelling van de klachtencommissie te regelen.

De kosten voor de behandeling van klachten en vacatiegelden komen in beginsel voor rekening van de kerkenraad. In geval van aangetoond onvermogen van een kerkenraad om aan deze verplichting te voldoen, en wanneer ook door de classis geen hulp kan worden geboden, kan in aansluiting op bestaande regelingen en procedures een beroep worden gedaan op deputaten financiën en beheer.

Procedure klachtencommissie

Artikel 8 - Ontvankelijkheid van de klacht

1. Een klacht dient zo spoedig mogelijk te worden ingediend, doch uiterlijk twintig jaar na beëindiging van de gebeurtenis(sen) waarbij het misbruik plaatsvond, voor minderjarigen te rekenen vanaf de datum van meerderjarigheid.
2. Een klacht wordt schriftelijk ingediend bij de commissie.
3. Een klacht bevat naast de naam van de klager(s) en een dagtekening, ten minste:
  - a. een omschrijving van de uiting die aangegeven wordt als misbruik van de gezagsrelatie;
  - b. het tijdstip of de periode waarop deze betrekking heeft;
  - c. de identiteit en het adres van de aangeklaagde(n);
  - d. een overzicht van door de klager(s) ondernomen stappen en eventueel daarop betrekking hebbende stukken, voor zover deze hebben plaatsgevonden c.q. aanwezig zijn.
4. Indien een klacht niet aan al deze vereisten voldoet, wordt de klager in de gelegenheid gesteld alsnog de ontbrekende gegevens aan te vullen.

5. Anonieme klachten worden in beginsel niet in behandeling genomen.

Toelichting

Een verjaringstermijn dient in het algemeen gesproken de rechtszekerheid, zowel voor de klager als de aangeklaagde. In de vaststelling van de verjaringstermijn ligt, als het goed is, een evenwichtige keuze opgesloten met het oog op klager en aangeklaagde en in dit geval de kerkelijke gemeenschap. (Overigens dient naar de mening van deputaten voor de gedachtevorming een onderscheid gemaakt te worden tussen vergeving/verzoening in pastorale zin – dat kan een leven lang – en een juridisch opgezette klachtenbeoordeling zoals bedoeld in deze klachtenregeling.) De verjaringstermijn laat onverlet dat het de voorkeur verdient een klacht zo spoedig mogelijk in te dienen met het oog op het reconstrueren van de gebeurtenissen. Het noemen van een verjaringstermijn laat onverlet de mogelijkheid om na het aflopen van de verjaringstermijn op vrijwillige basis gebruik te maken van de diensten van de klachtencommissie.

Artikel 9 - Intrekken

Klager kan de ingediende klacht intrekken, tenzij het onderzoek is afgesloten (met de laatste verkrijging van informatie/hoorzitting) en de zaak op uitspraak wacht.

Artikel 10 - Procedure klachtenbehandeling

1. De klachtencommissie bevestigt klager binnen een week schriftelijk de ontvangst van de klacht, informeert de klager over de werkwijze van de commissie en wijst voor zover nog nodig op de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen.
2. Indien de klager ontvankelijk wordt verklaard in zijn/haar klachten, wordt de klacht zo spoedig mogelijk, uiterlijk binnen twee weken na ontvangst van de klacht, aan de aangeklaagde toegezonden. De klachtencommissie informeert hem over de werkwijze van de commissie en de mogelijkheid een vertrouwenspersoon van het meldpunt in te schakelen. Tevens stelt de klachtencommissie de aangeklaagde in de gelegenheid binnen twee weken een verweerschrift in te dienen.
3. Indien het niet mogelijk is om op de ingediende stukken binnen een termijn van twee weken een beslissing over de ontvankelijkheid te nemen, wordt zo spoedig mogelijk een hoorzitting ter beoordeling van de ontvankelijkheid gehouden. De beslissing over de ontvankelijkheid wordt in dit geval binnen zes weken door de commissie genomen.
4. Indien de klager ontvankelijk wordt verklaard, wordt de betrokken kerkenraad vertrouwelijk geïnformeerd over het feit dat er een klacht is ingediend over een lid van de gemeente.
5. Indien de klacht is ingediend door een minderjarige zonder medeweten (van één) van de ouders zal de klachtencommissie met de betreffende minderjarige overleggen om alsnog (één van) de ouders van de indiening van de klacht op de hoogte te stellen. De klachtencommissie zal geen contacten met de ouders onderhouden zonder de uitdrukkelijke toestemming van de minderjarige.

Artikel 11 - Beoordelingsgrond

1. De klachtencommissie beoordeelt de klachten op basis van redelijke aannemelijkheid. In zoverre seksueel misbruik in redelijkheid aannemelijk kan worden geacht, wordt de klacht gegrond verklaard.
2. Behalve directe getuigen of bewijsmateriaal kunnen hierbij onder meer in beschouwing genomen worden:
  - consistentie in de afgelegde verklaringen;
  - de auditu verklaringen;
  - verklaringen van (getuige-)deskundigen;
  - het bestuderen van stukken die over de direct betrokken personen gaan.

Toelichting

Het is een discussie of het “onomstotelijke” bewijs geleverd moet worden of dat kan worden volstaan met “aannemelijk achten”. Het onomstotelijk bewijs is bij klachten over seksueel misbruik nauwelijks te leveren, omdat het veelal gaat om een “één-op-één-situatie”. Daarom wordt veelal gekozen voor het “aannemelijk

achten”, omdat hierbij allerlei stukken en aspecten kunnen worden betrokken, zoals in lid 2 van dit artikel genoemd. Wel is van belang de objectiviteit van de beoordeling te benadrukken. Daarom is ervoor gekozen het begrip “redelijkheid” toe te voegen.

Artikel 12 - Hoorzittingen

1. De klachtencommissie bepaalt binnen vier weken na ontvangst van de klacht de datum en de plaats(en) waar klager en aangeklaagde door de klachtencommissie zullen worden gehoord. De hoorzittingen vinden plaats binnen acht weken.
2. De klachtencommissie zendt klager en aangeklaagde minstens tien dagen (inclusief zon- en feestdagen) voor de hoorzitting een oproep.
3. Wraking:
  - a. klager(s) en aangeklaagden hebben het recht één of meer leden van de klachtencommissie te wraken op grond van feiten of omstandigheden waardoor de onpartijdigheid van de klachtencommissie schade zou kunnen lijden;
  - b. het verzoek dient schriftelijk (tijdens de hoorzitting; eventueel mondeling) en gemotiveerd bij de klachtencommissie te worden ingediend. Na het sluiten van de behandeling van het klaagschrift kan er geen verzoek tot wraking meer worden ingediend;
  - c. berust(en) het betreffende lid/de betreffende leden in de wraking, dan word(t)(en) het lid/de leden vervangen en wordt een nieuwe zitting uitgeschreven. Berust(en) het lid/de leden er niet in, dan wordt het wrakingsverzoek behandeld door de beroepscommissie;
  - d. er is geen beroep op de beslissing van de beroepscommissie mogelijk.
4. Tot zeven dagen (inclusief zon- en feestdagen) voor de hoorzitting kunnen partijen nadere stukken indienen. De secretaris zendt deze door aan de andere partij.
5. De hoorzittingen zijn besloten.
6. Klager en aangeklaagde worden buiten elkaars aanwezigheid en op neutraal terrein gehoord. Klager wordt als eerste gehoord. Klager en aangeklaagde krijgen het verslag van de hoorzittingen en worden in de gelegenheid gesteld om binnen zeven dagen mondeling of schriftelijk te reageren op hetgeen over en weer is gezegd en/of opgeschreven. Eerst zal de klager de gelegenheid krijgen om te reageren op wat door de aangeklaagde naar voren is gebracht. Daarna zal de aangeklaagde zich mogen verweren tegen wat de klager heeft gezegd en/of geschreven.
7. Van ieder hoorgesprek wordt een verslag gemaakt, ondertekend door voorzitter en secretaris van de klachtencommissie. Het verslag wordt zowel de klager als de aangeklaagde toegezonden. Is er een derde gehoord, dan ontvangt deze derde eveneens een kopie van het verslag. De klachtencommissie kan na verkregen toestemming ten behoeve van de verslaglegging gebruik maken van opnameapparatuur. De inhoud van het verslag is voor verantwoording van de klachtencommissie.

Artikel 13 - Informatie door de klachtencommissie

Klager en aangeklaagde worden gelijkelijk geïnformeerd door de klachtencommissie. Het dossier van de klachtencommissie, bevattende alle externe correspondentie, kan desgewenst door klager en aangeklaagde worden ingezien.

Artikel 14 - Beoordeling klacht en verdere afdoening

1. De commissie doet zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes weken na de laatste hoorzitting uitspraak omtrent de gegrondheid van de klacht.
2. Acht de klachtencommissie de klacht ongegrond, dan deelt zij dit gemotiveerd schriftelijk mee aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad van de gemeente waar de situatie van de klacht zich heeft voorgedaan.
3. Acht de klachtencommissie de klacht gegrond, dan deelt zij dit, onder overlegging van een samenvatting van de klacht en van de bevindingen tijdens het onderzoek, gemotiveerd schriftelijk mee, onder toevoeging van een advies voor afdoening, aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad van de gemeente waar de situatie van de klacht zich heeft voorgedaan.

4. De klachtencommissie zal bij het uitbrengen van advies zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij de in de kerkorde van de Gereformeerde Kerken aangegeven (tucht-)maatregelen, met dien verstande dat, gezien de gezagsrelatie, de bescherming van het slachtoffer en het voorkómen van nieuwe feiten daarbij een pregnante rol dienen te spelen.

Toelichting

De uitspraak van de commissie omtrent de gegrondheid van de klacht over seksueel misbruik is een bindende uitspraak. Tegen de uitspraak omtrent de gegrondheid van de klacht is slechts beroep mogelijk bij de beroepscommissie, niet bij een kerkelijke vergadering. Het advies van de commissie omtrent te nemen maatregelen is een advies dat geen bindend karakter heeft. Dit advies is echter wel "dringend".

Artikel 15 - Beroep

Klager en aangeklaagde kunnen binnen twee weken na datum verzending van de uitspraak in beroep gaan bij de Beroepscommissie voor seksueel misbruik binnen kerkelijke relaties in de Gereformeerde Kerken. Het beroepschrift dient binnen twee weken na datum verzending te zijn ontvangen door de Beroepscommissie.

Artikel 16 - Ernstige situaties

In ernstige situaties, waarin redelijkerwijs handelend optreden niet kan uitblijven, dienen door de desbetreffende kerkenraad, in overleg met de klachtencommissie, vóór of hangende het onderzoek, voorlopige maatregelen getroffen te worden.

Toelichting

Er kan sprake zijn van zodanig ernstige situaties dat handelend optreden door de kerkenraad niet kan uitblijven. Hierbij kan gedacht worden aan seksueel misbruik dat nog steeds voortduurt en ook aan acuut ontstaan van grote commotie binnen een gemeente.

Artikel 17 - Beslissing kerkenraad

De kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort, beslist niet eerder dan na het verlopen van de beroepstermijn en uiterlijk binnen vier weken na het aflopen van de beroepstermijn.

Artikel 18 - Archivering

De op de klachten betrekking hebbende stukken zullen tot vijf jaar na ontvangst van de klacht in het archief van de klachtencommissie bewaard worden.

Artikel 19 - Verantwoording

De klachtencommissie legt jaarlijks verantwoording af van haar werkzaamheden aan deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties binnen de Gereformeerde Kerken.

Artikel 20 - Overgangsbepaling

De klachtencommissie is bevoegd kennis te nemen van klachten over feiten(complexen) die vóór de inwerkingtreding van deze klachtenregeling hebben plaatsgevonden.

Bijlage 3.5

Regeling Beroepscommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties (2011) (Acta artikel 36)

Artikel 1 - Begripsomschrijving

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. seksueel misbruik:
één of meerdere uitingen, verbaal of non-verbaal, opzettelijk dan wel onopzettelijk, gewenst dan wel ongewenst, in de vorm van seksuele handelingen en/of seksueel-getinte toespelingen of uitnodigingen tot seksueel contact, dan wel het op één van voornoemde wijzen ingaan op uitnodigingen tot seksueel contact en/of bedoelde toespelingen, al dan niet onder druk van geheimhouding, gedaan door een kerkelijk functionaris ten opzichte van iemand binnen of buiten de gemeente, in een ambtelijke of anderszins op bevoegdheid en vertrouwen gebaseerde relatie, waardoor vertrouwen geschonden en de grens van persoonlijke integriteit verschreden wordt, en welke derhalve op gespannen voet staan met datgene wat ons in Gods Woord wordt voorgehouden ten aanzien van de omgang met de naaste.
- b. kerkelijk functionaris:
een man of vrouw die uit hoofde van een kerkelijk ambt als bedoeld in art. 2 KO, of uit hoofde van een aanstelling door de kerkenraad in een niet-ambtelijke kerkelijke functie, of uit hoofde van een aanstelling in een bijzondere functie door groepen van gemeenteleden, binnen een gemeente een positie bekleedt die wordt gekenmerkt door het genieten van vertrouwen en het dragen van verantwoordelijkheid, en die vanuit die positie relaties kan aangaan en onderhouden met gemeenteleden en anderen.
- c. klager:
klager kan zijn hij/zij die lid is (geweest) van één van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, alsmede hij/zij die geen lid is of geweest is van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt indien hij/zij een functioneel contact heeft (gehad) met de aangeklaagde. Ten behoeve van een minderjarige, een onder curatele, een onder bewind gestelde of een gementoreerde kan diens wettelijke vertegenwoordiger als klager optreden.
- d. aangeklaagde:
aangeklaagde kan zijn hij/zij die kerkelijk functionaris is (geweest) in één van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en voor zover niet meer functionerend als kerkelijk functionaris, tevens lid is van één van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt.
- e. klachtencommissie:
de commissie, belast met onderzoek en beoordeling van seksueel misbruik in kerkelijke relaties, welke is ingesteld door de Generale Synode Zuidhorn 2002 en waarvan de leden zijn benoemd door de door de generale synode ingestelde deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties.
- f. beroepscommissie:
de commissie, belast met onderzoek en beoordeling in beroep van seksueel misbruik in kerkelijke relaties, welke is ingesteld door de Generale Synode Zuidhorn 2002 en waarvan de leden zijn benoemd door de door de generale synode ingestelde deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties.
- g. klacht:
een door een klager ingediend schriftelijk stuk waarin geklaagd wordt over seksueel misbruik door een kerkelijk functionaris.
- h. beroep:
een door klager of aangeklaagde ingediend schriftelijk stuk waarin herziening gevraagd wordt van de uitspraak gedaan door de klachtencommissie aangaande een klacht over seksueel misbruik door een kerkelijk functionaris.
- i. meldpunt:
een centraal punt, waar deskundige medewerkers terzake van seksueel misbruik en klachtenprocedure informatie en advies kunnen geven. Deze medewerkers kunnen zo nodig verwijzen naar de klachtencommissie en een intensievere vorm van hulpverlening. Tevens kunnen

zij als vertrouwenspersoon een klager of aangeklaagde begeleiden tijdens en na de procedure van de klachtencommissie.

- j. vertrouwenspersoon:
degene die op verzoek van een klager of aangeklaagde diens belangen mede behartigt, dan wel als diens vertegenwoordiger of gemachtigde optreedt. Dit kan een medewerker van het meldpunt zijn.
- k. de kerkenraad:
de raad aan wie de beroepscommissie haar bevindingen rapporteert.

Toelichting

Seksueel misbruik:

deze definitie is vanuit oogpunt van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid van belang voor potentiële klagers en aangeklaagden. Verder is deze definitie van belang voor de toetsing en beoordeling van de klachtsituatie door de klachtencommissie.

Klager:

een minderjarige kan zelfstandig klagen. Daarnaast hebben wettelijke vertegenwoordigers van minderjarigen, van onder curatele gestelden, onder bewind gestelden of gementoreerden een zelfstandig klachtrecht. Onder curatele gestelden, onder bewind gestelden en gementoreerden betreft meerderjarige personen voor wie op grond van een rechterlijke uitspraak respectievelijk een curator, bewindvoerder of een mentor is aangesteld. De ondercuratelestelling heeft betrekking op de behartiging van de materiële en immateriële belangen; de onderbewindstelling alleen op de materiële en het mentorschap alleen op de immateriële belangen van de betrokkene.

Aangeklaagde:

het is niet mogelijk iemand die geen kerkelijk functionaris meer is en die tevens geen lid is van één van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, te brengen onder de jurisdictie van deze regeling. Klager zal in dit geval moeten nagaan of tegen de desbetreffende persoon bij een andere klachtencommissie een klacht is in te dienen.

Klacht:

er kan geen mondelinge klacht worden ingediend bij de klachtencommissie. Het is niet juist om mondeling een klacht in te dienen en deze door de klachtencommissie schriftelijk te doen verwoorden. Daarmee kan de onpartijdigheid van de klachtencommissie onder druk komen te staan. Dit is ongewenst. Indien het voor de potentiële klager moeilijk is de klacht op schrift te stellen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van onder meer de vertrouwenspersoon.

Artikel 2 - Doelstelling

De mogelijkheid scheppen in beroep te gaan van uitspraken van de klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties.

Artikel 3 - Bekendmaking van de beroepsregeling

Op het bestaan van de regeling wordt jaarlijks in de plaatselijke kerkelijke gemeentemediën gewezen. Een afschrift van deze beroepsregeling is te allen tijde bij de scriba te verkrijgen alsmede te downloaden van de internetwebsite van het meldpunt seksuele intimidatie: www.gdmeldpunt.nl.

Beroepscommissie

Artikel 4 - Samenstelling beroepscommissie

1. De beroepscommissie dient zodanig te zijn samengesteld dat een deskundige, onpartijdige en onafhankelijke behandeling van het beroep zoveel mogelijk gewaarborgd is.
2. De beroepscommissie, waarvan vrouwen en mannen in evenredigheid deel uitmaken, bestaat minimaal uit drie en maximaal uit vijf leden. De juridische, gedragswetenschappelijke, pastorale en zo mogelijk de kerkrechtelijke deskundigheid dienen in de beroepscommissie vertegenwoordigd te zijn.
3. Benoeming van de commissieleden geldt voor drie jaar. Herbenoeming is maximaal tweemaal mogelijk. De zittingsduur van een lid dat is benoemd op een tussentijds opgevalen plaats, is

- gelijk aan de duur van de resterende zittingsperiode van het lid in wiens plaats de benoeming plaatsvindt. Deputaten kunnen een benoeming om dringende redenen tussentijds beëindigen.
4. Leden van de beroepscommissie kunnen geen lid zijn geweest van de klachtencommissie die de zaak in eerste aanleg heeft behandeld.

Artikel 5 - Bevoegdheid en taak beroepscommissie

1. De beroepscommissie is bevoegd kennis te nemen van een beroepschrift indien klager en aangeklaagde voldoen aan de begripsomschrijvingen in artikel 1.
2. De beroepscommissie heeft tot taak bij haar binnengekomen beroepschriften te beoordelen:
  - op ontvankelijkheid, zie de vereisten genoemd in artikel 8;
  - op gegrondheid en
  - de kerkenraad van advies en aanbevelingen terzake te dienen.
3. De beroepscommissie kan zich laten bijstaan door externe adviseurs, zo nodig uit andere kerkgenootschappen, die zich conformeren aan de door de generale synode te stellen voorwaarden.
4. De beroepscommissie is bevoegd klager en aangeklaagde op te roepen teneinde te worden gehoord.
5. De beroepscommissie is bevoegd getuigen of andere deskundigen op te roepen teneinde te worden gehoord.
6. De beroepscommissie kan de klachtencommissie verzoeken om toezending van het opgebouwde dossier.

Artikel 6 - Geheimhouding

De leden van de beroepscommissie en eventuele geraadpleegde deskundigen zijn verplicht geheimhouding te betrachten ten aanzien van alles wat zij in het kader van een beroep te weten zijn gekomen.

Artikel 7 - Faciliteiten

1. Er is een budget, bepaald door de generale synode, voor bevordering van de deskundigheid.
2. De kosten voor de behandeling van klachten en vacatiegelden komen voor rekening van de kerkenraad.

Toelichting

De kosten voor de behandeling van klachten en vacatiegelden komen in beginsel voor rekening van de kerkenraad. In geval van aangetoond onvermogen van een kerkenraad om aan deze verplichting te voldoen, en wanneer ook door de classis geen hulp kan worden geboden, kan in aansluiting op bestaande regelingen en procedures een beroep worden gedaan op deputaten financiën en beheer.

Procedure beroepscommissie

Artikel 8 - Ontvankelijkheid van het beroep

1. Het beroepschrift dient binnen twee weken na datum verzending van de uitspraak van de klachtencommissie te zijn ontvangen door de beroepscommissie.
2. Het beroepschrift wordt schriftelijk ingediend bij de commissie.
3. Het beroepschrift bevat naast de naam van indiener(s) en een dagtekening een gemotiveerde omschrijving van gronden voor de indiening van het beroep.
4. Het is mogelijk een beroep in te stellen op nader aan te voeren gronden. De nader aan te voeren gronden dienen binnen zes weken te zijn ontvangen door de beroepscommissie.

Artikel 9 - Intrekken

Indiener kan zijn beroep intrekken, tenzij het onderzoek is afgesloten (met de laatste verkrijging van informatie/hoorzitting) en de zaak op uitspraak wacht.

Artikel 10 - Procedure behandeling in beroep

1. De beroepscommissie bevestigt klager binnen een week schriftelijk de ontvangst van het beroep, informeert de indiener over de werkwijze van de commissie en wijst voor zover nog nodig op de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen.
2. Indien klager of aangeklaagde ontvankelijk wordt verklaard in zijn/haar beroep, wordt het beroepschrift zo spoedig mogelijk, uiterlijk binnen twee weken na ontvangst van het beroepschrift, aan de aangeklaagde of klager toegezonden. De beroepscommissie informeert over de werkwijze van de commissie en de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen. Tevens stelt de beroepscommissie klager of aangeklaagde in de gelegenheid binnen twee weken een verweerschrift in te dienen.
3. Indien de klager of aangeklaagde ontvankelijk wordt verklaard in zijn/haar beroep, wordt de betrokken kerkenraad vertrouwelijk geïnformeerd over het feit dat er in de betrokken zaak beroep is aangetekend.
4. Indien het beroepschrift is ingediend door een minderjarige zonder medeweten (van één) van de ouders, zal de beroepscommissie met de desbetreffende minderjarige overleggen om alsnog (één van) de ouders van de indiening van het beroepschrift op de hoogte te stellen. De beroepscommissie zal geen contacten met de ouders onderhouden zonder de uitdrukkelijke toestemming van de minderjarige.

Artikel 11 - Beoordelingsgrond

1. De beroepscommissie beoordeelt de klachten op basis van redelijke aannemelijkheid. In zoverre seksueel misbruik in redelijkheid aannemelijk kan worden geacht, wordt de klacht gegrond verklaard.
2. Behalve directe getuigen of bewijsmateriaal kunnen hierbij onder meer in beschouwing genomen worden:
  - consistentie in de afgelegde verklaringen;
  - de auditu verklaringen;
  - verklaringen van (getuige-)deskundigen;
  - het bestuderen van stukken die over de direct betrokken personen gaan.

Toelichting

Het is een discussie of het "onomstotelijke" bewijs geleverd moet worden of dat kan worden volstaan met "aannemelijk achten". Het onomstotelijk bewijs is bij klachten over seksueel misbruik nauwelijks te leveren, omdat het veelal gaat om een "één-op-één-situatie". Daarom wordt veelal gekozen voor het "aannemelijk achten", omdat hierbij allerlei stukken en aspecten kunnen worden betrokken, zoals in lid 2 van dit artikel genoemd. Wel is van belang de objectieveerbaarheid van de beoordeling te benadrukken. Daarom is ervoor gekozen het begrip "redelijkheid" toe te voegen.

Artikel 12 - Hoorzittingen

1. De beroepscommissie bepaalt binnen vier weken na ontvangst van het beroepschrift de datum en de plaats(en) waar klager en aangeklaagde door de beroepscommissie zullen worden gehoord. De hoorzittingen vinden plaats binnen acht weken.
2. De beroepscommissie zendt klager en aangeklaagde minstens tien dagen (inclusief zon- en feestdagen) voor de hoorzitting een oproep.
3. Wraking:
  - a. klager(s) en aangeklaagden hebben het recht één of meer leden van de beroepscommissie te wraken op grond van feiten of omstandigheden waardoor de onpartijdigheid van de beroepscommissie schade zou kunnen lijden;
  - b. het verzoek dient schriftelijk (tijdens de hoorzitting: eventueel mondeling) en gemotiveerd bij de beroepscommissie te worden ingediend;
  - c. berust(en) het betreffende lid/de betreffende leden in de wraking, dan word(t)(en) het lid/de leden vervangen en wordt een nieuwe zitting uitgeschreven. Berust(en) het lid/de

- leden er niet in, dan wordt het wrakingsverzoek behandeld door een alsdan aan te wijzen commissie;
- d. er is geen beroep op de beslissing van de in het vorige punt bedoelde commissie mogelijk.
  4. Tot zeven dagen (inclusief zon- en feestdagen) voor de hoorzitting kunnen partijen nadere stukken indienen. De secretaris zendt deze door aan de andere partij.
  5. De hoorzittingen zijn besloten.
  6. Klager en aangeklaagde worden buiten elkaars aanwezigheid en op neutraal terrein gehoord. Klager en aangeklaagde krijgen het verslag van de hoorzittingen en worden in de gelegenheid gesteld om binnen zeven dagen mondeling of schriftelijk te reageren op hetgeen over en weer is gezegd en/of geschreven. Eerst zal de klager de gelegenheid krijgen om te reageren op wat door de aangeklaagde naar voren is gebracht. Daarna zal de aangeklaagde zich mogen verweren tegen wat de klager heeft gezegd en/of geschreven.
  7. Van ieder hoorgesprek wordt een verslag gemaakt, ondertekend door voorzitter en secretaris van de beroepscommissie. Het verslag wordt zowel de klager als de aangeklaagde toegezonden. Is er een derde gehoord, dan ontvangt deze derde eveneens een kopie van het verslag. De beroepscommissie kan na verkregen toestemming ten behoeve van de verslaglegging gebruik maken van opnameapparatuur. De inhoud van het verslag is voor verantwoording van de beroepscommissie.

Artikel 13 - Informatie door de beroepscommissie

Klager en aangeklaagde worden gelijkelijk geïnformeerd door de beroepscommissie. Het dossier van de beroepscommissie, bevattende alle externe correspondentie, kan desgewenst door klager en aangeklaagde worden ingezien.

Artikel 14 - Beoordeling beroep en verdere afdoening

1. De commissie doet zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes weken na de laatste hoorzitting, uitspraak omtrent de gegrondheid van het beroepschrift.
2. Acht de beroepscommissie het beroepschrift ongegrond, dan deelt zij dit gemotiveerd schriftelijk mee aan de klager, de aangeklaagde en aan de kerkenraad waar de situatie van de klacht zich heeft voorgedaan.
3. Acht de beroepscommissie het beroepschrift gegrond, dan deelt zij dit, onder overlegging van een samenvatting van het beroepschrift en de bevindingen tijdens het onderzoek, gemotiveerd schriftelijk mee, onder toevoeging van een advies voor afdoening, aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad van de gemeente waar de situatie van de klacht zich heeft voorgedaan.
4. De beroepscommissie zal bij het uitbrengen van advies zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij de in de kerkorde van de Gereformeerde Kerken aangegeven (tucht-)maatregelen, met dien verstande dat, gezien de gezagsrelatie, de bescherming van het slachtoffer en het voorkómen van nieuwe feiten daarbij een pregnante rol dienen te spelen.

Toelichting

De uitspraak van de commissie omtrent de gegrondheid van de klacht over seksueel misbruik is een bindende uitspraak. Het advies van de commissie omtrent te nemen maatregelen is een advies dat geen bindend karakter heeft. Dit advies is echter wel "dringend". Tegen de uitspraak omtrent de gegrondheid van de klacht is geen beroep mogelijk bij enige kerkelijke vergadering.

Artikel 15 - Ernstige situaties

In ernstige situaties, waarin redelijkerwijs handelend optreden niet kan uitblijven, dienen door de desbetreffende kerkenraad, in overleg met de beroepscommissie, vóór of hangende het onderzoek, voorlopige maatregelen getroffen te worden.

Toelichting

Er kan sprake zijn van zodanig ernstige situaties dat handelend optreden door de kerkenraad niet kan uitblijven. Hierbij kan gedacht worden aan seksueel misbruik dat nog steeds voortduurt en ook aan het acuut ontstaan van grote commotie binnen een gemeente.

Artikel 16 - Beslissing kerkenraad

De kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort, beslist binnen vier weken na datum verzending van de uitspraak door de beroepscommissie.

Artikel 17 - Archivering

De op de beroepen betrekking hebbende stukken zullen tot vijf jaar na ontvangst van het beroep in het archief van de beroepscommissie bewaard worden.

Artikel 18 - Verantwoording

De beroepscommissie legt jaarlijks verantwoording af van haar werkzaamheden aan deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties binnen de Gereformeerde Kerken.

Artikel 19 - Overgangsbepaling

De beroepscommissie is bevoegd kennis te nemen van klachten over feiten(complexen) die vóór de inwerkingtreding van deze beroepsregeling hebben plaatsgevonden.

Bijlage 3.6 Tekst van de herziene kerkorde, zoals vastgesteld in eerste lezing (Acta artikel 26C)

A de kerken

A1 eenheid van geloof en belijden

- A1.1 De Gereformeerde Kerken in Nederland zijn onderling verbonden in eenheid van het christelijk geloof in gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift.
- A1.2 Zij aanvaarden met de oude christelijke kerk de Apostolische Geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea en de geloofsbelijdenis van Athanasius. Met de kerk van de Reformatie aanvaarden zij bovendien de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels als betrouwbare samenvatting van de christelijke leer.

A2 vrede

- A2.1 In de kerk van Christus moet alles op gepaste wijze en in goede orde gebeuren, zodat de vrede wordt gediend.
- A2.2 Allen staan onder de ene Heer, Jezus Christus, het hoofd van zijn kerk. Geen persoon of kerk mag een andere persoon of kerk overheersen.

A3 kerkorde en naleving

- A3.1 De kerkorde is door de kerken vastgesteld als een gemeenschappelijke regeling voor het leven in de gemeente en het samenleven van de kerken.
- A3.2 De kerken, ambtsdragers en gemeenteleden houden zich aan de kerkorde en de kerkelijke regelingen en besluiten.

A4 statuut

- A4.1 Het eigen recht van de kerken, dat tot uitdrukking komt in de kerkorde alsook in plaatselijke, classicale en generale kerkelijke regelingen en besluiten, vormt het statuut van de kerken in de zin van de Nederlandse wetgeving.

A5 kerk en overheid

- A5.1 De kerken erkennen de overheid, die in dienst van God haar gezag uitoefent in de burgerlijke samenleving.
- A5.2 Door overleg en correspondentie streven de kerken naar een goede verstandhouding met de overheid, gericht op respect voor ieders eigen positie.
- A5.3 Bij ernstige openbare aantasting van Gods naam of bedreiging van de vrijheid van godsdienst spreken de kerken de overheid daarover aan.

B. de ambten en overige diensten

B6 de ambten

- B6.1 De kerken kennen de ambten van predikant, ouderling en diaken.
- B6.2 De gemeente ontvangt haar ambtsdragers van Christus.
- B6.3 Voor het vervullen van de ambten is een wettige roeping nodig.
- B6.4 De ambtsdragers werken, ieder vanuit eigen taak, samen aan de opbouw van de gemeente.
- B6.5 Ambt m/v: gereserveerd.

B7 binding aan Bijbel en belijdenis

- B7 De ambtsdragers zijn gebonden aan de leer van de Bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften. Zij bekrachtigen dit bij de aanvaarding van hun ambt door ondertekening van het bindingsformulier.

B8 regeling van predikantszaken

- B8 Op de ambtsdienst van de predikanten is behalve de kerkorde de generale regeling voor predikantszaken van toepassing.

B9 taak van de predikanten

- B9.1 De predikanten hebben als primaire taak de verkondiging van het Evangelie voor kerk en wereld. Ook bedienen zij de sacramenten en gaan zij voor in de dienst van de gebeden.
- B9.2 De predikant rust de gemeente in prediking en onderricht toe tot een leven in geloof. Hij bestrijdt dwalingen en weerlegt valse leer.
- B9.3 De predikant geeft met de ouderlingen leiding en herderlijke zorg aan de gemeente. Samen oefenen zij over de gemeente de kerkelijke tucht.

B10 predikanten met een bijzondere taak

- B10.1 De kerken kunnen aan een predikant een bijzondere opdracht verlenen, zoals voor de theologische opleiding, bijzondere vormen van pastoraat of missionaire arbeid.
- B10.2 De kerken voorzien waar mogelijk in predikanten die een geestelijke verzorgingstaak vervullen bij niet-kerkelijke instellingen, zoals ten behoeve van de gezondheidszorg, justitie of defensie.

B11 toegang tot het ambt van predikant

- B11.1 Wie als kandidaat toegang tot het ambt van predikant vraagt, kan beroepen worden na een beroepbaarstellend onderzoek door de aangewezen classis.
- B11.2 Een kandidaat-predikant die een beroep heeft aangenomen, verkrijgt toelating tot het predikantsambt na een toelattend onderzoek door de classis waar hij zal gaan dienen.
- B11.3 Over de toelating van een predikant uit een andere kerk van gereformeerde belijdenis in binnen- of buitenland of uit een kerk waarmee geen kerkelijke gemeenschap bestaat, beslist de classis.

B12 roeping van de predikant

- B12.1 De roeping van een predikant bestaat uit de beroeping, de instemming van de gemeente, de goedkeuring van de classis en de bevestiging.
- B12.2 De kerkenraad voorziet in een regeling voor het beroepingswerk.
- B12.3 De *beroeping* vindt plaats door de kerkenraad, gehoord de diakenen en met medewerking van de gemeente.
- B12.4 Het beroep wordt door de kerkenraad uitgebracht via de beroepsbrief. De predikant aanvaardt het beroep door de aannemingsbrief.
- B12.5 Als vanuit de gemeente geen gegrond bezwaar tegen leer of leven van de predikant wordt ingebracht, is de *instemming* van de gemeente verkregen.
- B12.6 De classis verleent haar *goedkeuring* als zij zich heeft overtuigd dat is voldaan aan de vereisten van de kerkorde en de generale regelingen.
- B12.7 De *bevestiging* vindt plaats in een kerkdienst met gebruik van het formulier. De bevestiging van hem die voor het eerst predikant wordt, gebeurt onder handoplegging.

B13 opleiding voor predikanten

- B13.1 De kerken onderhouden voor de opleiding van hun predikanten een theologische universiteit. De generale synode stelt voor de universiteit een statuut vast.
- B13.2 De docenten aan de theologische universiteit zijn gebonden aan de leer van de Bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften. Zij bekrachtigen dit door ondertekening van het desbetreffende bindingsformulier.
- B13.3 Voor het predikantschap in de kerken is een voltooide opleiding tot predikant aan de theologische universiteit vereist. De generale regeling predikantszaken voorziet in bijzondere gevallen.
- B13.4 De kerken spannen zich er voor in dat er voldoende studenten in de theologie zijn. De kerken bieden hun, zo nodig, financiële steun.

B14 levenstaak predikant

- B14.1 Het predikantschap is in beginsel een ambt voor het leven, in dienst van de Heer.
- B14.2 De kerken bevorderen dat de predikanten zich met volle toewijding kunnen geven aan hun levenstaak.
- B14.3 Voor de uitoefening van het ambt in deeltijd of voor het onderbreken van de dienst voor langere tijd is de toestemming van de classis nodig.

B15 rechtspositie predikant

- B15.1 Een predikant is altijd verbonden aan een plaatselijke kerk of aan twee of meer kerken die daarvoor een samenwerking zijn aangegaan.
- B15.2 De verbintenis van de predikant met een kerk berust op overeenstemming krachtens de beroepsbrief van de kerkenraad en de aannemingsbrief van de predikant.
- B15.3 De rechtspositie van de predikant heeft een eigen kerkelijk karakter. De rechtsverhouding tussen kerk en predikant wordt beheerst door het kerkelijk recht en niet door het statelijk recht.
- B15.4 Ook in geval van een bijzondere taak is de predikant verbonden aan een plaatselijke kerk. De regeling van zijn rechtspositie vereist de goedkeuring van de classis en, indien van toepassing, de generale synode.

B16 levensonderhoud

- B16.1 De kerkenraad is namens de gemeente verantwoordelijk voor het levensonderhoud van de predikant.
- B16.2 De kerkelijke zorgplicht strekt zich mede uit tot het gezin van de predikant en, in geval van diens overlijden, zijn weduwe en zijn minderjarige kinderen.
- B16.3 De kerken hanteren een gezamenlijk kader voor de invulling van hun zorgplicht, in overeenstemming met maatschappelijk aanvaarde normen.

B17 arbeidsongeschiktheid

- B17.1 Bij tijdelijke arbeidsongeschiktheid van de predikant als gevolg van ziekte of ongeval worden de desbetreffende voorschriften in acht genomen.
- B17.2 Bij blijvende verhindering van de ambtsdienst als gevolg van ziekte of ongeval beslist de kerkenraad over het verlenen van gezondheidsemeritaat of ontheffing van het ambt. Deze beslissing behoeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B18 op non-actief stelling predikant

- B18 Bij dringende noodzaak kan de kerkenraad bij wijze van tijdelijke ordemaatregel overgaan tot gehele of gedeeltelijke op non-actief stelling van de predikant.

B19 losmaking predikant

- B19 Indien sprake is van een situatie waarin de predikant de gemeente blijvend niet meer met vrucht kan dienen, besluit de kerkenraad de predikant los te maken van de gemeente. Dit besluit behoeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B20 ontheffing predikant

- B20.1 Een predikant wordt ontheven van zijn ambt wanneer binnen twee jaar na een losmaking geen verbintenis met een andere kerk tot stand komt.
- B20.2 Een predikant wordt ontheven van zijn ambt wanneer hij als gevolg van ziekte of ongeval blijvend verhinderd is het predikantschap te vervullen, maar wel andere passende arbeid kan verrichten.
- B20.3 In andere gevallen kan slechts wegens gewichtige redenen ontheffing plaats vinden.
- B20.4 De kerkenraad beslist over een ontheffing. Dit besluit behoeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B21 schorsing en afzetting predikant

- B21.1 Een predikant die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaat, zijn ambt niet trouw bedient, in strijd handelt met het bindingsformulier dan wel het ambtelijk vermaan hardnekkig verwerpt, wordt door de kerkenraad geschorst.
- B21.2 Het besluit tot schorsing heeft vooraf de instemming van de kerkenraad van de naburige kerk.
- B21.3 De kerkenraad beslist of na de schorsing afzetting van de predikant moet volgen. Dit besluit heeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B22 emeritaat

- B22.1 De kerkenraad verleent een predikant emeritaat bij het bereiken van de daarvoor in de generale regeling predikantszaken gestelde leeftijd.
- B22.2 In onderlinge overeenstemming tussen kerkenraad en predikant kan het emeritaat later ingaan. Het besluit van de kerkenraad heeft de instemming van de gemeente.
- B22.3 Bij emeritering blijft de kerkenraad van de laatst gediende kerk verantwoordelijk inzake het ambt en het levensonderhoud van de predikant.
- B22.4 Een emeritus-predikant behoudt de bevoegdheid om op verzoek van een kerkenraad het Woord en de sacramenten te bedienen of andere diensten te verrichten.
- B22.5 Een besluit van de kerkenraad tot emeritering heeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B23 taak van de ouderlingen

- B23.1 De ouderlingen geven met de predikant leiding en herderlijke zorg aan de gemeente. Samen oefenen zij over de gemeente de kerkelijke tucht.
- B23.2 Als opzieners waken zij over het geestelijk leven van de gemeenteleden en bezoeken hen zo vaak als nodig is, tenminste eenmaal per jaar.
- B23.3 De ouderlingen en de predikant zien er samen op toe dat elke ambtsdrager zijn dienst trouw vervult.
- B23.4 Op verzoek van de kerkenraad kunnen gemeenteleden de ouderlingen assisteren in de pastorale zorg.
- B23.5 De kerkenraad kan onderscheid aanbrengen bij de verdeling van taken onder de ouderlingen.

B24 taak van de diakenen

- B24.1 De diakenen gaan de gemeente voor in de dienst van barmhartigheid en gerechtigheid in kerk en wereld. Zij stimuleren de onderlinge zorg en hulp alsook de christelijke inzet en vrijgevigheid voor anderen die hulp behoeven.
- B24.2 De diakenen onderkennen in de gemeente moeiten in sociaal en materieel opzicht en bieden de gemeenteleden ondersteuning met woord en daad. Zij bezoeken daartoe de gemeenteleden. Zij verzamelen de liefdegaven, beheren die en delen die naar behoefte uit.

B25 roeping van ouderlingen en diakenen

- B25.1 De roeping van ouderlingen en diakenen bestaat uit de verkiezing, de benoeming, de instemming van de gemeente en de bevestiging. De plaatselijke regeling wordt daarbij in acht genomen.
- B25.2 Met het oog op de *verkiezing* wordt de gemeente in de gelegenheid gesteld om de kerkenraad vooraf te attenderen op hen die geschikt worden geacht voor het ambt van ouderling of diaken.
- B25.3 De kerkenraad toetst, in direct overleg met de diakenen, de geschiktheid voor de ambten en let op redenen van verhindering.
- B25.4 De kerkenraad stelt ter verkiezing zo mogelijk een dubbel aantal kandidaten.
- B25.5 Na de verkiezing door de belijdende leden van de gemeente vindt de *benoeming* plaats door de kerkenraad. Eventueel kan benoeming zonder verkiezing plaatsvinden.
- B25.6 Ontheffing van een benoeming kan slechts worden gevraagd en verleend wegens gegronde redenen.

- B25.7 De *instemming* van de gemeente wordt verkregen als de namen van de benoemde personen op twee achtereenvolgende zondagen zijn afgekondigd en er vanuit de gemeente geen gegronde bezwaar tegen hun leer of leven wordt ingebracht.
- B25.8 De *bevestiging* vindt plaats in een kerkdienst met gebruik van het formulier.

B26aftreden van ouderlingen en diakenen

- B26.1 De ouderlingen en diakenen vervullen hun ambtsdienst drie of meer jaren, afhankelijk van de plaatselijke regeling.
- B26.2 Als regel is elk jaar een evenredig deel van de ouderlingen en diakenen aftredend. Zij zijn niet direct herkiesbaar, behoudens bijzondere omstandigheden.
- B26.3 De kerkenraad verleent tussentijdse ontheffing slechts wegens gegronde redenen.

B27 op non-actief stelling ouderlingen en diakenen

- B27 Bij dringende noodzaak kan de kerkenraad bij wijze van tijdelijke ordemaatregel overgaan tot gehele of gedeeltelijke op non-actief stelling van een ouderling of diaken. Dit besluit behoeft de goedkeuring van de kerkenraad van de naburige kerk.

B28 schorsing en afzetting ouderlingen en diakenen

- B28.1 Een ouderling of diaken die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaat, zijn ambt niet trouw bedient, in strijd handelt met het bindingsformulier dan wel de kerkelijke vermaning hardnekkig verwerpt, wordt door de kerkenraad geschorst.
- B28.2 Het besluit tot schorsing behoeft vooraf de instemming van de kerkenraad van de naburige kerk.
- B28.3 Een schorsing geldt voor ten hoogste een periode van vier maanden.
- B28.4 De kerkenraad beslist of na de schorsing afzetting moet volgen. Dit besluit behoeft vooraf de goedkeuring van de classis.

B29 kerkenraad en diaconie

- B29.1 In elke kerk is een kerkenraad, die bestaat uit de predikant(en) en de ouderlingen.
- B29.2 De diakenen vormen samen de diaconie.
- B29.3 Ten minste tweemaal per jaar overleggen de kerkenraad en de diaconie over hun pastoraal en diaconaal ambtswerk in de gemeente en over de materiële zaken van de kerk.
- B29.4 De kerkenraad rekent met de eigen verantwoordelijkheid van de gemeenteleden en raadpleegt de gemeente met het oog op de hoofdzaken van zijn beleid.

B30 werkwijze van kerkenraad en diaconie

- B30.1 De werkwijze van de kerkenraad en die van de diaconie en de wijze waarop zij samenwerken worden vastgesteld in een plaatselijke regeling.
- B30.2 De kerkenraad en diaconie dragen beide zorg voor een goede instructie en regeling van de taken en werkzaamheden die onder hun verantwoordelijkheid in de gemeente worden verricht.
- B30.3 De diaconie doet eenmaal per jaar verantwoording van haar beleid en beheer aan de kerkenraad.

B31 kerkelijk werkers

- B31.1 De kerkenraad kan een of meer kerkelijk werkers benoemen om een deel van het dienstwerk in de gemeente uit te voeren.
- B31.2 De kerkelijk werkers zijn gebonden aan de leer van de Bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften. Zij bekrachtigen dit bij de aanvaarding van hun werk door ondertekening van het bindingsformulier.
- B31.3 De kerkenraad houdt zich voor wat betreft profiel, taken en positie van de kerkelijk werkers aan de generale regelingen.

B32 voorgeaan in de kerkdiensten

- B32.1 Een predikant mag het Woord en de sacramenten niet elders bedienen zonder toestemming van de kerkenraad daar ter plaatse.
- B32.2 Aan niet-predikanten kan door de classis preekbevoegdheid worden verleend in overeenstemming met de generale regeling.

B33 kleine gemeenten

- B33.1 Indien een gemeente te klein wordt om een eigen kerkenraad te hebben, besluit de classis over de gevolgen daarvan.
- B33.2 Indien in een kleine gemeente minder dan drie diakenen zijn, wonen een of meer ouderlingen de diaconievergaderingen bij met adviserende stem.
- B33.3 Indien in een kleine gemeente minder dan drie ouderlingen zijn, wonen een of meer diakenen de kerkenraadsvergaderingen bij met adviserende stem.

B34 instituering, splitsing en samenvoeging van kerken

- B34.1 Instituering, splitsing of samenvoeging van kerken vindt plaats krachtens besluit van de betrokken kerkenraden, na raadpleging van de gemeenten en met voorafgaande goedkeuring van de classis.
- B34.2 De besluitvorming voorziet in een regeling van de gevolgen naar kerkelijk en eventueel statelijk recht.

C. het leven van de gemeente

C35 de gemeente

- C35 De gemeente vervult met de haar geschonken gaven de dienst in kerk en wereld waartoe Christus haar roept. De ambtsdragers stimuleren haar hiertoe en gaan haar hierin voor.

C36 kerkdiensten op zondag

- C36.1 De gemeente viert de zondag als dag van Christus' opstanding. De kerkenraad roept de gemeente daarvoor samen in openbare kerkdiensten, als regel twee maal per zondag.
- C36.2 In de kerkdiensten vindt de bediening van Gods Woord en van de sacramenten plaats alsook de dienst van lied en gebed en de dienst van barmhartigheid.

C37 inrichting van de kerkdiensten

- C37.1 De kerkenraad ziet toe op een inrichting van de kerkdiensten die is tot eer van God en die de opbouw en eenheid van de gemeente dient.
- C37.2 De kerken houden zich aan de generale regeling voor de kerkdiensten en maken gebruik van het kerkboek dat door de generale synode is vastgesteld.
- C37.3 Een van de zondagse kerkdiensten is doorgaans een leerdienst waarin aan de hand van de belijdenis van de kerk onderwijs wordt gegeven in de christelijke leer.

C38 bijzondere kerkdiensten

- C38.1 Op christelijke feestdagen komt de gemeente in kerkdiensten samen voor de verkondiging en viering van de grote heilsfeiten.
- C38.2 Het houden van kerkdiensten op andere dagen, in bijzondere situaties of voor bijzondere groepen wordt in de vrijheid van de kerken gelaten.

C39 bediening van de doop

- C39.1 De heilige doop wordt als zegel van Gods verbond bediend aan de pasgeboren kinderen van de gelovigen en aan volwassenen die zich tot God bekeren en nog niet eerder waren gedoopt.
- C39.2 Aan volwassenen wordt de doop bediend nadat zij openbare belijdenis van hun geloof hebben gedaan.

- C39.3 De kerken erkennen de doop die elders in een christelijke kerkgemeenschap op geldige wijze en in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest is bediend.

C40 viering van het avondmaal

- C40.1 De gemeente viert in haar kerkdiensten regelmatig het heilig avondmaal zoals het door Christus is ingesteld.
- C40.2 De kerkenraad kan zijn medewerking verlenen aan een viering van het avondmaal aan huis of in bijvoorbeeld instellingen van gezondheidszorg, justitie of defensie.

C41 toegang tot het avondmaal

- C41.1 Tot het avondmaal in de gemeente worden toegelaten zij die belijdenis van hun geloof hebben afgelegd naar de gereformeerde leer en die godvrezend leven.
- C42.2 Doopleden en wie zich van buiten de gemeente komend tot God bekeren, ontvangen kerkelijk onderwijs ter voorbereiding op hun openbare geloofsbelijdenis.
- C41.3 Voor de toelating tot de openbare geloofsbelijdenis is onderzoek door de kerkenraad en instemming van de gemeente nodig.
- C41.4 Voor het ontvangen van gasten aan het avondmaal houden de kerken zich aan de generale regeling.

C42 kerkelijke registratie

- C42.1 De kerkenraad draagt zorg voor een goede registratie van wie tot de gemeente behoren.
- C42.2 De geregistreerde gegevens worden zorgvuldig beheerd en alleen gebruikt voor kerkelijke doeleinden.
- C42.3 Het kerklidmaatschap sluit aan bij het feitelijke woonadres en de vastgestelde kerkgrenzen. Afwijking hiervan is alleen mogelijk bij onderlinge overeenstemming tussen de betrokken kerkenraden.

C43 binnenkomst in de gemeente

- C43.1 Wie uit een zusterkerk bij de gemeente binnenkomt, wordt door de kerkenraad op basis van zijn attestatie als lid aanvaard. Hiervan wordt aan de gemeente mededeling gedaan.
- C43.2 Over de toelating in andere gevallen beslist de kerkenraad met inachtneming van de generale regeling. De toelating behoeft de instemming van de gemeente.

C44 vertrek uit de gemeente

- C44 Kerkleden die verhuizen, ontvangen op hun verzoek en na mededeling aan de gemeente een attestatie voor de kerkenraad in de plaats waarheen zij vertrekken, met gelijktijdige kennisgeving aan die kerkenraad.

C45 onttrekking

- C45.1 Wanneer iemand aangeeft niet langer tot de gemeente te willen behoren, zich zonder kennisgeving bij een andere kerkgemeenschap aansluit of bij verhuizing naar elders geen attestatie aanvraagt, en daar ondanks inspanningen van de kerkenraad en de gemeente bij blijft, berust de kerkenraad daarin en doet hij van de beëindiging van het lidmaatschap mededeling aan de gemeente.
- C45.2 Wanneer iemand lange tijd elk contact met de ambtsdragers onmogelijk maakt, verklaart de kerkenraad na instemming van de gemeente zijn lidmaatschap voor beëindigd.

C46 huwelijk

- C46.1 De kerkenraad bevordert een goede voorbereiding op het christelijk huwelijk.
- C46.2 De kerkenraad ziet er op toe dat leden van de gemeente die zich als man en vrouw aan elkaar willen verbinden, daarvoor een burgerlijk huwelijk aangaan en dat kerkelijk laten bevestigen.
- C46.3 De huwelijksbevestiging vindt plaats in een kerkdienst en behoeft de instemming van de gemeente.

- C46.4 Over de bevestiging van een huwelijk van doopleden of van een huwelijk waarin man of vrouw niet tot een gereformeerde kerk behoort, beslist de kerkenraad.
- C46.5 In geval van echtscheiding en van hertrouwen na echtscheiding is de kerkenraad bevoegd tot een eigen oordeel over de kerkelijke consequenties daarvan met inachtneming van de generale regeling.

C47 opvoeding en onderwijs

- C47.1 Ouders verplichten zich bij de doop hun kinderen te onderwijzen in de leer van de Schriften en hen op te voeden tot een leven met God.
- C47.2 De kerkenraad spoort de ouders aan om voor hun kinderen zoveel mogelijk gebruik te maken van onderwijs dat overeenstemt met de leer van de kerk.
- C47.3 De kerken streven naar goede relaties met het gereformeerd en ander christelijk onderwijs.

C48 geloofsleven en toerusting

- C48.1 De gemeenteleden geven inhoud aan hun geloofsleven in dagelijkse omgang met God in bijbellezing en gebed en ook door lied en gesprek.
- C48.2 Zij zetten zich ook gezamenlijk in om te groeien in kennis van God en inzicht in de Schriften.
- C48.3 De ambtsdragers rusten de gemeente toe in de weg van prediking, catechese, pastoraat en diaconaat. Zij bestrijden denkwijzen en invloeden die met de zuivere leer in tegenspraak zijn of die schade doen aan een heilig leven.

C49 samenleven in de gemeente

- C49.1 De gemeenteleden zien als leden van het lichaam van Christus in liefde naar elkaar om en dienen elkaars heil en welzijn in woord en daad.
- C49.2 De ambtsdragers en gemeenteleden dragen ieder voor hun deel bij aan de pastorale en diaconale zorg in de gemeente.
- C49.3 De kerken treffen voorzieningen voor pastoraat in bijzondere situaties, zoals voor mensen met een bijzondere beperking en leden die voor enige tijd in het buitenland verblijven.
- C49.4 De kerk is met Woord en gebed rond het sterven van een gemeentelid aanwezig.

C50 de missionaire roeping

- C50.1 De kerken zoeken in woord en daad met het evangelie van Christus hen die God niet kennen of van hem vervreemd zijn.
- C50.2 De evangelieverkondiging is er op gericht de medemens te brengen tot een leven met God in de gemeenschap van de kerk.
- C50.3 Waar kerken de gelegenheid krijgen om elders in de wereld mee te werken aan de verkondiging van het evangelie, gebeurt dat zo veel mogelijk in samenwerking met in de regio reeds aanwezige kerken. De inrichting van het werk en de positie van de werkers worden voor de Nederlandse zijde daarvan geregeld in de generale regelingen.

D. de kerkelijke tucht

D51 karakter en reikwijdte van de tucht

- D51.1 Aan de verkondiging van het Woord van God en de bediening van de sacramenten is de kerkelijke tucht verbonden.
- D51.2 De tucht wordt toegepast wanneer er sprake is van ernstige zonde in leer of leven, die de eer van God tekort doet, het behoud van de zondaar bedreigt en de heiligheid van de gemeente aantast.
- D51.3 Zij is gericht op de verzoening met God en de gemeente.
- D51.4 De tuchttoefening draagt als kerkelijke discipline een geestelijk karakter.

D52 onderling vermaan

- D52.1 De leden van de gemeente zijn van Godswege verplicht elkaar te steunen in de strijd tegen de zonde. Zij vermanen elkaar liefdevol naar de regel die Christus in Matteüs 18 heeft gegeven.
- D52.2 Wanneer het onderling vermaan tot bekering en verzoening leidt, wordt geen mededeling aan de kerkenraad gedaan.
- D52.3 Leidt het vermaan niet tot bekering, dan wordt de kerkenraad ingelicht.

D53 middelen van kerkelijke tucht

- D53.1 De kerkenraad gebruikt als middelen van kerkelijke tucht:
1. het ambtelijk vermaan;
  2. de ontzegging van de toegang tot het avondmaal;
  3. de inschakeling van voorbede en vermaan door de gemeente.
- D53.2 Als laatste middel kan de kerkenraad overgaan tot buitensluiting uit de gemeente.

D54 wijze van optreden

- D54.1 Voor maatregelen van tucht zijn zorgvuldig onderzoek en oordeelsvorming vereist. De betrokkene heeft daarbij de gelegenheid zich te verantwoorden.
- D54.2 De kerkenraad is verantwoordelijk voor zorgvuldige communicatie in het proces van tuchtoefening.

D55 vermaan over belijdende leden

- D55.1 De kerkenraad gaat over tot ambtelijk vermaan wanneer er sprake is van een ernstige zonde waarvan iemand zich niet bekeert.
- D55.2 In het vermaan confronteren de ambtsdragers de zondaar met het Woord van God en trachten zij hem in regelmatig bezoek en gesprek liefdevol tot berouw en bekering te brengen.
- D55.3 Wanneer de zondaar zijn schuld belijdt, echte tekenen van berouw toont en zich metterdaad bekeert, aanvaardt de kerkenraad daarin zijn verzoening met God en de gemeente. De kerkenraad oordeelt over de mededeling daarvan aan de gemeente.

D56 afwijkende opvattingen

- D56 Wanneer er bij iemand sprake is van opvattingen die afwijken van de gezonde bijbelse leer, kan de kerkenraad besluiten hem in zijn overtuiging te verdragen onder de volgende voorwaarden:
- a. hij is bereid om zich te verantwoorden tegenover de Heilige Schrift en zich daaruit te laten onderwijzen;
  - b. hij voert geen propaganda voor zijn opvattingen;
  - c. hij houdt zich aan eventuele aanwijzingen van de kerkenraad;
  - d. hij is niet benoembaar als ambtsdrager.

D57 ontzegging en afhouding van het avondmaal

- D57.1 Wanneer iemand het vermaan van de ambtsdragers verwerpt of zich schuldig maakt aan een ernstige zonde die de gemeente dreigt te besmetten, ontzegt de kerkenraad hem de toegang tot het heilig avondmaal zolang er geen bekering volgt.
- D57.2 Wanneer iemand de toegang tot het avondmaal is ontzegt, heeft hij niet het recht om een kind te laten dopen en huwelijksbevestiging te ontvangen. Ook mag hij zijn stemrecht niet uitoefenen.
- D57.3 In een ernstige situatie waarover een goed oordeel nog niet mogelijk is, kan de kerkenraad iemand van de avondmaalsviering afhouden ter wille van de heiligheid van de gemeente.

D58 vermaan over volwassen doopleden

- D58.1 Wanneer iemand als kind is gedoopt, maar als volwassene niet komt tot openbare belijdenis van geloof, blijven de gemeenteleden en de ambtsdragers hem daartoe stimuleren en vermanen.
- D58.2 Wanneer een volwassen dooplid zich in woord en daad afkerig toont van de dienst van God, roepen de ambtsdragers hem op tot bekering.

- D58.3 Wanneer hij echte tekenen van berouw toont en zich metterdaad bekeert, aanvaardt de kerkenraad daarin zijn verzoening met God en de gemeente. De kerkenraad begeleidt hem op de weg naar openbare geloofsbelijdenis.

D59 voorbede en vermaan door de gemeente

- D59.1 Wanneer een belijdend lid of volwassen dooplid ondanks het vermaan in zijn ernstige zonde blijft volharden, gaat de kerkenraad over tot publieke tuchtoefening door bekendmaking aan de gemeente. Het besluit van de kerkenraad behoeft vooraf de goedkeuring van de classis. Hierbij is art. D54.1 van toepassing.
- D59.2 Bij de mededeling aan de gemeente worden de zondaar en zijn verharding bekend gemaakt, met de oproep om voor hem te bidden en hem aan te sporen tot bekering. De kerkenraad kan deze oproep herhalen.
- D59.3 Wanneer de zondaar zijn schuld belijdt, echte tekenen van berouw toont en zich metterdaad bekeert, aanvaardt de kerkenraad daarin zijn verzoening met God en de gemeente. De kerkenraad doet daarvan mededeling aan de gemeente.

D60 buitensluiting

- D60.1 Wanneer een zondaar geen berouw toont en zich niet bekeert, gaat de kerkenraad over tot buitensluiting uit de gemeente.
- D60.2 Het besluit van de kerkenraad behoeft vooraf de goedkeuring van de classis en de instemming van de gemeente.
- D60.3 Voor de buitensluiting worden de vastgestelde formulieren gebruikt.

D61 terugkeer

- D61.1 Wanneer iemand die als belijdend lid is buitengesloten, met berouw tot God en tot de gemeente terugkeert, wordt hij in de weg van openbare schuldbelijdenis weer in de gemeenschap van de kerk opgenomen. Hiervoor is de instemming van de gemeente vereist.
- D61.2 Wanneer iemand die als volwassen dooplid is buitengesloten, met berouw tot God en tot de gemeente terugkeert, wordt hij in de weg van openbare geloofsbelijdenis weer in de gemeenschap van de kerk opgenomen. Hiervoor is de instemming van de gemeente vereist.
- D61.3 Bij schuldbelijdenis en geloofsbelijdenis worden de vastgestelde formulieren gebruikt.

E. kerkelijk samenleven

E62 meerdere vergaderingen

- E62.1 De kerken komen in het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland samen in classes, particuliere synodes en de generale synode.
- E62.2 Deze meerdere vergaderingen behandelen evenals de kerkenraden alleen kerkelijke zaken en doen dat op kerkelijke wijze.
- E62.3 Zij stellen een regeling vast voor hun werkzaamheden met inachtneming van de hun door de kerkorde opgedragen taken.
- E62.4 De ambtsdragers die naar een meerdere vergadering worden afgevaardigd, hebben opdracht en bevoegdheid te handelen en te besluiten in gebondenheid aan de Bijbel, de belijdenis van de kerk en de kerkorde.
- E62.5 Na behandeling van hun agenda worden de meerdere vergaderingen gesloten en eindigt de bevoegdheid van de afgevaardigden.
- E62.6 De meerdere vergaderingen kunnen zich laten bijstaan door deputaten, die met uitvoerende taken worden belast en nieuwe besluitvorming voorbereiden.
- E62.7 Elk deputaatschap ontvangt een instructie voor zijn taken en bevoegdheden.

E63 classis

- E63.1 De kerken in een classis komen ten minste vier keer per jaar in vergadering bijeen.

- E63.2 Uit elke kerk worden de predikant en een ouderling afgevaardigd. Zijn er meer predikanten aan een kerk verbonden, dan gaan zij bij toerbeurt. Waar een predikant ontbreekt, neemt een ouderling zijn plaats in.
- E63.3 Predikanten die niet zijn afgevaardigd wonen zoveel mogelijk de vergadering bij en hebben adviserende stem.
- E63.4 In de classis ontmoeten de kerken elkaar voor onderlinge steun en advies en zien zij op elkaar toe.
- E63.5 De classis is verder bevoegd om te handelen over alle zaken waarvan de kerken eerder afgesproken hebben ze gezamenlijk te behartigen.

E64 naburige kerk

- E64 De classis wijst voor elke kerk in de classis een andere classiskerk aan als naburige kerk. De kerkenraad van de naburige kerk is belast met de taken die hem door of krachtens de kerkorde worden opgedragen.

E65 kerkvisitatie

- E65.1 Jaarlijks vindt namens de classis in elke kerk de kerkvisitatie plaats.
- E65.2 De visitatie is gericht op het adviseren, aansporen en vermanen van de ambtsdragers met het oog op de opbouw van de gemeente en de vrede tussen de kerken.
- E65.3 Voor de visitatie stelt de classis een college van visitatoren aan, waarvan de taken en de werkwijze worden vastgelegd in een regeling.
- E65.4 Desgevraagd bieden visitatoren hulp bij moeiten of conflicten in een gemeente.

E66 particuliere synode

- E66.1 De particuliere synode wijst de afgevaardigden naar de generale synode aan. Zij is verder uitsluitend belast met de kerkelijke rechtspraak volgens art. F76.
- E66.2 Er zijn vier particuliere synodes. De ressorten worden vastgesteld door de generale synode.
- E66.3 Elke classis vaardigt een predikant en een ouderling af naar de particuliere synode.

E67 generale synode

- E67.1 De kerken komen eens in de drie jaar samen in een generale synode.
- E67.2 In buitengewone omstandigheden kan de generale synode vervroegd worden samengeroepen op verzoek van tenminste twee classes.
- E67.3 Elke particuliere synode vaardigt vier predikanten en vier ouderlingen af naar de generale synode.
- E67.4 In de generale synode komen alle kerken bijeen ter regeling van de zaken:
  - a. die de kerkorde daarvoor aanwijst; of
  - b. die in de classes niet konden worden afgehandeld; of
  - c. waarvan door de kerken eerder is afgesproken om die gezamenlijk in de generale synode te behartigen.

E68 bijzondere kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen

- E68.1 De kerken kunnen voor speciale doeleinden, zoals voor missionair werk of kerkelijke beheerszaken, samenwerken in bijzondere kerkelijke organisaties.
- E68.2 Een meerdere vergadering kan voor de uitvoering van haar taken of voor het werk in de kerken een kerkelijke instelling in het leven roepen.
- E68.3 Zowel voor een bijzondere kerkelijke organisatie als voor een kerkelijke instelling wordt een rechtsvorm gekozen binnen de mogelijkheden die art. 2:2 van het Burgerlijk Wetboek daarvoor biedt. Hun bestuur en beheer wordt geregeld bij statuut.
- E68.4 De bijzondere kerkelijke organisaties en de kerkelijke instellingen houden zich aan de kerkorde en de regelingen en besluiten van de meerdere vergaderingen.

E69 andere kerken in Nederland

- E69.1 De kerken werken in relaties met andere kerkgemeenschappen aan kerkelijke eenheid die in Gods Woord en de gereformeerde belijdenis is verankerd.
- E69.2 De kerkenraden dragen bij contact en samenwerking met andere kerken zorg voor goede communicatie met de gemeente en met de classis. Bij gewichtige beslissingen is de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis nodig, een en ander volgens de generale regeling.
- E69.3 Wanneer een samenwerkingsgemeente tot stand komt, bepalen de kerkenraden gezamenlijk welk kerkelijk recht van toepassing zal zijn.
- E69.4 In contacten met kerken en groepen waarmee nog geen overeenstemming in geloven en belijden bestaat, komen de kerken op voor de gezonde bijbelse leer.
- E69.5 De kerken tonen betrokkenheid bij gemeenschappen van christenen die zich van buiten Nederland hier hebben gevestigd.

E70 kerken buiten Nederland

- E70.1 De kerken onderhouden naar vermogen oecumenische betrekkingen met kerken van gereformeerde belijdenis in het buitenland, gericht op geestelijke ontmoeting, bemoediging en hulp. Zij respecteren daarbij de eigen historie en context van elke kerk.
- E70.2 Met kerken waarmee bijzondere banden bestaan kan door de generale synode een zusterkerkrelatie worden aangegaan, die wederzijdse aanvaarding van elkaars leden en predikanten inhoudt.
- E70.3 De kerken kunnen participeren in internationale kerkelijke verbanden, organisaties en instellingen.

F. besluitvorming en rechtsmiddelen

F71 besluitvorming

- F71.1 De kerkelijke vergaderingen nemen hun besluiten na goede voorbereiding en met verwerking van eerdere besluitvorming.
- F71.2 Besluiten worden bij meerderheid van stemmen genomen.
- F71.3 Een afgehandelde zaak behoort niet opnieuw aan de orde te worden gesteld, tenzij er sprake is van nieuwe feiten of gewijzigde omstandigheden of inzichten.
- F71.4 De kerkelijke vergaderingen voorzien in zorgvuldige vastlegging, communicatie en archivering van hun besluiten.

F72 rechtskracht, inwerkingtreding en uitvoering

- F72.1 Een besluit van een kerkelijke vergadering heeft bindende rechtskracht.
- F72.2 Een besluit treedt direct in werking, tenzij het besluit zelf een andere termijn vermeldt.
- F72.3 De kerkenraden dragen zorg voor de uitvoering van de besluiten van de meerdere vergaderingen.
- F72.4 De uitvoering van een besluit kan niet van iemand worden verlangd, als dit hem persoonlijk in zijn geweten in strijd brengt met Gods Woord. De betrokkene dient bereid te zijn zich te verantwoorden volgens art. F73, F76 en F77.

F73 bezwaar

- F73.1 Tegen een besluit van de kerkenraad dat aantoonbaar:
  - a. in strijd is met het Woord van God of de kerkorde; of
  - b. de opbouw van de gemeente schaadt; of
  - c. iemand persoonlijk onrecht aandoet waarin hij niet kan berusten;kan bij de kerkenraad bezwaar worden gemaakt door een gemeentelid of door iemand die persoonlijk belanghebbende is bij het besluit.

- F73.2 Het bezwaar wordt schriftelijk ingediend binnen zes weken na de bekendmaking van het besluit en heeft geen opschortende werking.
- F73.3 Op een verzoek tot opschorting beslist de kerkenraad zo spoedig mogelijk. Tegen dit besluit is beroep mogelijk volgens art. F76.
- F73.4 De kerkenraad heroverweegt zijn eerder besluit en neemt een beslissing op het bezwaar.
- F73.5 In zaken waarin de classis in eerste aanleg beslist, geldt het recht van bezwaar overeenkomstig art. F73.1 tot F73.4 op dezelfde wijze.

F74 kerkelijke rechtspraak

- F74.1 De kerkelijke rechtspraak is een bijzondere taak van de meerdere kerkelijke vergaderingen in onderscheiding van hun reguliere besluitvorming.
- F74.2 In een kerkelijk geschil dient de kerkelijke rechtsgang te worden gevolgd zoals in de volgende artikelen omschreven.

F75 vrede door recht

- F75.1 De kerkelijke rechtsgang is gericht op herstel van vrede door recht.
- F75.2 Zij kenmerkt zich door bijbelse wijsheid en voldoet aan de eisen van eerlijke en onpartijdige rechtspraak. Daartoe worden in het bijzonder gewaarborgd:
- a. het doen van zorgvuldig onderzoek;
  - b. het toepassen van hoor en wederhoor;
  - c. het recht om zich te laten bijstaan door een adviseur of raadsman;
  - d. de mogelijkheid van het horen van getuigen;
  - e. het zo nodig raadplegen van deskundigen;
  - f. gelijke toegang tot relevante stukken voor beide partijen;
  - g. een gemotiveerde schriftelijke uitspraak;
  - h. het treffen van een voorziening in spoedeisende situaties;
  - i. het recht van wraking.
- F75.3 De generale synode stelt een generale regeling vast voor de kerkelijke rechtspraak. Deze is van toepassing op de procedures volgens art. F76 tot F80.

F76 beroep

- F76.1 Tegen een beslissing op bezwaar van de kerkenraad staat beroep open op de classis op de gronden als vermeld in art. F73.1 voor het gemeentelid dat bezwaar heeft ingesteld en voor degene die persoonlijk belanghebbende is bij de beslissing.
- F76.2 Tegen een beslissing van de kerkenraad die met goedkeuring van de classis is genomen en tegen een beslissing op bezwaar van de classis als bedoeld in art. F73.5 staat op gelijke wijze beroep open op de particuliere synode.
- F76.3 Het beroep wordt schriftelijk ingesteld binnen zes weken na verzending van de beslissing op bezwaar en heeft geen opschortende werking.
- F76.4 De uitspraak van de classis respectievelijk particuliere synode is bindend voor partijen.

F77 hoger beroep

- F77.1 Indien de betrokkene of de kerkenraad niet kan berusten in de uitspraak in beroep van de classis respectievelijk particuliere synode, staat hoger beroep open op de generale synode op de gronden als vermeld in art. F73.1.
- F77.2 Het hoger beroep wordt schriftelijk ingesteld binnen zes weken na verzending van de uitspraak in beroep en heeft geen opschortende werking.
- F77.3 De uitspraak van de generale synode is bindend voor partijen.

F78 herziening

- F78.1 Herziening van een uitspraak in hoger beroep van de generale synode is slechts mogelijk:
- a. op verzoek van een partij in het geschil dat bij de uitspraak is beslist; en

- b. indien er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden.

F78.2 De herzieningsuitspraak is bindend voor partijen.

F79 rechtspraak in predikantszaken

- F79.1 Bij een besluit van de kerkenraad op basis van art. B14 tot B22 staat, in afwijking van art. F76, voor de predikant beroep open bij de commissie van beroep in predikantszaken, met dien verstande dat:
- a. beroep inzake de gronden van een besluit tot schorsing of tot afzetting wordt ingesteld bij de particuliere synode;
  - b. geen beroep mogelijk is tegen de verlenging van een schorsing.
- F79.2 Van een uitspraak van de commissie of van de particuliere synode staat voor de predikant en de kerkenraad hoger beroep open op de generale synode. Art. F77.3 is van overeenkomstige toepassing.
- F79.3 De generale synode stelt een generale regeling vast voor de rechtspraak in predikantszaken.

F80 klachtrecht bij seksueel misbruik

F80 Ter zake van seksueel misbruik door een kerkelijke functionaris in een kerkelijke relatie staat een klachtrecht open op de klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties volgens de generale regeling.

F81 revisie

- F81.1 Revisie kan worden verzocht van besluiten van de generale synode, voor zover het niet betreft uitspraken in hoger beroep.
- F81.2 Kerkenraad en classis kunnen revisie verzoeken met betrekking tot elk besluit van de generale synode.
- F81.3 Kerkleden kunnen alleen revisie verzoeken van besluiten van de generale synode waardoor zij rechtstreeks in hun eigen belang zijn getroffen.
- F81.4 Een revisieverzoek wordt ingediend en door de generale synode behandeld volgens de vastgestelde generale regeling.

G. materiële aangelegenheden

G82 financiële bijdragen en onderlinge steun

- G82.1 De kerkleden dragen naar vermogen bij aan de financiële instandhouding van de kerk.
- G82.2 De kerken ondersteunen elkaar zo nodig in financiële zin.

G83 bestuur en beheer

- G83.1 De kerkenraden, de classes, de particuliere synodes en de generale synode zorgen voor een behoorlijk bestuur en beheer in alle materiële aangelegenheden.
- G83.2 Zij voorzien in een passende administratieve organisatie, waarin begrepen voorschriften omtrent de financiële administratie, de jaarrekening, het jaarverslag en de jaarlijkse begroting en zij waarborgen dat er sprake is van een deugdelijke periodieke financiële controle en toezicht.
- G83.3 De kerkenraad legt jaarlijks aan de gemeente verantwoording af van zijn financieel beleid en beheer.
- G83.4 Bij beslissingen met verstreckende financiële gevolgen vraagt de kerkenraad vooraf de instemming van de gemeente.

G84 rechtspersoonlijkheid

- G84.1 Overeenkomstig Nederlands recht komt rechtspersoonlijkheid toe aan:

- a. de plaatselijke kerk;
  - b. de classis en de particuliere synode waarin de kerken regionaal en ressortaal zijn verenigd;
  - c. de gezamenlijke Gereformeerde Kerken in Nederland.
- G84.2 Bijzondere kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen, als bedoeld in art. E68.3, bezitten eveneens rechtspersoonlijkheid overeenkomstig Nederlands recht.

G85 vertegenwoordiging

- G85.1 Ten behoeve van het statelijk rechtsverkeer gelden de volgende vertegenwoordigingsregels in en buiten rechte:
- a. een kerk wordt vertegenwoordigd door twee of meer personen die daartoe bij schriftelijk besluit van de kerkenraad zijn aangewezen en gevolmachtigd;
  - b. de classis respectievelijk de particuliere synode wordt vertegenwoordigd door twee of meer deputaten of andere personen die daartoe bij hun instructie of bij schriftelijk besluit zijn aangewezen en gevolmachtigd;
  - c. de gezamenlijke Gereformeerde Kerken in Nederland worden vertegenwoordigd door twee of meer deputaten of andere personen die daartoe door de generale synode bij hun instructie of bij schriftelijk besluit zijn aangewezen en gevolmachtigd.
- G85.2 De vertegenwoordiging in het statelijk rechtsverkeer in en buiten rechte van bijzondere kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen, als bedoeld in art. E68.3, wordt geregeld in hun statuut.

H. slotbepaling

H86 vaststelling en wijziging kerkorde

- H86.1 Deze kerkorde is in eerste lezing vastgesteld door de generale synode van Harderwijk 2011-2012 en in tweede lezing door de generale synode...
- H86.2 Wijziging van de kerkorde kan alleen plaats vinden door de generale synode met inachtneming van de generale regeling.

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlagen

Hoofdstuk 4

Bijlage 4.1

Regeling voor de appelprocedure ad artikel 31 KO van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (regeling 2011) (Acta artikel 38)

Indiening van een appelschrift

Artikel 1

Wanneer een kerkelijke vergadering of een lid van een van de gereformeerde kerken zich naar artikel 31 KO op de generale synode beroept, zal die kerk of dat kerklid het appelschrift binnen drie maanden na verzending van het genomen besluit schriftelijk (in zevenvoud) en digitaal indienen bij het hieronder genoemde deputaatschap appelzaken GS met een afschrift naar deputaten administratieve ondersteuning, die de eerstvolgende generale synode voorbereiden.

Artikel 2

Deputaten AO zullen het appelschrift op de voorlopige agenda van de generale synode plaatsen.

Artikel 3

Een appelschrift dient in ieder geval de volgende elementen te bevatten:

1. een weergave van het besluit, de besluiten en/of de handelingen van de particuliere synode waarover geschil is gerezen;
2. een uiteenzetting van de bezwaren van de appellant, met redenen omkleed en (indien van toepassing) met feiten gestaafd;
3. een duidelijke omschrijving van wat de appellant van de generale synode vraagt.

Indien het appelschrift gericht is tegen een uitspraak van de particuliere synode in appel, bevat het appelschrift tevens een weergave van het oorspronkelijke geschil.

Indien een appelschrift niet voldoet aan deze vereisten, zal de appellant de gelegenheid krijgen zijn bezwaarschrift aan te vullen binnen een termijn die door het deputaatschap appelzaken GS wordt bepaald.

Het deputaatschap vergewist zich ervan, dat de appellant de andere partij over zijn beroep op de generale synode heeft ingelicht.

Benoeming van een deputaatschap

Artikel 4

Voor de voorbereiding van de behandeling van de appelzaken die bij haar aanhangig gemaakt worden, zal de generale synode een deputaatschap instellen.

Artikel 5

Het deputaatschap appelzaken GS zal bestaan uit zes leden en een aantal secundi. Zij worden voor drie jaar benoemd en kunnen herbenoemd worden. In het deputaatschap worden tenminste twee juristen en twee theologen benoemd. De generale synode wijst een van de deputaten als samenroeper en voorzitter van het deputaatschap aan.

Artikel 6

Er mag onder de in een bepaalde zaak fungerende deputaten niemand zijn die eerder bij de in appel aanhangige zaak betrokken is geweest of die in enige persoonlijke relatie staat met de partijen dan wel een van de partijen. Het deputaatschap informeert partijen over de namen van de personen die de zaak zullen behandelen en biedt hen de mogelijkheid aan te geven of er omstandigheden zijn om aan te nemen dat een der deputaten niet onpartijdig staat ten opzichte van de te behandelen zaak. Het deputaatschap neemt vervolgens een beslissing over de inzet van een deputaat.

Vorbereidende behandeling door deputaten

Artikel 7

De deputaten zullen zo spoedig mogelijk van het appelschrift kennisnemen en de behandeling ervan door de generale synode voorbereiden. Wanneer zij er niet in slagen dit voorbereidende werk af te ronden voordat de generale synode in eerste zitting bijeenkomt, zullen zij dit tijdig aan haar meedelen. In overleg met het moderamen van de synode zal een datum worden bepaald waarop in de synode hun advies kan worden behandeld. Deputaten hebben de bevoegdheid een geschil te schikken wat tot intrekking van het appelschrift zal leiden.

Artikel 8

Een appelschrift zal steeds eerst door de deputaten op zijn ontvankelijkheid worden getoetst. Het is bij voorbaat niet ontvankelijk:

1. indien het niet is ingediend voor de sluitingsdatum die door de samenroepende kerk is vastgesteld voor het inzenden van stukken naar de synode volgend op het besluit of de handelingen van de mindere vergadering waartegen bezwaar wordt gemaakt, tenzij er naar het oordeel van de generale synode goede redenen zijn daarvan af te wijken;
2. indien de appellant geen lid meer is van een gereformeerde kerk, tenzij het een appel betreft tegen onrecht dat hem in zijn hoedanigheid als kerklid is aangedaan en de gevraagde uitspraak betekenis heeft voor zijn terugkeer naar de kerk of voor een herstel van zijn goede naam in de gemeente of wanneer hij optreedt in zijn kwaliteit als wettig vertegenwoordiger van een kerklid.

Artikel 9

Als partijen in het geschil worden beschouwd de partijen betrokken bij het oorspronkelijke bezwaar. De partijen zullen aan de deputaten desgevraagd alle relevante stukken die op het geding betrekking hebben schriftelijk en digitaal ter beschikking stellen en alle nodige inlichtingen verschaffen. De deputaten zijn bevoegd termijnen te stellen waarbinnen de gevraagde medewerking moet worden gegeven. Zij zullen erop toezien dat de partijen volledig geïnformeerd zijn over de stukken en inlichtingen die van weerszijden in de behandeling van de zaak ter tafel worden gebracht. Het is aan deputaten om – indien de indiener daar uitdrukkelijk om vraagt – te beoordelen of stukken vanwege hun vertrouwelijk karakter niet geschikt zijn om voorgelegd te worden aan de wederpartij.

Indien geoordeeld wordt dat een beroep op de vertrouwelijkheid terecht is, behoren deputaten wel het karakter van die vertrouwelijke stukken te benoemen. De wederpartij mag dan vragen dat deze stukken bij de besluitvorming buiten beschouwing blijven.

Artikel 10

De deputaten zullen ten aanzien van de aanhangige kwestie zo nodig mondeling hoor en wederhoor toepassen. Zij zullen daarbij aan de partijen gelegenheid geven tot toelichting en/of verweer en tot het reageren op elkaars stukken. Zij zullen ook de partijen in elkaars aanwezigheid kunnen horen. Ook kerkleden, die de zaak rechtstreeks aangaat, kunnen door deputaten gehoord worden. Dit geldt eveneens voor visitatoren en anderen, die in de rechtsgang bij de zaak betrokken zijn geweest. Van dit horen moeten de partijen kennis kunnen nemen.

Artikel 11

De partijen hebben het recht zich in hun schriftelijk en mondeling contact met deputaten te laten bijstaan.

Artikel 12

Van de mondelinge besprekingen met de partijen zal steeds een kort verslag worden gemaakt, waarvan aan beide partijen een afschrift zal worden verstrekt.

Artikel 13

De deputaten zullen advies en hulp kunnen vragen van deskundigen.

Artikel 14

De deputaten zullen hun rapport en een volledig concept voor een besluit over het ingediende appelschrift uiterlijk tien dagen voor de afgesproken datum van de behandeling op de synode indienen onder de aanduiding 'vertrouwelijk'. Vervolgens bepaalt de synode de wijze van behandeling en brengt de partijen en andere betrokkenen hiervan op de hoogte.

Artikel 15

Wanneer de deputaten er niet in slagen hun voorbereidend werk af te ronden binnen de afgesproken termijn, zullen zij dit aan de generale synode melden. De synode zal dan beslissen over de datum van afhandeling.

Behandeling en besluitvorming door de generale synode

Artikel 16

Bij de behandeling van het appelschrift in de vergadering van de generale synode zullen tenminste twee deputaten aanwezig zijn om hun rapport en voorstel toe te lichten en de generale synode verder in het appel van advies te dienen.

Artikel 17

De synode kan aan partijen het verzoek doen in haar zitting waarin de bespreking van het appelschrift plaatsvindt, hun zienswijze mondeling toe te lichten. De leden van de generale synode die betrokken zijn (geweest) bij een appelzaak – onder wie in elk geval de afgevaardigden van de particuliere synode tegen wie het appel is ingesteld –, maken geen deel uit van de vergadering bij de behandeling van die appelzaak. Indien een synode besluit een appelschrift in comité te behandelen, zullen de leden van de synode die betrokken zijn (geweest) bij die appelzaak, de vergadering verlaten voordat de beraadslaging begint. Hetzelfde geldt voor partijen, indien hun is toegestaan hun zienswijze mondeling in de vergadering toe te lichten.

Artikel 18

In het besluit van de generale synode dienen de volgende elementen te zijn opgenomen:

1. een weergave van het besluit, de besluiten en/of de handelingen van de mindere vergadering waarover geschil is gerezen;
2. een samenvatting van de bezwaren die ertegen door de appellant zijn ingebracht;
3. een samenvatting van de gronden, de toelichting, casu quo het verweer van de genoemde mindere vergadering;
4. een nauwkeurige verantwoording van de gronden waarop de uitspraak van de generale synode berust;
5. een duidelijke uitspraak van de generale synode over het appelschrift;
6. zo nodig een aanwijzing van de rechtsgevolgen van het genomen besluit, die geen wijdere strekking heeft dan dat daarmee een concreet geschil tussen partijen wordt beslist;
7. indien van toepassing, nadere aanwijzingen inzake de weg waarlangs herstel van recht en vrede kan worden bewerkstelligd.

De generale synode zal van haar besluit binnen twee weken op ordelijke wijze kennis geven aan de partijen.

Artikel 19

Indien iemand op grond van artikel 31 van de kerkorde in appel is gegaan bij de generale synode en daartoe overeenkomstig deze regeling een appelschrift bij het deputaatschap heeft ingediend, zijn deputaten bevoegd – indien uit een oogpunt van spoedeisendheid en ter voorkoming van onherstelbaar nadeel strikt nodig – een ordemaatregel te treffen totdat de generale synode op het appel heeft beslist. Appellant zal daartoe een schriftelijk en gemotiveerd verzoek moeten indienen bij het deputaatschap. Deputaten zullen dit verzoek behandelen zoveel mogelijk in overeenstemming met deze regeling.

Artikel 20

Herziening van een appeluitspraak van de generale synode is slechts mogelijk:

1. op verzoek van een partij in het geschil dat bij de appeluitspraak is beslecht;
2. indien sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de appeluitspraak en die, waren zij bij de generale synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden.

Onder nieuwe feiten of omstandigheden wordt in ieder geval niet verstaan:

1. feiten of omstandigheden die de generale synode bekend waren bij het doen van de appeluitspraak, tenzij aannemelijk wordt gemaakt dat met deze feiten of omstandigheden geen rekening is gehouden;
2. feiten of omstandigheden die door de degene die het verzoek om herziening doet niet zijn gemeld ter gelegenheid van het appel, hoewel het op diens weg had gelegen dat wel te doen.

Personen die bij (de voorbereiding van) de besluitvorming over de appeluitspraak waren betrokken behoeven zich niet te onthouden van medewerking aan (de voorbereiding van) de besluitvorming omtrent het verzoek om herziening van die uitspraak.

Artikel 21

In de gevallen waarin deze regeling niet voorziet, beslist de generale synode.

Bijlage 4.2 Regeling van de Commissie van Beroep in predikantszaken (Acta artikel 41)

HOOFDSTUK 1 - BEGRIPSBEPALING

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

1. commissie: de commissie van beroep, opgericht bij besluit van de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003;
2. voorzitter: de voorzitter van de commissie of diens plaatsvervanger, al of niet handelend als voorzieningenrechter;
3. secretaris: de secretaris van de commissie;
4. predikant: de dienaar des Woords als bedoeld in artikel 2 KO;
5. kerkenraad: de vergadering van ambtsdragers, als bedoeld in artikel 36 KO, waarvan uitgezonderd de predikant die het geschil heeft met de kerkenraad. De kerkenraad wordt vertegenwoordigd bij de commissie overeenkomstig het bepaalde in artikel 51 KO;
6. belanghebbende: de predikant of de gezamenlijk bevoegde vertegenwoordigers van de kerkenraad;
7. voorlopige voorziening: een tijdelijke maatregel gericht op de bestuurbaarheid van de gemeente.

HOOFDSTUK 2 - DE COMMISSIE VAN BEROEP

Artikel 2

1. Er is een commissie van beroep.
2. De commissie bestaat uit zo mogelijk uit vijf juristen en acht predikanten. De benoeming van de leden geschiedt met inachtneming van de in artikel 3 vastgelegde voorschriften door een besluit van de synode. Bij de benoeming van de leden ziet de synode erop toe dat in de commissie naast juristen ook de beroepsgroep van de dienaren des Woords in voldoende mate is vertegenwoordigd;
3. De commissie is bevoegd bindende uitspraken te doen in arbeidsgeschillen, alsmede geschillen over de wijze van ambtsvervulling door de predikant, tussen predikanten en kerkenraden, waarvan is gebleken dat die niet door mediation kunnen worden beslecht.

Artikel 3

Lid van de commissie kan zijn de persoon

- die belijdend lid is van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
- kerkelijk meelevend is;
- beschikt over de juiste competenties;
- in staat is te participeren in de kerkelijke rechtspraak.

Artikel 4

1. Bij besluit van de synode zal een van de leden worden benoemd tot voorzitter;
2. Bij besluit van de voorzitter worden een of meer leden van de commissie benoemd tot plaatsvervangend voorzitter;
3. Voorzitter en plaatsvervangend voorzitter kan slechts zijn hij, die de hoedanigheid van meester in de rechten heeft gekregen op grond van een met goed gevolg afgelegd masters-examen in het Nederlands recht aan een Nederlandse universiteit of hogeschool.

Artikel 5

1. De synode benoemt op voordracht van de commissie een secretaris. De secretaris maakt geen deel uit van de commissie. Bij tussentijdse vacature benoemt de voorzitter van de commissie een tijdelijke secretaris.
2. De secretaris heeft tot taak het houden van register van ingekomen en verzonden stukken en de verdere procesbeheersing, de voorbereiding van de zittingen en vergaderingen, het opmaken van het proces-verbaal en de notulen en de verwerking van de uitspraken en besluiten en het beheer van het archief.
3. De secretaris heeft tevens tot taak het beheer van de geldmiddelen van de commissie.
4. De secretaris kan zich laten bijstaan door een notulist en/of administrateur.
5. Voorafgaand aan iedere synode stelt de secretaris een verslag samen van de verrichte werkzaamheden en een exploitatierekening. Deze zendt hij, na goedkeuring van de voorzitter, naar de synode.

HOOFDSTUK 3 - DE PROCEDURE

Artikel 6 - Algemeen

1. Na ontvangst van het verzoekschrift zal de voorzitter drie commissieleden aanwijzen om in het concrete geschil uitspraak te doen.
2. De commissie ziet er op toe, dat partijen op voet van gelijkheid worden behandeld. Zij geeft iedere partij de gelegenheid voor haar rechten op te komen en haar stellingen voor te dragen.
3. De commissie bepaalt de wijze waarop en de termijnen waarbinnen het geding gevoerd zal worden met inachtneming van de bepalingen van dit besluit en de omstandigheden van de procedure.
4. De commissie ziet toe op een voortvarend verloop van de procedure. Zij is bevoegd op verzoek van een partij of uit eigen beweging in bijzondere gevallen een door haar vastgestelde termijn te verlengen.

Artikel 7 - Aanvang van de procedure

1. De procedure vangt aan door indiening van een verzoekschrift door de eisende partij. De eisende partij kan zowel de predikant als de kerkenraad zijn.
2. Het verzoekschrift bevat een omschrijving van de omstandigheden die tot het geschil hebben geleid. Voorts dienen de standpunten van zowel de eisende als de verwerende partij te worden weergegeven. Tevens bevat het verzoekschrift een concreet geformuleerde eis.
3. Indien het verzoekschrift niet aan de voorwaarden als bedoeld in lid 2 voldoet, kan de commissie bepalen dat een nader verzoekschrift moet worden ingediend.

Artikel 8 - Zitting

1. De commissie kan op verzoek van een partij of uit eigen beweging na ontvangst van het dossier dan wel in een later stadium van het geding, een bijeenkomst met partijen houden teneinde overleg te voeren omtrent het verloop van de procedure, de geschilpunten nader te bepalen dan wel partijen de gelegenheid te bieden mondeling hun standpunt toe te lichten.
2. De behandeling van het geschil in een bijeenkomst als bedoeld in lid 1 is niet openbaar. De commissie kan uit eigen beweging dan wel op verzoek van belanghebbenden besluiten tot een openbare behandeling van het geschil.
3. Leden van de commissie die direct of indirect betrokken zijn of zijn geweest, dan wel enig ander belang hebben in het aanhangige geschil, kunnen niet deelnemen aan de besluitvorming van de commissie of aanwezig zijn bij de behandeling van de zaak.
4. Iedere partij kan voor de commissie in persoon verschijnen of zich doen vertegenwoordigen door een advocaat dan wel door een bijzonderlijk daartoe schriftelijk gevolmachtigde. Iedere partij kan zich door personen van haar keuze doen bijstaan.

HOOFDSTUK 4 - DE UITSPRAAK

Artikel 9

De commissie kan een geheel of gedeeltelijk einduitspraak dan wel een tussenuitspraak doen.

Artikel 10

Elke uitspraak wordt schriftelijk opgemaakt en dient te bevatten:

1. de namen en woon- of gewone verblijfplaatsen van de leden van het besliscollege of, in geval van een voorlopige voorziening de voorzitter;
2. de namen en woon-, vestigings- of gewone verblijfplaatsen van partijen;
3. een kort overzicht van de procedure;
4. een weergave van de vordering en, zo die is ingesteld, van de tegenvordering;
5. de gronden voor de in de uitspraak gegeven beslissing;
6. de beslissing;
7. de plaats van de uitspraak; en de datum van de uitspraak.

De commissie zendt binnen dertig dagen nadat zij haar uitspraak heeft gedaan een door haar secretaris voor gelijkluidend gewaarmerkt afschrift daarvan aan partijen.

Artikel 11

1. De commissie beslist bij meerderheid van stemmen.
2. Weigert een minderheid van de leden te ondertekenen, dan wordt daarvan door de andere commissieleden onder het door hen ondertekende vonnis melding gemaakt. Ook deze vermelding wordt door hen ondertekend.
3. Is een minderheid van de commissieleden niet in staat te ondertekenen en kan niet verwacht worden dat het beletsel daartoe binnen korte tijd zal zijn opgeheven, dan zijn de bepalingen van het vorige lid van overeenkomstige toepassing.
4. In de uitspraak wordt geen melding gemaakt van de mening van een minderheid.

Artikel 12

De commissie kan de partij die in het ongelijk is gesteld, veroordelen tot betaling van een redelijke vergoeding voor juridische bijstand van de partij die in het gelijk is gesteld, indien en voorzover deze kosten naar het oordeel van de commissie noodzakelijk waren.

HOOFDSTUK 5 - BUITENGEWONE PROCEDURES

Artikel 13

1. De classis kan, handelend in het belang van de plaatselijke kerkelijke gemeente, de commissie verzoeken bij uitspraak vast te stellen dat predikant en kerkenraad door het instandhouden van het conflict nalatig zijn in hun ambtsuitoefening en daarmee schade toebrengen aan de vrede, de opbouw en het welzijn van de gemeente.
2. De commissie zal, na ontvangst van het verzoek als bedoeld in het eerste lid, partijen in de gelegenheid stellen hun eisen en weren in te dienen.
3. Voor de procedure zijn de bepalingen van hoofdstuk 3 en 4 van overeenkomstige toepassing tenzij in dit hoofdstuk afwijkende bepalingen zijn gesteld.
4. De classis is niet bevoegd tot het indienen van een verzoek om een voorlopige voorziening als bedoeld in artikel 1.

Artikel 14

1. De voorzitter is bevoegd in gevallen waarin vanwege een geschil tussen predikant en kerkenraad uit hoofde van onverwijlde spoed, gelet op de belangen van partijen, een onmiddellijke voorziening bij voorraad wordt vereist, op verzoek van een belanghebbende een voorlopige voorziening te treffen. Deze bevoegdheid omvat mede de bevoegdheid zekerheidstelling te gelasten ten behoeve van de partij, die dat vordert, in een door de voorzitter te bepalen vorm terzake van iedere vordering of tegenvordering van de belanghebbende jegens de tegenpartij.
2. Het verzoek wordt ingediend bij de voorzitter met gelijktijdige verzending van een afschrift aan de wederpartij en aan de secretaris en bevat een duidelijke omschrijving van de gevraagde voorziening bij voorraad, van de gronden van de vordering en van die, waarop de gestelde spoedeisendheid berust. De producties, waarop de vordering is gebaseerd, worden met het verzoek ingediend.
3. De voorzitter bepaalt terstond de dag, het tijdstip en de plaats van de zitting, waarop de vordering bedoeld in het tweede lid wordt behandeld en doet daarvan onverwijld schriftelijk mededeling aan partijen. Indiening van verdere schriftelijke stukken heeft slechts plaats, wanneer de voorzitter dit bepaalt.
4. Indien de voorzitter van oordeel is, dat de zaak onvoldoende spoedeisend is of te ingewikkeld om bij wege van beslissing bij voorraad te worden beslist, kan hij op die grond de vordering geheel of gedeeltelijk afwijzen met de bepaling dat daarover door de commissie zal worden beslist.

Artikel 15

De beslissing bij voorraad prejudicieert op geen enkele wijze het uiteindelijke oordeel van de commissie ten aanzien van de eventuele behandeling van de zaak ten gronde.

HOOFDSTUK 6 - BEROEP BIJ DE GENERALE SYNODE

Artikel 16

1. Een belanghebbende kan tegen een uitspraak van de commissie binnen zes weken na dagtekening beroep indienen bij de generale synode.
2. Het beroep schorst niet de werking van de uitspraak van de commissie.
3. Wanneer de generale synode van oordeel is dat de uitspraak van de commissie in strijd is met Schrift en belijdenis dan wel apert onjuist moet worden geacht, wordt het beroep gegrond verklaard. De generale synode kan:
  - a. de uitspraak van de commissie vernietigen onder regeling - zo nodig - van de rechtsgevolgen van de vernietiging, of
  - b. verklaren voor recht dat de uitspraak van de commissie onjuist is.
4. De rechtsgevolgen van de uitspraak van de commissie kunnen door of krachtens een verklaring als bedoeld in lid 3, onder b, niet worden aangetast.
5. De generale synode verklaart het beroep niet-ontvankelijk indien de gronden voor het indienen van een beroep ontbreken.
6. In de overige gevallen verklaart de generale synode het beroep ongegrond.

HOOFDSTUK 7 - SLOTBEPALINGEN

Artikel 17

In gevallen waarin deze regeling niet voorziet beslist de commissie na partijen hierover te hebben gehoord.

Artikel 18

Deze regeling is vastgesteld door de generale synode van Amersfoort-Centrum 2005, laatstelijk gewijzigd door de generale synode van Harderwijk 2011, en treedt in werking op 4 juni 2005.

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlagen

Hoofdstuk 5

Bijlage 5.1 Voorlopig vastgestelde formulieren (Acta artikel 44)

Besluit 2:

de volgende liturgische formulieren voorlopig vast te stellen en vrij te geven voor gebruik in de kerken:

- a. het bestaande huwelijksformulier uit 1999 met minimale taalkundige herziening;*
- b. formulier voor de openbare kerkelijke tucht (deel 2 en 3).*

Huwelijksformulier

De kerkenraad maakt aan de gemeente bekend dat N.N. en N.N. van plan zijn te trouwen. Zij willen hun huwelijk in de naam van God beginnen en samen met de gemeente om zijn zegen vragen. De instemming van u als gemeente is verkregen wanneer voor ... geen gegronde bezwaren worden ingebracht. De huwelijksdienst zal gehouden worden op ... (datum/tijd).

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Wij zijn hier bijeen om het huwelijk van N.N. en N.N. aan de Heer op te dragen en hem om zijn zegen te vragen. Laten we eerst nagaan wat het Woord van God over het huwelijk zegt.

Instelling

Het huwelijk is geen uitvinding van mensen, maar een instelling van God. Dat blijkt direct aan het begin van de geschiedenis. Nadat God hemel en aarde had geschapen, vormde hij de mens als man en vrouw. Hij schiep hen naar zijn beeld en gaf hun samen de opdracht de aarde te beheren en in cultuur te brengen¹. God had eerst de man geschapen. Hij liet hem ervaren dat het niet goed was alleen te zijn. Onder de levende schepselen trof Adam er niet één aan die bij hem paste. Hij miste iemand met wie hij het leven kon delen². Daarom liet God een diepe slaap over de man komen en bouwde uit een van zijn ribben een vrouw. Toen hij haar bij Adam bracht, riep deze verrast uit:

*Eindelijk een gelijk aan mij,
mijn eigen gebeente,
mijn eigen vlees,
een die zal heten: vrouw,
een uit een man gebouwd.*

Zo verbond God zelf man en vrouw aan elkaar, en dat doet hij nóg, zodat zij een unieke levenseenheid vormen³. Op het lied van Adam volgen deze woorden: *Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zich hechten aan zijn vrouw, en die twee zullen één lichaam zijn.*⁴

Hieraan geven man en vrouw gehoor, wanneer zij elkaar officieel trouw beloven voor het leven.

Hun huwelijksluiting vormt een publieke gebeurtenis. Daarin wordt de band tussen beiden rechtsgeldig voor God en mensen⁵. Dit verbond zijn ze aan God en aan elkaar verplicht, als ze samen een willen zijn.

Want de Schepper wil een ring van trouw zien om de intieme liefde. Alleen binnen het huwelijk mogen man en vrouw zich volledig aan elkaar geven⁶. Zo wordt het kostbare geschenk van de seksualiteit beschermd en wordt losbandigheid tegengegaan.⁷ Ons lichaam is immers een tempel van de heilige Geest⁸. Het is tegen Gods wil dat gehuwden uit elkaar gaan⁹. Christus heeft dit beklemtoond, toen hij zei: *Ze zijn dan niet langer twee, maar één. Wat God heeft verbonden, mag een mens niet scheiden.*¹⁰ Ontrouw neemt de Heer daarom hoog op. Het kwaad van de echtbreuk verafschuwt hij.¹¹ Hij heeft het huwelijk bedoeld als

---

¹ Genesis 1:27-28

² Genesis 2:18-23

³ Spreuken 18:22

⁴ Efeziërs 5:31; Matteüs 19:5,6; Genesis 2:24

⁵ Spreuken 2:17; Maleachi 2:14

⁶ 1 Korintiërs 7:3,9; Hooglied 4:12

⁷ 1 Korintiërs 7:2

⁸ 1 Korintiërs 6:19

⁹ Matteüs 19:3-9

¹⁰ Matteüs 19:6

¹¹ Maleachi 2:13-16

een relatie voor het leven. Van man en vrouw verlangt hij dat ze elkaar niet in de steek laten,¹² maar elkaar trouw blijven.

Alleen door de kracht van de heilige Geest zijn ze daartoe in staat.

Doel

Gods Woord onderwijst ons ook over het doel van het huwelijk. Man en vrouw mogen elkaar in liefde toebehoren en genieten van wat God hun daarin geeft. Deze liefde tussen man en vrouw wordt in het Hooglied uitbundig bezongen. Ze is fonkelender dan wijn en zoeter dan honing.¹³ Geen stortvloed van water kan het vuur van de liefde blussen.¹⁴ Omdat de liefde zichzelf niet zoekt,¹⁵ zullen de geliefden uit zijn op het belang van de ander. Zo kan het leven van beiden tot bloei komen. Bovenal zullen zij samen hun leven wijden aan God,¹⁶ en elkaar helpen op de weg naar het eeuwige leven.

Daarnaast wil de Heer door het huwelijk bouwen aan volgende generaties met het oog op de komst van zijn koninkrijk.¹⁷ In het paradijs zei hij tegen man en vrouw: *Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde.*¹⁸ Ook nu worden echtgenoten geroepen tot het ouderschap,¹⁹ wanneer de Heer de mogelijkheden daarvoor geeft. Als zij kinderen van God krijgen, ontvangen ze een kostbaar geschenk.²⁰ Zij zullen als vader en moeder het beeld van God vertonen in de zorg en liefde voor hun kinderen.

De gehuwden leven niet alleen voor elkaar en hun gezin. De Heer geeft hun ook een plaats in de samenleving. Zij behoren zich in te zetten voor de leden van Christus' gemeente en voor alle mensen die God op hun weg plaatst.²¹

De verhouding in het huwelijk

Wanneer Gods Woord spreekt over de onderlinge verhouding in het huwelijk, komt allereerst de eenheid naar voren. Man en vrouw zijn aan elkaar gegeven om elkaar aan te vullen en te dienen, niet om elkaar te overheersen. Immers, man en vrouw zijn naar het beeld van God geschapen.²² Beiden delen in de liefde van Christus en beiden zijn erfgenamen van het eeuwige leven.²³ Dit alles vraagt in het huwelijk om wederzijds respect, waarbij de liefdevolle trouw de toon aangeeft.²⁴

Binnen deze eenheid hebben man en vrouw ook ieder een eigen plaats. De apostel Paulus brengt een diepe betekenis aan het licht, als hij hun relatie spiegelt aan die tussen Christus en zijn gemeente.²⁵

Christus is het hoofd van zijn gemeente en staat borg voor haar. Door zichzelf helemaal te geven, heeft hij haar liefgehad tot het uiterste. In navolging van Christus behoort de man met liefde en zelfverloochening hoofd te zijn van zijn vrouw. Als eerstverantwoordelijke moet hij haar voorgaan in het leven met de Heer. Hij zal zorg dragen voor haar welzijn en haar geborgenheid geven.

De vrouw bewaart van haar kant de eenheid door recht te doen aan de plaats van haar man. Zoals de gemeente zich aan Christus toevertrouwt en zich door hem laat leiden, zo moet de vrouw zich toevertrouwen aan haar man en hem volgen in het dienen van de Heer. Zij zal hem helpen bij alle dingen die naar Gods wil zijn, en liefdevol het leven met hem delen.

Wanneer man en vrouw zo elkaar leren aanvaarden, leven zij niet ieder voor zichzelf. Zij zullen hoe langer hoe meer de eenheid van Christus en zijn gemeente laten zien.

---

¹² Matteüs 5:31-32; 1 Korintiërs 7:10-14

¹³ Hooglied 5:1

¹⁴ Hooglied 8:6,7

¹⁵ 1 Korintiërs 13:5

¹⁶ Jozua 24:15b

¹⁷ Genesis 17:7

¹⁸ Genesis 1:28

¹⁹ 1 Timoteüs 2:15

²⁰ Psalm 127:3; Spreuken 1:7-9

²¹ Galaten 6:10

²² Genesis 1:27

²³ Efeziërs 5:21

²⁴ Galaten 3:28

²⁵ Efeziërs 5:22-33

Belofte

Gods zegen rust op ieder huwelijk waarin man en vrouw samen luisteren naar de stem van hun Heer. Zo wordt in Psalm 128 ieder die de Heer vreest, van harte gelukgewenst. Wandelend met hem, mogen de gehuwden zegen op hun levensweg verwachten.

Dat neemt niet weg, dat ieder huwelijk als gevolg van de zonde ook te kampen krijgt met zorg, moeite en verdriet.²⁶ Toch mogen man en vrouw leven in het vaste vertrouwen dat God hen blijft helpen, zelfs wanneer men dat menselijk gezien niet meer zou verwachten. Hij belooft als hemelse Vader voor hen te zorgen en roept hen op, in alles op hem terug te vallen.²⁷

Zoals de Heer hun schuld wil vergeven, zullen zij ook elkaar hun zonden en tekortkomingen vergeven.²⁸ Ze kunnen daarvoor telkens putten uit de bron van zijn genade. Ook mogen zij zeker weten dat hun huwelijk door Gods Geest geheiligd wordt. Daardoor krijgt hun huwelijk zin en mag het meewerken aan de komst van Gods koninkrijk.

Wederzijdse verplichtingen

(De voorganger verzoekt het bruidspaar te gaan staan.)

Bruidegom en bruid, luister naar wat de Heer van jullie verwacht.

Bruidegom, heb je vrouw lief, zoals Christus zijn gemeente liefheeft.²⁹ Vrees de Heer! Leef verstandig met je vrouw en bewijs haar eer, want zij deelt samen met jou in Gods genade, zowel in dit als in het toekomstige leven. Dan zul je vrijuit tot God kunnen bidden en verhooring ontvangen.³⁰ Ga haar voor in een leven met de Heer. Draag zorg voor haar en geef haar geborgenheid. Aanvaard haar liefdevolle steun als de hulp die Christus je geeft.

Bruid, heb je man lief en help hem door in alles het goede voor hem te zoeken.³¹ Aanvaard hem als hoofd en ontvang zijn liefdevolle zorg als geborgenheid die Christus je geeft.³² Vrees de Heer! Wees niet gericht op uiterlijk vertoon, maar laten je goede werken je sieraad zijn,³³ in het gezin en daarbuiten.³⁴

Blijf elkaar trouw en leef beiden van Gods genade. Draag samen de verantwoordelijkheid en de zorg voor jullie gezin. Wees trouw in de uitoefening van de taken die God jullie geeft. En leef zo, dat je tot een zegen bent in de gemeente en in de samenleving.

Belofte van het bruidspaar

Jullie hebben nu gehoord dat het huwelijk door God is ingesteld. Ook is jullie voorgehouden wat de Heer van je verwacht.

(Er zijn twee mogelijkheden:

Zelf de belofte uitspreken of 'ja' zeggen op de gestelde vragen.)

(Zelf de belofte uitspreken)

Willen jullie nu elkaar de rechterhand geven en je beloften uitspreken?

De bruidegom zegt: Ik, N.N., beloof hier voor God en zijn gemeente, in liefde voor jou, N.N., te zorgen. Ik beloof je voor te gaan in alle dingen die naar Gods wil zijn. Ik zal heilig met je leven, je nooit verlaten, maar je trouw blijven in goede en kwade dagen, in rijkdom en armoede, in gezondheid en ziekte, totdat Christus terugkomt of de dood ons zal scheiden. Ik beloof in het huwelijk overeenkomstig het evangelie te leven.

---

²⁶ Genesis 3:16-19; Psalm 90:10

²⁷ 1 Petrus 5:7

²⁸ Efeziërs 4:32

²⁹ Efeziërs 5:25-33

³⁰ 1 Petrus 3:7

³¹ 1 Timoteüs 2:8-15

³² Efeziërs 5:22-24, 33

³³ 1 Petrus 3:1-5

³⁴ Spreuken 31

De bruid zegt: Ik, N.N., beloof hier voor God en zijn gemeente, in liefde voor jou, N.N., te zorgen. Ik beloof je te helpen en je te volgen in alle dingen die naar Gods wil zijn. Ik zal heilig met je leven, je nooit verlaten, maar je trouw blijven in goede en kwade dagen, in rijkdom en armoede, in gezondheid en ziekte, totdat Christus terugkomt of de dood ons zal scheiden. Ik beloof in het huwelijk overeenkomstig het evangelie te leven.

(‘Ja’ zeggen op de volgende vragen)

Willen jullie elkaar de rechterhand geven en antwoorden op de volgende vragen:

(aan de bruidegom)

N.N., beloof je hier voor God en zijn gemeente, in liefde voor N.N., je vrouw, te zorgen? Beloof je haar voor te gaan in alle dingen die naar Gods wil zijn? Zul je heilig met haar leven, haar nooit verlaten, maar haar trouw blijven in goede en kwade dagen, in rijkdom en armoede, in gezondheid en ziekte, totdat Christus terugkomt of de dood jullie zal scheiden? Beloof je in je huwelijk overeenkomstig het evangelie te leven?

(Antwoord) Ja!

(aan de bruid)

N.N., beloof je hier voor God en zijn gemeente, in liefde voor N.N., je man, te zorgen? Beloof je hem te helpen en hem te volgen, in alle dingen die naar Gods wil zijn? Zul je heilig met hem leven, hem nooit verlaten, maar hem trouw blijven in goede en kwade dagen, in rijkdom en armoede, in gezondheid en ziekte, totdat Christus terugkomt of de dood jullie zal scheiden. Beloof je in je huwelijk overeenkomstig het evangelie te leven?

(Antwoord) Ja!

Laten we nu de naam van de Heer aanroepen in dankzegging en gebed.

Gebed

Almachtige God, Vader in de hemel, Wij prijzen uw goedheid en wijsheid die uitkomt in al uw werken, ook in de instelling van het huwelijk. U hebt de mens als man en vrouw geschapen. U bracht Adam en Eva samen met de bedoeling dat zij een diepe levenseenheid zouden vormen. Ook deze bruidegom en bruid, N.N. en N.N., hebt U zo aan elkaar verbonden. Wij danken U, dat ze elkaar liefkregen en trouw beloofden voor het leven.

Wij bidden U, schenk hun uw Geest, zodat zij deze belofte nakomen. Wilt U zelf met hen meegaan en hen in bescherming nemen te midden van de gevaren in deze wereld. Houd hen aan elkaar verbonden in alle omstandigheden, in voorspoed en tegenspoed, in vreugde en verdriet, in gezondheid en ziekte. Geef dat zij elkaar blijven liefhebben, elkaar helpen en trouw zijn. Leer hun bovenal in de gemeenschap met Christus te leven. Laat hun huwelijk een afspiegeling zijn van de verhouding tussen Christus en zijn gemeente. Help hen om samen vanuit uw evangelie te leven. Geef hun een vast geloof, zodat zij van harte bereid zijn naar U te luisteren en de macht van de zonde te weerstaan.

Trouwe God, schenk hun uw zegen, zoals U eens Abraham, Isaak en Jakob hebt gezegend. Als U hun kinderen geeft, verleen hun dan kracht en wijsheid om die kinderen op te voeden tot uw eer. Leid hen zo, dat zij zich inzetten voor de leden van Christus' gemeente en voor alle mensen die U op hun weg plaatst. Maak hen in woord en daad getuigen van uw liefde, zodat uw naam geprezen wordt. Doe dit bruidspaar met heel uw kerk uitzien naar de dag van de bruiloft van het Lam, die grote dag, waarop het leven één feest wordt.

Wil ons verhoren, barmhartige Vader, door Jezus Christus, onze Heer. Amen.

Zegen

God, onze Heer, die jullie tot dit huwelijk heeft geroepen, verlene jullie door zijn heilige Geest de kracht om je belofte na te komen, al de dagen die hij jullie samen schenken wil. Hij verbindt jullie met ware liefde en trouw en geve jullie zijn zegen. Amen.

Formulier voor de openbare kerkelijke tucht

Deel 2. Formulier om een buitengesloten gemeentelid weer op te nemen

Afkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Als kerkenraad hebben we een verheugende mededeling voor u. U moet namelijk weten dat N.N. een tijd geleden buiten de gemeente van Christus gesloten is. Tot onze blijdschap heeft de Heer deze buitensluiting, en ook uw en onze waarschuwingen en gebeden gebruikt om *hem* tot inkeer te brengen. *Hij* verlangt ernaar weer opgenomen te worden in de gemeente.

Christus draagt ons op, een zondaar die zich bekeert met blijdschap weer op te nemen. Daarom zullen we de buitensluiting van N.N. opheffen. We zullen *hem* weer als *broeder* in de kerk ontvangen en *hem* weer toelaten tot het heilig avondmaal.

De instemming van u als gemeente is verkregen indien geen gegronde bezwaren worden ingediend voor ... (regel is een termijn van veertien dagen). Nu al danken we God voor zijn ontferming over deze *broeder/zuster*. Ook bidden we de Heer dat hij zijn werk aan *hem* wil voltooien tot zijn eeuwig heil. Amen.

(Als de instemming van de gemeente door het uitblijven van gegronde bezwaren inderdaad gebleken is zal vóór de eerstkomende avondmaalsviering het buitengesloten gemeentelid op de volgende wijze weer worden opgenomen:)

Verantwoording

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Als kerkenraad hebben we u onlangs meegedeeld dat N.N. berouw heeft over *zijn* zonde en ernaar verlangt weer opgenomen te worden in de gemeente van Christus. Niemand heeft daartegen een gegronnd bezwaar ingebracht. Integendeel, er is vreugde in de gemeente. Daarom zullen we *hem* opnieuw in de gemeente opnemen.

Christus leert ons dat zijn kerk bevoegd is iemand buiten te sluiten maar ook weer op te nemen in haar midden. De Heer zei namelijk tegen zijn apostelen: *Ik verzeker jullie: al wat jullie op aarde bindend verklaren zal ook in de hemel bindend zijn, en al wat jullie op aarde ontbinden zal ook in de hemel ontbonden zijn.*³⁵ God verklaart zelf in zijn woord, dat de dood van een slecht mens hem geen vreugde geeft. God wil juist dat hij tot inkeer komt en in leven blijft.³⁶ Daarom zijn we van harte bereid de berouwvolle zondaar weer in ons midden op te nemen.³⁷

Iedereen die zich oprecht bekeert en weer in de gemeente wordt ontvangen, mag er zeker van zijn dat God zelf *hem* in genade heeft aangenomen. Christus heeft immers gezegd: *Als jullie iemands zonden vergeven, dan zijn ze vergeven.*³⁸

---

³⁵ Mat. 18:18.

³⁶ Ezech. 18:23,32; 33:11.

³⁷ 2Kor. 2:7.

³⁸ Joh. 20:23.

Vragen

N.N., voordat we u opnieuw opnemen in de gemeente verzoeken we u op de volgende vragen te antwoorden.

Verklaart u voor God en zijn gemeente dat u oprecht berouw hebt over uw zonden en uw vasthouden daaraan in het verleden?

Gelooft u van harte dat God uw zonden om Christus' wil vergeven heeft en u in zijn genade aanneemt?

Verlangt u ernaar weer in de gemeente van Christus te worden opgenomen en belooft u voortaan in eerbied voor God volgens zijn geboden te leven?

Wat is hierop uw antwoord? (Antwoord: Ja)

Verklaring

Broeder/zuster N.N., in de naam van onze Heer Jezus Christus verklaren wij, herders en opzieners van deze gemeente, dat u niet langer buiten de gemeente van God staat maar daarin weer bent opgenomen.

U bent opnieuw een met Christus en u deelt in alle geestelijke weldaden die God aan zijn gemeente schenkt.

Wees ervan overtuigd dat de eeuwige God, *die dit goede werk bij u begonnen is, het ook zal voltooien op de dag van Christus Jezus.*³⁹ Amen.

Opwekking

Geliefde *broeder/zuster*, wees er zeker van dat God u weer in genade heeft aangenomen. Pas op voor de listen van de duivel en ook voor de slechtheid van de wereld en uw eigen hart om niet opnieuw in de zonde verstrikt te raken. Leef dicht bij God door de kracht van de heilige Geest. Heb Christus vurig lief, want u zijn veel zonden vergeven.⁴⁰

En u, gemeente, ontvang deze *broeder/zuster* liefdevol in uw midden. Wees blij dat *hij* die dood was, weer levend geworden is en die verloren was, teruggevonden is.⁴¹ Verheug u met Gods engelen over deze zondaar die tot inkeer is gekomen. Behandel hem niet langer als een buitenstaander maar als een *broeder* en mede-erfgenaam van Christus.

Gebed

Barmhartige God en Vader, we danken u door Christus Jezus, dat u onze *broeder* ertoe gebracht hebt weer met u te leven. Met u zijn we blij om *zijn* bekering. We bidden u, bewijs *hem* uw genade zodat *hij* er steeds zekerder van wordt dat *zijn* zonden vergeven zijn. Laat *hij* u uit dank daarvoor met grote blijdschap dienen. Geef dat *hij* met volharding de weg van uw geboden gaat en laat hem voor velen tot zegen zijn door zijn bekering.

We vragen u ook: leer door de terugkeer van onze *broeder* ons allemaal dat bij u vergeving is, zodat we u eren met ontzag.⁴² Geef dat we samen u dienen met kinderlijke eerbied en overgave, alle dagen van ons leven, door Jezus Christus onze Heer. In zijn naam bidden we: (*het Onzevader, gesproken of gezongen*).

---

³⁹ Fil. 1:6.

⁴⁰ Luk. 7:47.

⁴¹ Luk. 15:32.

⁴² Ps. 130:4.

Deel 3. Formulier voor de tucht over afkerige volwassen doopleden

Bekendmaking aan de gemeente

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Als kerkenraad delen we u met droefheid mee, dat N.N., die als lid van Christus' gemeente gedoopt is, vasthoudt aan de zonde van . . . Door zo te doen is *hij* ongehoorzaam aan de God van het verbond. Toch is *hij* voortdurend ernstig gewaarschuwd.

We hopen en bidden dat *hij* alsnog blijf zal geven van berouw en bekering. Wanneer dit echter niet gebeurt binnen . . ., moeten we *hem* buiten de gemeenschap van de kerk sluiten.

We sporen u aan *hem* in liefde te vermanen en de Heer te bidden voor *zijn* bekering.

Verklaring van buitensluiting

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Als kerkenraad delen we u met grote droefheid mee, dat N.N., die eens de heilige doop heeft ontvangen als teken en zegel van de eenheid met Christus en zijn kerk, deze eenheid te schande maakt. Ondanks vele ernstige waarschuwingen gaat *hij* daar stug mee door.

Daarom moeten we er nu toe overgaan *hem* buiten de gemeente van God te sluiten. We verklaren in de naam van de Heer dat N.N. geen deel meer heeft aan het heil van Christus, zolang *hij* zich niet bekeert.

We sporen u aan niet op te houden *hem* in uw gebed te gedenken en *hem* liefdevol te waarschuwen, dat *hij* *zijn* zonde moet belijden en ermee moet breken. En laten wij ervoor oppassen, dat iemand van ons afvallig wordt van de levende God.⁴³

Gebed

Laten we Gods naam aanroepen en onze zonden belijden.

Rechtvaardige God, barmhartige Vader, we klagen onszelf aan om onze zonden. We verdienen het verdriet over de buitensluiting van dit dooplid van uw gemeente. Dat erkennen we. Ja, we hebben het allemaal verdiend buiten uw gemeenschap gesloten te worden. Maar Heer, wees ons om Christus' wil genadig. We hebben berouw over onze zonden en vragen u om vergeving.

Geef dat we voortdurend op onze hoede zijn voor slechte invloeden van buitenaf en van binnenuit. Maak dat we ons steeds meer inspannen om u te dienen. Wil mee door ons toedoen deze nu buitengesloten *broeder/zuster* terugbrengen tot u. Dan wordt uw naam grootgemaakt als we *hem* met vreugde weer in ons midden kunnen opnemen. De dood van een zondaar geeft u immers geen vreugde. U wilt juist dat hij tot inkeer komt en in leven blijft.

Wilt u ook alle anderen die afgedwaald zijn, tot bekering brengen. Zegen onze vermaningen en ons gebed.

(Het gebed wordt afgesloten door het Onzevader, gesproken of gezongen)

---

⁴³ Hebr. 3:12.

Bijlage 5.2 Definitief vastgestelde formulieren (Acta artikel 44)

Besluit 3:

- a. *de volgende 13 liturgische formulieren definitief vast te stellen:*
1. *formulier voor de bediening van de doop aan de kinderen van de gelovigen 1;*
  2. *formulier voor de bediening van de doop aan de kinderen van de gelovigen 2;*
  3. *formulier voor de bediening van de doop aan de kinderen van de gelovigen 3;*
  4. *formulier voor de bediening van de doop aan volwassenen;*
  5. *formulier voor de openbare belijdenis van het geloof (door gedoopte catechisanten);*
  6. *formulier voor de viering van het heilig avondmaal 1;*
  7. *formulier voor de viering van het heilig avondmaal 2;*
  8. *formulier voor de viering van het heilig avondmaal 3;*
  9. *formulier voor de viering van het heilig avondmaal 4;*
  10. *formulier voor de viering van het heilig avondmaal 5;*
  11. *formulier voor de openbare kerkelijke tucht (deel 1);*
  12. *formulier voor de bevestiging van predikanten;*
  13. *formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen;*
- b. *deze formulieren vervangen de formulieren uit het Gereformeerd Kerkboek 2006 en de formulieren die de GS Zwolle-Zuid in 2008 voorlopig vaststelde. De formulieren uit het Gereformeerd Kerkboek 2006 kunnen nog in gebruik blijven tot de uitgave van een nieuw kerkboek.*

Formulier om de christelijke doop te bedienen aan de kinderen van de gelovigen (1)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Over de doop

Bij de doop word je in water ondergedompeld of ermee besprenkeld. Zo wordt zichtbaar gemaakt dat je in de ogen van God vuil bent, belast met zonde. Je bent al schuldig als je wordt geboren, al zondig sinds je moeder je ontving⁴⁴. Zo kan God je niet accepteren. Je kunt zijn koninkrijk alleen binnengaan als je opnieuw geboren wordt⁴⁵ en een nieuw leven krijgt. De doop wil je dus laten beseffen hoe slecht je eigenlijk bent. Dan kun je je alleen nog maar klein maken voor God, want je kunt jezelf niet redden. Alleen Jezus Christus kan dat, door je vuilheid af te wassen en je een nieuw leven te geven⁴⁶.

De doop is een teken en zegel dat Jezus Christus je inderdaad schoon wil wassen⁴⁷. Hijzelf heeft immers de opdracht gegeven te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest⁴⁸.

Door je doop garandeert God *de Vader* je dat hij een eeuwig genadeverbond met je sluit⁴⁹. Hij neemt je aan als zijn kind en erfgenaam⁵⁰. Hij zal altijd voor je zorgen⁵¹. Het kwaad houdt hij bij je vandaan of hij laat het bijdragen aan het goede⁵².

De Zoon garandeert je dat hij al je zonde van je wegneemt. Hij laat je volledig delen in zijn dood en opstanding en geeft je een nieuw leven. Hij schenkt je zijn eigen volmaakte zuiverheid. Hij zorgt ervoor dat God je vrijspreekt⁵³.

De heilige Geest garandeert je dat hij in je komt wonen⁵⁴. Hij maakt je één met Christus. Hij maakt tot je persoonlijk eigendom wat je in Christus al hebt⁵⁵. Daardoor zul je eens volmaakt zuiver zijn⁵⁶. Dan zul je eeuwig leven te midden van het volk dat God heeft uitgekozen.

Van jouw⁵⁷ kant ben je nu verplicht God zo te gehoorzamen als bij je nieuwe leven past. Je moet geloven in deze ene God - Vader, Zoon en heilige Geest - en hem liefhebben met heel je hart, met heel je ziel, met heel je verstand en met inzet van al je krachten⁵⁸. Je moet met de wereld van de zonde breken, wat zondig in je is laten afsterven en vol ontzag voor God leven⁵⁹.

Als je uit zwakheid nog zonden doet, hoef je toch aan Gods genade niet te twijfelen⁶⁰. Je hoeft je er ook niet bij neer te leggen dat je nu eenmaal zondig bent. Je doop garandeert immers dat God voor eeuwig een verbond met je gesloten heeft⁶¹.

---

⁴⁴ Ps. 51:7.

⁴⁵ Ezech. 36:25-27; Joh.3:3.

⁴⁶ Hand. 4:12.

⁴⁷ 1Kor. 6:11; Hand. 22:16.

⁴⁸ Mat. 28:19.

⁴⁹ Gen. 17:1,2,7.

⁵⁰ Rom. 8:15-17.

⁵¹ Mat. 6:25-33.

⁵² Rom. 8:28.

⁵³ Hand. 2:38; 1Joh. 1:7; Rom. 6:4; Kol. 2:12.

⁵⁴ 1Kor. 6:19.

⁵⁵ Ef. 1:13.

⁵⁶ Ef. 5:27.

⁵⁷ Gen. 17:1,9.

⁵⁸ Deut. 6:5; Mat. 22:37.

⁵⁹ Ps. 103:17,18; Ef. 4:17-5:12; Kol. 3:5-10.

⁶⁰ 1Joh. 1:9; 3:20.

⁶¹ Jes. 54:10; 2 Tim. 2:19.

Over de kinderdoop

Natuurlijk begrijpen kleine kinderen niets van deze dingen. Toch is dat geen reden om hun de doop te onthouden. Want net zo min als ze beseffen dat ze als nakomelingen van Adam Gods oordeel verdienen, begrijpen ze dat God hen om Christus' wil in genade aanneemt als zijn kinderen. Wat God aan Abraham heeft beloofd, geldt namelijk nog steeds voor ons en onze kinderen: *Ik sluit een verbond met jou en met je nakomelingen, met alle komende generaties, een eeuwigdurend verbond: ik zal jouw God zijn en die van je nakomelingen* ⁶².

Deze belofte uit het Oude Testament komt terug in het Nieuwe Testament, want de apostel Petrus zegt hetzelfde met de woorden: *voor u geldt deze belofte, evenals voor uw kinderen en voor allen die ver weg zijn en die de Heer, onze God, tot zich zal roepen* ⁶³.

Om deze reden heeft God Abraham opgedragen zijn nakomelingen te besnijden ⁶⁴. Die besnijdenis was in de tijd van het oude verbond een bezegeling en teken dat God je wil vrijspreken ⁶⁵.

Verder heeft Jezus Christus zelf kinderen omarmd en hen gezegend door hun de handen op te leggen ⁶⁶.

De kinderen van gelovigen horen er dus helemaal bij ⁶⁷. Ze zijn erfgenamen van Gods rijk en delen in zijn verbond. Daarom moeten ze gedoopt worden, want in het nieuwe verbond is de doop in de plaats gekomen van de besnijdenis ⁶⁸. De ouders horen hun kinderen, wanneer die opgroeien, uit te leggen wat het betekent gedoopt te zijn ⁶⁹.

Gebed voor de doop

Laten we nu bidden, om zo tot eer van God, tot versterking van ons geloof en tot opbouw van de gemeente de doop te bedienen.

Almachtige, eeuwige God, u hebt als een rechtvaardige rechter de ongelovige wereld eens door de zondvloed gestraft, maar Noach en zijn gezin hebt u in uw grote barmhartigheid gered. Heel het leger van de onverzettelijke farao van Egypte hebt u doen omkomen in de Rietzee, maar uw volk Israël hebt u in uw barmhartigheid dwars door diezelfde zee, over droog land laten gaan. In beide gebeurtenissen hebt u toen al iets van de doop laten zien ⁷⁰.

We bidden u, barmhartig als u bent, N.N. ook genadig te zijn. Maak dit kind van u door uw heilige Geest één met Jezus Christus. Laat het door de doop in Christus' dood begraven zijn en met hem opstaan in een nieuw leven. Laat het elke dag vol goede moed *zijn* kruis dragen, Christus achterna, aan hem verbonden met echt geloof, vaste hoop en vurige liefde. Geef dat het eens, zeker van uw beloften, dit leven zal verlaten en onbevreesd zal verschijnen voor Jezus Christus, *zijn* rechter en redder.

Verhoor ons in de naam van Jezus Christus, uw Zoon, die met u en de heilige Geest, één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Vragen aan de doopouders

Geliefden in Jezus Christus, onze Heer, in geloof moeten we de doop verlangen en niet uit gewoonte of voor de vorm. Daarom vraag ik u eerlijk te antwoorden op de volgende vragen:

---

⁶² Gen. 17:7.

⁶³ Hand..2:39.

⁶⁴ Gen. 17:10-13.

⁶⁵ Rom. 4:11.

⁶⁶ Marc. 10:14-16.

⁶⁷ 1Kor. 7:14b.

⁶⁸ Kol. 2:11,12.

⁶⁹ Deut. 6:6,7; 2 Tim. 3:15.

⁷⁰ 1 Petr. 3:21; 1 Kor. 10:2.

Erkent u dat N.N. zondig en schuldig ter wereld is gekomen en daarom aan allerlei ellende en zelfs aan het eeuwig oordeel onderworpen is, en dat *hij* toch in Christus voor God heilig is en daarom als lid van zijn gemeente gedoopt behoort te zijn?

Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, zoals die in de Apostolische Geloofsbelijdenis samengevat is en in deze gemeente verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?

Belooft u dat u uw *zoon/dochter* zult voorgaan in een christelijke manier van leven en *hem* zo goed mogelijk zult onderwijzen en laten onderwijzen om *hem* te leren begrijpen wat het betekent dat *hij* gedoopt is?

Vader en moeder ..., wat is daarop uw antwoord? (*Ja*)

Bediening van de doop

N.N. (*volledige naam*), ik doop je in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.

Opwekking aan de gemeente

Geliefde broeders en zusters, ontvang als gemeente dit kind met liefde in uw midden. Weet u geroepen deze ouders te steunen door uw voorbede en voorbeeld. Wees ook, wanneer dat nodig en mogelijk is, daadwerkelijk bereid, eraan mee te helpen dat dit kind groeit in het geloof, de genade en het kennen van onze Heer Jezus Christus. Immers, *wij zijn allen gedoopt in één Geest en zijn daardoor één lichaam geworden*⁷¹. Hiertoe helpe ons de Heer door zijn Geest.

Dankgebed

Barmhartige God en Vader, dankbaar prijzen we u, want u vergeeft ons en onze kinderen al onze zonden. U hebt ons als leden van uw Zoon en daarmee als uw kinderen aangenomen. In Jezus' naam bidden we u voor N.N.: Leid *hem* altijd door uw Geest. Laat *hem* volgens uw woord worden opgevoed en in Christus tot geestelijke groei komen. Dan zal *hij* uw goedheid en barmhartigheid erkennen en daarvan getuigen. Laat *hem* gehoorzaam onze enige leraar, koning en hogepriester, Jezus Christus volgen. Dan zal *hij* dapper strijden tegen de zonde, de duivel en heel zijn rijk. Geef *hem* de overwinning zodat *hij* u, de enige en betrouwbare God - Vader, Zoon en heilige Geest - eeuwig zal loven. Amen.

---

⁷¹ 1 Kor. 12:13.

Formulier om de christelijke doop te bedienen aan de kinderen van de gelovigen (2)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Laten we eerst luisteren naar wat de Bijbel zegt over de instelling en de betekenis van de doop. Voordat onze Heer Jezus naar de hemel ging, droeg Hij zijn leerlingen op de wereld in te gaan en alle volken tot zijn leerlingen te maken. De mensen die tot geloof kwamen, moesten gedoopt worden in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest⁷².

Bij deze instelling van de christelijke doop heeft Jezus gezegd: *Wie gelooft en gedoopt is zal worden gered, maar wie niet gelooft zal worden veroordeeld*⁷³.

Kort daarna werd de heilige Geest uitgestort op het pinksterfeest. Circa drieduizend mensen kwamen tot geloof en werden gedoopt⁷⁴.

Het water waarmee wij gedoopt worden, laat ons zien dat wij door de zonde onrein zijn en dat onze zonden afgewassen moeten worden. Als nageslacht van Adam zijn wij in zonde ontvangen en geboren⁷⁵. Job weet zeker dat geen mens tot reinheid kan brengen wat onrein is⁷⁶. Van nature staan wij bloot aan Gods toorn⁷⁷. Daarom kunnen we slechts door een algehele reiniging het koninkrijk van God ingaan⁷⁸. Dit kunnen wij onszelf niet geven en daarom zoeken wij onze redding buiten onszelf in Jezus Christus, Gods Zoon. Bij Hem alleen is die te vinden. Het water bij de doop wijst heen naar het bloed van Jezus Christus, dat onze zonden afwast, zodat we in Hem rein zijn voor God. Onze zonden worden verzoend doordat God ons toerekent wat Christus door zijn lijden en sterven heeft verdiend.

Bij onze doop ontvangen we het teken en zegel van wat God ons in het verbond van zijn genade belooft. De *Vader* bezegelt ons dat Hij met ons een eeuwig verbond sluit. Hij belooft ons dat Hij ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en altijd als een Vader voor ons wil zorgen, in voor- en tegenspoed. De *Zoon* bezegelt ons dat Hij al onze zonden afwast met zijn bloed. Hij belooft dat Hij ons doet opstaan in een nieuw leven, zoals Hij eens opstond uit de dood. Hij zegt ons toe dat God ons de rechtvaardigheid van Hem toerekent.

De *Heilige Geest* bezegelt ons dat Hij in ons wil wonen en werken. Hij belooft ons dat Hij ons tot leden van Christus wil heiligen, en zegt ons toe dat Hij ons wil doen delen in wat we in Christus hebben. Dat is het afwassen van onze zonden en het dagelijks vernieuwen van ons leven, totdat wij ten slotte zonder enige zonde, met heel de gemeente van de uitverkoren kinderen van God, eeuwig leven.

De HEER geeft ons in de doop niet een bevestiging van ons geloof of van onze bekering, maar een teken en zegel van zijn verbondsbeloften. Met vrijmoedigheid mogen wij bidden om de vervulling daarvan. Aan dit gebed verbindt Hij zijn zegen.

Wanneer wij Hem echter niet geloven op zijn Woord, verbreken wij dit verbond. Dit ongeloof blijft niet zonder gevolgen. Tegenover Gods verbondszegen staat zijn verbondswraak.

Nu willen wij horen waarom kleine kinderen gedoopt worden.

De kinderen van gelovige ouders ontvangen de heilige doop als teken en zegel van het verbond dat God ook met hen gesloten heeft, al begrijpen ze er nog niets van. Voor de HEER horen zij er helemaal bij. Toen de HEER zijn volk uit de slavernij van Egypte leidde, werden óók de kinderen bevrijd. Zij zijn een deel van zijn gemeente, aan wie Hij zijn heil belooft. Tot allen zegt Hij: *Ik ben de HEER, uw God*⁷⁹. Hij belooft oud en jong naar het beloofde land te brengen.

Wanneer het merendeel in de woestijn omkomt, is dat geen gevolg van een tekort in Gods belofte, maar is dit enkel en alleen te wijten aan hun ongeloof⁸⁰.

---

⁷² Mat. 28:19

⁷³ Marc. 16:16

⁷⁴ Hand. 2:41

⁷⁵ Psalm 51:7

⁷⁶ Job 14:4

⁷⁷ Ef. 2:3

⁷⁸ Joh. 3:3,5

⁷⁹ Ex. 20:2, Deut. 5:6

⁸⁰ Num. 14, Heb. 3

Gods verbondsbeloften gelden voor de gelovigen en voor hun kinderen. De HEER sloot een verbond met Abraham de vader van alle gelovigen, en met zijn nageslacht⁸¹. Als teken van dit genadeverbond moesten de jongens op hun achtste levensdag besneden worden. Wie de besnijdenis niet overeenkomstig Gods bevel uitvoerde, verbrak dit verbond en riep de toorn van God op.

Nu het bloed van Christus gevloeid heeft, is de besnijdenis als verbondsteken niet meer nodig. De HEER vervulde zijn belofte aan Abraham en als teken daarvan wijst het doopwater heen naar Jezus Christus de grote Zoon van Abraham⁸². Christus' bloed reinigt van alle zonden.

Aan de christelijke gemeente te Kolosse laat Paulus weten dat zij die gedoopt zijn, niet besneden hoeven te worden⁸³. Zoals het God in het Oude Testament ten diepste ging om de besnijdenis van het hart⁸⁴, zo geldt dit evenzeer het gedoopte kind in de nieuwtestamentische gemeente.

Aan de gemeente te Korinte schrijft dezelfde apostel dat de kinderen van een gelovige vader of moeder heilig zijn⁸⁵. Zij zijn niet zonder zonde, maar worden apart gezet van de wereld om hen heen, om de Heer met en in zijn gemeente te dienen⁸⁶. Heel de gemeente wordt daarom geroepen tot geloof en levensheiliging. Deze gemeente wordt in het Woord van God gewaarschuwd voor ongeloof⁸⁷. Allen wordt op het hart gebonden dat alleen wie gelooft wat de HEER belooft, het heil metterdaad ontvangt.

Wanneer Paulus het evangelie in Europa verkondigt, komen in Filippi Lydia en de gevangenenbewaarder door de heilige Geest tot geloof in de Heer Jezus. Samen met hun huisgenoten worden ze gedoopt⁸⁸. Aan de Korintiërs schrijft Paulus dat hij het huisgezin van Stefanus heeft gedoopt⁸⁹.

Op de pinksterdag heeft Petrus verkondigd: *Want voor u geldt deze belofte, evenals voor uw kinderen en voor allen die ver weg zijn en die de Heer, onze God, tot zich zal roepen*⁹⁰.

Zo komt de HEER ook nu nog met zijn belofte van vergeving en vernieuwing tot de gelovigen en hun kinderen, want ook zij behoren tot zijn verbondsgemeente.

Het gaat in het Oude en in het Nieuwe Testament om hetzelfde verbond met dezelfde beloften, ook al wisselt het teken ervan. Daarom mogen de gelovigen en hun kinderen slechts één keer de doop ontvangen. Wat God zegt, blijft gelden. De christelijke kerk belijdt dan ook: *één doop tot vergeving van de zonden*⁹¹.

Op grond van deze beloften van de drie-enige God behoren gelovige ouders dagelijks voor hun kinderen te bidden, en mogen zij vragen om de vervulling van die beloften van het verbond. Zij moeten hun kinderen van jongs af aan leren ook zelf daarom te bidden, in het vaste vertrouwen dat de HEER deze gebeden zal verhoren. Ouders zijn in de opvoeding geroepen hun kinderen te leren diep ontzag voor de HEER te hebben. Ze moeten hun kinderen voorgaan in het vertrouwen op God en in het leven voor Hem. Beiden, ouders en kinderen, worden opgeroepen om de zondige wereld de rug toe te keren en te vechten tegen de zonde.

Heel de gemeente ziet er naar uit en bidt erom dat de gedoopte kinderen zelf de HEER gaan kennen en in het openbaar belijdenis van hun geloof afleggen.

Gebed voor de doop

Voordat wij overgaan tot de bediening van de heilige doop, bidden we tot de HEER, onze God:

Genadige en barmhartige HEER in de hemel. Als uw gemeente zijn wij samengekomen met deze ouders. Nu zij met hun kind tot de doopvont naderen, bidden wij voor hen en hun kind. U laat hun zien dat U zich aan hun kind verbonden hebt en uw naam op *zijn* voorhoofd schrijft. Voor die genade en zegen dat U uw beloften aan pasgeborenen wilt geven, danken wij U oprecht.

Wij bidden U, trouwe God, dat U alles wat U in het genadeverbond belooft, in het leven van deze dopeling vervult. Wilt U dit kind van U, N.N., in genade aanzien en *hem* door uw heilige Geest een plaats geven in het lichaam van onze Heer Jezus Christus, zó dat *hij* in Christus' dood begraven wordt en met Hem opstaat in een nieuw leven.

---

⁸¹ Gen. 17:7

⁸² Mat. 1

⁸³ Kol. 2:11,12

⁸⁴ Deut. 10:16, 30:6, Jer. 4:4

⁸⁵ 1 Kor. 7:14

⁸⁶ 1 Petr. 2

⁸⁷ 1 Kor. 10:1-13

⁸⁸ Hand. 16:15,33

⁸⁹ 1 Kor. 1:16

⁹⁰ Hand. 2:39

⁹¹ Geloofsbelijdenis van Nicea, Ef. 4:5

Laat de bediening van de heilige doop voor de hele gemeente tot zegen zijn. Wij zijn in uw naam gedoopt en U hebt ons allen zoveel beloofd. Geef dat wij dit bij deze doop opnieuw mogen zien, en des te meer bidden om de vervulling van uw beloften.

Geef dat wij ook beseffen wat wij U beloven met het oog op dit kind en leer ons daarnaar te leven.

En als eenmaal ook voor dit kind het ogenblik aanbreekt dat *hij* voor de rechterstoel van Christus verschijnt, laat *hij* dan zonder vrees mogen staan voor Hem, uw Zoon, onze Heer Jezus Christus, Die met U en de heilige Geest de enige God is, en leeft en regeert tot in eeuwigheid. Verhoor ons, barmhartige God, om Jezus' wil.

Amen.

Vragen aan de doopouders

U hebt gehoord dat de doop een instelling van de Heer is en een teken en zegel van zijn belofte, waarin ook uw kind deelt. Daarom vragen we u een eerlijk antwoord te geven voor God en zijn gemeente op de volgende vragen:

Erkent u dat N.N. zondig en schuldig ter wereld is gekomen en daarom aan allerlei ellende en zelfs aan het eeuwig oordeel onderworpen is, en dat *hij* toch in Christus voor God heilig is en daarom als lid van zijn gemeente gedoopt behoort te zijn?

Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, zoals die in de Apostolische Geloofsbelijdenis samengevat is en in deze gemeente verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?

Belooft u dat u uw *zoon* zult voorgaan in een christelijke manier van leven en *hem* zo goed mogelijk zult onderwijzen en laten onderwijzen om *hem* te leren begrijpen wat het betekent dat *hij* gedoopt is?

Vader en moeder ..., wat is daarop uw antwoord? (*Ja*)

Bediening van de doop

N.N. (*volledige naam*), ik doop je in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.

Opwekking aan de gemeente

Geliefde broeders en zusters, ontvang als gemeente dit kind met liefde in uw midden. Weet u geroepen deze ouders te steunen door uw voorbede en voorbeeld. Wees ook, wanneer dat nodig en mogelijk is, daadwerkelijk bereid, eraan mee te helpen dat dit kind groeit in het geloof, de genade en het kennen van onze Heer Jezus Christus. Immers, *wij zijn allen gedoopt in één Geest en zijn daardoor één lichaam geworden*⁹². Hiertoe helpe ons de Heer door zijn Geest.

Dankzegging

Vader, Zoon en heilige Geest, in uw naam is N.N. gedoopt.

Wij danken U dat U niet alleen met Abraham en zijn nageslacht het genadeverbond hebt gesloten maar ook met ons en onze kinderen. In de doop geeft U ons daarvan een teken en zegel.

Hemelse Vader, U beloofde dit kind tot een God te zijn en *hem* altijd uw vaderlijke zorg te willen betonen.

Wij bidden U om de vervulling van uw beloften voor dit kind. Wij vragen U daarom of U altijd *zijn* Vader wilt zijn en dat *hij* als kind van U mag leven, in liefde tot U en in vast vertrouwen op U.

Zoon van God, U beloofde dit kind al *zijn* zonden af te wassen met uw bloed. Wij bidden U *hem* te doen delen in de vergeving van de zonden.

Heilige Geest, U beloofde dit kind geheel te vernieuwen. Wilt U in *zijn* hart zo werken, dat *hij* geheel voor God leeft in een nieuwe levenswandel.

Geef *hem* daarom, drie-enige God, oprecht geloof in U, hartelijke liefde tot U en sterke hoop op U. Geef deze ouders uw genade om dit kind op te voeden voor U, overeenkomstig uw verbond. Geef ons als uw gemeente dat wij samen met de ouders een voorbeeld zijn voor onze kinderen in heel onze levenswandel. Werk in de harten van onze kinderen zo, dat zij uw naam belijden en U leren volgen.

Bewaar hen ervoor dat zij zich van U afkeren en in de handen van de boze vallen. Wilt U er in uw genade voor zorgen dat er nooit één van hen als kind van het verbond verloren gaat.

Geef dat allen die gedoopt zijn de goede strijd mogen strijden en in uw kracht overwinnen.

---

⁹² 1 Kor. 12:13.

Wij bidden U dat dit gedoopte kind in heel *zijn* leven en tot in eeuwigheid U mag toebehoren, om met heel uw kerk U eeuwig te loven en te prijzen.

Hoor ons, barmhartige Vader, om Jezus' wil;

in zijn naam bidden wij:

Het gebed kan afgesloten worden met het Onzevader, gesproken of gezongen.

Formulier om de christelijke doop te bedienen aan de kinderen van de gelovigen (3)

Presentatie

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, N.N. en N.N. hebben te kennen gegeven dat ze hun *zoon/ dochter* N.N. willen laten dopen.

Onderwijs

Wanneer in de gemeente van Christus de doop wordt bediend, gebeurt dat uit naam van onze Heer Jezus Christus. Hij heeft zijn apostelen de opdracht gegeven *alle volken tot zijn leerlingen te maken en hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest en hun te leren zich te houden aan alles wat hij hun opgedragen had.*⁹³

In de brieven van de apostelen wordt ook over de doop gesproken. Zo zegt Paulus dat wie in Christus Jezus gedoopt zijn, in zijn dood gedoopt zijn. *We zijn door de doop in zijn dood met hem begraven om, zoals Christus door de macht van de Vader uit de dood is opgewekt, een nieuw leven te leiden.*⁹⁴

Ook de kinderen mogen delen in dit geheim, in overeenstemming met de uitspraak van Jezus: *Laat de kinderen bij me komen, houd ze niet tegen, want het koninkrijk van God behoort toe aan wie is zoals zij.*⁹⁵

Het volk Israël trok met zijn kinderen uit Egypte, het land van duisternis en slavernij, door de Rietzee en de woestijn op weg naar het beloofde land. *Ze lieten zich allemaal dopen in de wolk en in de zee.*⁹⁶ Gods belofte en opdracht waren dus ook bedoeld voor de kinderen.

Al vanaf Abraham, de vader van alle gelovigen, wordt het verbond ingescherpt door de besnijdenis aan jongens op de achtste dag na de geboorte.⁹⁷

Volgens de apostel Paulus zijn de gelovigen in Christus besneden, *niet door mensenhanden, maar met de besnijdenis van Christus, door het afleggen van het aardse lichaam. Toen u gedoopt werd, zo schrijft hij verder aan de gemeente te Kolosse, bent u immers met hem begraven.*⁹⁸ Zo heeft de kerk sinds de dagen van de apostelen aan de kinderen de doop bediend.⁹⁹

De doop *in de naam van de Vader* is een teken en zegel dat God de Vader voor eeuwig zijn genadeverbond met ons sluit. Hij laat daarmee weten dat hij ons als zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en zich voor ons inzet.

De doop *in de naam van de Zoon* is een teken en zegel dat de Heer Jezus al onze zonden afwast op grond van zijn lijden en sterven. We mogen met hem opstaan in een nieuw leven, bevrijd van zonde en schuld.

---

⁹³ Mat. 28:18,19.

⁹⁴ Rom. 6:3,4.

⁹⁵ Mar. 10:14.

⁹⁶ 1Kor. 10:2.

⁹⁷ Gen 17:7,12; 21:4.

⁹⁸ Kol. 2:11,12.

⁹⁹ Mat. 28:18,19; Hand. 2:39.

De doop *in de naam van de heilige Geest* is een teken en zegel dat hij vast en zeker in ons woont en werkt. Hij verbindt ons aan Christus en doet ons delen in het heil dat Christus voor ons verdiend heeft. De schatten van Christus maakt hij tot ons persoonlijk eigendom: dat we schoongewassen zijn van onze vuilheid en dat ons leven dagelijks wordt vernieuwd, totdat we eens met alle heiligen God zullen loven in de wereld die komt.

Doopgedachtenis

De doop gebiedt ons God zo te gehoorzamen als bij ons nieuwe leven past. Laten we dus toegewijd zijn aan de ene God - Vader, Zoon en heilige Geest. Laten we hem vertrouwen en liefhebben met heel ons hart, met heel onze ziel, met heel ons verstand en met al onze kracht. Loslaten moeten we al wat onheilig is. Afsterven moet ons oude, zondige leven, opdat we helemaal een nieuw leven leiden in dienst van God. Als we uit zwakheid in zonde vallen, hoeven we niet aan Gods genade te twijfelen¹⁰⁰. De doop is immers een zegel en vast teken dat het verbond, dat God met ons gesloten heeft, eeuwig is.¹⁰¹ Samengekomen rond de doopvont worden we allen getuigen van de doop van dit kind en gedenken we onze eigen doop. Laten we ons dan niet schamen Christus openlijk te erkennen, want het evangelie is *Gods reddende kracht voor allen die geloven*.¹⁰²

Belijdenis

In verbondenheid met de kerk van alle tijden en alle plaatsen spreken wij openlijk uit:¹⁰³

Ik geloof in God de Vader, de Almachtige,
Schepper van de hemel en de aarde.

En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heer;
die ontvangen is van de heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;
die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven,
neergedaald in de hel; op de derde dag opgestaan uit de doden; opgevaren naar de hemel,
en zit aan de rechterhand van God, de almachtige Vader;
vandaar zal Hij komen om te oordelen de levenden en de doden.

Ik geloof in de heilige Geest. Ik geloof een heilige, algemene, christelijke kerk,
de gemeenschap der heiligen; vergeving van de zonden;
opstanding van het vlees; en een eeuwig leven.

Vragen aan de ouders

Geliefden in Jezus Christus, onze Heer, in geloof moeten we de doop verlangen en niet uit gewoonte of voor de vorm. Daarom vraag ik u eerlijk te antwoorden op de volgende vragen:

Erkent u dat uw kind zondig en schuldig ter wereld is gekomen en daarom aan allerlei ellende en zelfs aan het eeuwig oordeel onderworpen is, maar dat *hij* toch in Christus voor God heilig is, en daarom als lid van zijn gemeente gedoopt behoort te zijn?

Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, zoals die in de Apostolische Geloofsbelijdenis samengevat is en in deze gemeente verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?

Belooft u dat u uw *zoon/dochter* zult voorgaan in een christelijke manier van leven en *hem* zo goed mogelijk zult onderwijzen en laten onderwijzen, om *hem* te leren begrijpen wat het betekent gedoopt te zijn?

Vader en moeder..... wat is daarop uw antwoord? (*Ja*)

---

¹⁰⁰ 1Joh. 1:9; 3:20.

¹⁰¹ Jes. 54:10; 2 Tim. 2:19.

¹⁰² Rom. 1:16.

¹⁰³ *Het gebruik van de Apostolische Geloofsbelijdenis wordt in de vrijheid van de voorganger gelaten.*

Doopgebed

Almachtige, eeuwige God, u hebt als een rechtvaardige rechter de ongelovige wereld eens door de zondvloed gestraft, maar Noach en zijn gezin hebt u in uw grote barmhartigheid gered. Heel het leger van de onverzettelijke farao van Egypte hebt u doen omkomen in de Rietzee, maar uw volk Israël hebt u in uw barmhartigheid dwars door diezelfde zee, over droog land laten gaan. In beide gebeurtenissen hebt u toen al iets van de doop laten zien¹⁰⁴.

We bidden u, barmhartig als u bent, N.N. genadig te zijn. Maak dit kind van u door uw heilige Geest één met Jezus Christus. Laat het via de doop met uw Zoon in diens dood begraven zijn en met hem opstaan in een nieuw leven. Laat het elke dag opgewekt de moeiten dragen die meekomen met het volgen van Jezus, aan hem verbonden met echt geloof, vaste hoop en vurige liefde. Geef dat het eens, zeker van uw beloften dit leven zal verlaten en onbevreesd zal verschijnen voor Jezus Christus, *zijn* rechter en redder.

Verhoor ons in de naam van Jezus Christus, uw Zoon, die met u en de heilige Geest, één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Doopformule

N.N., (*volledige naam*), ik doop je in de naam van de Vader en van de Zoon en van de heilige Geest.

Oproep aan de gemeente

Geliefde broeders en zusters, ontvang als gemeente dit kind met liefde in uw midden. Weet u geroepen deze ouders te steunen door uw voorbede en voorbeeld. Wees ook, wanneer dat nodig en mogelijk is, daadwerkelijk bereid, eraan mee te helpen dat dit kind groeit in het geloof, de genade en het kennen van onze Heer Jezus Christus. Immers, *wij zijn allen gedoopt in één Geest en zijn daardoor één lichaam geworden*¹⁰⁵. Hiertoe helpe ons de Heer door zijn Geest.

Dankgebed

Barmhartige God en Vader, dankbaar prijzen we u, want u vergeeft ons en onze kinderen al onze zonden. U hebt ons als leden van uw Zoon en daarmee als uw kinderen aangenomen. In Jezus' naam bidden we u voor N.N.: Leid *hem* altijd door uw Geest. Laat *hem* volgens uw woord worden opgevoed en in Christus tot geestelijke groei komen. Dan zal *hij* uw goedheid en barmhartigheid erkennen en daarvan getuigen. Laat *hem* gehoorzaam onze enige leraar, koning en hogepriester, Jezus Christus volgen. Dan zal *hij* dapper strijden tegen de zonde, de duivel en heel zijn rijk. Geef *hem* de overwinning zodat *hij* u, de enige en betrouwbare God - Vader, Zoon en heilige Geest - eeuwig zal loven. Amen.

---

¹⁰⁴ 1 Petr. 3:21; 1 Kor. 10:2.

¹⁰⁵ 1 Kor. 12:13.

Formulier om de christelijke doop te bedienen aan volwassenen die zich bij de kerk voegen

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Over de doop

Bij de doop word je in water ondergedompeld of ermee besprenkeld. Zo wordt zichtbaar gemaakt dat je in de ogen van God vuil bent, belast met zonde. Je bent al schuldig als je wordt geboren, al zondig sinds je moeder je ontving.¹⁰⁶ Zo kan God je niet accepteren. Je kunt zijn koninkrijk alleen binnengaan als je opnieuw geboren wordt¹⁰⁷ en een nieuw leven krijgt. De doop wil je dus laten beseffen hoe slecht je eigenlijk bent. Dan kun je je alleen nog maar klein maken voor God, want je kunt jezelf niet redden. Alleen Jezus Christus kan dat, door je vuilheid af te wassen en je een nieuw leven te geven.¹⁰⁸

De doop is een teken en zegel dat Jezus Christus je inderdaad schoon wil wassen.¹⁰⁹ Hijzelf heeft immers de opdracht gegeven te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.¹¹⁰

Door je doop garandeert God *de Vader* je dat hij een eeuwig genadeverbond met je sluit.¹¹¹ Hij neemt je aan als zijn kind en erfgenaam.¹¹² Hij zal altijd voor je zorgen.¹¹³ Het kwaad houdt hij bij je vandaan of hij laat het bijdragen aan het goede.¹¹⁴

De Zoon garandeert je dat hij al je zonde van je wegneemt. Hij laat je volledig delen in zijn dood en opstanding en geeft je een nieuw leven. Hij schenkt je zijn eigen volmaakte zuiverheid. Hij zorgt ervoor dat God je vrijspreekt.¹¹⁵

De heilige Geest garandeert je dat hij in je komt wonen.¹¹⁶ Hij maakt je één met Christus. Hij maakt tot je persoonlijk eigendom wat je in Christus al hebt.¹¹⁷ Daardoor zul je eens volmaakt zuiver zijn.¹¹⁸ Dan zul je eeuwig leven te midden van het volk dat God heeft uitgekozen.

Van jouw¹¹⁹ kant ben je nu verplicht God zo te gehoorzamen als bij je nieuwe leven past. Je moet geloven in deze ene God - Vader, Zoon en heilige Geest - en hem liefhebben met heel je hart, met heel je ziel, met heel je verstand en met inzet van al je krachten.¹²⁰ Je moet met de wereld van de zonde breken, wat zondig in je is laten afsterven en vol ontzag voor God leven.¹²¹

Als je uit zwakheid nog zonden doet, hoef je toch aan Gods genade niet te twijfelen.¹²² Je hoeft je er ook niet bij neer te leggen dat je nu eenmaal zondig bent. Je doop garandeert immers dat God voor eeuwig een verbond met je gesloten heeft.¹²³

---

¹⁰⁶ Ps. 51:7.

¹⁰⁷ Ezech. 36:25-27; Joh.3:3.

¹⁰⁸ Hand. 4:12.

¹⁰⁹ 1Kor. 6:11; Hand. 22:16.

¹¹⁰ Mat. 28:19.

¹¹¹ Gen. 17:1,2,7.

¹¹² Rom. 8:15-17.

¹¹³ Mat. 6:25-33.

¹¹⁴ Rom. 8:28.

¹¹⁵ Hand. 2:38; 1Joh. 1:7; Rom. 6:4; Kol. 2:12.

¹¹⁶ 1Kor. 6:19.

¹¹⁷ Ef. 1:13.

¹¹⁸ Ef. 5:27.

¹¹⁹ Gen. 17:1,9.

¹²⁰ Deut. 6:5; Mat. 22:37.

¹²¹ Ps. 103:17,18; Ef. 4:17-5:12; Kol. 3:5-10.

¹²² 1Joh. 1:9; 3:20.

¹²³ Jes. 54:10; 2Tim. 2:19.

Over de dopeling

Volwassenen worden gedoopt, als ze tot inkeer zijn gekomen, hun zonden hebben beleden en belijdenis hebben gedaan van hun geloof in Christus.¹²⁴ Want toen Johannes de Doper de mensen opriep zich te laten dopen en tot inkeer te komen om zo vergeving van zonden te verkrijgen,¹²⁵ heeft hij alleen mensen gedoopt die hun zonden beleden.

Verder heeft onze Heer Jezus Christus zelf zijn apostelen bevolen alle volken tot zijn leerlingen te maken en hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.¹²⁶ Jezus heeft toen ook beloofd: *Wie gelooft en gedoopt is zal worden gered.*¹²⁷ Volgens deze regel hebben dan ook de apostelen alleen die volwassenen gedoopt die met berouw hun geloof beleden.¹²⁸

Daarom doopt de kerk alleen die volwassenen die de rijke inhoud van de doop uit het evangelie hebben leren begrijpen en van hun geloof rekenschap afleggen door hun persoonlijke belijdenis.

Gebed voor de doop

Almachtige, eeuwige God, u hebt als een rechtvaardige rechter de ongelovige wereld eens door de zondvloed gestraft, maar Noach en zijn gezin hebt u in uw grote barmhartigheid gered. Heel het leger van de onverzettelijke farao van Egypte hebt u doen omkomen in de Rietzee, maar uw volk Israël hebt u in uw barmhartigheid dwars door diezelfde zee, over droog land doen gaan. In beide gebeurtenissen hebt u toen al iets van de doop laten zien¹²⁹.

We bidden u, barmhartig als u bent, ook N.N. genadig te zijn. Maak *hem* door uw heilige Geest één met Jezus Christus. Laat *hem* door de doop met uw Zoon in diens dood begraven zijn en met hem opstaan in een nieuw leven. Laat *hem* elke dag vol goede moed *zijn* kruis dragen, Christus achterna, aan hem verbonden met echt geloof, vaste hoop en vurige liefde. Geef dat *hij* eens, zeker van uw beloften, dit leven zal verlaten en onbevreesd zal verschijnen voor Jezus Christus, *zijn* rechter en redder.

Verhoor ons in de naam van Jezus Christus, uw Zoon, die met u en de heilige Geest, één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Vragen aan de dopeling

Geliefde broeder(s)/zuster(s),

U staat hier voor God en zijn gemeente om uw geloof te belijden. Ik verzoek u eerlijk te antwoorden op de volgende vragen.

Geloof u in God de Vader, de Almachtige, schepper van hemel en aarde, en in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heer, en in de heilige Geest, de drie-enige God¹³⁰ van uw doop?

Erkent u dat u zondig en schuldig ter wereld bent gekomen en dat u van nature niet kunt doen wat goed is in Gods ogen? Beseft u dat u daarom blootstaat aan Gods toorn?¹³¹ Bekent u dat u de geboden van de Heer vaak hebt overtreden met zondige gedachten, woorden en daden? Hebt u daar berouw over?

Geloof u dat Jezus Christus u als uw verlosser geschonken is en dat u door de kracht van de heilige Geest een deel van zijn lichaam wordt¹³²? Geloof u dat God u door Christus' bloed al uw zonden vergeeft?¹³³

---

¹²⁴ Hand. 2:38; Marc. 16:16.

¹²⁵ Marc. 1:4,5.

¹²⁶ Mat. 28:19.

¹²⁷ Marc. 16:16

¹²⁸ Hand. 2:41.

¹²⁹ 1 Petr. 3:21; 1 Kor. 10:2.

¹³⁰ Mat. 3:16,17; Gen. 1:1.

¹³¹ Ps. 51:7; Rom. 7:18.

¹³² In de belijdenisvragen: '...een deel van zijn lichaam bent?'

¹³³ 1Kor. 1:8,9.

Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, zoals die in de Apostolische Geloofsbelijdenis samengevat is en in deze gemeente verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?¹³⁴ Zult u, zolang u leeft, bij deze belijdenis blijven en alles verwerpen wat tegen Gods woord ingaat?¹³⁵

Aanvaardt u de belofte en verplichting van Gods genadeverbond, waarvan de doop teken en zegel is? Verlangt u ernaar God en uw naaste lief te hebben, met de wereld van de zonde te breken, wat zondig in u is te laten afsterven en vol ontzag voor God te leven?¹³⁶ Beloofd u dienstbaar te zijn aan de gemeente, trouw met haar naar het woord te luisteren en het avondmaal te gebruiken? Zult u zich gewillig onderwerpen aan alle christelijke vermaningen?¹³⁷

Wat is daarop uw antwoord? (Ja)

Zegenbede

Al moet u nog korte tijd lijden, God, de bron van alle genade, heeft u geroepen om in Christus Jezus deel te krijgen aan zijn eeuwige luister. God zal u sterk en krachtig maken, zodat u staande zult blijven en niet meer zult wankelen. Hem komt de macht toe, voor eeuwig.¹³⁸ Amen.

Of

Moge de God van de vrede, die onze Heer Jezus, de machtige herder van de schapen, door het bloed van het eeuwig verbond uit de wereld van de doden heeft weggeleid, u toerusten met al het goede, zodat u zijn wil kunt doen. Moge hij in ons datgene tot stand brengen wat hem welgevallig is door Jezus Christus, aan wie de eer toekomt, tot in alle eeuwigheid. Amen.¹³⁹

Bediening van de doop

N.N. (*volledige naam*), ik doop u in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.¹⁴⁰

Oproep aan de gemeente

En u, geliefde broeders en zusters, ontvang deze *broeder/zuster* met liefde in de gemeente. Weet u geroepen door uw voorbede en voorbeeld *hem* te steunen. Wees ook daadwerkelijk bereid om, waar nodig en mogelijk, eraan mee te helpen, dat deze *broeder/zuster* groeit in het geloof, in de genade en de kennis van onze Heer Jezus Christus. Want "*wij zijn allen gedoopt in één Geest en zijn daardoor één lichaam geworden*".¹⁴¹ Hiertoe helpe ons de Heer door zijn Geest.

Dankgebed

Almachtige, barmhartige God en Vader, dankbaar prijzen wij u. Want u vergeeft ons en onze kinderen door het bloed van uw geliefde Zoon, Jezus Christus, al onze zonden. U hebt ons door uw Geest tot leden van uw Zoon en daarmee tot uw kinderen aangenomen. In Jezus' naam bidden wij u voor deze *broeder/zuster*: Leid *hem* altijd door uw Geest. Laat *hem* volgens uw woord leven en in Christus tot geestelijke groei komen. Dan zal *hij* uw goedheid en barmhartigheid erkennen en verkondigen. Laat *hem* gehoorzaam onze enige leraar, koning en hogepriester Jezus Christus volgen, zodat *hij* sterk is in de strijd tegen de zonde, de duivel en heel zijn rijk en overwint. Dan zal *hij* u, de enige en betrouwbare God, Vader, Zoon en heilige Geest, eeuwig loven. Amen.

---

¹³⁴ 2Tim. 3:16.

¹³⁵ Mat. 24:13; 2Tim. 4:3-5; Hebr. 10:24,25.

¹³⁶ Ps. 119:10; 1Joh. 2:15-17.

¹³⁷ Hebr. 13:17.

¹³⁸ 1Petr.5:10-11.

¹³⁹ Hebr. 13:20,21.

¹⁴⁰ Matt. 28:19.

¹⁴¹ 1 Kor.12:13.

Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis (door gedoopte catechisanten)

Geliefde broeder(s)/zuster(s),

U staat hier voor God en zijn gemeente om uw geloof te belijden. Ik verzoek u eerlijk te antwoorden op de volgende vragen.

Geloof u in God de Vader, de Almachtige, schepper van hemel en aarde, en in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heer, en in de heilige Geest, de drie-enige God¹⁴² van uw doop?

Erkent u dat u zondig en schuldig ter wereld bent gekomen en dat u van nature niet kunt doen wat goed is in Gods ogen? Beseft u dat u daarom blootstaat aan Gods toorn?¹⁴³ Bekent u dat u de geboden van de Heer vaak hebt overtreden met zondige gedachten, woorden en daden? Hebt u daar berouw over?

Geloof u dat Jezus Christus u als uw verlosser geschonken is en dat u door de kracht van de heilige Geest een deel van zijn lichaam bent¹⁴⁴? Geloof u dat God u door Christus' bloed al uw zonden vergeeft?¹⁴⁵

Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, zoals die in de Apostolische Geloofsbelijdenis samengevat is en in deze gemeente verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?¹⁴⁶ Zult u, zolang u leeft, bij deze belijdenis blijven en alles verwerpen wat tegen Gods woord ingaat?¹⁴⁷

Aanvaardt u de belofte en verplichting van Gods genadeverbond, waarvan de doop teken en zegel is? Verlangt u ernaar God en uw naaste lief te hebben, met de wereld van de zonde te breken, wat zondig in u is te laten afsterven en vol ontzag voor God te leven?¹⁴⁸ Beloofd u dienstbaar te zijn aan de gemeente, trouw met haar naar het woord te luisteren en het avondmaal te gebruiken? Zult u zich gewillig onderwerpen aan alle christelijke vermaningen?¹⁴⁹

Wat is daarop uw antwoord? (Ja)

Zegenbede

Al moet u nog korte tijd lijden, God, de bron van alle genade, heeft u geroepen om in Christus Jezus deel te krijgen aan zijn eeuwige luister. God zal u sterk en krachtig maken, zodat u staande zult blijven en niet meer zult wankelen. Hem komt de macht toe, voor eeuwig.¹⁵⁰ Amen.

Of

Moge de God van de vrede, die onze Heer Jezus, de machtige herder van de schapen, door het bloed van het eeuwig verbond uit de wereld van de doden heeft weggeleid, u toerusten met al het goede, zodat u zijn wil kunt doen. Moge hij in ons datgene tot stand brengen wat hem welgevallig is door Jezus Christus, aan wie de eer toekomt, tot in alle eeuwigheid. Amen.¹⁵¹

---

¹⁴² Mat. 3:16,17; Gen. 1:1.

¹⁴³ Ps. 51:7; Rom. 7:18.

¹⁴⁴ Bij volwassendoop: '...een deel van zijn lichaam wordt?'

¹⁴⁵ 1Kor. 1:8,9.

¹⁴⁶ 2Tim. 3:16.

¹⁴⁷ Mat. 24:13; 2Tim. 4:3-5; Hebr. 10:24,25.

¹⁴⁸ Ps. 119:10; 1Joh. 2:15-17.

¹⁴⁹ Hebr. 13:17.

¹⁵⁰ 1Petr.5:10-11.

¹⁵¹ Hebr. 13:20,21.

Formulier om het heilig avondmaal te vieren (1)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Instelling

Over de instelling van het heilig avondmaal schrijft de apostel Paulus aan de gemeente van Korinte: *Wat ik heb ontvangen en aan u heb doorgegeven, gaat terug op de Heer zelf. In de nacht waarin de Heer Jezus werd uitgeleverd nam hij een brood, sprak het dankgebed uit, brak het brood en zei: 'Neem, eet, dit is mijn lichaam voor jullie. Doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken.'* Zo nam hij na de maaltijd ook de beker, en hij zei: *'Deze beker is het nieuwe verbond dat door mijn bloed gesloten wordt. Doe dit, telkens als jullie hieruit drinken, om mij te gedenken.'*

De apostel gaat dan als volgt verder: *Dus altijd wanneer u dit brood eet en uit de beker drinkt, verkondigt u de dood van de Heer, totdat hij komt.*

Daarom maakt iemand die op onwaardige wijze van het brood eet en uit de beker van de Heer drinkt, zich schuldig tegenover het lichaam en het bloed van de Heer. Laat daarom iedereen zichzelf eerst toetsen voordat hij van het brood eet en uit de beker drinkt, want wie eet en drinkt maar niet beseft dat het om het lichaam van de Heer gaat, roept zijn veroordeling af over zichzelf.¹⁵²

Jezelf toetsen

Om Jezus Christus op waardige wijze te kunnen gedenken moet je dus eerst jezelf toetsen.

In de eerste plaats moet je nadenken over je zonden en beseffen dat je Gods oordeel verdient.¹⁵³ Dan krijg je om je zonden een hekel aan jezelf en weet je je heel klein voor God. Je zonden maken God immers zo boos, dat hij liever zijn enige Zoon met de kruisdood heeft gestraft,¹⁵⁴ dan dat hij die zonden onbestraft liet.

In de tweede plaats moet je je afvragen of je vertrouwt op de vaste belofte van God dat hij al je zonden heeft vergeven alleen omdat Christus voor je is gestorven.¹⁵⁵ Om hem spreekt God je vrij, alsof je zelf voor je zonden hebt betaald en net zo rechtvaardig leeft als zijn eigen Zoon.¹⁵⁶

In de derde plaats moet je bij jezelf nagaan, of je God uit dankbaarheid graag in alles oprecht wilt dienen en in liefde en vrede met je medemensen wilt omgaan.

Uitnodiging en terugwijzing

God wil iedereen die door de heilige Geest zo in het leven staat, graag aan de tafel van zijn Zoon ontvangen. Maar wie die houding niet heeft, haalt Gods veroordeling over zich door toch het avondmaal te vieren. Daarom geven we, op bevel van Christus en zijn apostel Paulus¹⁵⁷, iedereen die in ernstige zonden leeft, de waarschuwing: blijf weg van het avondmaal!

Je moet namelijk beseffen dat je buiten het rijk van Christus staat, als je niet op de Heer alleen wilt vertrouwen;

God op eigenwillige manier vereert;

de naam van de Heer misbruikt;

de kerkdiensten niet trouw bezoekt en onverschillig staat tegenover de verkondiging van het woord of de heiligheid van de doop en het avondmaal;

je ouders of andere gezagsdragers ongehoorzaam bent;

je aan menselijk leven vergrijpt of iemand haat en je niet met hem of haar wilt verzoenen;

getrouwd of niet, jezelf niet rein houdt;

hebzuchtig of verkwistend opgaat in deze wereld;

---

¹⁵² 1Kor. 11:23-29.

¹⁵³ Rom. 7:24,25.

¹⁵⁴ Hebr. 10:5-10; Jes. 53:5.

¹⁵⁵ Rom. 3:24.

¹⁵⁶ 2Kor. 5:21.

¹⁵⁷ 1Kor. 5:4,5,11.

liegt of roddelt;¹⁵⁸

kortom, als je je met woord en daad als een ongelovige gedraagt.

Zolang je aan je zonde vasthoudt, mag je niet aan het avondmaal deelnemen; anders word je des te zwaarder veroordeeld.

Bemoediging

Geliefde broeders en zusters, je zou er toch moedeloos van worden, als je dit allemaal op je laat inwerken¹⁵⁹. Maar dat hoeft niet! We vieren het avondmaal immers niet om te demonstreren dat we van onszelf volmaakt en rechtvaardig zijn. We zoeken ons leven juist buiten onszelf, in Jezus Christus. Daarmee erkennen we dat ons bestaan beheerst wordt door de dood.¹⁶⁰ En inderdaad, er zijn nog veel zonden en gebreken in ons hart en leven.¹⁶¹ Zo hebben we geen volkomen geloof, dienen we God niet met zoveel ijver als we zouden moeten en hebben we dagelijks te vechten tegen de zwakheid van ons geloof en tegen onze slechte neigingen.¹⁶² Maar dankzij de heilige Geest hebben we van harte berouw over onze slechtheid en willen we graag tegen ons ongeloof strijden en volgens alle geboden van God leven.¹⁶³ Wanneer onze daden in strijd zijn met onze wil¹⁶⁴, mogen we er toch zeker van zijn dat God ons in genade aanneemt.¹⁶⁵ We zijn van harte welkom aan de tafel van onze Heer om te genieten van dit hemelse eten en drinken.

Christus gedenken

We vieren het avondmaal om Christus te gedenken.¹⁶⁶ Dan staan we erbij stil dat God de Vader onze Heer Jezus Christus in deze wereld gezonden heeft, zoals hij onder het oude verbond aan de aartsvaders had beloofd. Het Woord is mens geworden.¹⁶⁷ Heel zijn leven op aarde heeft hij de toorn van God, waaronder wij eeuwig hadden moeten bezwijken, voor ons gedragen.¹⁶⁸ Zo heeft hij gehoorzaam alles gedaan wat Gods wet van ons vraagt.¹⁶⁹

Gebogen onder de zware druk van onze zonden en van Gods toorn werd hij in de olijfgaard Getsemane overvallen door doodsangst, zodat zijn zweet in grote druppels als bloed op de grond viel.¹⁷⁰ Daar liet hij zich boeien¹⁷¹ om ons vrijuit te laten gaan.

Daarna dreef men de spot met hem,¹⁷² zodat wij nooit meer te schande gemaakt zouden worden. Hij werd onschuldig ter dood veroordeeld,¹⁷³ zodat wij voor Gods rechterstoel zouden worden vrijgesproken. Hij heeft zich zelfs laten kruisigen en de aanklacht tegen ons vernietigd door haar aan het kruis te nagelen.¹⁷⁴ Door dit alles heeft hij de vloek die op ons lag, op zich genomen¹⁷⁵ om ons met zijn zegen te vervullen. Ja, aan het kruishout heeft hij met lichaam en ziel de angstaanjagende verlatenheid van de hel ondergaan, toen hij uitriep: *'Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten?'*¹⁷⁶ opdat wij door God aangenomen en

---

¹⁵⁸ Ex. 20:1-17.

¹⁵⁹ Jes. 57:15.

¹⁶⁰ Rom. 7:24.

¹⁶¹ Fil. 3:12-14.

¹⁶² Rom. 7:23; Gal. 5:17.

¹⁶³ Ps. 19:13,14.

¹⁶⁴ Rom. 7:20.

¹⁶⁵ Jes 42:3; 1Joh.1:9; 3:20.

¹⁶⁶ Luc. 22:19; 1Kor.11:24, 25.

¹⁶⁷ Joh. 1:14. Gal. 4:4.

¹⁶⁸ Jes. 53:4. Rom. 3:25.

¹⁶⁹ Matt. 3:15.

¹⁷⁰ Luc. 22:44.

¹⁷¹ Joh. 18:12.

¹⁷² Luc. 22:63-65.

¹⁷³ Luc. 23:14.

¹⁷⁴ Kol. 2:14.

¹⁷⁵ Gal. 3:13.

¹⁷⁶ Mat. 27:46.

nooit meer door hem verlaten zouden worden. Tot slot heeft hij door zijn bloed uit te gieten het nieuwe verbond van genade en verzoening voor eeuwig rechtsgeldig gemaakt.¹⁷⁷ Toen riep hij uit: *'Het is volbracht!'*¹⁷⁸

Onderwijs

Onze Heer Jezus Christus wil dat wij er vast op vertrouwen bij dat nieuwe verbond te horen. Daarom nam hij bij zijn laatste pesachmaal een brood, sprak het dankgebed uit, brak het brood en zei: *'Dit is mijn lichaam voor jullie. Doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken.'*¹⁷⁹

Ook nam hij na de maaltijd de beker en hij zei: *'Deze beker is het nieuwe verbond dat door mijn bloed gesloten wordt. Doe dit, telkens als jullie hieruit drinken, om mij te gedenken.'*¹⁸⁰

Daarmee zei hij, met andere woorden: Zo vaak als je avondmaal viert, herinneren het brood en de wijn je aan mijn hartelijke liefde. Jij moest de eeuwige dood ondergaan. Daarom heb ik mijn lichaam in de dood gegeven en mijn bloed voor jou vergoten. Met mijn gekruisigde lichaam en vergoten bloed stil ik jouw geestelijke honger en dorst zodat je eeuwig leeft.¹⁸¹ Dat is net zo zeker als het brood voor je ogen wordt gebroken, de beker je gegeven wordt en je dit brood eet en uit deze beker drinkt.

Eenheid met Christus en zijn broeders en zusters

Ons geloof moet rusten op het offer dat Jezus Christus eenmaal aan het kruis heeft gebracht.¹⁸²

Dat wil de Heer ons met dit avondmaal leren. Alleen door dat offer worden we gered, want aan het kruis is hij voor ons het echte eten en drinken geworden waardoor wij eeuwig leven.¹⁸³ Door te sterven heeft hij de zonde, de oorzaak van onze eeuwige honger en dorst, weggenomen.

Door zijn dood heeft Christus ook het recht gekregen de levendmakende Geest aan ons te geven.¹⁸⁴

Christus en wij vormen één lichaam: hij is ons hoofd, wij zijn delen van zijn lichaam. De Geest, die hem bezielt, woont ook in ons en verbindt ons aan hem.¹⁸⁵ Hij laat ons delen in heel de rijkdom die Christus schenkt: de vrijspraak en het leven in eeuwige luister.

Door diezelfde Geest verbindt hij ons ook met elkaar. We gaan als broeders en zusters van elkaar houden. Zo gaat een groot aantal delen één lichaam vormen. De apostel Paulus schrijft namelijk: *Omdat het één brood is zijn wij, hoewel met velen, één lichaam, want wij hebben allen deel aan dat ene brood.*¹⁸⁶ Christus heeft ons eerst volmaakt liefgehad. Daarom moeten ook wij elkaar liefhebben, en wel met woord én daad.¹⁸⁷ Hiertoe helpe ons de almachtige God en Vader van onze Heer Jezus Christus, door zijn heilige Geest. Amen!

Gebed

Barmhartige God, onze Vader, dankbaar gedenken we de bittere dood van uw geliefde Zoon Jezus Christus. We bidden u: geef ons door uw heilige Geest dat we ons hoe langer hoe meer vol vertrouwen aan uw Zoon Jezus Christus overgeven. Schenk ons daarom nieuwe kracht door ons te voeden met het brood uit de hemel. Dan leeft Christus in ons en leven wij in hém, en niet meer in onze zonden. *Laat ons steeds meer groeien in het nieuwe verbond in Christus' bloed.* Dan weten we zeker dat u voor altijd onze genadige Vader bent, die ons onze zonden nooit meer aanrekent en voor ons zorgt met alle dingen voor lichaam en ziel.

---

¹⁷⁷ Hebr. 9:15.

¹⁷⁸ Joh. 19:30.

¹⁷⁹ 1Kor. 11:24.

¹⁸⁰ 1Kor. 11:25.

¹⁸¹ Joh. 6:53-57.

¹⁸² Hebr. 10:14.

¹⁸³ Joh. 6:32, 51.

¹⁸⁴ Rom. 8:11.

¹⁸⁵ Joh. 14:16.

¹⁸⁶ 1Kor. 10:17.

¹⁸⁷ Jak. 1:22, 23.

Geef dat we opgewekt gestemd ons kruis op ons nemen, Jezus achterna, dat we afzien van onszelf en belijden dat uw Zoon onze redder is. Laat ons in alle *omstandigheden* met opgeheven hoofd onze Heer uit de hemel verwachten. Hij zal ons armzalig lichaam aan zijn verheerlijkt lichaam gelijkmaken¹⁸⁸ en ons voor altijd bij zich nemen.

Dit gebed wordt afgesloten met het Onzevader, gesproken of gezongen.

Belijdenis

De Apostolische Geloofsbelijdenis of de Belijdenis van Nicea, gesproken of gezongen.

Opwekking

Om met het echte brood uit de hemel, Christus zelf, gevoed te worden moeten we niet alleen naar dit brood en deze wijn kijken. We moeten juist omhoog kijken, onze blik richten op Jezus Christus, die aan de rechterhand van zijn Vader in de hemel¹⁸⁹ voor ons pleit.¹⁹⁰

Laten we vast geloven dat we door de werking van de heilige Geest zijn lichaam en bloed geestelijk te eten en te drinken krijgen.

Viering

Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de voorganger:

Het brood dat we breken, maakt ons één met het lichaam van Christus.

Neem, eet, gedenk en geloof, dat het lichaam van onze Heer Jezus Christus gegeven is om al onze zonden volkomen te verzoenen.¹⁹¹

En als hij de beker geeft:

De beker met wijn, waarvoor we God loven en danken, maakt ons één met het bloed van Christus.

Neem, drink allen daaruit, gedenk en geloof, dat het kostbare bloed van onze Heer Jezus Christus vergoten is om al onze zonden volkomen te verzoenen.¹⁹²

Bij de gaande viering kunnen deze woorden gecombineerd worden tot:

Het brood dat we breken, maakt ons één met het lichaam van Christus.

De beker met wijn, waarvoor we God loven en danken, maakt ons één met het bloed van Christus.

Neem dit brood en deze beker, eet en drink, gedenk en geloof dat onze Heer Jezus Christus zijn lichaam en bloed gegeven heeft om al onze zonden volkomen te verzoenen.

Tijdens de viering kan gelezen, gezongen of gemusiceerd worden.

Bij de dankzegging kan men kiezen uit de volgende alternatieven of ze allebei gebruiken.

Dankzegging (1)

Geliefden in de Heer, de Heer heeft aan zijn tafel ons innerlijk kracht en sterkte geschonken. Laten we daarom samen zijn naam met dankzegging prijzen:

Prijs de HEER, mijn ziel,

prijs, mijn hart, zijn heilige naam.

Prijs de HEER, mijn ziel,

vergeet niet één van zijn weldaden.

Hij vergeeft u alle schuld,

hij geneest al uw kwalen,

hij redt uw leven van het graf,

hij kroont u met trouw en liefde, ...

Liefdevol en genadig is de HEER,

---

¹⁸⁸ Fil. 3:21.

¹⁸⁹ Kol. 3:1,2.

¹⁹⁰ Rom. 8:34; Hebr. 7:25.

¹⁹¹ 1Kor. 10:16; Matt. 26:26; Luc. 22:19; Gal.1:4.

¹⁹² 1Kor. 10:16; Matt. 26:27,28.

*hij blijft geduldig en groot is zijn trouw.
Niet eindeloos blijft hij twisten,
niet eeuwig duurt zijn toorn.
Hij straft ons niet naar onze zonden,
hij vergeldt ons niet naar onze schuld.
Zoals de hoge hemel de aarde overspant,
zo welft zich zijn trouw over wie hem vrezen.
Zo ver als het oosten is van het westen,
zo ver heeft hij onze zonden van ons verwijderd.
Zo liefdevol als een vader is voor zijn kinderen,
zo liefdevol is de HEER voor wie hem vrezen.¹⁹³
Zal hij, die zijn eigen Zoon niet heeft gespaard, maar hem omwille van ons allen heeft
prijsgegeven, ons met hem niet alles schenken?¹⁹⁴
God bewees ons zijn liefde doordat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren. Des te
zekerder is het dus dat wij, nu we door zijn dood zijn vrijgesproken, dankzij hem zullen worden gered en niet
veroordeeld. Werden we in de tijd dat we nog Gods vijanden waren al met hem verzoend door de dood van
zijn Zoon, des te zekerder is het dat wij, nu we met hem zijn verzoend, worden gered door zijn leven.¹⁹⁵]
Daarom zal ik voor mezelf en voor de mensen om me heen de Heer altijd blijven prijzen.¹⁹⁶ Amen.*

Dankzegging (2)

Onze Vader, we danken u van harte dat u ons uit genade uw Zoon hebt gegeven als onze bemiddelaar en als offer voor onze zonden. Dank u wel dat we eeuwig leven hebben doordat hij ons eten en drinken werd. We zeggen u dank voor ons geloof dat ons verbindt aan Christus en aan alles wat hij voor ons gedaan heeft.

We bidden u, trouwe God en Vader, geef door deze avondmaalsviering dat we dagelijks groeien in het echte geloof en dat onze band met Christus sterker wordt.

We vragen u dat in de naam van uw geliefde Zoon Jezus Christus. Amen.

---

¹⁹³ Ps. 103:1-4,8-13.

¹⁹⁴ Rom. 8:32.

¹⁹⁵ Rom. 5:8-10.

¹⁹⁶ Ps. 116:17-19.

Formulier om het heilig avondmaal te vieren (2)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Instelling

De apostel Paulus beschrijft de instelling van het heilig avondmaal zo:

Wat ik heb ontvangen en aan u heb doorgegeven, gaat terug op de Heer zelf. In de nacht waarin de Heer Jezus werd uitgeleverd, nam hij een brood, sprak het dankgebed uit, brak het brood en zei: 'Dit is mijn lichaam voor jullie. Doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken.'

Zo nam hij na de maaltijd ook de beker, en hij zei: 'Deze beker is het nieuwe verbond dat door mijn bloed gesloten wordt. Doe dit, telkens als jullie hieruit drinken, om mij te gedenken.'

En hij vervolgt dan:

Dus altijd wanneer u dit brood eet en uit de beker drinkt, verkondigt u de dood van de Heer, totdat hij komt. Daarom maakt iemand, die op onwaardige wijze van het brood eet en uit de beker van de Heer drinkt, zich schuldig tegenover het lichaam en het bloed van de Heer. Laat daarom iedereen zichzelf eerst toetsen voordat hij van het brood eet en uit de beker drinkt, want wie eet en drinkt maar niet beseft dat het om het lichaam van de Heer gaat, roept zijn veroordeling af over zichzelf.¹⁹⁷

Jezelf toetsen

De Heer gebruikt het avondmaal om ons geloof sterker te maken. Om dat te bereiken moeten we onszelf toetsen.

Als je jezelf toetst, moet je eerst nadenken over je zonden en tot het besef komen dat God terecht boos is op jou. Om die zonden krijg je een hekel aan jezelf; je weet je heel klein voor God. Verder moet je je afvragen of je vertrouwt op de belofte van God dat hij je al je zonden heeft vergeven alleen omdat Christus voor je is gestorven. Tot slot moet je bij jezelf nagaan of je van plan bent voortaan dankbaar¹⁹⁸ en oprecht met God te leven¹⁹⁹. Ben je van harte bereid in liefde en vrede met je medemensen om te gaan?

Uitnodiging en terugwijzing

God wil iedereen die door de werking van de heilige Geest *verdriet heeft* over zijn zonden zeker in genade aannemen.

Als je *met heel je hart verlangt tegen* je ongeloof te strijden en volgens al Gods geboden te leven, wil hij je graag aan de tafel van zijn Zoon Jezus Christus ontvangen. Daar mag je zeker van zijn, al heb je zonder het te willen nog zonden en zwakheden. Maar voor iedereen die geen berouw heeft en zich niet wil bekeren, klinkt deze waarschuwing: blij van het avondmaal weg, anders straft God je nog zwaarder.

Christus gedenken

Christus heeft ons bevolen deze maaltijd te houden om hem te gedenken²⁰⁰. Daarom gedenken we dat onze Heer Jezus Christus door de Vader in deze wereld gezonden is. Het Woord is mens geworden²⁰¹. Van het begin tot het einde van zijn leven op aarde heeft hij voor ons de toorn van God gedragen²⁰², waaronder wij eeuwig hadden moeten bezwijken. Gebogen onder de zware druk van onze zonden en van Gods toorn was hij in de olijfgaard Getsemane dodelijk bedroefd²⁰³, zodat zijn zweet in grote druppels als bloed op de grond viel²⁰⁴. Daar liet hij zich boeien²⁰⁵ om ons vrijuit te laten gaan. Hij werd onschuldig ter dood

---

¹⁹⁷ 1Kor. 11:23-29.

¹⁹⁸ Rom. 12:1,2.

¹⁹⁹ Gen. 17:1.

²⁰⁰ 1Kor. 11:24,25.

²⁰¹ Joh. 1:14. Gal. 4:4.

²⁰² Jes. 53:4. Rom. 3:25.

²⁰³ Marc. 14:34.

²⁰⁴ Luc. 22:44.

veroordeeld²⁰⁶, zodat wij voor Gods rechterstoel zouden worden vrijgesproken. Ja, hij heeft zijn lichaam aan het kruis laten spijkeren en zo de vloek die op ons lag, op zich genomen²⁰⁷ om ons met zijn zegen te vervullen. Hij is door God verlaten²⁰⁸, zodat God ons zou aannemen en hij ons nooit meer zou verlaten. Tot slot heeft hij met zijn dood het verbond van genade en verzoening voor eeuwig bekrachtigd²⁰⁹, toen hij uitriep: *'Het is volbracht!'*²¹⁰

Verzekering

Elke keer dat we van dit brood eten en uit deze beker drinken, wordt ons de trouwe liefde van Christus getoond en op het hart gebonden. Hij heeft zich immers eerst voor ons aan het kruis in de dood gegeven²¹¹. Nu stilt hij onze geestelijke honger en dorst²¹² met zijn lichaam en bloed zodat we eeuwig leven. Dat is even zeker als dat we dit brood eten en uit deze beker drinken.

Eenheid

Door zijn dood heeft Christus ook het recht gekregen de levendmakende Geest²¹³ aan ons te geven. Door die Geest verbindt hij ons aan zichzelf, zodat we met Paulus mogen zeggen: *Met Christus ben ik gekruisigd: ikzelf leef niet meer, maar Christus leeft in mij*²¹⁴. Door die Geest laat hij bij ons vruchten groeien van geloof, hoop en liefde²¹⁵. Door diezelfde Geest verbindt hij ons ook met elkaar in echte liefde als delen van één lichaam, want de apostel schrijft: *Omdat het één brood is zijn wij, hoewel met velen, één lichaam, want wij hebben allen deel aan dat ene brood*²¹⁶. Daarom zijn we samen één lichaam en moeten we ons inspannen elkaar in liefde te dienen²¹⁷, met woord én daad.

Verlangen naar Christus' terugkomst

Christus heeft ons de opdracht gegeven het avondmaal te vieren, totdat hij komt²¹⁸. Aan zijn tafel krijgen we alvast een voorproefje van de overweldigende blijdschap die hij beloofd heeft. Vol verlangen zien we uit naar zijn luisterrijke verschijning, naar de bruiloft van het Lam²¹⁹, waar hij opnieuw wijn zal drinken²²⁰ in het koninkrijk van zijn Vader. Laten we dus blij zijn en feestvieren en hem de eer geven, want de bruiloft van het Lam komt.

Gebed

Onze God en Vader, we danken u hartelijk voor uw genade. Al gaven we als mensheid u geen enkele reden barmhartig voor ons te zijn, toch hebt u ons uw eniggeboren Zoon als offer voor onze zonden en als hemels eten en drinken gegeven.

Werk in ons door uw heilige Geest en geef dat we ons steeds meer toevertrouwen aan uw Zoon Jezus Christus door dit avondmaal te vieren. Voed ons met hem, het brood uit de hemel, en geef dat we niet meer in onze zonden leven, maar dat hij leeft in ons en wij in hem. *Laat ons steeds meer groeien in het*

---

²⁰⁵ Joh. 18:12.

²⁰⁶ Luc. 23:14.

²⁰⁷ Gal. 3:13.

²⁰⁸ Marc. 15:34.

²⁰⁹ Hebr. 9:15.

²¹⁰ Joh. 19:30.

²¹¹ Luc. 22:19.

²¹² Joh. 6:51.

²¹³ Joh. 6:63; 2Kor. 3:6.

²¹⁴ Gal.2:20.

²¹⁵ Gal. 5:22,23; 1Kor. 13:13.

²¹⁶ 1Kor.10:17.

²¹⁷ Gal. 5:13.

²¹⁸ 1Kor. 11:26.

²¹⁹ Opb 19:6-9.

²²⁰ Marc. 14:25.

nieuwe verbond in Christus' bloed. Dan weten we zeker dat u voor altijd onze genadige Vader bent, die ons onze zonden nooit meer aanrekent en voor ons zorgt met alles voor lichaam en ziel. Geef dat we vol goede moed ons kruis op ons nemen, dat we afzien van onszelf en openlijk uitkomen voor onze redder. Leer ons in alle *moete en verdriet* met opgeheven hoofd onze Heer Jezus Christus uit de hemel te verwachten. Hij zal ons armzalig lichaam aan zijn verheerlijkt lichaam gelijkmaken²²¹ en ons voor altijd bij zich nemen.

Dit gebed wordt afgesloten door het Onzevader, gesproken of gezongen.

Opwekking

Om met het echte brood uit de hemel, Christus zelf, gevoed te worden moeten we niet alleen naar dit brood en deze wijn kijken. We moeten juist omhoog kijken, onze blik richten op Jezus Christus, die aan de rechterhand van zijn Vader in de hemel²²² voor ons pleit²²³.

Laten we vast geloven dat we door de werking van de heilige Geest zijn lichaam en bloed geestelijk te eten en te drinken krijgen.

Viering

Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de voorganger:

Het brood dat we breken, maakt ons één met het lichaam van Christus.

Neem, eet, gedenk en geloof, dat het lichaam van onze Heer Jezus Christus gegeven is om al onze zonden volkomen te verzoenen²²⁴.

En als hij de beker geeft:

De beker met wijn, waarvoor we God loven en danken, maakt ons één met het bloed van Christus. Neem, drink allen daaruit, gedenk en geloof, dat het kostbare bloed van onze Heer Jezus Christus uitgedoten is om al onze zonden volkomen te verzoenen²²⁵.

Bij de gaande viering kunnen deze woorden gecombineerd worden tot:

Het brood dat we breken, maakt ons één met het lichaam van Christus. De beker met wijn, waarvoor we God loven en danken, maakt ons één met het bloed van Christus.

Neem dit brood en deze beker, eet en drink, gedenk en geloof dat onze Heer Jezus Christus zijn lichaam en bloed gegeven heeft om al onze zonden volkomen te verzoenen.

Tijdens de viering kan gelezen, gezongen of gemusiceerd worden.

Bij de dankzegging kan men kiezen uit de volgende alternatieven of ze allebei gebruiken.

Dankzegging (1)

Geliefden in de Heer, de Heer heeft aan zijn tafel ons innerlijk kracht en sterkte geschonken²²⁶. Laten we daarom samen zijn naam met dankzegging prijzen:

Prijs de HEER, mijn ziel,

prijs, mijn hart, zijn heilige naam.

Prijs de HEER, mijn ziel,

vergeet niet één van zijn weldaden.

Hij vergeeft u alle schuld,

hij geneest al uw kwalen,

hij redt uw leven van het graf,

hij kroont u met trouw en liefde,

Liefdevol en genadig is de HEER,

---

²²¹ Fil. 3:21.

²²² Kol. 3:1,2.

²²³ Rom. 8:34; Hebr. 7:25.

²²⁴ 1Kor. 10:16; Matt. 26:26; Luc. 22:19; Gal.1:4.

²²⁵ 1Kor. 10:16; Matt. 26:27,28.

²²⁶ Ef.3: 16.

*hij blijft geduldig en groot is zijn trouw.
Niet eindelijk blijft hij twisten,
niet eeuwig duurt zijn toorn.
Hij straft ons niet naar onze zonden,
hij vergeldt ons niet naar onze schuld.
Zoals de hoge hemel de aarde overspant,
zo welft zich zijn trouw over wie hem vrezen.
Zo ver als het oosten is van het westen,
zo ver heeft hij onze zonden van ons verwijderd.
Zo liefdevol als een vader is voor zijn kinderen,
zo liefdevol is de HEER voor wie hem vrezen²²⁷.*

Dankzegging (2)

Barmhartige God en Vader, u alleen komt onze dank toe, nu we van het brood gegeten en van de wijn gedronken hebben, om te getuigen dat we alleen gered worden door de dood van onze Heer.

We loven u, omdat we door uw heilige Geest de blijdschap mochten ervaren die de *band* met uw Zoon en met elkaar geeft.

We bidden u: geef dat wij met heel ons leven laten zien u en elkaar van harte lief te hebben, nu we in ons geloof sterker gemaakt zijn door de viering van dit avondmaal.

Laat ons volhouden de terugkomst van onze redder te verwachten, die ons beloofde opnieuw wijn met ons te drinken in uw koninkrijk.

U, Vader, zij de lof, en uw Zoon en de heilige Geest, nu en in eeuwigheid. Amen.

Formulier om het heilig avondmaal te vieren (3)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Instelling

Het avondmaal is door onze verlosser zelf ingesteld. Want de apostel Paulus verklaart:

Wat ik heb ontvangen en aan u heb doorgegeven, gaat terug op de Heer zelf. In de nacht waarin de Heer Jezus werd uitgeleverd, nam hij een brood, sprak het dankgebed uit, brak het brood en zei: 'Dit is mijn lichaam voor jullie. Doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken.'

Zo nam hij na de maaltijd ook de beker, en hij zei: 'Deze beker is het nieuwe verbond dat door mijn bloed gesloten wordt. Doe dit, telkens als jullie hieruit drinken, om mij te gedenken.'

En Paulus vervolgt dan: *Dus altijd wanneer u dit brood eet en uit de beker drinkt, verkondigt u de dood van de Heer, totdat hij komt.*²²⁸

Christus gedenken

Luisterend naar deze woorden van onze Heer Jezus Christus, staan we erbij stil dat hij door zijn Vader naar deze wereld gestuurd is²²⁹ en zich voor ons, zondaars, heeft prijsgegeven.²³⁰ Met blijdschap maken we bekend dat zijn dood ons het leven schenkt. We prijzen de liefde van onze hemelse Vader, die zijn eigen Zoon voor ons opgeofferd heeft.²³¹

---

²²⁷ Ps. 103:1-4,8-13.

²²⁸ 1Kor. 11:23-26.

²²⁹ Joh. 3:17.

²³⁰ Gal. 2:20.

²³¹ Rom. 8:32.

We danken onze redder, die als een goede herder zijn leven gaf voor zijn schapen.²³²

We bejubelen het grote mysterie van ons geloof:

*Hij is geopenbaard in een sterfelijk lichaam,
in het gelijk gesteld door de Geest,
is verschenen aan de engelen,
verkondigd onder de volken,
vond geloof in de wereld,
is opgenomen in majesteit.*²³³

Blij en dankbaar zullen we straks Christus gedenken aan de tafel die hij voor ons heeft klaargemaakt. We doen dat in het volle besef dat wij, door onze zonden, de dood nog elke dag over ons afroepen. We eten straks brood waar we geen enkel recht op hebben, nog niet op een kruimel. Dat erkennen we hier in de aanwezigheid van God. Ook verdienen we geen druppel van de wijn die we straks drinken. Maar we klampen ons vast aan de belofte van God zelf dat al onze zonden vergeven zijn. Hij aanvaardt het offer van zijn Zoon Jezus Christus als afbetaling van onze schuld en spreekt ons vrij.²³⁴

We komen niet aan het avondmaal omdat we dat uit onszelf waard zijn. Jezus Christus geeft ons dit feestmaal. Als armen komen we bij de gulle gever, als zieken bij de dokter die genezing schenkt, als schuldigen voor de rechter die vrijspraak geeft, als doden bij hem die levend maakt. We hebben niets in onszelf, maar alles in Christus.

Wanneer we zo eten en drinken, maakt Christus ons zeker van zijn liefde en trouw. Wat hij ons door deze heilige symbolen laat zien, geeft hij ons echt. Hijzelf is voor ons het brood dat leven²³⁵ geeft. Alles wat hij verdiend heeft door zijn lijden en sterven, krijgen wij.

Eén zijn

Door zijn dood heeft Christus ook het recht gekregen de levendmakende Geest²³⁶ aan ons te geven. Door die Geest verbindt hij ons aan zichzelf. Daarom mogen we met Paulus zeggen: *Met Christus ben ik gekruisigd: ikzelf leef niet meer, maar Christus leeft in mij.*²³⁷

Door die Geest laat hij bij ons vruchten groeien van geloof, hoop en liefde.²³⁸ Door dezelfde Geest verbindt hij ons met elkaar in echte liefde, als broers en zusters,²³⁹ als delen van één lichaam. De apostel Paulus schrijft namelijk: *Omdat het één brood is zijn wij, hoewel met velen, één lichaam, want wij hebben allen deel aan dat ene brood.*²⁴⁰ We vormen samen één lichaam om elkaar in liefde te dienen.²⁴¹ Juist aan het avondmaal zegt Christus: *Mijn gebod is dat jullie elkaar liefhebben zoals ik jullie heb liefgehad.*²⁴²

Verwachten

We vieren het avondmaal ook met het oog op de terugkeer van Jezus. Paulus schrijft: *altijd wanneer u dit brood eet en uit de beker drinkt, verkondigt u de dood van de Heer, totdat hij komt.*²⁴³ Bij brood en beker zijn we blij deel te hebben aan het nieuwe verbond²⁴⁴, dat vastligt in Christus' bloed. We danken de Vader het

---

²³² Joh. 10:11.

²³³ 1Tim. 3:16.

²³⁴ Rom. 4:4-8; 2Kor.5:19.

²³⁵ Joh. 6:48.

²³⁶ Joh. 6:63; 2Kor. 3:6.

²³⁷ Gal. 2:19,20.

²³⁸ Gal. 5:22,23; 1Kor. 13:13.

²³⁹ Marc. 3:35.

²⁴⁰ 1Kor. 10:17.

²⁴¹ Gal. 5:13.

²⁴² Joh.15:12.

²⁴³ 1Kor. 11:26.

²⁴⁴ Luc.22:20.

geluk te mogen kennen waarvan de profeten hebben gesproken en vieren de vrede die door onze Heer is gesticht. Tegelijk zien we aan het avondmaal uit naar de luisterrijke verschijning van onze verlosser, naar de overweldigende vreugde die hij ons heeft beloofd, naar de bruiloft van het Lam²⁴⁵, waar hij met ons opnieuw wijn zal drinken in het koninkrijk van zijn Vader.²⁴⁶ Daarom vieren we het avondmaal met grote blijdschap en bidden we met heel Gods kerk: *Maranata!*²⁴⁷ *Amen, kom, Heer Jezus!*²⁴⁸

Gebed

Barmhartige God, onze Vader, dankbaar gedenken we aan dit avondmaal de bittere dood van uw geliefde Zoon Jezus Christus, en we bidden u: zend ons uw levendmakende Geest, zodat we gevoed worden met Jezus Christus zelf, die het brood uit de hemel is dat eeuwig leven geeft. Amen.

Lied

Opwekking en uitnodiging

Kijk niet alleen naar brood en wijn. Maar kijk omhoog, naar Jezus Christus, die aan de rechterhand van de Vader in de hemel zit. Kom allemaal blij en eensgezind aan de tafel van uw Heer. [*Alternatief voor de 'Schotse' viering: Neem blij en eensgezind deel aan de maaltijd van uw Heer.*]

Dank hem voor de grote liefde aan ons betoond en bewaar de herinnering aan zijn dood voor eeuwig in uw hart. Zo zult u vervuld worden met liefde voor God en ook anderen tot die liefde bewegen.

Viering

Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de voorganger:

Het brood dat we breken, maakt ons één met het lichaam van Christus. Neem, eet, gedenk en geloof, dat het lichaam van onze Heer Jezus Christus gegeven is om al onze zonden volkomen te verzoenen.²⁴⁹

En als hij de beker geeft:

De beker met wijn, waarvoor we God loven en danken, maakt ons één met het bloed van Christus. Neem, drink allen daaruit, gedenk en geloof, dat het kostbare bloed van onze Heer Jezus Christus uitgegoten is om al onze zonden volkomen te verzoenen.²⁵⁰

Bij de gaande viering kunnen deze woorden gecombineerd worden tot:

Het brood dat we breken, maakt ons één met het lichaam van Christus.

De beker met wijn, waarvoor we God loven en danken, maakt ons één met het bloed van Christus.

Neem dit brood en deze beker, eet en drink, gedenk en geloof dat onze Heer Jezus Christus zijn lichaam en bloed gegeven heeft om al onze zonden volkomen te verzoenen.

Tijdens de viering kan gelezen, gezongen of gemusiceerd worden.

De viering wordt afgesloten met het zingen van een psalm of gezang.

---

²⁴⁵ Opb. 19:7.

²⁴⁶ Marc. 14:25.

²⁴⁷ 1Kor. 16:22.

²⁴⁸ Opb. 22:20.

²⁴⁹ 1Kor. 10:16; Matt. 26:26; Luc. 22:19; Gal.1:4.

²⁵⁰ 1Kor. 10:16; Matt. 26:27,28.

Formulier om het heilig avondmaal te vieren (4)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Instelling

We zijn hier bijeen om in opdracht van onze Heer zijn dood te verkondigen.

In het heilig evangelie wordt de instelling van het avondmaal als volgt beschreven:

*Toen ze verder aten nam Jezus een brood, sprak het zegengebed uit, brak het brood en gaf de leerlingen ervan met de woorden: 'Neem, eet, dit is mijn lichaam.' En hij nam een beker, sprak het dankgebed uit en gaf hun de beker met de woorden: 'Drink allen hieruit, dit is mijn bloed, het bloed van het verbond, dat voor velen wordt vergoten tot vergeving van zonden. Ik zeg jullie: vanaf vandaag zal ik niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat ik er met jullie opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van mijn Vader.'*²⁵¹

Gedachtenis

In het avondmaal gedenken we hoe onze Heer Jezus aan het kruis zijn lichaam en bloed voor ons offerde. Dit offer verzekert ons van zijn grote liefde, want hij gaf zich over in de dood voor zondaars die oprecht belijden dat ze nietig zijn voor God. Dat maakt ons blij en dankbaar, want door zijn dood ontvangen wij het leven.

Als broers en zusters van één huisgezin vieren we ons geluk met dit geestelijke feestmaal. Aan tafel worden we door Christus gevoed en bemoedigd en wordt onze verlossing zichtbaar gemaakt. Hij versterkt ons geloof door de heilige Geest. Met des te meer blijdschap en dankbaarheid zullen we de Heer dienen in ons leven van elke dag.

Uitnodiging en terugwijzing

Het avondmaal is vol van vergeving en vreugde, maar we mogen het niet achteloos of zonder geloof gebruiken. De Heer vraagt van ons een oprecht besef van schuld en maakt zich boos over ons, als we ons niet dagelijks van harte tot hem bekeren. Als we dan toch deelnemen aan de viering halen we alleen maar grotere toorn over ons.

Ga daarom bij uzelf na hoe u het avondmaal viert. Kom aan tafel met een oprecht hart. Ontvang het brood en de wijn en verheug u over uw redding door Christus.

Gebed

Heer, onze God en Vader, van harte danken we u voor het geschenk van het heilig avondmaal en voor de grote liefde die u ons in Christus hebt bewezen. We bidden u om een oprecht geloof bij het eten van uw brood en het drinken van uw wijn. Geef ons daartoe uw heilige Geest.

We prijzen u dat we aan deze tafel de verlossing van ons leven mogen vieren. Dank u voor de eenheid die we met elkaar mogen ervaren in de gemeente. Geef dat we elkaar van harte liefhebben. Dat vragen we u in de naam van Jezus Christus, onze Heer. Amen.

Geloofsbelijdenis

De Apostolische Geloofsbelijdenis of de Geloofsbelijdenis van Nicea, gesproken of gezongen.

Opwekking

Dit brood en deze wijn verwijzen naar het lichaam en bloed van onze Heer Jezus Christus. Laten we daarom onze harten richten op hem, die koning is in de hemel en gastheer aan deze tafel.

Viering

Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de voorganger:

Het brood dat we breken, maakt ons één met het lichaam van Christus.

---

²⁵¹ Mat. 26:26-29.

Neem, eet, gedenk en geloof, dat het lichaam van onze Heer Jezus Christus gegeven is om al onze zonden volkomen te verzoenen.

En als hij de beker geeft:

De beker met wijn, waarvoor we God loven en danken, maakt ons één met het bloed van Christus. Neem, drink allen daaruit, gedenk en geloof, dat het kostbare bloed van onze Heer Jezus Christus vergoten is om al onze zonden volkomen te verzoenen.

Bij de gaande viering kunnen deze woorden gecombineerd worden tot:

Het brood dat we breken, maakt ons één met het lichaam van Christus. De beker met wijn, waarvoor wij God loven en danken, maakt ons één met het bloed van Christus.

Neem dit brood en deze beker, eet en drink, gedenk en geloof dat onze Heer Jezus Christus zijn lichaam en bloed gegeven heeft om al onze zonden volkomen te verzoenen.

Tijdens de viering kan gelezen, gezongen of gemusiceerd worden.

Bij de dankzegging kan men kiezen uit de volgende alternatieven of ze allebei gebruiken.

Dankzegging (1)

Laten we de Heer dankbaar prijzen om zijn gaven.

God bewees ons zijn liefde doordat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren. Des te zekerder is het dus dat wij, nu we door zijn dood zijn vrijgesproken, dankzij hem zullen worden gered en niet veroordeeld. Werden we in de tijd dat we nog Gods vijanden waren al met hem verzoend door de dood van zijn Zoon, des te zekerder is het dat wij, nu we met hem zijn verzoend, worden gered door diens leven. En meer nog, dat wij God prijzen danken we aan onze Heer Jezus Christus, door wie we nu al met God zijn verzoend. ²⁵²

Dankzegging (2)

Heer, onze God, we danken u hartelijk dat we aan dit avondmaal de dood van Jezus Christus mochten gedenken en belijden. We danken u dat hij stierf, opdat wij zouden leven. Nu u ons geloof hebt willen versterken door deze viering, vragen we u door Jezus Christus, onze Heer: geef dat we u in heel ons leven oprecht en met vreugde dienen. Amen.

Lied

De avondmaalsviering wordt afgesloten met het zingen van een psalm of gezang.

---

²⁵² Rom. 5:8-11.

Formulier om het heilig avondmaal te vieren (5)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Instelling

We zijn hier bij elkaar om volgens het bevel van onze Heer zijn dood te verkondigen. Eerst horen we hoe de instelling van het avondmaal beschreven wordt in het heilig evangelie:

*Toen ze aten nam Jezus een brood, sprak het zegengebed uit, brak het brood en gaf de leerlingen ervan met de woorden: 'Neem, eet, dit is mijn lichaam.' En hij nam een beker, sprak het dankgebed uit en gaf hun de beker met de woorden: 'Drink allen hieruit, dit is mijn bloed, het bloed van het verbond, dat voor velen wordt vergoten tot vergeving van zonden. Ik zeg jullie: vanaf vandaag zal ik niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat ik er met jullie opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van mijn Vader.'*²⁵³

Christus gedenken

We gedenken dat de Heer Jezus aan het kruis zijn lichaam en zijn bloed gegeven heeft voor de zijnen. In grote liefde voor ons heeft hij zich geofferd, zodat wij niet zouden sterven maar leven.²⁵⁴ Het avondmaal richt onze aandacht op deze zelfovergave van de Heer. Het vervult ons met schaamte om onze zonden, maar ook met dankbaarheid om zijn verzoenende liefde.

Gemeenschap en verwachting

We beleven aan deze tafel samen de vreugdevolle eenheid met Christus en met elkaar. Vanuit de viering van het avondmaal willen we elkaar dienen in de gemeente.

Tegelijk verwachten we de terugkeer van onze Heer Jezus. Aan het avondmaal mogen we alvast iets proeven van de blijdschap die de bruiloft van het Lam geeft. Straks zal onze Heer met ons opnieuw wijn drinken in het koninkrijk van zijn Vader.²⁵⁵

Daarom mogen we het avondmaal ook niet achteloos en zonder oprecht geloof vieren. We moeten dat juist doen met eerbied voor God en in heilige, gespannen verwachting. Straks zal de Heer alle tranen uit onze ogen wissen²⁵⁶ en zal aan alle gebrokenheid en nood een einde gekomen zijn.²⁵⁷ En hij zal over alles en allen regeren.²⁵⁸

Gebed

Heer, onze God en Vader, we danken u voor het geschenk van het avondmaal. We prijzen u voor de liefde van Christus: dat hij zich voor ons overgaf tot in de dood. We belijden onze schuld en danken u voor de vergeving van onze zonden. Zend ons uw heilige Geest, die Heer is en levend maakt, zodat we gevoed worden met Jezus Christus, het brood uit de hemel. We zien uit naar de terugkeer van onze Heer, naar de bruiloft van het Lam. Bemoedig ons met dat vooruitzicht, wanneer wij in dit leven moeite, schuld en gebrokenheid ervaren. Hoor ons gebed in Jezus' naam. Amen.

Geloofsbelijdenis

Apostolische Geloofsbelijdenis of Geloofsbelijdenis van Nicea, gesproken of gezongen

Opwekking

Dit brood en deze wijn zijn afbeeldingen van het lichaam en bloed van onze Heer Jezus Christus. Laten we daarom onze harten richten op hem, die koning is in de hemel en gastheer aan deze tafel.

---

²⁵³ Mat. 26:26-29.

²⁵⁴ Rom. 6:1-11.

²⁵⁵ Marc. 14:25; Opb.19:6-9.

²⁵⁶ Jes.25:8; Opb 7:17; 21:4.

²⁵⁷ Jes. 2:4; 11:4-9; 1Kor.15:54.

²⁵⁸ 1Kor. 15:26-28.

Viering

Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de voorganger:

Het brood dat we breken, maakt ons één met het lichaam van Christus. Neem, eet, gedenk en geloof, dat het lichaam van onze Heer gegeven is om al onze zonden volkomen te verzoenen.²⁵⁹

En als hij de beker geeft:

De beker met wijn, waarvoor we God loven en danken, maakt ons één met het bloed van Christus. Neem, drink allen daaruit, gedenk en geloof, dat het kostbare bloed van onze Heer Jezus Christus vergoten is om al onze zonden volkomen te verzoenen.²⁶⁰

Bij de gaande viering kunnen deze woorden gecombineerd worden tot:

Het brood dat we breken, maakt ons één met het lichaam van Christus. De beker met wijn, waarvoor we God loven en danken, maakt ons één met het bloed van Christus. Neem dit brood en deze beker, eet en drink, gedenk en geloof dat onze Heer Jezus Christus zijn lichaam en bloed gegeven heeft om al onze zonden volkomen te verzoenen.

Tijdens de viering kan gelezen, gezongen of gemusiceerd worden.

Bij de dankzegging kan men kiezen uit de volgende alternatieven of ze allebei gebruiken.

Dankzegging (1)

Laten we de Heer dankbaar prijzen.

Zal hij, die zijn eigen Zoon niet heeft gespaard, maar hem omwille van ons allen heeft prijsgegeven, ons met hem niet alles schenken? Wie zal Gods uitverkorenen aanklagen? God zelf spreekt ons vrij. Wie zal ons veroordelen? Christus Jezus, die gestorven is, meer nog, die is opgewekt en aan de rechterhand van God zit, pleit voor ons. Niets zal ons kunnen scheiden van de liefde van God, die hij ons gegeven heeft in Christus Jezus, onze Heer. ²⁶¹

Dankzegging (2)

Heer, onze God, we danken u hartelijk voor de viering van dit avondmaal. U maakt ons er zeker van dat we door Jezus Christus vergeving van onze zonden en eeuwig leven hebben. Geef dat we door uw heilige Geest groeien in geloof. Geef ons de kracht om in ons leven te vechten tegen zonde en staande te blijven in aanvechtingen. Doe ons uitzien naar de dag van Christus. Vervul al uw beloften. Dit alles bidden wij u om Christus' wil. Amen.

Lied

De avondmaalsviering wordt afgesloten met het zingen van een psalm of gezang.

---

²⁵⁹ 1Kor. 10:16; Matt. 26:26; Luc. 22:19; Gal.1:4.

²⁶⁰ 1Kor. 10:16; Matt. 26:27,28.

²⁶¹ Rom. 8:32-39.

Formulier voor de openbare kerkelijke tucht

Deel 1 Formulier voor de uitsluiting

Eerste afkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Als kerkenraad delen we u met droefheid mee dat een *broeder/zuster* zich schuldig (heeft ge)maakt aan zonde tegen het ...e gebod (of: de zonde van ...). Herhaaldelijk is *hij* daarop angesproken, maar steeds heeft *hij* geen enkel teken van berouw getoond. Daarom hebben we *hem* al enige tijd moeten afhouden van het avondmaal, maar ook dat heeft *hem* helaas niet tot inkeer gebracht. Verdere waarschuwingen hebben tot nu toe evenmin resultaat gehad.

We moeten de tucht nu voortzetten en ertoe overgaan deze *broeder/zuster* buiten de gemeente te sluiten, als *hij* niet met *zijn* zonde breekt.

We delen u dit nu voor de eerste keer mee en roepen u met klem op voortdurend de Heer te bidden, of *hij* deze *broeder* tot bekering wil brengen.

Tweede afkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Als kerkenraad hebben we u al eerder meegedeeld dat een *broeder/zuster* zich schuldig (heeft ge)maakt aan zonde tegen het ...e gebod (of de zonde van ...). U hebt toen gehoord dat *hij* niet meer werd toegelaten aan het avondmaal, omdat *hij* geen berouw toonde. Daarna hebben we de tucht voortgezet, maar van inkeer is bij deze *broeder/zuster* niets gebleken: alle waarschuwingen zijn tot nu toe zonder resultaat gebleven.

Tot onze droefheid moeten we nu ingrijpender maatregelen nemen. Met toestemming van de classis maken we nu de naam van deze *broeder* aan u bekend. *Zijn* naam luidt: .....

Met diepe ernst roepen we u op: spreek deze *broeder/zuster* liefdevol aan en bid de Heer, of *hij hem* nog tot inkeer wil brengen. Zo zal de zonde uit de gemeente weggedaan en de zondaar gered worden.

Derde afkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Als kerkenraad moesten we u al twee keer meedelen dat *broeder/zuster* N.N. zich schuldig (heeft ge)maakt aan zonde tegen het ...e gebod (of de zonde van ...). U weet dat *hij* geen berouw wilde tonen en niet meer werd toegelaten aan het avondmaal. Daarna hebben we ingrijpender maatregelen genomen, maar helaas is er geen sprake van dat deze *broeder/zuster* berouw toont. Integendeel, alle waarschuwingen hebben tot nu toe geen enkel resultaat gehad. Daarom delen we u nu voor de derde en laatste keer mee, dat we deze *broeder* verder moeten bestraffen. Als *hij* niet tot inkeer komt, zal *hij* op .....(*datum*) buiten de gemeenschap van de kerk gesloten worden.

Nog eenmaal roepen we u met droefheid op *hem* liefdevol te waarschuwen. Bid de Heer vurig, of *hij* deze *broeder/zuster* nog tot inkeer wil brengen.

Verantwoording

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Als kerkenraad hebben we u al drie keer meegedeeld dat *broeder/zuster* N.N. in zonde leeft. Het doel van die afkondigingen was dat *hij* door uw en onze gebeden en waarschuwingen tot God zou terugkeren en verlost zou worden uit de macht van de satan, die *hem* in zijn greep houdt. Maar helaas valt er bij deze *broeder* nog geen spoor van berouw op te merken. Toch is *hij* vaak indringend gewaarschuwd. *Zijn* schuld was op zich al ernstig, maar wordt nu nog groter doordat *hij* aan zijn zonde vasthoudt. Als kerkenraad hebben we lang geduld met *hem* gehad, maar nu zijn we verplicht het uiterste middel te gebruiken om *hem*

te redden. We moeten *hem* buiten de gemeente sluiten, omdat Gods woord zegt: *Verwijder wie kwaad doet uit uw midden.*²⁶² Deze buitensluiting heeft tot doel dat *hij* zich gaat schamen over *zijn* zonde.²⁶³ Ook mag dit zieke lichaamsdeel niet het hele lichaam van Christus, de gemeente, aantasten. Bovenal moet de buitensluiting voorkomen dat de naam van God gelasterd wordt²⁶⁴ omdat de kerk een zondaar in haar midden zijn gang laat gaan.

Buitensluiting

Christus heeft de uitoefening van de tucht opgedragen aan zijn apostelen met de woorden: *Ik verzeker jullie: al wat jullie op aarde bindend verklaren zal ook in de hemel bindend zijn, en al wat jullie op aarde ontbinden zal ook in de hemel ontbonden zijn.*²⁶⁵

Daarom verklaren wij als herders en opzieners van deze gemeente in de naam van onze Heer Jezus Christus, dat *N.N.*, die zichzelf al buiten de gemeente van Christus heeft gesloten, nu officieel buitengesloten wordt.

Hij staat nu buiten de gemeenschap van Christus, heeft geen recht meer op de sacramenten en deelt niet meer in de geestelijke weldaden die God aan zijn gemeente schenkt.

Wanneer de apostel Paulus schrijft over de buitensluiting van gemeenteleden, zegt hij: *Ga niet met hen om, dan zullen ze zich schamen. Behandel hen echter niet als vijanden, maar wijs hen als uw broeders en zusters terecht.*²⁶⁶ Ga echter ook geen te nauwe banden met *hem* aan. Laat *hem* daaraan merken dat *hij* berouw moet tonen. Zolang *hij* vasthoudt aan zijn zonde, moet u *hem* behandelen zoals men in Israël iemand als een heiden of een tollenaar behandelde.²⁶⁷ Zo heeft Christus zelf het ons opgedragen.

Oproep aan de gemeente

Deze buitensluiting, gemeente, is voor ons allemaal een waarschuwend voorbeeld. Laten we ontzag hebben voor de Heer en nauwkeurig op onszelf letten. *Laat daarom ieder die denkt dat hij stevig overeind staat oppassen dat hij niet valt.*²⁶⁸ Blijf verbonden met de Vader en zijn Zoon Christus en ook met alle oprechte christenen om zo het eeuwige leven te krijgen.

U hebt gezien hoe onze buitengesloten *broeder/zuster* langzamerhand het spoor bijster is geraakt. Leer daaruit hoe sluw de satan te werk gaat, wanneer hij mensen in het verderf stort en hen afkerig maakt van Gods woord en de sacramenten.

*Onderwerp u dus aan God, en verzet u tegen de duivel, dan zal die van u wegluchten.*²⁶⁹

We moeten *de last van de zonde, waarin we steeds weer verstrikt raken, van ons afwerpen en vastberaden de wedstrijd lopen die voor ons ligt. Laten we daarbij de blik gericht houden op Jezus, de grondlegger en voltooiër van ons geloof.*²⁷⁰ *Wees waakzaam, wees op uw hoede*²⁷¹ en *bid dat jullie niet in beproeving komen.*²⁷² *Horen jullie vandaag zijn stem, wees dan niet koppig.*²⁷³ *Blijf u inspinnen voor uw redding en doe dat in diep ontzag voor God.*²⁷⁴

---

262 1Kor. 5:5.

263 2Tess. 3:14.

264 Jes. 52:5; Rom. 2:24; Tit. 2:5; 2Petr.2:2.

265 Johannes. 20:23; 1Kor 5:13.

266 2Tess. 3:14,15.

267 Mat.18:17.

268 1Kor.10:12.

269 Jak. 4:7.

270 Hebr 12:1,2.

271 1Petr. 5:8.

272 Luc. 22:46.

273 Hebr. 4:7.

274 Fil. 2:12.

Laat ieder berouw hebben over zijn eigen zonden, zodat we niet opnieuw door de Heer vernederd worden en over een ander lid van de gemeente bedroefd moeten zijn. Leef eensgezind en vol ontzag voor God.

Opwekking tot het gebed

Alleen God is het, die zowel het willen als het doen bij ons teweegbrengt, omdat het Hem behaagt.²⁷⁵ Laten we daarom zijn naam aanroepen met belijdenis van onze zonden.

Gebed

Rechtvaardige God, barmhartige Vader, we klagen onszelf aan om onze zonden. We verdienen de pijn en het verdriet over de buitensluiting van onze *broeder/zuster*. Dat erkennen we. Ja, we hebben het allemaal verdiend van u afgesneden te worden om onze overtredingen. Maar, Heer, wees ons om Christus' wil genadig. We hebben berouw over onze zonden en vragen u om vergeving. Maak dat we ons steeds meer inspannen om u te dienen. Geef dat we voortdurend op onze hoede zijn voor slechte invloeden van buitenaf en van binnenuit. De dood van een zondaar geeft u immers geen vreugde, maar juist dat hij tot inkeer komt en leeft.²⁷⁶ Wil mee door ons toedoen deze nu buitengesloten *broeder/zuster* terugbrengen tot u. Dan wordt uw naam grootgemaakt als we *hem* met vreugde weer in ons midden kunnen opnemen. Wilt u ook alle anderen die afgedwaald zijn, tot bekering brengen. Zegen onze vermaningen en ons gebed.

(Het gebed wordt afgesloten door het Onzevader, gesproken of gezongen)

---

275 Fil. 2:13.

276 Ez. 18:32.

Formulier om dienaren van het woord te bevestigen

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Inleiding

Als kerkenraad hebben we u tweemaal de naam bekendgemaakt van de predikant die we beroepen hebben, broeder N.N., om na te gaan of iemand een gegrond bezwaar tegen zijn bevestiging had in te brengen. Gelukkig waren zulke bezwaren niet aan de orde. Daarom wordt hij nu in de naam van onze Heer in zijn ambt bevestigd.

Oorsprong van het ambt

God, onze hemelse Vader, brengt uit de verdorven mensheid een gemeente bijeen, die eeuwig zal leven. Daarvoor schakelt hij ook mensen in. Christus geeft daarom vanuit de hemel ambtsdragers aan zijn gemeente. De apostel Paulus wijst daarop, met de woorden: *hij is het die apostelen heeft aangesteld, en profeten, evangelieverkondigers, herders en leraren, om de heiligen toe te rusten voor het werk in zijn dienst. Zo wordt het lichaam van Christus opgebouwd.*²⁷⁷

Als de goede herder²⁷⁸ zorgt hij voortdurend voor zijn kudde en stelt hij herders²⁷⁹ aan, om in zijn naam de schapen te weiden. Zij verzorgen deze schapen van Christus door het woord te verkondigen, de sacramenten te bedienen en voor te gaan in de gebeden. Zo wordt de kudde van voedsel voorzien en op de goede weg geleid.

Aanvankelijk vervulden de apostelen deze taak in de christelijke kerk.²⁸⁰ Later stelden ze, geleid door de Geest van Christus, in elke gemeente oudsten aan. Er waren oudsten die leiding gaven en oudsten die daarnaast preekten en onderwijs gaven.²⁸¹ De eersten noemen wij ouderlingen, de laatsten dienaren van het woord of predikanten. Zij prediken het evangelie van de apostelen, waarover Paulus schrijft: *Dit alles is het werk van God. Hij heeft ons door Christus met zich verzoend en ons de verkondiging daarover toevertrouwd. Het is God die door Christus de wereld met zich heeft verzoend: hij heeft de wereld haar overtredingen niet aangerekend.*

*En ons heeft hij de verkondiging van de verzoening toevertrouwd. Wij zijn gezanten van Christus, God doet door ons zijn oproep. Namens Christus vragen wij: laat u met God verzoenen. God heeft hem die de zonde niet kende voor ons één gemaakt met de zonde, zodat wij door hem rechtvaardig voor God konden worden.*²⁸²

Taken van de dienaar van het woord

De taak van de dienaren van het woord komt hierop neer: In de eerste plaats moeten ze het woord van God zuiver en volledig verkondigen,²⁸³ in overeenstemming met het bevel van de apostel Paulus: *Ik roep je dringend op, ten overstaan van God en van Christus Jezus, die zal oordelen over de levenden en de doden, ik bezweer je bij zijn komst en heerschappij: Verkondig de boodschap, blijf aandringen, of het nu uitkomt of niet, wijs terecht, straf en vermaan met alle geduld dat het onderricht vereist.*²⁸⁴

Naar het voorbeeld van deze apostel verrichten ze dit werk in de publieke erediensten en bij de gelovigen thuis. Ze weerleggen dwalingen met Gods woord, ontmaskeren de vruchteloze praktijken van de duisternis en roepen de gemeenteleden op het voorbeeld van God na te volgen en als kinderen van het licht de weg van de liefde te gaan.²⁸⁵

---

²⁷⁷ Ef.4:11,12.

²⁷⁸ Joh.10:11.

²⁷⁹ 1Petr. 5:1-4; Jer. 3:15; 23:4.

²⁸⁰ Hand 6:4.

²⁸¹ 1Tim. 5:17.

²⁸² 2Kor. 5:18-21.

²⁸³ Hand. 20:20.

²⁸⁴ 2Tim.4:1,2.

²⁸⁵ Ef.5:8-11.

Ze bezoeken de gemeenteleden. Ze troosten de zieken. Ze maken de jeugd van de kerk en anderen die door God geroepen worden, vertrouwd met de heilige geschriften, die hun wijsheid kunnen geven, zodat ze gered worden door het geloof in Christus Jezus.²⁸⁶

Vervolgens is het hun taak de sacramenten van doop en avondmaal te bedienen, omdat die een zichtbare vorm zijn van het woord van God. Daarom wordt door hen de doop bediend, volgens het bevel van Christus: *Ga dus op weg en maak alle volken tot mijn leerlingen, door hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.*²⁸⁷ Om dezelfde reden bedienen zij het avondmaal, dat Christus ons heeft bevolen te vieren, toen hij zei: *Doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken.*²⁸⁸

Verder is het hun taak als voorganger van de gemeente in de eredienst de naam van de Heer aan te roepen²⁸⁹ en smeebeden, voorbeden en dankgebeden uit te spreken voor alle mensen,²⁹⁰ van hoog tot laag.

Tot slot zorgen ze er, samen met de ouderlingen, als beheerders van Gods huis²⁹¹ voor dat alles in de gemeente vreedzaam en ordelijk toegaat²⁹², en wel zo als Christus het geboden heeft. Daarom moeten ze zichzelf in acht nemen en zich houden aan de leer²⁹³ en zorgen voor Gods kudde.²⁹⁴ In opdracht van Christus hanteren ze de christelijke tucht, waardoor ze het koninkrijk van de hemel openen voor de gelovigen en sluiten voor de ongelovigen.²⁹⁵

Belang van het ambt

Uit dit alles blijkt hoe belangrijk het werk van de dienaren van het woord is. Door hun werk wil God mensen redden. Zij zijn de sterren in de rechterhand van Christus,²⁹⁶ die verblijft tussen de gouden lampenstandaards, zijn gemeenten.²⁹⁷ Ze dragen in hun werk een grote verantwoordelijkheid.

Paulus spoort Timoteüs dan ook als volgt aan: *Geef wat je in aanwezigheid van velen van mij hebt gehoord, door aan betrouwbare mensen die geschikt zijn om anderen te onderwijzen.*²⁹⁸ Verder krijgt Titus van Paulus de opdracht in elke stad oudsten aan te stellen²⁹⁹.

Wanneer ze als herders van de kudde hun dienst met toewijding verricht hebben, ontvangen ze, als de hoogste herder verschijnt, de krans van de luister, die nooit verwelkt³⁰⁰.

Bevestiging

Geliefde broeder, u staat klaar om uw ambt op u te nemen. Ik verzoek u de volgende vragen te beantwoorden voor God en zijn heilige gemeente:

Bent u ervan overtuigd dat God zelf u door zijn gemeente tot deze dienst heeft geroepen?

Aanvaardt u de schriften van het Oude en Nieuwe Testament als het enige Woord van God en de volkomen leer van de verlossing, en wijst u alles af wat daarmee in strijd is?

---

²⁸⁶ 2Tim. 3:15.

²⁸⁷ Mat.28:19.

²⁸⁸ Luc. 22:19.

²⁸⁹ Gen. 4:26.

²⁹⁰ 1Tim. 2:1.

²⁹¹ Tit. 1:7.

²⁹² 1Kor. 14:33,40.

²⁹³ 1Tim. 4:16.

²⁹⁴ Hand. 20:28; 1Petr. 5:2,3.

²⁹⁵ Mat.18:18.

²⁹⁶ Opb.1:20.

²⁹⁷ Opb.1:12,20; 2:1.

²⁹⁸ 2Tim. 2:2.

²⁹⁹ Tit. 1:5.

³⁰⁰ 1 Petr. 5:4.

Beloof u in overeenstemming daarmee uw ambt trouw te vervullen en u daarbij met ontzag voor God in heel uw leven te gedragen?

Beloof u u te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, in overeenstemming met de kerkorde, als u in leer of leven zondigt?

Wat is daarop uw antwoord? (Ja)

Bij het uitspreken van de volgende zegen legt de voorganger de aangestelde predikant de hand op, als die het ambt van dienaar van het woord nog niet heeft bekleed.

Zegen

Moge God, die u tot dit ambt heeft geroepen, u door zijn Geest sterk maken en verlichten en u zó leiden als dienaar van zijn woord, dat u hem gehoorzaam bent en dat uw werk vrucht draagt, tot eer van zijn naam en tot uitbreiding van het rijk van zijn Zoon Jezus Christus. Amen.

Opdracht

Geliefde broeder in Christus, God onze Vader heeft deze gemeente gekocht met het bloed van zijn eigen Zoon, onze Heer Jezus Christus.³⁰¹ *Zorg voor uzelf en voor de hele kudde waarover de heilige Geest u als herder heeft aangesteld.*³⁰² Wees een voorbeeld voor de gelovigen in woord en daad, in liefde, in geloof en in reinheid.³⁰³ *Heb Christus lief en hoed Gods kudde waarvoor u de verantwoordelijkheid hebt, houd goed toezicht – niet gedwongen maar vrijwillig, zoals God dat wil, en niet om er zelf beter van te worden maar met belangeloze toewijding, zoals God dat wil. Stel u niet heerszuchtig op tegenover de kudde die aan u is toevertrouwd.*³⁰⁴ Verkondig de zuivere leer, zodat de gemeente door uw prediking en onderwijs bewaard blijft bij Gods woord. *Deel in het lijden als een goed soldaat van Christus Jezus.*³⁰⁵ *Veronachtzaam de genade die u geschonken is niet.*³⁰⁶ *Neem u in acht, houd u aan de leer en blijf dat doen; dan redt u zowel uzelf als hen die naar u luisteren.*³⁰⁷ en de Heer zal met u zijn.

Geliefde broeders en zusters, de Heer heeft deze dienaar aan u gegeven. Denk eraan dat God zelf u door hem aanspreekt. Neem daarom de woorden, die hij naar de schrift tot u spreekt, met blijdschap aan. Verwelkom hem vol vreugde als iemand die één is met de Heer,³⁰⁸ want *hoe welkom is de vreugdebode die vrede aankondigt en goed nieuws brengt!*³⁰⁹

Heb achtung voor hem om zijn werk. Bid voor hem dat hij zijn taak naar behoren kan verrichten. *Gehoorzaam uw leiders en schik u naar hen, want zij waken over uw leven en zullen daarvan ook rekenschap moeten afleggen. Zorg ervoor dat zij hun taak met vreugde kunnen vervullen, zodat ze geen reden tot klagen hebben: dat zou u zeker niet ten goede komen.*³¹⁰

Als u zo deze dienaar van de Heer ontvangt, zal God u zijn vrede geven en krijgt u deel aan het eeuwige leven.

Gebed

Barmhartige Vader, u brengt door Jezus Christus uit de verloren mensheid een gemeente samen die eeuwig mag leven. We danken u dat u daarvoor mensen in dienst neemt en dat u aan uw kerk hier deze

---

³⁰¹ Hand. 20:28b.

³⁰² Hand. 20:28a.

³⁰³ 1Tim. 4:12-16.

³⁰⁴ 1Petr. 5:2,3.

³⁰⁵ 2Tim. 2:3.

³⁰⁶ 1Tim.4:14.

³⁰⁷ 1Tim. 4:16.

³⁰⁸ Fil. 2:29.

³⁰⁹ Jes. 52:7.

³¹⁰ Hebr. 13:17.

dienaar van het woord geeft. We bidden u: wil hem door uw Geest alles geven wat hij nodig heeft voor de taak waartoe u hem geroepen hebt. Schenk hem een helder inzicht in uw woord en leg hem de juiste woorden in de mond, zodat hij met vrijmoedigheid het mysterie van het evangelie bekendmaakt. Geef hem wijsheid en trouw om de kudde die hij onder zijn hoede heeft gekregen, op de goede weg te leiden en in christelijke vrede bijeen te houden. Laat hem zijn dienst zó uitoefenen, dat uw kerk daardoor wordt bewaard en uitgebreid. Bemoedig hem door uw Geest, zodat hij standvastig blijft in moeiten en beproevingen. Dan zal hij eens met al uw trouwe dienstknechten welkom zijn bij het feestmaal van zijn Heer.

Laat allen die aan zijn zorg zijn toevertrouwd, deze dienaar erkennen als door u gezonden. Geef dat ze de leer en de vermaning van Christus, waarmee deze herder naar hen toe komt, aannemen en zich met vreugde aan zijn leiding onderwerpen. Laat allen door zijn dienst in Christus geloven en eeuwig leven. Verhoor ons, Vader, door uw geliefde Zoon, onze Heer Jezus Christus. In zijn naam bidden we u:
(het Onzevader gesproken of gezongen).

Formulier om ouderlingen en diakenen te bevestigen

Inleiding

De kerkenraad heeft u tweemaal de namen van de broeders bekendgemaakt die tot *ouderling en diaken* gekozen zijn, om na te gaan of iemand een gegrond bezwaar tegen hun bevestiging had in te brengen. Gelukkig waren zulke bezwaren niet aan de orde. Daarom worden deze broeders nu in de naam van onze Heer in hun ambt bevestigd.

Onderwijs

Als het hoofd van de kerk zorgt Christus vanuit de hemel voor zijn gemeente op aarde. Daarvoor neemt hij mensen in dienst. De apostel Paulus wijst daarop, met de woorden: ... *hij is het die apostelen heeft aangesteld, en profeten, evangelieverkondigers, herders en leraren, om de heiligen toe te rusten voor het werk in zijn dienst. Zo wordt het lichaam van Christus opgebouwd.*³¹¹ Als de goede herder³¹² zorgt hij voortdurend voor zijn kudde en stelt hij herders³¹³ aan om in zijn naam de schapen te weiden.

(Over ouderlingen:)

Oudsten vinden we al in het Oude Testament³¹⁴; ze bekleedden daar een leidende functie. In het Nieuwe Testament lezen we dat de apostelen, door de Geest van Christus geleid, in elke gemeente oudsten aanstelden.³¹⁵ Er waren in de vroegchristelijke kerk oudsten die leiding gaven – bij ons ouderlingen genoemd - én oudsten die daarnaast preekten en onderwijs gaven,³¹⁶ onze dienaren van het woord of predikanten. Met hen vormen de ouderlingen de kerkenraad.³¹⁷ Door de leiding van de gemeente toe te vertrouwen aan de ouderlingen met de predikanten, beschermt Christus zijn kerk tegen heerszuchtig optreden van enkelingen.

Over de taak van de ouderlingen spreekt het Nieuwe Testament op diverse plaatsen. Samen met de predikanten moeten ze als herders de gemeente besturen en verzorgen.³¹⁸

In de eerste plaats letten ze erop dat ieder lid van de gemeente zich met woord en daad gedraagt in overeenstemming met het evangelie.³¹⁹ Ze bezoeken de leden van Christus' gemeente om hen met het woord van God te troosten, te waarschuwen en te onderwijzen.³²⁰ Hen die zich in leer of leven slecht gedragen, wijzen ze terecht en ze zorgen ervoor dat doop en avondmaal niet ontheiligd worden. Op hen die bewust in zonde blijven leven, passen ze de christelijke tucht toe.³²¹

In de tweede plaats zorgen ze er als beheerders van Gods huis³²² voor dat alles in de gemeente vreedzaam en ordelijk toegaat³²³, en wel zo als Christus het geboden heeft. Ze letten erop dat niemand een ambt bekleedt in de gemeente zonder daartoe op een wettige manier geroepen te zijn. De predikanten helpen ze met raad en daad.

---

³¹¹ Ef. 4:11,12.

³¹² Joh.10:11.

³¹³ 1 Petr. 5:1-4; Jer. 3:15; 23:4.

³¹⁴ Ex. 19:7; 2Sam. 5:3.

³¹⁵ Hand. 14:23.

³¹⁶ 1Tim. 5:17.

³¹⁷ 1Tim. 4:14.

³¹⁸ 1Petr. 5:2; Hand. 20:28-31.

³¹⁹ 1Tess. 2:11,12.

³²⁰ 1Tess. 5:14; Tit. 1:9.

³²¹ Matt. 18:15-18.

³²² Tit. 1:7.

³²³ 1Kor. 14:33.

In de derde plaats houden de ouderlingen toezicht op leer en leven van de dienaren van het woord. Er mag immers geen dwaalleer worden verkondigd en de gemeente moet in elk opzicht worden opgebouwd. De apostel Paulus draagt de oudsten op waakzaam te zijn en ervoor te zorgen dat geen wolven de schaapskooi van Christus binnendringen.³²⁴

De ouderlingen zullen deze taken kunnen vervullen als ze Gods woord ijverig bestuderen en zich oefenen in het dienen van God.³²⁵

(Over diakenen:)

De Schriften leren ons dat barmhartigheidsbetoon voortvloeit uit de liefde van Christus. Hij kwam in de wereld om te dienen³²⁶ en ontfermde zich over velen die in nood waren. In navolging³²⁷ van haar Heer zorgde de eerste christelijke gemeente ervoor dat niemand in haar midden gebrek leed.³²⁸ Ieder kreeg naar wat hij nodig had.

De Heer roept ook nu op tot het betonen van gastvrijheid, offervaardigheid en barmhartigheid, om zwakken en hulpbehoevenden volop te laten delen in de blijdschap van Gods volk.³²⁹ In de gemeente van Christus mag niemand ongetroost leven in ziekte, eenzaamheid of armoede.

Met het oog op deze hulpverlening heeft Christus diakenen aan zijn gemeente gegeven.³³⁰ We lezen hoe de apostelen speciale ambtsdragers lieten kiezen, toen ze zelf niet meer in staat waren al het werk in de kerk naar behoren te verrichten.³³¹

De diakenen moeten ervoor zorgen dat de hulpverlening in en door de gemeente goed verloopt.³³² Ze bezoeken de gemeenteleden thuis om zich op de hoogte te stellen van hun moeiten of om hen aan te sporen tot hulpbetoon. Ze inventariseren de gaven van de gemeenteleden en zetten die in waar dat nodig is. Bovendien zamelen ze de giften uit de gemeente in, beheren die en delen die in de naam van Christus uit. Ze bemoedigen hen die de liefdegaven van Christus ontvangen, met het woord van God. De heilige Geest brengt eenheid in de gemeente en laat die ervaren aan het heilig avondmaal. De diakenen spannen zich er met woord en daad voor in dat deze eenheid zichtbaar wordt in de onderlinge liefde.³³³ Zo zullen we als gemeente groeien in liefde voor elkaar en voor alle mensen.³³⁴

Bevestiging

Geliefde broeders, u staat klaar om uw ambt op u te nemen. Ik verzoek u de volgende vragen te beantwoorden voor God en zijn heilige gemeente:

Bent u ervan overtuigd dat God zelf u door zijn gemeente tot deze dienst heeft geroepen?

Aanvaardt u de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament als het enige Woord van God en de volkomen leer van de verlossing, en wijst u alles af wat daarmee in strijd is?

Belooft u in overeenstemming daarmee uw ambt trouw te vervullen en u daarbij met ontzag voor God in heel uw leven te gedragen?

Belooft u u te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, in overeenstemming met de kerkorde, als u in leer of leven zondigt?

---

³²⁴ Hand. 20:28-31.

³²⁵ 1Tim. 4:7,8; 2 Tim. 3:16,17.

³²⁶ Marc. 10:45; Luc. 22:27.

³²⁷ Joh. 13:15.

³²⁸ Hand. 2:45; 4:32-37.

³²⁹ Mat.25:31-46; Rom. 12:13; Hebr. 13:2,16; 1Petr. 4:9; Deut. 14:28,29; 16:11,14; 24:19-21.

³³⁰ Fil. 1:1; 1Tim. 3:8-13.

³³¹ Hand. 6:1-7.

³³² Hand. 11:29; 2Kor. 8,9; 1Tim. 5:16; Rom. 12:8.

³³³ 1Tess. 3:12; 2Petr. 1:7.

³³⁴ Gal. 6:10.

Wat is daarop uw antwoord? (Ja)

Zegen

Moge onze almachtige God en Vader u geven dat u deze dienst trouw en met goed resultaat zult vervullen. Amen.

Opdracht

(Aan de ouderlingen)

Broeders ouderlingen, bestuur de gemeente met toewijding, samen met de dienaren van het woord. Gedraag u als herders over de kudde van God als u troost en waarschuwt.³³⁵ Waak erover dat de gemeente blijft bij de zuivere leer en daaruit leeft.³³⁶ Neem ter harte wat de apostel Petrus schrijft: *Hoed Gods kudde waarvoor u de verantwoordelijkheid hebt, houd goed toezicht – niet gedwongen maar vrijwillig, zoals God dat wil, en niet om er zelf beter van te worden maar met belangeloze toewijding. Stel u niet heerszuchtig op tegenover de kudde die aan u is toevertrouwd, maar geef het goede voorbeeld.*³³⁷

(Aan de diakenen)

Broeders diakenen, toon u toegewijd en actief bij het inzamelen en beheren van de giften uit de gemeente en het inventariseren en inzetten van de gaven in de gemeente. Laat het allemaal ten goede komen aan wie hulp nodig heeft. Bemoedig en help iedereen die in zorgen leeft of eenzaam is. Geef zo aan de gemeente een goed voorbeeld van de onderlinge zorg waartoe Christus ons allemaal oproept.

(Aan de ouderlingen en de diakenen)

Wees allen trouw in uw dienst. Houd vast aan het mysterie van het geloof, met een zuiver geweten.³³⁸ Dan verwerft u aanzien en kunt u door uw geloof in Christus Jezus vrijuit spreken³³⁹ en bent u welkom bij het feestmaal van uw Heer.³⁴⁰

(Aan de gemeente)

En u, geliefde broeders en zusters, ontvang deze mannen als dienaren van God.³⁴¹ Erken de ouderlingen als opzieners en herders van de gemeente. Acht hen hoog om hun werk. Gehoorzaam uw leiders en schik u naar hen, want zij waken over uw leven en zullen daarvan ook rekenschap moeten afleggen. Zorg ervoor dat ze hun taak met vreugde kunnen vervullen, zodat ze geen reden tot klagen hebben: dat zou u zeker niet ten goede komen.³⁴²

Zorg dat de diakenen de middelen hebben om hun werk te doen. Wees goede rentmeesters over wat de Heer u toevertrouwt en weet u in de gemeente van Christus geroepen om te dienen. Laat ieder in de gemeente die in nood verkeert, dankbaar de hulp aanvaarden die Christus door de diakenen wil geven.

Gebed

Heer God, hemelse Vader, we danken u, dat u ons ouderlingen en diakenen gegeven hebt die met uw Geest vervuld zijn om uw gemeente op te bouwen. Verleen hun steeds meer de gaven die zij nodig hebben: wijsheid, vrijmoedigheid, barmhartigheid en onderscheidingsvermogen, opdat ieder zijn ambt zo vervult als u dat vraagt. Schenk hun uw genade, opdat ze hun dienst trouw vervullen zonder zich te laten ophouden door moeite of verdriet.

---

³³⁵ Ez. 33:6,7; Jer. 6:17, Jes. 62:6.

³³⁶ Hebr. 13:17.

³³⁷ 1Petr. 5:2,3.

³³⁸ 1Tim. 3:9.

³³⁹ 1Tim. 3:13.

³⁴⁰ Mat. 25:21.

³⁴¹ 1Tess. 5:12,13.

³⁴² Heb. 13:17.

Zegen ons als gemeente, waarover ze zijn aangesteld. Laat ieder van ons zich aan de goede waarschuwingen van de ouderlingen onderwerpen en hen eren om hun ambt. Geef dat we elkaar vurig liefhebben. Zorg ervoor dat we de diakenen met blijdschap alles geven wat ze nodig hebben om de hulp die ze willen verlenen ook werkelijk te kunnen geven. We bidden u: rust ons door de dienst van deze ambtsdragers toe voor het werk in uw dienst, zodat het lichaam van Christus opgebouwd wordt. Verhoor ons, barmhartige Vader, door uw geliefde Zoon, onze Heer Jezus Christus. In zijn naam bidden we u: *(het Onzevader, gesproken of gezongen)*.

Bijlage 5.3 Liturgische teksten en gebeden (Acta artikel 44, besluit 4)

Votum en groet

Votum: Ps. 124:8

Groet: 1Kor. 1:3 of 1Tim. 1:2b of Op. 1:4b,5a of

Genade zij u en vrede van God de Vader, door onze Heer Jezus Christus in de eenheid met de heilige Geest. Amen

Schuldbelijdenis en genadeverkondiging

Schuldbelijdenis (Laten we de Heer onze zonden belijden)

Barmhartige God en Vader, we erkennen dat we geboren zondaren zijn en uit onszelf niets goeds kunnen doen. Daardoor zijn we niet in staat het goede te doen. Met ons denken en spreken, ons doen en laten hebben we uw geboden overtreden. We staan schuldig tegenover u en onze naasten en vallen terecht onder uw oordeel. Maar over onze overtredingen berouwen ons en we willen met de zonde breken. Van harte verlangen we naar een nieuw leven, een leven waarin we u gehoorzaam zijn. Met een beroep op uw genade en trouw smeken we u: ontferm u over ons en spreek ons vrij. Was ons schoon met het bloed van Jezus Christus, onze Heer. Vernieuw ons steeds meer door de kracht van uw heilige Geest en laat ons lijken op uw Zoon. Dan zullen we met blijdschap leven tot uw eer. [Amen]

Genadeverkondiging

Onze Vader in de hemel bewijst zijn genade in overvloed aan allen die hem daarom vragen. Als u eerlijk uw schuld hebt beleden en met vertrouwen een beroep hebt gedaan op het lijden en sterven van onze Heer Jezus Christus, mag u erop rekenen dat al uw zonden werkelijk door God vergeven zijn. Als u echt met uw zonden wilt breken en oprecht de hulp van de heilige Geest verlangt om God en uw naaste lief te hebben, mag u verwachten dat God uw gebed verhoort en u zijn Geest geeft. Dat verzeker ik u in de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.

Schuldbelijdenis en gebeden om de verlichting met de heilige Geest

A.

Heilige God en Vader, we maken ons klein voor u, omdat we vaak en ernstig tegen u hebben gezondigd. We erkennen dat we uw oordeel verdiend hebben. Het zondigen zit ons in het bloed. We waren al schuldig bij onze geboorte, zelfs al zondig toen onze moeder ons ontving. Er leven allerlei slechte neigingen in ons, die tegen u en onze naaste ingaan. Dagelijks overtreden we uw geboden met onze gedachten, woorden en daden. Wat u ons geboden hebt, hebben we nagelaten en wat u ons verboden hebt, hebben we juist gedaan. We hebben zo tegen u gezondigd, dat we het niet meer waard zijn uw kinderen te heten. Wie zijn wij dat we onze ogen durven op te slaan naar u in de hemel.

We belijden u dit met schaamte en het maakt ons klein. Tegelijk geeft het ons reden om u te prijzen om uw ontferming over ons in Christus. Want we weten dat de dood van een zondaar u geen vreugde geeft, maar dat hij tot inkeer komt en leeft. Uw barmhartigheid is oneindig over allen die u aanroepen in vast vertrouwen. Daarom komen we bij u in vertrouwen op onze bemiddelaar uw Zoon Jezus Christus, die als het lam van God de zonde van de wereld wegneemt.

Ontferm u over ons en vergeef al onze zonden om Christus' wil. Was ons in zijn bloed zodat we gereinigd worden. Hul onze naaktheid in de mantel van zijn gerechtigheid om de eer van uw naam. Schrijf uw wetten in ons hart, zoals u hebt beloofd en geef ons het verlangen en de kracht om ze na te leven, om u daarmee te eren en uw gemeente op te bouwen. Vervul uw dienaar met uw heilige Geest, zodat hij uw woord zuiver en onomwonden kan verkondigen. Geef dat we uw woord begrijpen en aannemen. Open daarvoor ons hart.

We bidden u dit, genadige Vader, in de naam van Jezus Christus, onze Heer. Amen.

B.

Almachtige God, met diep ontzag komen we bij u, want onze zonden klagen ons aan en ons eigen geweten beschuldigt ons. We weten dat u, als rechtvaardige rechter, iedereen straft die uw geboden overtreedt. Maar u hebt ons bevolen u in alle nood aan te roepen. In uw grote barmhartigheid hebt u ons beloofd onze gebeden te verhoren omdat onze Heer Jezus Christus dat verdiend heeft. Hem hebt u ons gegeven als bemiddelaar en advocaat. We zien dan ook af van alle andere hulp en verwachten het van hem alleen. U hebt ons in Christus ontelbare weldaden bewezen. Maar ondankbaar hebben wij dat telkens vergeten. We zijn van u afgeweken en hebben onze eigen verkeerde neigingen gevolgd. Tegen u alleen hebben we gezondigd en gedaan wat slecht is in uw ogen. Heer, kijk niet naar onze zonden, maar sla het oog op uw geliefde Zoon. Luister naar zijn voorbede voor ons en straf ons niet in uw woede.

Werk met uw Geest zo krachtig in ons, dat we onze slechte neigingen steeds meer onderdrukken en een nieuw leven gaan leiden. Open ons hart en verlicht ons verstand zodat we uw woord begrijpen en ernaar leven. Breng genadig allen die van uw waarheid afdwalen tot inkeer om u samen met ons heilig en rechtvaardig te dienen zolang we leven.

Dat bidden we u, genadige Vader, in de naam van onze Heer Jezus Christus, uw geliefde Zoon. Amen.

De tien woorden: Ex. 20:1-17 of Deut. 5:6-21

Gebeden om verlichting met de heilige Geest

A.

Almachtige God, dank u wel dat u het licht van uw waarheid voor ons laat schijnen en we uw evangelie mogen kennen. Open ons hart en verlicht ons verstand, zodat we uw woord begrijpen en ernaar leven. Vervul uw dienaar met uw heilige Geest, zodat hij uw woord zuiver en onomwonden kan verkondigen. Werk met uw Geest krachtig in ons zodat wij allemaal uw woord begrijpen en bewaren. Dat vragen we u in Jezus' naam. Amen.

B.

Vader in de hemel, uw woord is een betrouwbaar getuigenis, een lamp voor onze voet, een licht op ons pad. We bidden u, leid ons door uw heilige Geest, zodat we licht ontvangen uit uw woord. In de naam van Jezus Christus, onze Heer. Amen.

Gebed voor de catechismuspreek

Vader in de hemel, uw woord is een betrouwbaar getuigenis, een lamp voor onze voet, een licht op ons pad. We bidden u: geef ons inzicht in uw woord en verlicht ons verstand door uw heilige Geest. We erkennen dat we uit onszelf hoogmoedig onze eigen weg willen gaan en niet de weg van uw geboden. Overwin ons door uw macht. Leer ons nederig te buigen voor uw woord en wil heel ons leven door dat woord beheersen.

Dank u wel dat uw kerk de eeuwen door uw woord heeft nagesproken in haar belijdenissen. Mee daardoor konden uw kinderen van generatie op generatie de waarheid van uw woord vasthouden. Open door de prediking in deze eredienst de Schriften voor ons en versterk daardoor ons geloof. Breng genadig allen die van uw waarheid afdwalen tot inkeer, zodat we samen met hen u eensgezind dienen.

Verhoor ons gebed, hemelse Vader, door uw Zoon Jezus Christus, onze Heer. Amen.

Dankgebed

Barmhartige God en Vader, we danken u dat u ons en onze kinderen uit de duisternis van deze wereld geroepen hebt naar uw wonderbaarlijke licht. Dank u wel dat u ons Jezus Christus, uw enige Zoon, gegeven hebt. Hij heeft ons door zijn verzoenend lijden en sterven teruggebracht in de gemeenschap van uw liefde. We danken u dat hij is opgestaan uit de dood en naar de hemel is gegaan, waar hij voortdurend voor ons bidt en ons beschermt om te voorkomen dat onze redding weer ongedaan gemaakt wordt. We zeggen u dank dat Christus zijn heilige Geest heeft uitgegoten, die ons laat delen in uw hemelse gaven. Geef dat we uw woord dat ons verkondigd is, bewaren tot uw eer en tot onze redding. Verhoor ons gebed, hemelse Vader, in de naam van Jezus Christus, uw Zoon, onze Heer. Amen.

Geloofsbelijdenis

- a. Apostolische Geloofsbelijdenis
Zie: Belijdenisgeschriften pag. ... en de Gezangen ...
- b. Geloofsbelijdenis van Nicea
Zie: Belijdenisgeschriften pag. ... en de Gezangen ...

Gebed na de catechismuspraak

Barmhartige God en Vader, we danken u dat we naar de prediking van uw woord mochten luisteren. Wat maakt u ons rijk met het evangelie, dat u aan de kerk hebt toevertrouwd en dat zij in haar belijdenissen van generatie op generatie heeft nagesproken. Leer ons door het regelmatige onderwijs in uw woord scherp onderscheiden wat goed en wat slecht is in uw ogen. Geef dat we elke dwaling afwijzen en niet met elke wind meewaaien. Verbind ons steeds vaster aan Christus zodat we groeien in wijsheid en gerechtigheid.

Geef dat we ervoor zorgen dat onze kinderen u goed leren kennen. Dan zullen ze, overtuigd door uw heilige Geest, uw woord van harte geloven. Zegen ook het catechetisch onderwijs dat aan de jeugd van de gemeente wordt gegeven.

Geef dat we ons niet schamen voor de naam van Christus in deze wereld. Laat het krachtige getuigenis van ons en onze kinderen het rijk van de duivel afbreken en het rijk van Christus sterker maken. Verhoor ons gebed tot uw eer en tot onze redding door Jezus Christus, onze Heer. Amen.

Dankzegging en voorbeden

Wie voorbede doet in de kerk is op dat moment mond van de gemeente.

Een voorbede in de kerk bestaat uit: dankzegging, voorbede voor de wereld, voorbede voor de kerk en voorbede in nood (incl. persoonlijke voorbeden).

Voor elk van de vier hoofddelen volgen hieronder blokjes tekst waaruit de voorganger of voorbidder kan kiezen, die hij/zijdesgewenst kan actualiseren, om een passend gebed voor de gemeente voor die bepaalde zondag samen te stellen.

Met andere woorden: u kunt uit de onderstaande gebeden enkele gebeden kiezen, en zo uw eigen gebed samenstellen, en u mag de tekst veranderen of ongewijzigd laten, al naar gelang u nodig vindt voor de gemeente.

1 Dankzegging

1.1. Dank aan de Schepper

Machtige God en Schepper
van hemel en aarde,
u geeft ons warmte om te leven.

We zagen onderweg uw zonlicht (het frisse groen van de tuinen, uw bloeiende bomen, de gouden kleuren van de herfst, uw sneeuw)
en we danken u voor dat bijzondere geschenk.

We prijzen uw liefde die in dit seizoen
het landschap zijn eigen gezicht geeft,
met uw wolken en luchten
als steeds wisselende schilderijen daarboven.

Wij hoorden van de week
de stem van de donder (de storm, de regen, de wind, de hagel)
die uw stem is.

Wij aanbidden uw majesteit daarin.

1.2 Dank aan de Vader en de Zoon

Heilige God
en Vader van Jezus Christus,
dank u wel voor deze dag
waarop we naar u mogen toekomen.
We prijzen u voor uw goedheid.
U hebt immers
in de wildernis van de wereld
uw Zoon gegeven
als een begaanbare weg
naar u toe.
Dank u voor die nieuwe levende weg:
onze Heer, Jezus Christus.

1.3 Dank aan de redder

Heer Jezus, Zoon van God,
u die van boven
naar ons toe kwam
om ons te redden uit de macht van het kwaad,
wij bedanken u
voor uw bevrijdende werk.
Zonder uw bloed
was er voor ons geen vergeving,
zonder uw offer
was er voor ons geen gerechtigheid bij God.
Dank u wel dat u het goed maakte
tussen God en mensen
door uw sterven aan het kruis.

1.4 Dank aan de heilige Geest

God van liefde en genade,
onze dank aan u is groot
want u bracht ons hier bijeen
om uw stem te horen
en elkaar te zien,
terwijl wij uit onszelf
weinig oog zouden hebben voor elkaar,
geen gehoor zouden geven aan uw woorden.
U brengt die verandering steeds weer
in ons tot stand, lieve God.
Daarvoor zijn we u diep dankbaar.
We prijzen uw heelmakende werk!

2 Voorbeden voor de wereld

2.1 Overheden

Heer, u die boven ons troont,
u draagt ons op te bidden
voor overheden en rechters.
We bidden u, schenk wijsheid
aan ons gemeentebestuur, de wethouders,
onze burgemeester, de raadsleden.
Geef dat ze opkomen voor mensen met echte zorg en aandacht.
Wilt u iets van uw koninkrijk laten zien
door goede mensen te geven bij verkiezingen.
Sterk alle politiemensen
bij hun taak in deze stad.

Heer, u leidt de harten van koningen
als waterstroompjes.
Wil de bestuurders van onze stad
en provincie leiden in hun beslissingen,
zodat die tot welzijn van mens en dier zijn.
Geef wijsheid aan de politici in Den Haag,
dat zij voorbeeldig zijn, geen goede sier maken,
maar verstandig leiding geven.
Gedenk onze koning(in) en de koninklijke familie
bij alle taken en verantwoordelijkheden
van hun hoge ambt.

Heer, u liet ons geboren worden in een plaats,
een land, een werelddeel.
We bidden u voor de machthebbers
hier en in heel de wereld,
presidenten en premiers,
regeringsleiders en koningen,
diplomaten op hoog niveau.
Laat zetels en posities niet hun eerste zorg zijn,
maar geef dat ze dienstbaar en integer zijn.
Doe hen beseffen dat zij voor mensen het verschil kunnen maken
tussen gehoord worden en monddood zijn,
tussen gezien zijn of weggekeken worden,
tussen in vrijheid leven en gevangen zijn.
Geef hun kracht om de vrede te dienen
en de gerechtigheid.

Heer, we bidden voor alle overheden
door wie u ons wilt regeren:
geef hun aandacht voor de mensen die ze leiden,
geef hun liefde voor het land dat ze regeren,
geef hun eerbied voor alles wat u hun toevertrouwt,
wijsheid bij alle besluitvorming.
Laten ze bijdragen aan vrede en gerechtigheid
hier en elders in de wereld.
We bidden voor christenen in de politieke arena,

wil hen extra helpen
en hun woorden kracht verlenen.
Geef dat wij allen iets hebben binnen te dragen
in uw komende stad van vrede.

2.2 *Vrede*

God van vrede, wij bidden u
in deze wereld, dit oorlogsgebied,
geef uw vrede
in onze relaties:
mannen en vrouwen,
ouders en kinderen, dat zij,
ja, dat wij
de weg naar elkaar terugvinden.
Geef vrede tussen broers en zussen
in de kerk en in de familie.
Laat onze ogen zuiver zijn
in de omgang met vrienden en collega's,
Heer, wilt u heelmaken
wat stukgegaan is.

U, Heer, die uw engelen liet uitroepen:
'Vrede op aarde!'
bidden we om vrede.
We denken aan de vrede met u,
door Jezus Christus, uw Zoon,
maar ook denken we
aan de oorlog in.....,
waar mensen op straat liggen te sterven.
Zoveel bloed en tranen -
mensen zijn toch kostbaar in uw ogen?
Heer, denk aan uw mensen daar!
Denk aan de kinderen,
de moeders, de mannen.
Maak toch een einde
aan het bloedvergieten.
Ontferm u,
barmhartige God.

Vader van Jezus Christus,
de grootste vredesmissie heeft uw Zoon
op aarde volbracht.
Daarom durven we u te vragen
om hulp voor de soldaten
die werken in dienst van de vrede
overal op aarde.
Geef hun kracht, Vader, (met name onze ....)
om voor de bevolking daar
iets goeds te betekenen,
om vijandschap tot een einde
te helpen brengen.
Geef hun moed om ver van huis te zijn

en laat hun uw hulp en kracht
steeds weer merken
bij hun militaire taak
in die verlaten oorden.
Sterk ook hun geliefden, die op hen wachten.

2.3 Israël

God van Abraham, Isaak en Jakob,
u hebt uw Messias geboren doen worden
uit het volk Israël.
U zag de tranen van uw kind Paulus,
toen zijn hart huilde om zijn Joodse broers en zussen
die uw zoon hadden verworpen.
Wij bidden met Paulus en met heel uw kerk:
Keer u niet af van het Joodse volk, maar open het de ogen
voor het licht van de wereld,
voor Jezus, die uw glorie uitstraalt.
God van vrede,
tot u bidden wij voor uw volk Israël
dat woont in het beloofde land
of verstrooid over de wereld.
Denk aan hen die omgekomen familieleden
betreuren, die moeten leven met beelden
van tirannie en vernietiging en dood.
Help hen bouwen aan een toekomst van vrede.

Almachtige God van de Sinai,
u die een volk uitkoos
om een eeuwigdurend verbond mee te sluiten,
blijf trouw aan Israël.
Laat het de glans van uw heerlijkheid zien
in de dood en opstanding van Jezus Messias,
Breng veel Joden ertoe hem te aanvaarden en te aanbidden.

Onzienlijke, u kwam in Christus op aarde,
u liet uzelf zien aan mensen, allereerst aan de kinderen van Abraham.
Geef dat juist zij
Jezus nu zien en aanvaarden als redder en koning.
Wij bidden om bekering van het Joodse volk,
uw volk Israël – laat het schuilen aan uw hart, door uw Geest.

Trouwe Vader, u hebt uw volk niet verstoten!
Laat ons mogen meehelpen aan Israëls behoud
door dit gebed,
en door in hen verlangen te wekken naar de redding via Jezus.
U hebt u ontfermd over ons, meest heidenen van afkomst,
ontferm u toch des te meer over die Joden die nu nog
uw Messias verwerpen. Herder van Israël, voeg ons samen
door Christus' offer, zowel voor hen als voor ons gebracht.

Genadige God, op u vertrouwen wij
als wij bidden voor de relatie tussen de staat Israël

en het Palestijnse volk. Breek de onwil om
vrede te sluiten met elkaar,
heel de geslagen wonden,
neem de zonden uit Jakob weg en uit Ismaël alle haat
en open de harten voor het evangelie
van Jezus Messias, die verschenen is.

God van Abraham, Isaak en Israël,
wij prijzen u om uw trouw aan uw oude volk.
U hebt het doen opstaan uit het graf van de vernietiging
en het een thuis gegeven in het land van de bijbel.
Maar uw rijk van vrede is Israël niet.
Nergens wordt uw Messias zo gemist als juist daar.
Daarom bidden wij u:
Bescherm de Joden tegen de haat van de volken om hen heen.
Geef hun kracht en wijsheid om staande te kunnen blijven.
Doorbreek de spiraal van haat en vergelding.
Laat ook de Palestijnen huizen mogen bouwen en die bewonen,
wijngaarden planten en de vrucht daarvan eten.
Doe Joden, moslims en christenen samen knielen
rond het kruis van Jezus van Nazaret, koning van Jood en heiden.
Breek de muur die scheiding maakt af
en maak ook deze twee volken één
in uw lieve Zoon.

2.4 Samenleving

Heer, we bidden voor onze samenleving,
die gebroken wereld van u,
waarin wij als scherven en scherfjes
geen eenheid kunnen vinden
en elkaar beschadigen.
Onze wereld is opengebrosen
en heeft veel gezichten gekregen,
met soms sluiers en doeken daaroverheen.
Geef dat wij ieder mens allereerst
als een schepping van u zien.
Help ons anderen bij te staan en
en pijn te verdragen.
Geef ons daartoe uw liefde in ons hart.

Vader, in onze veelkleurige samenleving
bidden wij om helder te zien in uw woord
hoe u vanaf het begin
gezinnen, families en volken liet ontstaan,
in alle kleuren en talen.
U hebt oog voor de enkeling,
wil voor hem of haar een bron zijn,
een helpende hand, een liefdevolle blik.
Leer ons zo te leven met onze medemens.
Zegen alle inspanningen die gericht zijn op vrede.

Heiland, heelmeester, u zult het geknakte riet niet breken
en de walmende kaarspit niet uitblazen.
Daarom bidden wij voor werkers in de gezondheidszorg,
ziekenverzorgers, verpleegkundigen, artsen,
en alle helpers die op het gebied van
gezondheid en ziekte werkzaam zijn.
Bestuur hun gedachten en handen
ter wille van hen voor wie ze zorgen.
Geef hun wijsheid bij moeilijke beslissingen
en vaardigheid als de tijd dringt
in het grensgebied van leven en dood.

Heer, wil ons bemoedigen met uw woorden.
Geef kracht in onze ziel als we eenzaam zijn,
als wanhoop ons dreigend insluit,
als we geen werk hebben,
of zelf mensen moeten ontslaan,
als we aan huis gebonden zijn
of angst ervaren om ergens te zijn,
als we een beminde zien wegzinken.
Wil ons uitleiden uit de dorre plekken van verslaving
aan drank, geld, porno, eten, drugs.
Verzadig onze ziel
met uw nabijheid.

Gedenk, Heer, uw lijdende mensen,
verslaafde mensen, tienermoeders,
dak- en thuislozen, allen die gevangen zijn
in twijfel van binnenuit en dreiging van buitenaf,
jongeren die zichzelf niet de moeite waard vinden,
mensen met grote schulden.
Wil iets goeds in hun levens beginnen
door uw goede Geest, die moed en hoop geeft.
Zegen alle hulpverlening,
laat uw naam ieder tot hulp zijn
en doe ons uitzien naar de dag van Jezus Christus.

Vriendelijk licht,
waar liefde bestaat, is geen plaats voor haat.
Schenk uw zegenende liefde aan allen
die werken met mensen:
op de scholen, universiteiten, op de weg,
in de winkels, op de kantoren, in de bedrijven.
Laat ieder trouw zijn werk verrichten
in dienst van de samenleving en van u.
Sterk ieder tot zijn taak.

Heer, laat ons niet steunen op eigen inzicht
maar onze toevlucht bij u zoeken.
Wees voor baby's als een vader en moeder.
Wees voor kinderen een veilig huis.
Wees voor jongeren het vaderhuis met muziek en dans.
Wees voor ouderen een sterke stad.

Wees voor stervenden een ster
die hen wenkt naar hun eeuwig huis.

Sterk ons, Heer, zodat we niet traag zijn,
maar toegewijd blijven aan onze taak.
Sterk allen met grote verantwoordelijkheden,
luchtverkeersleiders, zeelieden,
brandweermensen, waterbeheerders,
vaders en moeders, predikers van het geheim
van uw woord. Woon in ons met uw wijsheid.

U die gezegd hebt: heb uw vijanden lief,
bidden we om liefde
nu we een schreeuwend tekort daaraan ervaren.
Hoe kunnen we liefhebben, Heer,
nu we zo gekrenkt worden
in onze vrijheid om u te dienen,
in onze wil om te leven als vrije burgers in dit land.
Wilt u ruimte geven voor de doorgang van uw woord,
voor de verkondiging van uw evangelie,
voor herstel van het dagelijkse leven.

2.5 Rechtvaardigheid, rechtspraak

Rechtvaardige God, in een wereld die vol onrecht is,
bidden we tot u.

We kennen u uit de psalmen als een God
die de dingen rechtzet.

We bidden u voor landen en volken
die lijden onder de slaande hand
van een kwaadaardig regiem,
waar terreur heerst en willekeur zich breed maakt,
waar je bang moet zijn voor de politie.
Zet het recht, Heer.

Kom op voor wie verdrukt worden,
voor de naamlozen die geen helper hebben.
Laat hoogmoedige leiders omvallen als bomen,
hun misdadige vertakkingen afsterven,
zodat hun slachtoffers het zien en u prijzen.

God van bevrijding, u zag ooit
hoe uw Zoon onschuldig veroordeeld werd.
U kent het lot van tallozen die onschuldig lijden
in gevangenissen, in werkkampen, in containers.
Heer, wij smeken u, breng verandering
in hun omstandigheden, schenk bevrijding.
Geef vaders terug aan hun gezinnen,
geef voorgangers terug aan hun gemeenten,
geef vrouwen vrijheid om zich te ontwikkelen
naar hun aard en bestemming.
Wij gaan in hoger beroep bij u, Heer,
wilt u recht maken wat krom is.

Rechter van de wereld, u komt om te oordelen
de levenden en de doden,
uw levende gemeente roept tot u
om het onrecht op aarde,
om de corruptie die heerst,
om rechtspraak die een onzuivere weegschaal hanteert,
om leugen en bedrog in ons hart.
Ontferm u, Heer.

Vader, zie het onrecht hier op aarde.
We bidden u om rechtvaardige rechters,
onkreukbare advocaten,
integere officieren van justitie.
Gedenk allen die werken bij politie en rechtbank.
Geef rechters kracht en onderscheidingsvermogen,
de moed om eerlijk recht te spreken.
Breng daders en slachtoffers tot besef van uw naam
en vergeef ons onze schulden.

2.6 Bestrijding van honger, armoede, onrecht

Bron van leven, u danken wij voor het brood van elke dag,
voor gezond water,
voor schone kleren en onderdak.
help ons toch deze geschenken eerlijk te verdelen
over heel uw aarde
zodat niemand honger hoeft te lijden,
geen kinderen sterven van dorst
geen dieren van droogte omkomen.
Bron van leven, laat uw antwoord opwellen
in het hart van uw gemeente
zodat wij samen uw wil doen.

Hemelse vader, u die uw Zoon liet neerdalen
als manna uit de hemel
om voor mensen het hemelse brood te zijn,
u bidden we voor allen die honger lijden,
die onder de armoedegrens leven,
die hun kinderen horen huilen om rijst en niets hebben,
help hen door onze handen, Heer,
door dit gebed,
om aan dit onrecht een einde te maken.
Uw naam is toch: Ik ben. Wees dan bij hen, Heer
en zegen alle menselijke inspanningen
om werk te vinden, om het voedsel beter te verdelen.
Geef regen waar droogte heerst.
Laat de oogst gelukken.
Heer, we delen vandaag in uw gaven van brood en wijn.
We danken u daarvoor. Maar we bekennen u ook
dat wij leven in een land van weelde,
als een grenzeloze generatie.
Leer ons delen ons water en brood met de allerarmsten,

en geef dat we matig zijn,
ter wille van hen.
Schenk ons de gave van zelfbeheersing.
Help ons hen te helpen die de financiële crisis niet hebben veroorzaakt
maar daardoor wel in financiële problemen zijn gekomen.
Rijke God van leven en overvloed,
als we denken aan de armen in de wereld bidden wij:
Geef ons middelen en mogelijkheden
om geld en goederen op de goede plek te krijgen,
waar het nodig is.
Maak wegen begaanbaar, maak overheden ter plaatse
van harte bereid voedseltransporten toe te staan.
(Zegen het werk van onze ontwikkelingswerker *-naam*)

2.7 Voedselvoorziening, landbouw en economie

Schepper van deze aarde, van zeeën en hemelen,
u prijzen we voor de opbrengsten
van land en water.
Zoveel kleuren en geuren, zoveel vormen
waarin de rijkdom van uw schepping zich aan ons toont.
U opent uw hand om mens en dier voedsel te geven,
Geef dat we het eerlijk verdelen,
ons niet te buiten gaan aan egoïstische zelfverrijking.
Als vogels achter de landbouwtrekker, belust op voedsel,
zo is uw gemeente bij elkaar
en hongert naar uw woord, Heer.
Versterk ons daardoor, en leer ons uw wil te doen,
juist als het om voedsel gaat.
In ons rijke Westen zijn er veel verleidingen
om steeds meer te kopen en te wensen.
Leer ons genoeg te hebben, stil te zijn
bij uw goedheid, die overvloedig is.
Schenk ons de gaven van zelfbeheersing en mededeelzaamheid.
Vader, u hebt uw prachtige schepping
in onze handen gelegd.
Maar het waren hebbelijke vingers
die zich eraan vergrepen.
We hebben vuile handen gemaakt
bij het leegroven van de aarde, bij het graaien
en bijeenharken van geld en goed.
Mensen werden tot slaven, zelfs kinderen werden uitgebuit.
Scheld ons kwijt de schuld van hebzucht,
onrecht en onverschilligheid.
Vergeef ons alle verspilling van water en energie.
Heer, dank u wel voor wat er groeit op het land,
voor wat er schuilt in de aarde aan rijkdom.
Help allen die een taak hebben bij zaaien en oogsten,
bij winnen en verwerking van bodemschatten.
Zegent u onze pogingen om goed werk te verrichten
met hoofd en handen,
met liefde en verstand.
Zegen het zaad dat is gezaaid.

U weet, Heer, dat we geld uitgeven aan wat noodzakelijk is
en aan onnodige dingen.
We bidden voor hooggeplaatste mensen die keuzes maken.
Wilt u de minister van Financiën sterken in zijn verantwoordelijke taak.
Sterk allen die in het bankwezen hun arbeid verrichten.
Geef hun eerlijkheid, kennis en visie.
Wek in ons het verlangen, niet naar onzekere rijkdom,
maar naar de rijkdom van uw goedheid.
Elk tekort van ons zult u immers aanvullen
uit de overvloed van uw majesteit,
door Jezus Christus.

2.8 Zorg voor het milieu

Heer, vergeef ons onze hebzucht,
die niets anders is dan afgoderij.
Hierdoor hebben we de zeeën leeggevestigd
en de aardbodem uitgeput.
Diersoorten zijn verdwenen, sommige vogels en vissen
uitgestorven,
en voor ons, mensen, is overgewicht een bedreiging geworden.
We bidden om inzicht en verantwoordelijkheid
om de energiebronnen te gebruiken
die in deze planeet zijn opgeslagen.
Leer ons matigheid en mededeelzaamheid.
Leer ons genieten van een handvol rust.
U die lof toegezwaaid werd met het groen van de bomen
bidden we om behoud van het levend landschap,
zodat de stromen vrolijk kunnen blijven zingen,
de heuvels uitgelaten springen,
de koeien kunnen dragen,
de geiten mogen werpen,
de wei bekleed mag zijn met vee.
Dan zullen we met de velden en de zee juichen:
Eer aan de Heer bij wie wij bescherming vinden.
Schepper God, help ons om goed te zorgen
voor wat u hebt geschapen,
de vogels die zo wonderlijk langs de hemel trekken,
de vissen die ondoordringend stroomopwaarts zwemmen,
ja, alle dieren in het wild, groot en klein.
Geef dat voedselgebieden bereikbaar mogen blijven
en dat de soorten blijven bestaan.
Help ons te zorgen voor natuur en landschap,
en zuinig te zijn met energie,
kostbaar water niet te vermorsen.
Dank u voor alles wat leeft, groeit en bloeit.
Heer, wij leven in een weggooimaatschappij,
terwijl anderen aan het nodige gebrek hebben.
Vraatzuchtige rupsen die nooit genoeg hebben,
lijken we soms.
Maar we willen graag op u lijken, Heer,
uw beeld vertonen.
Geef dat wij, als uw gemeente, een schat in de hemel verwerven,

laat de liefde van Christus rijkelijk in ons mogen wonen,
vervul ons met uw gave van het genoeg.

2.9 Rampen en de gevolgen

Liefhebbende God, we staan voor het raadsel
van de verschrikkelijke ramp die gebeurd is in ...
Zoveel levens werden in één keer beëindigd,
zo velen raakten gewond, verminkt, psychisch gebroken.
We klagen bij u, levende God en roepen om hulp.
Wilt u dicht bij de getroffensten zijn, de nabestaanden kracht geven.
Zegen alle hulpverleners.
Zegen de distributie van water, voedsel en tenten.
Heb medelijden, Heer.
Vader van het leven, breng uzelf toch ter sprake
nu er zo'n vernietigende ramp gebeurd is in.....
Wij zwijgen liever
bij zo'n groot onheil en zoveel verdriet.
Met verslagenheid herinneren we ons
het woord van uw Zoon Jezus
dat wij niet beter zijn dan hen die omgekomen zijn.
Is dit de spiegel van onze gezamenlijke zonden?
We danken u
voor de vele mensenlevens die gespaard zijn.
Heer Jezus, u hebt gezegd, dat wij ons niet door rampen
moeten laten verontrusten:
aardbevingen,
oorlogen, hongersnoden en ziekten.
Maar iedere keer staan we weer verstomd, als het gebeurt.
In verband met..... .. bidden we om hulp
voor de slachtoffers en hun families.
Wees aanwezig, Heer, ontferm u,
via de handen en voeten van helpers.
Doe ons in deze gebeurtenis uw voetstap opmerken
die uw komst dichterbij brengt.
Bij het ongeluk dat onze wereld getroffen heeft
willen we klagen bij u, barmhartige God.
Mensen staan machteloos bij dit natuurgeweld.
Veel mensen hebben hun leven verloren,
anderen hun geliefden en hun bezittingen.
Gedenk de kinderen, Heer,
die rondtasten tussen doden.
Ontferm u.
Open onze oren bij deze ramp
voor de waarschuwendes sirene
die wij horen. De bazuin van uw komst.

3 Voorbeden voor de kerk

3.1 Pastoraat en onderling toezicht, werk van ouderlingen

Hemelse herder, u bent gekomen om te zoeken wat verloren is,
en ons als schapen bijeen te brengen.
Geef dat wij ook naar elkaar omzien
om elkaars lasten te dragen
en in elkaars blijdschap te delen.
Wil diegenen onder ons die u hiertoe
een bijzondere taak hebt gegeven,
in het bijzonder steunen.
Geef onze ouderlingen geloof en vreugde,
om uw heilzame woorden te spreken.
Zet ons hart daarvoor open.

Barmhartige God, u kijkt om naar uw volk,
en wij, naar uw beeld geschapen,
hebben veel omkijken naar elkaar.
Wil ons dan helpen,
niet om tegenover elkaar,
maar om naast de ander te staan,
te luisteren, en te bidden voor elkaar.
Geef onze ouderlingen de moed
om hun werk in de wijk te doen.
Geef dat zij volhouden
en wil hun ook bij teleurstelling en tegenstand
heilige kracht geven.
Zegen het werk van de kringen in het omzien naar elkaar.

Heer, onze hulp,
in ons gebed noemen we onze ouderlingen.
U hebt gaven in hun handen gelegd,
een geest van kracht en liefde.
Wilt u dit vuur van geloof brandend houden
bij moeite en tegenslag.
Geef dat ze zich niet schamen
om van u te getuigen.
Geef dat niemand van ons achterblijft,
maar dat wij allemaal
van onze redder Jezus Christus getuigen,
uit hem leven,
en elkaar op die weg meenemen en aanvuren.

3.2 Diaconaat

Trouwe Heer, zowel in de gemeente als in de samenleving
dreigen mensen los te raken
van hun omgeving, van zichzelf, en van u.
We bidden voor de opvang en ontmoeting van daklozen,
voor de voedselbank in .....(eigen plaatsnaam),
voor maaltijdprojecten,
wij bidden voor leermiddelen voor kansarme kinderen ,

persoonlijke budgetbegeleiding,
voor inloophuizen en het slaaphuis hier ter plaatse.
Zegen het werk van alle vrijwilligers,
zegen de mensen van .....(bijv. Stichting Present, Red een kind, de ZOA),
zegen onze gemeente en onze diakenen
bij alle hulpverlening.

We danken u, machtige God,
voor uw gulheid,
u geeft ons leven en overvloed.
Doe ons mededeelzaam zijn
in woord en daad,
in tijd en aandacht,
voor iemand die dat extra nodig heeft,
als iemand geldzorgen heeft,
als iemand z'n baan dreigt kwijt te raken,
als iemand eenzaam is.
Geef dat onze diakenen genoeg hebben
om uit te delen naar behoefte.
Geef ook vrijmoedigheid om hulp te vragen en te aanvaarden.
Geef ons allen wijsheid, en de wil om te helpen en te dienen.
Zegen alle hulpverlening
in de wereld en in de gemeente.

3.3 Evangelisatie, zending onder Israël en andere volken

Denken wij aan onze stad, Heer, dan voelen wij pijn:
Zoveel mensen die u niet meer kennen,
zoveel kinderen die niet van u horen,
niet leren bidden, niet weten waar ze u zouden moeten zoeken.
Daarom, God van liefde,
stuur uw licht en uw waarheid naar deze stad,
naar mensen die ervan willen vertellen aan andere mensen,
laat ons mee mogen werken
aan de verbreiding van uw evangelie.
Geef dat wij uw bevrijdende naam bekendmaken aan elkaar.
Toon ons, God, uw heerlijkheid en wees ons nabij.

Lieve Vader, denk aan de mensen in deze wereld.
Zo velen leven los van u, omdat ze niet van u gehoord hebben
en zo niet vruchtbaar voor u kunnen zijn.
Ja, u hebt toch ook schapen, niet in deze stal.
Wil die dan bijeenbrengen, in de naam van Jezus.
Schep in ons een nieuwe geest
om uw evangelie door te geven aan onze burens,
aan mensen in onze straat, aan die ene collega.
Wil evangelisatiewerkers en zendingsmensen
kracht geven voor hun taak in de wereld.
Laten er Bijbels mogen zijn die uw licht verspreiden
in alle duistere plaatsen. Licht, in alle gesloten landen.

God van het geheimenis,
hoe onuitputtelijk zijn uw rijkdom en wijsheid,
hoe onbegrijpelijk zijn uw wegen.
En daarom zijn we verbonden met Joden en Arabieren,
en gedenken uw woorden: eerst de Jood en ook de Griek.
En daarom hebben we hoop voor de toekomst.
Wat bij mensen onmogelijk is, is mogelijk bij u.
We prijzen uw trouw aan dit woord.
Uw gemeente hoopt op de aanvaarding
van uw Messias.
Op dit punt kan ook gebeden worden voor zending onder Israël, zie punt 2.3

3.4 Afgedwaalden en leden die vervreemden van kerk en God

U bent gekomen, eeuwige God, om te zoeken wat verloren is.
U bent gekomen om ons te redden.
Er zijn er die daarvan niet meer willen weten,
die hun stoel hier leeglaten.
Wij bidden u voor hen die niet in de kerk willen komen,
een jongen die voor ons zat,
een dochter of zoon die niet meer meegaat,
een zuster van wie wij niet eens gemerkt hebben dat ze niet meer komt.
Heer, u kent ze nog.
Breng ze terug bij u en ons,
dan is er vreugde bij de engelen en bij ons.
Ontferm u, Vader, over uw afgedwaalde kinderen.

Heer, die ons niet loslaat,
er is verdriet in ons hart
om leden van ons kerkgezin
die niet meer komen,
die het geloof hebben opgegeven,
en de band met ons ook.
Heer, we bidden opnieuw:
leg uw woord in het hart
van uw verloren kinderen,
doe hen opstaan
U bent gekomen, eeuwige God, om te zoeken wat verloren is.
Open uw armen en voer hen
terug, dan is er muziek en dans in het vaderhuis
vanwege hun thuiskomst.
Maak hen weer levende leden
van uw gemeente.

Barmhartige God,
zonder u is er geen toekomst.
Strek uw handen toch uit
naar hen die u uit het oog verloren.
Wilt u zoeken in het huis van de schepping
naar uw verloren kinderen.
Verzamel uw losgeraakte
mensen, haal ze terug
naar u en uw gemeente.

U zoekt toch het verlorene?
Laat uw zoeken een troost zijn voor ons als ouders
van afgedwaalde kinderen.

3.5 Bijbelstudie

Eeuwige wijsheid, wij danken u voor de Schriften
waarin uw wijsheid is neergelegd,
waarin uw reddingsplan is opgeschreven,
waarin uw liefde van a tot z in letters is uitgegoten.
Geef dat wij in die bijbelboeken
dagelijks lezen, en laat ons
Vader, uw wijsheid bewonderen,
Zoon van God, uw liefde aanbidden,
Heilige Geest, uw waarheid inademen.
Geef dat wij steeds meer
u leren kennen uit uw woord
en u volgen en verkondigen.

Geest van God, die alles in beweging zet,
kom ook vandaag naar ons toe,
en overwin ons
met uw storm van stilte,
met uw adem van liefde,
zodat we niet langer vasthouden aan onze pijn,
maar in uw nabijheid vrede vinden,
bij het lezen van uw woord,
bij het horen naar de voorlezing,
bij het luisteren naar de verkondiging.

We roepen u aan, Heer, om licht
als we de bijbel openen
en een Schriftgedeelte bestuderen.
Geef dat uw woorden tot ons doordringen,
betekenis voor ons krijgen
en wij die leren toepassen in ons leven.
Bewaar ons voor onzinnige discussies
en strijdvragen.
Laten we met eerbied tot u mogen naderen
en in wijsheid en geloof mogen toenemen.

Gedenk uw gemeente, Heer God,
in het werk van verenigingen en commissies.
Laat er liefde voor uw woord mogen zijn
in ons huis en hier in de kerk.
Zet onze verhalen in het licht van uw grote verhaal.
Help ons
om niet door u en elkaar heen te praten.
Laat uw woord elke dag nieuw zijn
voor wie bidt, zoekt en aanklopt.
Wees onze gids en leraar
op de weg van het leven.

3.6 Catechese en jeugdwerk

Grote leermeester, wij bidden u
of u ons tegen aanvallen op ons geloof wilt wapenen
met het harnas van geloof en liefde
en het open vizier van de hoop op redding.
Geef dat de catechisaties onze jongeren toe mogen rusten
om te staan voor hun vertrouwen op u.
We bidden voor de jongen die zegt: geen zin,
voor het meisje dat denkt: niet nodig.
We bidden voor de vaders en moeders
die hun kinderen naar catechisatie sturen.
Laten alle jongeren geloofsonderricht mogen krijgen
dat hen met u vertrouwd maakt.

Heer Jezus, Zoon van God,
toen u op aarde was
hebt u jonge mensen tot leerling gemaakt.
Wil ook de jonge mensen in onze kerk
tot leerling en volgeling van u maken.
Help hen op de weg naar het geloof.
En zegen alle jeugdleiders die hen begeleiden.

Heer Jezus, Messias,
geef jongeren enthousiasme om christen te zijn,
blijdschap om uw vriend te zijn.
Zegen daarom alle catechisaties,
en andere geloofslessen.
Elke jongere in de kerk
mag weten dat u betrouwbaar bent,
een ontzagwekkende God bent
die je ziet en helpt.

Vader, we bidden voor de kinderen,
geef dat de allerkleinsten veilig zijn in de crèche,
geef aan peuters dat ze het fijn vinden
om een lied te zingen van u
een verhaal over u te horen.
Geef aan hen uw zegen, bij uw gemeente op schoot.

Zoon van God, u die kinderen hebt gezegend,
we bidden voor alle kinderen
en voor alle jongeren hier in de kerk.
Wil hen bewaren in het verkeer.
Wil hen helpen op school, en in hun studie.
Wil hen helpen op de weg van het geloof,
om te leren vertrouwen op u.

God van psalmen en liederen,
met onze adem zingen we voor u.
We bidden voor organisten en kerkmusici,
voor dichters van het kerklied, van nieuwe psalmen.
Laat de muziek nooit ontbreken in de kerk,

het hemelhoog zingen van jong en oud,
om u te eren.

3.7 Kerkelijke eenheid

God van herstel, hoe pijnlijk moet het voor u zijn
dat uw kinderen verstrooid zijn over allerlei kerken,
terwijl uw apostelen ons opriepen om samen één lichaam te zijn.
We bidden om kerkelijke eenheid met allen die
met ons op hetzelfde fundament staan
van apostelen en profeten.
Leid de besprekingen door uw heilige Geest,
overwin valse tegenstellingen
die geworteld zijn in eigen gewoonten.
Laat uw Geest ruimte maken
voor eenheid in trouw en verscheidenheid.

Enige God, we komen in nederigheid tot u.
We beseffen dat er andere kerken zijn
in onze woonplaats
waar ook christenen tot u komen.
Omdat we elkaar kwijt zijn, Heer,
belijden we onze schuld,
maar voor een nieuwgeboren eenheid zeggen we u dank!
Het lukt ons alleen met uw hulp om geschillen
uit het verleden en van vandaag te overbruggen.
We bidden om voortgaande herkenning en eenheid.
Zegen de besprekingen op plaatselijk en landelijk niveau,
weid uw schapen, en wees onze herder.

Vader in de hemel, omdat u één bent met uw Zoon
en de heilige Geest, bidden we vandaag
om kerkelijke eenheid.
Wij zien hoe groepen mensen
aparte erediensen beleggen,
hoe uw gemeente verscheurd wordt.
Breng inkeer, voer hen terug in de naam van uw Zoon Jezus.
Juist in deze tijd van verwarring
mogen we elkaar eraan herinneren
dat zijn lichaam één is en veel leden heeft.
Wij maken u toch volkomen gelukkig
door eensgezind te zijn.

God in de hemel, dank voor uw aanwezigheid,
uw geschenk van liefde in Jezus, onze Heer.
We bidden u: geef ons geloof
dat we hem ontvangen zoals de Bijbel hem aanreikt.
Geef ons bevrijding in hem,
in zware omstandigheden
om vol te kunnen houden,
om vrij te zijn in hem
in discussies en tegenstellingen,
in regels en structuren.

Geef ons het anker in hem,
zodat wij de koers van het evangelie niet kwijtraken.
Het is uw genade, Heer, als wij niet
in stukken en brokken uiteen zijn gevallen.
Ontferm u over uw gemeente,
hou ons bijeen in uw gezegende naam.

3.8 Kerkverband

Met een getroost hart, Heer, willen we u dienen
en omzien naar elkaar.
Met het oog daarop hebt u ons aan elkaar gegeven.
Wilt u ons helpen in een groter verband van classis en synode
goede kerkelijke afspraken te maken,
de juiste regelingen te treffen,
werkbaar besluiten te nemen.
We bidden voor de classisvergadering van a.s. ....
(de vergaderingen van de synode die beginnen)
Zend uw Geest in het midden van de vergadering,
versterk in het hart van de broeders
de wil om te dienen.

Betrouwbare God,
laten we betrouwbaar mogen zijn
in de taken die we verrichten.
Wilt u wijsheid geven aan de mannen en vrouwen
die uw kerken dienen op classicaal
en synodaal niveau, en in het voorbereidende werk
van deputaatschappen.
Wij bidden u voor predikanten en ouderlingen
die afgevaardigd zijn naar de synode van (plaatsnaam)
(naar de classisvergadering van)
Laat hun bijeenzijn leiden tot
voortgang van uw werk en opbloei van uw kerken.

Met de kerk van alle plaatsen
hebben we ons geloof beleden.
Vanuit die verbondenheid met zusterkerken
willen we voor elkaar bidden.
Geef dat de kerken waarmee we ons verbonden weten
en wij
mogen blijven staan
op het fundament van apostelen en profeten
in het ene geloof
in u als onze Schepper en Vader.

God, u ging voorop in wolk en vuur
toen Israël uit Egypte trok.
Omdat u niet een God van wanorde bent
hebt u ons mensen gegeven
die voorop kunnen gaan
in kerkelijke vergaderingen en bijeenkomsten.
Wil kracht en steun geven aan hen

en ons allen.
Laat de onderlinge band tussen de kerken
een band van vrede en eensgezindheid mogen zijn.

3.9 Theologische Universiteit

Trouwe Heer, we danken u voor onze Theologische Universiteit
en voor het wetenschappelijk werk dat daar verricht wordt.
We danken u voor het onderwijs dat daar gegeven mag worden.
We dragen hen aan u op, die vanuit gereformeerd perspectief onderzoek doen.
We bidde u, om uw zegen over dit werk
opdat het zijn vruchten afwerpt voor de kerken.
Geef dat we de universiteit als geschenk ontvangen
in het midden van de kerken
en laat haar dienend zijn in kerk en samenleving.
Geef ons en hun een luisterhouding naar de Bijbel en naar elkaar,
en de durf er iets mee te doen.

Allerhoogste leraar, we willen ook bidde
voor onze Theologische Universiteit In Kampen.
Laat het studentenaantal mogen groeien.
Zegen het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs
dat daar plaatsvindt.
Geef hun die daar werken keer op keer verrassing en vreugde
in hun onderzoek naar Paulus en Lukas,
Calvijn en Augustinus, kerk en belijdenis,
en hun betekenis voor de 21e eeuw.
Geef dat ze al hun werk doen in uw licht,
het enige licht dat wijsheid, dieper dan kennis brengt.

Vader, uw woord is een lamp op tafel
en een licht onderweg.
In onze complexe, donkere wereld
danken we u voor onze Theologische Universiteit.
Wil jonge mensen in het hart geven daar te gaan studeren.
Wij danken u, Heer, dat er nagedacht wordt
over de plek die uw gemeente moet innemen
in onze samenleving.
Wil dat denkwerk aan de Universiteit zegenen.
Bron van leven, stuur en help studenten en hoogleraren hierbij.

Drie-enige God, we bidde u voor de opleiding in de theologie
aan onze Universiteit in Kampen.
Wilt u de kracht van uw woord
voortdurend bewijzen in heel de opleiding,
zodat docenten en studenten gegrepen blijven door uw genade
en uw dierbare lichaam wordt gevoed en gesterkt door uw rijkdom.
Geef daarvoor ook een goede samenwerking tussen studenten,
hoogleraren en studiebegeleiders,
die in dienst staan van ons hoofd, Jezus Christus.
Geef hun gepaste trots op uw gemeente, uw liefste bezit.

Licht voor de wereld, we bidden voor predikanten,
voorgangers, en allen die uw roeping volgen
in de verkondiging van uw woord.

Maak hen trouw en waakzaam in de wereld,
liefdevol en aandachtig voor de oude teksten,
en ontvankelijk voor de mensen om hen heen.
Geef hun bereidheid om hun dienst te vervullen
in vertrouwen op de komst van uw koninkrijk.

3.10 Nederlands Bijbelgenootschap, Bijbelwerk wereldwijd

Heer, die ons uw woord gaf
in geschiedenissen, brieven, gedichten en verhalen,
we bidden voor het Nederlands Bijbelgenootschap.
We danken u voor het werk van vertaling
en verspreiding van de Bijbel in de wereld.
Wilt u geven dat dit werk voortgezet kan worden.
We bidden om het doorgeven van uw woord
aan komende generaties,
tot in de uithoeken van de wereld.

U die uw woord bij mensen brengt,
vragen we om uw zegen
over het werk van Bijbelvertaling en -verspreiding.
Sterk de vertalers bij het kiezen van woorden,
geef vrijwilligers en fondsenwervers wat zij nodig hebben.
Laat veel mensen een eigen bijbel mogen bezitten
in hun eigen taal.
Laat uw woord zoveel mogelijk mensen
mogen bereiken en aanspreken.

3.11 Vervolgde christenen

Zoon van God, u werd op aarde
vernederd en mishandeld.
U kent verlating en lijden aan den lijve.
Wij bidden u voor vervolgte christenen.
Sterk hen die moeten lijden voor uw naam,
in gevangenissen en strafkampen.
Steun hen die geen bijbel mogen hebben,
aan wie bidden verboden wordt.
Wij bidden voor christenen in Noord-Korea, China,
Jemen, Soedan, Iran, Somalië en andere risicolanden.
Wees bij hen, alle dagen.

U die omziet naar mensen, hoor ons.
Wij bidden om kracht en vreugde
voor vervolgte mensen die onder zware druk staan.
Geef dat ze mogen volhouden in hun vertrouwen op u.
Wil de huiskerken zegenen.
Zegen de ondergrondse bijbelscholen.
We bidden om rust en zekerheid
in situaties van onrust en geweld.

Bescherm uw kinderen in gesloten landen
waar het evangelie verboden is.

Machtige God, we danken u voor een doorbraak van het evangelie in ....
voor contacten die gelegd konden worden
tussen christenen onderling.
Wilt u wijsheid en bescherming geven aan alle werkers
die uw woord in de wereld verspreiden.

3.12 Internationale kerkelijke samenwerking, (zuster) kerken wereldwijd

Grote God, in het huis van uw schepping
komen vandaag overal uw kinderen samen.
Dat te beseffen geeft ons vreugde.
We bidden voor de kerk in de wereld.
Geef dat ze een betrouwbare getuige van u is,
gegidst door uw heilige Geest.
Laat uw naam de redding mogen zijn voor talloos veel mensen.
Geef ons een goede samenwerking met onze zusterkerken.
Verenigd met heel uw kerk in hemel en op aarde
loven we uw naam.

Hartverwarmende bron van ons leven,
we staan er niet alleen voor, ook als kerk niet.
Geef ons oog voor onze zusterkerken in de wereld,
dat we elkaar helpen
in de verdediging van het geloof,
in wederzijdse bemoediging en steun,
in het handhaven van de leer van uw woord,
om zo in woord en daad getuigen te zijn
van Jezus Christus in deze wereld.

3.13 Christelijk onderwijs

Dank u, Heer, voor de kinderen in de kerk.
Wil ze helpen op school en thuis.
Geef dat ze veilig zijn en geborgenheid ervaren.
Geef dat ze hun weg mogen vinden
via het onderwijs dat ze ontvangen.
Laat hen creatief zijn en weerbaar.
We bidden voor leerkrachten en bestuurders in het onderwijs.
Dank u wel voor scholen en universiteiten.

Heer van eeuwigheid en tijd, onze kinderen
brengen per jaar duizend uren op school door,
kostbare tijd waarin ze voorbereid worden op hun leven.
Wilt u geven dat het goede en leerzame uren zijn.
Zegen de kinderen. Geef dat ze goed hun best doen op school.

Sterk op de scholen alle leerkrachten
bij de geloofsopvoeding
en het bijbrengen van maatschappelijke vaardigheden.
Geef dat ze hun geloof kunnen vertalen naar de

dagelijkse lespraktijk.
Laat hen voorbeeldig zijn in hun liefde tot u.
Zegen de kinderen.

Schepper van het leven, elk kind is uniek,
We bidden voor de scholen.
Geef dat er aandacht is voor ieders eigenheid,
en dat talenten kunnen worden ontwikkeld.
Zegen de leerkrachten, dat zij hulp en richting kunnen geven.
Zegen de schoolbesturen en ouders, om hierin
betrokken te blijven.

4 Voorbeden in nood /persoonlijke voorbeden

4.1 Gods dagelijkse zorg, bescherming en kracht in de voorliggende week

God, u wilt wonen bij de mensen, wat een geschenk!
We bidden u om uw nabijheid, zorg en liefde.
Wilt u ons gaande houden in de komende week,
thuis en op ons werk.
Geef ons gelukkige dagen, voldoening en kracht.
Bewaar ons onder uw veilige vleugels.

Lieve God, we danken u voor zoveel dagen
die u mooi maakt met uw licht.
Geef ons allemaal het besef
dat wij door Jezus, uw Zoon, vrienden zijn genoemd.
Voor hem willen we spelen en zingen.
Met hem willen we anderen blij maken
en werken aan de taak die wacht.

4.2 Rouw, weduwen, weduwnaars, wezen

Heer, die onze dagen telt,
in de afgelopen week is onze zuster/broeder (naam) gestorven.
We bidden in gemis en leegte
voor de kring van familie en gemeente.
We bidden voor de familie die aan het graf moest staan (moet staan).
Wilt u kracht geven door het zekere weten
dat de geest van wie ontslapen is,
is teruggekeerd naar u,
in een bewust leven
in de vrede van uw koninkrijk.

Wij bidden voor weduwen en weduwnaars.
U kent ze, Heer, die alleen zijn met hun gemis.
Wees bij hen en geef dat ze zich gedragen weten
door uw liefde en die van ons.
Help hen door de dag heen.
Troost zo allen die hun geliefde verloren hebben en missen.

Vader, wees met uw genade
bij kinderen die geen vader hebben,
bij kinderen die hun moeder missen,
bij kinderen zonder ouders.
Geef hun mensen die vader en moeder willen zijn.
Wees zelf voor hen een God van tedere liefde.

Heer, wil de steen wegnemen van ons hart.
Doe ons geloven in de opstanding van uw zoon
en in de zekere opstanding van onze geliefden.

4.3 Huwelijk, huwelijksproblemen, scheidingen, singles, homo's

Heer, dank u wel voor het kostbare geschenk van de liefde
dat van grote waarde is.
Help jonge mensen integer en eerlijk te zijn
in het spel van aantrekken en afstoten.
Laat huwelijken sterk en fris zijn
op basis van liefde en trouw.
Laten ze uitstralen
dat huwelijkstrouw mogelijk èn mooi is.

We bidden voor wie alleen staan.
Geef hun vrede in uw leiding in hun leven.
Wij bidden u ook voor hen die liefde voelen
voor iemand van hetzelfde geslacht.
Steun en help hen in hun strijd met zichzelf
en hun worsteling met uw wil.
Geef dat ze die ontdekken en gehoorzamen.
Maak uw kerk tot een veilige plek,
een thuis waar ze zichzelf kunnen zijn.
Houd van ons allemaal
om wille van hem die gestorven is
voor homo's en hetero's .

Heer, uw wereldhuis
telt ook huizen van scheiding,
waar mensen elkaar niet meer vertrouwen en liefhebben.
Geef herstel als dat mogelijk is,
een nieuw aanvaarden van elkaar, een tastend begin.
Laat uw vergeving op tafel staan,
wit als de sneeuw op winterse daken.

Als de nacht van scheiding
in ons leven is gekomen,
en we alleen verder moeten: help ons Heer.
Het is zo moeilijk op deze manier alleen te leven,
de schade, de pijn, de praktische moeiten.
Wees onze toevlucht en helper.

4.4 Geboorte, zwangerschappen, kinderloosheid, gezin, opvoeding, misbruik, mishandeling

U, die uw majesteit bevestigt in de kreet van het kind
hebt in ons midden ..... geboren doen worden.
We danken u voor deze geboorte in het gezin van .....
U hebt de ouders blij gemaakt
met dit prachtige wonder van uw schepping,
een kind, in de moederschoot geboetseerd.
Denk aan de moeders die een baby verwachten.
Geef hun draagkracht
en laat op de goede tijd het nieuwe leven geboren mogen worden.

Wij bidden voor allen die graag vader en moeder zouden willen zijn
maar onder ogen moeten zien
dat dat misschien niet gaat gebeuren.
Hoop die maar niet vervuld wordt, krenkt het hart.
Wilt u in deze teleurstelling en pijn erbij zijn, Heer.
Zoals uw naam is : ik ben erbij. Geef sterkte, geduld en vrede.

Voor de gezinnen bidden we. Laten het sterke gezinnen mogen zijn
waar licht van uitstraalt, waar vaders en moeders hun gezag waarmaken,
hun zorgtaken vervullen. Geef wijsheid en geduld bij de opvoeding.
Geef de kinderen een veilig huis.

Waar mensen samen zijn, gaat het soms niet goed, Heer.
Wat is het erg, als dat juist in de gezinssfeer zo is,
als de lieve vader een vuile schurk is,
als moeder en kind vijanden zijn, die elkaar naar het leven staan.
Wijs een weg, Heer, als kinderen geen weg weten,
als ouders de weg kwijt zijn.
Help ons elkaar te helpen.

U, die een kind in het midden zet,
en ons zegt dat je beter in zee kunt zinken
met een betonblok om je hals
dan een kind kwaad te doen,
u vragen we: help de kinderen in deze wereld.
Ze moeten veel verdragen.
Geef ons aandacht en liefde voor kinderen
die u aan ons hebt toevertrouwd.

4.5 Financiële nood

Op de evenwichtsbalk van deze onzekere tijd
zien wij mensen vallen in een financiële kuil,
leegstand van kantoren, bureaus zonder opdrachten,
ontslagen, faillissementen.
We bidden voor broeders en zusters die hierdoor getroffen worden,
die lijden onder wanbeheer van anderen.
die werk en inkomen verliezen.
Wil hen en ons in deze tegenslag bewaren voor de vuist van woede.
Geef ons inventiviteit, moed en geduld om de klappen op te vangen
en te werken aan een nieuwe toekomst.

In een tijd van financiële crisis
waarin in één klap giganten vallen,
denken we aan een woord van Maria,
dat u rijken leeg hebt weggezonden,
maar armen met goederen vervult.
Wil deze woorden waarmaken, Heer,
aan slachtoffers van de crisis
die hun baan of huis kwijt zijn,
die niet genoeg hebben om van te leven.
Laat als een verhoring van onze gebeden
uw hulp tastbaar zijn.
Als Jabez bidden wij u:
Zegen mij: maak mijn grondgebied groter
en bescherm me tegen het kwaad,
zodat ik geen pijn hoef te lijden.

Heer, wil die mens helpen die in de diepte
van financiële nood is geraakt,
in de slangenkuil van schulden en eenzaamheid.
Geef inkeer,
geef mensen en instanties
die helpen een verslaving om te buigen,
schulden te saneren,
een gezond financieel beheer te bereiken.

Heer, denk aan diegene die
financiële schulden heeft gemaakt,
die zelfverwijt heeft,
en een duivelse cocktail drinkt
van schuld, ellende en eenzaamheid.
Wij kunnen ons gedrag vaak niet veranderen.
Maar uw heilige Geest kan dat wél!
Wij bidden om uw Geest van verandering
in vastgelopen levens.

4.6 Gemeenteleden in het buitenland, studenten

Wereldvader, we bidden, zoals op elke avondmaalszondag,
voor gemeenteleden in het buitenland,
voor.....in..... ,
voor.....in..... (alle namen en landen),
wil hen op hun verre reizen vergezellen.
Als we ons verheffen op de vleugels van de dageraad
en gaan wonen voorbij de verste zee,
laat uw hand ook daar ons leiden,
uw rechterhand ons vastgrijpen.
Heer Jezus, geef dat onze buitenlanders hun werk mogen doen in vertrouwen op u,
heilige Geest, wil hen leiden op hun weg.

Voor de studenten bidden wij u,
geef hun honger naar kennis,
groeï in geloof,

kracht om overeind te blijven,
plezier in het leven.
Vorm hen in hun studietijd
tot mensen van de wereld
en kinderen van u.

Geef werkende jongeren de kracht en het plezier
om er iets moois van te maken.
Heilig hun hart en verstand, zodat ze bij u kind aan huis zijn.

4.7 Gezondheid en ziekte, ziekenhuisopnames, terminale patiënten, chronisch zieken, gehandicapten

Blijf bij ons, Heer, als we zorgen hebben om gezondheid.
We dragen de zieken aan u op, ook die al zo lang ziek en moe zijn.
We bidden voor ..... die een ziekenhuisopname te wachten staat.
We bidden voor hen die niet kunnen slapen
vanwege spannende uitslagen.
In alle zorgen en pijn heffen we onze lege handen naar u op.

Heer, ontferm u over wie aan het einde van hun leven zijn gekomen, met name.. ...
Zij leven in de schaduw van de dood.
Dek hen toe met uw liefde, Vader,
als ze niet durven loslaten
of intens verlangen bij u te komen.
Laat uw heilige engelen hen naar Huis dragen.

Menslievende God, we bidden voor wie angst ervaren, psychisch lijden,
geen rust vinden, onder een handicap gebukt gaan.
Denk aan uw kinderen in instellingen en tehuizen. We noemen (namen noemen van personen of huizen).
Laat hen goede zorg mogen ontvangen. En dank u voor al die zorg.
Zegen de werkers aan tafel en bed.
En hen die in de nacht moeten werken.
Alles wat ons benauwt en bezwaart leggen we nu in uw handen (stiltemoment)

(gevolgd door het Onzevader, dat hardop meegebeden kan worden door de gemeente)

Bijlage 5.4. Instructie deputaten liturgie en kerkmuziek (Acta artikel 44,46,47)

in verband met liturgie:

- a. de kerken te voorzien van informatie en advies over zaken met betrekking tot liturgie en eredienst en waar mogelijk een zodanige bijdrage te leveren dat de bezinning hierover binnen de kerken wordt gestimuleerd, met name door middel van het Steunpunt Liturgie;
- b. als adres te fungeren voor wijzigingsvoorstellen uit de kerken op de formulieren die de synode voorlopig vaststelde en de definitieve vaststelling door de komende synode voor te bereiden;
- c. onderzoek te doen naar het gebruik van de liturgische formulieren binnen de kerken en hierbij de rol van het kerkverband ten aanzien van de eredienst (voorschrijvend, faciliterend, adviserend, toerustend enz.) te betrekken;
- d. een of meer alternatieven van een huwelijksformulier te ontwerpen en aan de komende synode aan te bieden;
- e. als uitgangspunt voor de approbatieformule te kiezen voor: “de instemming van u als gemeente is verkregen indien geen gegronde bezwaren worden ingediend (voor ...)”;
- f. nader onderzoek te doen naar wat de gevolgen zijn van de nieuwe kerkorde op liturgisch gebied en daarvoor voorstellen te doen aan de komende synode;
- g. aan de komende synode voorstellen te doen over de verhouding tussen het nieuwe deputaatschap en het Steunpunt Liturgie en de continuïteit van het steunpunt op langere termijn.

In verband met kerkmuziek

- a. te blijven deelnemen in de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied (ISK) en zo deel te kunnen nemen aan de samenstelling van het nieuwe Liedboek;
- b. het nieuwe Liedboek (2012) te beoordelen en de GS 2014 een voorstel te doen met
  1. een eerste *algemeen* besluit over de (al of niet) ingebruikname van het nieuwe Liedboek en daarbij rekening te houden met de bestaande criteria 1. ‘geschikt voor liturgische context’, 3. ‘vorm: taal, stijl, woord-toon verhouding’ en 4. ‘bruikbaar voor mensen van de huidige tijd en cultuur’; waarbij een onderscheid tussen ‘eerste en tweede lezing’ niet meer nodig is;
  2. en een tweede *specifiek* besluit over welke liederen volgens criterium 2 ‘in overeenstemming met de Schrift’ niet vrijgegeven worden; waarbij deputaten dit per lied op deze lijst zullen beargumenteren;
  3. aan de volgende synode verder te rapporteren over het verloop van het project van de ISK en de wijze waarop we als kerken op de hoogte blijven van de ontwikkelingen rond het nieuwe Liedboek
- c. verder te werken aan de samenstelling van een eigen bundel waarbij:
  1. de bundel van beperkte omvang zal zijn wanneer het nieuwe Liedboek wél in gebruik wordt genomen, en van grotere omvang wanneer daartoe níet wordt overgegaan;
  2. de bundel zo mogelijk op de GS van 2014 in eerste lezing en op de GS van 2017 definitief vastgesteld wordt;
  3. een goed onderbouwd voorstel gedaan wordt inzake de 41 Gezangen van het Gereformeerde Kerkboek (1984/85);
  4. er naast de bundel een lijst blijft van liederen die ook zijn vrijgegeven.
- d. met betrekking tot de Opwekkingsliederen
  1. het voorwerk voor advisering over te gebruiken nieuwe Opwekkingsliederen af te ronden en aan de kerken toe te sturen;
  2. voor de komende periode over een beperkt aantal uit de nieuwe Opwekkingsliederen van de jaren 2010-2013 te adviseren omtrent hun bruikbaarheid voor bijzondere diensten;
- e. het project Psalmen voor Nu (PvN) inhoudelijk te blijven volgen en in overleg met de redactie van het project PvN de kerken te dienen met een handreiking waarin
  1. uitgelegd wordt waarom deze psalmen niet geschikt zijn als bron voor selectie van liederen ten behoeve van onze bundel;

2. aangegeven wordt hoe de kerken zelfstandig gebruik kunnen maken van deze psalmen.
- f. als adres te fungeren voor eventuele bezwaren van kerken en kerkleden tegen de inhoud van bepaalde liederen van PvN en uit de Opwekkingsbundel;
  - g. te werken aan vernieuwing van de Regeling Kerkmuziek die door de GS Leusden 1999 als handreiking aan de kerken was aangeboden en daarbij goede aandacht te geven aan de voorstellen die de GK te Leiden heeft ingebracht.
  - h. de contacten die gelegd zijn met de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken te onderhouden;
  - i. in samenwerking met deputaten administratieve ondersteuning voorstellen te doen voor de samenstelling van het Gereformeerd Kerkboek.

Bijlage 5.5 Instructie deputaatschap ondersteuning ontwikkeling gemeenten (2011) (Acta artikel 52)

1. Algemeen

- a. het Centrum Dienstverlening verder inrichten en aansturen volgens de gebruikelijke regels van goed bestuur;
- b. deputaten OOG en het Centrum Dienstverlening richten zich bij hun werk op de groei van de gemeente 'naar hem die het hoofd is, Christus' (Efeziërs 4:15);
- c. de focus is daarbij gericht op:
  - de uitdagingen waarvoor onze kerken staan op het gebied van gemeentegroei, gemeentestichting en gemeentevitalisering;
  - het actief ontwikkelen en uitdragen van adviezen, methodieken en materialen ter ondersteuning van de gemeenten;
  - het inspelen op de vraag uit de gemeenten naar de diensten van het Centrum Dienstverlening;
  - het inschakelen en benutten van expertise aanwezig in de kerken en aan de kerken gelieerde instellingen en deputaatschappen.

2. Werkvelden

de samenhang tussen activiteiten verhogen door het inrichten van de volgende werkvelden:

- a. ambt en gemeente;
- b. diaconaat;
- c. gemeentegroei;
- d. jeugd en jongeren;
- e. pastoraat en toerusting.

3. Stimuleren en ondersteunen van plaatselijke kerken

- a. de plaatselijke kerken op de genoemde werkvelden ondersteunen, adviseren en stimuleren in hun visievorming en gemeenteontwikkeling, met als beoogde doelgroepen, zowel in groepsverband als individueel: ambtsdragers, jeugdwerkers, kerkelijk werkers, gemeenteleden en anderen die pastoraal, diaconaal of missionair een taak vervullen in de gemeente;
- b. informatie- en adviespunt zijn voor speciale groepen binnen de gemeente (mensen met een beperking, jeugd en jongeren, toerusting m.b.t. huwelijk en relatievorming, ouderen);
- c. ten behoeve van de plaatselijke kerken en de speciale doelgroepen binnen de gemeente diensten, activiteiten, materialen en producten ontwikkelen en vernieuwen, aansluitend bij de vraag uit de kerken en waar mogelijk in samenwerking met partners.

4. Communicatie

- a. jaarlijks een jaarverslag uitbrengen over de realisatie van de doelstellingen en de financiële resultaten; dit jaarverslag ter kennis brengen van de kerken;
- b. zo vaak als nodig met de kerken communiceren over ontwikkelingen op de werkvelden;
- c. onderzoek doen naar de mogelijkheid het blad Zout te verbreden tot een communicatiekanaal voor de gehele dienstverleningsketen voor de kerken, bij voorkeur in samenwerking met andere dienstverlenende deputaatschappen; uitgangspunt hierbij is budgettaire neutraliteit;
- d. actief werken aan de naamsbekendheid van het Centrum Dienstverlening.

5. Samenwerking

- a. waar mogelijk en functioneel voor de uitvoering van de taak samenwerking zoeken met andere organisaties, zowel binnen als buiten de GKv, in ieder geval binnen de CGK en de NGK;
- b. goede afstemming zoeken met de andere dienstverlenende deputaatschappen, de TU Kampen en derde partijen, met name op het terrein van praktijkonderzoek, ondersteuning en toerusting in de kerkelijke werkvelden, zodat door samenwerking meer expertise en energie ontwikkeld worden die ten goede komen aan de kerken;

- c. stimuleren van toegepast onderzoek en de verwerking van studie- en onderzoeksresultaten in de ondersteuning van en de communicatie met de kerken; hiervoor uit de beschikbare middelen een bedrag van maximaal € 10.000,-- op jaarbasis bestemmen;
- d. ontwikkelen van programma's en projecten om de plaats van kinderen, jongeren en jongvolwassenen in de gemeente te versterken;
- e. facilitaire medewerking verlenen aan deputaten E&M bij het innen van het vastgesteld quotum en overleggen met E&M over de wijze waarop beschikbaar materiaal binnen de kerken benut kan worden;
- f. ontwikkelen van programma's en projecten ter ondersteuning van de positie van mensen met een beperking binnen de gemeente, waar gewenst in samenwerking met andere organisaties zoals Dit Koningskind; hiervoor uit de beschikbare middelen een bedrag van maximaal € 10.000,-- op jaarbasis bestemmen;
- g. blijven participeren in de redactie van de website www.homoindekerk.nl, met het doel materiaal uit de GKv, CGK en NGK toegankelijk te maken en langs die weg een pastorale handreiking te bieden aan de kerken; daarbij nemen deputaten OOG als uitgangspunt dat Gods Woord de seksuele omgang heeft verbonden aan de relatie man-vrouw binnen het huwelijk; zij zien erop toe dat dit uitgangspunt actief wordt gehanteerd en in het redactiestatuut en op de website kenbaar wordt gemaakt

6. Missionaire projecten

- a. toepassen van de criteria voor toezicht op bestaande projecten: visie, identiteit, leiderschap/teamvorming, bereiken doelen, missionaire gerichtheid, financiën en plannen (Regeling aanvullende steun Gemeentestichting, hfdst. 4.5);
- b. toepassen van de criteria voor de aanvullende steunverlening: piramidale stelsel, maximering jaarlijkse bijdrage, duur van de steunverlening, besteding vrijvallende ruimte, kortdurende ondersteuning gemeenten (Regeling, hfdst. 5);
- c. toepassen van de criteria voor toekenning van aanvullende steun aan nieuwe projecten: meerjarenplanning (Regeling, hfdst. 4.2), draagvlak, doelstelling, leiderschap, verantwoordelijkheden, haalbaarheid, inzet op zelfstandigheid, randvoorwaarden, afwegingen (hfdst. 4.3), gevolgde procedure (hfdst. 4.4);
- d. afleggen van een jaarlijkse verantwoording door deputaten OOG aan deputaten F&B over de toekenning van projectbudgetten, op basis van de vastgestelde uitgangspunten voor de beoordeling van de financiële verslaggeving van de projecten;
- e. in nauwe samenwerking met deputaten GS11 en deputaten F&B binnen de gestelde kaders oplossingen zoeken voor concrete afstemmingsvraagstukken m.b.t. ondersteuning van gemeentestichtingsprojecten die deel worden van het reguliere kerkverband en daarmee binnen de verantwoordelijkheid van deputaten GS11 komen te vallen;
- f. *handhaven van de gereformeerde identiteit als belangrijk criterium bij de ondersteuning van bestaande en nieuwe gemeentestichtingsprojecten.*

Bijlage 5.6 Nadere regels voor de wijze van uitvoering van taken (intern document GDD, 2011) (Acta artikel 58)

1. Deputaten maken voor de uitvoering van hun taken gebruik van een beroepskracht (diaconaal consulent). Daarbij gelden de volgende bepalingen:
  - a. de consulent wordt namens de gezamenlijke rechtspersoonlijkheid bezittende kerken aangesteld door het GDD, dat daartoe door de generale synode wordt gemachtigd. Het GDD oefent zowel formeel als materieel namens de generale synode de taken en bevoegdheden van de werkgever uit. De consulent geeft personele invulling aan een Diaconaal Steunpunt;
  - b. zijn aanstelling geschiedt op basis van een nauwkeurige omschrijving door het GDD van de taken en werkzaamheden van de consulent. De verspreiding in de tijd van de te verrichten activiteiten en de prioriteiten worden vastgelegd in een jaarlijks op te stellen programma. Aan de hand daarvan worden de taakstelling en de wijze van functioneren van de consulent en het Diaconaal Steunpunt regelmatig geëvalueerd;
  - c. voor de financiering van de beroepskracht (salaris e.d., bureau- en reiskosten en kosten voorlichtingsmateriaal en hulpmiddelen) wordt het GDD een budget toegekend, dat separaat wordt vermeld. Voor de besteding en verantwoording daarvan gelden de regels neergelegd in het desbetreffende generaal-synodale kader.
2. Het GDD onderhoudt contacten met andere generale deputaatschappen waar dit wenselijk is om op het uitvoeringsvlak de taken van de onderscheiden deputaten goed met elkaar te laten sporen en overlap te voorkomen.
3. Het GDD draagt, voorzover het van hem afhangt, ertoe bij dat in het overleg met betrokken andere deputaatschappen en instanties wordt voorzien in een passend kader voor afstemming van de toerustingsactiviteiten die van de verschillende zijden worden aangeboden aan kerkelijke ambtsdragers.
4. Het GDD en de consulent onderhouden contacten met de Theologische Universiteit en eventueel andere instellingen ten behoeve van de visievorming op en ontwikkeling van het diaconaat.
5. Het GDD en de consulent onderhouden contacten met de taakverwante organen van de Christelijke Gereformeerde Kerken om door het delen van inzichten en ervaringen respectievelijk het verlenen van onderlinge bijstand elkaar te verrijken en het risico van discontinuïteit in de dienstverlening aan de diakenen te verminderen.
6. In de taakomschrijving van de diaconale consulent wordt opgenomen dat de consulent contacten legt en onderhoudt met deskundigen die door hem kunnen worden geraadpleegd indien voor het beantwoorden van vragen van diakenen een bijzondere expertise is vereist.
7. Bij de uitvoering van de in besluit 2 onder c. en d. genoemde taken hanteren deputaten de volgende criteria:
  - a. de hulpverlening door de instelling moet op gereformeerde grondslag geschieden en moet dienstbaar zijn aan de beoefening van de christelijke barmhartigheid;
  - b. het doel en de wijze van de hulpverlening dienen overeen te komen met wat Gods woord ons over de dienst der barmhartigheid leert;
  - c. het beleid van de instellingen dient controleerbaar op de hulpverlening gericht, economisch verantwoord en op een optimale samenwerking met andere instellingen gericht te zijn;
  - d. de financiële ondersteuning vanuit de diaconie moet gericht zijn op een leniging van nood en zo mogelijk strekken tot opbouw van de gemeente.
  - e. het verzoek van instellingen om een quotum kan plaatsvinden op een drietal gronden:
    - i. ter financiering van een bepaald project, door middel van het indienen van concrete projectvoorstellen met een vastgestelde einddatum;
    - ii. bij de opstart van een nieuwe zorginstelling, voor een bepaalde periode;
    - iii. ter financiering van activiteiten die niet kostendekkend zijn, wanneer deze direct en aantoonbaar het gevolg zijn van identiteitsgebonden keuzes zoals:
      - noodzakelijk te maken meerkosten (dit in vergelijking met seculiere instellingen, zoals extra reiskosten, huisvestingskosten, extra kosten samenhangend met beperkte

schaalgrootte enz.) ofwel:

- het missen van inkomsten/opbrengsten (eventueel in vergelijking met seculiere instellingen, zoals bijvoorbeeld ontbrekende overheidssubsidies)

In de notitie 'Steun in de nabije Toekomst + Bijlage A' is dit verder uitgewerkt en daaraan zijn kwaliteitseisen, beslisregels en een stappenplan voor nieuwe aanvragers toegevoegd.

De beoordeling of aan deze criteria wordt voldaan, vereist overlegging door de betrokken instelling van jaarstukken, begroting, beleidsplan, meerjarenbegroting, zonodig een eigen beoordeling van de realisatie van het beleid alsmede een verslag van wat de instelling heeft gedaan met eventuele voorafgaande vragen of adviezen van de kant van het GGD.

Een aan de kerken gerichte aanbeveling tot het verlenen van financiële steun wordt door het GDD bondig gemotiveerd in een duidelijke relatie tot de hiervoor genoemde criteria.

Bijlage 5.7 Het ambt van diaken (Acta artikel 58)

Schets van een profiel anno 2010

Inleiding

Binnen het GDD werd behoefte gevoeld aan een schets met een samenhangende visie op het ambt van diaken in de huidige context van kerk en maatschappij. Deze behoefte heeft een aantal wortels:

- Het empirisch onderzoek naar de positie en het functioneren van de diaken in de GKv anno 2007 'Leidinggeven aan liefdewerk', legt onzekerheid bloot over het zelfverstaan van de diaken, zeker in relatie tot ouderlingen en de kerkenraad. Ook blijkt de verschuiving van doeners naar beleidsmakers wel gewenst, maar tegelijk moeizaam in praktijk gebracht.
- In de visie op gemeente-zijn is een tendens merkbaar richting een actiever 'ambt van alle gelovigen'. Dat levert verlegenheid op over de plek van ambtsdragers in die gemeente. Daarbij komt het toenemende verlangen in de gemeente om diaconaal actief te zijn in de lokale omgeving, mee opgeroepen door de terugtrekkende overheid en het groeiend besef dat de kerk een rol in de samenleving heeft.
- De kerken hebben d.m.v. de Generale Synode aan het GDD gevraagd om bezinning op het diaconaat in relatie tot pastoraat en missionaire visie. Dit vraagt om een duidelijk startprofiel van diaken en diaconaat.
- In de kerken wordt gesproken over de plaats van vrouwen in de kerk. Dat gesprek concentreert zich gedeeltelijk op de vraag of vrouwen ook als diaken zouden kunnen worden bevestigd. Het GDD kan vanuit een samenhangende schets van het diakenambt een bijdrage aan dit gesprek geven.

Het GDD heeft ervoor gekozen om niet een uitvoerige praktisch-theologische notitie te schrijven, maar in een aantal basislijnen een profiel te schetsen van de diaken als ambtsdrager. Over deze basislijnen is uitvoerig gesproken binnen het deputaatschap.

Basislijnen

1. Gegeven de aanwezigheid van diakenen in de bijbel, horen diakenen bij de basis-structuur van een gemeente (Fil. 1; 1 Tim. 3). De invulling van die functie is Bijbels gezien open, binnen het semantische veld dat door het woord 'diakonos' wordt opgeroepen: dienaar.
2. Het begrip 'dienaar' heeft in de Bijbel een tweetal betekenisrichtingen:
  - a. dienaar naast de apostelen bij de organisatie van het werk (Hand.6).
  - b. dienaar in de gemeente voor ondersteuning van hulpbehoevenden (Rom.12).In de invulling van het diakenschap mogen beide aspecten ruimte krijgen.
3. Gegeven de historische ontwikkeling van 'het ambt van diaken', verdient het aanbeveling om het diakenschap een ambt te blijven noemen. Voor een 'kerkelijk ambt' is constitutief:
  - a. een erkenning van persoonlijke gaven en geloof,
  - b. een duidelijke roeping en bevestiging,
  - c. een gestructureerde functie en
  - d. een aan de lokale gemeente verbonden bediening.
4. In de geschiedenis is de invulling van het diakenschap sterk aan verandering onderhevig, afhankelijk van de wereld waarin de gemeente leefde. In sommige tijden was het verlenen van financiële steun een dominant aandachtsveld. In andere tijden lag het accent op de gezondheidszorg (bv diaconessenhuizen). In elke context (lokaal, maatschappelijk en historisch) ligt een opdracht om een eigentijdse invulling voor het diaconaat te zoeken, afhankelijk van de actuele nood in kerk en samenleving. In de huidige cultuur ontmoeten diakenen veel nood in eenzaamheid, verborgen armoede, consumentisme, asielzoekersopvang en relatieproblematiek.
5. Er is geen Bijbelse of historische noodzaak om diakenen op te nemen in de leiding van de gemeente. Die ligt bij de gezagsvolle kring van oudsten. In de praktijk is de diffuse plek van diakenen in de gemeenteleiding een bron van onzekerheid en onduidelijkheid. In de kerkorde behoren daarom de 'regeertaken' van de diaken verwijderd te worden.

6. De gemeente heeft zelf een diaconale essentie: de dienstbaarheid, zowel intern als extern. Het is zeer terecht dat er meer aandacht is gekomen voor de diaconale roeping van alle gemeenteleden en de diaconale taak van de gemeente. Deze dienst is te beschouwen als een dienst van Christus (Joh. 13) en een dienst aan Christus (Mat. 25), zowel binnen als buiten de gemeente.
7. De ontwikkelingen in samenleving en overheid doen een groter beroep op een publieke rol van kerken en christenen in de maatschappij. Vanuit diaconaal perspectief is dit een belangrijke kans om als gemeente en gemeenteleden present en actief te zijn in de maatschappij. Wel dient daarbij de eigen identiteit van diaconaat te worden bewaard als *christelijke* hulp en dienst aan mensen in nood.
8. In het licht van de huidige gemeentestructuur, lijkt het een goede keuze om de diaconie als verantwoordelijk college voor het diaconaat in en door de gemeente aan te wijzen. De diakenen zijn hierin niet primair de uitvoerders, maar meer de initiators, beleidsmakers, toerusters en makelaars in dienstbaarheid.
9. De diaconie blijft actief uitvoerder van het diaconaat waarin duidelijk kerkelijke aspecten aan de orde zijn (zoals b.v. representatie, financiële verplichtingen) of waarin de algemene onderlinge zorg overvraagd kan worden (zoals b.v. in complexe situaties, of als vangnet voor geïsoleerde gemeenteleden).
10. Zowel de Bijbel als de kerkgeschiedenis kent de diacones als erkende functie in de kerk (Rom. 16, vgl. Luc. 8; Hand. 9; 1 Tim. 3; 1 Tim. 5; Tit. 2). Vanwege de veelheid aan gaven die de Heer in vrouwen aan de gemeente geeft, verdient het sterke aanbeveling om deze gaven structureel in te zetten in het diaconaat.
11. Voor diaconale taken en projecten binnen of buiten de gemeente, kan de diaconie gebruik maken van daartoe aangestelde personen ('diaconale werk(st)ers'). Aandachtspunten zijn dat de gemeente actor van het diaconaat blijft, en dat de diaconie de eindverantwoordelijkheid voor deze personen draagt.
12. Diaconaat en pastoraat hebben veel verbindingen. Voor de zorg aan gemeenteleden in hun dagelijks leven en voor de onderlinge band en zorg binnen de gemeente ligt de verantwoordelijkheid bij de diakenen. Ouderlingen concentreren zich op de geestelijke leiding aan de gemeente en de geloofsontwikkeling van de gemeenteleden. Voor een goede zorg aan individuele gemeenteleden is regelmatig *wederzijds* overleg tussen ouderlingen en diakenen onmisbaar.
13. Het is ondenkbaar dat diaconie en kerkenraad elkaar niet actief betrekken bij de ontwikkeling van de gemeente. Daarbij zal de diaconie met name meespreken over de opbouw van de gemeente, het financieel beheer van de kerk en de missionaire activiteiten en zal de kerkenraad meespreken over het beleid van de diaconie, zowel binnen de gemeente als daarbuiten.
14. Diaconaal handelen buiten de gemeente heeft altijd een missionaire dimensie. Er zal niet worden verduidelijkt dat Jezus Christus de bron en de motivatie van het dienstbetoon vormt. Diaconale zorg zal echter niet worden ontzegd aan hen die zich (nog) niet tot Jezus Christus willen wenden, omdat Hij van ons vraagt voor *iedereen* het goede te doen (Gal. 6 : 10). Onderscheid en verbinding van missionaire en diaconale intenties moeten aandacht hebben in concrete acties. Woorden en daden van een christen en van een gemeente vertellen hetzelfde verhaal van de liefde van God in Jezus Christus.

Bijlage 5.8. Instructie deputaatschap pastorale zorg aan doven en slechthorenden (Acta artikel 60)

- a. zij regelen en begeleiden de speciale toerusting van de predikant;
- b. zij staan de predikant met raad en daad terzijde; zij begeleiden hem; zij zien toe dat hij de hem gegeven instructie uitvoert, op dezelfde manier waarop ouderlingen toezien op de ambtsdienst van hun medeambtsdragers, volgens artikel 21 KO;
- c. zij behandelen eventuele klachten uit het midden van de kerken over het functioneren van de predikant. Zij mogen die klachten alleen in behandeling nemen als de klagende instantie eerst zelf geprobeerd heeft met de predikant tot een oplossing te komen. In zaken die leer of leven van de predikant raken, houden zij zich aan wat daarover in de instructie voor de kerk te Zwolle-Zuid is vastgesteld (Acta GS Ommen 1993, art. 42);
- d. zij proberen samen met de predikant de pastorale verzorging van de dove en slechthorende gemeenteleden te stimuleren en te coördineren. Zij voorzien de predikant van de communicatieapparatuur die hij voor zijn werk nodig heeft;
- e. zij informeren de kerken regelmatig over het dovenpastoraat en onderhouden goed contact met de in het land bestaande dovencommissies en de dovenconsulent van Dit Koningskind;
- f. zij onderzoeken de mogelijkheden tot nauwere samenwerking in het dovenpastoraat met CGK, NGK en anderen;
- g. zij vergaderen als regel vier keer per jaar. Zij wijzen uit hun midden een voorzitter en secretaris aan. Ook dragen ze een penningmeester voor om door de synode benoemd te worden. De voorzitter fungeert als samenroeper. Deputaten nodigen in de regel de predikant voor doven en slechthorenden uit. Hij mag als adviserend lid aan de vergaderingen deelnemen. Ook een afgevaardigde van de kerkenraad van Zwolle-Zuid kan uitgenodigd worden als adviserend lid, wanneer de deputaten of de dovenpredikant of de raad van Zwolle-Zuid hierom vragen;
- h. zij onderzoeken of er middelen voorhanden zijn om Bijbel en belijdenis zo dicht mogelijk bij de dove en slechthorende broeders en zusters te brengen;
- i. zij stimuleren de dovenpredikant contacten te onderhouden met dove en slechthorende christenen en hun dovenpredikanten buiten de Gereformeerde Kerken in Nederland, waar dit mogelijk is;
- j. als er een vacature voor dovenpredikant ontstaat, dan handelen zij naar de instructie van de GS Ommen 1993 (Acta art. 42, Besluit 6);
- k. zij rapporteren aan de volgende generale synode;
- l. zij onderzoeken of de eis gehandhaafd moet blijven dat de dovenpredikant zich in Zwolle-Zuid vestigt.

Bijlage 5.9./A   Regeling van de taken en bevoegdheden van de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen bij de aanstelling en begeleiding van een krijgsmachtpredikant in 'kort of lang verband' (2011) (Acta artikel 62)

Artikel 1

De deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen, benoemd door de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (hierna: de deputaten) dragen aan de bevoegde militaire instanties een door hen geschikt geachte predikant (hierna: de predikant) ter benoeming tot krijgsmacht- predikant voor. Zij doen dit niet dan nadat deze heeft toegezegd een eventuele benoeming te zullen aannemen en nadat zijn kerkenraad (hierna: de kerkenraad) zich bereid heeft verklaard hem voor de dienst als krijgsmachtpredikant een bijzondere opdracht te geven.

Artikel 2

Nadat de predikant is voorgedragen voor benoeming tot geestelijk verzorger bij de krijgsmacht, zen- den de deputaten zo spoedig mogelijk het concept van de 'Regeling naar artikel 12 KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in kort of lang verband' (hierna: de 'Regeling') toe aan de kerkenraad, waarna deze de nader ingevulde 'Regeling' voor zijn predikant ter goedkeuring aan de classis voorlegt.

Artikel 3

De deputaten regelen en begeleiden voor zover nodig de speciale toerusting van de predikant. Zij staan hem verder met raad en daad terzijde. Daartoe bezoeken zij hem minstens één keer per jaar op zijn standplaats en spreken zij twee keer per jaar met hem over zijn arbeid, mede aan de hand van zijn jaarlijkse rapport aan de kerkenraad. Tevens nodigen zij hem uit voor elke vergadering die zij houden en informeren zij hem regelmatig over hun arbeid.

Artikel 4

In de 'Regeling' wordt vastgelegd, welke speciale verplichtingen de predikant heeft ten behoeve van het werk dat de Gereformeerde Kerken gezamenlijk doen voor de geestelijke verzorging van militairen door middel van haar deputaten.

Artikel 5

Wanneer de deputaten van mening zijn dat in enig opzicht kritiek op of correctie van de arbeid van de predikant noodzakelijk is, nemen zij daarover met de predikant contact op. Bereiken de deputaten en de predikant in enige zaak geen overeenstemming, dan maken de deputaten schriftelijk aan de kerken- raad hun oordeel in dezen bekend. Van dit oordeel zenden zij een afschrift aan de predikant.

Artikel 6

Wanneer de deputaten van oordeel zijn, dat er maatregelen van tucht tegen de predikant nodig zijn, dan doen zij dit schriftelijk met redenen omkleed aan de kerkenraad weten. Van dit oordeel zenden zij een afschrift aan de predikant.

Artikel 7

Wanneer de predikant niet langer voldoet aan de vereisten die gelden voor een gereformeerde krijgsmachtpredikant, delen de deputaten dit, na overleg met de predikant, zo spoedig mogelijk aan de bevoegde militaire instanties mede. Van deze mededeling zenden zij een afschrift aan de predikant. Zij nemen contact op met de militaire instanties voor een passende beëindiging van zijn werk als krijgsmachtpredikant, voor zover dit tot hun taak en bevoegdheid behoort. Zij doen dit ook in een situatie waarin door initiatief van de zijde van de militaire instanties tussentijds aan het krijgsmachtpredikantschap een einde komt.

Artikel 8

De deputaten treden indien nodig of gewenst op als belangenbehartiger in algemene zin voor de predikant.

Artikel 9

Tot de taken en bevoegdheden van de deputaten ten aanzien van een krijgsmachtpredikant in lang verband behoort voorts alles wat in de 'Regeling' als zodanig wordt genoemd en daaruit naar redelijkheid en billijkheid voortvloeit.

Bijlage 5.9/B   Regeling naar artikel 12 KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in kort verband (2011) (Acta artikel 62)

Artikel 1

De raad van de Gereformeerde Kerk te . . . (hierna: de kerkenraad) stelt zijn predikant ds. N.N. (hierna: de predikant), gezien zijn benoeming tot krijgsmachtpredikant met ingang van . . . vrij van alle arbeid als gewoon dienaar van het Woord en geeft hem naar artikel 12 KO de opdracht om een functie als krijgsmachtpredikant in kort verband te gaan vervullen.

Artikel 2

Het doel van de kerkelijke opdracht aan de predikant is, dat hij binnen het kader van de taken en instructies die de overheid hem geeft en van de mogelijkheden die zij hem biedt, met het Woord van God werkt onder hen die in militaire dienst zijn.

Artikel 3

De vrijstelling en de opdracht gelden voor een bepaalde tijd. Deze periode komt overeen met de periode waarvoor de predikant tot krijgsmachtpredikant is benoemd. Deze vrijstelling en opdracht kunnen voor een bepaalde tijd worden verlengd, onder goedkeuring van de door de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de geestelijke verzorging van militairen benoemde deputaten (hierna: de deputaten).

Artikel 4

Behalve de hem door de hoofdlegerpredikant opgedragen taken vervult de predikant ten behoeve van het werk dat de Gereformeerde Kerken gezamenlijk doen voor de geestelijke verzorging van militairen de taken die aan dat doel dienstbaar zijn, zoals:

- a. het mede verzorgen van de toerusting van toekomstige krijgsmachtpredikanten uit de Gereformeerde Kerken;
- b. het deelnemen aan de begeleiding van conferenties en thuisfrontavonden voor gereformeerde militairen;
- c. het deelnemen aan de ondersteuning van gereformeerde (reserve-) krijgsmachtpredikanten;
- d. het twee keer per jaar informeren van de deputaten inzake zijn arbeid en het met hen bespreken van zijn werk aan de hand van zijn jaarrapport aan de kerkenraad;
- e. het adviseren van de vergadering van deputaten, zo vaak deze zijn advies noodzakelijk achten en het tenminste eenmaal per jaar bijwonen van de vergaderingen van deputaten.

Artikel 5

De predikant houdt zich in zijn arbeid aan de bepalingen van de kerkorde van de Gereformeerde Kerken en aan de besluiten van de generale synoden die voor zijn functioneren van belang zijn, met inachtneming van de van overheidswege geldende voorschriften. Ook weet hij zich voor zijn werkzaamheden geroepen zich te gedragen overeenkomstig de beroepscode die door de predikantenvereniging is aangenomen.

Artikel 6

De predikant onderhoudt de band met de kerk waaraan hij is verbonden, op de volgende wijze.

- a. hij brengt één keer per jaar schriftelijk rapport uit aan de kerkenraad over zijn werkzaamheden;
- b. hij gaat ten minste vier keer per jaar, tenzij zijn dienst als krijgsmachtpredikant dit verhindert, voor in een kerkdienst, daartoe door zijn kerkenraad uitgenodigd;
- c. hij is zo mogelijk aanwezig in de vergadering van de kerkenraad waarin deze zijn rapportage behandelt en verder zo vaak de kerkenraad zijn aanwezigheid noodzakelijk acht voor zijn functioneren als aan de gemeente verbonden krijgsmachtpredikant;
- d. hij informeert de gemeente één keer per jaar op aanwijzen van de kerkenraad mondeling of schriftelijk over zijn werk.

Artikel 7

De predikant verricht geen bezoldigde kerkelijke of andere arbeid naast zijn taak als krijgsmacht-predikant zonder toestemming van de kerkenraad.

Artikel 8

De kerkenraad stelt zich garant voor het levensonderhoud van de predikant en zijn gezin naar de artikelen 11 en 13 KO. Hij zegt aan de predikant als traktement minimaal het bedrag toe, dat als traktement geldt voor de predikant die in gewone dienst aan de kerk te . . . is verbonden c.q. wordt beroepen. Op dat bedrag wordt het salaris dat de predikant als krijgsmachtpredikant ontvangt in mindering gebracht. De nadere invulling en de eventuele emolumenten worden geregeld in een bijlage bij deze 'Regeling', die geacht wordt daarvan onderdeel uit te maken.

Artikel 9

Het is de predikant toegestaan zich met zijn gezin elders te vestigen. Hij wordt lid van de Gereformeerde Kerk ter plaatse. Bij zijn binnenkomst daar verstrekt hij een kopie van deze 'Regeling' aan de kerkenraad van die kerk.

Artikel 10

De predikant staat voor zijn arbeid als krijgsmachtpredikant onder toezicht van de bevoegde militaire instanties en is onderworpen aan de door deze te geven regelingen en instructies. De kerkenraad oefent volgens de geldende kerkelijke regels en met inachtneming van de bepalingen van deze 'Regeling' het kerkelijk toezicht en zo nodig de kerkelijke tucht over de predikant uit.

Artikel 11

Wanneer de kerkenraad besluit om over de predikant naar de geldende regels kerkelijke tucht te oefenen, doet hij hiervan onverwijld schriftelijk mededeling aan de predikant en aan deputaten. Indien de predikant elders woont, wordt aan de kerkenraad van de kerk van welke de predikant lid is mededeling gedaan. Deputaten delen de schorsing of afzetting zo spoedig mogelijk schriftelijk mee aan de hoofdkrijgsmachtpredikant.

Artikel 12

Een schorsing van de predikant heeft tot gevolg, dat deputaten met de hoofdkrijgsmachtpredikant overleg voeren over de consequenties van de schorsing voor de werkzaamheden van betrokkene als krijgsmachtpredikant. Afhankelijk van de redenen tot schorsing kan dit inhouden dat kerkelijke dan wel sociale aspecten van het werk als krijgsmachtpredikant gedurende de termijn van de schorsing worden stopgezet, dan wel dat betrokkene gedurende de termijn van schorsing geheel van zijn taken wordt ontheven.

Artikel 13

Wanneer de predikant ophoudt lid van de gereformeerde kerken te zijn, laat hij dit onverwijld aan de kerkenraad en aan deputaten weten. Deputaten melden dit onverwijld schriftelijk aan de hoofdkrijgsmachtpredikant. Op grond hiervan komt aan zijn zending vanuit de GKv als

krijgsmachtpredikant onmiddellijk een einde. Ook verliest hij alle aan zijn predikantschap door de kerk verbonden rechten.

Een afzetting van de predikant heeft tot gevolg, dat een eind komt aan zijn zending als predikant naar Defensie. Daarmee vervalt de grond van zijn functie als krijgsmachtpredikant.

Artikel 14

Wanneer de predikant ophoudt lid van de gereformeerde kerken te zijn, laat hij dit onverwijld aan de kerkenraad en aan de deputaten weten. Deputaten melden dit onverwijld schriftelijk aan de hoofdkrijgsmachtpredikant. Op grond hiervan komt aan zijn zending vanuit de GKv als krijgsmachtpredikant onmiddellijk een einde. Ook verliest hij alle aan zijn predikantschap door de kerk verbonden rechten.

Artikel 15

Wanneer de artikelen 14 of 15 KO op de verbintenis tussen de predikant en de kerk te . . . dienen te worden toegepast, zijn de in de Gereformeerde Kerken in Nederland daarvoor geldende regelingen van kracht.

Artikel 16

Wanneer de predikant tussentijds ontslag krijgt, anders dan volgens de artikelen 6 en 7, 13, 15 of 79 KO, of wanneer bij het verstrijken van de bepaalde termijn geen verlenging daarvan plaatsvindt, treft de kerkenraad alle maatregelen die nodig zijn om hem als predikant in één van de gereformeerde kerken zijn dienst te laten voortzetten. Wanneer de predikant binnen een jaar na zijn buitendienststelling niet aan een andere kerk is verbonden, wordt zijn positie door de kerkenraad nader geregeld met voorafgaande goedkeuring van de classis en de deputaten van de particuliere synode, zulks met inachtneming van het hierna in artikel 16 bepaalde.

Artikel 17

In de tijd dat de predikant zijn taak als krijgsmachtpredikant heeft beëindigd en hij nog niet aan een andere gemeente is verbonden, blijft de kerkenraad verantwoordelijk voor zijn levensonderhoud conform het bepaalde in artikel 8 van deze 'Regeling'. Eventuele inkomsten uit arbeid worden op het door de kerk uit te keren bedrag in mindering gebracht. Onkostenvergoedingen waarvoor geen aantoonbare grond meer bestaat, kunnen eveneens in mindering worden gebracht. In de bedoelde periode kan de kerkenraad aan de predikant vervangende kerkelijke arbeid opdragen of van hem vragen andere passende arbeid te verrichten.

Artikel 18

Wanneer er bij de uitvoering van deze 'Regeling' tussen de kerkenraad en/of de predikant en/of de deputaten een niet onderling op te lossen meningsverschil ontstaat, wordt de classis om een uitspraak over het geschil gevraagd. Haar uitspraak is voor alle partijen bindend, behoudens het recht van appel naar artikel 31 KO.

Artikel 19

In gevallen waarin deze 'Regeling' niet voorziet, beslist de kerkenraad, onverminderd de mogelijkheid van beroep op meerdere vergaderingen naar artikel 31 KO.

Bijlage 5.9/C

Regeling naar artikel 12 KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in lang verband (2011) (Acta artikel 62)

Artikel 1

De raad van de Gereformeerde Kerk te . . . (hierna: de kerkenraad) stelt zijn predikant ds. N.N. (hierna: de predikant), gezien zijn benoeming tot krijgsmachtpredikant met ingang van . . . vrij van alle arbeid als gewoon dienaar van het Woord en geeft hem naar artikel 12 KO de opdracht om een functie als krijgsmachtpredikant in lang verband te gaan vervullen.

Artikel 2

Het doel van de kerkelijke opdracht aan de predikant is, dat hij binnen het kader van de taken en instructies die de overheid hem geeft en van de mogelijkheden die zij hem biedt, met het Woord van God werkt onder hen die in militaire dienst zijn.

Artikel 3

De vrijstelling en de opdracht gelden voor onbepaalde tijd. Zij vinden plaats nadat de goedkeuring is verkregen van de door de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de geestelijke verzorging van militairen benoemde deputaten (hierna: de deputaten).

Artikel 4

Behalve de hem door de hoofdlegerpredikant opgedragen taken vervult de predikant ten behoeve van het werk dat de Gereformeerde Kerken gezamenlijk doen voor de geestelijke verzorging van militairen de taken die aan dat doel dienstbaar zijn, zoals:

- a. het mede verzorgen van de toerusting van toekomstige krijgsmachtpredikanten uit de Gereformeerde Kerken;
- b. het deelnemen aan de begeleiding van conferenties en thuisfrontavonden voor gereformeerde militairen;
- c. het deelnemen aan de ondersteuning van gereformeerde (reserve-) krijgsmachtpredikanten;
- d. het twee keer per jaar informeren van de deputaten inzake zijn arbeid en het met hen bespreken van zijn werk aan de hand van zijn jaarrapport aan de kerkenraad;
- e. het adviseren van de vergadering van deputaten, zo vaak deze zijn advies noodzakelijk achten en het tenminste eenmaal per jaar bijwonen van de vergaderingen van deputaten.

Artikel 5

De predikant houdt zich in zijn arbeid aan de bepalingen van de kerkorde van de Gereformeerde Kerken en aan de besluiten van de generale synoden die voor zijn functioneren van belang zijn, met inachtneming van de van overheidswege geldende voorschriften. Ook weet hij zich voor zijn werkzaamheden geroepen zich te gedragen overeenkomstig de beroepscode die door de predikantenvereniging is aangenomen.

Artikel 6

De predikant onderhoudt de band met de kerk waaraan hij is verbonden, op de volgende wijze.

- a. hij brengt één keer per jaar schriftelijk rapport uit aan de kerkenraad over zijn werkzaamheden;
- b. hij gaat ten minste vier keer per jaar, tenzij zijn dienst als krijgsmachtpredikant dit verhindert, voor in een kerkdienst, daartoe door zijn kerkenraad uitgenodigd;
- c. hij is zo mogelijk aanwezig in de vergadering van de kerkenraad waarin deze zijn rapportage behandelt en verder zo vaak de kerkenraad zijn aanwezigheid noodzakelijk acht voor zijn functioneren als aan de gemeente verbonden krijgsmachtpredikant;
- d. hij informeert de gemeente één keer per jaar op aanwijzen van de kerkenraad mondeling of schriftelijk over zijn werk.

Artikel 7

De predikant verricht geen bezoldigde kerkelijke of andere arbeid naast zijn taak als krijgsmacht-predikant zonder toestemming van de kerkenraad.

Artikel 8

De kerkenraad is na indiensttreding van de predikant bij defensie niet meer verantwoordelijk voor het levensonderhoud van de predikant en zijn gezin naar de artikelen 11 en 13 KO, onder voorbehoud dat met de Vereniging Samenwerking Emeritering goede afspraken gemaakt zijn over de pensioen- overdracht.

Artikel 9

Het is de predikant toegestaan zich met zijn gezin elders te vestigen. Hij wordt lid van de Gereformeerde Kerk ter plaatse. Bij zijn binnenkomst daar verstrekt hij een kopie van deze 'Regeling' aan de kerkenraad van die kerk.

Artikel 10

De predikant staat voor zijn arbeid als krijgsmachtpredikant onder toezicht van de bevoegde militaire instanties en is onderworpen aan de door deze te geven regelingen en instructies. De kerkenraad oefent volgens de geldende kerkelijke regels en met inachtneming van de bepalingen van deze 'Regeling' het kerkelijk toezicht en zo nodig de kerkelijke tucht over de predikant uit.

Artikel 11

Wanneer de kerkenraad besluit om over de predikant naar de geldende regels kerkelijke tucht te oefenen, doet hij hiervan onverwijld schriftelijk mededeling aan de predikant en aan deputaten. Indien de predikant elders woont, wordt aan de kerkenraad van de kerk van welke de predikant lid is mededeling gedaan. Deputaten delen de schorsing of afzetting z.s.m. schriftelijk mee aan de hoofdkrijgsmachtpredikant.

Artikel 12

Een schorsing van de predikant heeft tot gevolg, dat deputaten met de hoofdkrijgsmachtpredikant overleg voeren over de consequenties van de schorsing voor de werkzaamheden van betrokkene als krijgsmachtpredikant. Afhankelijk van de redenen tot schorsing kan dit inhouden dat kerkelijke dan wel sociale aspecten van het werk als krijgsmachtpredikant gedurende de termijn van de schorsing worden stopgezet, dan wel dat betrokkene gedurende de termijn van schorsing geheel van zijn taken wordt ontheven.

Artikel 13

Wanneer de predikant ophoudt lid van de gereformeerde kerken te zijn, laat hij dit onverwijld aan de kerkenraad en aan deputaten weten. Deputaten melden dit onverwijld schriftelijk aan de hoofdkrijgsmachtpredikant. Op grond hiervan komt aan zijn zending vanuit de GKv als krijgsmachtpredikant onmiddellijk een einde. Ook verliest hij alle aan zijn predikantschap door de kerk verbonden rechten.

Een afzetting van de predikant heeft tot gevolg, dat een eind komt aan zijn zending als predikant naar Defensie. Daarmee vervalt de grond van zijn functie als krijgsmachtpredikant.

Artikel 14

Wanneer de predikant ophoudt lid van de gereformeerde kerken te zijn, laat hij dit onverwijld aan de kerkenraad en aan de deputaten weten. Deputaten melden dit onverwijld schriftelijk aan de hoofdkrijgsmachtpredikant. Op grond hiervan komt aan zijn zending vanuit de GKv als krijgsmachtpredikant onmiddellijk een einde. Ook verliest hij alle aan zijn predikantschap door de kerk verbonden rechten.

Artikel 15

Wanneer de artikelen 13, 14 of 15 KO op de verbintenis tussen de predikant en de kerk te . . . dienen te worden toegepast, zijn de in de Gereformeerde Kerken in Nederland daarvoor geldende regelingen van kracht.

Artikel 16

Wanneer de predikant tussentijds ontslag krijgt, anders dan volgens de artikelen 6 en 7, 13, 15 of 79 KO, wanneer bij het verstrijken van een bepaalde termijn geen verlenging hiervan plaatsvindt, treft de kerkenraad alle maatregelen die nodig zijn om hem als predikant in één van de gereformeerde kerken zijn dienst te laten voortzetten. Wanneer de predikant binnen een jaar na zijn buitendienststelling niet aan een andere kerk is verbonden, wordt zijn positie door de kerkenraad nader geregeld met voorafgaande goedkeuring van de classis en de deputaten van de particuliere synode, zulks met inachtneming van het hierna in artikel 15 bepaalde.

Artikel 17

Wanneer er bij de uitvoering van deze 'Regeling' tussen de kerkenraad en/of de predikant en/of de deputaten een niet onderling op te lossen meningsverschil ontstaat, wordt de classis om een uitspraak over het geschil gevraagd. Haar uitspraak is voor alle partijen bindend, behoudens het recht van appèl naar artikel 31 KO.

Artikel 18

In gevallen waarin deze 'Regeling' niet voorziet, beslist de kerkenraad, onverminderd de mogelijkheid van beroep op meerdere vergaderingen naar artikel 31 KO.

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlagen

Hoofdstuk 6

Bijlage 6.1 Regeling studiefinanciering naar art. 19 KO voor theologische studenten van de Gereformeerde kerken in Nederland. (zie Aanvullende Acta artikel 66A)

(deze vervangt de Regeling studiefinanciering uit de Acta Harderwijk 2011-2012)

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

Theologische Universiteit:

de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gevestigd te Kampen, Broederweg 15;

de kerken: de Gereformeerde Kerken in Nederland;

deputaten: de generaal synodale deputaten, tot juni 2011 belast met de uitvoering van art. 19 van de kerkorde;

Bureau studiefinanciering Theologische Universiteit Kampen:

rechtspersoon, opgericht om de taken van het voormalige deputaatschap art. 19 KO over te nemen en de Regeling studiefinanciering theologische studenten uit te voeren;

student:

hij die per eerste, gewone inschrijving als regulier student aan de Theologische Universiteit staat ingeschreven of hij die op basis van art. 8 KO is toegelaten om een ad hoc studietraject aan de Theologische Universiteit te doorlopen;

inwonende student:

student die woont op het adres van zijn ouders of van een van hen;

uitwonende student:

student die niet thuiswonend is;

studiejaar:

het tijdvak dat aanvangt op 1 september en eindigt op 31 augustus van het daaropvolgende jaar;

WSF 2000:

Wet studiefinanciering 2000, Wet van 14 juli 2000, Stb. 2000, 286, met de actueel geldende daarin ingevulde bedragen;

diplomatermijn WSF 2000:

de termijn waarbinnen een diploma in het hoger onderwijs moet worden behaald conform artikel 5.5 WSF 2000;

gezinstoeslag:

de wettelijke toeslag als bedoeld in artikel 3.4 van de WSF 2000.

thesaurier:

de verantwoordelijke beheerder van het studiefonds. De thesaurier legt jaarlijks voor 1 april verantwoording af aan de Raad van Toezicht van de Universiteit.

Artikel 2. Doel en doelgroep

Het Bureau Studiefinanciering heeft als doel financiële steun te verlenen aan studenten aan de Theologische Universiteit die voldoen aan de beide volgende voorwaarden:

- a. dat ze ingeschreven staan met het uitgesproken doel zich na hun studie beschikbaar te stellen voor het predikantschap in een Gereformeerde Kerk in Nederland of in een binnen- of buitenlandse kerk waarmee de Gereformeerde Kerken in Nederland kerkelijke gemeenschap oefenen;
- b. dat ze tijdens hun studie of een gedeelte daarvan door het ontbreken van andere financiële voorzieningen en middelen geheel of gedeeltelijk op deze kerkelijke voorziening voor hun levensonderhoud zijn aangewezen.

Artikel 3. Duur van de ondersteuning

Steun wordt nimmer toegezegd voor een periode van een jaar. Elk jaar zal de student een nieuwe aanvraag doen, zoals ook gebruikelijk bij Studiefinanciering. Gewijzigde omstandigheden kunnen dan in rekening worden gebracht.

Bij het verstrekken van financiële steun wordt voor de reguliere studenten uitgegaan van een te ondersteunen studieduur van maximaal drie jaar en drie maanden voor de bachelor en/of eveneens maximaal drie jaar en drie maanden voor de predikantsmaster. Voor de studenten ex art. 8 KO geldt een te

ondersteunen studieduur van maximaal twee jaar en drie maanden. De steun wordt verstrekt tot en met de maand waarin de student zijn laatste studieonderdeel afrondt.

Artikel 4. Vorm van de ondersteuning

De ondersteuning vindt plaats in de vorm van renteloze leningen. Deze worden telkens voor één studiejaar toegekend en in maandelijkse termijnen uitbetaald. Bij tussentijdse wijziging van een steunbedrag of wanneer de studieperiode waarvoor ondersteuning kan worden gevraagd niet het gehele studiejaar omvat, wordt aan elke maand een twaalfde deel van het jaarbedrag toegerekend.

Artikel 5. Aanvragen

1. Hij die voor het eerst financiële steun verlangt, dient daartoe zo spoedig mogelijk na aanmelding bij de universiteit een verzoek in bij het Bureau Studiefinanciering, met gebruikmaking van het door het Bureau te verstrekken aanvraagformulier.
2. Zij die al eerder ondersteuning ontvingen, dienen een aanvraag om voortzetting daarvan uiterlijk op 1 juni voorafgaand aan het nieuwe studiejaar bij het Bureau Studiefinanciering in te dienen, met gebruikmaking van het desbetreffende formulier.

Artikel 6. Benodigde documenten

De student zal bij zijn aanvraag ten behoeve van de beoordeling alle benodigde documenten voegen die op het aanvraagformulier staan vermeld, met ten minste:

- een financieel plan voor de hele studieduur;
- het laatst vastgesteld belastbaar inkomen en de vermogenssituatie van aanvrager en evt. partner;
- begroting van inkomsten en uitgaven per maand;
- actueel overzicht van studievorderingen;
- bij eerste keer ook overzicht van studie en beroep in voorafgaande jaren;
- eventuele stukken waaruit blijkt dat aanvrager niet meer voor Studiefinanciering van overheidswege in aanmerking komt

Artikel 7. Systematiek en maximering

1. Bij de toekenning van de leningen worden naar analogie van de WSF 2000 de volgende categorieën gehanteerd:
  - basislening voor kosten van levensonderhoud
  - OV-voorziening
  - collegegeld-garantie
  - gezinstoeslag
2. Bij de kerkelijke ondersteuning worden als uitgangspunt voor een redelijk bestedingspatroon van de student de normen gehanteerd van de WSF wet- en regelgeving.
3. De financiële steun van het Bureau Studiefinanciering zal niet meer bedragen dan twee derde van de gelden die de student voor levensonderhoud en studie nodig heeft.
4. Wanneer iemand in deeltijd studeert, wordt het bedrag van zijn lening naar evenredigheid berekend.
5. Er wordt geen steun verleend met terugwerkende kracht, tenzij wordt aangetoond dat het Bureau Studiefinanciering de vertraging in de behandeling van de aanvraag heeft veroorzaakt.

Artikel 8. Besluitvorming en vastlegging

De thesaurier beoordeelt en beslist met advies van de medewerker studentenzaken en de onderwijscoördinator van de Theologische Universiteit over de ingediende aanvragen om steun, en wel binnen twee weken na ontvangst van alle benodigde stukken en inlichtingen. Zo nodig spreken zij vooraf met de betreffende student over zijn aanvraag. Daarbij kan gevraagd worden nadere gegevens te verschaffen die moeten dienen om inzicht te krijgen in zijn financiële situatie. Het besluit wordt schriftelijk vastgelegd in een proces-verbaal en door thesaurier en medewerker ondertekend.

Artikel 9. Kennisgeving en toelichting

1. Het Bureau Studiefinanciering stelt een student die om financiële steun heeft verzocht uiterlijk een week na het nemen van de beslissing op zijn aanvraag schriftelijk

- hiervan in kennis.
2. Desgewenst licht de thesaurier aan de student nader mondeling de beslissing toe.
  3. Van een dergelijk gesprek wordt door de aanvrager een verslag gemaakt en aan de thesaurier ter goedkeuring voorgelegd.

Artikel 10. Verzoek om herziening van beslissing

1. Een student kan schriftelijk en met redenen omkleed aan het Bureau Studiefinanciering verzoeken om herziening van de beslissing op zijn aanvraag, uiterlijk vier weken na dagtekening van de beslissing.
2. De thesaurier beslist op een dergelijk verzoekschrift uiterlijk drie weken nadat het is ingediend. Hij stelt, voordat hij een beslissing neemt de student in de gelegenheid zijn verzoek om herziening mondeling toe te lichten.

Artikel 11. Aanvaarding door de student

De student zendt binnen twee weken na de in art. 9.1 genoemde beslissing aan het Bureau Studiefinanciering een schriftelijke verklaring dat hij de hem toegekende steun aanvaardt. Hij verklaart zich tevens akkoord met de in deze Regeling vastgestelde voorwaarden en bepalingen, in het bijzonder die met betrekking tot kwijtschelding en terugbetaling. Hij gebruikt daarvoor het hem door het Bureau Studiefinanciering verstrekte format.

Artikel 12. Informatieplicht

1. De student dient het Bureau Studiefinanciering onverwijld schriftelijk in te lichten wanneer hij:
  - a. zijn studie in de theologie onderbreekt of afbreekt, om welke reden dan ook;
  - b. wanneer hij geen lid in volle rechten van een Gereformeerde Kerk meer is;
  - c. wanneer hij terugkomt op zijn voornemen predikant te worden in de Gereformeerde Kerken, hetzij uit eigen beweging hetzij omdat na beroepbaarstelling geen beroep door een kerk op hem wordt uitgebracht of doordat hij zijn Praktische aantekening niet mag halen
  - d. dan wel anderszins in omstandigheden komt te verkeren waardoor voor een toekenning en uitkering van steun of voor een kwijtschelding de basis redelijkerwijs verval.

Ten onrechte ontvangen bedragen zullen worden teruggevorderd.

2. De student is verplicht om tijdig het juiste correspondentieadres aan het Bureau Studiefinanciering kenbaar te maken en wijziging daarvan steeds onverwijld door te geven. Dit blijft ook na afronding van de studie gelden tot het moment dat de laatste kwijtschelding of terugbetaling heeft plaatsgehad.

Artikel 13. Stopzetting of vermindering

Wanneer er sprake is van een van de situaties als genoemd in art. 12.1 neemt de thesaurier een besluit over de opschorting c.q. beëindiging van de financiële steunverlening. De student ontvangt binnen zes weken een schriftelijke en beargumenteerde kennisgeving van de beslissing en van de consequenties die daaruit krachtens deze Regeling voortvloeien.

Ook kan een beslissing worden genomen over stopzetting of vermindering van de studiefinanciering wanneer de student onvoldoende studievorderingen maakt. In dat geval zal de thesaurier een beslissing nemen nadat hij advies heeft ingewonnen van de docentenvergadering.

Artikel 14. Kwijtschelding

1. Een afgestudeerde heeft recht op kwijtschelding van de opgebouwde studieschuld in termijnen wanneer hij het ambt van predikant aanvaardt in een van de Gereformeerde Kerken in Nederland of in een binnen- of buitenlandse kerk waarmee de Gereformeerde Kerken in Nederland kerkelijke gemeenschap oefenen.
2. De kwijtschelding geschiedt in vijftien gelijke jaarlijkse termijnen gerekend vanaf het tijdstip dat hij als predikant bevestigd wordt.
3. Kwijtschelding vindt eveneens plaats wanneer de student of predikant overlijdt of door langdurige invaliditeit niet in staat is de studie te voltooien of om werkzaamheden als predikant te verrichten dan wel uit dien hoofde als predikant is geëmeriteerd. De hierboven bedoelde invaliditeit dient te worden aangetoond door twee medische verklaringen, waarvan in ieder geval één niet door de

eigen huisarts is afgegeven en die eveneens aanleiding geven tot gehele of gedeeltelijke kwijtschelding.

4. Van elke kwijtschelding doet het Bureau Studiefinanciering schriftelijk mededeling aan de student of in voorkomende gevallen zijn nabestaanden.
5. Indien op een kandidaat gedurende een periode van twee jaar na zijn beroepbaarstelling geen enkel beroep wordt uitgebracht zal (in afwijking van het in artikel 15 bepaalde) een kwijtschelding plaatsvinden analoog aan de kwijtscheldingsregeling in art.14.1 en 14.2.

Artikel 15. Terugbetaling van leningen

1. Een student of oud-student die conform deze regeling renteloze leningen heeft ontvangen, dient deze aan het Bureau Studiefinanciering terug te betalen, tenzij kwijtschelding plaatsvindt in overeenstemming met artikel 14.
2. Zodra een student of oud-student niet meer in aanmerking komt voor kwijtschelding, vraagt hij schriftelijk aan het Bureau Studiefinanciering een opgave van zijn studieschuld.
3. Het Bureau Studiefinanciering verstrekt de gevraagde opgave, onder vermelding van alle gegevens die voor de terugbetaling nodig zijn.
4. Het bedrag dat jaarlijks moet worden terugbetaald, wordt vastgesteld op basis van de financiële draagkracht van de schuldplichtige naar analogie van de vigerende rijksregeling (WSF 2000).
5. Uiterlijk twee jaar nadat de inschrijving van de student aan de Theologische Universiteit eindigt, gaat de periode van terugbetaling in. Deze omvat maximaal 15 jaar, waarbij jaarlijks minimaal een vijftiende deel van de studieschuld moet worden afgelost.
6. Binnen de grenzen van de hierboven geformuleerde bepalingen kan de thesaurier met een oud-student een individuele terugbetalingsregeling treffen, die schriftelijk moet worden vastgelegd en door beiden ondertekend.

Artikel 16. Hardheidsclausule

De thesaurier is bevoegd van een of meer bepalingen van deze Regeling af te wijken wanneer zich een zeer bijzondere situatie voordoet en/of een gewone toepassing ervan tot kennelijke onbillijkheid leidt. Hij zal dat niet doen dan na het inwinnen van advies van docent, vertrouwenspersoon, beroepscommissie of andere relevante persoon of instelling.

Artikel 17. Onvoorziene gevallen

In gevallen waarin deze regeling niet voorziet of welke voor tweeërlei uitleg vatbaar zijn, beslist de thesaurier, na advies van de medewerker studentenzaken en de onderwijscoördinator.

Artikel 18. Beroep en hoger beroep

Wanneer een student of oud-student meent dat hem door een beslissing van de thesaurier onrecht is aangedaan, zal ad hoc een arbitragecommissie van drie deskundigen worden samengesteld voor het doen van een bindende uitspraak. Beide partijen wijzen elk een lid van de commissie aan. Deze twee leden wijzen samen een derde lid aan. Zij doen binnen 6 weken na hun aanwijzing uitspraak over het geschil. Hoger beroep tegen deze uitspraak is alleen mogelijk bij de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Artikel 19. Inwerkingtreding en overgangsbepalingen

Voor studenten die tot 1 sept. 2012 door deputaten naar art. 19 KO en het Bureau Studiefinanciering zijn gesteund in overeenstemming met de door de Generale Synode van Leeuwarden 1990 vastgestelde en in 1993 en 1996, en in 2005, 2008 en 2011 gewijzigde "Regeling studiefinanciering theologische studenten", gelden ten aanzien van toekenning van financiële steun, kwijtschelding en terugbetaling de bepalingen van die regeling en de eventuele aanvullende schriftelijke afspraken met het Bureau Studiefinanciering die men kan overleggen.

Deze regeling treedt in werking per 1 augustus 2012.

Artikel 20. Titel

Deze regeling kan worden aangehaald als "Regeling studiefinanciering naar art. 19 KO voor theologische studenten van de Gereformeerde Kerken in Nederland".

Bijlage 6.2 STATUUT BUREAU STUDIEFINANCIERING (zie Aanvullende Acta artikel 66A)

(deze vervangt bijlage 6.2 uit de Acta GS Harderwijk 2011-2012)

Artikel 1 -bureau

Er is een 'Bureau Studiefinanciering Theologische Universiteit Kampen opgericht bij besluit van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt) te Zwolle-Zuid 2008 (Acta art. 107).

Het Bureau wordt hierna verder aangeduid als 'Bureau Studiefinanciering'.

Het Bureau Studiefinanciering is gevestigd te Kampen.

Artikel 2 -doelstelling

Het Bureau Studiefinanciering heeft als doel financiële steun te verlenen aan studenten aan de Theologische Universiteit die voldoen aan de beide volgende voorwaarden:

- c. dat ze ingeschreven staan met het uitgesproken doel zich na hun studie beschikbaar te stellen voor het predikantschap in een Gereformeerde Kerk in Nederland of in een binnen- of buitenlandse kerk waarmee de Gereformeerde Kerken in Nederland kerkelijke gemeenschap oefenen;
- d. dat ze tijdens hun studie of een gedeelte daarvan door het ontbreken van andere financiële voorzieningen en middelen geheel of gedeeltelijk op deze kerkelijke voorziening voor hun levensonderhoud zijn aangewezen.

Artikel 3 – zelfstandig onderdeel

Het Bureau Studiefinanciering is een zelfstandig onderdeel van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt) in de zin van art. 2: 2 Burgerlijk Wetboek en bezit als zodanig rechtspersoonlijkheid naar Nederlands recht.

Artikel 4 – thesaurier

1. Het Bureau Studiefinanciering staat onder leiding van een thesaurier. De thesaurier wordt benoemd door de raad van toezicht van de Theologische Universiteit.
2. De thesaurier is belast met het bestuur en beheer van het Bureau Studiefinanciering. Hij is verantwoordelijk voor de regelmatige uitvoering en voortgang van alle bureauwerkzaamheden.
3. De thesaurier kan de feitelijke bureauwerkzaamheden opdragen aan derden.

Artikel 5 – financiële steunverlening

1. De criteria en de procedure voor financiële steunverlening worden geregeld in het uitkeringsreglement.
2. Het uitkeringsreglement wordt geredigeerd door de thesaurier. Het wordt vastgesteld door de raad van toezicht.
3. Het Bureau Studiefinanciering draagt zorg voor de goede uitvoering van de financiële steunverlening met inachtneming van het uitkeringsreglement.

Artikel 6 – begroting en jaarrekening

1. De thesaurier stelt jaarlijks een begroting, jaarrekening en jaarverslag op. Het boekjaar is gelijk aan het kalenderjaar.
2. Op de jaarstukken wordt binnen zes maanden na afloop van het boekjaar controle toegepast door een registeraccountant. De aanwijzing van een registeraccountant door de thesaurier behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
3. Eens per drie jaren stelt de thesaurier een meerjarenbegroting op ten behoeve van de generale synode.
4. De stukken als bedoeld in art. 6.1 en 6.3 behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht.

Artikel 7 – raad van toezicht

1. Het toezicht op het Bureau Studiefinanciering wordt uitgeoefend door de raad van toezicht van de Theologische Universiteit.
2. De raad van toezicht vergadert tenminste één keer per jaar over de aangelegenheden van het Bureau Studiefinanciering en draagt overigens zorg voor een regelmatig toezicht.
3. De thesaurier informeert de raad van toezicht gevraagd en ongevraagd over alle aangelegenheden die voor een goede uitoefening van het toezicht van belang zijn.

Artikel 8 – verantwoording aan generale synode

1. De raad van toezicht brengt aan iedere gewone generale synode verslag uit over het door hem uitgeoefende toezicht op het Bureau Studiefinanciering.

2. De raad van toezicht legt daarbij aan de generale synode tenminste over:
  - a. de door de raad van toezicht goedgekeurde meerjarenbegroting, jaarlijkse begrotingen, jaarrekeningen en jaarverslagen van de thesaurier;
  - b. de bijbehorende schriftelijke rapporten van een registeraccountant;
  - c. een voorstel tot vaststelling van een jaarlijks quotum voor de financiële steunverlening krachtens het uitkeringsreglement aan de daarvoor in aanmerking komende studenten in de theologie.
3. Bij goedkeuring verleent de generale synode aan het Bureau Studiefinanciering en de raad van toezicht decharge voor het gevoerde financieel beleid en beheer en het uitgeoefende toezicht daarop.

Artikel 9 -reglementen

1. Naast het in art. 5 genoemde uitkeringsreglement kan de thesaurier andere regelingen vaststellen ten behoeve van een goede organisatie van het Bureau Studiefinanciering.
2. Dergelijke regelingen behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht.

Artikel 10 -vertegenwoordiging

1. De thesaurier vertegenwoordigt het Bureau Studiefinanciering in en buiten rechte.
2. Hij is daartoe krachtens deze bepaling door de generale synode gemachtigd.

Artikel 11-geheimhouding

Ieder die noodzakelijk bekend is met persoonlijke financiële gegevens van een aanvrager of ontvanger van financiële steunverlening is verplicht tot geheimhouding daaromtrent jegens derden.

Artikel 12 -beroep

Wanneer een student of oud-student meent dat hem door een beslissing van de thesaurier onrecht is aangedaan, zal ad hoc een arbitragecommissie van drie deskundigen worden samengesteld voor het doen van een bindende uitspraak. Beide partijen wijzen elk een lid van de commissie aan. Deze twee leden wijzen samen een derde lid aan. Zij doen binnen 6 weken na hun aanwijzing uitspraak over het geschil. Hoger beroep tegen deze bindende uitspraak is alleen mogelijk bij de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Artikel 13 – onvoorzien

In gevallen waarin dit statuut niet voorziet, beslist de thesaurier.

Artikel 14 – vaststelling en wijziging

1. Dit statuut is vastgesteld door de generale synode Harderwijk 2011, in voortgezette vergadering bijeen op 2 juni 2012.
2. Dit statuut kan door een generale synode worden gewijzigd.

Bijlage 6.3 STATUUT VAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND (zie Aanvullende Acta artikel 66A)

A. DE UNIVERSITEIT

Artikel 1- instelling

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden in overeenstemming met artikel 18 van de kerkorde een theologische universiteit voor de wetenschappelijke vorming tot dienaar van het Woord.

Artikel 2- grondslag

De universiteit is in haar arbeid gebonden aan de leer van de Heilige Schrift, zoals die is samengevat in de belijdenisgeschriften van de kerken.

Artikel 3- doelstelling

- 3.1 De universiteit heeft als doel de wetenschappelijke, geestelijke en praktische vorming van (aanstaande) gereformeerde predikanten, de beoefening van de gereformeerde theologie en de doorwerking daarvan in kerk en wereld. De universiteit verzorgt daartoe wetenschappelijk

onderwijs, verricht wetenschappelijk onderzoek en vervult daarnaast taken op het gebied van de kennisuitwisseling.

- 3.2 De wetenschappelijke, geestelijke en praktische vorming is gericht op het bijbrengen van zodanige kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, dat een afgestudeerde:
- a. zelfstandig kan functioneren als gereformeerd predikant;
  - b. zelfstandig kan functioneren op de verschillende deelgebieden van de theologie;
  - c. in aanmerking kan komen voor een vervolgopleiding tot wetenschappelijk theologisch onderzoeker;
  - d. zelfstandig zijn opleiding kan benutten ten dienste van de bewaring en verbreiding van het evangelie.

Artikel 4- rechtspersoonlijkheid en naam

- 4.1 Krachtens besluit van de generale synode Harderwijk 2011-2012 (Acta...) is de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland als zelfstandig onderdeel van deze kerken een rechtspersoon op grond van artikel 2: 2 van het Burgerlijk Wetboek.
- 4.2 De naam van de universiteit luidt op grond hiervan: 'Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland'.
- 4.3 In dit statuut worden de Gereformeerde Kerken in Nederland aangeduid als 'de kerken', de generale synode van deze kerken als 'de generale synode' en de theologische universiteit als 'de universiteit'.

Artikel 5- universiteit

De universiteit is een levensbeschouwelijke universiteit in de zin van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW).

Artikel 6-vestiging

De universiteit is gevestigd te Kampen.

Artikel 7- bestuurlijke organisatie

- 7.1 Het bestuur van de universiteit is opgedragen aan het college van bestuur.
- 7.2 Het toezicht op het bestuur wordt uitgeoefend door de raad van toezicht.
- 7.3 Elk van de organen is in de uitoefening van zijn functies gebonden aan dit statuut en aan de besluiten van de generale synode.

BESTUUR

Artikel 8- bestuur

- 8.1 Het college van bestuur is belast met het bestuur van de universiteit in haar geheel en met het beheer daarvan, onverminderd de bevoegdheden van de raad van toezicht.
- 8.2 Het bestuur als bedoeld in artikel 8.1 omvat onder meer:
- a. het bepalen van het algemeen beleid van de universiteit en het realiseren daarvan;
  - b. de directe verantwoordelijkheid voor de reguliere voortgang van onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling;
  - c. het zorg dragen voor de continuïteit van de organisatie;
  - d. het jaarlijks voorafgaand aan het begrotingsjaar opstellen van de begroting;
  - e. het driejaarlijks opstellen van een meerjarenbegroting ten behoeve van de generale synode;
  - f. het jaarlijks vaststellen van de jaarrekening en het jaarverslag;
  - g. het doelmatig beheer van de financiële en overige middelen van de universiteit;
  - h. het uitoefenen van de taken en bevoegdheden die aan het college van bestuur als instellingsbestuur zijn opgedragen dan wel het doen uitoefenen daarvan krachtens delegatie of mandaat;
  - i. het uitoefenen van het bevoegd gezag van de universiteit;
  - j. het doen van (voorstellen en voordrachten voor) benoemingen.

- 8.3 Het college van bestuur stelt een bestuurs- en beheersreglement vast ter regeling van het bestuur, het beheer en de inrichting van de universiteit. Dit reglement wordt verder aangeduid als 'universiteitsreglement' en behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.4 Het college van bestuur stelt tenminste eenmaal per zes jaren een instellingsplan vast, dat een omschrijving geeft van de inhoud van het voorgenomen beleid voor de duur van het plan. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de voornemens tot bevordering van de kwaliteit van het onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling en tot verbetering van de inrichting van de opleidingen aan de instelling. Het instellingsplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.5 Het college van bestuur stelt een treasuryplan vast. Het treasuryplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.6 Het college van bestuur stelt de risicobeheersings- en controlesystemen vast. Deze behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.7 Het college van bestuur brengt aan iedere gewone generale synode verslag uit over het functioneren van de universiteit en het door hem gevoerde beleid en beheer. Het verslag wordt via de raad van toezicht aan de generale synode aangeboden.

Artikel 9 – college van bestuur

- 9.1 Het college van bestuur bestaat uit ten hoogste drie leden, waaronder de rector van de universiteit.
- 9.2 De leden van het college van bestuur worden door de raad van toezicht benoemd, geschorst en ontslagen. De benoeming geschiedt voor een door de raad van toezicht te bepalen termijn.
- 9.3 Als voorwaarde voor benoeming tot lid van het college van bestuur geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland of van één van de kerken waarvan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft uitgesproken dat deze te herkennen zijn als kerken van Jezus Christus die zich onderwerpen aan Gods Woord en zich gebonden weten aan de gereformeerde belijdenissen. Indien een lid van het college van bestuur niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij de raad van toezicht hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat de benoeming als lid van het college van bestuur van rechtswege eindigt.
- 9.4 De voorzitter van het college van bestuur wordt uit de leden door de raad van toezicht benoemd.
- 9.5 De leden van het college van bestuur zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het bestuur bedoeld in artikel 8, zulks met inachtneming van een in het universiteitsreglement te regelen portefeuilleverdeling.
- 9.6 Een lid van het college van bestuur kan om gewichtige redenen tussentijds worden ontslagen.

Artikel 10- rector

- 10.1 De rector van de universiteit wordt benoemd door de raad van toezicht na advies en met instemming van de senaat.
- 10.2 Nadere regels over het rectoraat worden in het universiteitsreglement gesteld.

B. TOEZICHT OP HET BESTUUR

Artikel 11 – toezicht

- 11.1 De raad van toezicht is belast met het toezicht op de uitvoering van werkzaamheden en de uitoefening van bevoegdheden door en namens het college van bestuur en staat het college van bestuur met raad terzijde.
- 11.2 De raad van toezicht is in elk geval belast met:
  - a. het benoemen, schorsen, ontslaan en vaststellen van de beloning van de leden van het college van bestuur;
  - b. het goedkeuren van het universiteitsreglement als bedoeld in artikel 8.3;
  - c. het vaststellen van het reglement voor de uitoefening van de taken van het curatorium als bedoeld in artikel 17.4;
  - d. het goedkeuren van het instellingsplan als bedoeld in artikel 8.4;
  - e. het goedkeuren van de onderwijsprogramma's als bedoeld in artikel 39;
  - f. het goedkeuren van de onderzoeksprogramma's als bedoeld in artikel 43;
  - g. het goedkeuren van het plan voor kennisuitwisseling als bedoeld in artikel 44;

- h. het goedkeuren van de meerjarenbegroting, de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag van het college van bestuur als bedoeld in artikel 8.2;
  - i. het goedkeuren van de risicobeheersings- en controlesystemen als bedoeld in artikel 8.6.
  - j. het goedkeuren van voordrachten van het college van bestuur aan de generale synode voor de benoeming van gewoon hoogleraren en buitengewoon hoogleraren als bedoeld in artikel 23.1;
  - k. het goedkeuren van voordrachten van het college van bestuur aan de generale synode voor de benoeming van universitair hoofddocenten en universitair docenten met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatieomvang van 0,6 fte of meer als bedoeld in artikel 23.2;
  - l. het goedkeuren van besluiten van het college van bestuur tot benoeming van wetenschappelijk personeel als bedoeld in artikel 24.1;
  - m. het goedkeuren van besluiten van het college van bestuur tot benoeming van bijzonder hoogleraren als bedoeld in artikel 32.2;
  - n. het goedkeuren van het formatieplan als bedoeld in artikel 33;
  - o. het goedkeuren van de keuze van een medezeggenschapsstelsel als bedoeld in artikel 48.1;
  - p. het toezien op de naleving door het college van bestuur van wettelijke verplichtingen;
  - q. het toezien op de omgang met de branchecode voor de universiteiten, voor zover de toepassing daarvan in overeenstemming is met de grondslag en doelstelling van de universiteit en de bij en krachtens dit statuut geldende regelingen;
  - r. het toezien op de vormgeving van het systeem van kwaliteitszorg als bedoeld in artikel 40;
  - s. het toezien op de rechtmatige verwerving en de doelmatige en rechtmatige bestemming en aanwending van de middelen;
  - t. het aanwijzen van een accountant als bedoeld in artikel 2: 393 lid 1 Burgerlijk Wetboek die verslag uitbrengt aan de raad;
  - u. het jaarlijks afleggen van verantwoording over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld onder a tot en met s, in het jaarverslag van de universiteit.
- 11.3 De raad van toezicht houdt toezicht op het gereformeerd karakter en het wetenschappelijk niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling en stelt een commissie (curatorium) in die de raad daarin bijstaat.

Artikel 12 – raad van toezicht

- 12.1 De raad van toezicht bestaat uit vijf leden, onder wie twee predikanten. De leden worden benoemd door de generale synode op voordracht van de zittende raad van toezicht op basis van vooraf openbaar gemaakte door de raad van toezicht vastgestelde profielen.
- 12.2 De samenstelling, taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn zodanig dat de raad een deugdelijk en onafhankelijk toezicht kan uitoefenen. Een en ander wordt nader geregeld in een door de raad van toezicht vast te stellen reglement voor de raad van toezicht.
- 12.3 De leden van de raad van toezicht worden benoemd voor een periode van drie jaren. Zij zijn tweemaal herbenoembaar voor een nieuwe periode van drie jaren, behoudens afwijking door de generale synode in bijzondere gevallen.
- 12.4 Als voorwaarde voor benoeming als lid van de raad van toezicht geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Indien een lid van de raad van toezicht niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij de raad van toezicht hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat men van rechtswege ophoudt lid van de raad van toezicht te zijn.
- 12.5 De leden van de raad van toezicht tekenen bij aanvang van hun werkzaamheden het daartoe bestemde ondertekeningsformulier voor de raad van toezicht.
- 12.6 Indien naar het oordeel van de raad van toezicht een lid in de vervulling van zijn taak ernstig tekortschiet of zich gedraagt op een wijze die het aanzien van de raad van toezicht of de universiteit kan schaden, kan de raad van toezicht hem tijdelijk of blijvend schorsen in de uitoefening van zijn functie. Een besluit hiertoe kan door de raad van toezicht slechts worden genomen nadat betrokkene is gehoord in een vergadering van de raad van toezicht dan wel betrokkene kenbaar heeft gemaakt daarvan geen gebruik te willen maken.
- 12.7 De raad van toezicht verkiest uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een assessor.

- 12.8 Indien sprake is van langdurige of blijvende verhindering dan wel een blijvende schorsing van een lid van de raad van toezicht dan wel van het ontstaan van een tussentijdse vacature benoemt de raad van toezicht een vervangend lid voor ten hoogste de resterende zittingsperiode.

Artikel 13 – werkwijze raad van toezicht

- 13.1 De raad van toezicht vergadert zo vaak het belang van de universiteit dat vereist, maar ten minste vijf keer per jaar.
- 13.2 De raad van toezicht regelt zijn eigen werkwijze in het in artikel 12.2 bedoelde reglement.
- 13.3 De raad van toezicht wijst uit zijn midden een auditcommissie aan en regelt haar samenstelling en bevoegdheden.
- 13.4 De vergaderingen van de raad van toezicht worden als regel bijgewoond door het college van bestuur. Het college van bestuur heeft daarin adviserende stem. Het college van bestuur is niet aanwezig bij de behandeling van comitézaken.

Artikel 14 – verantwoording aan generale synode

- 14.1 De raad van toezicht legt aan iedere gewone generale synode verantwoording af over het door hem uitgeoefende toezicht op het bestuur van de universiteit.
- 14.2 De raad van toezicht legt daarbij aan de generale synode onder meer over:
- a. de door de raad van toezicht goedgekeurde meerjarenbegroting, jaarlijkse begrotingen, jaarrekeningen en jaarverslagen van het college van bestuur als bedoeld in artikel 11.2 sub h, alsmede de bijbehorende schriftelijke rapporten van een registeraccountant als bedoeld in artikel 11.2 sub s;
  - b. het verslag van het college van bestuur als bedoeld in artikel 8.7;
  - c. het door de raad van toezicht goedgekeurde instellingsplan als bedoeld in artikel 8.4;
  - d. het verslag van het curatorium als bedoeld in artikel 18.2.
- 14.3 Het rapport van de raad van toezicht geeft inzicht in de hoofdlijnen van beleid en uitvoering daarvan. Het rapport vermeldt op welke wijze door de raad van toezicht, het college van bestuur en het curatorium uitvoering is gegeven aan de door de generale synode gegeven opdrachten.

Artikel 15 – curatorium

- 15.1 De universiteit is er in al haar geledingen op gericht dat het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling in overeenstemming zijn met de Heilige Schrift en de belijdenisgeschriften van de kerken en dat het gereformeerd karakter en wetenschappelijk niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling worden bevorderd.
- 15.2 Het curatorium staat de raad van toezicht bij met betrekking tot het toezicht op het gereformeerd karakter en het wetenschappelijk niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling evenals op het afwijzen van alles wat in het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling met Gods Woord en de gereformeerde confessie in strijd is.
- 15.3 Het curatorium adviseert de raad van toezicht over:
- a. voordrachten van het college van bestuur aan de generale synode voor de benoeming van gewoon hoogleraren en buitengewoon hoogleraren;
  - b. voordrachten van het college van bestuur voor de benoeming van universitair hoofddocenten en universitair docenten met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatieomvang van 0,6 fte of meer;
  - c. voorgenomen benoemingen door het college van bestuur van universitair hoofddocenten en universitair docenten evenals onderzoekers met een aanstelling voor bepaalde tijd;
  - d. voordrachten aan de generale synode van leden van het curatorium;
  - e. de goedkeuring van de onderwijsprogramma's, de onderzoeksprogramma's en het plan voor kennisuitwisseling, respectievelijk bedoeld in artikel 11.2, sub e, f en g;
  - f. zaken waarvan de raad van toezicht, het college van bestuur of het curatorium van mening is dat daarvoor een breed draagvlak nodig is.
- 15.4 Het curatorium staat verder het college van bestuur met raad terzijde door:
- a. het geven van inhoudelijke stimulansen om het gereformeerd karakter van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling zoveel mogelijk te bevorderen;

- b. het tijdig signaleren van inhoudelijke probleempunten in het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling;
  - c. te adviseren over het omgaan met veranderingen in theologische inzichten en de gevolgen daarvan voor het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling.
- 15.5 Het curatorium is belast met het adviseren over een eventueel bezwaar dat in overeenstemming met artikel 17.2 door een kerk of kerklid tegen een mondelinge of schriftelijke uitlating van een (emeritus-) docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker wordt ingebracht. Het kan tevens aan het college van bestuur een voorstel doen of een oordeel geven omtrent disciplinaire maatregelen of ongevraagd ontslag als bedoeld in de artikelen 28.2, 29.2 en 30.2.

Artikel 16 – samenstelling curatorium

- 16.1 Het curatorium bestaat uit vier predikanten en twee (emeritus-)hoogleraren of universitair (hoofd)docenten van een andere universiteit.
- 16.2 De leden van het curatorium worden door de generale synode benoemd op voordracht van de raad van toezicht, die hierover het advies inwint van het zittende curatorium, en op basis van vooraf openbaar gemaakte door de raad van toezicht opgestelde profielen.
- 16.3 De leden van het curatorium worden benoemd voor een periode van drie jaren. Zij zijn tweemaal herbenoembaar vooreen nieuwe periode van drie jaren.
- 16.4 Als voorwaarde voor benoeming als lid van het curatorium geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Indien een lid van het curatorium niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij het curatorium hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat men van rechtswege ophoudt lid van het curatorium te zijn.
- 16.5 De leden van het curatorium ondertekenen bij aanvang van hun werkzaamheden het daartoe bestemde ondertekeningformulier voor het curatorium.
- 16.6 Indien naar het oordeel van het curatorium een lid in de vervulling van zijn taak als lid ernstig tekortschiet of zich gedraagt op een wijze die het aanzien van het curatorium of de universiteit kan schaden, kan de raad van toezicht op voorstel van het curatorium hem tijdelijk of blijvend schorsen in de uitoefening van zijn functie. Het voorstel hiertoe kan door het curatorium slechts worden gedaan nadat betrokkene is gehoord in een vergadering van het curatorium dan wel betrokkene kenbaar heeft gemaakt daarvan geen gebruik te willen maken.
- 16.7 Het curatorium kiest uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een assessor.
- 16.8 Indien sprake is van langdurige of blijvende verhindering dan wel een blijvende schorsing van een lid van het curatorium dan wel van het ontstaan van een tussentijdse vacature benoemt de raad van toezicht na advies te hebben ingewonnen van het curatorium een vervangend lid voor ten hoogste de resterende zittingsperiode.

Artikel 17 – werkwijze curatorium

- 17.1 Het curatorium vergadert zo vaak een goede taakuitoefening dat vereist, maar tenminste vier keer per jaar. De raad van toezicht stelt na ingewonnen advies van het curatorium ter zake nadere regels.
- 17.2 Een kerk of kerklid dat een gemotiveerd bezwaar wenst in te dienen tegen een mondelinge of schriftelijke uitlating van een (emeritus-) docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker van de universiteit, richt zich eerst tot betrokkene. Indien het bezwaar niet wordt weggenomen, richt hij zich uiterlijk één jaar na de desbetreffende uitlating tot het college van bestuur. Het college van bestuur vraagt het advies van het curatorium in overeenstemming met de regels van het in artikel 17.4 vermelde reglement. Als een bezwaar betrekking heeft op het college van bestuur of een lid daarvan treedt de raad van toezicht voor de behandeling van het bezwaar in de plaats van het college van bestuur.
- 17.3 Indien naar het oordeel van het curatorium disciplinaire maatregelen en/of onvrijwillig ontslag nodig zijn tegen een (emeritus-)docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker, doet het daarvoor een voorstel dat wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Artikel 28 resp. 29 resp. 30 is verder van toepassing. De laatste zin van artikel 19.2 is van overeenkomstige toepassing.

- 17.4 De raad van toezicht stelt, op voorstel van het college van bestuur en na ingewonnen advies van het curatorium een reglement vast voor de uitoefening van de taken van het curatorium als bedoeld in artikel 15.2 en ter uitwerking van artikel 17.2 en 17.3.

Artikel 18 – verantwoording

- 18.1 Het curatorium verantwoordt zich over de door hem verrichte werkzaamheden tegenover de raad van toezicht in een jaarlijks rapport. Het college van bestuur ontvangt daarvan een afschrift.
- 18.2 De rapportage betreffende de door het curatorium verrichte werkzaamheden, welke is bestemd voor de generale synode wordt door het curatorium uitgebracht aan de raad van toezicht en wordt door de raad van toezicht gevoegd bij het rapport van de raad van toezicht aan de generale synode als bedoeld in artikel 14.

D. SENAAT

Artikel 19 – samenstelling

- 19.1 De senaat bestaat uit de gewoon hoogleraren.
- 19.2 Buitengewoon hoogleraren, bijzonder hoogleraren, evenals universitair hoofddocenten en universitair docenten in volledige of niet volledige dienst kunnen op uitnodiging van de rector de vergaderingen van de senaat bijwonen en hebben daar adviserende stem.
- 19.3 De rector is de voorzitter van de senaat. De senaat wijst uit zijn midden een secretaris aan.

Artikel 20 – taken

De senaat is belast met de volgende taken:

- a. het adviseren van het college van bestuur op het gebied van de aanstelling van promovendi;
- b. het als college voor promoties beoordelen van dissertaties en het toelaten tot promoties;
- c. het adviseren van het college van bestuur op het gebied van de verlening van eredoctoraten;
- d. het doen van voordrachten aan de raad van toezicht op het gebied van de benoeming van de rector evenals in voorkomend geval van de waarnemend rector.

E. WETENSCHAPPELIJK PERSONEEL

Artikel 21 – formatieplan

- 21.1 Het college van bestuur stelt een formatieplan vast waarin per vakgebied de belasting voor onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling wordt bepaald.
- 21.2 Het formatieplan wordt periodiek geactualiseerd.
- 21.3 Beslissingen over de vervulling van docentvacatures worden genomen op basis van het formatieplan.

Artikel 22 – functies

- 22.1 Aan de universiteit kunnen voor onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling worden benoemd: gewoon hoogleraren, buitengewoon hoogleraren, universitair hoofddocenten en universitair docenten, evenals in de gevallen bedoeld in artikel 32 bijzonder hoogleraren.
- 22.2 Aan de universiteit kunnen onderzoekers worden aangesteld voor het doen van theologisch onderzoek op basis van een aanstelling voor bepaalde tijd.
- 22.3 Specifieke onderdelen van de opleiding kunnen worden verzorgd door externe docenten, onder verantwoordelijkheid van de vakdocent, op basis van een overeenkomst van opdracht.
- 22.4 Nadere regels betreffende in dit artikel genoemde en eventuele andere wetenschappelijke functies worden bij of krachtens het universiteitsreglement gesteld.

Artikel 23 – benoemingen door de generale synode.

- 23.1 Gewoon hoogleraren en buitengewoon hoogleraren worden benoemd door de generale synode.
- 23.2 Universitair hoofddocenten en universitair docenten, telkens met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatieomvang van 0,6 fte of meer, worden benoemd door de generale synode.

- 23.3 In geval van een vacature betreffende een functie als bedoeld in artikel 23.1 of 23.2 doet het college van bestuur aan de generale synode een voordracht. De voordracht is inhoudelijk gemotiveerd, gerelateerd aan het formatieplan en omschrijft inhoud en omvang van de vacante functie binnen de desbetreffende vakgroep. De voordracht behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht, na ingewonnen advies van het curatorium.

Artikel 24 – benoemingen door college van bestuur

- 24.1 De benoeming van andere docenten dan bedoeld in artikel 23 geschiedt door het college van bestuur.
- 24.2 In geval van een vacature betreffende een functie als bedoeld in artikel 24.1 geeft het college van bestuur aan de raad van toezicht kennis van een voorgenomen benoeming. Het bericht is inhoudelijk gemotiveerd, gerelateerd aan het formatieplan en de beschikbare budgettaire mogelijkheden en omschrijft inhoud en omvang van de vacante functie binnen de desbetreffende vakgroep. De benoeming behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht, na ingewonnen advies van het curatorium.
- 24.3 Onderzoekers worden benoemd door het college van bestuur. De benoeming is inhoudelijk gemotiveerd, gerelateerd aan het onderzoeksprogramma en omschrijft inhoud en omvang van de vacante functie binnen de desbetreffende onderzoeksgroep.
- 24.4 Externe docenten voor specifieke onderdelen van de opleiding ontvangen daartoe een opdracht voor bepaalde tijd van het college van bestuur.

Artikel 25 – algemene benoemingsvoorwaarde en ondertekeningsformulier

- 25.1 Als voorwaarde voor benoeming als lid van het wetenschappelijk personeel geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland of van één van de kerken waarvan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft uitgesproken dat deze te herkennen zijn als kerken van Jezus Christus die zich onderwerpen aan Gods Woord en zich gebonden weten aan de gereformeerde belijdenissen. Indien een lid van het wetenschappelijk personeel niet langer aan deze eis voldoet, dient hij het college van bestuur hiervan onverwijld in kennis te stellen en eindigt de benoeming als lid van het wetenschappelijk personeel van rechtswege. Deze benoemingsvoorwaarde dient te worden opgenomen in de individuele overeenkomst met ieder lid van het wetenschappelijk personeel.
- 25.2 In bijzondere gevallen kan van de in artikel 25.1 bedoelde benoemingsvoorwaarde ontheffing worden verleend indien dat nodig is voor een goede voorziening in een vacature, niet zijnde een vacature voor gewoon hoogleraar.
- 25.3 De gewoon hoogleraren, buitengewoon hoogleraren, universitair hoofddocenten en universitair docenten, hetzij met een aanstelling voor onbepaalde tijd hetzij met een aanstelling voor bepaalde tijd, zullen bij aanstelling een door de generale synode vastgesteld ondertekeningsformulier tekenen als blijkt van instemming met de leer van de Heilige Schrift, zoals die in de belijdenisgeschriften van de kerken is samengevat, en van hun bereidheid om deze zuivere leer te onderwijzen en tegen dwalingen te verdedigen.
- 25.4 De ondertekening als bedoeld in artikel 25.3 zal bij benoeming door de generale synode in de regel plaatsvinden tijdens een openbare zitting van de generale synode. Indien de generale synode inmiddels is gesloten en in geval van benoeming door het college van bestuur, zal deze ondertekening plaatsvinden in een gecombineerde vergadering van de raad van toezicht en het college van bestuur. In geval van een gewoon hoogleraar of buitengewoon hoogleraar zal de rector van deze ondertekening melding maken bij de inauguratie.

Artikel 26 – ontslag wegens leeftijd en op eigen verzoek door of namens generale synode

- 26.1 Aan een gewoon hoogleraar, buitengewoon hoogleraar, universitair hoofddocent en universitair docent, die is benoemd door de generale synode, wordt met ingang van de eerste dag van de maand waarin betrokkene de pensioengerechtigde leeftijd bereikt ontslag verleend door de generale synode.
- 26.2 Aan een gewoon hoogleraar, buitengewoon hoogleraar alsook een universitair hoofddocent en universitair docent, die is benoemd door de generale synode, kan op eigen verzoek door de generale synode eerder ontslag worden verleend.

- 26.3 Valt het tijdstip van ontslag als bedoeld in artikel 26.1 en 26.2 buiten de tijd dat de generale synode vergadert, dan zal de bevoegdheid tot het verlenen van ontslag namens de generale synode bij de raad van toezicht liggen.
- 26.4 Van een verleend ontslag als bedoeld in dit artikel zal door de raad van toezicht mededeling worden gedaan aan alle kerken.

Artikel 27 – ontslag wegens leeftijd en op eigen verzoek door college van bestuur

- 27.1 Aan een bijzonder hoogleraar, een universitair hoofddocent en een universitair docent die benoemd is door het college van bestuur met een aanstelling voor onbepaalde tijd, wordt met ingang van de eerste dag van de maand waarin betrokkene de pensioengerechtigde leeftijd bereikt ontslag verleend door het college van bestuur.
- 27.2 Aan een bijzonder hoogleraar, een universitair hoofddocent en een universitair docent die is benoemd door het college van bestuur, hetzij met een aanstelling voor onbepaalde tijd hetzij voor bepaalde tijd, kan op eigen verzoek door het college van bestuur tussentijds ontslag worden verleend.
- 27.3 Aan een onderzoeker die is benoemd door het college van bestuur met een aanstelling voor bepaalde tijd kan op eigen verzoek door het college van bestuur tussentijds ontslag worden verleend.

Artikel 28 – disciplinaire maatregelen

- 28.1 Ten aanzien van een gewoon hoogleraar, buitengewoon hoogleraar, bijzonder hoogleraar, universitair hoofddocent, universitair docent of onderzoeker, ongeacht of hij is aangesteld voor onbepaalde tijd dan wel voor bepaalde tijd, die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van zijn functie ernstig te kort schiet, kunnen door het college van bestuur disciplinaire maatregelen worden genomen van beperking van bepaalde werkzaamheden en/of bevoegdheden dan wel van volledige op-non-actief-stelling.
- 28.2 Het curatorium kan aan het college van bestuur een voorstel tot een disciplinaire maatregel doen als bedoeld in artikel 17.3. Indien geen voorstel van het curatorium is ontvangen als bedoeld in artikel 17.3, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van het curatorium.
- 28.3 Alvorens te beslissen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 28.4 Een voornemen tot een disciplinaire maatregel wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist als bevoegd gezag.
- 28.5 In geval van een verlenging van een disciplinaire maatregel is artikel 28.3 opnieuw van toepassing. Artikel 28.2 en 28.4 zijn niet opnieuw van toepassing.
- 28.6 Een disciplinaire maatregel alsook een verlenging daarvan wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld en vermeldt nauwkeurig op welke werkzaamheden en/of bevoegdheden de maatregel betrekking heeft alsook de termijn waarvoor deze geldt.

Artikel 29 – onvrijwillig ontslag door generale synode

- 29.1 Ten aanzien van een gewoon hoogleraar, buitengewoon hoogleraar, universitair hoofddocent en universitair docent, die is benoemd door de generale synode, die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van zijn functie ernstig te kort schiet, kan het college van bestuur de generale synode voorstellen over te gaan tot tussentijds onvrijwillig ontslag.
- 29.2 Het curatorium kan aan het college van bestuur een voorstel tot onvrijwillig ontslag doen als bedoeld in artikel 17.3. Indien geen voorstel van het curatorium is ontvangen als bedoeld in artikel 17.3, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van het curatorium.
- 29.3 Alvorens tot een voorstel aan de generale synode over te gaan, stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.

- 29.4 Een voorstel tot onvrijwillig ontslag aan de generale synode wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist over het voorstel aan de generale synode.
- 29.5 De generale synode beslist over het onvrijwillig ontslag na betrokkene in de gelegenheid te hebben gesteld zich persoonlijk te doen horen.

Artikel 30- onvrijwillig ontslag door college van bestuur

- 30.1 Ten aanzien van een bijzonder hoogleraar, een universitair hoofddocent, universitair docent of onderzoeker, die is benoemd door het college van bestuur, die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van zijn functie ernstig te kort schiet, kan het college van bestuur besluiten over te gaan tot tussentijds onvrijwillig ontslag.
- 30.2 Het curatorium kan aan het college van bestuur een voorstel tot onvrijwillig ontslag doen als bedoeld in artikel 17.3. Indien geen voorstel van het curatorium is ontvangen als bedoeld in artikel 17.3, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van het curatorium.
- 30.3 Alvorens te beslissen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 30.4 Een voornemen tot onvrijwillig ontslag wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist als bevoegd gezag.

Artikel 31 - kennisgeving aan kerken

- 31.1 Indien het college van bestuur ten aanzien van een betrokkene een disciplinaire maatregel neemt als bedoeld in artikel 28, doet het daarvan mededeling aan de kerk waarvan betrokkene lid is, en ingeval betrokkene als predikant of emeritus predikant aan een kerk is verbonden, tevens aan die kerk.
- 31.2 Indien de generale synode besluit tot onvrijwillig ontslag van een gewoon hoogleraar, buitengewoon hoogleraar, universitair hoofddocent en universitair docent als bedoeld in artikel 29, doet zij daarvan mededeling aan alle kerken.
- 31.3 Indien het college van bestuur besluit tot onvrijwillig ontslag van een universitair hoofddocent of universitair docent als bedoeld in artikel 30, doet het daarvan mededeling aan alle kerken.

Artikel 32 - bijzondere leerstoel

- 32.1 De generale synode kan besluiten tot instelling van één of meer bijzondere leerstoelen aan de universiteit.
- 32.2 Een benoeming tot bijzonder hoogleraar gebeurt door het college van bestuur. Een voorstel tot benoeming is inhoudelijk gemotiveerd en behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht, na ingewonnen advies van het curatorium.

F ONDERSTEUNEND PERSONEEL

Artikel 33 - formatieplan

- 33.1 Het college van bestuur stelt een formatieplan vast waarin de belasting voor het ondersteunend personeel ten behoeve van onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling wordt bepaald.
- 33.2 Het formatieplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 33.3 Het formatieplan wordt periodiek geactualiseerd.
- 33.4 Beslissingen over de vervulling van vacatures met betrekking tot het ondersteunend personeel worden genomen op basis van het formatieplan.

Artikel 34- toelating en inschrijving

- 34.1 Wanneer een aspirant-student zich meldt voor toelating tot de universiteit, zal namens het college van bestuur met hem worden gesproken over vooral zijn motivatie voor de theologische studie aan de universiteit en zijn houding ten opzichte van Gods Woord, de gereformeerde belijdenis en het gereformeerd kerkelijk leven. Het college van bestuur heeft het recht om toelating te weigeren, wanneer hij het resultaat van het gesprek onvoldoende acht.
- 34.2 Een aspirant-student die lid is van één van de Gereformeerde Kerken of van één van de kerken waarvan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft uitgesproken dat deze te herkennen zijn als kerken van Jezus Christus die zich onderwerpen aan Gods Woord en zich gebonden weten aan de gereformeerde belijdenissen, dient een goed getuigenis van zijn kerk aangaande belijdenis en wandel over te leggen.
- 34.3 Een aspirant-student die geen lid is van een van de hiervoor bedoelde kerken, ondertekent een door de rector opgestelde verklaring waaruit de positieve houding van de aspirant-student ten opzichte van het gereformeerde karakter van de universiteit blijkt en die de belofte van zijn kant bevat daarop geen inbreuk te zullen maken.
- 34.4 Het college van bestuur kan nadere regels stellen met betrekking tot de toelating van studenten.

Artikel 35- toegang tot onderwijs c.a.

- 35.1 Inschrijving als student geeft recht op het volgen van onderwijs, het afleggen van tentamens en examens en het gebruik maken van de door de universiteit aangeboden faciliteiten en voorzieningen.
- 35.2 Het college van bestuur kan bij reglement beperkingen aanbrengen op het gestelde in artikel 35.1 voor hen die de opleiding niet volgen ter voorbereiding op het ambt van predikant.

Artikel 36 - toezicht

- 36.1 Het college van bestuur ziet toe op de studievoortgang van de studenten en overige ingeschrevenen.
- 36.2 Ten aanzien van studenten en overige ingeschrevenen die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaan dan wel handelen in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit kunnen door het college van bestuur disciplinaire maatregelen worden genomen van beperking van bepaalde rechten en/of bevoegdheden dan wel van tijdelijke ontzegging van de toegang tot de universiteit.
- 36.3 Alvorens een disciplinaire maatregel te nemen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 36.4 Een disciplinaire maatregel wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld en vermeldt nauwkeurig op welke rechten en/of bevoegdheden de maatregel betrekking heeft alsook de termijn waarvoor deze geldt.
- 36.5 In geval van een situatie als bedoeld in artikel 36.2 kan het college van bestuur besluiten tot definitieve verwijdering en uitschrijving als student of overige ingeschrevene.
- 36.6 Alvorens een besluit als bedoeld in artikel 36.5 te nemen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 36.7 Een besluit als bedoeld in artikel 36.5 wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld.

Artikel 37 - uitschrijving

- 37.1 Het college van bestuur beslist over uitschrijving bij afbreken of onderbreken van de studie en bij overschrijding van de maximale studieduur.
- 37.2 Indien een student of overige ingeschrevene niet langer voldoet aan artikel 34.1, 34.2 of 34.3, is hij gehouden dat mee te delen aan het college van bestuur. Het college van bestuur beslist over de gevolgen voor de inschrijving.

H. ONDERWIJS, ONDERZOEK EN KENNISUITWISSELING

Artikel 38- opleidingen

- 38.1 De universiteit voorziet op basis van haar grondslag en ter verwezenlijking van haar doelstelling in de door haar aan te bieden theologische opleidingen.
- 38.2 De universiteit kent de volgende opleidingen:
- a. een driejarige voltijds bachelor-opleiding klassieke theologie;
  - b. een driejarige voltijds master-opleiding klassieke theologie, die opleidt tot gereformeerd predikant/theoloog;
  - c. eventuele overige door het college van bestuur vastgestelde en door de raad van toezicht goedgekeurde theologische opleidingen in deeltijd of voltijd.
- 38.3 De universiteit is als instelling bij de aanbidding van haar opleidingen primair gericht op de geïntegreerde vorming tot gereformeerd theoloog en gereformeerd predikant ten behoeve van de kerken.

Artikel 39 – onderwijsprogramma's

- 39.1 Het college van bestuur draagt tenminste eenmaal per drie jaar zorg voor het vaststellen van onderwijsprogramma's. Hierin zijn de hoofdlijnen van de inrichting van het onderwijs en het studieprogramma voor iedere aangeboden opleiding evenals de verdeling van de studielast over de verschillende vakgebieden omschreven.
- 39.2 De onderwijsprogramma's behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht na ingewonnen advies van het curatorium.

Artikel 40 – kwaliteitszorg

- 40.1 Het college van bestuur draagt zorg voor de opzet en het functioneren van een kwaliteitszorgsysteem met betrekking tot alle werkzaamheden van de universiteit en de door haar aangeboden opleidingen. De beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs geschiedt mede aan de hand van het oordeel van de studenten.
- 40.2 Bij de beoordeling wordt ten minste aandacht besteed aan:
- a. een regelmatige controle van het tijdsbeslag dat voor de studenten voortvloeit uit de onderwijs- en examenregeling en de daarin vermelde studielast;
  - b. de kwaliteit van het onderwijs aan en de begeleiding van de studenten.
- 40.3 Het college van bestuur geeft de raad van toezicht gevraagd en ongevraagd inzicht in de opzet en het functioneren van het kwaliteitszorgsysteem.

Artikel 41- permanente educatie/postacademisch onderwijs

- 41.1 De universiteit biedt aan haar afgestudeerden en andere belangstellenden regelmatig permanente educatie en/of postacademisch onderwijs aan.
- 41.2 De organisatie van de permanente educatie/postacademisch onderwijs is opgedragen aan het college van bestuur.

Artikel 42 – doctoraat

- 42.1 Aan de universiteit kan het doctoraat in de theologie worden verkregen op grond van de verdediging van een dissertatie.
- 42.2 De senaat stelt als college voor promoties een promotiereglement vast met betrekking tot de toelating tot de promotie en ter verdere regulering daarvan.

Artikel 43 – onderzoek

- 43.1 Het college van bestuur draagt tenminste eens per drie jaar zorg voor het vaststellen van onderzoeksprogramma's voor de verschillende vakgebieden. Hierin zijn de prioriteiten voor het te verrichten wetenschappelijk onderzoek per onderzoeksgroep omschreven.
- 43.2 De onderzoeksprogramma's behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht na ingewonnen advies van het curatorium.

Artikel 44 – kennisuitwisseling

- 44.1 Het college van bestuur draagt tenminste eenmaal per drie jaar zorg voor het vaststellen van een plan voor kennisuitwisseling.
- 44.2 Het plan voor kennisuitwisseling behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht na ingewonnen advies van het curatorium.

I. FINANCIEN

Artikel 45

- 45.1 De kerken zijn verantwoordelijk voor de financiële instandhouding van de universiteit en maken daarbij zo mogelijk gebruik van overheidsbesteding.
- 45.2 Op voorstel van het college van bestuur bepaalt de generale synode telkens voor een periode van drie jaren de jaarlijks door de kerken te betalen bijdrage (quota). Het voorstel van het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 45.3 Ter realisering van de doelstelling van de universiteit worden ook andere vormen van financiering benut, zoals verwerving van legaten, sponsoring en subsidies.

Artikel 46 – begroting en jaarrekening

- 46.1 Het college van bestuur stelt jaarlijks voorafgaand aan het begrotingsjaar de begroting vast, waarin zijn opgenomen een personeelsparagraaf en een onderzoeksparagraaf.
- 46.2 Het college van bestuur stelt binnen zes maanden na afloop van het boekjaar na controle door een door de raad van toezicht aan te wijzen registeraccountant de jaarrekening van het afgelopen jaar vast. De jaarrekening moet zijn voorzien van een verklaring en bijbehorende managementletter van de accountant.
- 46.3 Geraamde uitgaven welke in een begrotingsjaar niet gerealiseerd zijn, kunnen worden toegevoegd aan de algemene reserve. Overschrijdingen van het budget over enig jaar kunnen worden gecompenseerd ten laste van de algemene reserve.
- 46.4 Het college van bestuur draagt zorg voor een solide beleid betreffende reserves en voorzieningen.
- 46.5 Het college van bestuur stelt driejaarlijks een meerjarenbegroting op ten behoeve van de generale synode.
- 46.6 De begroting, de jaarrekening en de meerjarenbegroting behoeven, evenals het reserve- en voorzieningenbeleid, de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 46.7 Het boekjaar van de universiteit is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 47 – goedkeuring en decharge door generale synode

- 47.1 De raad van toezicht zendt ter goedkeuring aan elke generale synode voor ieder boekjaar dat is verstreken sinds de vorige generale synode de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, zoals vastgesteld door het college van bestuur en goedgekeurd door de raad van toezicht. In het jaarverslag is een verantwoording van het uitgeoefende toezicht opgenomen.
- 47.2 Bij goedkeuring verleent de generale synode aan de raad van toezicht en het college van bestuur decharge voor het gevoerde financieel beleid en beheer en het uitgeoefende toezicht daarop.

J. MEDEZEGGENSCHAP

Artikel 48 – medezeggenschap

- 48.1 Het college van bestuur doet een keuze uit de medezeggenschapsstelsels die volgens de wet mogelijk zijn. Deze keuze behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 48.2 Het college van bestuur stelt, afhankelijk van de in artikel 48.1 bedoelde keuze, een medezeggenschapsregeling dan wel een reglement voor de universiteitsraad vast.

K. VERTEGENWOORDIGING

Artikel 49 – vertegenwoordiging

De voorzitter van het college van bestuur vertegenwoordigt de universiteit in en buiten rechte.

L. SLOTBEPALINGEN

Artikel 50 – vaststelling en wijziging

50.1 Dit statuut is vastgesteld door de generale synode van Harderwijk 2011-2012

50.2 Dit statuut kan door een generale synode worden gewijzigd.

50.3 Als de generale synode niet vergadert is de raad van toezicht bevoegd, gehoord het college van bestuur, bepalingen van dit statuut te wijzigen als zij voortvloeien uit wijzigingen in wet- en regelgeving van de overheid. De raad van toezicht vermeldt deze wijzigingen in zijn rapport aan de generale synode, bedoeld in artikel 14 van dit statuut.

Artikel 51 – inwerkingtreding

51.1 Dit statuut vervangt het voorgaande statuut.

51.2 Dit statuut treedt in werking per 1 januari 2013.

51.3 Artikel 16.1 treedt in werking na afloop van de benoemingstermijn van de door de generale synode van Harderwijk 2011-2012 benoemde leden van het curatorium.

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlagen

Hoofdstuk 7

Bijlage 7.1. Nadere verantwoording door deputaten kerkelijke eenheid ten behoeve van het gesprek over de Nationale Synode en de Raad van Kerken (Acta artikel 76,77)

In het gesprek over de deelname van deputaten kerkelijk eenheid (voortaan DKE) aan de Nationale Synode (voortaan NS) en het voorstel om als waarnemer een periode mee te draaien in de Raad van kerken (voortaan RvK), kwam vanuit de GS het verlangen op naar een nadere verantwoording. Deputaten hadden niet gerekend op die vraag, maar zijn er wel dankbaar voor. Een nadere verantwoording zoals de GS bedoelde helpt je in beeld te krijgen waar je staat, en hoe je beweegt.

Waarom doen wij als GkV mee aan een NS? Tien jaar geleden was het al heel wat dat we aanhaakten bij het COGG. In de jaren na de Vrijmaking namen we toch nadrukkelijk niet deel aan de Geref. Oecumenische Synode (GOS).

Is er sprake van vervlakking? Doen we relativerend over de kerk en glijden we af? Doet de belijdenis er niet meer zo toe dat we nu kunnen instemmen met een Credotekst?

Om ons te verantwoorden halen we eerst iets op uit de tijd van de Reformatie van de 16^e eeuw: de oecumenische opstelling van Calvijn. Daarna gaan we in op onze recente geschiedenis (vanaf de Vrijmaking).

Calvijn

Van Calvijn is bekend dat hij in heel zijn leven diepe eerbied heeft voor de kerk. En een sterke afkeer van alle separatisme¹. Calvijn wees de Roomse beschuldiging van de hand dat hij zelf een schisma had veroorzaakt. Volgens Calvijn lag de diepste oorzaak van de breuk met Rome in het primaat van de paus². De structuur van deze hiërarchisch ingerichte kerk liet geen reformatie meer toe. Een serieus beroep op de Schrift haalde niets uit. Bisschoppen oordeelden dat ketters onderricht en veroordeeld moesten worden. Daarom had een gesprek met hen geen zin.

Eenheid met de Roomse kerk zag Calvijn niet meer zitten. Met des te meer overtuiging zette hij zich in voor eenheid onder protestanten. Volgens Calvijn is er niets meer tegen de wet van God dan de sekten. Want in de wet wordt één waarheid geleerd die een band der eenheid is³. Bijzonder is dat Calvijn niet zozeer sektarisme bij anderen veroordeelt (om eigen kerkelijk leven te rechtvaardigen en anderen te kwalificeren als 'valse kerk'). *Calvijn is vooral scherp om voor zichzelf scherp te hebben dat hij een oecumenische gezindheid uit zal dragen: 'o, dat deze overtuiging wortel schoot in onze harten: dat deze wet ons is opgelegd, dat de kinderen van God zich evenmin van elkaar kunnen afscheiden als het Koninkrijk der hemelen verdeeld kan worden, hoeveel voorzigtiger zouden wij zijn in het bewaren van de broederlijke genegenheid. Hoeveel te meer zouden wij een afschuw hebben van alle veten wanneer wij zouden bedenken, zoals het behoort, dat allen, die zich van de broeders afscheiden, zichzelf van het Koninkrijk Gods vervreemden'*⁴.

Calvijn past deze woorden dus vooral op zichzelf toe.

Als Calvijn de kerk centraal stelt, dan heeft hij het steeds weer over de universele kerk, de gemeenschap van alle gelovigen⁵. Maar in één adem gaat hij dan ook over op de zichtbare kerk⁶: 'als zij werkelijk ervan overtuigd zijn dat zij allen God tot hun gemeenschappelijke Vader hebben en Christus tot hun gemeenschappelijke Hoofd, kan het immers niet anders of zij zullen, in broederlijke liefde jegens elkaar verbonden, elkaar laten delen in hun bezit'.

Calvijn wil de geestelijke eenheid van de kerk blijven geloven, én ook de zichtbare eenheid onderhouden. In dat verband is het fraai om te zien hoe Calvijn in de praktijk omgaat met de leer en de confessie van de kerk. Hij kan onderscheiden tussen fundamentele en niet-fundamentele artikelen. Sommige dingen

---

¹ W. Balke, *Calvijn en de doperse radikalen*, Amsterdam 1973, p. 231v.

² Vgl. J.C. Klok, *Calvijn en zijn Institutie*, in W. Balke e.a., *Johannes Calvijn, zijn leven, zijn werk*, Kampen 2008, p. 305.

³ Commentaar Calvijn op Fil 3:5, via Balke, p. 237.

⁴ Commentaar Calvijn op Ef 4:4, via Balke p. 237v.

⁵ *Institutie*, vertaling C.A. de Niet, Boek 4, 1,2: ja, al Gods uitverkorenen zijn zo in Christus verbonden dat zij van één Hoofd afhankelijk zijn en als tot één lichaam samen opgroeien, aan elkaar verbonden door de band waarmee ledematen samen één lichaam vormen, werkelijk één geworden als mensen die in één geloof, één hoop, één liefde door dezelfde Geest van God leven, niet alleen geroepen tot dezelfde erfenis van het eeuwige leven, maar ook om deel te hebben aan één en dezelfde God en Christus.

⁶ A.w. Boek 4,1,3.

kunnen volgens hem controversieel zijn zonder afbreuk te doen aan de eenheid in geloof. Dat onderscheid geeft hem de ruimte breed te opereren. Anti-trinitariërs hadden volgens Calvijn de grenzen van het christelijk geloof ver achter zich gelaten. Maar van anabaptisten beweerde hij dat niet zo snel. Hij had verscheidenen van hen tot de kerk weten terug te brengen en beschouwde andere anabaptisten als eenvoudige lieden die zich gemakkelijk lieten verleiden⁷.

De verschillen met Zwinglianen en Lutheranen zag Calvijn als bijkomstig en te overwinnen.

Calvijn vond dat de breuk met Rome niet mocht leiden tot een verdeeld protestantisme. Daarom bleef hij de eenheid van de kerk nastreven. Zette hij zich in voor een ontmoeting met de Lutheranen. Terwijl Zwitserse theologen (onder wie dus ook Calvijn!) door de Luthersers werden uitgemaakt voor anabaptisten en papisten, gaf Calvijn zijn ideaal van eenheid niet prijs, en droeg hij in 1554 zijn Genesiscommentaar op aan de vorsten in Saksen (Wittenberg lag in Saksen). Toch namen zij afstand van Calvijn omdat hij van de Lutherse avondmaalsleer afweek. Vervolgens droeg Calvijn in 1556 een tweede verdediging op aan dienaren van Christus die de zuivere leer van het evangelie in Saksen verkondigden. Calvijn beriep zich op Christus die onze vrede is en vroeg: zou Christus' verzoening niet uitwerken dat wij op aarde wederzijds een broederlijke vrede kunnen bewaren? Op basis van wederzijdse vergeving moeten christenen elkaar toch kunnen vinden?⁸

In dat verband is het treffend dat Calvijn meermalen gereformeerde broeders adviseerde in te stemmen met Lutherse geloofsbelijdenissen. Een treffend voorbeeld is ook hoe Guido de Brès op 10 juli 1565 bij de gemeente van Antwerpen erop aandrong de Augsburgse confessie te ondertekenen om de mond te snoeren van hen die zeiden dat zij niet één waren met de Luthersers: een indrukwekkend teken van (verlangen naar) eenheid: eenheid van geloof bij verschil in denken⁹. Belijdenissen zijn niet enkel een kroon op eenheid, maar zijn ook een middel tot eenheid.

Naar de 20e eeuw

Waarom halen we dit nou op?

Omdat er in de Reformatie belangrijke wortels liggen voor ons denken. Ook om te ontdekken dat we onderweg wel eens wat zijn kwijt geraakt. De Reformatie ligt ver achter ons. Bij ons is het al heel wat als de herinnering (of de kerkhistorische kennis) teruggaat tot aan de Vrijmaking in 1944.

Die Vrijmaking stond niet op zich. In de jaren voor de Vrijmaking schreef K. Schilder stimulerend over de kerk: zij is niet een naar binnen gericht service-instituut voor je zielenheil, maar een dynamische krachtcentrale voor heel het leven¹⁰. Schilder brak onder meer met de relativiserende pluriformiteitsleer waarin alle kerken naast elkaar mochten blijven bestaan. Geen geruststellende verhalen over de onzichtbare kerk, maar vooral de zichtbare kerk, aanwijsbaar in jouw stad of dorp. Dat was de kerk van art 27-29 NGB.

Schilder was inspirerend. Met overtuiging wees hij op de dynamiek van Christus die zijn kerk vergadert (inzet van NGB 27 en ook HC 21). Christus brengt een kudde bijeen. En wij mogen mee vergaderen. Die dynamiek inspireerde. De spanning van: Christus die vergadert, en dat je dat mag ervaren in de gemeente waar jij lid bent! Die inspiratie was terecht. Het zette mensen in beweging. Na WO II hadden Schilders gedachten grote invloed op het denken van mensen die gekozen hadden voor de Vrijmaking.

Maar in de jaren na de Vrijmaking gebeurde er ook iets anders. We kregen te maken met een vervelende beeldvorming: vrijgemaakten denken dat alleen zij de ware kerk zijn. Dat is door hen nooit zo uitgesproken op een kerkelijke vergadering. En toch: de beeldvorming was hardnekkig.

Te Velde¹¹ wijst erop dat vrijgemaakte mensen op basis van de 'zaaksgerechtigheid' van de Vrijmaking de kerken van de Vrijmaking meer of minder naadloos gingen identificeren met de ware kerk. Eigenlijk zou

---

⁷ Klok, a.w. p. 304v.

⁸ Zie voor deze geschiedenis bij Klok, a.w. p. 308-312.

⁹ H.J. Boiten in M. te Velde (red): Confessies, Gereformeerde geloofsverantwoording in zestiende-eeuws Europa, Heerenveen, 2009 p. 449.

¹⁰ Vgl. M. te Velde en H. Werkman (red), Vrijgemaakte vreemdelingen, Barneveld 2007. We verwijzen naar het laatste opstel, een nabescherping door Mees te Velde: Vrijgemaakte vreemdelingen tussen verleden en toekomst, p. 174-200.

¹¹ A.w. p. 182.

iedere ware gelovige zich moeten voegen bij de kerken van de Vrijmaking. Wie zich niet aansloot bij een vrijgemaakte kerk kon niet zomaar meedoen in b.v. de politiek (GPV en andere organisaties met een stringent ledenbeleid). Te Velde constateert dat we zo iets kwijt raakten van de bredere gereformeerde traditie van o.a. Calvijn. De doorgaande reformatie vond vooral plaats binnen en vanuit onze kerken. Daarmee kreeg je een zekere versmalling waarmee we niet altijd recht deden aan oprecht en christelijk leven buiten onze eigen kerken. We waren niet goed in staat om bij anderen het goede te benoemen en er betekenis aan te geven. Een term als 'verwante kerken' was al verdacht.

De vraag mag gesteld: gingen we er niet te makkelijk aan voorbij dat er aan ons eigen kerkelijk leven nog veel zonde en gebrek kleefde? Ware kerk zijn is immers niet maar een kwestie van de juiste papieren hebben (voldoen aan de kenmerken van art 29 NGB). Het gaat in art 29 over de zuivere verkondiging, de zuivere sacramentsbediening en de zuivere tuchttoefening. Niet de papieren, maar de praktijk van het kerk zijn is hier aan de orde: het verkondigen, het vieren en het bij Christus houden. In art 29 komt dan ook nog eens nadrukkelijk aan de orde hoe door hen die bij de kerk horen geleefd en geloofd wordt. Die twee kun je niet van elkaar losmaken. Anders bestaat de kans dat je, ondanks misschien wel goede papieren, elkaar toch bij Christus weghoudt.

Het gaat er niet om dat we even snel een oordeel geven over de houding van onze voorouders in de jaren na de Vrijmaking. Er was in die jaren zeker sprake van een ethisch conflict. In de kerk geschorst worden en in de politiek doen alsof er niets aan de hand was, dat ging niet. Dat onze GS in 1948 niet in ging op deelname aan de GOS (Geref. Oecumenische Synode) kwam (ook) omdat deze GOS zich in een voorbereidende vergadering achter het beleid van de synodaal gereformeerde kerken stelde zonder ook maar één vertegenwoordiger van de GKv te horen¹².

Je kunt zeggen: officieel is nooit uitgesproken dat de GKv de enig ware kerken waren. Integendeel. Op de GS van Heemse 1984 werd het eng-kerkelijk denken van J. Hoorn veroordeeld ('steeds is erkend dat de Here in zijn welbehagen nieuw leven kan werken, ook kerkelijk leven, buiten de grenzen van de kerk, die in gehoorzaamheid zich heeft geïnstitueerd')¹³.

Desondanks: in de praktijk was die versmalling er meermalen wel. Bepaalde ze ook mee onze beeldvorming. We hadden soms te weinig oog voor het feit dat de eenheid van de kerk een belofte was, en een opdracht die je je door geloof eigen had te maken. Werd bedoeld of onbedoeld de norm wel eens geïdentificeerd met de concrete situatie? Werd de kerk in de artikelen 27-29 NGB niet te exclusief geïdentificeerd met onze eigen kerken?

Versmalling: het was zeker niet de bedoeling van de Vrijmaking. Dat blijkt heel bijzonder in de oecumenische insteek van de Acte van Vrijmaking: besluiten die dwingend waren opgelegd werden verworpen. Maar positief lees je in de Acte van Vrijmaking dat men bereid is 'zoo haast als men dit hebben kan gemeenschap te willen oefenen met allen, die in de eenigheid der leer, welke naar den Woorde Gods is, met ons willen leven of gaan leven in een aangenomen of wederom aan te nemen kerkenordening op dat Woord gegrond'¹⁴ (let even op de breedte, daarom de onderstrepingen).

---

¹² Vgl. bij C. Trimp, kerk in aanbouw, Goes, 1998, p 222.

¹³ Acta GS Heemse, art 131, besluit II grond 3.

¹⁴ In dit verband wijst Trimp ook op de GS van 1946 die besloot het contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde kerken die 'met ons staan op dezelfde basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid'. En de rapporterende commissie verklaart dat zij van harte onderschrijft het streven om 'te komen tot kerkelijk samenleven van alle kerkformaties of groepen welke zich met Woord en daad stellen op de basis van Gods Woord, de Drie Formulieren van Eenigheid en van de Kerkenordening' (let op de onderstreping voor de breedte!).

Afglijden of een ander front

Wie opgegroeid is bij het onderwijs van K. Schilder, of wie daar in latere jaren door geïnspireerd is, moet wel bedenken dat Schilder zijn onderwijs gaf in reactie op wat er in zijn tijd speelde. De levende context maakte soms ook dat er geharnast geargumenteed kon worden. Hij bracht mensen kerkbesef bij als een zaak van 'vreze des Heren'. Hij deed dat o.a. in confrontatie met opvattingen van A. Kuiper over de pluriformiteit van de kerk. Daarmee zette hij al voor WO II in. Na de oorlog (en de Vrijmaking) waarschuwde hij (dat was toen ook context!) tegen zelotisme en radicalisering¹⁵. Wat Schilder toen schreef was in een heel andere context dan de onze: een context waarin we de verzuiling voorbij zijn, de secularisatie en de ontkerkelijking toegenomen zijn op een manier die in de tijd na de oorlog niet voor mogelijk werd gehouden, een tijd ook waarin migrantenkerken een wezenlijk onderdeel uitmaken van de kerkelijke kaart van Nederland; een tijd waarin evangelische kerken en gemeenschappen sterk gegroeid zijn, een tijd waarin de vrijzinnigheid toenam, maar ook een tijd (vandaag) waarin je binnen de PKN een toenemende invloed van de orthodoxie waarneemt. Een tijd (vgl. Trimp¹⁶) waarin de Geest ons leert hoezeer wij elkaar in dit land nodig hebben: als wij het nog niet wisten uit zijn Woord, dan leert Hij het ons wel door de harde feiten.

Trimp wijst er in zijn beschouwing daarom op¹⁷ dat wij – zolang er van een geboden eenheid nog geen sprake is – zullen nadenken over de vraag hoe wij omgaan met de feitelijke gescheidenheid. Wat kun je wel en wat kun je (nog) niet met elkaar doen? Is de geboden kerkelijke eendracht louter en alleen uitgangspunt of kan zij ook stimulerende doelstelling van christelijke samenwerking zijn?

Naar de NS

Hebben wij op die vragen al een antwoord? Op zich werd dat niet van ons gevraagd voor wij naar de NS gingen. Wij beseffen ook heel goed dat er vandaag in christelijk Nederland relativerend over de kerk gesproken wordt. Toch: daarmee zijn wij nog niet terug in de jaren '30 van de vorige eeuw. Bovendien: behalve dat de presentie op de NS niet overtrokken dient te worden (de NS is geen synode in de gangbare betekenis van het woord, zie ook hieronder), wij meenden hier in te moeten spelen op ontwikkelingen die in onze tijd plaats vinden. Het is goed daar dichtbij te zijn. Bedenk dat het past in deze tijd: onze oecumene (het veld waar onze gesprekken met het oog op kerkelijke eenheid plaatsvinden) wordt wel de kleine oecumene genoemd. Maar laten we bedenken dat waar wij met onze kerkelijke eenheid bezig zijn (gesprekken met CGK en NGK, en deelname aan COGG) maar een heel smal deel is van wat er in christelijk Nederland gaande is. Ondermeer door de instroom van allochtonen uit heel de wereld zijn er veel migrantenkerken ontstaan die bij ons grotendeels onbekend zijn. Terwijl daar zeker oprechte Christus-belijders te vinden zijn. We hebben ook binnen de PKN-kerken te maken met hoopvolle ontwikkelingen. Terugkijkend menen wij dat onze deelname aan de NS geen gevolg was van relativering van de belijdenis of van onze kijk op de kerk. Maar eerder een concrete toepassing van de belijdenis. Moeten wij niet zoeken naar plaatsen en gelegenheden waar wij een licht op de kandelaar en een zoutend zout kunnen zijn? Wij mijden de wereld niet op een doperse manier, maar zoeken als gereformeerde christenen de dynamiek van het koninkrijk van God. In dat verband wijzen we ook naar de oecumenische opstelling van Calvijn die er ter wille van de eenheid van Christus' kerk op uit ging en zelfs eenheid zocht met mensen die hem verketterden.

In het zoeken naar eenheid met allen die de naam van Christus liefhebben hebben deputaten ook een verkennende functie. Je gaat geen gesprekken aan als je geen weet hebt van eenheid in belangrijke zaken. Maar je zoekt in de weg van contact en gesprek ook wegen om die eenheid te bereiken. In dat licht vonden we dat wegblijven van de NS een niet te verdedigen optie was.

---

¹⁵ Vgl. C. Trimp, a.w. p. 240. Vgl. ook p. 215.

¹⁶ A.w. p 240.

¹⁷ A.w. p 246.

De NS: geen synode...

Op de aanwezigheid van deputaten bij de NS is hier en daar kritisch gereageerd. De plaats en de naam van de vergadering riepen herinneringen op aan een Nationale Synode in 1618-1619. Het woord 'synode' heeft bij ons een uitdrukkelijk kerkelijke betekenis: een vergadering van kerkén.

Dat was de Nationale Synode in 2010 in Dordrecht niet. Dat is ook uitdrukkelijk te lezen in de uitnodigingsbrieven die in de bijlagen van ons rapport zijn opgenomen. Deze vergadering was niet bedoeld als een besluitvormend orgaan. Ook niet bedoeld als een vergadering van afgevaardigden met een mandaat. In tweede instantie werd de NS daarom ook wel aangeduid als *protestants forum*, een ontmoetingsplaats. Een bijeenkomst van christenen die zoeken wat hen samenbindt. Die christenen kwamen uit kerken. Die kerken waren aangeschreven. Natuurlijk: wie christenen zoekt, moet in de kerken zijn. In ons geval kwam de uitnodiging bij de preses van de laatste generale synode. Zo werkt dat. Er zou in Dordrecht wel een boodschap aangeboden worden aan de samenleving. Want: zouden we echt zo ver van elkaar vervreemd zijn dat we helemaal geen (gezamenlijke) boodschap meer hebben aan een stuurloze samenleving? Zouden we niet willen laten zien dat geloof goed is voor de samenleving? De kerkelijke verdeeldheid werd niet ontkend. We lezen uitdrukkelijk in één van de bijlagen bij de uitnodigingsbrief¹⁸: de kerkelijke verdeeldheid is een feit, maar in het licht van de bijbelse boodschap dat de Herder maar één kudde heeft, is onze onderlinge verdeeldheid beschamend. Daarnaast is er onder christenen een groeiend besef van eenheid te midden van de verscheidenheid. Daar kun je niet omheen als je kijkt hoe jongeren (en niet alleen zij!) in deze samenleving in allerlei situaties samen optrekken met christenen uit andere kerken of groeperingen. De verzuilde samenleving van 1950 was een heel andere dan de netwerksamenleving vandaag.

Moeten we dan alle verschillen maar toedekken? We weten dat het gebeurt. Wij stemmen toe dat vervlakking of het tot niet ter zake verklaren van verschillen onder christenen voorkomt. En we zijn daar niet blij mee. Maar dat relativerende was niet de bedoeling van de initiatiefnemers van de NS. Want, lezen we: het gaat erom dat je zoekt naar wat je bindt (dat is werkelijk dieper dan er maar van uitgaan dat je allemaal christen bent en dus één), en dat je gaat slechten wat scheidt (dat is ook veel dieper dan verschillen irrelevant verklaren, en heel iets anders dan verschillen verdoezelen). Er was in de uitnodiging en in de vergadering zelf het besef dat verdeeldheid van christenen afbreuk doet aan het getuigenis van het evangelie.

Daarbij was er besef dat waarheid en eenheid niet tegen elkaar mochten worden uitgespeeld. Jezus of waarheid? Het gaat om Hem die zegt: Ik ben de weg, de waarheid en het leven (Joh 14:6)! Als je luistert naar Hem, kun je er niet om heen: in de waarheid gaat het niet om een systeem. Maar heb je te doen met een persoon die tot ons komt in het gewaad van het Woord. Maar juist van Hem leer je ook dat nederigheid en liefde de omgang met andere christenen stempelen. Van cruciale betekenis is de liefde die van Hem naar ons uitgaat en ons aan elkaar bindt.

Credo, geen confessie

Vervolgens willen we nog iets zeggen over het Credo. Daarop kwam veel kritiek. Er werd een vergelijking gemaakt met de geloofsbelijdenis van Nicea. En die vergelijking viel negatief uit voor de Credotekst. Er stond teveel niet in.

Nu lezen we in de uitnodigingsbrief voor de NS al dat het Credo niet bedoeld is als belijdenistekst: het is een spontaan, maar onvolledig geloofsgetuigenis, géén confessie of kerkelijk belijdenisgeschrift. De eerlijkheid vraagt dat je zo'n tekst dan ook niet naar de maatstaven van een kerkelijk geijkt document gaat beoordelen.

Wij beseffen dat de naam 'Credo' misverstanden kan oproepen. Tegelijk vragen we de bedoeling van de opstellers serieus te nemen: het is een groeitekst die mensen wil stimuleren hun eigen geloof onder woorden te brengen. Geen samenvattende geloofsleer, wel een woord dat appelleert, troost en perspectief biedt.

---

¹⁸ Rapport p 35.

De bedoeling was en is niet om op basis van dit Credo te gaan werken aan kerkelijke eenheid. Maar dat je op basis van dit document wel een algemeen christelijk getuigenis naar de overheid en de samenleving kunt doen om zo als christenen een verdiepende bijdrage te leveren aan het publieke debat¹⁹. Juist omdat het een document is om een boodschap aan de samenleving te kunnen formuleren, worden er in het Credo zaken benoemd waarmee je in een ontkerstende wereld tegen de stroom in gaat. Geen confessie dus. Er is niets ondertekend of bindend verklaard voor de kerken. Er is geen sprake van inleveren van geloofswaarheden. Het Credo is ook niet door de aanwezigen in Dordrecht 'vastgesteld'. Zie het Credo liever als een poging om als christenen een basis te leggen voor een verdiepende bijdrage aan de samenleving. De vraag is of je die verdieping wilt, of dat je je liever helemaal afzijdig houdt. Deputaten weten zich gebonden aan het Woord van God en de confessie van de kerk. Zij willen die leer uitdragen en verdedigen. Wij zijn ons er niet van bewust dat we op dat punt concessies hebben gedaan. We beseffen ook dat we niet altijd overal de volledige boodschap van het evangelie voor het voetlicht kunnen brengen. Voor die boodschap staan we wel. Juist omdat je voor die boodschap staat kun je onbekommerd een ontmoeting aangaan.

Raad van kerken

Een enkel woord over de voorgestelde deelname aan De Raad van Kerken. Ook hier gaat het er niet zozeer om dat wij (als kerken) van kleur verschoten zijn en nu opeens kunnen meedoen met een interkerkelijk orgaan als de RvK. Zeker: wij zijn in bepaalde opzichten veranderd. Maar laten we niet wegvlakken dat de RvK zelf aangeeft dat ook hij veranderd is. We verwijzen naar ons rapport (p 16): door een statutenwijziging waarin nu een verwijzing naar de Triniteit is opgenomen, is er meer ruimte ontstaan voor orthodoxe kerken. De raad is minder maatschappijkritisch en meer missionair gericht dan in het verleden. De raad wil zich ook inzetten voor kerkelijke eenheid. De vraag is natuurlijk wat de RvK daarmee bedoelt. Dat dient wat ons betreft te worden verkend.

Inmiddels hebben de CGK besloten hun deputaten toestemming te geven drie jaar als kandidaat lid betrokken te zijn bij de Raad van Kerken en hun deputaten op te dragen de GS 2013 te rapporteren of participatie zinvol en principieel gewenst is en omtrent lidmaatschap een voorstel te doen.

Wat deputaten aan de GS vragen is niet meer dan de mogelijkheid van een associatie *onderzoeken* en daarover te rapporteren aan de volgende GS. Er worden dus geen verreikende besluiten genomen. Het gaat niet om erkenning, zelfs nog niet om herkenning. Maar wel om een ronde van verkennen. En vanwege onze relaties met de CGK en de NGK doen we dat graag samen met hen.

---

¹⁹ Vgl. P. Niemeijer, Nederlands Dagblad 17 november 2010.

Bijlage 7.2.a. Regeling voor plaatselijk contact en samenwerking met een Christelijke Gereformeerde Kerk (2011) (Acta artikel 78)

Zowel de landelijke als de plaatselijke contacten worden gedreven door het verlangen van onze Heiland, verwoord tegenover zijn hemelse Vader: "laat hen allen één zijn, Vader. Zoals u in mij bent en ik in u, laat hen zo ook in ons zijn, opdat de wereld gelooft dat u mij hebt gezonden", Joh. 17:21. De contacten richten zich daarbij op de belofte die Jezus Christus gaf in Joh. 10:16: "zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder". Vanuit deze gehoorzaamheid werken de kerken zowel landelijk als plaatselijk aan kerkelijke eenheid die confessioneel is verankerd en waar mogelijk zichtbaar vorm krijgt. Ze zullen bij eventuele contacten ook andere kerken aanspreken op deze goddelijke roeping en belofte.

Als kader voor plaatselijk contact en samenwerking met kerken uit het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken gelden de volgende afspraken:

- 1 Het door de GS Zuidhorn 2002 (Acta art. 125 besluit 3) aanvaarde *federatief groeimodel* is uitgangspunt.
- 2 Het *federatief groeimodel* bevat de volgende elementen:
  - a In principe ligt voor alle plaatselijke kerken de mogelijkheid open voor kanselruil met een plaatselijke kerk uit het Christelijke Gereformeerde kerkverband.
  - b In principe is de mogelijkheid open elkaars ongecensureerde belijdende leden toe te laten tot de viering van het avondmaal.
  - c Over en weer erkennen de plaatselijke kerken elkaars tuchttoefening en laten geen leden van elkaar toe zonder wederzijds goedvinden.
  - d De plaatselijke kerken van beide kerkverbanden worden over en weer opgewekt, voor zover dit nog niet gebeurt of gebeurd is, om met elkaar in contact te treden met het doel activiteiten te ontplooiën om naar elkaar toe te groeien, waarbij het zoeken naar en het beleven van geestelijke eenheid voorop dient te gaan

Het onder 2b genoemde strekt zich tevens uit tot alle leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken die in de eigen gemeente tot het avondmaal zijn toegelaten. Alle plaatselijke Gereformeerde Kerken kunnen hen als gasten aan het avondmaal ontvangen.

- 3 De kerkenraad zal de gemeente vanaf het begin goed informeren over de contacten met de plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk. Zij wordt ook daadwerkelijk bij de contactoefening en de voorbereiding van de te nemen beslissingen betrokken. De kerkenraad zal eraan werken dat voor deze beslissingen in de gemeente steeds voldoende draagvlak bestaat.
- 4 De kerken zullen elkaar in classicaal verband regelmatig op de hoogte houden, raadplegen en adviseren t.a.v. activiteiten en ontwikkelingen in het contact en de samenwerking als in deze regels bedoeld, in het bijzonder via de jaarlijkse kerkvisitatie.
- 5 Wanneer de kerkenraad de tijd gekomen acht voor daadwerkelijke kanselruil, gezamenlijke erediensten of gezamenlijke avondmaalsvieringen, zal hij daarvoor de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis vragen en van het resultaat mededeling doen aan deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode.
- 6 Wanneer de kerkenraad het voornemen heeft tot een samenwerking die verder gaat dan de punten van het federatieve groeimodel, is daarvoor opnieuw instemming van de gemeente en goedkeuring van de classis nodig. Vooraf zal advies worden gevraagd aan deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode.
- 7 Het realiseren van vergaande vormen van kerkelijke gemeenschap op plaatselijk niveau, bij het ontbreken van een dergelijke gemeenschap in landelijk verband, behoort een extra prikkel te zijn om te blijven verlangen naar en te werken aan volledige geestelijke eenheid van beide kerkverbanden. Daarom dienen beide kerken toe te zeggen zich daarvoor in eigen kerkverband in te zetten. Ook is plaatselijke samenwerking in deze situatie beperkt en incompleet, hebben de vormen van

samenwerking slechts een plaatselijke geldigheid en zal niet worden overgegaan tot de vorming van één gemeente.

- 8 In gevallen waarin deze regeling niet voorziet zal de kerkenraad advies vragen bij de deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode. De kerkenraad zal in ieder geval zo veel mogelijk handelen naar analogie van bovenstaande regels.

Bijlage 7.2.b. Regeling voor plaatselijk contact en samenwerking met een kerk zonder landelijke overeenstemming (Acta artikel 80,81)

Zowel de landelijke als de plaatselijke contacten worden gedreven door het verlangen van onze Heiland, verwoord tegenover zijn hemelse Vader: "laat hen allen één zijn, Vader. Zoals u in mij bent en ik in u, laat hen zo ook in ons zijn, opdat de wereld gelooft dat u mij hebt gezonden", Joh. 17:21. De contacten richten zich daarbij op de belofte die Jezus Christus gaf in Joh. 10:16: "zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder". Vanuit deze gehoorzaamheid werken de kerken zowel landelijk als plaatselijk aan kerkelijke eenheid die confessioneel is verankerd en waar mogelijk zichtbaar vorm krijgt. Ze zullen bij eventuele contacten ook andere kerken aanspreken op deze goddelijke roeping en belofte.

Als kader voor plaatselijk contact en samenwerking met kerken uit een ander kerkverband waarmee landelijk (nog) geen overeenstemming bestaat over vormen van kerkelijk samenleven (ZLO) gelden de volgende afspraken:

1. Wanneer een kerkenraad op plaatselijk niveau mogelijkheden ziet tot kerkelijk contact en samenwerking met een gemeente uit een kerkverband als hier bedoeld, zal hij zich ervoor inzetten om daaraan op verantwoorde wijze invulling te geven.
2. De kerkenraad draagt er zorg voor dat de contacten en activiteiten plaatsvinden op basis van de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenisgeschriften. Hij neemt tevens de voor relaties met andere kerken relevante uitspraken en beslissingen van meerdere vergaderingen in acht. Hij spant zich in om te voorkomen dat bij het zoeken naar eenheid de waarheid schade zou lijden.
3. De gemeente wordt vanaf het begin goed en regelmatig geïnformeerd. Zij wordt ook daadwerkelijk bij de contactoefening en de voorbereiding van de te nemen beslissingen betrokken. De kerkenraad zal eraan werken dat voor deze beslissingen in de gemeente steeds voldoende draagvlak bestaat.
4. De kerken zullen elkaar in classicaal verband regelmatig op de hoogte houden, raadplegen en adviseren t.a.v. activiteiten en ontwikkelingen in het contact en de samenwerking als in deze regels bedoeld, in het bijzonder via de jaarlijkse kerkvisitatie.
5. Wanneer de kerkenraad van oordeel is dat er in de plaatselijke situatie beoefening van kerkelijke gemeenschap mogelijk is in de vorm van wederzijdse toelating van elkaars leden tot het avondmaal, van kanselruil of van het houden van gezamenlijke kerkdiensten dient hij voor de effectuering daarvan zowel de instemming van de gemeente als de goedkeuring van de classis te vragen. Over het gezamenlijk verrichten van kerkelijke taken zoals catechese en pastoraat zal de kerkenraad vooraf de gemeente horen en het advies van de classis vragen.
6. Ter voorbereiding van het vragen om de in 5 genoemde instemming en goedkeuring zal de kerkenraad een verklaring opstellen, waarin wordt aangegeven en toegelicht:
  - a. dat is gebleken dat er metterdaad eenheid is in erkenning en beleving van het Woord van God en de belijdenis van de kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven moeten gelden;
  - b. dat bezwaren die op generaal-synodaal niveau het gestalte geven aan kerkelijke eenheid met de andere kerkgemeenschap in de weg staan in de plaatselijke situatie niet van kracht zijn.Tevens zal de kerkenraad een schriftelijk advies vragen van de deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode. Hij zal dit advies bij de uitvoering van punt 5 van deze regeling ter kennis brengen van de gemeente en van de classis.
7. Het realiseren van vergaande vormen van kerkelijke gemeenschap op plaatselijk niveau, bij het ontbreken van een dergelijke gemeenschap in landelijk verband, behoort een extra prikkel te zijn om te blijven verlangen naar en te werken aan volledige geestelijke eenheid van beide kerkverbanden.
8. Het ontbreken van eenheid op landelijk niveau is ook voor de plaatselijke situatie relevant. Daarom dienen beide kerken toe te zeggen zich in eigen kerkverband in te zetten voor noodzakelijke landelijke overeenstemming op basis van de heilige Schrift en in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenisgeschriften. Ook is plaatselijke samenwerking in deze situatie beperkt en incompleet, hebben de vormen van samenwerking slechts een plaatselijke geldigheid en zal niet worden overgegaan tot de vorming van één gemeente.
9. In gevallen waarin deze regeling niet voorziet zal de kerkenraad advies vragen bij de deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode. De kerkenraad zal in ieder geval zo veel mogelijk handelen naar analogie van bovenstaande regels.

Bijlage 7.3

Notitie “Katholiciteit en Eenheid”, handreiking voor plaatselijke gesprekken CGK-GKv (Acta artikel 78)

Tekst van de aanbiedingsbrief

Bunschoten-Spakenburg, maart 2010

Aan alle christelijke gereformeerde en gereformeerde kerkenraden,

Zeer geachte broeders,

In opdracht van de generale synodes van onze kerken hebben wij ons beziggehouden met de vraag, hoe wij invulling kunnen geven aan het voluit stimuleren en faciliteren van de samensprekingen tussen onze plaatselijke gemeenten.

Op veel plaatsen heeft de gezamenlijke verklaring over de toe-eigening des heils, die in het verleden is aanvaard door onze generale synodes, gediend om het gesprek op gang te helpen en te houden.

Toch menen wij dat er meer te doen is. In een aanzienlijk aantal plaatsen is het gesprek tussen de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) nog niet op gang gekomen. Soms is dat gesprek – of de aanzet daartoe – er wel geweest, soms ook niet. Wij betreuren dit, temeer omdat er tussen onze beide kerkverbanden een onderlinge herkenning en erkenning is gegroeid. Op grond van ons gezamenlijk staan op de basis van de Heilige Schriften, zoals die nagesproken worden in de gereformeerde belijdenisgeschriften, zou er op zijn minst een goede onderlinge verstandhouding mogen zijn, uitkomend in onderlinge gesprekken over de eenheid waar onze Here in zijn gebed om vraagt (Joh 17:21).

In onze samensprekingen hebben wij ons bezonnen op een manier om gesprekken weer op gang te krijgen, dan wel te initiëren. Wij menen met bijgaande gespreksnota “Katholiciteit en eenheid” u te dienen met een handreiking voor plaatselijke gesprekken, en bieden daarom met vreugde deze nota aan. Wij doen dat met de vraag deze nota eerst in uw eigen vergaderingen te bespreken, zo enigszins mogelijk nog in april. En vervolgens daarover het gesprek te zoeken met de andere kerkenraad op uw grondgebied.

In het licht van onze opdracht tot het voluit stimuleren en faciliteren van het plaatselijk gesprek zullen wij u – als uit onze gegevens duidelijk is dat er tussen u en de zusterkerk ter plaatse nog geen gesprekken (meer) plaatsvinden – binnenkort telefonisch benaderen over deze brief. Dan zullen wij u als kerkenraden vragen een gezamenlijk gesprek aan te gaan met een tweemansdelegatie uit onze beide deputaatschappen over deze gespreksnota.

Wij hopen en bidden dat dit schrijven met de bijlage de ontmoeting en het gesprek tussen de plaatselijke kerken zal stimuleren, dat er in geestelijk opzicht eenheid mag worden gevonden. En dat die eenheid ook gestalte krijgt in een plaatselijk nauwer samenleven van onze kerken. Ondertussen wensen we u van harte Gods zegen toe bij het leiden van de gemeente die Hij aan uw zorgen heeft toevertrouwd.

Deputaten Eenheid van de Gereformeerde belijders van de Christelijke Gereformeerde Kerken,

Ds. W. van 't Spijker, voorzitter

Ds. J.L. de Jong, secretaris

Deputaten Kerkelijke Eenheid van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt),

Ds. A.J. van Zuijlekom, voorzitter sectie I

Ds. A.J. Minnema, secretaris sectie I

Notitie Katholiciteit en eenheid, handreiking voor plaatselijke gesprekken CGK-GKv

Eenheid

Wij belijden één heilige, katholieke en apostolische kerk. De eenheid van de kerk is ons in Christus gegeven: één Lichaam, één Geest, één Here, één geloof, één doop, één God en Vader van allen. De bijbel spreekt over het ene Lichaam van Christus, de Tempel van de Heilige Geest, het volk van God. *Art. 27 NGB
Ef. 4:4-6
Rom.12,
1Kor. 12,*

De gegeven eenheid is tegelijk de opdracht om één te zijn en die eenheid daadwerkelijk vorm te geven. Gelovigen zijn geroepen om zich te beijveren de eenheid van de Geest te bewaren door de band van de vrede. *1Kor. 6:19,
1Petr. 2:9,
Ef. 4:3*

De eigen wegen die de kerken gegaan zijn, blijven het tot nu toe moeilijk maken om concreet verder te komen in dit werken aan eenheid. We worstelen met verschillen tussen de kerken, maar ook met toenemende verschillen binnen de kerkverbanden. Hoe komen we dan toch verder in gehoorzaamheid aan de opdracht van Christus? *Joh. 17:21v*

Katholiciteit

Bezinning op één van de andere eigenschappen van de kerk, haar katholiciteit, kan mogelijk bijdragen aan het zoeken naar eenheid. Met Zondag 21 van de Heidelbergse Catechismus belijden we dat Christus zijn kerk vergadert van het begin tot het einde van de wereld, uit de gehele mensheid. Het kerkvergaderend werk van Christus kent geen menselijke grenzen. Jezus Christus werkt als Hoofd van zijn gemeente universeel. De enige grens is die welke Christus zelf gesteld heeft: de waarheid van zijn evangelie. We belijden dat Christus zijn kerk vergadert in de eenheid van het ware geloof. De grenzen van de kerk mogen alleen worden bepaald vanuit die waarheid in Christus. Kerken en christenen die Hij niet uitsluit, mogen wij niet buitensluiten. En wat Hij niet insluit, mogen wij niet insluiten. *H.C. zondag
21
Matth. 28:19
Joh. 17:17v*

Het belijden van de katholiciteit houdt dan ook in dat we willen leven uit de volheid die in Christus gegeven is. In de kerk mag niet de eigen deel-waarheid centraal staan, maar willen we groeien naar de volheid van Christus. Daar hebben we alle heiligen bij nodig. Alleen samen zijn we in staat de breedte en lengte en hoogte en diepte te vatten. *Ef. 3:18*

Eenzijdigheid, alzijdigheid en eenheid

Dit belijden van de katholiciteit strijdt met elke vorm van eenzijdigheid in de kerk. Katholiciteit betekent juist alzijdigheid: alle aspecten van het evangelie van de waarheid moeten samengehouden worden in de ene kerk van Christus. De ene katholieke kerk zal dus een kerk in verscheidenheid zijn, zoals ook in de Schrift al verscheidenheid onder gelovigen op te merken is. *1Kor.12:4-6*

Binnen de breedte van het gereformeerde belijden zijn er verschillende stromingen met eigen accenten op de waarheid van Gods Woord. Met name in de 20^e eeuw zijn deze stromingen gekanaliseerd in verschillende kerken, ieder met hun eigen ontstaansgeschiedenis. Het eigen accent werd vaak identiteitskenmerk en leidde daarmee toch tot eenzijdigheid. De katholiciteit van de kerk bleef beleden, maar de feitelijke situatie van kerkelijk Nederland is er mee in strijd.

Zoeken naar eenheid vanuit de volheid van Christus

Christus bidt in het hogepriesterlijk gebed om de eenheid van de zijnen. Hij verbindt die met de eenheid van Vader en Zoon: 'opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in Mij en Ik in U, dat ook zij in Ons zijn'. Daarmee wijst onze Here ons niet alleen de opdracht tot eenheid maar ook de weg ernaar toe. Eenheid begint bij het samen concentreren op Hem die Eén is en die ons doet delen in zijn volheid. Hoe meer we ons laten doordringen van Hem, hoe minder we ons laten sturen door onze eenzijdigheden en grenzen die door ons mensen zelf zijn gemaakt. Hoe afhankelijker we ons opstellen, hoe meer we mogen ervaren dat we beperkt zijn. Dit proces is niet maakbaar, maar *Joh.17:21*

kan alleen ontvangen worden in de weg van het gebed, waarop onze Heiland ons in het hogepriesterlijk gebed ook voorgaat.

Zoals al gezegd, de grens die Christus stelt is die van de waarheid van zijn evangelie. We ontvangen dankbaar de gereformeerde belijdenis (de drie Formulieren van Eenheid) als de verwoording van die waarheid. De leer van deze belijdenis geeft ons de grenzen aan bij het werken aan kerkelijke eenheid: met ieder die deze belijdenis vasthoudt, willen we samen groeien in de volheid van Christus.

Een eerlijk gesprek over de breedte van deze belijdenis zal het plaatselijk werken aan eenheid stimuleren. De vraag is dan wel: erkennen we dat we elkaar nodig hebben om de gegeven katholiciteit van de kerk vorm te geven? Willen we van elkaar leren? Durven we eigen beperktheden onder ogen te zien? Staan we ervoor open om te ontvangen wat de ander bewaard heeft uit de schat van de kerk van alle eeuwen? Geloven we dat ons eigen gereformeerd zijn altijd weer ge-re-formeerd moet worden en dus nooit stil mag staan?

Offerbereidheid, nuchterheid en concreetheid

Op de weg naar eenheid zullen offers gebracht moeten worden. Er wordt van ons gevraagd de wachtposten op te geven bij grenzen die we zelf gesteld hebben en die niet door Christus zijn gelegd. Uniformiteit waar wij ons veilig bij voelen kan opengebroken moeten worden.

De eenheid in de waarheid is die offers waard, maar we mogen elkaar toestemmen dat het brengen van die offers niet eenvoudig is. Daarin mogen we geduld hebben met elkaar en bijbels nuchter zijn. Zoals de Here ons aanvaard heeft, mogen wij elkaar met onze zwakheden en gebreken aanvaarden. Laat het dan ook wel als zwakheid en menselijk gebrek beleden worden wanneer de doorwerking van de katholiciteit en de eenheid van de kerk door ons belemmerd wordt.

Rom. 15:7

Het spreken over katholiciteit mag niet gebruikt worden om de noodzaak van kerkelijke eenheid juist te ontkennen. De belijdenis van de katholiciteit geeft geen vrijbrief voor het naast elkaar laten bestaan van vele kerken, omdat die kerken samen ook de ene katholieke kerk vormen. Katholiciteit en eenheid zijn eigenschappen die Christus zijn kerk geeft met de opdracht er concreet vorm aan te geven in één kerk.

Gebrokenheid en perspectief

De belijdenis van de katholiciteit van de kerk is een geloofsuitspraak. We belijden wat we niet zien. We belijden het, midden in een gebroken wereld. Ook de werkelijkheid van Christus' kerk is die van de gebrokenheid. Dat is concreet merkbaar hoe moeizaam gesprekken over kerkelijke eenheid kunnen verlopen. Plaatselijke kerken kunnen hierdoor ook vermoeid raken in het samen spreken over eenheid. Deze gebrokenheid wordt niet zomaar door onze gedrevenheid of onze vele gesprekken teniet gedaan. Die gebrokenheid maakt ons biddend om de genade van Hem om wiens volheid we diep verlegen zijn en doet ons uitzien naar de dag waarop Hij alles met zijn volheid zal vervullen.

Ef. 4:10

Tegelijk vertrouwen we dat Hij in deze gebroken wereld zijn weg gaat, ondanks ons en ook –wonder van genade! – door ons. We mogen iets van zijn werk herkennen in ons werken aan eenheid. Op allerlei niveaus hebben velen ervaren hoe stimulerend het is om het gesprek open in te gaan. De feitelijke ontmoeting, in vergaderingen maar zeker ook in de zondagse erediensten, laat vaak de geestelijke eenheid ervaren en verdiepen. Plaatselijke samenwerking en kanselruil is op veel plaatsen gezegend. Het ervaren van de eenheid in geloven overwint vaak aanvankelijke weerstand of scepsis. In dat menselijk werken – gebrekkig en met zonde - herkennen we het werk van God de Heilige Geest die ons de volheid uitdeelt van de Drie-enige. We verlangen ernaar dat die volheid steeds meer onze kerken vervult en bidden om een zegen op het werken aan eenheid, in de richting van het perspectief dat de Here ons zelf geeft: één kudde,

Joh. 10:16

één Herder.

Suggesties voor gesprekken in de eigen kerkenraad en met andere gereformeerde kerken.

Deputaten hopen dat de handreiking 'Katholiciteit en Eenheid' aanleiding zal zijn voor gesprekken in kerkenraden en tussen kerkenraden van CGK- en GKv-gemeenten. Daarbij kunt u – desgewenst – gebruik maken van de onderstaande gesprekspunten.

- 1 Omschrijf voor u zelf en/of met elkaar wat de katholiciteit van de kerk betekent.
- 2 Pas het vervolgens toe op uw eigen gemeente. Maak de volgende zinnen af:
  - a Als ik vanuit de belijdenis van de katholiciteit van de kerk naar onze gemeente kijk, herken ik die belijdenis in de volgende dingen:
  - b Ik zie dan spanning op de volgende punten:
- 3 Katholiciteit en eenzijdigheid staan op gespannen voet met elkaar.
  - a Welke eenzijdigheden ziet u in uw eigen gemeente en in uw kerkverband?
  - b Welke eenzijdigheden ziet u in de andere gemeente en dat kerkverband?
- 4 Katholiciteit betekent ook het willen delen met elkaar van verschillende accenten in de gereformeerde geloofsbeleving.
  - a Welke elementen van de gereformeerde geloofsbeleving heeft uw gemeente sterk bewaard en zijn het waard om te delen met de andere gemeente?
  - b Welke elementen ziet u bij de andere gemeente die het waard zijn om in uw gemeente meer accent te krijgen?
- 5 De katholiciteit van de kerk is verbonden met de volheid van Christus. Wat ziet u van het werk van Christus in de andere gemeente?
- 6 Bezinning op de katholiciteit van de kerk kan bijdragen aan het zoeken naar eenheid.

Wat is voor u persoonlijk de winst van het nadenken over eenheid vanuit de invalshoek van de katholiciteit?

In welke opzichten is uw kijk op uw gemeente en op de andere gemeente hierdoor gewijzigd?

Bijlage 7.4.

Notitie over de leer van de doop, de heilige geest, de kerk en het avondmaal (juni 2010) (Acta artikel 79)

1 Inleiding

Besluit 7 van de GS Zwolle-Zuid 2008 van de GKv luidt: aan Deputaten Kerkelijke Eenheid de volgende opdrachten te geven:

- 1 De gesprekken met de Commissie voor Contact en Samensprekingen van de NGK voort te zetten. In deze gesprekken dient te worden doorgesproken over:
  - a de verschillende wijze waarop in de kerkelijke praktijk binnen de GKv en de NGK met de binding van de belijdenis wordt omgegaan;
  - b de verschillende wijze waarop in de kerkelijke praktijk binnen de GKv en de NGK met concrete en voortgaande afwijking van de belijdenis wordt omgegaan;
  - c de zaak van de vrouw in het ambt en het feit van het openstellen van de ambt voor de zusters der gemeente door de NGK.

In de besprekingen tussen Deputaten Kerkelijke Eenheid en de Commissie voor Contact en Samenspreking met andere kerken hebben we de punten 1a en 1b samengevoegd en punt 1c apart behandeld. Deze notitie gaat over de punten 1a en 1b; over punt 1c wordt afzonderlijk gerapporteerd. Inzake 1 a en b hebben we ervoor gekozen een aantal belangrijke thema's uit de belijdenis aan de orde te stellen om langs die weg de opdrachten uit te voeren.

In een drietal bijeenkomsten hebben we gesproken over de onderwerpen: a. doop, kinderdoop en overdopen; b. (het werk van) de Heilige Geest; c. Heilig Avondmaal en kerk. De gesprekken werden gevoerd aan de hand van korte startnotities met leesstof uit beide kerken en een aantal gespreksvragen, zoals:

- Is wat de belijdenis leert over dit onderdeel van de leer in overeenstemming met de Schrift? Schiet de belijdenis tekort in het naspreken van de Schrift hierover? Ontbreken er in de belijdenis elementen die wel in de Schrift voorkomen en in deze tijd aandacht behoeven en wellicht andere accenten of aanvulling wenselijk maken? Tot welke misverstanden geeft de belijdenis over dit onderdeel aanleiding?
- Hoe functioneert (de binding aan) deze leer in de kerkelijke praktijk? Hoe wordt deze leer in de kerken geleerd – prediking, catechese, anderszins? Hoe worden nieuwe opvattingen over of ontwikkelingen rond dit onderdeel van de leer gewaardeerd en hoe wordt daarmee omgegaan?
- Hoe wordt in de kerken omgegaan met moeite met of afwijking van deze leer: bij kerkleden, ouderlingen/diakenen, predikanten?

Aan de hand van de uitvoerige verslagen is onderstaand een korte samenvatting van de besprekingen gegeven en zijn gezamenlijke conclusies getrokken, die verband houden met de gegeven opdracht. DKE en CCS stemmen gezamenlijk in met de tekst van deze notitie.

2 Leer van de doop

Instemming en kanttekeningen

In de bespreking bestond grote waardering voor en instemming met de inhoud van de belijdenis. De kinderdoop is een onopgeefbaar onderdeel van de leer van de kerk. Wel is het taalkleed van de belijdenis dat van de 16^e eeuw. Dat levert voor de gelovige van de 21^e eeuw soms moeite op in het begrijpen en duiden van de teksten. Ook werd de vinger gelegd bij enkele eenzijdigheden en tekorten.

Daarover werden de volgende opmerkingen gemaakt: de ontwikkeling van besnijdenis naar doop wordt met name in zondag 27 HC wel erg rechtlijnig getekend. Er ligt terecht veel nadruk op het verbond, terwijl tegelijk de expliciete aandacht voor de band met Christus wat mager is. De taal van Romeinen 6, waarin

duidelijk wordt dat dopen ook een proces is van sterven en opstaan samen met Christus zou in de belijdenis sterker kunnen doorklinken en zou zeker bij de bediening van volwassen- én kinderdoop sterker moeten klinken. De 'afwassingskant' staat sterk in het centrum, terwijl de 'participatiekant' verhoudingsgewijs weinig aandacht krijgt. Dit is te verstaan tegen de achtergrond van de polemiek met Rome, maar vandaag zouden we het geheel toch wat evenwichtiger formuleren. Doop is begrafenissen en opstanding tegelijk, afwassing en rechtspositie ineen. In de catechismus krijgt het 'behoren gedoopt te zijn' een sterk accent. Dat voorkomt vrijblijvendheid als het om de doop gaat; tegelijk mag de uitnodiging en de vreugde van de (kinder)doop ook alle aandacht krijgen om zo de harten proberen te winnen van wie met vragen en moeiten daarover zit. De doop beeldt de overgang uit naar het leven met Christus. Ze is niet zelf die overgang maar symboliseert en markeert die. Doopmomenten in de bijbel komen snel en staan aan het begin van de relatie met de Heer. Van daaruit is er ruimte voor groei in die relatie. Conclusie op het punt van de inhoud van de leer: instemming en waardering, tegelijk kunnen er enkele kanttekeningen gemaakt worden bij de manier waarop deze leer geformuleerd is.

Kinderdoop

Door beide kerken worden het goed recht en de noodzaak van de kinderdoop benadrukt. De kerk moet op inhoudelijke gronden duidelijk blijven maken dat overdopen - in feite een ontkenning van de doop, van wat God al begonnen is - niet goed is. Twee keer dopen kan niet. In prediking en onderwijs moet glashelder uitkomen wat een gereformeerde kerk op dit punt gelooft en leert. Tegelijk blijft het belangrijk om het geloof te zien, het hart te peilen en de motieven te proeven van wie zich laten overdopen en hen niet te drijven in consequenties die ze zelf niet (willen) trekken. In de kerk mag meer nadruk komen op het feit, dat er na de (kinder)doop een door de Geest gewerkt vervolg nodig is: wedergeboorte en bekering en - door een intensivering van de band met Christus - groei in navolging en heiliging, waarbij ook telkens weer sprake is van verbondsvernieuwing. Daarin kan het Avondmaal een grotere rol spelen dan nu vaak het geval is. Onderwijs is nodig over doop en kinderdoop, maar ook tegen lauwheid en verbondsautomatisme.

Er zijn gemeenteleden die moeite hebben met de kinderdoop. In de gereformeerde kerken is altijd pastoraal-mild met hen omgegaan: daarbij wordt wel de bereidheid gevraagd om zich op dit punt te laten onderwijzen en wordt drijfverij afgewezen. Gemeenteleden die tegen de kinderdoop zijn, kunnen naar onze opvatting in elk geval geen ambtsdrager zijn, al is dit wel de werkelijkheid in enkele NG-kerken. Nadere afspraken waarin iemand zich voegt naar het kerkelijk belijden lijken ons in dat geval noodzakelijk. Opdragen wordt door beide kerken niet als een reëel alternatief voor de kinderdoop beschouwd. Geconcludeerd wordt dat er tussen NGK en GKv (en in feite ook binnen beide kerkverbanden) hooguit accentverschillen liggen waar het de kijk op overdopen en de omgang met gemeenteleden die tegen de kinderdoop zijn betreft. Er wordt ook op dezelfde wijze omgegaan met afwijkingen van de belijdenis op dit punt.

Afsluiting

We belijden samen de gereformeerde leer over de doop en verheugen ons over Gods genade daarin. Wellicht kan er met het oog op de vragen van deze tijd op een aantal punten een nieuwe formulering gevonden worden, bijvoorbeeld in het kader van een handreiking over de (kinder)doop.

3. Leer van de Heilige Geest

Instemming en kanttekeningen

In de bespreking was deputaten- en commissiebreed sprake van waardering voor en instemming met wat de kerk belijdt over de Heilige Geest. Hoewel de gereformeerde belijdenis op het eerste gezicht maar beperkte aandacht besteedt aan het werk van de Geest - met name in Zondag 20 HC - , blijkt bij nader inzien dat door de hele belijdenis heen het werk van Gods Geest in beeld komt en overal meentrit waar Christus wordt beleden. We zijn in dat opzicht als gereformeerden rijker dan we vaak hebben gedacht.

Tegelijkertijd is de belijdenis in zijn aandacht voor het werk van de Geest gestempeld door zijn ontstaanstijd vol geestdrijfverij. In onze tijd zouden nieuwe accenten worden gelegd en aspecten van het

werk van de Geest die in de belijdenis in de schaduw blijven, meer belicht worden zoals (bijvoorbeeld) de gaven van de Geest. Ook zijn er vragen te stellen bij de chronologisch geordende manier waarop de Heidelbergse Catechismus spreekt over Vader, Zoon en Geest en hun onderscheiden werk in schepping, verlossing en vernieuwing. We hebben echter bij al die werken altijd met alle drie personen van de Drie-eenheid tegelijk te maken.

Breedte

Het is belangrijk om de breedte van het werk van de Geest te zien. Discussies beperken tot gaven van de Geest doet tekort aan alles wat de Geest doet: in de schepping, de wedergeboorte en de heiliging, in het persoonlijke leven, de samenleving en de volkerenwereld. Gods Geest werkt wereldwijd en scheppingsbreed. En het ene werk van de Geest is niet waardevoller of bovennatuurlijker dan het andere.

Charismatische vernieuwingsbeweging

Beide kerken kennen leden die blij zijn met de charismatische vernieuwingsbeweging, terwijl andere leden in beide kerken daar juist kritisch tegenover staan. Er is alle reden om positief te staan tegenover het verlangen van kerkleden naar geestelijke vernieuwing en naar de ervaring van Gods presentie in hun leven. Dat het openen van de Schrift in Bijbellesing en prediking mensen in de geestelijke realiteit van de aanwezigheid van God zet, is in de gereformeerde traditie onderbelicht geraakt en verdient vandaag meer aandacht. Daarmee kan worden aangesloten bij het legitieme verlangen van kerkleden om dat wat ze in Christus hebben ontvangen, in de praktijk van hun leven door Gods Geest meer te ervaren en daarin te groeien.

Tegelijk dreigt de dwaling dat er twee soorten christenen zouden zijn: christenen die alleen Christus hebben en christenen die Christus en de Geest hebben. Die dwaling brengt ongeestelijk elitarisme en hoogmoed mee. Ook kan er een sfeer van ongeduld en van een hang naar instant-ervaringen en -oplossingen - het moet hier en nu gebeuren - met charismatische bewegingen meekomen, waarin de spanning tussen het 'reeds' en het 'nog niet' van Gods Koninkrijk is verdwenen. Die spanning is trouwens ook weg, wanneer er weinig of geen verwachting is van Gods Koninkrijk en van wat God daarvan voor deze tijd belooft.

Het is goed te beseffen dat binnen de gereformeerde traditie antwoorden op de legitieme verlangens van kerken en christenen vaak wel aanwezig zijn, maar daar onder een laag stof liggen. Zoals de ontmoeting met 'bevindelijk gereformeerde' christenen heeft geleid tot gereformeerde herontdekking en herbronning (bijvoorbeeld inzake het toe-eigenende werk van de Geest van wat Gods kinderen in Christus hebben ontvangen), kan ook het gesprek met 'charismatisch gereformeerde' christenen tot zo'n herontdekking en herbronning leiden en kan er in die weg nieuw licht vallen op het lezen en verstaan van de Schrift. Voortgaand gesprek bij een open Bijbel biedt de kans om elkaar indringende vragen te stellen op het gebied van exegese, hermeneutiek, pastoraat, gemeenteopbouw en missionair bezig zijn en om onder leiding van Gods Geest samen te groeien in de kennis van Christus en in de aanbidding van God. Daarbij moeten we elkaar niet (be)oordelen op basis van (gereformeerde of charismatische) ontsporingen, al moeten die uiteraard wel aan de orde komen.

Gereformeerd beoordelingskader

Er is tussen beide kerken een brede en diepe overeenstemming over wat de Schrift leert over het werk van Gods Geest. Die overeenstemming gaat samen met het besef dat de Geest waait waarheen hij wil: we kunnen het niet sturen of regisseren, we kunnen het niet op formule brengen en hebben er geen grip op. Er is een gedeelde behoefte aan een gereformeerd beoordelingskader voor wat vanuit charismatische bewegingen op ons af komt, met toetsingscriteria als: Wordt Christus erdoor verheerlijkt? Worden Geest en Woord dicht bij elkaar gehouden? Is een uiting of ervaring, ook al wordt die in de bijbel niet expliciet genoemd, met Gods Woord in overeenstemming? Wordt het werk van de Geest blijvend verbonden met dat van de Vader en de Zoon? Wordt de soevereiniteit van God in het uitdelen van zijn gaven erkend? Draagt wat mensen ervaren hebben, goede vruchten, ook op langere termijn? Krijgt het delen in het lijden, het sterven, de opstanding en de verheerlijking van Christus een goede plaats?

4 Leer van de kerk en het avondmaal

In één zitting is gesproken over twee onderwerpen uit de confessie die nauw met elkaar samenhangen: de leer over de kerk en over het avondmaal. Daarbij stonden ons de Zondagen 21 en 28-29 uit de Heidelbergse Catechismus en de artikelen 27-29 en 33 en 35 van de NGB voor ogen.

Instemming en kanttekeningen

Opnieuw werd veel waardering uitgesproken voor de inhoud van onze belijdenissen. De belijdenis over de kerk spreekt de Schrift na. Alleen is de situatie van nu (met alle gebrokenheid) niet terug te vinden in Schrift en belijdenis. Er is een spanning tussen ideaal en werkelijkheid. In het verleden is de norm nogal eens geïdentificeerd met de concrete situatie. Bovendien is de realiteit van de kerkelijke gebrokenheid en verdeeldheid soms zonder schuld en schaamte geaccepteerd. De belijdenis zal vandaag meer als kritische norm worden gezien dan als beschrijving van de complexe realiteit. In de kerk geldt dat de Here Jezus het als de Goede Herder voor het zeggen heeft. Zijn leer staat centraal, want deze Jezus Christus is de Christus van de Schriften en omgekeerd is de leer van de Bijbel de leer over Jezus Christus, de Redder.

De belijdenis over de kerk mist een missionair element. Terwijl er bv in Handelingen 2 een duidelijke verbinding is tussen de kenmerken van de kerk (vers 42) en het missionaire ('de Here voegde dagelijks toe'). De belijdenis over de kerk is prachtig in haar focus op Christus en op de verzoening, maar geeft weinig zicht op het Koninkrijk, waarbij de kerk ook als zout en licht van de wereld functioneert.

Kerkelijke verdeeldheid

De kerkelijke verdeeldheid nodigt mensen uit gemakkelijker over te stappen van het ene naar het andere instituut. Daarbij spelen verschillende motieven een rol, waarbij teleurstelling maar ook zelfontplooiing als uitersten genoemd kunnen worden. Ook gebrek aan kennis van de kerkgeschiedenis speelt soms mee. De huidige belevingscultuur werkt het consumentisme in de hand. Dat geeft reden tot zorg; in prediking en onderwijs zou meer aandacht mogen zijn voor wat daar vanuit de Schrift overvloedig tegenover kan worden gesteld. De keuze voor trouw zijn aan de gemeenschap waarin God ons een plaats geeft, en jezelf geven in plaats van alleen maar iets komen halen mag vandaag meer nadruk krijgen. De Here Jezus werkt in de kerk en we mogen ons door Hem laten roepen om mee te doen met zijn werk. Het is niet goed de kerk te relativiseren. Het gaat er om meer oog te hebben voor de geestelijke werkelijkheid van de kerk. Dat roept om vol te houden in de gemeenschap waar God je zet. Aan de andere kant kan er soms ook begrip zijn voor mensen die dat geprobeerd hebben, maar ervaren hebben dat het geloof van henzelf en van hun kinderen niet gevoed werd en ze geestelijk op dood spoor dreigden te komen. Dan kan ergens anders heen gaan onontkoombaar lijken te zijn.

Het avondmaal maakt als gezamenlijke maaltijd de gemeenschap van de kerk zichtbaar (zoals de doop de grens van de kerk markeert). Deze eenheid van de kerk heeft tegelijk ook een sterk missionaire spits. Zondag 48 laat dat op een duidelijke wijze uitkomen als bij de uitleg van de bede 'uw koninkrijk kome' deze o.a. concreet wordt in het gebed: 'bewaar en vermeerder uw kerk'.

Veranderde visie op de kerk

O.a. een veranderende visie op de kerk leidt in onze tijd tot een ruimere toelating aan de avondmaalstafel. De verantwoordelijkheid voor deelname komt minder te liggen bij de kerkenraad en meer bij de deelnemer. De generale synode van de GKv heeft naar aanleiding van een concrete vraag hiervoor een regeling getroffen. Daarin staat dat voor gasten instemming met de leer van de kerk, zoals verwoord in de apostolische geloofsbelijdenis, noodzakelijk is. Jezus Christus is de Gastheer. Hij nodigt uit wie Hem als Verlosser belijdt en in eigen gemeente gerechtigd is aan het avondmaal deel te nemen. Hoewel er veel waardering is voor een ruimer toelatingsbeleid in bovenstaande geest, klinkt ook de waarschuwing dat daaraan een verplattung van het geestelijk leven ten grondslag zou kunnen liggen. De heiligheid van het

avondmaal als maaltijd van de Heer moet hoog gehouden worden. De in Zondag 31 genoemde sleutels van het Koninkrijk der hemelen functioneren ook volop in de kerkdienst waarin het avondmaal gevierd wordt.

Anderzijds: nergens duidelijker komt de eenheid van de gelovigen aan het licht dan in het gezamenlijk gedenken van de dood van de Heer. De tafelgemeenschap roept niet alleen om geestelijke, maar ook om kerkelijke eenheid.

Slotconclusie

Aan het eind van het gesprek kon met dankbaarheid de conclusie getrokken worden dat er grote eenstemmigheid heerst en er in beide kerken op deze punten niet verschillend omgegaan wordt met de binding aan de belijdenis.

Bijlage 7.5. Notitie van deputaten kerkelijke eenheid GKv en Commissie voor Contact en Samenspreking met andere kerken NGK over hermeneutische uitgangspunten. (Acta artikel 79)

Alvorens de eerder door DKE gemaakte en door de GS GKv bevestigde kritische kanttekeningen bij het rapport VOP te bespreken, zijn DKE en CCS in de periode voor de GKv synode te Zwolle (2008) begonnen om de uitgangspunten voor gereformeerde Schriftuitleg en gereformeerd Schriftverstaan gemeenschappelijk onder woorden te brengen. In de gesprekken na 2008 is die lijn opgepakt en voortgezet. Daarbij hebben we ons geconcentreerd op de uitgangspunten voor de omgang met Bijbelse voorschriften in deze tijd. Onderstaand wordt daarvan verslag gedaan en wordt onze overeenstemming beschreven.

Het is, voor de goede orde, geen poging een nieuwe gereformeerde hermeneutiek te ontwerpen. Daartoe zijn we niet geroepen en, los daarvan, dat zou onze mogelijkheden ook verre te boven gaan. Inzet is geweest de geconstateerde overeenstemming over de uitgangspunten voor de omgang met de Schrift vast te leggen. Hierbij is een aantal besluiten die de synode van Zwolle-Zuid heeft genomen in rekening gebracht. De synode nam met dankbaarheid kennis van het document, getiteld *Waar staan wij nu?* over de binding aan de belijdenis. Verder is ook met instemming kennis genomen van de wijze waarop is doorgesproken over de uitspraken van de LV Lelystad 2004 over de openstelling van de ambten voor de zusters der gemeente en van de toenadering die is gebleken in de gesprekken over het Schriftverstaan en de Schriftuitleg. Omdat de bezwaren tegen genoemd besluit nog niet zijn weggenomen, moeten de gesprekken voortgezet worden. Daar hebben we in de afgelopen jaren aan gewerkt. Het resultaat daarvan presenteren we hierbij.

1. De Bijbel is het Woord van God

Wij lezen de heilige Schriften als het Woord van God, waarin Hij zichzelf openbaart. Zo worden wij binnengeleid in de waarheid en werkelijkheid van God. Op velerlei manieren en langs velerlei wegen heeft God in de loop der eeuwen gesproken, maar in zijn Zoon heeft Hij zich helemaal naar ons toe uitgesproken (Hebr 1,1-2). Jezus Christus is het centrum en de vervulling van de Schriften (vgl. HC v/a 19). Het Woord van God brengt ons bij het vleesgeworden Woord van God (Joh. 1,12), en Christus verwijst ons weer naar de Schriften, die van Hem getuigen (Joh. 5,39). Hij is de hoeksteen van zijn kerk, die verder is opgetrokken op het fundament van zijn apostelen en profeten (Ef 2,20). Als zijn leerlingen en volgelingen lezen wij het Oude en Nieuwe Testament als een onlosmakelijke eenheid.

Het Woord van God is geïnspireerd door de Heilige Geest. De Bijbel is niet voortgekomen uit de wil van een mens, maar mensen, door de Heilige Geest gedreven, hebben van Godswege gesproken (2 Pet 1:21). Daarom aanvaardden wij *“al deze boeken, en deze alleen, als heilig en canoniek om ons geloof daarnaar te richten, daarop te gronden en te bevestigen”* (Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 5). En *“wij geloven dat de Heilige Schrift de wil van God volkomen bevat en dat al wat de mens heeft te geloven om behouden te worden, daarin voldoende geleerd wordt”* (idem, art. 7).

Deze belijdenis bepaalt onze houding tegenover heel de Bijbel. Omdat God ons aanspreekt in de Bijbel past tegenover het Woord van God een eerbiedige en ontvankelijke, maar tegelijk een open en ondogmatische luisterhouding. We willen leven in gehoorzaamheid aan Gods Woord (2 Tim 3,16). Al luisterend verlangen we ernaar dat Gods Woord in ons blijft zodat we in Christus blijven (Joh 15,7). Wanneer we toegewijd de Schriften onderzoeken, zullen we ervaren dat we als de huismeester uit Matt 13:52 nieuwe en oude dingen uit de rijke schatkamer van de Schrift tevoorschijn halen.

Deze belijdenis bepaalt ook onze uitleg van de Schrift. De afzonderlijke bijbelwoorden worden in samenhang met het geheel van de Schriften uitgelegd, zonder ze daarmee in een gesloten systeem onder te brengen. De beduchtheid voor dit laatste komt voort uit een diep verlangen om de rijkdom en volheid van de Schrift recht te doen. De grondprincipes voor uitleg en verstaan van de Schrift ontwikkelen zich niet los van de Schrift. Onze uitleg moet altijd gefocust blijven op Jezus Christus en op Gods koninkrijk.

2 De contextbetrokkenheid van bijbelse voorschriften

God komt naar ons toe als onze schepper, bevrijder en verlosser. We worden bevrijd uit een leven in zonde zonder Hem. We krijgen nieuw leven in verbondenheid met Jezus Christus. Zo wordt ons leven geheiligd door Gods Geest.

Omdat God verlossend omgaat met concrete mensen, openbaart Hij zich ook in het concrete bestaan van mensen. Hij zoekt ieder op in de eigen concrete situatie en leefwereld en maakt daar zichzelf en zijn bedoeling bekend. In onze eigen situatie wil Hij ons leven steeds meer richten op Hem in geloof, toewijding en heiliging. Daardoor vinden we in de Bijbel een nauwe verwevenheid tussen concrete voorschriften en de context waarin zij gegeven worden. God maakt immers zijn bevrijdende wil bekend aan mensen die leven in een situatie, cultuur en heilshistorische context.

We zijn God dankbaar dat de Bijbel een dik boek is en veel verschillende situaties beschrijft. Zo heeft de Bijbel de mens in iedere situatie iets te zeggen. Belangrijk is wel dat God in de heilsgeschiedenis verder is gegaan: wie leeft na Christus' hemelvaart leeft heilshistorisch in een andere situatie dan wie voor Christus leefde in het koninkrijk van Israël. In Europa in de 21^e eeuw lopen wij bovendien aan tegen een culturele kloof tussen onze leefwereld en de oude Israëlitische of vroeg-christelijke samenleving. Het Woord van God komt tot ons in het gewaad van culturen die in veel opzichten anders zijn dan de onze.

Voor het lezen van de Bijbel heeft dit verschillende gevolgen.

De veranderde heilshistorische context maakt dat wij het Oude Testament en de Bijbelse voorschriften vandaag alleen in Christus ontvangen en verstaan. Christus vervult de offerdienst, zijn koningschap overstijgt de landsgrenzen van de staat Israël, en zijn onderwijs laat de geestelijke diepte van de Torah zien. De verbondenheid met Christus stempelt zo onze omgang met (de voorschriften in) de Bijbel.

De culturele kloof tussen onze laat-moderne, post-christelijke samenleving en de oude Israëlitische of vroeg-christelijke samenleving schept afstand tussen ons en het Woord van God. Deze kloof maakt dat rechtstreekse toepassing van concrete Bijbelse voorschriften in onze tijd lang niet altijd mogelijk is of grote vragen oplevert. In ons zoeken naar verstaan weten we ons hier dankbaar geleid door de Geest, die culturele kloven kan overbruggen en ons in de waarheid binnenleidt.

Soms kunnen Bijbelse voorschriften, die jarenlang, mogelijk eeuwenlang, braak hebben gelegen, opeens een ongedachte actualiteit krijgen en in soms geheel andere omstandigheden een verrassend en actueel licht over het leven laten opgaan. Het machtige van de Bijbel is dat juist zijn talloze (contextbetrokken) details ons voortdurend op nieuwe gedachten brengen en verrassende perspectieven openen. Dat prikkelt ons steeds weer te zoeken naar een antwoord op de vraag welke bijdrage een Schriftwoord aan de inrichting van ons leven kan leveren.

Ook als de verschillen in context maken dat een Bijbels voorschrift niet rechtstreeks toepasbaar is, heeft het ons iets te zeggen. God spreekt in elk Schriftwoord tot ons in het heden. Juist in de verwevenheid van tekst en context, zien we hoe God op een contextbetrokken manier met mensen omgaat. Daarin leren we God en zijn bedoeling met ons leven kennen. In alle Bijbelwoorden hebben we immers met God zelf te maken. Omdat Hij rechtvaardig en barmhartig is, heilig en genadig, trouw en betrouwbaar, geldt dat ook voor de wetten, regels en voorschriften van de Bijbel. Het zijn woorden die zich heel concreet uitwerken in de tijd, zij het niet in elke tijd en in elke situatie op gelijke wijze. Toch vormen al die verschillende, soms voor ons niet of moeilijk toepasbare wetten een eenheid die in de HERE zelf besloten ligt. En omdat we in deze – soms sterk cultuurbetrokken – regels en voorschriften de HERE leren kennen in zijn gerechtigheid en barmhartigheid, zijn heiligheid en liefde, is Gods wil voor de mens van alle tijden en plaatsen overal in de Bijbel met de handen te tasten en is de Heilige Schrift een volkomen en genoegzaam middel om ook nu nog de weg door het leven te vinden.

3 Het beroep op de schepping

Van Jezus en de apostelen leren we dat het voor onze ethische bezinning belangrijk kan zijn dat onze wereld Gods schepping is. De schepping en de daarin gelegde ordeningen geven mede richting aan de inrichting van het leven van de mens. Niet wij mensen bepalen wat goed en waardevol is. De Schepper heeft een geordende kosmos gemaakt waarin schepselen hun door Hemzelf bepaalde waarde hebben en waarin Gods orde heilzaam is voor ons leven. In de bezinning op Gods wil voor ons leven vandaag doet daarom het beroep op Gods schepping volop mee.

Tegelijk zijn er in de ethische bezinning op de inrichting van het leven factoren die in het beroep op de schepping en de daarin gelegde ordeningen meegenomen moeten worden.

Door de zonde is ons verstand verduisterd en is onze wil niet meer afgestemd op God, maar opstandig. We hebben de neiging om bestaande visies, verhoudingen en praktijken te gemakkelijk terug te projecteren op de schepping en zo tot norm te verklaren en daarmee het bestaande te legitimeren. Bovendien is door de zonde het kwade steeds als een reële en door mensen in praktijk gebrachte mogelijkheid aanwezig. Dat alles bemoeilijkt ons kennen van Gods scheppingswil en bedoeling. De oorspronkelijke scheppingsorde is vanwege de doorwerking van zonde en gebrokenheid voor ons niet meer met zekerheid en volledig reconstrueerbaar.

God is verder gegaan na de schepping van de wereld, reagerend op onze zonde. Ook de schepping vormt geen onveranderlijke en statische werkelijkheid, maar doorloopt een geschiedenis. Het voortgaande heilshandelen van God is gericht op zijn koninkrijk dat in Jezus Christus ons zeer nabij is. Christus vormt van dit heilshandelen het centrum: in Hem is alles geschapen en alles bestaat in Hem, het hoofd van het lichaam (Kol 1). Gods verlossing in Christus geeft hoop op herstel van de schepping en tegelijk op de verheerlijking van wat God gemaakt heeft. In de ethische bezinning willen we God volgen in zijn heilshandelen. Dat betekent dat we (a) soms leren liefdevol te reageren op kwaad en onrecht, (b) soms herstel van Gods goede schepping ontvangen, (c) en soms in het licht van het koninkrijk nieuwe ongedachte mogelijkheden ontvangen.

Dit zien we bijvoorbeeld heel duidelijk bij het huwelijk: (a) God geeft een voorbeeld van liefdevolle trouw in het omgaan met ons, overspelige zondaren; (b) Hij is een bron van liefde en trouw voor man en vrouw in het huwelijk; (c) en geeft het ongetrouwd-blijven als een positief te waarderen nieuwe mogelijkheid in het licht van zijn koninkrijk.

Om te leren wat een beroep op de schepping concreet inhoudt, weten we ons leerlingen van Jezus Christus en willen we ons laten leiden door Gods Geest. Doorslaggevend is wat God in Oude en Nieuwe Testament over zijn schepping en scheppingsbedoeling heeft geopenbaard. De werkelijkheid wordt pas als schepping van God herkend als wij haar bezien in het licht van Gods woorden, en uiteindelijk van het Woord zelf, Christus, door wie alle dingen zijn. Het beroep op de schepping in normatieve christelijke bezinning mag nooit geïsoleerd worden van dit voortgaande handelen van God en moet dus altijd plaatsvinden vanuit Christus en in het perspectief van zijn komende rijk.

In de omgang met alle gebrokenheid in de schepping zoeken we zo een weg in het spoor van de Schepper zelf. Ook de Schepper accepteert vanwege de hardheid van ons hart soms (tijdelijk) dingen die ingaan tegen zijn scheppingsbedoeling. Maar daarom spelen we Schepper en schepping niet tegen elkaar uit. De Schepper staat achter zijn schepping. Vanuit onze situatie, getekend door zonde en gebrokenheid, mogen we verlangen en zoeken naar groei in heiliging. Dat betekent toegroeien naar een leven in en als Gods nieuwe schepping. In het licht van Christus en zijn koninkrijk mogen wij leren om de schepping weer vanuit God te bezien. Doel is daarin de eer van God, die zijn heerschappij wil vestigen in het leven van de mens en zo (opnieuw) orde aanbrengt.

4 De verantwoordelijkheid van de mens

We herkennen als een doorgaande lijn in de Schrift, dat God aan de mens niet alleen Zijn Woord, maar ook een eigen verantwoordelijkheid heeft gegeven, en in het verlengde daarvan een bepaalde mate van vrijheid om zelf beslissingen te nemen, keuzes te maken en vorm aan het leven te geven. We zijn als mensen beeld dragers van God, geschapen om heerschappij te voeren over de rest van de schepping. Door onze zondeval is dit veranderd in zwoegen en zweten, maar nog steeds wordt de mens door God aangesproken op zijn verantwoordelijke positie in Gods schepping.

In het Oude Testament zien we met name in het Spreukenboek dat de menselijke levenservaring en oordeelsvorming volop meedoen in de bezinning op wat heilzaam is en wat niet. De mens die de HEER vreest, wordt niet uitgeschakeld, maar leert van Hem wat wijsheid is. Zo wordt hij met al zijn verstandelijke vermogens en met elk zintuig ingeschakeld bij het vinden van heilzame wegen door het leven.

In het Nieuwe Testament zien we dat God in Christus een nieuwe schepping maakt (2 Kor 5,17), waarin ook ons kenvermogen (2 Kor 5,16), onze gezindheid (Rom 12,2), onze geest en ons denken (Ef 4,23) steeds verder vernieuwd worden. Daarin zien we concreet worden dat de nieuwe mens 'naar Gods wil

geschapen is in waarachtige gerechtigheid en heiligheid' (Ef. 4,24). De gevallen mens, in zonde ontvangen en geboren, mag met Christus opstaan uit het graf van de zonde (Kol. 2,13). De oude mens moet sterven, de nieuwe mens staat op en wordt door de Heilige Geest gebracht tot een nieuw leven in een nieuwe gehoorzaamheid. Dit nieuwe leven is geen leven meer onder het regiem van de wet als pedagoog. Het is een leven in vrijheid en creativiteit, als zonen en niet meer als slaven (Gal 3-4), waarin wij wandelen door de Geest en in ons volbracht wordt wat de wet van ons eist (Rom. 8,4). Van binnenuit gaan wij doen wat Gods wet zegt, omdat de Geest de wet in ons hart schrijft (Jer. 31,33).

Daarin wordt de mens de drager van nieuwe en grote verantwoordelijkheden. In Christus wordt hij gemaakt tot medearbeider van God (1 Kor. 3:9). In dit nieuwe leven wordt het eigen ken- en beoordelingsvermogen van Christus' volgelingen serieus genomen, zo blijkt in Rom. 14:1-15:6.

Tegelijk zien we hier dat deze vrijheid vraagt om een zorgvuldig gebruik en om kritische evaluatie. De christelijke mondigheid mag niet verward worden met de autonomie van de natuurlijke mens. De Bijbel waarschuwt: Misbruik die vrijheid niet om uw eigen verlangens te bevredigen, maar dien elkaar in liefde (Gal. 5,13). De oude mens moeten we afleggen en de nieuwe mens aandoen, die steeds vernieuwd wordt naar het beeld van zijn schepper en zo tot inzicht komt (Kol. 3,10). Wij willen de christelijke mondigheid en vrijheid daarom nadrukkelijk onderscheiden van individualisme, van de waan van de dag, van de hartstocht en de begeerte van onze eigen natuur.

Wij zien een aantal kenmerken van christelijke mondigheid en vrijheid:

- a Ze wordt alleen geboren uit verbondenheid met Christus, 'in wie alle schatten van wijsheid en kennis verborgen liggen' (Kol. 2,3)
- b Ze groeit waar wij leven uit Christus' Geest als kinderen van God (Rom. 8,15) in ontvankelijkheid voor de leiding van de Heilige Geest
- c Ze krijgt vorm waar wij trouw blijven aan het onderwijs van Christus' apostelen (Hand. 2,42) en leven in een voortdurende overdenking van het geheel van de Schriften zelf
- d Ze blijft levend waar wij ons wijden aan voortdurend gebed (Hand. 2,42)
- e Ze bloeit door de liefde, als wij binnen de gemeente willen luisteren naar anderen om te leren van de beproefde ervaring van kinderen van God die leven in de vreze des Heren (1 Kor. 14,36), en als wij binnen de gemeente elkaar in liefde aanvaarden en oog hebben voor de belangen van anderen.
- f Ze heeft een eschatologisch einddoel: door waarheid en liefde toegroeien naar het hoofd, Christus (Ef. 4,15) en dat in het gebed dat wij van Hem zelf geleerd hebben: Uw koninkrijk kome!

Vanwege onze zondige natuur, de van de zonde doortrokken werkelijkheid waarin we leven en het werk van de Boze, weten we ons genoodzaakt steeds opnieuw naar Christus te gaan in zijn lijden en sterven aan het kruis. Daar, in het licht van Gods heiligheid en gerechtigheid, van zijn genade en zijn liefde wordt onze zonde concreet openbaar als onzuiverheid tegenover zuiverheid, onrecht tegenover recht, liefdeloosheid tegenover liefde. Maar vanuit de vernieuwing die het sterven en opstaan van Christus bewerken, mogen Gods kinderen vervolgens ook wandelen door de Geest en zo kunnen ze, ook zonder concrete bijbelse voorschriften voor alle situaties en levensterreinen, helder leren onderscheiden tussen de werken van het vlees en de vrucht van de Geest. Zo zoeken Gods kinderen met elkaar, met de inzet van de hun geschenken gaven, voortdurend luisterend naar Gods Woord en naar elkaar, in een voortdurende omgang met de levende God zelf, om de wil van God voor hun leven te verstaan.

Onlosmakelijk met het bovenstaande verbonden is het dat de Bijbel geen spoorboekje is: bij Gods bedoeling met de mens past geen Bijbel, die de mens zin voor zin voorschrijft hoe te leven. Dat doet de Bijbel ook niet; in menig opzicht heeft de bijbelse regelgeving een fragmentarisch en open karakter. Deze conclusie is ook van betekenis voor onze omgang met de Bijbelse voorschriften en de wijze waarop wij die toepassen in ons leven. 'Bijbels' is niet gelijk aan het - met uitschakeling van de eigen kennis, gevoelens en ervaring - zo rechtstreeks mogelijk toepassen van de bijbelse voorschriften. 'Bijbels' is het om te leven met en in gebondenheid aan Gods Woord en uit de volheid van de Godsopenbaring in verbondenheid met Jezus Christus en geleid door zijn Geest, met inschakeling van alle door de HERE God ons gegeven mogelijkheden. In die context bindt de creatieve vrijheid van de mens zich aan het respect voor Gods werken. Deze binding kan in verschillende contexten tot verschillende praktische keuzen leiden.

Het gebruik van de uitdrukking '*beproefde ervaring*' in het VOP-rapport voor het uitoefenen van onze menselijke verantwoordelijkheid in het zoeken naar de wil van God waarvan hierboven sprake was, kan worden misverstaan, zo is gebleken, en is daarom kwetsbaar.

Al te gemakkelijk immers wordt deze beproefde ervaring als aanduiding van de ervarings-wijsheid van mensen die in vreeze leven voor Gods aangezicht – tegen de bedoeling van de opstellers van het VOP-rapport in, maar toch – in de ervaringscultuur van onze dagen gelijkgesteld met de ervaring van de natuurlijke mens zoals daar vandaag de dag vaak over wordt gesproken: ik ervaar, voel, beleef dat zo en dus is het goed en doe ik het zo.

Ook zouden we bij het gebruik van deze uitdrukking kunnen vergeten te verdisconteren dat onze ervaringswerkelijkheid, ook die van godvrezende christenen, vol zonde en gebrokenheid zit en dat dit een beroep zonder meer op de ervaring onmogelijk maakt.

Verder zou door het gebruik van de uitdrukking ‘beproefde ervaring’ de gedachte kunnen postvatten dat de menselijke ervaring een eigenstandige en zelfs gelijkwaardige positie krijgt naast of zelfs tegenover Gods openbaring, terwijl juist bedoeld wordt op de ervaring die ontspruit aan de omgang met de Here en Zijn Woord, aan het werk van Gods Geest die het denken, voelen, willen en leven van mensen vernieuwt. Steeds zullen we ons moeten realiseren dat ook de zogenoemde beproefde ervaringen van vrome, godvrezende christenen getoetst moeten worden aan Gods geopenbaarde wil.

Omdat het gebruik van de uitdrukking ‘beproefde ervaring’ in het VOP-rapport vragen als hierboven aangeduid kan oproepen, is ervoor gekozen deze uitdrukking in het geheel van deze paragraaf te verduidelijken. Om misverstanden op dit vlak te voorkomen is het belangrijk steeds de verbinding te leggen met het bijbelse begrip *wijsheid* in de zin van de praktische levenswijsheid zoals we die in het boek Spreuken tegenkomen. Of, om het nieuwtestamentisch te zeggen: bij de ‘beproefde ervaring’ gaat het om de mens die, in Christus een nieuwe schepping, levend voor Gods aangezicht en zoekend Gods wil te verstaan, tot praktische keuzes komt in een voortdurende wisselwerking tussen zijn omgang met de Schrift en zijn leven door de Geest én de levenservaring die in de praktijk van alledag wordt opgedaan. In die wisselwerking is het Woord van God doorslaggevend.

5 Geloofwaardigheid en cultuur

In ons bezig zijn met bovenstaande onderwerpen vonden we ook rond een verwant thema overeenstemming, waar eerder het vermoeden van verschil van inzicht bestond. We doelen op het argument van de geloofwaardigheid dat in de discussie over de plaats van de vrouw in de kerk, meer specifiek in de kerkelijke ambten, is gebruikt. In het derde rapport van de commissie VOP van de NGK wordt dat argument op de pagina's 8 en 15 gebruikt (impliciet trouwens ook in het eerste rapport op de pagina's 99 en 100). En ook in de jaren na de verschijning van het VOP-rapport is het geloofwaardigheidsargument in de kerkelijke discussie blijven rondzoemen op een manier die verheldering wenselijk maakt.

Het is zaak in de toepassing van bijbelse voorschriften in onze tijd geloofwaardig te zijn. Niet in de zin van geloofwaardigheid voor het forum van de cultuur van vandaag: het Evangelie is en blijft een dwaasheid en een ergernis, en levend vanuit het Woord van God kunnen we haaks op de cultuur (welke dan ook) uitkomen. Wel in de zin van persoonlijke of kerkelijke geloofwaardigheid: integer, eerlijk en niet selectief zijn in de toepassing van Schriftgegevens. Onze toepassing van bijbelse voorschriften mag zich niet beperken tot een bepaald deel van het leven, wanneer diezelfde voorschriften ook van toepassing zijn op een of meer andere levensterreinen. De auteurs van het VOP-rapport achten de geloofwaardigheid van het beroep op de Schrift in geding, wanneer vrouwen in kerk en maatschappij met brede instemming leidinggevende posities bekleden, lerende, onderwijzende en pastorale taken uitvoeren, in beroepscommissies functioneren, preken beoordelen, spreken op gemeentevergaderingen etc, terwijl de kerkelijke ambten voor hen gesloten worden gehouden. En wel met een beroep op dezelfde woorden van Paulus die zich bij rechtstreekse toepassing ook tegen de eerstgenoemde taken en werkzaamheden keren. Als rond de zaak van de vrouw in het ambt het woord ‘geloofwaardigheid’ valt, moet het in die zin opgevat worden en nadrukkelijk niet als geloofwaardigheid voor het forum van de wereld van vandaag. De verhouding tussen bijbelse voorschriften en de cultuur is er overigens niet per definitie een van confrontatie, maar kan twee kanten op. Het Woord van God staat haaks op elke cultuur (de patriarchale van het oude Israël, de rationalistische van de vorige eeuw en de postmoderne van vandaag de dag), maar kan anderzijds ook aansluiting vinden bij en ingang vinden in elke cultuur. De tijdgeest, welke dan ook, kan vijand zijn van het Evangelie, maar kan anderzijds ook dienstknecht van datzelfde Evangelie zijn. De

heilige Geest stelt elke tijdgeest onder kritiek, confronteert zich ermee en doorlicht elke tijdgeest tot op de kern van zijn Godevijandigheid, maar kan evenzeer elke tijdgeest in dienst nemen, heiligen en gebruiken als voertuig van zijn werk in de harten en levens van mensen. Dat geldt evenzeer voor de tijdgeest van de postmoderne cultuur van de 21^e eeuw als die van vroeger tijden die we maar al te gemakkelijk koesteren als beter en christelijker dan die van nu. De cultuur kan werken als een filter dat ons het zicht ontnemt op Gods bedoeling en wil, maar kan ook fungeren als een bril waarop we scherper zicht krijgen op Gods wil voor het hier en nu. Persoonlijke, maatschappelijke en culturele omstandigheden kunnen de Schrift toesluiten én ontsluiten. Ze kunnen ons verstaan van de Schrift en daarmee van Gods wil verduisteren (denk aan hedendaagse visies op en omgang met huwelijk en seksualiteit en meer in het algemeen de ikerichtheid van onze cultuur). Maar ze kunnen ook nieuw licht werpen op (het verstaan van) de Schrift en onze ogen openen voor wat we eerder niet zagen (denk aan veranderde visies op slavernij, rassenverhoudingen en milieu).

Er valt uit de gesprekken tot nog toe meer overeenstemming te destilleren, met name op het punt van de cultuurkritische functie van de Schrift in relatie tot de man/vrouw-verhouding. Maar die winst kan het beste verzilverd worden in het kader van de samenvatting van de gesprekken die nog volgen over de toepassing van het bovenstaande op de vragen rond de vrouw in het ambt (VOP-rapport hoofdstuk 7).

6 Hermeneutiek en Exegese

Het gebruik van de begrippen hermeneutiek en exegese in het VOP-rapport heeft aanvankelijk vragen opgeroepen. In onze gesprekken hebben we ook op dit punt een consensus bereikt.

Als confessioneel-gereformeerde kerken erkennen we het belang van de hermeneutiek en willen we tegelijk principiële afstand houden van een bepaalde modernistische opvatting over hermeneutiek. Deze houdt in dat eerst de Bijbeltekst verklaard wordt in de exegese (Schriftuitleg) en het vervolgens aan de hermeneutiek (Schriftverstaan) is om de kloof tussen de oude tekst en de moderne lezer te overbruggen, zodat wij er vandaag achter kunnen komen wat die oude tekst ons te zeggen heeft. Tegen deze opvatting is een aantal bezwaren in te brengen:

- a Hermeneutiek wordt een activiteit die te veel los komt te staan van de concrete tekst van Heilige Schrift en de uitleg daarvan.
- b Hermeneutiek wordt te veel een proces dat door onze voorkeuren gestuurd wordt, waarbij datgene wat ons niet meer relevant lijkt, uitgefilterd wordt.
- c Zo komt de nadruk te veel te liggen op de creativiteit van de huidige lezer en de inbreng van zijn eigen inzichten, terwijl de noodzaak van een ontvankelijke leeshouding ('Spreek Heer, uw knecht hoort') uit beeld dreigt te verdwijnen.

Het is daarom beter hermeneutiek op te vatten als de kritische bezinning op het gehele verstaansproces, inclusief de exegese. Exegese is dan het ambacht van tekstuitleg, als onderdeel van het hele verstaansproces. Daarbij geloven we in de leiding van de Heilige Geest, die in de waarheid leidt, ons verstand verlicht en ons inzicht geeft in het woord van God. Dit verstaansproces is niet afhankelijk van onze hermeneutiek. Hermeneutiek kan wel helpen het verstaansproces kritisch te bekijken en waar nodig te verbeteren.

We kunnen in dit verstaansproces meerdere lezingen van de tekst onderscheiden. In het VOP-rapport wordt de eerste lezing aangeduid als 'Exegese', de tweede als 'Hermeneutiek'. Een dergelijk onderscheid wekt gemakkelijk misverstanden. Tegelijk is het niet te ontkennen dat er meerdere lezingen plaatsvinden. Wij onderscheiden er drie:

De primaire lezing: de directe lezing van de tekst vanuit de eigen kerkelijke- en geloofscontext.

De eerste herlezing: het lezen van de tekst vanuit de context (literair en historisch) waarbinnen hij geschreven is.

De tweede herlezing: het lezen van de tekst met het oog op de huidige context van de lezer. Met inachtneming van wat in de eerste herlezing gevonden is en onder volhardend bidden om de verlichting van de Heilige Geest, wordt dan de betekenis van de tekst voor vandaag gezocht.

Het verstaan van een tekst in zijn huidige betekenis is dan het resultaat van een voortdurende heen en weer beweging tussen verschillende contexten, waarbij de tekst als gegeven (!) het primaat behoudt tegenover de lezer en de Geest ons, samen met alle heiligen, gaandeweg leert onderscheiden waarop het aankomt.

Met blijdschap stellen we vast dat we elkaar mochten vinden in deze nadere bepaling van ons verstaan van de relatie tussen hermeneutiek en exegese. Enerzijds door ons duidelijk af te grenzen tegenover een praktijk waarbij de hermeneutiek zich te veel van de exegese verzelfstandigt. Anderzijds door positief te omschrijven hoe hermeneutiek en exegese in heel het verstaansproces o.i. blijvend met elkaar verweven zijn. We beseffen dat ook deze nadere omschrijving slechts stukwerk is, maar het heeft ons wel geholpen elkaar beter te begrijpen in ons beider pogen om de wil van de Heer te verstaan voor ons kerk-zijn vandaag. Dat geldt ook voor deze gehele notitie. Ons gebed is dat het hierdoor in elkaar en in elkaars eerbiedige omgang met de Schrift gegroeide vertrouwen een vruchtbare basis zal blijken te zijn voor onze vervolgesprekken.

Bijlage 7.6. Constituerend document (DOE-overleg) (Acta artikel 84)

1 Termen

DOE-groep: een werkgroep vanuit de deputaatschappen eenheid van CGK, GKv en NGK.

DOE-overleg: overleg van de DOE-groep met plaatselijke kerken die deel uitmaken van deze drie verbanden.

2 Samenstelling

De DOE-groep werkt onder verantwoordelijkheid van de drie deputaatschappen.

Vanuit elke kerk worden minimaal twee en maximaal vier vertegenwoordigers worden aangewezen waarbij ook zal worden gelet op kerkrechtelijke expertise.

3 Aansturing

De DOE-groep kiest uit haar midden een voorzitter en een secretaris.

Administratieve ondersteuning kan van buiten de werkgroep worden aangetrokken.

4 Doelstelling

De DOE-groep voert overleg, adviseert en ontwikkelt regelgeving met het oog op de diverse vormen van plaatselijke kerkelijke eenheid, met als doel:

- a. versterking van de plaatselijke samenwerking, zowel organisatorisch als inhoudelijk;
- b. versterking van de relatie met de betrokken kerkverbanden;
- c. versterking van het proces van landelijke eenwording;

5 Overleg

De DOE-groep houdt regelmatig overleg met plaatselijke kerken op weg naar eenheid (het DOE-overleg), om:

- a de behoefte te peilen aan nieuwe regelgeving of verandering van de bestaande;
- b commentaar te ontvangen op concepten voor nieuwe regelgeving.

6 Rapportage

De DOE-groep rapporteert in een gemeenschappelijk verslag aan de drie deputaatschappen.

De DOE-groep stelt zelf geen regelingen vast, maar doet daarover – via de betrokken deputaatschappen – voorstellen aan de landelijke kerkelijke vergaderingen.

Ook stelt zij modellen beschikbaar voor de plaatselijke kerken.

7 Stemmingen

De DOE-groep doet haar voorstellen als regel met eenparigheid van stemmen.

Is dat niet mogelijk, dan heeft elk van de drie betrokken kerkverbanden één stem.

Over organisatorische zaken wordt hoofdelijk gestemd.

8 Kosten

Persoonsgebonden kosten worden gedeclareerd bij het eigen kerkverband.

Gezamenlijke kosten worden verdeeld over de drie kerkverbanden, volgens deze sleutel: CGK 35%, GKv 40% en NGK 25%.

9 Wijziging

Dit document draagt een voorlopig karakter. De DOE-groep kan hem naderhand aanpassen, maar alleen met instemming van de verantwoordelijke deputaatschappen.

Bijlage 7.7. Model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente (Acta artikel 84)

Wanneer in gehoorzaamheid aan de opdracht van onze Heiland plaatselijke kerken werken aan kerkelijke eenheid, kunnen zij volgens de geldende regelingen overgaan tot samenwerking. Vervolgens kunnen zij, onder Gods zegen, besluiten door te groeien naar een samenwerkingsgemeente. Daarbij kan het volgende model in acht genomen worden.

1 Samenwerkingsgemeente

- a. Een samenwerkingsgemeente bestaat uit kerken die deel uitmaken van verschillende kerkverbanden, maar plaatselijk functioneren als één gemeente onder leiding van één kerkenraad.
- b. De groei naar een samenwerkingsgemeente is een proces dat per plaats verschillend kan verlopen. De kerkenraden informeren de gemeenten goed over de verschillende fasen van dit proces en werken aan voldoende draagvlak.
- c. De kerkenraden houden de classes²⁰ op de hoogte van het verloop van dit groeiproces.
- d. Het besluit tot het vormen van een samenwerkingsgemeente wordt door elk van de kerkenraden genomen en vervolgens gezamenlijk vastgelegd in een overeenkomst.

2 Samenwerkingsovereenkomst

- a. Wanneer twee of meer samenwerkende kerken een samenwerkingsgemeente willen vormen, stellen zij, met inachtneming van de regelingen binnen elk van de kerkverbanden²¹, een samenwerkingsovereenkomst op.
- b. In de samenwerkingsovereenkomst worden de volgende zaken beschreven/geregeld
  - De samenwerkingsovereenkomst omvat het hele leven en werken van de gemeente. Afzonderlijke regelingen worden opgesteld met betrekking tot ten minste het beheer van de stoffelijke goederen, de verkiezing van ambtsdragere en de beroeping van predikanten.
  - De samenwerkingsovereenkomst vermeldt de namen van de samenwerkende kerken en de naam van de nieuw te vormen samenwerkingsgemeente.
  - De samenwerkingsovereenkomst bevat bepalingen over de kerkelijke registers waarin wordt bijgehouden tot welk gemeente-deel elk van de gemeenteleden behoort en bij welke gemeente-deel nieuw-ingekomen leden worden ingeschreven.
  - De samenwerkingsovereenkomst bevat bepalingen over de geografische grenzen van de samenwerkingsgemeente.
  - In de samenwerkingsovereenkomst kan de positiebepaling worden vastgelegd ten aanzien van onderwerpen waarover binnen de betrokken kerkverbanden ongelijke besluiten genomen zijn. Dit geldt met name de onderwerpen die in de landelijke besprekingen de weg naar kerkelijke eenheid belemmeren. Er kunnen besluiten worden vastgelegd waarvan niet afgeweken zal worden zonder dat het voortbestaan van de samenwerkingsgemeente opnieuw door de kerkenraad, gemeente en classes wordt bevestigd.
  - De samenwerkingsovereenkomst bevat bepalingen over het aanbrengen van wijzigingen, en regelingen voor de eventuele ontbinding van de samenwerking.
  - In de samenwerkingsovereenkomst of in daarbij gevoegde regelingen worden afspraken vastgelegd over de roeping tot het ambt van ouderling en diaken en over het beroepen van een predikant.
  - In de samenwerkingsovereenkomst of regeling komt een bepaling voor betreffende de gang van zaken ten aanzien van het gezamenlijk vermogen (bezittingen en schulden) in geval van beëindiging van de samenwerking. Met het oog daarop worden alle vermogensbestanddelen welke door een van de gemeenten worden ingebracht als zodanig geregistreerd.

---

²⁰ Waar in deze regeling sprake is van classis, kan dit ook gelezen worden als regio-vergadering; idem voor Landelijke Vergadering in plaats van Generale Synode.

²¹ Binnen de GKv geldt de bepaling dat het opstellen van een samenwerkingsovereenkomst gebeurt 'met advies van Deputaten Kerkelijke Eenheid'.

- c. De samenwerkingsovereenkomst wordt van kracht nadat elke kerkenraad daarvoor voldoende draagvlak in de gemeente geconstateerd heeft en de goedkeuring van de classis ontvangen heeft.²²

3 Kerkenraad en predikant

- a. Waar in deze bepalingen of in plaatselijke samenwerkingsovereenkomsten sprake is van de kerkenraad, wordt deze geacht te bestaan uit de dienaren des Woords, de ouderlingen en de diakenen, tenzij nadrukkelijk anders bepaald wordt.
- b. De gezamenlijke kerkenraad is bevoegd te handelen als kerkenraad van elk van de gemeente-delen, ongeacht zijn samenstelling vanuit de gemeente-delen.
- c. Een predikant wordt verbonden aan de werkgemeente als geheel onder leiding van de gezamenlijke kerkenraad.
- d. Bij het beroepen van een predikant of proponent wordt gehandeld volgens de daarvoor geldende regels van het kerkverband waartoe de betrokken predikant of proponent behoort.
- e. Bij alle beslissingen inzake aanvang en beëindiging van de ambtsdienst wordt gehandeld volgens de daarvoor geldende regels van het kerkverband waartoe de predikant behoorde voordat hij aan deze gemeente verbonden werd. Wanneer bezwaren ingediend worden tegen leer of leven van de predikant, en de kerkenraad deze bezwaren ongegrond acht, kunnen gemeenteleden in appel gaan bij de meerdere vergadering van dat kerkverband.²³
- f. Voor het voorgaan in erediensten kan iedere broeder worden uitgenodigd die in één van de betrokken kerkverbanden bevoegd is voor te gaan. Bij een werkgemeente waarin een GKv-gemeente betrokken is, geldt daarnaast dat uitgenodigd mogen worden alleen die predikanten die door ondertekening van de belijdenis hebben verklaard er hartelijk van overtuigd te zijn dat de leer van de drie formulieren van eenheid in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemt.
- g. Predikanten van een werkgemeente zijn bevoegd voor te gaan in alle kerken van de betrokken kerkverbanden, wanneer zij daartoe door de betrokken kerkenraad uitgenodigd worden en mits de eventuele zusterkerk ter plaatse daartegen geen bezwaar heeft.
- h. De vraag of en in hoeverre de predikant binnen het andere kerkverband bepaalde taken zal vervullen zal aan het desbetreffende kerkverband worden overgelaten.
- i. Voor een vacante werkgemeente wordt door elk van de classes een consulent aangewezen.

4 Stoffelijke zaken

- a. In de samenwerkingsovereenkomst of een daarbij gevoegde regeling leggen de samenwerkende kerken afspraken vast over het beheer van de stoffelijke goederen en de diaconale gelden.
- b. Zowel de afzonderlijke gemeente-delen, vertegenwoordigd door de gezamenlijke kerkenraad, als ook de werkgemeente als geheel worden geacht rechtspersoonlijkheid te bezitten.
- c. De afzonderlijke ledentallen van elk gemeente-deel worden gehanteerd bij de afdracht van quota binnen elk van de kerkverbanden.

5 Kerkverband en rechtsgang

- a. De werkgemeente zendt een afvaardiging naar de classis van elk kerkverband. Voor het geval er geen landelijke afspraken zijn, wordt in overleg met de classis besloten in hoeverre het van belang is tot welk gemeente-deel deze afgevaardigden behoren.
- b. Besluiten van meerdere vergaderingen van elk van de kerkverbanden worden als bindend aanvaard. Bij onderlinge strijdigheid zoekt de kerkenraad een weg die de opbouw en de eenheid van de gemeente dient, en die zoveel mogelijk recht doet aan de bedoeling van alle besluiten. Hij legt zijn

---

²² Met de goedkeuring van een samenwerkingsovereenkomst verbindt de classis ook zichzelf aan de bepalingen ervan voor zover deze de classis betreffen. Het is wenselijk dat een classis dit expliciet vastlegt.

²³ In de huidige situatie is dit nog niet geregeld. Het is wenselijk om tot landelijke regelingen hierover te komen.

beslissing ter acceptatie voor aan de classis van het kerkverband dat het besluit nam waarvan afgeweken wordt.

- c Vanuit elk van de betrokken classes zal aandacht gegeven worden aan de reguliere visitatie van de samenwerkingsgemeente. De wijze waarop dit gebeurt wordt in onderling overleg tussen de erbij betrokken classes vastgesteld.²⁴
- d Een lid van een samenwerkingsgemeente kan zich tegen een uitspraak van de kerkenraad beroepen op de meerdere vergadering van het kerkverband waartoe zijn gemeente-deel behoort. Elk van de classes heeft bevoegdheid rechtsgeldige uitspraken te doen ten opzichte van de gezamenlijke kerkenraad, zo mogelijk met advies vanuit het andere kerkverband.
- e Wanneer verschillende gemeenteleden in één zaak een beroep doen op de classes van meerdere kerkverbanden, streven deze in onderlinge samenwerking naar een gelijklopend besluit.

---

²⁴ Mogelijke varianten zijn o.a.: afzonderlijke visitatie uit elke classis; beurtelings visitatie waarbij het verslag naar elke classes gezonden wordt; gelijktijdige visitatie met twee afzonderlijke rapporten; gezamenlijke visitatie met één rapport.

Bijlage 7.8. Handreiking uitnodigings- en toelatingsbeleid bij de kerkelijke viering van de maaltijd van de Heer (Acta artikel 84)

Uit de notitie 'Samen aan tafel':

De regeling van de **NGK** is het meest summier. Het beperkt zich tot wat er staat in art. 20 AKS:

Tot het avondmaal wordt toegelaten wie openbare belijdenis heeft gedaan van het geloof en een gelovige levenswandel vertoont.

Een belijdend lid van een andere gemeente wordt tot het avondmaal toegelaten, indien op goede gronden kan worden aangenomen dat hij zich in leer en leven als goed christen gedraagt.

De meest uitgebreide besluitvorming rond deze zaak is te vinden bij de **GKv**, waar de generale synode in 2005 "ten aanzien van leden van kerken waarmee geen zusterkerkrelatie bestaat" uitsprak:

dat een kerkenraad iemand als gast aan het avondmaal kan toelaten, wanneer de kerkenraad zich ervan overtuigd heeft dat betrokkene:

- a een aanvaardbare reden heeft het avondmaal in de gemeente te vieren en dat zijn deelname dienstbaar is aan de opbouw van het lichaam van Christus;
- b in de eigen kerk tot het avondmaal is toegelaten, niet onder tucht staat, instemt met de gereformeerde belijdenis en godvrezend leeft, zoals bedoeld in art. 60 K.O.;
- c met het oog op deelname aan het avondmaal bereid is zich te onderwerpen aan de onderlinge aansporing in de gemeente en aan het toezicht van de kerkenraad.

De wijze waarop de kerkenraad gasten hiervan in kennis stelt moet duidelijk zijn voor zowel gasten als de eigen gemeente.

De **CGK** neemt met zijn regelgeving een middenpositie in. Zij legden in 2004 het volgende vast:

Een kerkenraad kan gasten die geen lid zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken, tot een viering van het avondmaal toelaten wanneer zij:

- a. belijdenis des geloofs hebben afgelegd en derhalve gerechtigd zijn in de eigen gemeente avondmaal te vieren
- b. in de eigen gemeente niet onder kerkelijke tucht staan;
- c. bij de kerkenraad vooraf de wens te kennen geven van het gastrecht gebruik te maken. Hierbij geldt dat de eigenlijke toetsing en afweging van de situatie waarin en de omstandigheden waaronder een gast om toegang tot het avondmaal vraagt, aan de betreffende kerkenraad blijft.

In het document 'Samen aan tafel' pleiten we er voor om de richtlijnen om te zetten in principieel geformuleerde aandachtspunten, zoals hierboven genoemd: de relatie tot Christus, tot de thuiskerk en tot de gastgemeente, en voldoende duidelijkheid over de wijze waarop de kerkenraad hiermee omgaat.

Handreiking aan samenwerkende kerken

1 Toelaten of uitnodigen?

Soms wordt gesproken over het toelaten, soms over het uitnodigen tot de viering van de maaltijd van de Heer (meestal: avondmaal). Bij 'toelaten' gaat het om een negatieve insteek: 'nee, tenzij ...'; bij uitnodigen om een positieve insteek: 'ja, tenzij ...'.

Naar onze mening verdient de laatste insteek de voorkeur. Deze strookt met het uitnodigende karakter van het evangelie van Jezus Christus (zie bv het 'Komt tot Mij, allen, die ...' in Mat. 11, 28).

O.i. moet het derhalve niet gaan om de vraag wie toegelaten worden, maar wie uitgenodigd worden.

2 Verantwoordelijkheid kerkenraden

De wijze waarop en de bewoordingen waarmee de uitnodiging tot de viering plaatsvindt is een zaak van de gezamenlijke kerkenraden. Zij zullen in goed overleg met elkaar tot een voor hun tijd en plaats

passende uitnodiging moeten komen. Uiteraard letten zij daarbij op hetgeen door de betrokken kerkverbanden over dit onderwerp is gezegd.

3 **Minimaal**

Het ligt voor de hand dat wat de drie kerken in hun besluiten en bepalingen in dezen gemeenschappelijk hebben daarin een plaats krijgt, te weten

- a de openbare belijdenis van het geloof
- b gezonde leer
- c onbesproken wandel

4 **Aanspreekbaarheid**

Omdat het in de maaltijdviering om gemeenschap - met Christus en zijn broeders/zusters - gaat, is het belangrijk dat allen die aan de maaltijd deelnemen aanspreekbaar zijn op eventuele woorden en/of daden. Daarom bevelen we een verwoording van dit punt aan.

5 **Model**

Een uitnodiging zou als volgt verwoord kunnen worden:

“Namens onze Heer en Verlosser Jezus Christus mag ik (*voorganger in opdracht van de kerkenraad*) u van harte tot de viering van zijn maaltijd uitnodigen. Wij gaan er daarbij vanuit dat u

- a de bijbelse leer zoals die in de Apostolische Geloofsbelijdenis en in deze kerk beleden wordt, van harte belijdt;
- b er oprecht naar verlangt uw leven in alle opzichten naar Gods Woord in te richten;
- c in deze of een andere gemeente openbare belijdenis van het christelijke geloof hebt afgelegd en daar gerechtigd bent avondmaal te vieren;
- d nu en na deze maaltijd openstaat voor de beoefening van de christelijke gemeenschap.”

6 **Communicatie**

Het is noodzakelijk dat het uitnodigingsbeleid bij de eigen gemeenten voldoende bekend is. Het is ook nodig dat eventuele christenen van buiten de eigen gemeenten niet pas in de dienst met dit beleid worden geconfronteerd, zodat zij vooraf bij de kerkenraad kunnen melden dat zij graag aan de viering willen deelnemen. Het beleid zou daarom bijv. kunnen worden verwoord op een info-foldertje, een liturgieblaadje of in een beamer-presentatie.

Bijlage 7.9 Document Generaal Beleid voor Zending en Hulpverlening (september 2005) (Acta artikel 90)

VOORAF

Het document 'Generaal Beleid voor Zending en Hulpverlening' is gemaakt in opdracht van de Generale Synode van 1999 van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland. Het is in overleg met vertegenwoordigers van diverse zendende instanties binnen de GKv tot stand gekomen. De door de GS 2002 benoemde deputaten voor Zending, Hulpverlening en Training hebben het medio 2004 goedgekeurd en voor gebruik vrijgegeven. Op de vergadering van de Generale Synode van 17 juni 2005 in Amersfoort is dit beleidsstuk goedgekeurd.

Onze wens is dat dit document niet degradeert tot de vulling van de onderste la van bureaus, maar dat het actief gebruikt gaat worden. Waar kan zo'n beleidsstuk voor gebruikt worden? Ik noem een aantal mogelijkheden, al dan niet voorzien door de GS van 1999:

Het document Generaal Beleid...

...kan dienen als basisdocument voor het ontwikkelen van specifiek regionaal gericht beleid van zendende instanties;

...kan worden gebruikt door controlerende instanties, vaak meerdere vergaderingen, om daaraan de uitvoering van zendende instanties te toetsen;

...kan worden ingezet bij de opleiding en training van allen die zich bezig houden met zending en hulpverlening, bijv. nieuwe leden van zendende instanties;

...kan in vertaalde vorm (er is een Engelstalige versie beschikbaar) dienen om onze buitenlandse samenwerkingspartners in te lichten over onze uitgangspunten en ons beleid.

Uiteraard heeft een beleidsdocument maar beperkte waarde. Niet alle omstandigheden zijn voorzien. Soms moet creatief een andere oplossing worden gevonden. Ook zullen er nieuwe ontwikkelingen komen, waarvoor weer nieuw beleid geformuleerd moet worden. Vandaar dat dit document zichzelf typeert als een werkdocument.

We hopen dat er veel mee gewerkt mag worden, tot verbetering van het werk van zending en hulpverlening. En we bidden dat God des te meer geëerd wordt door al dit werk dat in Zijn naam gebeurt!

Op deze plaats wil ik in de eerste plaats de hoofdschrijvers van dit document de zrs. Karin van der Hoeven-Haitsma en Janneke de Vries-Wiersma bedanken voor het vele werk dat zij hier in gestoken hebben. Die dank strekt zich uit naar de leden van de klankbordgroep die vele malen per email of ter vergadering hebben gereageerd op concepten en op die manier veel hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de tekst.

Menno van Hulst

Directeur De Verre Naasten, Instituut voor Zending, Hulpverlening en Training van de GKv
September 2005

INHOUDSOPGAVE	
SAMENVATTING	376
INLEIDING	378
1 VISIE EN WERKDEFINITIES	379
1.1 Visie en uitgangspunten	379
1.1.1 Inleiding	379
1.1.2 Visie op bijbelse opdracht tot zending en hulpverlening	379
1.1.3 Visie op kerk-zijn en kerkelijke verhoudingen	380
1.2 Werkdefinities	381
1.2.1 Definiëring zending, hulpverlening en training	381
1.2.2 Onderscheid tussen zending en evangelisatie	382
2 SAMENWERKING/NETWERK	382
2.1 Samenwerking zendende instanties en ZHT	382
2.2 Netwerk	384
2.2.1 Binnenland	384
2.2.2 Buitenland	385
3 PROGRAMMAVORMING	385
3.1 Inleiding	385
3.2 Doel	386
3.3 Doelgroep	386
3.4 Richtlijnen programma's	386
3.5 Vormgeving en inhoud programma's	388
3.5.1 Inventarisatie	388
3.5.2 Uitwerking en opzet van programma's	388
3.5.3 Uitvoering van de programma's	390
3.5.4 Afbouw programma's	390
3.6 Training	391
3.6.1 Inleiding	391
3.6.2 Doel	391
3.6.3 Doelgroep	391
3.6.4 Richtlijnen	391
3.6.5 Vormgeving en inhoud	391
4 PERSONEELSBELEID	392
4.1 Inleiding	392
4.2 Algemeen	392
4.3 Personeel Nederland	393
4.4 Personeel buitenland	393
4.4.1 Inleiding	393
4.4.2 Lokaal personeel, in dienst van lokale kerk of organisatie	394
4.4.3 Lokaal personeel, in dienst van ZHT of zendende instantie	394
4.4.4 Nederlands personeel, in dienst van ZHT of zendende instantie	394
4.4.5 Gedetacheerd personeel	397
4.5 Stagiaires	398
5 FINANCIËEL BELEID	398
5.1 Inleiding	398
5.2 Richtlijnen	398
5.3 Quota en giften	399
6 VOORLICHTING EN FONDSSENWERVING	400
6.1 Inleiding	400
6.2 Rol plaatselijke Z&H-commissies	400
6.3 Adoptie persoon c.q. project	400
6.4 Fondsenwerving	400

6.5 Middelen	401
6.6 Ondersteuning en facilitering door ZHT	402
BIJLAGEN	403
1. Afkortingen	403
2. Context en geschiedenis	404
3. Schema samenwerking	406
4. Literatuurlijst	407

SAMENVATTING

Onder 'Zending en Hulpverlening' verstaan we het geheel van activiteiten dat, door de zendende instanties binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en het deputaatschap ZHT wordt uitgevoerd. Binnen deze activiteiten kan onderscheid gemaakt worden tussen kerkplanting en oecumenische samenwerking met bestaande kerken en/of organisaties.

Kerkplanting is gedefinieerd als: verkondiging van het evangelie in woord en daad aan niet-christenen, buiten de eigen taal en cultuur, met als doel het institueren van een nieuwe kerk en vorming van een kerkverband.

Oecumenische samenwerking met bestaande kerken en/of organisaties is gedefinieerd als: geïnstitutionaliseerde ondersteuning van mensen, die hulp nodig hebben. Daarbinnen onderscheiden we oecumenische samenwerking als activiteiten ter ondersteuning van een kerkrechtelijk zelfstandige kerk of een christelijke instantie. In beide gevallen speelt zich dit af buiten de eigen taal en cultuur en in het kader van de oecumenische contacten van de GKv. Deze activiteiten richten zich op ondersteuning en versterking van het kerkelijk leven en verbetering van de levensomstandigheden van de kerkleden en hun omgeving.

Taakverdeling ZHT en zendende instanties:

De zendende instanties, of door hen aangestelde commissies, zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het werk van zending en hulpverlening. Zij onderhouden contact met de partner in het buitenland en begeleiden het werk en de eventuele werkers in het buitenland. Verder zijn zij verantwoordelijk voor het verzamelen van de benodigde financiën en voor de beleidsbepaling.

Deputaten ZHT hebben tot taak bestaand en nieuw op te zetten zendingswerk en hulpbetoon te coördineren, zodat een optimale verdeling kan plaatsvinden over de kerken en samen met de zendende instanties kan worden besloten welke werkvelden prioriteit hebben.

Uitvoering van de coördinerende taak gebeurt doordat deputaten ZHT overzicht houden over het geheel van programma's en projecten en eventuele probleemvelden signaleren en bespreken met de betrokken instanties binnen het kerkverband. Speciaal wanneer nieuw werk (te weten een nieuwe buitenlandse partner of een nieuw gebied) zich aandient, beoordeelt het deputaatschap ZHT of het in aanmerking komt voor ondersteuning door de GKv en indien dit het geval is en zich mogelijkheden voordoen, wordt daar kerkelijke inbedding voor gezocht.

Het instituut ZHT heeft, naast het zelf uitvoeren van programma's en projecten, tot taak het werk van de zendende instanties te begeleiden. ZHT brengt deskundigheid en ervaring uit andere regio's in en kan (indien gewenst) het uitvoerende werk faciliteren.

De manier waarop de inbreng van ZHT bij de diverse zendende instanties vorm krijgt, varieert en is ook afhankelijk van de desbetreffende voorgeschiedenis en het werkgebied. In het algemeen wordt gestreefd naar een nauwe vorm van samenwerking. Per geval zullen hierover afspraken gemaakt worden. Verder heeft het instituut ZHT de taak van opleiding van uitgezonden en zendende instanties gekregen. Deze wordt uitgevoerd door haar afdeling IRTT, die ook als een soort 'denktank' functioneert.

Voor het opstellen van programma's en projecten in het kader van zending en hulpverlening gelden de volgende richtlijnen. Het programma dient in overeenstemming te zijn met bijbelse normen en een christelijke boodschap uit te dragen. Er moet een verantwoorde samenhang zijn tussen 'woord' en 'daad'. De activiteiten zijn gericht op blijvende verbetering, passen bij een duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen en zijn evenwichtig en doelmatig verdeeld over de verschillende belanghebbende doelgroepen.

Binnen het programma is oog voor de maatschappij en bijbehorende cultuur, waarin de lokale kerk en haar leden functioneren. Ook is er een kritisch oog voor structurele factoren, die onrecht in stand houden of veroorzaken, en wordt een rechtvaardige verdeling en goede verhoudingen bevorderd.

Programma's zijn een antwoord op bestaande nood en zijn er op gericht de capaciteiten en vaardigheden van de doelgroep te vergroten. Hulp zal dan ook aanvullend zijn op de eigen inzet en mogelijkheden van de doelgroep. Inbreng en betrokkenheid van de doelgroep (vanaf het begin) zijn van belang om een programma goed te laten slagen.

In de samenwerking met de buitenlandse partner is trouw een belangrijk kernwoord. Samenwerking met een partner en contact met een kerk zullen niet zomaar verbroken worden. Verder worden eisen gesteld aan rapportage, planning, monitoring en evaluatie. Zowel voor de partner als voor de achterban moet

helder zijn welke keuzes zijn gemaakt, welke doelstellingen zijn geformuleerd en hoe de hulp ter beschikking is gesteld.

Voor het personeelsbeleid zijn de volgende uitgangspunten geformuleerd.

Voor uit te zenden personeel geldt, dat er een zorgvuldige wervings- en selectieprocedure dient te zijn. Het aangenomen personeel wordt in geval van uitzending grondig voorbereid. Gedurende de uitzending wordt het personeel door de werkgever zowel werkinhoudelijk als persoonlijk begeleid. Jaarlijks zal een functioneringsgesprek worden gehouden. Bij terugkeer naar Nederland zal naast debriefing door de zendende instantie een medische keuring en een re-entrygesprek door externe deskundigen plaatsvinden. Voor salariëring en arbeidsvoorwaarden van lokaal personeel in het buitenland geldt, dat aansluiting wordt gezocht bij wat plaatselijk gebruikelijk is. Daarnaast geldt als uitgangspunt, dat het gezin in staat moet zijn van het inkomen te leven.

In het kader van het financiële beleid wordt gestreefd naar toenemende uniformiteit en inzichtelijkheid van de verslaglegging. De zendende instanties stellen jaarlijks een meerjarenbegroting op. Naast het opmaken van de jaarrekening wordt gedurende een jaar (indien gewenst) ook tussentijds gerapporteerd. De jaarrekening dient binnen 5 maanden na afloop van het boekjaar (in concept) beschikbaar te zijn. Een onafhankelijke, externe instantie controleert de jaarrekening.

Verder behoort de begroting voor aanvang van het boekjaar vastgesteld te zijn.

Van de begroting mag niet meer dan 15% gebruikt worden voor ondersteunende diensten.

Er dient per instantie een beschrijving aanwezig te zijn van de risico's waarvoor reserves gevormd dienen te worden, alsmede een onderbouwing van de financiële vertaling van deze risico's in de hoogte van de aan te houden reserves in euro's.

Over de regionale verschillen in de hoogte van de quota en de combinatie van quota en giften heeft de GS nog geen beleidslijn bepaald.

Ten aanzien van voorlichting en fondsenwerving wordt er naar gestreefd om in iedere plaatselijke kerk een commissie Zending & Hulpverlening in te stellen. Deze brengt de contacten in het buitenland en het werk van zending en hulpverlening onder de aandacht van haar leden. Het doel hiervan is meelevens, gebed en financiële ondersteuning te bevorderen en wederkerigheid in de relaties vorm te geven. De zendende instanties en het instituut ZHT ondersteunen de plaatselijke Z&H-commissies in hun werk. Afspraken over de invulling van de samenwerking tussen het instituut ZHT en de zendende instanties dienen steeds te worden vastgelegd.

De jaarlijkse kosten, die door de zendende instanties en ZHT voor de fondsenwerving worden gemaakt, mogen niet meer dan 10% van de jaarlijkse inkomsten bedragen.

INLEIDING

Aanleiding

Op de Generale Synode (GS) te Leusden in 1999 werd een aantal besluiten genomen met betrekking tot zending en hulpverlening binnen het kerkverband van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (GKv). De complete tekst van deze besluiten is na te lezen in de Acta van de GS Leusden 1999, Bijlage II, artikel 95. De GS legde een aantal uitgangspunten vast voor zending en hulpverlening. Deze uitgangspunten worden in paragraaf 1.2 van dit beleidsplan genoemd en verder uitgewerkt. Ook werd besloten een deputaatschap voor zending en hulpverlening (Z&H) in te stellen. Dit kreeg de opdracht generaal kerkverbandelijk beleid op het gebied van zending en hulpverlening te ontwikkelen, te doen uitvoeren en te bewaken in die dingen die de kerken gemeenschappelijk hebben. De GS droeg het deputaatschap op in goed overleg met alle betrokken zendende kerken en desbetreffende samenwerkingsverbanden een regeling op te stellen waarin de onderlinge samenhang, de verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden eenduidig zijn vastgelegd.

Voortvloeiend uit deze opdracht is het onderliggende beleidsplan tot stand gekomen.

Naast de opdracht tot het formuleren van generaal kerkverbandelijk beleid op het gebied van zending en hulpverlening kreeg het deputaatschap de opdracht te onderzoeken of integratie met het deputaatschap Institute of Reformed Theological Training (IRTT) en de vereniging 'De Verre Naasten' wenselijk en mogelijk was. Vanaf 2000 is gewerkt aan daadwerkelijke integratie van beide deputaatschappen en de vereniging 'De Verre Naasten'. De GS van Zuidhorn besloot vervolgens in 2002 het deputaatschap Z&H op te heffen en een nieuw deputaatschap Zending, Hulpverlening en Training (ZHT) op te richten. Het deputaatschap ZHT hield grotendeels dezelfde opdrachten als het deputaatschap Z&H. Maar vanwege de integratie werden ook het beleid en de activiteiten van het IRTT gevoegd in het geheel van zending en hulpverlening. Ook op uitvoerend niveau werd deze integratie doorgevoerd, zodat vanaf 1 januari 2002 er sprake was van een geïntegreerd bureau met de naam 'De Verre Naasten – Instituut voor Zending, Hulpverlening en Training van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland' (DVN). (In bijlage B is deze ontwikkeling uitgebreider beschreven in het kader van context en geschiedenis.)

In dit document wordt in het algemeen ZHT gebruikt om het geheel van deputaten ZHT en het uitvoerend instituut DVN aan te duiden.

Aard en doel

Deze beleidsnota geeft het kader aan waarbinnen het samenhangende werk van zending, hulpverlening en training onder verantwoordelijkheid van de GKv plaatsvindt. Doel is de globale eisen en randvoorwaarden te formuleren, waaraan het werk van zending, hulpverlening en training naar de gemeenschappelijke overtuiging van de zendende instanties en ZHT moet voldoen.

Verder wordt hierin de basis gelegd voor de samenwerking tussen zendende instanties en ZHT, de samenwerking met de buitenlandse partners en de positie t.o.v. andere instanties, die raakvlakken hebben met dit werk. Ook geeft dit document aan welke ontwikkelingen wenselijk worden geacht.

Het is in eerste instantie bedoeld als gemeenschappelijk werkdocument van de zendende instanties en ZHT. Verder kan het worden gebruikt om belangstellenden te informeren.

Aanvulling en bijstelling van het generaal beleid zal driejaarlijks plaatsvinden onder verantwoordelijkheid van deputaten ZHT en in overleg met de zendende instanties, de vergadercyclus volgend van de GS, waar het beleid vastgesteld wordt.

Opbouw

De opzet van het beleidsplan is als volgt:

- hoofdstuk 1 definieert wat wordt verstaan onder zending, hulpverlening en training en welke uitgangspunten hierbij worden gehanteerd.
- hoofdstuk 2 beschrijft hoe wordt samengewerkt tussen de zendende instanties en ZHT en welke contacten er zijn met andere instanties in binnen- en buitenland, die werkzaam zijn op het terrein van zending, hulpverlening en training.
- hoofdstuk 3 behandelt de programmavorming in relatie met de buitenlandse partner. Daarin komt o.a. aan de orde aan welke criteria een samenwerkingsrelatie moet voldoen, met welke doelgroepen wordt gewerkt, en in welke sectoren. Ook het werk van IRTT wordt hier behandeld.
- hoofdstuk 4 behandelt zaken met betrekking tot personeelsbeleid.
- hoofdstuk 5 behandelt financieel beleid.
- hoofdstuk 6 beschrijft hoe voorlichting en fondswerving vormgegeven worden.

1 VISIE EN WERKDEFINITIES

1.1 Visie en uitgangspunten

1.1.1 Inleiding

De GS Leusden stelde in 1999 de volgende uitgangspunten voor zending en hulpverlening vast (citaat besluit 1):

1. *het behoort tot de aard van Christus' kerk met het evangelie, dat haar is toevertrouwd, ook buiten de wereld van de eigen taal en cultuur hen te zoeken, die vreemd zijn aan of vervreemd zijn van God en Zijn dienst. De kerk beoogt door de dienst van het evangelie gemeenten van Christus te planten, die in gebondenheid aan de Schrift, de gereformeerde belijdenis en de kerkorde komen tot de ontwikkeling van een eigen kerkelijk leven;*
2. *de kerk laat door middel van uitzending het evangelie, dat is de blijde boodschap van geloof en liefde, horen. Daarom doet zij de verkondiging van het woord des geloofs vergezeld gaan van het betonen van christelijke barmhartigheid;*
3. *de plaatselijke kerken zijn geroepen tot het zendingswerk, zowel tot de verkondiging van het woord des geloofs als tot het christelijke barmhartigheidbetoon;*
4. *de kerkenraad zal met de diakenen de gemeente bij de vervulling van deze zendingsroeping betrekken door haar ondersteuning te vragen, haar medewerking in te schakelen en haar op te wekken tot gebed;*
5. *wanneer kerken bij het vervullen van deze roeping samenwerken, zullen zij dat doen binnen de kerkelijke ressorten en zo mogelijk via meerdere vergaderingen;*
6. *kerken kunnen, al dan niet samen met andere kerken, zowel in het kader van zending (art. 24 KO) als hulpverlening (art. 47 KO) samenwerken met erkende zusterkerken in het buitenland en eventueel ook met andere kerken van gereformeerde belijdenis en kerkregering;*
7. *de verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van zusterkerken in het kader van zending en hulpverlening ligt bij de kerkenraad en diakenen. Ook de diakenen hebben in dezen de taak de gemeente op te wekken tot meelevens, gebed en steun.*

Bovengenoemde uitgangspunten worden in dit hoofdstuk verder uitgewerkt en aangevuld. Het is de bedoeling in dit hoofdstuk kort aan te geven wat de GKv beweegt om op het gebied van zending, hulpverlening en training actief te zijn en welke uitgangspunten daarbij een rol spelen.

1.1.2 Visie op bijbelse opdracht tot zending en hulpverlening

Evangelieverkondiging en barmhartigheidbetoon

Aan het einde van Zijn leven op aarde gaf Christus Zijn discipelen het bevel op weg te gaan en het evangelie te brengen aan alle volken (Matth. 28:19). Deze bekende 'zendingsopdracht' heeft de kerk ertoe gebracht in de loop van haar geschiedenis steeds met het evangelie naar mensen in binnen- en buitenland, die met dit evangelie nog onbekend waren., te gaan.

Gedurende Zijn leven op aarde deed Christus Zijn evangelieprediking gepaard gaan met daden van ontferming. Vele malen wordt er van Hem verteld dat Hij met ontferming werd bewogen en velen genas. In het formulier voor de bevestiging van diakenen wordt Christus ons daarin ten voorbeeld gesteld: 'Hij kwam in de wereld om te dienen en ontfermde Zich over velen die in nood waren. In navolging van haar Heer zorgde de eerste christelijke gemeente ervoor, dat niemand in haar midden gebrek had.' Daarbij gehoorzaamend aan de oproep van de Here om gastvrij, offervaardig en barmhartig te zijn. Ook Paulus roept in zijn brieven de (christelijke) gemeenten op bereid te zijn van hun rijkdom royaal te delen met hen, die in armoede leven, en elkaar als christelijke gemeenten te ondersteunen. Bijv. als hij de gemeente van Korinthe oproept ruimhartig geld te geven voor de gemeente in Jeruzalem (2 Cor. 8 en 9) en de Filippenzen bedankt voor hun ondersteuning van hem (Filip. 4: 16-20). Paulus benadrukt daarbij, dat het hulpbetoon door de ontvangers is gezien als trouw aan het evangelie van Christus en ertoe heeft geleid, dat zij God prijzen en verlangen naar de genade van God, die zij in de Korinthiërs hebben bespeurd. In eerste instantie ging het in de eerste christelijke gemeenten om de ondersteuning van geloofsgenoten. Maar daarnaast kan ook gedacht worden aan anderen. Daarmee Paulus volgend, die in Galaten 6: 10 schrijft: "Laten we dus, daar wij de gelegenheid hebben, doen wat goed is voor allen, maar inzonderheid voor onze geloofsgenoten."

In navolging van deze bijbelse noties willen de GKv ook in deze tijd beantwoorden aan de zendingsopdracht door mensen vrij te stellen en uit te zenden, die het Woord van God verkondigen aan

hen die zonder Christus zijn, of andere kerken daarin te ondersteunen. Zij willen dit, in navolging van Christus, laten samengaan met het betoon van christelijke naastenliefde door hulp te bieden aan hen, die het vanwege materiële, sociale, politieke of kerkelijke omstandigheden moeilijk hebben. Dit kan betekenen, dat hulp wordt geboden op het gebied van landbouw, alfabetisering, medische hulp, inkomensverbetering etc. Maar ook dat kerken worden geholpen bij de opbouw van hun kerkelijke leven.

Zoeken naar het koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid

Veelvuldig wordt door de profeten in het Oude Testament gesproken over gerechtigheid. De roep om recht te doen aan de kwetsbaren in de Joodse samenleving, te weten de weduwen, wezen en vreemdelingen, klinkt door het hele Oude Testament. Namens God moet de profeet Jesaja de toenmalige Joodse samenleving ernstig waarschuwen: weduwen en wezen worden geplunderd en hen wordt geen recht gedaan (Jesaja 10: 1-2). In opdracht van de Here klaagt Jesaja hen aan.

Christus sluit op Jesaja aan als Hij hem citeert in de synagoge van Nazaret (Lucas 4: 18-19). Het is de belofte van de komst van Gods koninkrijk op deze aarde: 'om te verkondigen het aangename jaar des Heren'. Met de komst van Christus worden bevrijding en herstel aangekondigd. Eerst in de verhouding met God, maar ook voor de verhoudingen op deze aarde.

Christus geeft ons de opdracht Zijn Koninkrijk en Zijn gerechtigheid te zoeken (Mat. 6: 33). In de eerste plaats betekent dit herstel van de verbroken relatie met God. In de tweede plaats vraagt Hij van ons Gods wil te zoeken in alles wat wij doen. Of met andere woorden: te leven naar de maatstaf van Gods Koninkrijk. Christus is gekomen om een nieuw begin te maken. Een begin dat ook zichtbaar wordt in menselijke relaties en levensomstandigheden: 'om aan armen het evangelie te brengen, om aan gevangenen loslating te verkondigen en aan blinden het gezicht, om verbrokenen heen te zenden in vrijheid' (Luc. 4: 18-19).

Tegen deze achtergrond moeten ook onze contacten met christenen en niet-christenen in het kader van zending, hulpverlening en training gezien worden. We proberen daarin gestalte te geven aan Gods Koninkrijk. En dit kan niet los gezien worden van het opkomen voor recht en gerechtigheid voor armen en mensen, die onrecht lijden. Bijv. in de keuze en opzet van de programma's met de buitenlandse partner worden dergelijke zaken meegewogen.

De mens als beelddrager van God

Toen God de mens schiep naar Zijn beeld, maakte Hij hem rentmeester van Zijn schepping. Maar de opstand van de mens tegen God verstoort zijn functioneren als beeld van God en als rentmeester van Zijn schepping. Slechts door het offer van Christus en de gave van zijn Heilige Geest zijn mensen weer in staat het beeld van God te vertonen. Daarom is het de opdracht van iedere mens zich te bekeren tot God, zijn Schepper, en Zijn beeld te vertonen. Dit houdt in dat hij zijn aandeel levert in het onderhouden van de schepping, omziet naar zijn naaste, meewerkt aan de verbreiding van het evangelie en de instandhouding van de eredienst. Daarin zijn hulpgever en hulpontvanger voor God gelijk. Beiden hebben dezelfde opdracht en kunnen elkaar daarop aanspreken.

Uitgangspunten als wederkerigheid, verantwoordelijkheid en duurzaamheid vloeien uit deze visie voort.

1.1.3 Visie op kerk-zijn en kerkelijke verhoudingen

Kerk van Christus

De Heidelbergse Catechismus (Zondag 21) geeft een aantal aspecten aan, die kenmerkend zijn voor de algemene christelijke kerk. In de eerste plaats wordt daarover gezegd, dat Jezus Christus Zich een kerk vergadert door zijn Woord en Geest. In de tweede plaats dat deze kerk gevormd zal worden uit het gehele menselijke geslacht van het begin van de wereld tot het einde. In de derde plaats dat deze kerk gekenmerkt wordt door de eenheid van het ware geloof.

Het feit dat Christus Zich een kerk vergadert door zijn Woord en Geest en dat Hijzelf haar regeert, bewaart en beschermt, maakt ons dankbaar voor die kerken over de hele wereld, die zich als kerk van Christus manifesteren en daarop ook aanspreekbaar zijn. Deze kerken erkennen elkaar, zowel op nationaal als internationaal niveau, als kerken van Christus en roepen elkaar op om de waarheid van God, dit is de bijbelse leer, te erkennen, toe te passen en te handhaven, onder leiding van de Geest en in dagelijkse bekering (beleidsplan Deputaten voor Betrekkingen met Buitenlandse Kerken (BBK), mei 2001).

Op regionaal of nationaal niveau krijgt dit vorm doordat kerken een kerkverband aangaan, met eigen afspraken over hun functioneren (hun kerkorde). Op internationaal niveau komt deze verbondenheid tot uiting in zusterkerkrelaties en in een internationale conferentie, zoals de International Conference of Reformed Churches (ICRC). De manier waarop de GKv binnen deze verbanden overleg voeren en

samenwerken op het gebied van zending, hulpverlening en training wordt uitgewerkt in hoofdstuk 2 van dit beleidsplan.

Omdat Christus Zijn kerk vergadert uit het gehele menselijke geslacht van het begin van de wereld tot het einde, kunnen er door verschil in kerkhistorie en cultuur punten zijn, waarin de GKv verschillen met de buitenlandse kerk. De kerkorde (KO) zegt hierover in artikel 47:

"Over de relatie met kerken in het buitenland beslist de synode. Met kerken van gereformeerde belijdenis in het buitenland zal, zoveel mogelijk, kerkelijke gemeenschap geoefend worden. Op ondergeschikte punten van kerkorde en kerkelijke praktijk zullen buitenlandse kerken niet geoordeeld worden."

In het kader van zending, hulpverlening en training zullen de GKv samenwerken met erkende zusterkerken in het buitenland en eventueel ook met andere kerken met een gereformeerde belijdenis en kerkregering.

Kerken in een zendingssituatie

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen kerkrechtelijk zelfstandige kerken en nieuw te planten kerken in een situatie van zending en hulpverlening. In geval van kerkplanting worden nieuwe kerken gevormd, die via toerusting en opbouw van eigen structuren toegroeien naar het verantwoordelijkheid dragen voor de handhaving van de leer van de Schriften, de bediening van de sacramenten, de dienst der barmhartigheid en de verkondiging van het evangelie aan anderen. Kerkelijke bevoegdheden worden steeds meer overgedragen zodra de zendende instantie en de geplante kerk constateren, dat er voldoende draagkracht voor is. Toelating tot en afhouding van sacramenten, Woord- en tuchtbediening, aanstelling van ambtsdragers, opleiding en voorschriften voor voorgangers en het vaststellen van eigen belijdenisgeschriften, kerkordening en oecumenische contacten vallen uiteindelijk onder de verantwoordelijkheid van de nieuwe kerk. Aan het eind van dit proces zal de kerk worden geïnstitueerd en spreken we van een zelfstandige kerk. De taak van kerkplanting van de zendende instantie is dan kerkrechtelijk gezien beëindigd (naar beleidsplan BBK, mei 2001).

Daarna blijft de zendende instantie vaak nog wel betrokken bij deze kerk, bijv. in het kader van het kerkelijk opbouwwerk. In dat geval spreken we niet langer van kerkplanting, maar van oecumenische samenwerking.

Oecumenische samenwerking met bestaande kerken en/of christelijke organisaties

Wanneer er sprake is van een kerkrechtelijk zelfstandige kerk, heeft dit consequenties voor de relatie met deze kerk. Hulp aan deze kerk kan dan alleen plaatsvinden als deze kerk dit zelf wil en accepteert. In een dergelijke situatie spreken we van oecumenische samenwerking met bestaande kerken.

Dit geldt niet alleen voor kerken, recentelijk ontstaan uit zending en nu geïnstitueerd, maar ook voor andere kerken, die vanuit een zelfstandige en onafhankelijke positie contact zoeken en hulp vragen, en voor christelijke organisaties. De zelfstandigheid van de kerk wordt gerespecteerd, ook wanneer het feitelijke functioneren van deze kerk zwak is. Dit functioneren is echter wel van invloed op de manier waarop wordt samengewerkt. In hoofdstuk drie zal hier aandacht aan worden besteed.

In geval van oecumenische samenwerking zullen de partners in wederzijds overleg bespreken hoe hulp zal worden geboden en vastleggen welke afspraken daarover zijn gemaakt. Zaken als monitoring, evaluatie en transparantie zullen daarbij een rol spelen; zie ook hoofdstuk 3.

Missionaire roeping van de plaatselijke kerk

Artikel 24 van de Kerkorde gaat uit van een zendingsroeping voor alle kerken. Daarbij wordt bepaald, dat wanneer kerken bij het vervullen van deze roeping samenwerken, zij zich zullen houden aan de indeling in ressorten, die voor het kerkverband aanvaard is.

Het is de taak van kerkenraad en diakenen om de gemeente te wijzen op haar missionaire roeping en haar toe te rusten voor de vervulling ervan. Daarbij kunnen zij geholpen worden door ZHT.

1.2 Werkdefinities

1.2.1 Definiëring van zending en hulpverlening en van training.

In de praktijk van zending en hulpverlening en van training zijn er verschillende manieren waarop evangelieverkondiging en barmhartigheidbetoon worden vormgegeven. De aard van de relatie met de buitenlandse partner is daarbij een belangrijk onderscheid.

In het geval van kerkplanting heeft de zendende instantie de verantwoordelijkheid en beslissingsbevoegdheid tot evangelieverkondiging (in woord en daad), vorming van gemeenten en het komen tot kerkinstituering.

In het geval van oecumenische samenwerking is er meestal sprake van samenwerking met een buitenlandse kerk, die kerkrechtelijk zelfstandig is. Binnen oecumenische kaders heeft de zendende instantie als partner een medeverantwoordelijkheid, maar de eerste verantwoordelijkheid en beslissingsbevoegdheid voor het kerkelijk leven ligt bij de buitenlandse kerk.

Daarnaast is het mogelijk, dat de samenwerkingspartner een (christelijke) instantie is, wiens werk op één of andere manier ten goede komt aan de evangelieverkondiging en opbouw van nationale kerken.

Het woord training is in zichzelf erg breed, maar in dit document geeft 'training' de activiteiten aan, die voorheen door het deputaatschap IRTT werden behartigd; daarom is gekozen voor aparte vermelding.

In dit beleidsdocument hanteren we in het kader van zending en hulpverlening de volgende werkdefinities.

Kerkplanting: verkondiging van het evangelie in woord en daad aan niet-christenen, buiten de eigen taal en cultuur, met als doel het institueren van een nieuwe kerk en vorming van een kerkverband.

Oecumenische samenwerking: activiteiten ter ondersteuning van een kerkrechtelijk zelfstandige kerk of een christelijke instantie. In beide gevallen speelt zich dit af buiten de eigen taal en cultuur en in het kader van de oecumenische contacten van de GKv. Deze activiteiten richten zich op ondersteuning en versterking van het kerkelijk leven en verbetering van de levensomstandigheden van de kerkleden en hun omgeving.

Training: kortlopende training en advisering in gereformeerde theologie en de toepassing daarvan binnen de eigen situatie van de ondersteunde kerken; opleiding van werkers, die vrijgesteld zijn voor taken in zending en hulpverlening; en advisering van Nederlandse kerken in het kader van zending en hulpverlening.

Trainingsactiviteiten, die plaatsvinden binnen een bestaand programma of worden opgezet in het kader van een langdurige samenwerkingsrelatie, vallen (afhankelijk van de aard van de relatie met de buitenlandse partner) onder kerkplanting of oecumenische samenwerking.

1.2.2 Onderscheid tussen zending en evangelisatie

De kerk geeft gehoor aan Christus' opdracht het evangelie te verkondigen, o.a. door middel van zending en hulpverlening, die zich richt op andere volken, talen en culturen. Uiteraard moet het evangelie ook binnen de eigen taal en cultuur verkondigd worden aan mensen, die God niet kennen of van Hem vervreemd zijn. In dat geval spreken we van evangelisatie. Deze vorm van missionaire activiteit valt buiten het bestek van dit beleidsdocument, aangezien hierin alleen het beleid van zending en hulpverlening (buiten de eigen taal en cultuur) wordt geformuleerd. Dit behoeft overigens niet te betekenen, dat alleen projecten in het buitenland hieronder vallen. Ook missionaire activiteiten in Nederland, in een andere taal en cultuur, vallen in principe binnen het aandachtsgebied van ZHT. In dit document worden deze niet verder uitgewerkt, maar zullen deze in een volgende versie nader aan de orde moeten komen.

2 SAMENWERKING/NETWERK

2.1 Samenwerking zendende instanties en ZHT

Taakverdeling zendende instanties, deputaatschap ZHT en DVN

Op grond van de zendingsopdracht in Mattheüs 28:19 stelde de GS van Leusden (1999), dat iedere plaatselijke kerk geroepen is actief te zijn in zending en hulpverlening. Het bleek zinvol dat meer kerken samenwerken om aan hun zendingsopdracht te voldoen. Een bepaalde kerk werd dan als zendende kerk namens deze kerken aangewezen. Omdat in de praktijk blijkt, dat de feitelijke verantwoordelijkheid voor programma's in het kader van zending en hulpverlening vaak is gedelegeerd aan de deputaten van een meerdere kerkelijke vergadering, spreken we in dit verband van zendende instanties i.p.v. zendende kerken.

De zendende instanties, of door hen aangestelde commissies, dragen de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het werk van zending en hulpverlening. Zij onderhouden contact met de partner in het buitenland en begeleiden het werk en de eventuele werkers in het buitenland. Verder dragen zij de verantwoordelijkheid voor het inzamelen van de benodigde financiën en voor de beleidsvorming. Naast deze regionale instanties bleek er behoefte aan een landelijke instantie. Deputaten ZHT hebben als zodanig tot taak gekregen bestaand en nieuw op te zetten zendingswerk en hulpbetoon te coördineren, zodat een optimale verdeling kan plaatsvinden over de kerken en samen met de zendende instanties kan worden besloten welke werkvelden prioriteit hebben.

Uitvoering van de coördinerende taak gebeurt doordat deputaten ZHT overzicht houden over het geheel van programma's en projecten²⁵ en eventuele probleemvelden signaleren en bespreken met de betrokken instanties binnen het kerkverband. Speciaal wanneer nieuw werk (te weten een nieuwe buitenlandse partner of een nieuw gebied) zich aandient, beoordeelt het deputaatschap ZHT of het in aanmerking komt voor ondersteuning door de GKv en indien dit het geval is en er zich mogelijkheden voordoen, wordt daar kerkelijke inbedding voor gezocht.

Het deputaatschap ZHT is dus bevoegd overzicht te houden en overleg te initiëren met de zendende instanties. De intentie hierbij is tot gezamenlijke afspraken te komen, maar deputaten hebben niet de bevoegdheid iets op te leggen.

Verder is het deputaatschap medeverantwoordelijk voor "het formuleren, het doen uitvoeren en het bewaken van een generaal kerkverbandelijk beleid voor zending en hulpverlening in die dingen, die de kerken gemeenschappelijk hebben" (zie synodebesluit 1999, 2.1).

Om deze taak te kunnen uitvoeren maakt het deputaatschap ZHT gebruik van het instituut DVN. De formulering van de gemeenschappelijke zaken is in onderhavig stuk gedaan.

Als uitvoerend instituut van deputaten ZHT heeft DVN tot taak het werk van de zendende instanties te begeleiden (zie synodebesluit 1999 besluit 2, punt 2g). Hiermee wordt beoogd de activiteiten van de GKv op het gebied van zending, hulpverlening en training tot een consistent geheel te maken en de uitvoering te faciliteren. ZHT brengt deskundigheid en ervaring uit andere regio's in, alsmede generaal beleid en faciliteiten in het werk van de verschillende zendende instanties.

De manier waarop de inbreng van ZHT bij de diverse zendende instanties vorm krijgt, varieert en is ook afhankelijk van de desbetreffende voorgeschiedenis en het werkgebied. Per geval zullen hierover afspraken gemaakt worden. Daarbij is het in ieder geval belangrijk dat alle betrokken partijen vertegenwoordigd zijn in de instantie, die de directe uitvoering begeleidt en beleid voorbereidt. Dit om onderling zo goed mogelijk af te stemmen en slagvaardig te kunnen werken.

Daar waar meer instanties met dezelfde partner in het buitenland werken, moet het werk in het buitenland binnen een gezamenlijk programma gebeuren, onder verantwoordelijkheid van een gezamenlijke commissie. Deze commissie vertegenwoordigt de samenwerkende kerken in het contact met de buitenlandse partner.

Iedere instantie, die deelneemt in een gezamenlijke commissie voor een bepaald programma, is verantwoordelijk voor de lopende verplichtingen, die binnen dat programma zijn aangegaan. Daarnaast kan de instantie vrij beslissen over de besteding van extra financiën in projecten/programma's elders. Eventuele uitbreiding van het programma geeft niet direct de verplichting om daarin evenredig bij te dragen, maar daarover moet opnieuw gezamenlijk een besluit vallen.

Schematische voorstelling samenwerking

In bijlage C is een schematische voorstelling opgenomen van een situatie van samenwerking, waarbij één zendende instantie betrokken is. Dit is een model, dat naar gelang de specifieke situatie aangepast wordt. Wanneer meerdere zendende instanties binnen één programma samenwerken dient het model overeenkomstig aangepast te worden.

Overleg

Verder is het beleid dat er een vorm van overleg is tussen de zendende instanties, die in verschillende programma's of projecten, maar wel in dezelfde regio werkzaam zijn. Op deze manier is er de mogelijkheid kennis te nemen van de ervaringen van elkaar, ontwikkelde methoden, materialen etc, zodat - indien gewenst - daarvan gebruikgemaakt kan worden.

Positie deputaatschap ZHT en DVN

De deputaten ZHT krijgen hun opdracht van de synode van de GKv en dragen de dagelijkse uitvoering van het werk op aan DVN. De directeur van DVN rapporteert aan deputaten ZHT. In hun rapportage aan de GS leggen deputaten ZHT verantwoording af van het werk van deputaten en DVN en leggen zij beleidsvoornemens voor de komende periode voor.

---

²⁵ Een programma is een samenhangende reeks activiteiten binnen een zendings- of hulpverleningsrelatie, die niet aan een maximum tijd gebonden is, met een algemene doelstelling, waarbinnen specifieke doelstellingen geformuleerd kunnen worden.

Een project is een samenhangende reeks activiteiten binnen een duidelijk vastgestelde tijdsperiode, met duidelijk omschreven concrete doelen, eindresultaten en een vastgestelde begroting.

In bepaalde gevallen ondersteunt ZHT alleen, los van decentrale zendende instanties, programma's in het kader van zending en hulpverlening. Om meer betrokkenheid en medeverantwoordelijkheid aan de basis te verkrijgen, moet zoveel mogelijk kerkelijke inbedding gevonden worden in een lokale of regionale kerkstructuur (decentraal). Projecten kunnen wel rechtstreeks door ZHT worden uitgevoerd. Verder voert ZHT alleen taken uit, die namens het kerkverband als geheel gedaan worden, zoals bijvoorbeeld opleiding van uitgezonden en het geven van theologische cursussen voor buitenlandse studenten en voorgangers en faciliterende diensten voor de zendende instanties.

2.2. Netwerk

Bij de uitvoering van programma's en projecten in het buitenland moet altijd in beeld gebracht worden welke andere kerkgenootschappen en organisaties in hetzelfde gebied werkzaam zijn. Dit om zo mogelijk door middel van samenwerking een gezamenlijk belang te dienen en om overlap of zelfs tegenstrijdige programma's te voorkomen. Waar nuttig voor het eigen werk worden contacten onderhouden en wordt deelgenomen aan netwerken. Nadere concretisering hiervan dient in de specifieke beleidsplannen van de diverse zendende instanties te gebeuren. In het algemeen hebben organisaties met vergelijkbare visie de voorkeur als samenwerkingspartner.

Deputaten ZHT opereren niet geheel op zichzelf. Hun werk heeft ook raakvlakken met activiteiten van verschillende andere instanties, zoals BBK, Dteg etc. ZHT ziet het als haar taak een eigen plaats in het netwerk in te nemen en waar nodig overleg te structureren, zowel op nationaal als internationaal niveau. Relevante informatie uit dit overleg brengen ze bij de zendende instanties in via DVN.

2.2.1. Binnenland

BBK

Het onderhouden van goed overleg met deputaten Betrekkingen Buitenlandse Kerken (BBK) van de GKv blijft een zaak van groot belang. We functioneren binnen één kerkverband en willen als één geheel optreden. ZHT volgt als regel de beoordeling van BBK wat betreft de kerkelijke relatie met buitenlandse kerken. Vanuit het perspectief van hulpverlening en training kan er soms reden zijn om contacten aan te gaan met kerken, die niet of niet meer binnen het netwerk van BBK vallen. Met name bij het aangaan van nieuwe contacten zal er overeenstemming met BBK gezocht worden over de vraag of samenwerking aanvaardbaar en zinvol is. Verder zal er eenmaal per jaar wederzijdse uitwisseling van informatie plaatsvinden tijdens een ontmoeting van vertegenwoordigers van deputaten BBK en ZHT. Door de zendende instanties en/of de regiocoördinator van DVN wordt contact onderhouden met de relevante BBK-secties.

Dteg

Deputaten ZHT overleggen minimaal eens per jaar met deputaten toerusting evangeliserende gemeenten (Dteg; inmiddels opgegaan in OOG, Ondersteuning Ontwikkeling Gemeenten). Dit overleg is gewenst vanwege raakvlakken met missionair werk en interculturele contacten.

GDD

Ook met Generaal Diaconaal Deputaatschap (GDD) is overleg gewenst vanwege de taak van diakenen om de gemeente te betrekken bij het werk van zending, hulpverlening en training. De toerusting en begeleiding, die het Diaconaal Steunpunt (DS) van GDD aanbiedt aan diakenen op dit gebied, is een onderwerp van overleg en samenwerking.

Ook over de aanpak bij een eventueel meedoen aan noodhulpacties worden afspraken gemaakt tussen ZHT en GDD.

TUK

Bij de Theologische Universiteit Kampen (TUK) staat internationalisering op de agenda en zijn er dus raakvlakken met ZHT. Met name vanuit de afdeling IRTT van DVN zal overleg gevoerd worden met de TUK over theologische opleiding en training in het internationale, oecumenische netwerk. Te denken valt aan gezamenlijk georganiseerde cursussen, gastdocentschap, uitwisseling van studenten etc.

Platform Hulp in het Buitenland (voorheen ROFOR)

Naast de regionale zendende instanties zijn er meer organisaties, die op één of andere manier verbonden zijn aan de GKv en activiteiten op het gebied van zending en hulpverlening in het buitenland ontplooiën. Gestimuleerd wordt, dat deze zich aansluiten bij het Platform Hulp in het Buitenland (voorheen ROFOR) met het oog op het optimaal gebruik maken van de deskundigheid en ervaring van de diverse instanties binnen de GKv.

Kerkelijke contacten

In zijn algemeenheid kan worden gesteld, dat waar relevant en wenselijk door ZHT en de zendende instanties informatie wordt uitgewisseld met en gebruikgemaakt wordt van diensten van andere kerkgenootschappen of daaraan gerelateerde organisaties. Vanwege de verwante kerkelijke ligging vindt op regelmatige basis overleg plaats van ZHT met instanties van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) en de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) en met de Gereformeerde Zendings Bond (GZB). Deze contacten beogen afstemming van het werk om overlap of tegenstrijdigheden te voorkomen en uitwisseling om van elkaar te leren.

Met andere kerkgenootschappen wordt incidenteel overlegd, waar dit nuttig is voor het eigen werk en/of op verzoek van de desbetreffende instantie.

Op verzoeken om gebruik te maken van de expertise van ZHT door andere, verwante zendende instanties buiten de GKv, ook uit het buitenland, wordt zoveel mogelijk positief ingegaan, op een kostenneutrale manier.

Overige

Het instituut ZHT is lid van PRISMA, een koepel waarin allerlei reformatoren en evangelische hulpverleningsorganisaties zijn vertegenwoordigd.

Gezien de raakvlakken met ontwikkelingswerk en fondsenwerving zullen contacten met hulpverleningsorganisaties onderhouden worden. Waar zich relevante gelegenheden voordoen, wordt er aan dergelijke netwerken ook actief deelgenomen. Hierbij kan gedacht worden aan de medefinancieringsorganisatie ICCO, ChristenUnie, PSO etc.

2.2.2. Buitenland

Waar relevant, wordt samenwerking en afstemming gezocht met verwante kerkgenootschappen in het buitenland, die actief zijn op het gebied van zending, hulpverlening en training.

ZHT en de zendende instanties zien het als wenselijk internationale afstemming en samenwerking te verbeteren via de ICRC (International Council of Reformed Churches). Partnerkerken worden gestimuleerd aan dit netwerk deel te nemen. In verband hiermee wordt het ook van belang geacht overzicht en inzicht te verkrijgen in het werk van zending, hulpverlening en training van alle ICRC-lidkerken en ook zelf deel te nemen aan regionale conferenties.

3 PROGRAMMAVORMING

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staan richtlijnen voor programma's en projecten²⁶ voor zending, hulpverlening en training. In de werkdefinitie van hoofdstuk 1 zijn hierbinnen kerkplanting en oecumenische samenwerking gedefinieerd op grond van de aard van de relatie met de doelgroep. Het onderscheid is vooral kerkrechtelijk: in geval van oecumenische samenwerking is er sprake van een kerkrechtelijk zelfstandige kerk, in het geval van kerkplanting niet. In de praktijk zal de overgang van kerkplanting naar oecumenische samenwerking als een proces verlopen.

In de opzet en vormgeving van de programma's zal niet alleen de kerkrechtelijke status bepalend zijn, maar ook de aanwezige kennis en vaardigheden binnen de betrokken kerk c.q. organisatie in het buitenland.

Programmavorming voor zending, hulpverlening en training wordt als één geheel behandeld. Er zijn veel algemeen geldende aandachtspunten, maar waar nodig wordt apart genoemd wanneer het speciaal voor één van de onderdelen geldt.

---

²⁶ In het vervolg zal voor het gemak steeds alleen van 'programma's' gesproken worden, maar zijn naar gelang het geval programma's of projecten bedoeld.

3.2 Doel

Er is veel nood in de wereld, maar niet alle ondersteuning past binnen het mandaat van zending, hulpverlening en training van de GKv. Kerkelijke hulpverlening komt op uit de liefde van en voor Christus en wordt uit naam van Christus gegeven en tot lof van Zijn naam verkregen. Alle activiteiten zijn gericht op de wereldwijde kerk van Christus en op de komst van Gods Koninkrijk. Het doel van zending en hulpverlening is:

1. Verbreiding van Gods eer
2. Opbouw van de kerk van Christus Jezus
3. Bevorderen en beleven van de gemeenschap in Christus
4. Verbetering van de levensomstandigheden van de leden van de kerk en haar omgeving in het buitenland, opdat er meer gerechtigheid ervaren wordt

3.3 Doelgroep

Doelgroep kerkplanting

Gehoor gevend aan de zendingsopdracht in Mattheüs 28 spannen de GKv zich in om het evangelie wereldwijd bekend te maken aan hen die Christus niet kennen en waar mogelijk kerken te planten. De praktijk van de afgelopen 15 jaar laat zien dat de plaatsen waar daadwerkelijk zending wordt bedreven in de vorm waarin het in dit beleidsplan is gedefinieerd, zijn afgenomen, en de vraag om ondersteuning door jonge buitenlandse kerken is toegenomen.

Het deputaatschap ZHT heeft een studiec commissie ingesteld, die zal bestuderen welke taak de GKv hebben op het gebied van zending. Hierbij zullen o.a. de volgende vragen aan de orde komen: Hoe en waar kunnen we aan deze opdracht gehoor geven? Kunnen we aan deze opdracht gehoor geven via ondersteuning van het missionaire werk van onze partners in het buitenland? Moeten we actief op zoek gaan naar gebieden waar het evangelie nog nooit verkondigd is, omdat daar de prioriteit voor zending ligt? Hoe ligt het in gebieden waar wel het evangelie verkondigd is, maar er geen bijbelgetrouwe kerken zijn?

Het rapport van deze commissie is, zo gauw het klaar is, op te vragen op het DVN-kantoor.

Doelgroep en partner oecumenische samenwerking

In Gods Woord worden christenen opgeroepen mensen bij te staan, die het vanwege bijvoorbeeld materiële, sociale, politieke of kerkelijke omstandigheden moeilijk hebben en tekorten ervaren. Door de GKv wordt aan deze bijbelse oproep gehoor gegeven door op een structurele en verantwoorde manier hulp te bieden namens de kerken, in de eerste plaats via het werk van de zendende instanties en ZHT. Er zijn meer instanties, die aan de GKv verbonden zijn en zich hiermee bezighouden. Ook zijn er leden van de GKv, die werkzaam zijn in zending en hulpverlening bij andere organisaties. In dit hoofdstuk wordt op het werk van deze laatste twee niet apart ingegaan. ZHT heeft een handreiking voor kerkenraden opgesteld om behulpzaam te zijn bij de overwegingen hoe hiermee omgegaan dient te worden²⁷. Doel van zending en hulpverlening is belemmeringen weg te nemen bij het functioneren van deze naasten in hun eigen verbanden in een leven tot Gods eer en tot heil van hun naasten.

In geval van oecumenische samenwerking wordt de doelgroep bereikt via samenwerking met partners in het buitenland.

Wat betreft de keuze van partners om mee samen te werken, maken we het volgende onderscheid, waarbij de prioriteit bij A en B ligt:

- A. Kerken die lid zijn van de ICRC of dat binnen afzienbare tijd hopen te worden; en nauw met deze kerken verwante instellingen,
- B. Kerken en instellingen die aanspreekbaar zijn op hun gereformeerde leer en levenswandel, na overleg met deputaten BBK.
- C. Andere kerken of instellingen.

3.4 Richtlijnen programma's

In deze paragraaf worden enkele aandachtspunten en criteria geformuleerd, die kunnen dienen bij het opzetten, uitvoeren en/of ondersteunen van programma's. Deze richtlijnen zijn gebaseerd op visie en uitgangspunten (h.1.1) en op ervaring in de praktijk.

---

²⁷ Deze handreiking (Gezonden in de wereld) is op te vragen bij DVN.

Inhoudelijke kwaliteit programma

1. *Gereformeerd*: activiteiten zijn in overeenstemming met bijbelse normen en dragen een christelijke boodschap uit.
2. *Geïntegreerd*: een verantwoorde en samenhangende mix van 'woord'- en 'daad'- activiteiten, die in elkaar overlopen en zo op elkaar zijn afgestemd dat ze elkaar versterken.
3. *Onderscheid doelgroepen*: een evenwichtige en doelmatige verdeling over de verschillende belanghebbende doelgroepen. Vaak is het zinvol naar gelang de activiteit subdoelgroepen te onderscheiden, zoals ambtsdragers, docenten, vrouwen, jongeren of boeren. Elke subgroep vraagt speciale aandacht en een eigen aanpak. De doelgroep vrouwen vereist vaak bijzondere aandacht vanwege hun cruciale rol in het gezin, de maatschappij en de kerk en de neiging in veel samenlevingen die rol te onderschatten.

Activiteiten in de maatschappelijke sectoren en humanitaire hulpverlening worden niet exclusief op kerkleden/christenen gericht. Het is een christelijke houding om goed te doen aan allen en niet alleen het welzijn van de eigen groep op het oog te hebben. Verder zou exclusief op kerkleden gerichte hulp een oneigenlijke reden kunnen vormen voor aansluiting bij de kerkgemeenschap. Voor duurzame resultaten is het ook van belang hierbij de hele omgeving te betrekken. Dit geeft een breed draagvlak voor de ontwikkeling en grotere kans op een blijvende positieve verandering.

4. *Duurzaam*: activiteiten zijn gericht op blijvende verbetering. Het is de bedoeling dat financiële en personele hulp zoveel mogelijk overbodig worden en de samenwerkingspartner zelfstandig verder kan. Daarom is het van belang aan te sluiten bij het leidinggevend vermogen binnen de doelgroep en bij de lokale infrastructuur en cultuur. Daarnaast is het in het kader van goed rentmeesterschap belangrijk, dat de activiteiten en ontwikkelingen passend zijn bij een duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Ook voor versterking van de plaatselijke economie wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van lokale mogelijkheden.

Contextuele inkadering

5. *Contextueel*: om als een zelfstandige kerk te kunnen functioneren, is het voor christenen van belang een gereformeerde identiteit te ontwikkelen, die relevant is in de maatschappij, waarin zij leven. De maatschappij en de bijbehorende cultuur confronteert christenen met vragen, waarop zij vanuit hun geloof antwoorden moeten geven en waarin ze keuzes moeten maken.
6. *Gerechtigheid*: activiteiten laten iets zien van de gerechtigheid van Gods Koninkrijk door bij te dragen aan rechtvaardige verdeling en goede verhoudingen. Ze dragen bij aan het bevorderen van recht door kritisch gericht te zijn op structurele factoren, die onrecht in stand houden of veroorzaken.

Inzet doelgroepen

7. *Noodzakelijk*: activiteiten worden uitgevoerd als respons op een bestaande nood en in geval van oecumenische samenwerking op de vraag van een partnerorganisatie (met het oog op hun doelgroep).
8. *Eigen verantwoordelijkheid stimulerend*: Iedere mens heeft gaven en is geroepen deze in te zetten in een leven tot Gods eer. Het doel van de activiteiten is het zelf kunnen dragen van deze verantwoordelijkheid. Ze richten zich op het ontwikkelen van capaciteiten en vaardigheden van de doelgroep en op de bereidvaardigheid deze in te zetten in Gods Koninkrijk.
9. *Complementair*: In aansluiting op het vorige punt zal eerst optimaal gebruik gemaakt worden van de eigen inzet van de doelgroep en van de partner. De geboden hulp is aanvullend op hun eigen personele en financiële inbreng.
10. *Participatief*: Omdat mensen geroepen zijn verantwoordelijkheid te dragen, is inbreng van alle betrokkenen vanaf het begin belangrijk. Invulling van de samenwerking vindt in gezamenlijk overleg met de partner plaats. Bij activiteiten moet de doelgroep een inbreng hebben vanaf de inventariserende fase. Dit stimuleert een leerproces van verantwoordelijkheid nemen en kunnen dragen. De ervaring leert, dat een participatieve benadering meer garanties geeft en dat een ontwikkelingsproces blijvend positieve effecten heeft.

Partnerrelatie

11. *Trouw*: vanwege het belang van de gegeven relatie wordt een eenmaal aangegaan samenwerkingsverband niet zomaar verbroken, tenzij door één of beide partijen wordt geconstateerd dat samenwerking niet langer zinvol is. Als de samenwerking wordt verbroken en de partner een kerk is, kan de kerkelijke band blijven bestaan.
12. *Verantwoord beheer*: in een transparant en doelmatig gebruik van financiële, materiële en personele middelen toont men zich een betrouwbare partner en een lerende organisatie. Keuzes moeten helder zijn voor de doelgroep en voor de achterban.

Rapportage: ZHT en de zendende instanties leggen verantwoording af aan hun achterban en zijn bereid tot openheid hierover aan samenwerkingspartners. Zij vragen van de partner verantwoording aan hen af te leggen voor wat betreft het gebruik van ter beschikking gestelde hulp, zowel financieel als wat betreft het behalen van gestelde doelen.

Planning, monitoring en evaluatie: Bij de planning van activiteiten zal de uitvoering gekoppeld moeten worden aan duidelijk uitgewerkte, concrete doelstellingen. Door monitoring en evaluatie wordt beoordeeld in hoeverre de activiteiten ook werkelijk bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen en waar bijstelling nodig is. Er wordt ernaar gestreefd hiervoor kwalitatieve en kwantitatieve meetpunten te beschrijven. Geconstateerde mogelijkheden tot verbetering moeten door actie gevolgd worden (toepassing van de leerpunten in een verandering van activiteiten en/of gebruikte methode).

3.5 Vormgeving en inhoud programma's

3.5.1 Inventarisatie

Wanneer een buitenlandse kerk of organisatie een aanvraag heeft ingediend zullen de zendende instanties en ZHT moeten overwegen of ze al dan niet bij een programma betrokken willen worden. Zo'n overweging kan ook gebeuren op aangeven van een instantie binnen de GKv (bijv. BBK, die een bepaalde nood signaleert bij een verwante kerk en vindt dat er iets zou moeten gebeuren).

Eerst wordt bekeken of de aanvraag in het algemeen ontvankelijk is (passend bij doel en doelgroep). Als dit niet het geval is, wordt de aanvraag afgewezen, waarbij redenen worden gegeven en eventueel verwezen wordt naar een geschiktere partner.

Wanneer dit wel het geval is, moet een nadere beoordeling van het project of programma plaatsvinden. Hiervoor is allerlei informatie nodig: naast algemene informatie over land en regio en de doelgroep, ook een globale beschrijving van de problemen en de doelen.

In geval van kerkplanting wordt bekeken, hoe de doelgroep het beste benaderd kan worden.

Daarbij worden de volgende aandachtspunten meegenomen

Op welke manier kan het beste ingang gevonden worden bij de doelgroep? Is er de mogelijkheid een (autochtone) zendeling, die de taal en cultuur goed kent, te vinden of op te leiden? Welke manieren van communicatie passen het best bij de doelgroep?

Verder wordt zowel bij kerkplanting als bij oecumenische samenwerking geïnventariseerd welke materiële of immateriële nood er is. Hierbij kan gedacht worden aan honger, analfabetisme, gebrek aan medische zorg, maar ook aan gebrek aan bijbelkennis, tekort aan geschoolde voorgangers etc. Tevens wordt geïnventariseerd welke mogelijkheden tot oplossing er zijn.

Het is zaak dit in gezamenlijk overleg met de doelgroep/samenwerkingspartner te doen. Het gaat er namelijk om, dat deze zaken door alle betrokken partijen als belangrijk worden erkend.

Op grond van de verzamelde informatie vindt een beoordeling plaats of er tot opzet van een programma kan worden overgegaan. Bij de afweging moet er niet alleen naar gekeken worden of een voorgesteld programma in aanmerking komt voor uitvoering, maar ook of de zendende instantie en/of ZHT de eerst aangewezen instantie is. Het kan zijn, dat er geheel of op onderdelen van uitvoering wordt afgezien, omdat er verwezen kan worden naar een geschiktere instantie. In geval de noodzaak tot zending en hulpverlening wordt gesignaleerd, maar de middelen ontbreken om hieraan zelf gevolg te geven, wordt gezocht naar een andere instantie, die de uitvoering op zich kan nemen of fondsen kan verstrekken om uitvoering mogelijk te maken.

3.5.2. Uitwerking en opzet van programma's

Situatie samenwerkingspartner

Een sterke organisatie is geen criterium voor de zendende instanties en ZHT bij de keuze van een samenwerkingspartner. We laten ons in eerste instantie leiden door de aard van de relatie. De aanwezige capaciteiten en vaardigheden bij de partner hebben echter wel veel invloed op de manier waarop de relatie en het programma met de samenwerkingspartner wordt vormgegeven. Het streven is, dat de partner zoveel mogelijk zelfstandig functioneert en doet wat hij zelf kan doen. Waar capaciteiten ontbreken of beperkt zijn, kan hulp geboden worden, bijvoorbeeld door uitzending van iemand, die assisteert en begeleidt bij de uitwerking en opzet van programma's. In eerste instantie zal de zendende instantie, c.q. de uitgezondene, zelf veel taken uitvoeren. Maar er zal dan veel aandacht besteed worden aan kadervorming en versterking van de eigen organisatie van de partner om deze beter in staat te stellen

haar eigen verantwoordelijkheden op zich te nemen (vaak aangeduid met de termen institutionele versterking of capaciteitsopbouw).

Programmabeschrijving

Op basis van de geconstateerde mogelijkheden en knelpunten wordt een programma opgezet.

Om activiteiten op het gebied van zending, hulpverlening en training gestructureerd uit te voeren, wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van programmabeschrijvingen, die de volgende onderdelen bevatten:

1. Achtergrondgegevens: algemene informatie over land en regio en de oelgroep/samenwerkingspartner.
2. Programmagegevens met:
  - Probleembeschrijving; met een schets van de bestaande nood, een analyse van de situatie, zowel gericht op de problemen en de oorzaken daarvan, als ook mogelijke oplossingen; een afweging van alternatieven en een beredenering van de keuze voor het onderhavige programma en evt. randvoorwaarden.
  - Algemene doelstelling
  - Specifieke doelstellingen
  - Te verwachten resultaten
  - Activiteiten
  - Middelen (personeel, financieel, materieel, o.a. begroting)

Voor een goed beheer van het programma is het zinvol een groter programma onder te verdelen naar subdoelen en voor deze onderdelen aparte projectbeschrijvingen te maken.

Het is van belang niet te snel tot activiteiten over te gaan, maar de noodzakelijke stappen voor programmabeschrijving grondig uit te voeren, zodat de werkelijk relevante problemen worden aangepakt en er gewerkt wordt op een manier, die kans van slagen heeft.

Institueren van een gemeente

In geval van kerkplanting zal het institueren van een gemeente een belangrijke mijlpaal zijn. In het proces, dat leidt tot institueren, is het belangrijk dat nieuwe christenen leren niet alleen als individu, maar ook als lid van de kerkgemeenschap verantwoordelijkheid te dragen. Zaken als woordverkondiging, pastorale zorg, tucht en diaconale taken behoren uiteindelijk tot de verantwoordelijkheid van de nieuwe kerk en al haar leden (jong en oud, man en vrouw). Daarnaast is ook het ontwikkelen van kerkelijke structuren en het aanleren van administratieve vaardigheden van belang om uiteindelijk als gemeente van Christus te kunnen functioneren. In geval van kerkplanting zal kadervorming een belangrijk aandachtspunt moeten zijn.⁴

Samenwerkingsovereenkomst

In geval van oecumenische samenwerking is het belangrijk de gezamenlijke basis qua visie en uitgangspunten samen met de partner te formuleren en op basis hiervan afspraken over de projectbeschrijving en te volgen procedures te maken. Op basis van de hulpaanvraag en mondelinge overeenstemming kan de samenwerking gestalte krijgen. Al doende kan dan een nader uitgewerkte, schriftelijke overeenkomst tot stand komen. De mogelijk optredende verschillen in visie en beoordeling van wenselijkheid en/of prioriteit van bepaalde programma's zullen in alle openheid besproken worden met de partner.

Overeenkomsten worden op bestuursniveau afgesloten. Wanneer de samenwerkingspartner een kerkgenootschap is, worden overeenkomsten bij voorkeur op het niveau van het kerkverband gesloten (direct met de meerdere vergadering of met een daardoor benoemde commissie).

Aandachtspunten bij het aangaan van een samenwerkingsovereenkomst:

- De inbreng van beide wordt gehonoreerd, als gelijkwaardige partners met onderscheiden verantwoordelijkheden
- Zoeken van maximale consensus
- Flexibiliteit in de toepassing: de overeenkomst is geen keurslijf, in goed overleg kan van de overeenkomst afgeweken worden of kunnen later aanpassingen gemaakt worden
- Elementen voor de inhoud:

---

⁴ Noot: Voor meer informatie over de weg tot institueren van een kerkelijke gemeente zie: 'Demonstratie van Gods genade', Inleiding in de gereformeerde missiologie en oecumenica, deel 6, van C.J. Haak.

- inleiding, met achtergrond en kader waarbinnen samenwerking plaatsvindt
- gezamenlijke uitgangspunten
- doelstellingen
- werkwijze
- wederzijdse verplichtingen
- rapportage
- monitoring en evaluatie
- geldigheidsduur (bij voorkeur gekoppeld aan evaluatiemomenten) en ontbindingsvoorwaarden

3.5.3 Uitvoering van de programma's

Op basis van een uitgewerkt programma wordt met de daarvoor vastgestelde middelen een aantal activiteiten uitgevoerd. Op basis van regelmatige monitoring en evaluatie worden de activiteiten zonedig bijgesteld.

Middelen

We onderscheiden 3 soorten middelen, die ingezet kunnen worden:

- personele middelen
- financiële/materiële middelen en
- advisering, kennisoverdracht en netwerken

Activiteiten

De zendende instanties en ZHT concentreren zich qua activiteiten niet op bepaalde sectoren, maar laten zich leiden door de vraag en een gezamenlijk herkende behoefte van de kant van de doelgroep.

Activiteiten zullen vaak in meer dan één sector plaatsvinden, waarbij het belangrijk is op de onderlinge samenhang te letten. Er zijn sectoren, die rechtstreeks op de opbouw van gemeenten en kerken zijn gericht. Daarnaast zijn er sectoren, die indirect wel de ontwikkeling van de kerkelijke gemeenschap willen ondersteunen, maar die primair zijn gericht op maatschappelijke en economische aspecten van de kerkleden. Naast het bieden van structurele hulp in één van deze sectoren, is er af en toe reden om noodhulp (humanitaire hulpverlening) te bieden. Tenslotte wordt facilitaire ondersteuning genoemd, die binnen allerlei sectoren kan plaatsvinden, maar wel een aparte hulpproject is.

Deze sectoren geven een indeling naar hoofdactiviteit. Het is niet de bedoeling hiermee een strakke scheiding te bewerkstelligen. Onder één hoofddoel kunnen diverse aspecten aan bod komen (bijv. bij een landbouwproject wordt ook gesproken over verantwoord rentmeesterschap in bijbels licht).

Activiteiten kunnen in verschillende sectoren ontplooid worden:

1. Kerkelijk
  - a. bijbelvertaling
  - b. opleiding voorgangers
  - c. kerkelijk opbouwwerk
  - d. kerkbouw
  - e. diaconaat
  - f. missionair werk/woordverkondiging
  - g. literatuurvoorziening
2. Maatschappelijk
  - a. Onderwijs (formeel en non-formeel)
  - b. Micro-ondernemingen
  - c. Landbouw
  - d. Gezondheid
3. Humanitaire hulpverlening (noodhulp)
4. Facilitaire ondersteuning (bijv. via de MAF)

In deze opsomming zit geen prioriteitsvolgorde. In welke sectoren activiteiten ontplooid worden, hangt af van de situatie (waar tekorten zijn, waar een verbetering te realiseren is).

Per sector gelden specifieke aandachtspunten, die in aparte sectornotities aan de orde komen.

3.5.4 Afbouw programma's

Beëindiging van een programma vindt idealiter plaats bij het bereiken van de doelen, die vooraf zijn gesteld. Er zal vaak sprake zijn van een geleidelijke overgang, waarbij het samenwerkingsprogramma

afgebouwd wordt en de partner in het buitenland steeds meer in staat is verantwoordelijkheden over te nemen en taken zelfstandig uit te voeren. Programma's worden soms beëindigd als de gestelde doelen niet meer relevant worden geacht of er geconstateerd moet worden dat de doelen niet haalbaar blijken te zijn. Soms zal een programma noodgedwongen (door calamiteiten of verandering van de politieke situatie) voortijdig beëindigd moeten worden.

3.6 Training

3.6.1 Inleiding

Training vormt een onderdeel binnen het werk in het kader van zending en hulpverlening. Beleid wat betreft training ligt in het algemeen besloten in het geheel van het beleid, zoals dat in het onderhavige document geformuleerd is. Het beleid en het werk van het IRTT sluit hier volledig bij aan. Gezien de voorgeschiedenis als apart deputaatschap neemt de afdeling IRTT echter een specifieke plaats in. Een aantal activiteiten van de afdeling IRTT wordt relatief zelfstandig ontplooid, buiten het reguliere programma, zoals dat door de zendende instanties en de afdeling buitenland van het instituut ZHT plaatsvindt. Voor de duidelijkheid wordt hier een aantal aspecten van het werk van de afdeling IRTT apart vermeld.

3.6.2 Doel

Het IRTT-programma heeft dezelfde algemene doelen als verwoord in 3.2.

3.6.3 Doelgroep

Opleiding

Eerste doelgroep zijn de toekomstige uitgezonden voor de GKv. Daarnaast kan de afdeling IRTT opleidingstrajecten verzorgen voor personeel, dat zal worden ingezet in 'zending' of 'hulpverlening' door andere kerken of instanties. De kerken (of instanties), die daarvoor in aanmerking komen, zijn die kerken in binnen- en buitenland, die lid zijn van de ICRC of waar de GKv zich theologisch-confessioneel, kerkelijk en oecumenisch verwant mee weten (ook al zijn ze formeel geen lid van de ICRC). In dat geval wordt dit beschouwd als 'externe dienst', waarvoor een gepaste betaling wordt afgesproken.

Training van kader

Training wordt gericht op leidinggevende personen in kerken om hen te ondersteunen bij de vormgeving van het kerkelijke leven. Naast het bieden van 'training voor kader' aan kerken, die zonder meer binnen het oecumenische netwerk van de ICRC vallen, kan het bieden van training voor kader in beperkte mate ook gebruikt worden als een instrument om kerken te oriënteren op dat oecumenische netwerk. Dat geldt dan voor kerken, die vanwege hun kerkelijke en theologische identiteit (belangstelling voor de confessionele inzichten uit de gereformeerde traditie) als 'potentiële' ICRC-leden kunnen worden beschouwd.

Ondersteuning van beleid

Ondersteuning van beleid is vooral bedoeld voor de zendende instanties binnen de GKv. Daarnaast kan dit programma ook worden aangeboden aan andere kerken en instanties; daarvoor geldt dezelfde voorwaarde als bij 'opleiding'.

3.6.4 Richtlijnen

Geen aparte aandachtspunten. Zie par. 3.4

3.6.5 Vormgeving en inhoud

De belangrijkste componenten van het programma van de afdeling IRTT zijn 'Opleiding van uitgezonden' en 'Training van Kader'.

- Opleiding van uitgezonden: personeel dat wordt ingezet in zending en hulpverlening, zal een opleidingstraject doorlopen om hen optimaal op de taak elders voor te bereiden.
- Training van kader van buitenlandse kerken: kerken in het oecumenisch netwerk die behoefte hebben aan hulp bij het versterken van hun (personele) kader zullen onder bepaalde voorwaarden daarbij

worden geholpen. Het gaat dan om kortlopende training en advisering in de gereformeerde theologie en de toepassing daarvan binnen de eigen situatie.

- Daarnaast vormt ondersteuning bij de ontwikkeling van beleid een onderdeel van het programma: waar nodig kan ondersteuning worden geboden aan 'zendende instanties' voor de ontwikkeling van een verantwoord en relevant beleid op het gebied van zending en hulpverlening. Deze ondersteuning wordt veelal in overleg met de afdeling 'buitenland' van ZHT geboden. IRTT geeft deze functie vorm door het organiseren van studiedagen, het uitgeven van of attenderen op publicaties en/of door het geven van op maat gesneden advies.

Als bijzondere activiteit valt voor het overige nog te noemen de ondersteuning van de Missions Committee van de ICRC.

4 PERSONEELSBELEID

4.1 Inleiding

Goed personeelsbeleid is om verschillende redenen belangrijk. Ieder mens is een uniek schepsel van God, waarmee verantwoord moet worden omgegaan. Een belangrijk in te zetten middel bij de uitvoering van het werk zijn mensen, op wie men zuinig moet zijn.

Ieder mens heeft bepaalde gaven gekregen en het is zaak te bevorderen, dat de juiste personen op passende plaatsen ten volle functioneren en tot ontplooiing komen.

De kwaliteit van het werk wordt in grote mate bepaald door het personeel.

Verder wordt ook de identiteit, 'het gezicht' van een organisatie, in belangrijke mate bepaald door het hieraan verbonden personeel. Dat geldt in Nederland, maar nog sterker in het buitenland, waar de uitgezonden werkers en het lokale personeel de hulp zichtbaar maken, die namens onze kerken in het gastland wordt gegeven.

Dankzij de inzet van vrijwilligers kan er een veelheid aan activiteiten ontplooid worden. Het is dan ook van groot belang niet alleen aandacht te besteden aan werknemers met een betaald dienstverband, maar ook aan vrijwilligers.

Doel van dit hoofdstuk is een duidelijk personeelsbeleid te beschrijven m.b.t. personeel in Nederland en in het buitenland en te komen tot meer uniformiteit in beleid van zendende instanties en ZHT.

Bij de uitwerking van personeelsbeleid wordt een indeling gevolgd van personeel in Nederland en personeel in het buitenland. Daarnaast is er apart aandacht voor inzet van stagiaires.

Aandacht wordt besteed aan:

-personeelsregelingen (met de volgende aspecten: 1. werkinhoudelijk, 2. persoonlijk en 3. arbeidsrechtelijk).

-loopbaantraject (diverse fasen m.b.t. het dienstverband: werving en selectie; benoeming; voorbereiding/inwerken en personele ontwikkeling. In geval van werk in het buitenland horen er ook bij: uitzending, verlof en re-entry (proces rond beëindigen dienstverband).

4.2 Algemeen

Voor al het personeel, zowel in binnen- als buitenland, geldt dat het van harte dient in te stemmen met uitgangspunten en doelstellingen van de zendende instanties en ZHT.

Uit het oogpunt van kwaliteitsbewaking en goede zorg voor het personeel zijn steeds de volgende punten belangrijk:

- een zorgvuldige wervings- en selectieprocedure
- benoeming (met vrijwilligers- of arbeidscontract of arbeidsrechtelijke regeling voor predikanten)
- een goede voorbereidingsperiode c.q. inwerktijd
- een duidelijke functiebeschrijving (doel van de inzet, afgesproken verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taken, verantwoording afleggen en rapportage).
- begeleiding. Hierin worden persoonlijke en werkinhoudelijke begeleiding onderscheiden. Functioneringsgesprekken zijn er een specifiek onderdeel van: hierbij moet het functioneren van de werknemer binnen de organisatie besproken worden, maar ook zijn persoonlijke kwaliteiten en de ontwikkeling ervan. Zo mogelijk worden deze jaarlijks gehouden. Het heeft de voorkeur hierbij gebruik te maken van een vaste vragenlijst.⁵
- een duidelijke conflictregeling

---

⁵ Een voorbeeld is op aanvraag beschikbaar bij DVN.

- personele ontwikkeling: zowel voor het up-to-date houden van de professionele kwaliteit als voor de persoonlijke ontplooiing neemt personeel regelmatig deel aan relevante activiteiten (cursussen, conferenties) met het oog op te verrichten taken.
- teamwerk: het personeel heeft een basishouding van onderling respect. Een open houding wordt gestimuleerd, op basis van vertrouwen en waardering, met een gezamenlijk verantwoordelijkheidsgevoel. Iedereen wordt hierdoor gestimuleerd en gemotiveerd om samen verder te komen in een optimale uitvoering van de taken.

4.3 Personeel Nederland

Vrijwilligers

De activiteiten van de zendende instanties worden geheel behartigd door vrijwilligers, zoals voorlichters, deputaten en leden van kerkenraden en uitvoeringscommissies. Ook op het instituut ZHT zijn vrijwilligers werkzaam. Er wordt naar maximale inzet van vrijwilligers gestreefd, waarbij niet alleen hun beschikbaarheid, maar juist ook hun kwaliteiten beslissend zijn. Op die manier wordt een veelheid aan gaven, die aanwezig is binnen onze kerkgemeenschap, ook in dienst gesteld van het werk van zending, hulpverlening en training.

In principe functioneren vrijwilligers op dezelfde manier als betaalde krachten en wordt er in het traject geen onderscheid gemaakt.

Opdat de vrijwilligers hun werk adequaat en met plezier kunnen doen, is het belangrijk goede aandacht te geven aan hun begeleiding en het scheppen van goede randvoorwaarden. Hierbij kan gedacht worden aan het beschikbaar stellen van een computer en een bureau, het vergoeden van telefoon- en reiskosten, het aanbieden van de mogelijkheid tot deskundigheidsbevordering, bijv. door het volgen van een cursus.

Betaalde werknemers

Inzet van een aantal gesalarieerde personen op het landelijk instituut is noodzakelijk om de continuïteit van deskundigheid en ervaring te kunnen waarborgen. Vanwege de identiteit geldt voor directieleden, hoofden van de afdelingen buitenland, IRTT en Voorlichting & Fondsenwerving, voor regiocoördinatoren en voor vaste docenten van IRTT het kerklidmaatschap van de GKv als een vereiste. Voor de overige functies heeft dit de voorkeur, maar is het niet altijd een voorwaarde. Deze vereiste geldt overigens ook wanneer vrijwilligers deze functies zouden vervullen.

ZHT hanteert voor de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden de CAO-Welzijn.

4.4 Personeel buitenland

4.4.1 Inleiding

Vanwege verschillen in cultuur vergt de uitwerking van personeelsbeleid in het buitenland speciale aandacht. De algemene punten uit 4.2 zijn ook hier van toepassing. In dit onderdeel wordt een aantal specifiekere zaken nader genoemd.

Binnen het veld van ZHT is qua personeel het volgende onderscheid te maken:

1. autochtone werkers
  - lokaal personeel, in dienst van lokale kerk of organisatie
  - lokaal personeel, in dienst van ZHT of zendende instantie
2. uitgezonden
  - Nederlands personeel in dienst van ZHT of zendende instantie, werkzaam binnen het eigen programma;
  - gedetacheerd personeel:
    - = Nederlands personeel, in dienst bij ZHT of zendende instantie, gedetacheerd bij en werkzaam binnen de structuur van de lokale organisatie of een internationale organisatie (als Wycliffe).
    - = Nederlands personeel, in dienst bij een andere organisatie, maar gedetacheerd en werkzaam bij één van de zendende instanties of ZHT.

Wat uitgezonden personeel betreft gaat het in het algemeen om betaalde werknemers, maar waar mogelijk worden gekwalificeerde vrijwilligers ingezet. Hiervoor gelden dezelfde beleidslijnen; alleen wordt er een vrijwilligerscontract i.p.v. een normaal arbeidscontract opgesteld. Er wordt zo mogelijk positief gereageerd op het aanbod van vrijwilligers. Daarnaast zal er pro-actief gewerkt worden door het formuleren en bekend maken van uit te voeren taken, die zich lenen voor een inzet in het kader van een stage of 'sabbatical' (onbetaald verlof bij een werkgever).

Er moet aandacht zijn voor ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in verband met het voldoen aan de vraag naar personeel. De tendens is dat steeds hogere eisen worden gesteld aan de personen, die werkzaam zijn in het buitenland. Dit heeft te maken met ontwikkeling en een professionaliseringsproces.

4.4.2 Lokaal personeel, in dienst van lokale kerk of organisatie

Lokaal personeel, dat in dienst bij een lokale kerk of organisatie in het buitenland is, valt buiten het bestek van dit hoofdstuk, omdat beleid hiervoor door die lokale kerk of organisatie zelf bepaald wordt. Wel vormt het personeelsbeleid van onze partners in het buitenland een aandachtspunt in de samenwerking. In geval het personeelsbeleid van de partner sterk afwijkt van onze visie op personeelsbeleid wordt afgewogen of dit een belemmering zou kunnen zijn voor de samenwerking.

4.4.3 Lokaal personeel, in dienst van ZHT of zendende instantie

Bij de betaling van lokaal personeel dient gezocht te worden naar een goede balans tussen aansluiten bij lokale omstandigheden en goed werkgeverschap. Uitgangspunt is hierbij ten eerste, dat er aansluiting wordt gezocht bij de salariëring en arbeidsvoorwaarden, die bij de nationale kerkelijke instanties gebruikelijk zijn. Dit om te voorkomen, dat er scheve verhoudingen ontstaan doordat bijvoorbeeld predikanten van lokale gemeenten een minimaal en onzeker inkomen van de gemeente krijgen, terwijl de lokale werkers, in dienst van ZHT of een zendende instantie, een mooi, vast inkomen genieten. Een tweede uitgangspunt is, dat een gezin in staat moet zijn van het inkomen te leven.

4.4.4 Nederlands personeel, in dienst van ZHT of zendende instantie

Inleiding

In de meeste gevallen gaat het om uitgezonden medewerkers die ook in het buitenland wonen, maar ook personeel, dat in Nederland woont en in dienst is voor werk in het buitenland, valt onder deze paragraaf. Voor het gemak wordt hier over Nederlands personeel en Nederland gesproken. In een enkel geval wordt niet een Nederlander, maar iemand uit een ander land in dienst genomen. In principe gelden dan dezelfde beleidslijnen.

Personeelsbeleid voor uitgezondenen verdient een uitgebreidere beschrijving, omdat de werk- en woonsituatie bij uitzending veel verschillen van die in Nederland. De werkgever is ver weg en aansturing gebeurt op grote afstand. De vertrouwde omgeving met kerk, vrienden en familie wordt vervangen door een nieuwe omgeving, met een andere cultuur, waaraan men zich moet aanpassen.

Hieronder worden na wat algemene opmerkingen de verschillende fasen van werving voor de vacature tot en met terugkeer naar Nederland van de uitgezondene langsgelopen.

Algemeen

In de regel zullen uitgezondenen lid van de GKv of één van haar zusterkerken moeten zijn, maar voor sommige functies is dit niet noodzakelijk.

Het algemene beleid is alleen een Nederlandse werker te zoeken voor een bepaalde vacature, wanneer geen lokale werkers beschikbaar zijn. Er wordt geen werk gezocht bij een persoon. In geval van samenwerking met een partner in het buitenland wordt de functiebeschrijving samen met de partner opgesteld.

Een arbeidsovereenkomst wordt aangegaan voor een bepaalde periode en een bepaalde taak. Er is dus een dienstverband voor een bepaalde tijd, dat in eerste instantie aangegaan wordt voor een periode van twee jaar. Hoe zorgvuldig werving, selectie en overweging tot het aannemen van de benoeming ook plaatsvinden, de proef op de som kan pas op het werkveld genomen worden. Een werkperiode van twee jaar is een geschikte periode om aan het einde daarvan te evalueren en aan zowel de werkgever als de werknemer de mogelijkheid te bieden de dienstbetrekking te beëindigen. Mochten er onverhoopt redenen zijn de arbeidsovereenkomst niet te verlengen, dan zal de uitzendperiode niet gevolgd worden door een volgende termijn. Hierin is zorgvuldigheid vereist, zeker ook voor predikanten vanwege hun bijzondere arbeidsrechtelijke positie.

Een dienstverband wordt soms beëindigd, omdat de taken waarvoor uitzending plaatsvond, vervuld zijn, maar meestal doordat de uitgezondenen zelf reden zien de standplaats te verlaten. Door de aard en omvang van de activiteiten van ZHT en de zendende instanties zijn er maar beperkte mogelijkheden om elders geplaatst te worden. Hier wordt echter wel actief naar gezocht om zo optimaal mogelijk gebruik te

maken van de ontwikkelde vaardigheden en ervaring. Het algemene uitgangspunt blijft echter staan, dat er geen werk bij mensen gezocht wordt. Over het algemeen wordt bij een nieuw ontstane vacature een open procedure gevolgd, waarbij de huidige werkers kunnen meedoen, maar ook anderen kans krijgen zich aan te melden.

Aan het begin van de inzet zullen er afspraken gemaakt moeten worden over de mogelijke tijdsduur van de uitzending. Het verdient aanbeveling om steeds per periode van twee jaar expliciet stil te staan bij de wenselijkheid en mogelijkheid van verlenging, maar het is goed om aan het begin een bepaalde intentie uit te spreken. Over het algemeen is een periode van zo'n 6 à 8 jaar een geschikte periode om gebruik te kunnen maken van de tijdens de voorbereiding en in het veld opgebouwde kennis en ervaring. Vervolgens heeft een wisseling van uitgezonden voordeel: iedereen heeft zijn eigen specifieke sterke en zwakke punten. Uitgezonden zijn vaak behoorlijk bepalend voor de uitvoering van het programma, omdat de corrigerende werking in een klein team en vanuit de samenwerkingspartner vaak beperkt zijn. Ook brengt een uitzending van onbepaalde duur een groter risico mee van het afhankelijk blijven/worden van de samenwerkingspartner.

Deelname aan betaalde of onbetaalde activiteiten buiten het eigen samenwerkingsproject door uitgezonden en/of hun partners kan alleen met toestemming van de werkgever gebeuren.

Inzet echtgenoten/echtgenotes

Er is vaak vraag naar de mogelijkheden voor de echtgenoot of echtgenote van de uitgezondene voor een zinvolle inzet op het werkveld. Daar zal zoveel mogelijk positief op ingegaan worden, waarbij ook mogelijkheden buiten het eigen programma betrokken worden. Echtgenoten of echtgenotes van uitgezonden werkers komen alleen in aanmerking voor een betaalde functie als er een daadwerkelijke vacature is en hiervoor de normale sollicitatieprocedure wordt gevolgd.

Als de echtgenoot of echtgenote van de uitgezonden werker een inzet binnen het programma vraagt, wordt hier in principe positief op gereageerd, indien er passende taken zijn. De werkzaamheden moeten goed binnen het lopende programma passen en er moet geen werk overgenomen worden, dat door autochtone werkers gedaan kan worden. Verder moet men aandacht hebben voor het effect van de activiteiten, opdat er geen langere termijn verplichtingen uit voortkomen, zonder dat deze goed overwogen zijn. Er zal een vrijwilligersovereenkomst gesloten worden, met o.a. afspraken over taken en vergoedingen.

Werving en selectie

Door de uitzendende instantie wordt een functie ingesteld en worden afspraken gemaakt over de aanpak: benoemen wervingscommissie en te volgen procedure⁶. Vervolgens wordt de functie vacant gesteld. Het welslagen van de uitzending hangt niet alleen van de geschiktheid voor het werk af, maar evenzeer van de geschiktheid van de persoon en de andere betrokkenen (hele gezin) om in een andere omgeving en cultuur te functioneren. Daarom moet niet alleen de geïnteresseerde kandidaat zelf, maar ook de evt. echtgenoot of echtgenote bij de procedure betrokken worden.

Het gehele gezin moet medisch gekeurd worden door een deskundige instantie. Een psychologische test van de uit te zenden werker en echtgenoot of echtgenote zal standaard bij de keuring horen. Het kan aandachtspunten opleveren voor de voorbereiding en tijdens de begeleiding bij uitzending. Verder leert de ervaring, dat het uit oogpunt van goede zorg voor het personeel van belang is. Kinderen zullen in overleg ook de psychologische keuring ondergaan indien daar aanleiding voor is.

In een vervolgstadium van de selectieprocedure dienen de arbeidsvoorwaarden besproken te worden. De veranderde wetgeving rond tijdelijke arbeidsovereenkomsten en de wens om te komen tot uniformering van de arbeidsvoorwaarden vraagt om een evaluatie van de bestaande arbeidsvoorwaarden. De positie van predikanten vraagt hierbij aparte aandacht vanwege de bijzondere aspecten i.v.m. de ambtelijke status. In 2005 zullen de arbeidsvoorwaarden van uitgezonden (zowel voor predikanten als voor niet-predikanten) in het kader van zending en hulpverlening zijn geëvalueerd en in overleg met de zendende instanties herzien en in zekere mate gestandaardiseerd.

In deze fase zal ook de gedragscode⁷ besproken worden. Dit is noodzakelijk, wanneer uitgezonden gevraagd wordt deze te ondertekenen voor uitzending. Ook in andere gevallen is het nuttig, omdat het

⁶ Een voorbeeld is op aanvraag beschikbaar bij DVN.

⁷ Vanuit de praktijk was de behoefte ontstaan om in een bepaald document richtlijnen vast te leggen voor het gedrag van uitgezonden en werkbezoekers. Daarvoor is een 'gedragscode' gemaakt. Deze is op aanvraag beschikbaar bij DVN.

kandidaten helpt zich goed bewust te zijn van allerlei met uitzending samenhangende invloeden, ook op het privé-leven.

Vorbereitung

Een gedegen voorbereiding is zowel belangrijk voor de toekomstige te verrichten taken (werkinhoudelijke voorbereiding) als voor het gaan wonen in het buitenland (persoonlijke voorbereiding).

Voor de voorbereidingsperiode worden afspraken gemaakt en vaak wordt ook een aparte arbeidsovereenkomst opgesteld omdat er andere wettelijke regels gelden.

Werkinhoudelijke voorbereiding zal de werker betreffen, maar voor taal, acculturatie en allerhande praktische zaken is het belangrijk het gehele gezin erbij te betrekken.⁸ Tussen de zendende instantie en de werkers worden, o.a. in overleg met de trainingsafdeling van ZHT (IRTT), afspraken gemaakt over een te volgen cursusprogramma. In het verleden is afgesproken, dat een classisexamen onderdeel is van het afronden van de opleiding van uit te zenden predikanten.

De uitgezondenen zijn zelf verantwoordelijk voor de persoonlijke voorbereiding (bijv. oriëntatie op welke school er is voor de kinderen, welke zaken meeverhuist moeten worden etc.), maar ook de zendende instantie/ZHT heeft bij de uitzending een verantwoordelijkheid. Het is de taak van de uitzendende instantie goede informatie te geven, faciliteiten te verlenen en de voortgang te begeleiden.

Regelmatig contact tussen de uitgezondene en de directe werkinhoudelijke en persoonlijke begeleiders is van belang om elkaar te leren kennen en een relatie op te bouwen en als basis voor toekomstige aansturing en begeleiding. Naast een nadere kennismaking met het toekomstige werk, dient er speciale aandacht gegeven te worden aan de kerkelijke, medische, veiligheids- en onderwijssituatie. Ook moet er aandacht zijn voor het opbouwen van een relatie met de thuiskerk/het thuisfront om betrokkenheid en meeleven te bevorderen en moeten er afspraken gemaakt worden over pastorale begeleiding.

Uitzending

Bij uitzending komen de volgende onderwerpen aan de orde.

- Arbeidsrechtelijke regelingen: de arbeidsovereenkomst die gesloten is, moet aangepast zijn aan het werken in het buitenland (andere wettelijke verplichtingen, verlofregeling, werkinstructie). Daarnaast zijn vaak aanvullende zakelijke afspraken noodzakelijk (bijv. over omgaan met lokale vrije dagen, declaratiegedrag etc.).
Uitgezonden personeel zal zo goed als mogelijk is een plaats innemen in de organisatiestructuur van de partner. Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zullen aan die positie worden gekoppeld en in overleg met de partner in het buitenland worden vastgelegd.
De instantie waarbij iemand in dienst is en die waaraan men verantwoording af moet leggen, kan verschillen.
De ambtelijke positie van predikanten moet goed geregeld zijn, bijvoorbeeld in een thuiskerkregeling⁹. De verantwoordelijkheden met betrekking tot opzicht en tucht en de werkinhoudelijke begeleiding liggen dan namelijk bij verschillende instanties en het is belangrijk dit duidelijk vast te leggen. De werkinhoudelijke begeleiding en aansturing van de predikant ligt bij de uitzendende instantie. Opzicht en tucht liggen bij de kerk, waaraan de predikant verbonden is (vaak zowel in Nederland als in het buitenland).
Er is regelmatig sprake van een spanningsveld rond de salariëring van lokaal personeel in dienst van de lokale kerk of organisatie en van uitgezonden personeel. Uitzondenen kunnen er vaak ruim van leven, terwijl de lokale kerkelijke werkers moeite hebben om rond te komen. Dit moet in alle openheid besproken worden met de lokale partnerorganisatie in het buitenland, waarbij de onderscheiden verantwoordelijkheden worden erkend en maximaal gezocht wordt naar consensus.
- Begeleiding algemeen: Communicatie is altijd vatbaar voor problemen, maar zeker als dit over afstand moet plaatsvinden. Om misverstanden te voorkomen is het aan te bevelen, dat er op het thuisfront één coördinerende persoon als aanspreekpunt voor de begeleiding van de uitgezondene fungeert.
- Werkinhoudelijke begeleiding:
Voorafgaand aan de uitzending zal een vernieuwde functiebeschrijving voor het werk op het veld opgesteld worden. Naast een beschrijving van de taken, die op het veld uitgevoerd moeten worden, is het goed een onderdeel op te nemen dat betrekking heeft op het onderhouden van de relatie met het thuisfront (meewerken aan voorlichtingsactiviteiten).

---

⁸ Een aantal punten wordt hier behandeld. Bij DVN komt een handboek voor uitgezondenen beschikbaar, waarin allerlei zaken m.b.t. voorbereiding, uitzending, verlof en terugkeer aan de orde komen.

⁹ Een voorbeeld is bij DVN op te vragen.

De algemene aspecten van teamwerk gelden ook hier, maar zullen naar gelang de omstandigheden gespecificeerd dienen te worden. Het verdient aanbeveling er in de werkinstructie iets over op te nemen. Zoals er in Nederland in één commissie wordt samengewerkt, is het ook in het buitenland belangrijk dat de uitgezonden, waar van toepassing, samen met lokale collega's, één team vormen. De werkers dienen zich gezamenlijk verantwoordelijk te weten voor een goede uitvoering van een programma, met duidelijke afspraken over onderscheiden taken en verantwoordelijkheden en rapportage daarover.

- **Persoonlijke begeleiding:**
Bij uitzending naar het buitenland zien we naast een taak in de werkinhoudelijke begeleiding ook een taak voor de werkgever in de persoonlijke begeleiding. Dit gebeurt via correspondentie en persoonlijke ontmoeting (werkbezoek en verlof). Aparte aandacht dient er te zijn voor eventuele pastorale begeleiding.
- **Veiligheid:**
De werkgever heeft ook een medeverantwoordelijkheid voor de veiligheid. Uitzonden werkers hebben vaak per definitie een uitzonderingspositie (blank, buitenlander, christen) en dat heeft zijn consequenties voor de veiligheid. Bovendien werken we ook in landen met een hoge criminaliteit of een oorlogssituatie, waarin de veiligheid sowieso een punt van zorg is. Indien de situatie van het land van tewerkstelling dit vereist, moet er een veiligheidsplan functioneren, waarin procedures en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd m.b.t. de veiligheidssituatie¹⁰. Tijdens de voorbereiding en verlofperioden en na definitieve terugkeer moet traumabegeleiding één van de aandachtspunten zijn.

Verlofperiodes

Een verlof is anders dan een vakantie en het verdient aanbeveling vooraf af te spreken wat er van de uitgezonden verwacht wordt in de verlofperiode. Er moet aandacht zijn voor bijscholing, debriefing (over werk en persoonlijk; vaak met een evaluerend aspect) en voorlichtingsactiviteiten. Daarnaast is het afhankelijk van het land van tewerkstelling vaak ook een periode van inhalen van familiebezoeken, winkelen, tandarts en doktersbezoeken etc. Als de uitgezonden aan een bepaalde gemeente in Nederland verbonden zijn, is dit ook een goed moment voor het tussentijds evalueren van de pastorale zorg en het hernieuwen van de afspraken. Voor het onderhouden van de band is het wenselijk dat uitgezonden tijdens hun verlof in de thuisgemeente verblijven.

Terugkeer naar Nederland

Ook op de terugkeer in Nederland is een goede voorbereiding noodzakelijk. Het verdient aanbeveling, dat de uitgezonden zich hier tijdens hun laatste verlofperiode vast op oriënteren. Er moet aandacht zijn voor een goede afbouw en/of overdracht van het werk. Afspraken moeten op papier gezet zijn en na terugkeer toegelicht in een gesprek met de begeleidende commissie en een eventuele opvolger. De persoonlijke voorbereiding op de terugkeer van de uitgezondene en zijn gezin verdient speciale aandacht. Alle officiële documenten moeten in orde worden gemaakt, de thuisreis moet worden gepland en er moet afscheid worden genomen. Bij aankomst in Nederland behoren vele praktische zaken tevoren geregeld te zijn, zoals bijvoorbeeld het regelen van huisvesting en het vinden van werk. Ook moet aandacht besteed zijn aan de emotionele aspecten van de terugkeer. De ervaring leert dat de cultuurschok dan minstens zo groot is als die bij uitzending door iedereen werd verwacht. Uitkeuring dient niet beperkt te blijven tot een medische keuring. Om de herinpassing goed te laten verlopen is het in de praktijk zinvol gebleken een re-entry gesprek te laten houden, met daarin aandacht voor de psychologische aspecten van terugkeer en herinpassing in de Nederlandse samenleving.

Het beleid is, dat er naast de debriefing door de zendende instantie ook een medische keuring en een re-entry-gesprek door externe deskundigen plaatsvindt.¹¹ Het is wenselijk na ongeveer een half jaar tot een jaar na terugkeer nog een keer een debriefinggesprek tussen de uitzendende instantie en de teruggekeerde werker te organiseren. Dan is er wat meer afstand genomen van het werken en wonen in het buitenland. Het is aan te bevelen dan nog een keer expliciet terug te kijken en leerpunten na te gaan.

4.4.5 Gedetacheerd personeel

Bij detachering is het van groot belang de afspraken over taken en verantwoordelijkheden voor alle betrokken partijen duidelijk vastgelegd te hebben. Qua beleid is het meeste van paragraaf 4.4.4 ook hier

---

¹⁰ Een voorbeeld van een veiligheidsplan is bij DVN op te vragen.

¹¹ Het adres van een hiervoor gespecialiseerde instantie is bij DVN opvraagbaar.

van toepassing. In geval van detachering bij een lokale of internationale organisatie zal de werkinhoudelijke begeleiding door deze organisatie gebeuren. De werker zal aan die organisatie rapporteren, maar het verdient aanbeveling te vragen een kopie van de rapportage naar Nederland te sturen om op de hoogte te blijven.

In geval van detachering bij ZHT of een zendende instantie zullen de meeste aspecten van 4.4.4. door hen behandeld worden, maar met name de arbeidsrechtelijke afspraken bij de detacherende organisatie liggen.

In geval van korte termijn inzet van gastdocenten in het kader van IRTT-programma's wordt er van uitgegaan, dat het salaris door hun eigen gemeente/kerkenraad wordt doorbetaald, in de lijn van het aanvaarde beleid van het vroegere deputaatschap IRTT, dat het kerkverband een beroep mag doen op de eigen predikanten voor kerkverbandelijk werk.

4.5 Stagiaires

Er wordt optimaal van de inzet van stagiaires gebruik gemaakt, zowel binnen als buiten Nederland. Er zal zo mogelijk positief op een aanvraag voor een stageplaats ingegaan worden. De stagiaires raken direct bij ZHT en de zendende instanties en haar partners in het buitenland betrokken. Dit dient de voorlichting en fondsenwerving, het stimuleert meeleven in het algemeen en ze zijn daarna vaak in te schakelen voor de voorlichting. Ook zullen ze eerder geneigd zijn het werk van de zendende instanties en ZHT te kiezen voor het besteden van geld aan goede doelen. Verder geeft zo'n stage de mogelijkheid ervaring op te doen en werkt deze positief met het oog op het vervullen van toekomstige vacatures. Voorwaarde is dat het werk ten goede komt aan de algemene doelstelling. Het liefst moet het ook relevant werk zijn met een bruikbaar resultaat voor het programma, waarbinnen de stage gedaan wordt. Een goede selectie, voorbereiding en begeleiding zijn van belang. Hiervoor gelden over het algemeen de gewone beleidslijnen voor personeel. In een stageovereenkomst worden praktische en rechtspositionele regelingen vastgelegd.

Het is de bedoeling in de toekomst ook pro-actief te werk te gaan door het formuleren van opdrachten voor het aanbieden van stageplaatsen in het kader van een opleiding.

5 FINANCIËEL BELEID

5.1 Inleiding

Een transparant financieel beleid is zowel voor het functioneren van de organisatie als voor het draagvlak van de achterban van belang.

Financieel beheer moet aandacht krijgen als onderdeel van goed beheer van projecten en programma's. Bij het opstellen van begrotingen worden uitgaven voor diverse activiteiten geprioriteerd met het oog op het realiseren van de doelstellingen. De leden van het kerkverband geven hun bijdragen via betaling van quota en giften voor activiteiten van zending, hulpverlening en training, die namens hen uitgevoerd worden. Om de kerkleden in staat te stellen hun verantwoordelijkheid hierin te dragen, is het goed dat er inzicht wordt geboden in de financiën, die bij dat werk horen.

5.2 Richtlijnen

Om inzichtelijkheid en nauwkeurigheid en de vergelijkbaarheid te vergroten, dient er overeenstemming over deze presentatie van de financiële gegevens van de diverse zendende instanties te zijn.

Er wordt gestreefd naar toenemende eenheid in financieel beleid. Bij het voeren van de financiële administratie moet DVN zich houden aan de wettelijke verplichtingen van stichtingen en aan de normen, die gelden voor het CBF-keurmerk (zie ook hoofdstuk 6). Deze verplichtingen en normen zijn in het algemeen ook van toepassing op zendende instanties.

Meerjarenbegroting

Binnen programma's en projecten worden vaak verplichtingen aangegaan voor een aantal jaren, die beslissingen over eventuele uitbreiding, inkrimping of nieuwe aanvragen, alsmede de werving van inkomsten mede beïnvloeden. Daarom worden elk jaar meerjaren-begrotingen (minimaal drie jaar) opgesteld. Deze krijgen hiermee een voortschrijdend karakter.

Tussentijdse financiële rapportages

Om goed inzicht te hebben in de (financiële) ontwikkelingen en eventueel tijdig te kunnen bijsturen is een rapportagefrequentie van eenmaal per jaar vaak onvoldoende. Daarom dienen er naast de jaarrekening

tussentijds financiële rapportages te worden opgesteld (bijvoorbeeld eens per drie of vier maanden). Bij een vast patroon van inkomsten en uitgaven kan hiervan worden afgeweken.

Jaarrekening en begroting

Met het oog op transparantie en het streven naar meer eenheid fungeren er richtlijnen voor het opstellen van de jaarrekeningen en begrotingen. Bij het opstellen van begrotingen en jaarrekeningen zal een goede balans gezocht worden tussen details en overzicht. Wanneer aan een activiteit uitgaven en inkomsten verbonden zijn, zullen beide vermeld worden en niet alleen het saldo.

De begroting dient voor aanvang van het boekjaar te zijn vastgesteld.

De jaarrekening dient binnen vijf maanden na afloop van het boekjaar (in concept) beschikbaar te zijn.

Verhouding eigenlijk werk/ondersteunende diensten

De giften worden gegeven om het werk van zending, hulpverlening en training uit te voeren. Daarvan wordt een deel direct besteed aan deze 'eigenlijke doelstellingen', terwijl er ook kosten zijn verbonden aan activiteiten, die het eigenlijke werk mogelijk maken (fondsenwerving, secretariaat, administratie, beheer). Uiteraard zijn deze noodzakelijk voor een goede uitvoering van het werk, maar het is goed die kosten in beeld te brengen en in de hand te houden. Er wordt een richtlijn van een maximum van 15% van de totale begroting gehanteerd voor deze ondersteunende diensten.

Controle

De jaarrekening dient door een onafhankelijke, externe instantie gecontroleerd te worden.

Reservebeleid

Naast de begroting is er een balans, waarop ook reserveposten een plaats krijgen. Het aanhouden van reserves is van belang voor:

- Het opvangen van een liquiditeitsprobleem: het komt regelmatig voor dat de uitgaven vóór de normaal verwachte inkomsten uitlopen; alsdan moeten er voldoende liquide middelen voorhanden zijn om het werk door te kunnen laten lopen.
- Het waarborgen van een zekere continuïteit: bij eventuele terugloop van inkomsten of een onverwachte uitgave (bijv. door valutaverschillen of een onverzekerbaar risico in het buitenland zoals wettelijke aansprakelijkheid van uitgezonden) moeten de noodzakelijke organisatiekosten gedurende een bepaalde periode (overbrugging of opheffing) gedragen kunnen worden.

De omvang van de reserves moet niet te groot zijn. De gelden komen binnen om besteed te worden aan uitvoering van de activiteiten. Grotere reserveringen zijn ongewenst vanwege negatieve beeldvorming door 'oppotten', maar ook niet nodig. Het is beter in geval van calamiteiten een beroep op de achterban voor extra giften te doen. Er dient per instantie een beschrijving aanwezig te zijn van de risico's waarvoor reserves gevormd dienen te worden, alsmede een onderbouwing van de financiële vertaling van deze risico's in de hoogte van de aan te houden reserves in euro's.

5.3 Quota en giften

Het denken over de structuur van het financiële systeem op langere termijn is nog niet uitgekristalliseerd. Voor ZHT wordt het als ongewenst beschouwd alle kosten onder te gaan brengen in een quotumsysteem. Dit zou een te grote quotumverhoging betekenen en ten koste gaan van de betrokkenheid bij het werk. Er wordt naar gestreefd de donaties te verhogen, zodat de huidige quota (voorheen van deputaten IRTT en deel van BBK) afgebouwd kunnen worden.

De zendende instanties maken gebruik van het quotumsysteem. Er is een groot verschil in hoogte van de regionale quota. Er moet aandacht gegeven worden aan de verdeling van de financiële verantwoordelijkheid tussen de zendende instanties in Nederland.

Een ander aandachtspunt is het probleem, dat de huidige verdeling van het kerkelijk veld nauwelijks ruimte laat voor het aanpakken van nieuwe projecten of programma's. De GS van 2002/3 heeft de volgende studieopdracht hierover gegeven: Besluit 2.12: "Onderzoek te doen naar de ongelijkheid van de door de zendende instanties geheven quota en in overleg met deze instanties eventueel te komen met een voorstel tot aanpassing."

In 2004 moeten uit dit onderzoek conclusies getrokken worden en eventueel een voorstel voor de GS geformuleerd worden.

6 VOORLICHTING EN FONDSENWERVING

6.1 Inleiding

Onbekend maakt onbemind. Daarom beogen activiteiten in het kader van voorlichting en fondsenwerving de volgende doelen te realiseren:

- a. De aandacht van de leden van de GKv te richten op de situatie van de mensen met wie de zendende instanties contact hebben door hun werk van zending, hulpverlening en training. Hierdoor ontstaat (de wens tot) meeleven, gebed en blijdschap en (financiële) ondersteuning voor Gods werk wereldwijd.
- b. Bekendheid te geven aan de hulp die door de zendende instanties wordt geboden en aan de mensen, die daarbij betrokken zijn (werkers, partnerorganisaties). Inhoud dient zo te worden gegeven aan het uitgangspunt, dat de hulp namens de GKv en hun leden wordt verleend.
- c. De wederkerigheid in de relaties vormgeven, o.a. door bewustwording t.a.v. eigen kerkelijk leven en persoonlijke levensstijl en spiegeling daarvan aan die van de buitenlandse contacten.
- d. Ervoor te zorgen dat voldoende financiële middelen worden aangetrokken om de programma's en projecten te financieren.

6.2 Rol plaatselijke Z&H-commissies

Vanuit de gedachte dat iedere plaatselijke kerk in eerste instantie zelf verantwoordelijk is voor de betrokkenheid van haar kerkleden bij het werk van zending, hulpverlening en training, is de wens voortgevloeid dat er in iedere plaatselijke kerk een commissie is, die het werk van zending, hulpverlening en training onder de aandacht van haar leden brengt. Het streven is, dat overal een Zending- en Hulpverleningscommissie (Z&H-commissie) ingesteld wordt, die gevormd wordt door een aantal gemeenteleden en een vertegenwoordiger van de diaconie.

Het is belangrijk dat de zendende instanties en ZHT de plaatselijke Z&H-commissies gezamenlijk ondersteunen in hun werk. Dit doen ze door hen regelmatig van informatie, materiaal en ideeën te voorzien en helder te maken wat er van de zendende instantie en ZHT verwacht kan worden. Er wordt bijvoorbeeld naar gestreefd om eenmaal per jaar een voorlichtingsbijeenkomst voor deze commissies te organiseren door de zendende instantie en ZHT. Op deze bijeenkomst wordt actuele informatie gegeven over het werk van zending, hulpverlening en training en over het werk dat vanuit het desbetreffende ressort wordt ondernomen.

6.3 Adoptie persoon c.q. project

Vanuit de gedachte het werk in het kader van zending, hulpverlening en training dichterbij de mensen te brengen, is de idee gegroeid een concreet project of persoon te koppelen aan een gemeente. Mensen raken gemakkelijker betrokken als zij iemand of iets van dicht(er)bij kennen.

De bedoeling van een dergelijke adoptie is de band van een gemeente met een onderdeel van het werk van zending, hulpverlening en training te verlevendigen en te verstevigen. Doordat de desbetreffende gemeente extra informatie ontvangt over het specifieke project of de (uitgezonden) werker, wordt ze in staat gesteld speciaal met dit project of deze werker mee te leven. Het is niet de bedoeling dat er een directe financiële, werkinhoudelijke of pastorale relatie is tussen de adopterende gemeente en het desbetreffende project of de persoon. Dit om te voorkomen dat de afspraken, die de zendende instantie met de desbetreffende persoon, of in het kader van het desbetreffende project heeft gemaakt, worden doorkruist door acties van de adopterende gemeente. Alleen in overleg met de zendende instantie/ZHT kan de adopterende gemeente acties naar het geadopteerde project of de persoon ondernemen.

Als door de gemeente voor het desbetreffende project of het werk van de uitgezonden werker geld wordt ingezameld, komt dit via de zendende instantie/ZHT ten goede aan het desbetreffende programma of project, binnen de bestaande (goedgekeurde) werkplannen en begroting. De zendende instanties en ZHT stimuleren Z&H-commissies zich met hun gemeente voor één of meer jaren te verbinden aan een persoon of een project en de plaatselijke kerkleden daarover voor te lichten.

6.4 Fondsenwerving

Fondsen worden op verscheidene manieren verkregen:

Fondsenwerving door de zendende instanties gebeurt voornamelijk door het innen van quota.

ZHT krijgt vooral inkomsten uit vrije giften. (Zie verder hoofdstuk 4.3)

Voorlichting en fondsenwerving hebben verschillende doelstellingen, die echter met elkaar verweven zijn. Intensieve betrokkenheid en bewust geven voor zending, hulpverlening en training zijn belangrijke uitgangspunten bij het werven van inkomsten onder de kerkleden.

Belangrijk is dat ZHT en de zendende instanties elkaar niet als concurrenten beschouwen, maar elkaar aanvullen in voorlichting en fondsenwerving.

Hierbij wordt belang gehecht aan evenwichtige voorlichting, waarbij niet alleen de succesverhalen, maar ook de punten van zorg en teleurstelling bekend gemaakt worden. Het belang van fondsenwerving gaat niet boven het belang van eerlijke voorlichting.

De mogelijkheid tot fondsenwerving moet niet sturend zijn voor de programmavorming. Fondsenwerving is er om goedgekeurde programma's en projecten te financieren. In principe worden programma's ontworpen op vraag van de partner en niet omdat er fondsen zijn.

Naast inkomsten via bestaande donateurs en de quota kunnen extra fondsen worden gezocht via institutionele fondsenwerving, d.w.z. door aanvragen aan andere instanties om een bepaald onderdeel van het programma te financieren, bijv. Wilde Ganzen-vluchten of bedrijfsfondsen, of via medefinancieringsprogramma's van de overheid. Er zijn buiten onze eigen kerken wel eens mogelijkheden fondsen voor ons werk binnen te halen en het is jammer die te laten liggen. De huidige tendens is dat er meer aanvragen voor nieuw werk of uitbreiding komen dan binnen de huidige financiële ruimte gerealiseerd kunnen worden. Het is goed de mogelijkheden tot vergroting van de financiële ruimte aan te grijpen, maar uiteraard niet ten koste van het gehanteerde beleid.

De kosten, die door de zendende instanties en ZHT worden gemaakt voor de fondsenwerving, moeten in een gezonde verhouding staan tot de totale binnenkomende gelden (d.w.z. quota en giften). De zendende instanties en ZHT hanteren een norm van maximaal 10%. Dit percentage valt ruim binnen de norm van het Centraal Bureau Fondsenwerving waaraan DVN als keurmerkhouder gebonden is. De CBF-norm houdt in dat niet meer dan 25% van de uit eigen fondsenwerving binnenkomende gelden mag worden gebruikt voor fondsenwerving.

In principe moet het geld besteed worden aan het doel waarvoor het ingezameld was. Als er dringende redenen zijn dat dit niet kan of niet meer nodig is, kan het elders besteed worden aan een doel, dat in dezelfde lijn ligt. Transparantie is hierbij belangrijk en de achterban wordt er dus open over geïnformeerd.

6.5 Middelen

De afgelopen jaren hebben de zendende instanties en de afdeling voorlichting van de vereniging DVN vele materialen ontwikkeld, die gebruikt kunnen worden in de voorlichting en fondsenwerving. Hiervoor worden verschillende middelen gebruikt, die regelmatig geactualiseerd worden. Zo nodig worden de voorlichtingsactiviteiten aangepast.

Op verschillende manieren worden door de zendende instanties en ZHT publicaties verzorgd met informatie over het werk in het kader van zending en hulpverlening. Het blad "Tot aan de einden der aarde" (Tadeda; inmiddels Naast/) is een gezamenlijke activiteit en geeft elke maand informatie over de diverse activiteiten.

Gebruik van een modern medium is noodzakelijk om de kerkleden te bereiken met informatie over zending, hulpverlening en training, en hun betrokkenheid te stimuleren. Zendende instanties en ZHT zoeken wegen om via internet bekendheid te geven aan hun werk. Dit kan gebeuren door het ontwerpen van eigen websites met een link naar andere relevante sites of door gebruik te maken van de website van DVN en van de GKv.

De laatste tijd is er een toenemende vraag naar mogelijkheden voor uitwisselingsreizen of werkvakanties naar het buitenland. Dit geeft goede mogelijkheden voor het vormgeven van wederkerigheid, het versterken van de oecumenische relaties en het oog krijgen voor Gods werk, wereldwijd. Het heeft een positief effect op de betrokkenheid van de deelnemers bij het werk van zending, hulpverlening en training. Dergelijke reizen vormen een nieuwe activiteit van ZHT en de zendende instanties. Waar mogelijk, wordt positief op de vraag naar buitenlandreizen ingegaan, in overleg met de uitgezonden en/of de samenwerkingspartner in het buitenland.

Het behoeft niet alleen op de expliciete vraag van de partner of uitgezondene te gebeuren, maar wel moet er goed overleg zijn, zodat de reis op het werkveld als nuttig wordt gezien. Het moet niet ten koste van het lopende programma gaan, maar daar zo mogelijk een directe positieve bijdrage aan leveren. Dit laatste is echter geen voorwaarde, maar in elk geval moet de onderlinge relatie erdoor opgebouwd worden.

Goede voorbereiding en nabespreking is belangrijk, zodat deelnemers gevoeligheden qua cultuur en kloof rijk/arm in beeld hebben en er adequaat op kunnen reageren.

De kosten voor deze reizen zullen geheel door de deelnemers opgebracht moeten worden.

De voorlichting aan groepen in de kerkelijke gemeenten en op scholen wordt verzorgd door vrijwilligers, die worden geworven door de zendende instanties en ZHT, in goed overleg met elkaar. Om kwaliteit te kunnen bieden is het belangrijk, dat zij regelmatig worden voorzien van actuele informatie. Ook wordt er daarom scholing aangeboden op het gebied van presentatietechnieken. In het kader van voorbereiding op hun taak organiseert ZHT voor beginnende voorlichters een presentatiecursus.

6.6 Ondersteuning en facilitering door ZHT

ZHT biedt ondersteuning aan de zendende instanties en Z&H-commissies bij het uitvoeren van hun voorlichtingstaak. Hierbij kan o.m. gedacht worden aan het ontwikkelen van nieuw voorlichtingsmateriaal en het uitwisselen van ervaringen op het gebied van de voorlichting, alsook het inbrengen van inzichten, die uit onderzoek naar voren komen. Afspraken over de invulling van de samenwerking tussen ZHT en de zendende instantie (incl. taakverdeling en financiële consequenties) dienen steeds te worden vastgelegd.

Bijlage 1

Lijst van afkortingen

BBK	Deputaatschap voor Betrekkingen met Buitenlandse Kerken
CBF	Centraal Bureau Fondsenwerving
CGK	Christelijke Gereformeerde Kerken
DS	Diaconaal Steunpunt
Dteg	Deputaatschap toerusting evangeliserende gemeenten
DVN	De Verre Naasten – Instituut voor Zending, Hulpverlening en Training
GDD	Generaal Diaconaal Deputaatschap
GKv	Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland
GS	Generale Synode
GZB	Gereformeerde Zendings Bond
ICCO	Interchurch Organisation for Development Co-operation
ICRC	International Conference of Reformed Churches
IRTT	Intercultural (voor 2002: Institute of) Reformed Theological Training
KO	Kerkorde van de GKv
MAF	Mission Aviation Fellowship
NGK	Nederlands Gereformeerde Kerken
PRISMA	Een vereniging van christelijke ontwikkelingsorganisaties, die armoedebestrijding als een gezamenlijke verantwoordelijkheid beschouwt.
PSO	Personele Samenwerking Ontwikkelingslanden: een brancheorganisatie van Nederlandse organisaties die actief zijn op ontwikkelingssamenwerking.
RC	Regiocoördinator (DVN)
ROFOR	Reformed Organisation for Foreign Relief
TUK	Theologische Universiteit Kampen (van de GKv)
V&F	Voorlichting en Fondsenwerving (afdeling DVN)
Z&H	Deputaatschap voor Zending en Hulpverlening
ZHT	Deputaatschap voor Zending, Hulpverlening en Training

Bijlage 2

Context en geschiedenis

Inleiding

Binnen de kerken is altijd duidelijk geweest, dat er aan de opdracht van Christus tot zending en barmhartigheidbetoon gehoor gegeven moest worden. Over de manier waarop dat gedaan moest worden, werd in de loop van de tijd verschillend gedacht.

Kort na de Vrijmaking werd binnen de GKv besloten, dat het zendingswerk geheel onder verantwoordelijkheid moest vallen van de plaatselijke kerken. De Generale Synode van 1951 vond dat de zendende kerken de vrijheid moesten hebben hun werk naar eigen inzicht in te richten. Ook was de tendens 'woord' en 'daad' van elkaar te scheiden. De verkondiging van het Woord werd als een taak van de kerk beschouwd en het barmhartigheidwerk als een zaak van particulier initiatief van kerkleden. In de jaren daarna werden verschillende stichtingen en verenigingen opgericht, die zich vooral richtten op barmhartigheidwerk op de zendingsvelden.

Beweging van decentralisering naar centralisering

De vergaande decentralisering kort na de Vrijmaking had tot gevolg, dat het zendings- en barmhartigheidwerk binnen het kerkverband versnipperde. Veel mensen zetten zich op verschillende plaatsen en binnen verschillende instanties met grote betrokkenheid in voor zending en hulpverlening. Het feit, dat dit gebeurde binnen zoveel instanties, maakte echter dat weinig van elkaars ervaring en deskundigheid gebruik werd gemaakt en dat soms activiteiten van de een in het vaarwater van de ander kwamen. Daarom groeide de behoefte aan coördinatie en overleg.

Een aantal particuliere organisaties op het gebied van barmhartigheidwerk besloot hun krachten te bundelen en richtte eind jaren '70 de vereniging De Verre Naasten op.

Verder werd in 1975 op synodaal niveau geregeld, dat samenwerking voor de uitvoering van zendingstaken moest gebeuren binnen de kerkelijke ressorten. De bevoegdheid voor het werk bleef liggen bij de kerkenraad van de zendende kerken, maar de vrije keuze van lokale kerken om zich bij een willekeurige zendende kerk aan te sluiten was hierdoor niet meer mogelijk. Later werd ook in sommige kerkverbandelijke regio's het toezicht op het zendingswerk op regionaal niveau georganiseerd. Het werk werd uitgevoerd door de kerkenraad van de zendende kerk of een daardoor aangewezen commissie en legde verantwoording af aan de regionale zendingsdeputaten.

Ook binnen de zendende kerken groeide de behoefte om meer met elkaar te overleggen. Zo besloten de zendende kerken, die in Indonesië werkten, een vorm van overleg en samenwerking te organiseren door de vorming van een Commissie van Overleg. Later namen ook de vereniging De Verre Naasten en deputaten Betrekkingen Buitenlandse Kerken (BBK) daaraan deel. Landelijk gezien besloten alle zendende kerken samen te werken in de Commissie van Samenwerking.

Beweging om 'woord' en 'daad' meer met elkaar te verbinden

Door de organisatorische scheiding van 'woord' en 'daad' waren evangelieverkondiging en barmhartigheid betonen soms twee verschillende zaken geworden, die min of meer los van elkaar plaatsvonden.

Zendingen kregen vaak te maken met armoedige situaties in de gebieden waar ze werkten. Zij voelden dat zij niet voorbij konden gaan aan de moeilijke omstandigheden waarin mensen leefden. De materiële nood van mensen vroeg om actie. Soms hielden de zendingen zich hier zelf mee bezig, maar vaak werd een hulpverlenende instantie (meestal de vereniging De Verre Naasten) gevraagd dit aspect te behartigen. Vanuit de praktijk van het werk groeide echter de behoefte om 'woord' en 'daad' weer nadrukkelijker te verbinden, zodat het werk beter op elkaar kon worden afgestemd en om zichtbaar te maken dat 'woord' en 'daad' bij elkaar horen.

Groei kerkelijk opbouwwerk

Tegelijkertijd namen de contacten met bestaande kerken uit andere werelddelen toe. Daarmee ontstond een ander type relatie met kerken in het buitenland. Deze kerken waren niet ontstaan door zendingswerk vanuit Nederland, maar legden contact vanuit een onafhankelijke en zelfstandige positie. Via BBK vroegen deze kerken om hulp en ondersteuning, zowel met betrekking tot hun kerkelijk leven als in verband met de levensomstandigheden van hun leden. In verschillende situaties werd vervolgens - vaak in overleg en samenwerking met vereniging De Verre Naasten - kerkelijk opbouwwerk en sociaal-economische hulpverlening opgezet en uitgevoerd.

Verder veranderde in de loop van de jaren de situatie op het zendingsveld. Na een periode van evangelieverkondiging en oproep tot bekering werden kerken geplant. Daarna volgde een periode waarin kerkelijk opbouwwerk steeds belangrijker werd. De in ontwikkeling zijnde kerk moest terzijde worden

gestaan in het kader van theologische training en in het proces van gemeentevorming en de vorming van een kerkverband. De behoefte groeide om naast theologisch geschoolde zendelingen ook andere deskundigen in te zetten. Vaak werd hiervoor de samenwerking gezocht met de vereniging De Verre Naasten. Naast activiteiten in de sociaal-economische sector kreeg kerkelijk opbouwwerk daarmee steeds meer een plaats binnen het werk van deze vereniging.

Ontwikkeling naar kerkelijke inbedding van zending, hulpverlening en training

De scheidslijnen tussen de activiteiten door BBK, de zendende kerken en de vereniging De Verre Naasten werden als gevolg van deze ontwikkelingen steeds minder duidelijk. Zo groeide vanuit de praktijk de behoefte de samenwerking voor zending en barmhartigheidsbetoon ook organisatorisch vorm te geven. Verder vond er een verschuiving plaats in de gedachtevorming over het onderscheid tussen 'woord' en 'daad'. Op grond van bestudering van bijbelse gegevens groeide de overtuiging dat het de taak van de kerken is de verkondiging van het Woord vergezeld te laten gaan van het betonen van christelijke barmhartigheid.

In de jaren '90 van de vorige eeuw werd als gevolg van de geschetste ontwikkelingen gezocht naar een manier om binnen het kerkverband het werk van zending en hulpverlening meer te coördineren en ook de verbondenheid van 'woord' en 'daad' meer invulling te geven. Vanaf 1990 stond deze zaak op de agenda van de verschillende Generale Synodes. Er werd een proces van gezamenlijke bezinning en beleidsontwikkeling binnen de GKV geïnitieerd en dit resulteerde op de GS van Leusden 1999 in de benoeming van het deputaatschap 'Zending en Hulpverlening'. Een van de opdrachten aan het deputaatschap was de mogelijkheid van integratie tussen het deputaatschap Z&H, het deputaatschap IRTT en de vereniging De Verre Naasten te onderzoeken en zo mogelijk uit te voeren.

Het deputaatschap IRTT werd hierin nadrukkelijk betrokken vanwege de raakvlakken met het werk van zending en hulpverlening. Naar aanleiding van de toenemende vraag vanuit het buitenland naar gereformeerde theologische toerusting had de GS in 1993 een deputaatschap ingesteld ter voorbereiding van de oprichting van een gereformeerd trainingsinstituut. Tijdens de GS van Berkel en Rodenrijs, 1996, werd de oprichting van dit instituut een feit. De werkzaamheden van het Institute of Reformed Theological Training (IRTT) omvatten theologische cursussen in Nederland voor buitenlandse studenten en kerkelijke voorgangers en kortlopende cursussen in het buitenland. Daarnaast werden de activiteiten behartigd, die voorheen door de Gereformeerde Missiologische Opleiding werden gedaan, namelijk theoretische en praktische toerusting van missionaire dienaren des Woords, evangelisatiepredikanten en andere evangelisatie- en zendingswerkers. Ook behoorde de ondersteuning van kerken in het vormen van beleid voor uitvoering van hun missionaire en oecumenische taak tot de werkzaamheden van dit instituut. De integratie tussen de deputaatschappen Z&H en IRTT en de vereniging De Verre Naasten werd in de praktijk voorbereid door het gezamenlijk functioneren van de drie bestuurlijke eenheden vanaf 2000 en de omzetting van de vereniging DVN in een stichting. Ook op uitvoerend niveau werd deze integratie doorgevoerd, zodat er vanaf 1 januari 2002 sprake was van een geïntegreerd bureau met de naam 'De Verre Naasten – Instituut voor Zending, Hulpverlening en Training van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland' (DVN).

Omdat IRTT een afdeling werd van het nieuwe DVN en geen zelfstandig instituut meer vormt, werd de naam veranderd in 'Intercultural Reformed Theological Training'. De hulpprogramma's van BBK werden overgedragen aan deze geïntegreerde organisatie.

Tijdens de GS Zuidhorn in 2002 werden de deputaatschappen Z&H en IRTT opgeheven en een nieuw deputaatschap benoemd: Deputaten voor Zending, Hulpverlening en Training (ZHT).

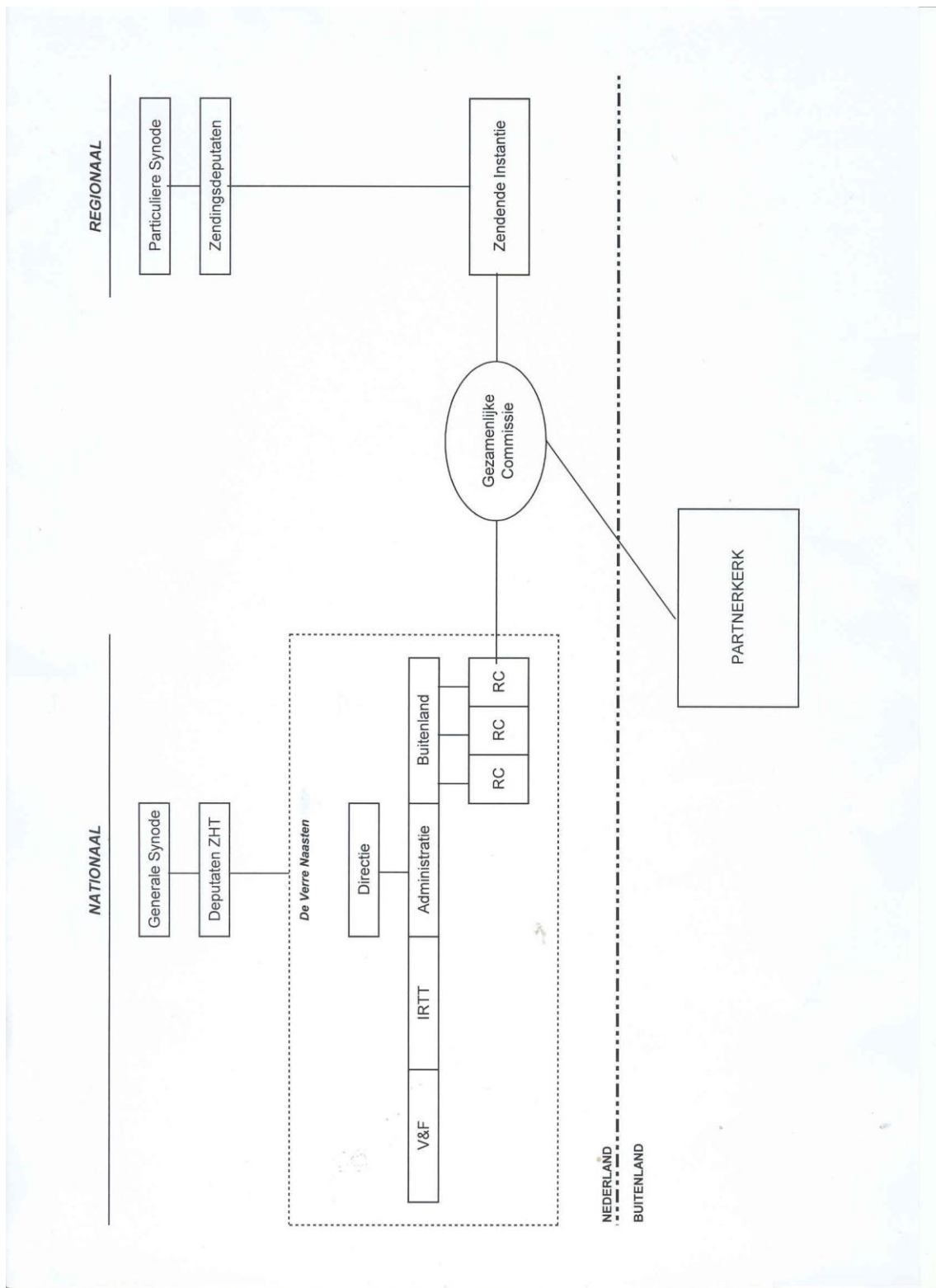
Generaal beleid ZHT

Deputaten Z&H kregen in 1999 de opdracht generaal kerkverbandelijk beleid op het gebied van zending en hulpverlening te ontwikkelen, te doen uitvoeren en te bewaken in hetgeen de kerken gemeenschappelijk hebben (ACTA GS Leusden 1999 Bijlage II artikel 95). Dit moest in goed overleg met de zendende instanties gebeuren.

Na een periode van oriëntatie begon het proces van beleid schrijven in 2001. Het formuleren van generaal beleid heeft zowel een functie wat betreft de organisatie van zending, hulpverlening en training als de uitvoering ervan.

Door in de vorm van generaal beleid taken en verantwoordelijkheden helder vast te leggen en afspraken te maken over de gewenste uitvoering en samenwerking, wordt ernaar gestreefd een verantwoorde samenhang tussen woord en daad te bewerkstelligen en de uitvoering van het werk te optimaliseren.

Bijlage 3

Bijlage 4

Geselecteerde literatuurlijst:

G. van Bruggen (e.a.), *Samen werken aan ontwikkeling*, Barneveld 1989, o.a. pag. 34-53.

Bundel ter voorbereiding op het congres *Zending in beweging*, uitgave GMO Zwolle 1995, annex Verslag van het congres op 8 en 9 september 1995.

C.J. Haak, *Metamorfose. Intercultureel begeleiden van kerken in een niet-christelijke omgeving*, Zoetermeer 2002.

A. Kooij en C. Trimp, *Zaaien op dankdag, opstellen over het diaconaat van de christelijke gemeente*, Barneveld 1988, pag. 57-77.

J. Lenting, 'Moet de diaconie actief worden buiten de eigen gemeente', in: *Dienst* jrg. 46 (1998) 4, pag. 25-28.

Rapport van de 'commissie-keuze-zendingsterreinen' van het College van Samenwerking voor de zendende kerken van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Enschede 1991.

Nota Beleidsvisie en beleidsplannen: *Elke knie zal zich buigen*, Zendingsbureau Chr. Geref. Kerk, Veenendaal [2004].

Rapport van Deputaten Betrekkingen Buitenlandse Kerken: *Onbekrompen delen: materiële hulpverlening aan buitenlandse kerken*, G.S. Ommen 1993.

Rapport van Deputaten Betrekkingen Buitenlandse Kerken: *Help in overleg!*, G.S. Berkel en Rodenrijs 1996.

Rapport aan Deputaten Betrekkingen Buitenlandse kerken: *Zending en Hulpverlening, wending naar samenwerking in Woord & daad vanuit de Gereformeerde Kerken in Nederland*, Zwolle 1997.

G. Riemer, *De diaconale gemeente*, Mastenbroek z.j. (uitgegeven in 2004, gezamenlijke uitgave van DVN en Diaconaal Steunpunt)

C. Trimp, 'Zo zullen wij toenemen in liefde tot alle mensen', in: *Dienst* jrg. 39 (1991) 4, pag. 13-25.

H. Venema, *Liefdedienst aan allen. Gemeente en diakenen hand in hand voor wereldwijde hulpverlening*, Groningen z.j. (uitgegeven in 1999, gezamenlijke uitgave van DVN en Diaconaal Steunpunt)

CD-rom, *Aan het werk in de kerk*, Uitgave Steunpunt Gemeenteopbouw, Zwolle 2004, sub visie op gemeente, diaconale gemeente en barmhartigheidsbetoon.

Acta

van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlagen

Hoofdstuk 9

Bijlage 9.1 Huishoudelijke Regeling voor generale synoden (Acta artikel 97, 98, 101)

Inhoudsopgave

Artikel 1: Voorbereiding van de synode	4
Artikel 2: Constituering van de synode	4
Artikel 3: Moderamen	4
Artikel 4: Adviseurs	5
Artikel 5: Commissies	5
Artikel 6: Niet besluitvormende vergaderingen	6
Artikel 7: Orde van de vergaderingen	6
Artikel 8: Behandeling van de onderwerpen	7
Artikel 9: Orde van de besluitvorming	7
Artikel 10: Deelnemers aan de besluitvorming	8
Artikel 11: Deputaten van de generale synode	9
Artikel 12: Algemene instructie voor deputaten	9
Artikel 13: Externe communicatie en mediacode	10
Artikel 14: Acta en Handelingen	10
Artikel 15: Overige bepalingen	10

Bijlagen

1. Instructie deputaten administratieve ondersteuning	11
2. Instructie voor de quaestor van de GKN	11
3. Instructie deputaten financiën en beheer	12
4. Regeling verhouding deputaatschappen t.o.v. deputaten F&B	13
5. Instructie Financiële Commissie	16

In deze Huishoudelijke Regeling voor generale synoden (verder: HR) zijn opgenomen de hoofdlijnen van de synodale organisatie, haar vergadering, de manier waarop deze wordt voorbereid en hoe de uitvoering van haar besluiten is geregeld.

ARTIKEL 1: VOORBEREIDING VAN DE SYNODE

1. De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (verder: de synode) wordt, volgens de vastgestelde bepalingen in de kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengeroepen door de daartoe aangewezen kerk.
2. De plaats waar de vergaderingen van de synode worden gehouden hoeft niet noodzakelijkerwijs ook die van de samenroepende kerk te zijn.
3. De samenroepende kerk belegt een bidstond op de avond, voorafgaande aan de opening van de synode. De preses van de laatstgehouden synode, of, bij verhindering, een andere predikant uit het moderamen, zal in deze dienst voorgaan.
4. De voorbereiding en de ondersteuning van de synode zijn opgedragen aan deputaten administratieve ondersteuning (verder: deputaten AO); tijdens de synode wordt een griffie gevormd, waarin de uitvoerende taken zijn ondergebracht.
5. Deputaten AO worden door de synode benoemd. Daarbij streeft de synode ernaar dat tenminste één deputaat AO lid van haar moderamen is geweest.
6. Deputaten AO adviseren het moderamen over de agenda. Met inzenders van brieven die mogelijk onontvankelijk zijn, hebben zij overleg.
7. Deputaten AO gaan na of inzenders van een revisieverzoek overleg met het betreffende deputaatschap hebben gehad om tot overeenstemming te komen.

ARTIKEL 2: CONSTITUERING VAN DE SYNODE

1. Op de vastgestelde tijd en plaats zal de samenroepende kerk de constituerende vergadering openen, de geloofsbrieven van de afgevaardigden onderzoeken en de verkiezing van het moderamen leiden.
2. De afgevaardigden kiezen in een schriftelijke stemming uit hun midden achtereenvolgens de preses, de assessor en twee scribae. Daarbij is het bepaalde in artikel 9 lid 8 van toepassing.
3. Na de verkiezing van het moderamen constitueert de synode zich en draagt de samenroepende kerk de leiding van de vergadering over aan de preses.
4. De leden van de synode en haar adviseurs beloven zich in hun werk voor de synode te onderwerpen aan het Woord van God en zich te binden aan de belijdenis van de kerk. Zij laten dit zien door in de eerste vergadering waarin zij aanwezig zijn, op verzoek van de preses te gaan staan.

ARTIKEL 3: MODERAMEN

1. Aan het moderamen is de leiding van de vergadering opgedragen.
2. Het moderamen is verantwoordelijk voor de externe (re)presentatie van de synode.
3. Het moderamen wordt ondersteund door de griffie. De griffie werkt onder verantwoordelijkheid van het moderamen.
4. De taakverdeling binnen het moderamen is als volgt:
  1. de preses leidt de zittingen van de synode. Hij is verantwoordelijk voor een ordelijke en efficiënte werkwijze tijdens de plenaire zittingen. Daarom ziet hij ook toe op het voorbereidende werk voor die zittingen. Hij vertegenwoordigt de synode naar buiten, samen met de assessor;
  2. de assessor assisteert de preses bij de uitoefening van diens taken en vervangt hem zo nodig. Hij is verantwoordelijk voor de materiële en financiële belangen van de synode. Hij wordt hierin ondersteund door deputaten Financiën & Beheer (verder deputaten F&B);
  3. de scriba zorgt voor het vastleggen en archiveren van wat de synode behandelt, de publicatie van haar besluiten, het opstellen van de *Acta* en de *Handelingen* en de correspondentie van de synode. Voorts ziet hij toe op het werk van de griffie. De scribae regelen onderling de taken.

5. Het moderamen heeft de volgende taken:
1. aan het begin van de zittingsperiode:
    - a. het moderamen doet een voorstel m.b.t. de afhandeling van de agenda; bij de planning van de werkzaamheden geeft het voorrang aan voorstellen tot wijziging van de kerkorde t.b.v. de raadpleging van de classes als bedoeld in art. 19 Acta Generale Synode Zuidhorn 2002-2003;
    - b. het doet, met advies van deputaten AO, een voorstel voor de sluitingstermijn voor de ingekomen stukken;
    - c. het doet, op advies van deputaten AO, een voorstel voor de afhandeling van bij de synode binnengekomen brieven;
    - d. het doet een voorstel voor de benoeming van een financiële commissie en voor de formulering van de opdracht aan deze commissie;
    - e. het doet een voorstel m.b.t. de zaken die door commissies moeten worden voorbereid en komt daarbij met een voorstel m.b.t. de samenstelling van die commissies.
  2. in de loop van de zittingsperiode:
    - a. het moderamen ziet erop toe dat alle relevante stukken beschikbaar zijn voor synodeleden, deputaatschappen, commissies en adviseurs;
    - b. het zorgt voor een goede afstemming met de adviseurs van de synode en met deputaten m.b.t. de behandeling van de rapporten en voorstellen;
    - c. het beoordeelt of rapporten en voorstellen van deputaten of commissies voor de behandeling voldoende zijn voorbereid;
    - d. het bewaakt de consistentie van synodebesluiten;
    - e. het behandelt aan het moderamen gerichte brieven, en doet daarvan mededeling aan de synode;
    - f. het heeft de eindverantwoordelijkheid over alle communicatieactiviteiten. Het kan zich laten adviseren door een communicatieadviseur en doet een voorstel voor de eventuele benoeming van een communicatieadviseur;
    - g. het doet voorstellen voor de benoeming van deputaten.
  3. na afloop van de zittingsperiode:
    - a. het moderamen stelt, nadat de synode is gesloten, de Acta vast, voor zover de synode dat niet meer kon doen;
    - b. het regelt met deputaten AO de overige zaken, die na de sluiting van de synode nog afgehandeld moeten worden.

ARTIKEL 4: ADVISEURS

1. De hoogleraren en (hoofd)docenten van de Theologische Universiteit zijn adviseur van de synode. De synode nodigt ook de predikant(en) van de roepende kerk uit om haar adviseur te zijn.
2. Op voorstel van het moderamen kan de synode zich ook door andere deskundigen laten adviseren.
3. Adviseurs van de synode brengen als regel hun adviezen – gevraagd of ongevraagd - uit in de plenaire zitting.
4. Het moderamen kan adviseurs vragen om op andere wijze hun inbreng te geven, bijvoorbeeld ten dienste van het werk van een ingestelde commissie of schriftelijk.

ARTIKEL 5: COMMISSIES

1. Het moderamen benoemt bij het begin van de synode een financiële commissie. Deze beoordeelt het rapport van deputaten F&B over hun werkzaamheden, ten behoeve van de behandeling ervan door de synode.
2. Het moderamen benoemt bij het begin van de synode eveneens een kleine commissie die ingekomen revisieverzoeken inventariseert en per onderwerp voorstellen doet voor een adequate behandeling en de samenstelling van de behandelende synodecommissie. De synode besluit over een revisieverzoek niet dan nadat de indiener ervan en - waar van toepassing - het deputaatschap dat het revisieverzoek regardeert, in de gelegenheid zijn gesteld namens de synode

- te worden gehoord.
3. Het moderamen kan besluiten de behandeling van een zaak te laten voorbereiden door een commissie uit het midden van de synode. Dat gebeurt met name voor de behandeling van onderwerpen die niet door deputaten worden voorbereid.
  4. Een commissie wordt samengesteld uit afgevaardigden van hetzelfde ressort. Daarvan kan afgeweken worden wanneer de deskundigheid dat vereist.
  5. Een commissie:
    - krijgt een lid van het moderamen als contactpersoon toegewezen;
    - wijst uit haar midden een voorzitter en een rapporteur aan; de rapporteur is, samen met de scriba en de griffier, verantwoordelijk voor de correcte publicatie van de besluiten;
    - regelt haar eigen werkzaamheden;
    - maakt zo spoedig mogelijk een tijdpad voor haar werkzaamheden bekend aan het moderamen;
    - overlegt met het desbetreffende deputaatschap indien haar taak een deputatenrapport betreft of een onderwerp waarover een deputaatschap rapport heeft uitgebracht;
    - geeft aan voor welke hoofdzaken de synode goede aandacht moet hebben;
    - let erop dat alle relevante stukken goed samengevat en verwerkt worden;
    - toetst of deputatenvoorstellen volledig en adequaat zijn; indien geen overeenstemming wordt bereikt, biedt de commissie een alternatief naast het deputatenvoorstel;
  - adviseert het moderamen over de behandeling in besloten zitting van vertrouwelijke zaken;
  - laat zich, waar nodig en in overleg met het moderamen, adviseren door de adviseurs die de synode ten dienste staan;

ARTIKEL 6: NIET BESLUITVORMENDE VERGADERINGEN

1. De synode kan bijeenkomen in een overlegvergadering, die niet op besluitvorming is gericht. Het moderamen kan dergelijke vergaderingen onder andere uitschrijven:
  - a. wanneer dat wenselijk is voor een goede voorbereiding van de behandeling van het desbetreffende onderwerp;
  - b. met het oog op de goede contactoefening met zusterkerken in binnen- of buitenland.
2. Indien het een overleg betreft met deputaten, commissies en/of adviseurs, kan worden besloten tot een afvaardiging. Dan zal er naar gestreefd worden dat uit elk particulier ressort tenminste één afgevaardigde aanwezig is.
3. Het verslag van een overlegvergadering wordt zo gesteld, dat het kan dienen ter ondersteuning van de plenaire behandeling van het onderwerp.

ARTIKEL 7: ORDE VAN DE VERGADERINGEN

1. Op elke plenaire zitting van de Synode worden de namen van de aanwezige leden, adviseurs en leden van deputaatschappen aangetekend op een presentielijst.
2. De plenaire zittingen zijn toegankelijk voor leden van de Gereformeerde Kerken. Niet leden zijn welkom na toestemming van het moderamen. Het moderamen kan deze toestemming onthouden als de aanwezigheid kennelijk niet in het belang is van de vergadering.
3. De beoordeling van personen zal altijd in besloten zitting plaatsvinden. Over andere onderwerpen wordt niet in besloten zitting vergaderd, tenzij daar een dringende noodzaak voor aanwezig wordt geacht.
4. Elk synodelid kan om een besloten zitting verzoeken. De synode beslist hierover in besloten zitting.
5. Tot een besloten zitting hebben alleen toegang de leden, de ambtelijke ondersteuning en die adviseurs die direct bij het onderwerp zijn betrokken.
6. Het moderamen draagt zorg voor een adequate informatievervalsing over de besluiten die in een besloten zitting zijn genomen.
7. Degenen die bij een besloten zitting aanwezig waren, nemen geheimhouding over het besprokene in acht.

ARTIKEL 8: BEHANDELING VAN DE ONDERWERPEN

1. Voorafgaande aan de plenaire behandeling is er een informatieve voorbereidingsfase. Daarin hebben de afgevaardigden gelegenheid om mondeling en/of schriftelijk de deputaten nadere informatie te vragen over hun rapporten en conceptvoorstellen.
2. Deputaten AO zijn, samen met het moderamen, verantwoordelijk voor een goede en efficiënte organisatie van dit overleg, zodat het tijdsbeslag voor de leden en deputaten tot een minimum beperkt blijft.
3. Deputaten kunnen hun conceptvoorstellen als gevolg van de besprekingen in de voorbereidingsfase aanpassen. Het moderamen beslist over de formulering van het aan de vergadering voor te leggen definitieve voorstel uit een oogpunt van heldere en consistente besluitvorming.
4. Aan het begin van de plenaire zittingsperiode behandelt de synode het financieel kader, gebaseerd op de rapportage van deputaten F&B over de afgesloten periode en de bij de synode ingediende voorstellen met financiële gevolgen. Tussentijdse besluiten over concrete voorstellen worden genomen onder het voorbehoud dat het financieel effect van alle te nemen besluiten gezamenlijk binnen het vastgestelde financieel kader blijft. Aan het eind van de behandeling vindt een financiële slotbeoordeling plaats, waarna de genomen besluiten, al dan niet na aanpassing, definitief zijn.

ARTIKEL 9: ORDE VAN DE BESLUITVORMING

1. De definitieve voorstellen worden in een plenaire zitting besproken. De voorstellen worden toegelicht en verdedigd door het deputaatschap of de commissie die ze heeft voorbereid. Zij kunnen hun voorstellen naar aanleiding van de bespreking wijzigen.
2. De preses geeft als regel niet meer dan twee spreekronde over dezelfde zaak. Met instemming van de vergadering kan hij daarvan wijken. Hij zal de spreektijd voor elke afgevaardigde beperken indien dat nodig is om de behandeling binnen de geplande tijd te laten plaats hebben.
3. Een spreker mag in de eerste ronde niet ingaan op wat door een voorgaande spreker is gezegd. In de tweede ronde kan gereageerd worden op wat in de eerste naar voren is gebracht.
4. Tegenvoorstellen en amendementen worden aan het begin van de tweede ronde ingediend en toegelicht. Worden deze voldoende ondersteund dan maken ze verder onderdeel uit van de beraadslaging;
5. Alleen leden van de synode kunnen tegenvoorstellen en amendementen indienen. Zij stellen hun voorstel of amendement schriftelijk aan de scriba ter hand. Hun voorstel of amendement komt alleen in behandeling indien het door ten minste drie andere afgevaardigden wordt gesteund. Wie een voorstel of amendement heeft ingediend, heeft het recht te repliceren voordat de discussie gesloten wordt.
6. De preses zal de voorstellen en amendementen onderscheiden in:
  - a. het oorspronkelijke voorstel;
  - b. een voorstel dat zich geheel of op een wezenlijk onderdeel tegen het oorspronkelijke voorstel richt;
  - c. een amendement dat op een ondergeschikt aspect een wijziging van het voorstel beoogt;
  - d. een amendement op een reeds ingediend amendement.Bij stemming zal eerst gestemd worden over de amendementen van groep d, vervolgens over groep c en ten slotte over de groepen a en b. Daarbij krijgt als regel een deputaten- of commissievoorstel de voorrang, waarbij een commissievoorstel, voor zover het een amendement is op het voorstel van deputaten, voorgaat op het voorstel van deputaten; indien het commissievoorstel beschouwd kan worden als een tegenvoorstel, komt het deputatenvoorstel eerst in stemming.
Indien een voorstel meerdere onderdelen bevat kan de preses deze onderdelen afzonderlijk in stemming brengen. Daarna zal de vergadering over het voorstel in zijn geheel stemmen.
7. Besluiten worden bij voorkeur met algemene stemmen genomen. Is dit niet mogelijk, dan wordt beslist in overeenstemming met hetgeen de meeste stemmen hebben goedgevonden.

- Bij staking van stemmen is een voorstel verworpen indien de vergadering voltallig is. Is de vergadering niet voltallig, dan wordt in een volgende zitting opnieuw gestemd. Staken de stemmen dan weer, dan is het voorstel verworpen, ook al is de vergadering niet voltallig.
8. Over zaken wordt in de regel mondeling gestemd.
Over personen wordt schriftelijk gestemd, tenzij het een benoeming betreft die met goedvinden van de vergadering op enkelvoudige voordracht van het moderamen gedaan kan worden.
Om verkozen te zijn, moet iemand de volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen hebben verkregen. Blanco stemmen tellen daarbij niet mee. Indien na twee vrije stemmingen niemand de volstreekte meerderheid heeft, wordt een herstemming gehouden tussen de twee die de meeste stemmen hebben verkregen. Staken hierbij de stemmen, dan wordt de oudste in leeftijd voor verkozen verklaard.
  9. Wie overwegende bezwaren tegen een genomen besluit houdt, heeft het recht zijn tegenstem in de *Acta* te laten aantekenen. Hij kan verzoeken hierbij de aard van zijn bezwaren te vermelden.
  10. Bij de bespreking van voorstellen, rapporten, adviezen en concepten van de *Acta* en de *Handelingen* ziet de preses erop toe, dat terminologische of redactionele kritiek, die vooraf schriftelijk kon worden ingediend, niet in de plenaire zitting wordt uitgebracht.
  11. Een lid van de synode, dat bezwaar heeft tegen een beslissing van de preses, kan zich op de synode beroepen. In dat geval zal zijn bezwaar terstond in behandeling komen.

ARTIKEL 10: DEELNEMERS AAN DE BESLUITVORMING

1. Leden van de generale synode die betrokken zijn (geweest) bij een appelzaak – onder wie in elk geval de afgevaardigden van de particuliere synode tegen wie het appel is ingesteld -, maken geen deel uit van de vergadering bij de behandeling van die appelzaak.
2. Leden van de generale synode en deputaten die bij (de voorbereiding van) de besluitvorming over een appeluitspraak waren betrokken behoeven zich niet te onthouden van medewerking aan (de voorbereiding van) de besluitvorming omtrent het verzoek om herziening van die uitspraak.
3. Leden van de generale synode behoeven zich niet te onthouden van de behandeling van een brief van de kerkenraad waarvan ze lid zijn, mits zij niet spreken namens hun kerkenraad.
4. Leden van de generale synode die het besluit nam waarvan revisie wordt gevraagd, behoeven zich niet te onthouden van de besluitvorming omtrent het revisieverzoek;
5. Leden van de generale synode maken geen deel uit van de vergadering als het rapport wordt behandeld van een deputaatschap waar ze lid van zijn. Zij nemen als deputaat aan de bespreking deel. Ze zullen tijdig hun secundusafgevaardigde op de hoogte stellen, zodat die hun plaats als lid van de synode kan innemen.
6. Leden van de generale synode maken geen deel uit van de vergadering bij de behandeling van een zaak waarin ze persoonlijk belanghebbende zijn. Ze zullen tijdig hun secundusafgevaardigde op de hoogte stellen, zodat die hun plaats als lid van de synode kan innemen.
7. Deputaten onthouden zich van deelname aan de bespreking indien de synode een verzoek om revisie, het deputaatschap betreffende, behandelt.

ARTIKEL 11: DEPUTATEN VAN DE GENERALE SYNODE

De synode benoemt voor de uitvoering van haar opdrachten deputaten. Daarbij gelden de volgende regels:

1. de synode besluit tot instellen, continuering of opheffing van een deputaatschap;
2. het deputaatschap ontvangt een instructie, waarin op hoofdlijnen de opdracht en de wijze waarop deze zal worden uitgevoerd, zijn aangegeven;
3. de synode benoemt op advies van het moderamen de leden en eventueel plaatsvervangende leden van het deputaatschap en wijst een samenroeper aan; deputaten doen een voorstel voor een rooster van aftreden;
4. een bestaand deputaatschap kan, nadat het de betrokkene gepolst heeft, zelf gemotiveerde voorstellen doen voor de benoeming van nieuwe leden. Eventueel kan het een wervingsprocedure gebruiken. Het moderamen beslist of hij deze voorstellen overneemt, of daarvan afwijkt;
5. in het algemeen worden deputaten aangezocht op basis van kennis, ervaring en hun persoonlijke en/of inhoudelijke competentie op het terrein van het deputaatschap, waarbij er naar gestreefd wordt dat deputaten elkaar aanvullen;
6. een deputaatschap kan zich met het oog op de realisering van zijn opdracht tijdelijk versterken. Hiervoor is instemming nodig van deputaten AO en – in geval van financiële gevolgen – van deputaten F&B;
7. cumulatie van functies in verschillende deputaatschappen wordt zoveel mogelijk vermeden;
8. deputaten worden als regel voor een periode van drie jaar benoemd, behoudens een eerdere afronding van de opdracht aan het deputaatschap;
9. deputaten worden in beginsel niet vaker dan twee keer herbenoemd. Leden van de Raad van Toezicht van de Theologische Universiteit, het deputaatschap kerkelijke eenheid, het deputaatschap betrekkingen buitenlandse kerken en het deputaatschap financiën en beheer kunnen een derde keer herbenoemd worden indien de wenselijkheid daartoe aannemelijk wordt gemaakt.

ARTIKEL 12: ALGEMENE INSTRUCTIE VOOR DEPUTATEN

Deputaten zijn, behalve aan hun specifieke instructie, gebonden aan de volgende algemene bepalingen:

1. deputaten regelen hun werkzaamheden, onder leiding van de samenroeper, binnen drie maanden na hun benoeming;
2. deputaatschappen overleggen waar nodig met andere deputaatschappen en zoeken alle mogelijke samenwerking; over deze samenwerking rapporteren zij gezamenlijk aan de synode in een aparte rapportage;
3. deputaatschappen informeren de kerken elk jaar in een jaarbericht over de voortgang van hun werk, de bereikte resultaten en belangrijke ontwikkelingen;
4. het jaarbericht wordt uiterlijk drie maanden na het verslagjaar aan deputaten AO aangeboden, die het op de nader af te spreken wijze zullen publiceren;
5. deputaatschappen die hun eigen financiën beheren en/of een eigen uitvoeringsorganisatie hebben, publiceren behalve het jaarbericht een financieel jaarverslag, dat zal worden opgesteld volgens de daaraan gebruikelijk te stellen eisen;
6. naar aanleiding van het jaarbericht en/of het jaarverslag, vindt overleg plaats met deputaten AO en deputaten F&B;
7. deputaatschappen rapporteren op de nader vastgestelde tijd en wijze aan de synode over de uitvoering van hun opdracht en doen voorstellen voor besluitvorming door de synode, waaronder de formulering van een eventuele nieuwe opdracht. Daarbij concentreren zij zich op de voor de bespreking door de synode belangrijkste zaken. De formulering van de voorstellen vindt plaats in overleg met deputaten AO;
8. deputaatschappen houden zich bij de rapportages en publicaties genoemd onder 3, 4, 5 en 7 aan de aanwijzingen van deputaten AO;

9. deputaten kunnen de kerken over hun werk informeren, maar onthouden zich van een publieke discussie over hun ter behandeling ter beschikking gestelde brieven en rapporten;
10. deputaatschappen overleggen over het door hen gevoerde financieel beheer, overeenkomstig de daarvoor nader vast te stellen regels, met deputaten F&B.

ARTIKEL 13: EXTERNE COMMUNICATIE EN MEDIACODE

1. De synode gebruikt voor de externe communicatie de volgende middelen:
  - a. de Acta, op te stellen aan de hand van de notulen die door de griffie zijn opgesteld;
  - b. de publicatie van de besluiten van de synode – voor zover niet vertrouwelijk - binnen drie weken op de website van de synode;
  - c. andere middelen die het moderamen in overleg met deputaten AO en de communicatieadviseur kan voorstellen.
2. Media hebben vrij toegang tot openbare zittingen en mogen hiervan verslag doen, mits zij zich vooraf hebben gecommitteerd aan de onderstaande gedragsregels:
  - a. schriftelijke verslaglegging is vrij, binnen de kaders van de internationale gedragscode voor journalisten;
  - b. het is niet toegestaan om, zonder uitdrukkelijke voorafgaande goedkeuring van het moderamen, audio- of video-opnamen van een vergadering of een gedeelte daarvan te maken en/of te publiceren, met uitzondering van voor algemene publicatiedoeleinden bestemde foto's;
  - c. over door het moderamen als vertrouwelijk gekwalificeerde informatie wordt niet gepubliceerd, totdat de vertrouwelijkheid daarvan door het moderamen is opgeheven.

ARTIKEL 14: ACTA EN HANDELINGEN

1. De in openbare zittingen genomen besluiten van de synode worden zo spoedig mogelijk gepubliceerd op de website van de Gereformeerde kerken na akkoord van de scribea, de griffier en het daarvoor aangewezen lid van het deputaatschap of synodecommissie;
2. Na afloop van de synode worden de in openbare zittingen genomen besluiten gepubliceerd in de Acta van de synode, de in besloten zittingen genomen besluiten – voorzover ze niet voor openbaarmaking in aanmerking komen – in de *Handelingen* van de synode.

ARTIKEL 15: OVERIGE BEPALINGEN

1. Het beheer over de eigendommen van de synode berust bij deputaten AO, die dit wat betreft het financieel beheer uitvoeren in nauw overleg met deputaten F&B. De verantwoording over het beheer is onderdeel van de rapportage van deputaten AO aan de synode.
2. Afgevaardigden en adviseurs ontvangen een nader vast te stellen reis- en onkostenvergoeding. Deputaten AO doen aan het moderamen een voorstel voor de toe te passen regeling.

Bijlagen

Instructies en uitvoeringsregelingen, behorende bij de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden.

Bijlage 1 Instructie deputaten administratieve ondersteuning

1. toe te zien op de voortgang van de uitvoering van de door de synode genomen besluiten. Zij overleggen daartoe tenminste jaarlijks met de verschillende deputaatschappen. In dat overleg komt ook aan de orde de vraag of en hoe deputaten zich voor de uitvoering van hun taak hebben verstaan met andere deputaatschappen. Indien DAO signaleren dat andere deputaten duidelijk buiten hun mandaat gaan, hebben zij het recht die deputaten daarop te wijzen. Die deputaten moeten in hun rapportage aan de eerstvolgende synode hierover expliciet rapporteren;
2. het voorbereiden en ondersteunen van de generale synode;
3. voor de administratieve ondersteuning van de generale synode een griffie in te richten. Tenminste wordt voorzien in capaciteit voor de algemene administratie, de verslaglegging, inclusief notulen en Acta, de verschillende communicatie-uitingen, inclusief de website. Deputaten zoeken voor de rechtspositie van aan te stellen medewerkers aansluiting bij de regelingen die gelden voor de andere medewerkers in dienst van deputaatschappen;
4. het communicatiebeleid uit te voeren en zo nodig verder te ontwikkelen volgens de uitgangspunten zoals vastgelegd in het door de GS Zwolle-Zuid vastgestelde beleidsplan "Aanwijzingen voor de externe communicatie"; daarbij ook andere deputaatschappen te ondersteunen met betrekking tot de communicatie over hun werk;
5. zorg te dragen voor de instandhouding en verdere ontwikkeling van de website gkv.nl en de organisatie daarachter met gebruikmaking van de mogelijkheden van de nieuwe media;
6. zorg te dragen voor (alle aspecten van) de noodzakelijke en wenselijke uitgaven van generaal-synodale publicaties en te waken voor inbreuk op auteurs- en gebruiksrechten van de kerken.

Bijlage 2 Instructie voor de quaestor van de Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Als uitgangspunt voor het handelen van de quaestor geldt het rapport 'Financieel Beleid en Administratie', opgenomen als bijlage 51 in de Acta van de Generale Synode Leusden 1999.
2. De quaestor verzorgt de administratie van de niet zelf administrerende deputaatschappen.
3. De quaestor is primair verantwoordelijk voor de verzorging van de geautomatiseerde administratie, al dan niet uitbesteed; daarbij kan zo nodig externe hulp ingeschakeld worden, bij voorkeur op vrijwillige basis. De kwaliteit van de administratie dient in alle gevallen gewaarborgd te zijn.
4. Per kwartaal maakt de quaestor een overzicht van de uitgaven van de afgelopen periode op grootboekrekening niveau met een begrotingsvergelijking. Aan het begin van een nieuw jaar wordt een totaal overzicht opgemaakt van de begrote en werkelijke cijfers van het afgelopen jaar.
5. Het vermogen - voor zover niet bestemd voor de lopende verplichtingen - dient een goede belegging te krijgen en een optimaal rendement op te leveren. De beleggingsvorm dient risicomijdend te zijn en het element van beschikbaarheid van de gelden mag niet worden verwaarloosd. Richtlijnen hiervoor worden uitgewerkt in een beleidsnotitie.
6. de quaestor betaalt aan de leden van de deputaatschappen die financieel onder hem vallen, de gemaakte kosten (reis- en vergaderkosten etc.) op basis van de daarvoor bestemde declaratieformulieren, die voorzien zijn van een medeparaaf van voorzitter of penningmeester van het betreffende deputaatschap. De quaestor toetst marginaal of de uitgaven gedaan zijn in overeenstemming met het goedgekeurde beleid en let op deugdelijke bewijsstukken. Bij geschil beslist het deputaatschap F&B.
7. De quaestor verstrekt ten minste tweemaal per jaar een financieel overzicht aan die deputaatschappen waarvan hij de financiële administratie voert. Bij (dreigende)

- overschrijding van het budget zal dit op dat moment aan het betreffende deputaatschap en aan deputaten F&B gerapporteerd worden.
8. Aan die deputaatschappen die gerechtigd zijn hun administratie zelfstandig te voeren, verstrekt de quaestor voorschotten uit de quota die rechtstreeks van de kerken worden geheven.
  9. De quaestor zal ten behoeve van een generale synode slechts uitgaven doen na goedkeuring van het moderamen van de synode, welke goedkeuring moet blijken uit een paraaf of handtekening van degene die daartoe gerechtigd is. Dit zal als regel de assessor zijn en bij zijn afwezigheid scriba II.
  10. De functie van quaestor is geïntegreerd in het deputaatschap F&B, met dien verstande dat:
    - a. de quaestor op voordracht van het deputaatschap F&B in functie wordt (her)benoemd door de generale synode;
    - b. de quaestor voor een langere periode dan drie jaren (de tijdsperiode tussen twee generale synoden) kan worden benoemd, zulks in verband met de continuïteit van de werkzaamheden.
  11. De quaestor legt voor het gevoerde beleid verantwoording af aan het deputaatschap F&B.
  12. In gevallen waarin deze instructie niet voorziet, beslist het deputaatschap F&B.

Bijlage 3 Instructie deputaten financiën en beheer

Deputaten F&B zijn belast met de volgende taken:

1. het innen bij de kerken van het door de synode, op voorstel van deputaten F&B vastgestelde, totaal quotum per ziel. Hierbij zal, na overleg met het deputaatschap ASE vanwege de piramidale opbouw van hun quotum, vooraf bij het opleggen van de quota verrekening van plaatselijk te hoog geheven quotabedragen plaatsvinden, om te voorkomen dat er te hoge quota geheven worden die achteraf weer terugbetaald of verrekend moeten worden.;
2. teneinde te grote schommelingen van het totale quotumbedrag per ziel te voorkomen zijn deputaten gemachtigd, na overleg met individuele deputaatschappen, tot een tijdelijk lagere of hogere heffing te besluiten, dan wel een kortstondige egaliseringsreserve aan te houden.;
3. ter financiering van de door de synode aan de onderscheiden deputaatschappen toegekende (maximaal te besteden) budgetten zijn deputaten gemachtigd naast de quotaheffing ook aanwezige reserves aan te wenden, zulks in overleg met het betrokken deputaatschap.;
4. het doen van een voordracht aan de generale synode voor de (her)benoeming van de quaestor.;
5. indien een goede beheersing van de financiën van afzonderlijke deputaatschappen dit vereist, kunnen Deputaten F&B met het oog op deze beheersing bindende aanwijzingen geven aan de betreffende deputaatschappen ten aanzien van:
  - a. de te voeren administratie.;
  - b. richtlijnen voor de financiële verslaggeving en de externe accountantscontrole daarop.;
  - c. vereiste functiescheidingen.;
  - d. het afsluiten van overeenkomsten met derden van relatief grote omvang ten opzichte van het budget van het deputaatschap, in verband met mogelijke financiële/fiscale risico's. Deputaatschappen melden een voornemen tot het afsluiten van dergelijke overeenkomsten tijdig aan hun contactpersonen van F&B, zodat F&B kan beoordelen of advisering/ondersteuning wenselijk wordt geacht en of eventuele bindende aanwijzingen noodzakelijk zijn. Van deze verplichting zijn, vanwege het reeds aanwezige toezicht, de twee grote zelf administrerende deputaatschappen met een specifieke status (TUK en ZHT) vrijgesteld.
6. klankbord voor de deputaatschappen zijn op financieel en personeel gebied.;
7. na overleg met de deputaatschappen beslissen, welk deel van de reserves onder centraal beheer van de quaestor gebracht zal worden.;

8. het voor de deputaatschappen als geheel vastleggen van een richtlijn voor de gewenste maximale omvang van de totale reserves en deze verder uitwerken per deputaatschap na overleg met de desbetreffende deputaatschappen;
9. uitvoering geven aan het vastgelegde en met deputaatschappen te communiceren beleggingsbeleid ten aanzien van de reserves en voorzieningen;
10. het toezicht houden op het functioneren van de centrale administraties al dan niet vallend onder de quaestor;
11.
  - a. werken aan versterking van de administratieve organisatie (AO) en de interne beheersing (IB) door het opstellen van interne regels, procesbeschrijvingen, protocollen, functiebeschrijvingen enz. en e.e.a. vast te leggen in een handboek AO/IB;
  - b. centraal beleid uitwerken voor alle deputaatschappen voor het direct doorberekenen en tarifieren van diensten aan de kerken uit te werken en dit beleid aan deputaatschappen ter implementatie op te leggen;
  - c. regelen dat vanuit F&B één accountantsopdracht wordt geformuleerd voor alle deputaatschappen en dat deze wordt gegund voor max. drie jaar aan bij voorkeur één accountantskantoor dat wordt geselecteerd op basis van prijs/kwaliteit;
12. het bewaken van kosten en ontwikkelingen;
13. het opstellen van een totale financiële rapportage van alle deputaatschappen als geheel. Deze rapportage wordt door deputaten financiën en beheer zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen zes maanden na het kalenderjaar, bij de synode ingediend en ter beoordeling in handen van de financiële commissie gesteld;
14. de overige taken die voortvloeien uit de regeling voor het financiële beleid van de generale synode;
15. de taken die voortvloeien uit de opgedragen samenwerking met de financiële synodecommissie (artikel 12, Huishoudelijke Regeling voor generale synoden);
16. voor de aanvang van de eerstvolgende generale synode de begrotingen van de deputaatschappen te beoordelen en advies daarover aan het begin van de synode aan de financiële synodecommissie te doen toekomen;
17. van hun werkzaamheden rapport uitbrengen aan de volgende synode.

Bijlage 4 Regeling verhouding deputaatschappen ten opzichte van deputaten financiën en beheer

4.1 BEGROTINGEN EN FINANCIËEL BELEID

1. Om de synode voldoende informatie te geven over de hoogte van de quota zoals die voor volgende jaren worden verwacht, dienen de deputaatschappen minimaal zes maanden voor de aanvang van de synode hun begrotingen in te dienen bij deputaten F&B. Naast de begroting voor het jaar, volgende op dat waarin de synode bijeenkomt, wordt ook een begroting opgesteld voor de twee hierop volgende jaren. Deze worden voor wat betreft de financiële aspecten beoordeeld door deputaten F&B. Zij geven hun bevindingen door aan de synode vóór het rapport voor de eerste keer op een vergadering van de synode aan de orde komt. Bij verschil van mening tussen een deputaatschap en deputaten F&B vindt er, vóór de behandeling op de synode, overleg plaats tussen het deputaatschap F&B en het desbetreffende deputaatschap.
2. Deputaatschappen dienen rekening te houden met de richtlijnen zoals die door deputaten F&B zijn toegezonden. Zij dienen na te gaan of er binnen hun eigen begroting ruimte gevonden kan worden voor toepassing van de nullijn, d.w.z. een begroting waarin uitgegaan wordt van hetzelfde quotum als die van het jaar daarvoor. De inflatie wordt dan op andere wijze gedekt.
3. Wanneer anders dan wegens de trendmatige verhoging uitzetting van het budget plaatsvindt, gepaard gaande met het voorstel tot quotumverhoging, dienen de

deputaatschappen aan te geven, waarom het noodzakelijk is het budget te verhogen en waarom dit niet uit eigen middelen kan plaatsvinden (andere prioriteiten stellen, wat het zwaarst is moet het zwaarst wegeen, ook wel genoemd: dor hout inleveren voor nieuw hout).

4.
  - a. de deputaatschappen dienen regelmatig na te gaan, of ook anderszins bezuiniging mogelijk is, dus niet om de inflatie op andere wijze te dekken dan wel om de kosten van nieuw beleid te dekken, maar om de synode de gelegenheid te geven middelen vrij te maken voor dekking van de kosten van nieuw beleid van andere deputaatschappen, die geen mogelijkheid hebben zelf in de dekking van meerkosten te voorzien;
(Toelichting: Vaak vindt er automatisch verhoging van het quotum plaats conform de richtlijnen. Wanneer dat jaren achter elkaar gebeurt, kan het zijn dat er een te ruim budget wordt gegeven, omdat er geen kritische beoordeling plaats vindt van de vraag of dit geld volledig nodig is. Wanneer men het beoogde doel kan bereiken met minder middelen, ontstaat er ruimte om ander nieuw beleid, zoals dat aan de generale synode wordt voorgesteld, te dekken zonder quotumverhoging. Hier vindt dus integrale afweging plaats van het totaalpakket, zoals dat aan de synode is aangeboden);
  - b. deputaten F&B voeren jaarlijks overleg met de deputaatschappen over hun beleid en financiën. Hierbij komt minimaal aan de orde of het bestaande beleid en of de bestaande instructie moet worden gecontinueerd c.q. kan worden bijgesteld.
5. Deputaatschappen dienen regelmatig na te gaan, of dekking van de kosten op een andere wijze kan plaats vinden dan via het quotum. Afzonderlijke producten, diensten en faciliteiten dienen zoveel mogelijk tegen kostprijs aangeboden te worden. Verder kan met name worden gedacht aan projectmatige financiering, dat wil zeggen dat voor het betreffende project een actie wordt gevoerd om de benodigde middelen hiervoor te verkrijgen. Het doel van deze wijze van financiering is enerzijds om de quotumdruk te verlagen en anderzijds om de betrokkenheid van kerken en kerkleden te vergroten. (Als voorbeeld kan gelden de wijze waarop (destijds) de Vereniging De Verre Naasten de financiering van haar projecten regelde. Deputaten zending, hulpverlening en training hebben reeds aangegeven in deze richting te willen werken.) Deputaten F&B vervullen een adviserende en coördinerende rol bij de vraag op welke wijze en in welke periode speciale acties kunnen worden gevoerd.
6. Deputaten F&B treden namens de kerken op als controller en adviseur voor alle deputaatschappen.
7. Deputaten F&B zijn bevoegd om een doelmatigheidsonderzoek in te stellen dan wel te laten instellen over de bedrijfsvoering binnen de organisatie waarvoor door de generale synode deputaten benoemd zijn. De kosten hiervan komen voor rekening van het betrokken deputaatschap en moeten betaald worden uit het budget waarover dit deputaatschap beschikt.
Indien dit onvoldoende mogelijkheid biedt, dient hiervoor een afzonderlijk budget bij de generale synode te worden aangevraagd.
8. Deputaten F&B kunnen zich door zowel interne als externe deskundigen laten adviseren en waar nodig deze krachten tijdelijk inhuren om hun taak naar behoren te kunnen uitvoeren.
9. Deputaten F&B zijn ook bevoegd tussentijds maatregelen te treffen ten aanzien van die deputaatschappen die blijk hebben gegeven van een onzorgvuldig of onjuist beheer van de hen toevertrouwde gelden. De desbetreffende deputaten zijn gehouden zich aan de uitspraak van deputaten F&B te houden. Of er sprake is van onzorgvuldig of onjuist beheer, is ter beoordeling van deputaten F&B, met dien verstande dat zij hiervan verantwoording afleggen aan de eerstvolgende generale synode. Deputaten F&B zijn niet bevoegd om inhoudelijk het beleid van deputaatschappen te beoordelen; wel kunnen zij adviseren op terreinen als alternatieve financieringsmogelijkheden of samenwerking met andere deputaatschappen.

10. Zelf administrerende deputaatschappen zijn bevoegd voor bijzondere omstandigheden een bestemmingsreserve dan wel voorziening aan te leggen. Wanneer uit de jaarrekening van het deputaatschap blijkt dat de reserve/voorziening uitgaat boven het gestelde maximum, wordt het meerdere overgedragen aan het deputaatschap F&B. Deputaten F&B kunnen bindende voorschriften geven of uitspraken doen over de vraag wat onder bestemmingsreserve/voorziening moet worden verstaan. Zij zijn ook bevoegd aan te geven hoe hoog een bestemmingsreserve/voorziening mag zijn.
11. Het deputaatschap F&B stelt tevens vast, welke omvang de centraal aangehouden reserve (CAR) mag hebben. In deze reserve, die wordt beheerd door dit deputaatschap, worden ook overschotten aan middelen ten opzichte van hun jaarbegroting van zelf administrerende deputaatschappen gestort, voor zover deze niet nodig zijn voor aanvulling van hun reserves en voorzieningen. Deze deputaatschappen beschikken zelf dus niet over een algemene, vrij te besteden reserve. Met de twee grote zelf administrerende deputaatschappen met een specifieke status (TUK en ZHT) kunnen hierover afwijkende afspraken worden gemaakt, indien hun specifieke status dat vereist.
Deputaatschappen die zelf geen administratie voeren, betalen hun uitgaven via de quaestor. Overschotten en tekorten ten opzichte van hun jaarbegroting komen ten gunste c.q. ten laste van de algemene middelen van het deputaatschap F&B.
Eens per 3 jaar -conform de begrotingscyclus van de synode- rapporteert F&B aan de synode over de omvang van de CAR in relatie tot de risico's en waarborging van de continuïteit. Zo nodig worden daarbij voorstellen gedaan voor aanpassing van de CAR. F&B voert jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening een beoordeling van de omvang van de CAR uit. Wanneer er een overschot bij de CAR ontstaat, dient dit te worden aangewend voor verlaging van het quotum in volgende jaren.
12. Deputaatschappen brengen hun liquiditeiten in verband met reserves en voorzieningen onder bij de quaestor. Deze draagt zorg voor risicomijdende belegging op spaar- en depositorekeningen bij goed bekend staande banken vallend onder het toezicht van DNB en de AFM. Over bij de quaestor ondergebrachte liquiditeiten wordt geen rente aan deputaatschappen vergoed. Deputaten F&B kunnen met TUK en ZHT hierover afwijkende afspraken maken vanwege hun specifieke status, waarbij de eis van risicomijdende belegging zal worden gehandhaafd.
13. Deputaten F&B worden gemachtigd om het quotumbedrag per ziel over de jaren heen te egaliseren door middel van het heffen van een lager dan wel hoger bedrag per ziel dan noodzakelijk is voor de bekostiging van een of meer deputaatschappen. In dit kader kunnen deputaten F&B ook bindende aanwijzingen geven omtrent het verloop van de reserves.

4.2 ADMINISTRATIE EN REKENING

1. Indien deputaten hun transacties niet uitsluitend laten verlopen via de quaestor, wijzen zij uit hun kring een penningmeester en een plaatsvervanger, tevens gemachtigde, aan. De plaatsvervanger, tevens gemachtigde moet te allen tijde elke functie en bevoegdheid van de penningmeester kunnen waarnemen, in geval deze niet (meer) kan functioneren.
2. Voor het ontvangen van bedragen en het zelf verrichten van betalingen aan derden zal de penningmeester, of diens vervanger, uitsluitend gebruikmaken van een op naam van het deputaatschap staande resp. te openen rekening bij een financiële instelling, tenzij de financiële transacties uitsluitend via de quaestor van de generale synode lopen. De penningmeester regelt (bij het openen van een bank- en/of postbankrekening) ook een machtiging voor zijn plaatsvervanger.
3. De aangewezen penningmeester geeft aan de quaestor door:
  - de naam van het deputaatschap;
  - naam, adres en woonplaats van de penningmeester en zijn vervanger;
  - het rekeningnummer met de tenaamstelling waarop betalingen moeten geschieden.

4. De penningmeester van een zelf administrerend deputaatschap vraagt binnen het kader van de voor het deputaatschap vastgestelde begroting voor de te maken kosten een voorschot van de quaestor.
5. De penningmeester zal eenmaal per jaar, uiterlijk op 31 maart na afloop van het betrokken kalenderjaar, een financiële jaarrekening over het kalenderjaar en een balans per 31 december van dat jaar maken. Bij het samenstellen van de jaarrekening dient te worden uitgegaan van dezelfde categorieën als in de begroting. Belangrijke wijzigingen ten opzichte van de begroting dienen behoorlijk te worden toegelicht. Deputaten F&B kunnen nadere richtlijnen geven over het samenstellen van de jaarrekening en balans. De penningmeester zal van de jaarrekening en balans zo spoedig mogelijk een kopie doen toekomen aan deputaten F&B. Indien de rekening wordt gecontroleerd door een externe accountant, zal de penningmeester van het controlerapport zo spoedig mogelijk een kopie doen toekomen aan deputaten F&B. Wanneer door de accountant een managementletter wordt uitgebracht, dient hiervan eveneens een kopie te worden toegezonden aan deputaten F&B. De controle van de jaarrekening van de overige deputaatschappen vindt plaats volgens de hiervoor geldende richtlijnen of aanwijzingen van deputaten F&B.

Bijlage 5 Instructie Financiële Commissie

1. De synode benoemt bij aanvang een financiële commissie van drie personen om haar conclusies en besluitvorming voor te bereiden en te ondersteunen. Deputaten administratieve ondersteuning doen daartoe een voordracht.
2. Deze commissie toetst het werk van deputaten financiën en beheer (F&B) en toetst de concept synodebesluiten zoals aangedragen door F&B op correctheid en volledigheid.
3. Inhoudelijk beoordeelt de commissie het volgende retrospectief:
  - heeft F&B goed toegezien op adequate financiële verantwoording door alle deputaatschappen?
  - is adequaat uitvoering gegeven aan eerder genomen synodebesluiten en gestelde randvoorwaarden?
  - zijn alle financiële verantwoordingen gecontroleerd, zijn de controleverslagen beschikbaar en bevatten deze geen materiële opmerkingen?
  - zijn de financiële verantwoordingen in overeenstemming met het *voorgenomen* en verantwoorde beleid? Heeft F&B hierop de deputaatschappen beoordeeld?
  - zijn alle financiële verantwoordingen geconsolideerd tot een totaalverantwoording, uitmondend in een quotum voor de kerken en ligt dat quotum binnen de daarvoor gestelde norm (door Zwolle-Zuid)?
  - is er (o.a. via de accountantscontrole) voldoende zicht op de correcte administratieve procedures en op de interne controle, ter voorkoming van onregelmatigheden?
4. Inhoudelijk beoordeelt de commissie het volgende prospectief:
  - zijn er adequate prognoses over de verwachte ontwikkeling van inkomsten/uitgaven van het kerkverband c.q. de deputaatschappen, van de ledenontwikkeling en daaruit resulterend van de quotaontwikkeling?
  - is de daaruit voortvloeiende nieuwe begrenzing voor de budgettering helder?
  - heeft F&B de overeenstemming tussen nieuw voorgenomen beleid van de deputaatschappen en hun gevraagde budgetten vastgesteld?
  - wordt bij de grotere entiteiten bewaakt dat derden-geldstromen niet leiden tot activiteiten buiten de gestelde kaders?
  - leiden de opgetelde budgetaanvragen tot een quotumontwikkeling binnen daarvoor gestelde normen en binnen de grenzen van de redelijkheid en is dit transparant?
5. Gedurende de synode bewaakt de commissie samen met deputaten F&B de financiële consequenties van synodebesluiten en hun effect op het quotum. Voor zover mogelijk worden (inschattingen van de) financiële consequenties van amendering van deputatenvoorstellen in de synodale besluitvorming zelf meegewogen.

6. De financiële ruimte voor de komende jaren volgt uit de voorgestelde quoterings. Zodra de synode wijzigt in de voorstellen van deputaten, kan dat daarvoor gevolgen hebben. Mochten deze materieel zijn dan dienen ze onmiddellijk te worden besproken. De in serie genomen synodebesluiten hebben in zoverre een voorlopig karakter dat aan het eind van de synode de integrale toets plaatsvindt op de optelsom van alle besluiten en hun financiële gevolgen voor het quotum. Na advies van de commissie besluit de synode alle eerder genomen besluiten, voor zover deze financiële consequenties hebben, definitief te maken, dan wel daarop alsnog te amenderen uit financiële noodzaak.

Bijlage 9.2 Rapport Financiële Commissie (Acta artikel 101)

1. Opdracht

Conform de huishoudelijke regeling voor generale synoden artikel 5.1 *“benoemt de synode bij het begin van haar werk een financiële commissie. Deze commissie beoordeelt het rapport van de deputaten F&B over hun eigen werkzaamheden ten behoeve van de behandeling ervan door de synode.”*

Het moderamen heeft een nadere instructie geschreven voor de financiële commissie. Deze instructie is opgenomen als bijlage 5 bij de Huishoudelijke Regeling (zie bijlage 9.1).

De instructie, maar ook onderstaande vragen zijn in de uitvoering van de opdracht meegenomen:

- Wat is de visie met betrekking tot de problematiek van emeritering van predikanten en welke verantwoordelijkheid hebben wij hierin?
- Is er een risicoanalyse gemaakt op basis waarvan de reserves voor de diverse deputaatschappen is bepaald?
- Hoe is de AO IB (administratieve organisatie en interne beheersing) geregeld?
- Zijn er mogelijkheden om tot een forse vermindering van de kosten te komen?

2. Werkzaamheden

Als commissie hebben wij ons in de eerste plaats ingelezen in rapporten van voorgaande financiële commissies alsmede in de rapporten en verslagen van F&B. Op basis hiervan is een plan van aanpak samengesteld. Er is drie maal met het volledige deputaatschap vergaderd. Er is een specifiek overleg geweest met de quaestor en de penningmeester over de verschillende jaarrekeningen en inhoudelijke procedures. Met de quaestor, penningmeester en 2^e quaestor is gesproken over de mogelijkheden van verdere automatisering. Bij dit overleg was ook een afvaardiging van OOG aanwezig.

Tenslotte is een discussiedocument voor een “brainstorm” met het volledige deputaatschap opgesteld met als doel om samen ‘out of de box’ te denken over de werkzaamheden en de visie voor de toekomst.

We hebben op een open en zeer prettige wijze met deputaten samengewerkt. De inhoud van dit rapport alsmede de aangepaste besluiten hebben op enkele details na de instemming van F&B.

Als volgt rapporteren wij u over onze werkzaamheden:

3. Jaarverslagen [punt 3 van de instructie]

Door de quaestor en penningmeester zijn de jaarrekeningen inclusief accountantsverslagen over de periode 2008/2010 overlegd. Met betrekking tot het jaar 2010 waren niet alle jaarverslagen van de zelfadministrerende deputaatschappen aanwezig.

De jaarverslagen zijn door de commissie bestudeerd en er is een lijst met algemene en specifieke vragen opgesteld. We hebben gecontroleerd of de accountantscontrole heeft plaatsgevonden, of er specifieke opmerkingen door de accountant zijn gemaakt en of er goedkeurende verklaringen zijn afgegeven.

Vastgesteld is dat F&B de jaarverslagen uitgebreid heeft doorgenomen, die ook getoetst heeft aan de afspraken en dat de jaarverslagen zijn doorgesproken met het betreffende deputaatschap.

Onze vragen zijn met de quaestor en de penningmeester doorgesproken. Specifieke vragen zijn voorgelegd aan de specialisten van F&B. Op alle vragen is een adequaat antwoord ontvangen.

Het jaarverslag van de TU en deputaten studiefinanciering ad art. 19KO over 2010 waren niet aanwezig. Wij hebben de achtergronden hiervan aan deputaten gevraagd. Hier was geen adequaat antwoord op. De TU heeft stelselwijzigingen moeten doorvoeren en cijfers 2009 moeten aanpassen voor de vergelijking. Het is niet juist dat deputaten F&B hierin niet betrokken zijn geweest. De jaarrekening van deputaten studiefinanciering ad art. 19KO is door deputaten wel ontvangen maar niet doorgezet naar de penningmeester omdat het de gewoonte is deze gelijktijdig met de jaarrekening van de TU te bespreken. De Verre Naasten heeft de concept jaarrekening d.d. 18 mei, na herhaald verzoek aan deputaten overgelegd. Het voorstel om de cijfers met elkaar door te spreken, alvorens de jaarrekening vast te stellen,

is door deputaten afgewezen. Uit correspondentie ter zake blijkt weinig begrip bij de directie van ZHT voor verantwoordelijkheid en positie van deputaten F&B.

Als commissie hebben wij met betrekking tot het deputaatschap zending & hulpverlening, de TU en studiefinanciering ad art. 19KO ons werk hierdoor niet kunnen afronden.

Door enkele zelf administrerende deputaatschappen wordt onvoldoende de rol en opgedragen taak van het deputaatschap F&B beseft. De juridische structuur of het specifieke karakter van een deputaatschap kunnen aanleiding geven voor vragen als “wat is de positie van F&B? Doen wij een aantal zaken niet dubbel? Wij moeten immers slechts aan wettelijke verplichtingen voldoen en daar houden wij ons ook aan.”

De rol van F&B is om als ‘kerkelijk’ controller en adviseur op te treden. Na gegaan moet worden of de gelden volgens synodebesluiten zijn uitgegeven, of er bijzondere zaken zijn die voor de kerken van belang zijn en of er risico’s zijn waarop moet worden ingespeeld.

Van deputaatschappen wordt volledige transparantie en medewerking verwacht. Deputaten F&B moeten die medewerking krijgen. Daarnaast moeten deputaatschappen tijdig (vóór 1 april; Leusden 1999) rapporteren zodat ook de Financiële Commissie van de GS haar werk naar behoren [en zonder onnodige inspanningen] kan doen.

De conclusie van de commissie is dat de jaarverslagen met accountantsverklaringen een verantwoord geheel vormen en bevestigen dat van een adequaat en zorgvuldig financieel beheer sprake is. Met betrekking tot zending en hulpverlening, de TU en studiefinanciering ad art. 19KO maken wij een uitzondering voor 2010 omdat wij voor dat jaar onze taak niet konden uitvoeren wegens het ontbreken van de goedgekeurde jaarrekeningen met bijbehorende accountantsverslagen.

De besprekingen hebben ook een aantal leerpunten opgeleverd:

- Er zijn enkele kleine zelfadministrerende deputaatschappen die vanwege hun beperkte omvang niet aan alle eisen van AO/IB kunnen voldoen, waardoor niet de vereiste functiescheiding aanwezig is. Vanuit F&B is wel voldoende toezicht om het gebrek aan functiescheiding te compenseren, maar in formele zin kan in deze situaties niet gekomen worden tot een goedkeurende accountantsverklaring.
- Waarom heeft ieder deputaatschap zijn eigen accountant? Hoe zit het met de opdrachten?
- Niet alle ZAD’s hebben een goed begrip van de rol en het belang van F&B.

4. Emeritering

Aan F&B is gevraagd om haar visie te geven op het dekkingstekort emeritering. Er is een notitie overlegd met een samenvatting van interne besprekingen over dit onderwerp. F&B komt tot de volgende conclusies:

F&B zag en ziet geen rol om beleidsvoorstellen aan de synode te doen inzake het zogenaamde dekkingstekort emeritering. Daarbij hebben de volgende overwegingen een rol gespeeld:

1. *De kerken beslissen niet via synoden over de emeriteringsvoorziening, omdat ze daarvoor een afzonderlijke vereniging (VSE) hebben opgericht, met een eigen bestuur, ledenvergadering met beslissingsbevoegdheid, statuten etc.*
2. *DE VSE is geen pensioenfonds, maar een omslagfonds emeritering met een financieel egalisatiefonds van ca. 30%, met als doel dit egalisatiefonds de komende jaren te verhogen tot 35%. Van een dekkinggraad zoals bij pensioenfondsen (verplicht minimaal 105%) is strikt genomen geen sprake. In relatie tot het karakter van de VSE als omslagstelsel zijn er verschillen in opvattingen of dit nu nog werkelijk als “dekkingstekort” moet worden gezien. Zolang het ledental van de kerken op peil blijft of slechts zeer langzaam daalt, hoeft er niet op voorhand een probleem te ontstaan.*

3. *Het (al of niet gezamenlijk) nakomen van de zorgplicht van de kerken voor de predikanten is niet in geding, er is zelfs een dubbele bescherming: enerzijds het omslagsysteem via de VSE, anderzijds de individuele verplichting voor elke kerk krachtens de KO om voor de eigen emeritus predikant(en) te voorzien in het levensonderhoud. Als de VSE onverhoopt zou moeten besluiten tot korting op de uitkeringen ligt het risico bij de kerken, niet bij de predikanten. Als individuele kerken dat niet kunnen dragen kunnen de kerken gezamenlijke besluiten alsnog de omslag te verhogen (besluit ledenvergadering VSE). Als dat niet gebeurt, komt steunverlening krachtens art. 11 KO in beeld, met gevolgen voor de quota. De VSE onderzoekt maatregelen om dit te voorkomen.*
4. *Omdat VSE (en SKW) het risico onderkennen dat de buffer niet toereikend is voor toekomstige uitkeringsverplichtingen als de jaarlijkse opbrengsten uit omslag zouden wegvallen, is er een werkgroep ingesteld die adviezen moet opstellen voor de toekomstige dekking van de emeriteringsvoorziening, mede in relatie tot maatschappelijke ontwikkelingen in pensioenland. Aan deze werkgroep nemen in elk geval VSE, SKW en de predikantenvereniging deel. Ook deputaten F&B hebben aangeboden een deelnemer aan de werkgroep te leveren.*
5. *Een beleidsadvies van F&B aan de synode om het "dekkingstekort" te verminderen of weg te werken zou een advies aan de kerken (in synode bijeen) betekenen om het tekortschietende beleid van de kerken (zichzelf dus, bijeen in ledenvergadering VSE) te corrigeren. Dit zou bovendien een advies zijn van een deputaatschap waarvan de leden niet zijn benoemd op grond van pensioenskundigheid. Die deskundigheid hebben de kerken bij elkaar gebracht in het bestuur van de VSE.*
6. *Tijdens de mondelinge beantwoording van vragen van synodeleden door F&B in de informatieve ronde dd. 12-2-2011, hebben we ook geattendeerd op eventuele "good governance"-vragen als de synode - voor (minstens) de helft bestaand uit belanghebbende predikanten- zich rechtstreeks zou gaan bemoeien met het beleid van de vereniging van kerken, waarin de kerken zelf verantwoordelijkheid nemen voor beleid en uitvoering. Daarbij hebben we ook aangegeven dat emeritering deel uitmaakt van het arbeidsvoorwaardenoverleg dat gevoerd wordt door het SKW (eveneens vereniging van kerken) met de predikantenvereniging als "onderhandelingspartij".*
7. *Deputaten F&B hebben daarom volstaan met het signaleren van de (beperkte) omvang van het egalisatiefonds als "aandachtspunt" in par. 3.1 van het rapport "Dragelijke lasten". In het (periodieke) overleg van F&B met VSE/SKW heeft F&B de te verwachten vermindering van het quotum gemeld en er op geattendeerd dat het VSE-bestuur er wellicht verstandig aan doet te overwegen of aan de kerken in de ledenvergadering van de VSE zal worden voorgesteld (een deel van) de quotumvermindering door F&B te gebruiken voor (tijdelijke) extra verhoging van de VSE-omslag. Of zo'n voorstel er komt zal mede afhankelijk zijn van de resultaten van de onder punt 4 genoemde werkgroep.*

De rapportage is met deputaten doorgesproken. Formeel is conclusie van de FC dat deputaten juist hebben gehandeld en de juiste conclusie hebben getrokken met betrekking tot de rol van de synode hierin. Er moet wel worden opgepast met het maken van te veel relativerende opmerkingen. Er is een erg groot probleem, de kosten van emeritering worden feitelijk overgeheveld naar de volgende generatie, formeel kun je dit legitimeren echter materieel niet!

De commissie is van mening dat het blijven meedenken over de problematiek van het dekkingsniveau goed is en de belangen van de kerken dient. De lasten van emeritering hebben uiteraard samenhang met de overige gezamenlijke kerklasten: beide moeten door de kerken worden opgebracht. De zorg voor de predikanten vloeit voort uit de kerkorde. Mochten zich in de toekomst reële problemen voordoen bij het fonds dan zal de synode er niet aan ontkomen zijn verantwoordelijkheid te nemen. Wij zijn daarom voorstander van aanpassing van de opdracht van deputaten F&B.

5. Risicoanalyse

De vraagstelling over de noodzaak van een risicoanalyse op basis van een wetenschappelijk getoetst model is doorgesproken met F&B. De conclusie uit het overleg is dat de noodzaak daarvoor **niet** wordt ingezien. In hoofdstuk 2.7 en in bijlage 4 van het deputatenrapport is een overzicht gegeven van de noodzakelijke voorzieningen. De voorzieningen zijn berekend op basis van de verplichtingen van de diverse deputaatschappen. ZHT en DVN zijn, vanwege het specifieke karakter en de eigen regels, in deze

berekeningen niet betrokken. De totaalreservering, exclusief de specifieke reservering van € 2 miljoen voor de TU, bedraagt:

3 Overzicht bestemming eigen vermogen/reserves eind 2009
(bedragen in €)

Deputaatschap	Saldo per eind 2009	Vastgelegde middelen ¹⁾	Vrije reserves ²⁾	Gewenste vrije reserves eind 2009 ³⁾	Vrijval
Archief en documentatie centrum (ADC)	249.997	198.492	51.505	51.505	0
Generaal diaconaal deputaatschap/steunpunt (GDD)	40.000		40.000	40.000	0
Doven en slechthorenden (DSH)	34.518		34.518	34.518	0
Art. 19 hulpbehoevende studenten	100.042		100.042	100.042	0
Theologische Universiteit					
Eigen vermogen/reserves	499.758	751.404	36.689	36.689	0
Egalisatierekening investeringen	288.335				
OOG	601.752	28.876	572.876	572.876	0
Buitenlandse betrekkingen (BBK)	35.000		35.000	35.000	0
CAR (zie berekening)	1.005.690		1005.690	700.000	305.690
Totalen	2.855.092	978.772	1.876.320	1.570.630	305.690

Wij zijn van mening dat door F&B een reële berekening van de noodzakelijke reserves en risico's is gemaakt. Wij moeten rekening houden met het feit dat een kerkelijke organisatie niet met een zakelijke instelling kan worden vergeleken. Er zijn geen zakelijke risico's door het wegvallen van markten of van klanten of door het instorten van de economie. Binnen de kerken is sprake van een 'collectiviteitsstelsel' waarin wij met elkaar het commitment hebben om de lasten die wij als kerken hebben, gezamenlijk te dragen. Om het risico, in wat voor model dan ook, te bepalen gaat ons te ver en past niet bij het karakter van de kerken.

6. Administratieve organisatie en interne beheersing

Met de penningmeester en de quaestor is gesproken over de AO - IB. Er zijn documenten en regelingen overlegd ter bestudering. Duidelijk is dat er van een adequate structuur sprake is. Er zijn voldoende functiescheidingen geregeld om risico's te voorkomen. Bij kleine zelfadministrerende deputaatschappen is het niet altijd mogelijk om voldoende functiescheiding aan te brengen, omdat de groep daarvoor gewoon te klein is. Door extra controles wordt dit risico geëlimineerd.

Dit punt leidde tot de discussie over het waarom van zelf administreren.

De Generale Synode Leusden 1999 heeft de basis gelegd voor de werkwijze zoals deze nu is. Deze synode heeft ook aangegeven dat slechts enkele deputaatschappen financieel niet behoeven te integreren. Bij F&B is gesproken over integratie van de administraties van Diaconaal Steunpunt, de deputaatschappen pastorale zorg aan doven en slechthorenden en archief en documentatie. Integratie betekent vereenvoudiging van de structuur en een beter financieel beheer. Inmiddels is in goed overleg met de diverse deputaatschappen besloten om op korte termijn tot integratie over te gaan.

Tijdens de besprekingen is, op basis van een notitie van de quaestor en de penningmeester, vastgesteld dat het goed zou zijn om de interne regelingen (nog) beter te beschrijven en te formaliseren. Daarnaast kwam ook aan de orde of het naast gemeenschappelijke interne procedures ook goed zou zijn om te kiezen voor uniform beleid voor:

- doorberekening van kosten. Waarom moeten de uitgangspunten per deputaatschap verschillen?
- opdrachten aan de verschillende accountants. Daarnaast komt de vraag op waarom er niet gekozen kan worden voor één concurrerende accountant?
- automatisering bijvoorbeeld met hetzelfde systeem en volgens dezelfde uitgangspunten.

Binnen de nieuwe opdracht wordt dit punt opgenomen.

7. Vermindering van kosten

Tijdens de eerste bespreking van het deputatenrapport is mede naar aanleiding van het rapport “Dragelijke lasten” gesproken over de mogelijkheden om de kosten drastisch te verminderen. Wat zijn de gevolgen als wij plotsteling 20% moeten bezuinigen?

Om de mogelijkheden voor kostensanering te beoordelen, moet een goed beeld worden gegeven van de kosten. Op basis van de voorlopige begroting voor 2012 is onderstaande analyse gemaakt: (zie volgende pagina)

Analyse op basis van 2012		
Universiteit	1.491.200	39,9%
Artikel 19 KO	190.000	5,1%
Oog/ ASE	937.100	25,1%
Zending en hulpverlening	350.000	9,4%
BBK	116.200	3,1%
Diaconaal steunpunt	98.200	2,6%
Doven en slechthorenden	112.000	3,0%
Archief en documentatie	144.000	3,9%
Sub totaal	3.438.700	92,0%
Kleine deputaatschappen	163.200	4,4%
DAO	137.500	3,7%
Subtotaal	300.700	8,0%
Totaal	3.739.400	100,0%

Het overzicht geeft een beeld van de verdeling van de kosten naar twee groepen, namelijk kosten die samenhangen met keuzes die in het verleden gemaakt zijn en ‘ondersteuning’. 92% van de kosten heeft te maken met zaken waar de synoden keuzes voor hebben gemaakt. Het restant (8%) is voor ondersteunende infrastructuur.

Als naar de individuele begrotingen wordt gekeken, is de conclusie dat er alleen kostensanering mogelijk is als de omvang van de taken wordt verkleind. Bij een discussie hierover loop je ook tegen onmogelijkheden aan: De kosten van de universiteit kunnen niet omlaag, OOG/ASE heeft langlopende verplichtingen, studiefinanciering ad art 19KO hangt samen met de TU, GS11 heeft een langlopend karakter enz.

De conclusie is dat kosten fors terug brengen **niet** mogelijk is. Kosten beheersen en niet meer kosten toevoegen is **wel** mogelijk. Synoden moeten beseffen dat kosten toevoegen, gezien het geheel van de lasten, niet meer mogelijk is en dat het principe 'nieuw voor oud' moet worden gevolgd. Tevens moet bij het verlengen van projecten worden nagegaan of taken nog wel nodig zijn, of goedkoper kunnen. Aan F&B zal in de opdracht moeten worden aangegeven continu aan beheersing van kosten vorm te geven en er op toe te zien dat gelden echt worden aangewend voor de doelen zoals geformuleerd.

Een belangrijk facet van de beheersing van de quota is de ontwikkeling van het ledenaantal. Door F&B wordt van een krimp van 500 leden per jaar uitgegaan. De krimp heeft een lasten toename per lid tot gevolg van circa 0,4% per jaar. Het uitgangspunt van F&B is gebaseerd op de ontwikkeling van de laatste jaren. De ontwikkeling van het leden aantal zal nauwlettend moeten worden gevolgd; tevens moet de omvang van de organisatie op enig moment in balans worden gebracht met de gewijzigde aantallen.

8. Rapport F&B

Het deputatenrapport is door de commissie geanalyseerd en doorgesproken met deputaten. De volgende punten zijn uit discussie gekomen:

- In het rapport (pagina 10) staat dat er mogelijk een aanvullend rapport wordt uitgebracht over het zogenaamde piramidale stelsel. De discussie gaat met name over ASE en GS 11. ASE verwacht problemen als jonge kerken alleen maar een beroep op GS11 kunnen doen, omdat deze regeling slechts financiering biedt binnen bepaalde randvoorwaarden en gericht is op de kosten van een predikant. Het aanvullende rapport is nog niet klaar, omdat betrokkenen er nog niet uit zijn. F&B is bang dat een bredere regeling KO 11 leidt tot hoge kosten in de toekomst die weer vertaald moeten worden in een hoger quota. De commissie is het hiermee eens.
- F&B stelt voor om het quotum met ingang van 2012 te verlagen in verband met de Rijksbijdrage voor de TU. De verlaging als gevolg van de Rijksbijdrage TU bedraagt € 7,00. Gezien de onzekerheden met betrekking tot de universiteit is de commissie van mening van het volledig teruggeven van het voordeel aan de kerken te vroeg is. Verstandiger is het om 2/3 deel in het quotum te verwerken en een volgende synode -mede op basis van de ontwikkelingen- te laten besluiten of het overige ook kan worden verwerkt. *Verlagen van een quotum is eenvoudig, een verhoging in de toekomst is zeer moeilijk. Het verschil moet tijdelijk aan de CAR worden toegevoegd of indien de noodzaak daartoe is worden besteed voor de TU.*
- Er is een piramidale **correctie**, welke inhoudt dat kerken waar een ASE-project draait niet voor dat deel aan het quotum behoeven bij te dragen. Een bedrag van € 27.000,- wordt hierdoor jaarlijks aan de andere kerken in rekening gebracht. De berekening is ingewikkeld en vraagt feitelijk om jaarlijkse toetsing. Daarnaast zijn er kerken die soortgelijke projecten uitvoeren en het zelf financieren, en zo feitelijk financieel worden achtergesteld. Denk hierbij aan Rotterdam, Utrecht en Amersfoort. Deputaten F&B zijn met de commissie van mening dat deze correctie moet worden afgeschaft. Als de regeling zou worden gecontinueerd dat zou het logisch zijn dat kerken die geld uit andere regelingen krijgen (bijvoorbeeld GS11) ook niet meer meebetalen voor dat deel van het quotum. De regeling wordt daardoor nog ingewikkelder. *Het quotum moet als geheel worden gezien!*
- Er is een goed rapport over de landelijke lasten uitgebracht. F&B en de commissie zijn van plan om de conclusies in een synodebesluit te verwerken. Tevens moet in de opdracht van deputaten worden opgenomen dat F&B alert blijft op het verminderen van kosten en er op toeziet dat de uitgaven passen in het beleid zoals voor het betreffende deputaatschap is vastgesteld.

9. Begroting (punt 4 van de instructie)

De door F&B overgelegde begroting is vergeleken met de diverse deputatenrapporten en met F&B besproken. De commissie is van mening dat er gewerkt is aan het beheersen van kosten en het formuleren van zeer reële verwachtingen voor de komende jaren. Door de Generale Synode Harderwijk zijn geen besluiten genomen die tot kostenverhogingen hebben geleid. Drie besluiten zijn in de begroting verwerkt:

het afschaffen van de piramidale correctie, het bevriezen van het budget van OOG en het voorzichtig teruggeven van de TU-gelden als gevolg van de Rijksbijdrage. De begroting is als bijlage 2 bij het rapport gevoegd.

10. Adviezen

Aanbevelingen aan deputaten F&B:

1. Het overleg over aanpassing van de regeling KO 11 met ASE te staken. Indien er een aanvullende regeling moet komen zal er vanuit de kerken een verzoek moeten komen dat op dat moment aan de orde zal komen.
2. De zelfadministrerende deputaatschappen GDD/Diaconaal Steunpunt, pastorale zorg aan doven en slechthorenden en archief- en documentatie daadwerkelijk te integreren in de administratie van F&B.
3. De mogelijkheden van verdere automatisering te onderzoeken en waar mogelijk door te voeren.

Aanbevelingen aan de generale synode:

1. De zogenaamde piramidale correctie te laten vervallen.
2. De conclusies van 'dragelijke lasten' in een synodebesluit over te nemen.
3. In de opdracht van F&B opnemen blijvend te zoeken naar mogelijkheden om kosten te verlagen en er op toe te zien dat deputaatschappen de gelden conform het vast gestelde beleid besteden.
4. In de nieuwe instructie op te nemen:
  - a. Te werken aan versterking van de AO/IB door regels, functiebeschrijvingen, protocols etc. uit te werken en in een manual op te nemen. Daarbij rekening te houden met de zgn. hit-&-run malversatie.
  - b. Een centraal beleid voor het doorberekenen van kosten aan de kerken uit te werken en dit aan deputaatschappen ter implementatie op te leggen.
  - c. Te onderzoeken of met eensluitende accountantsopdrachten kan worden gewerkt, of mogelijk zelfs met dezelfde accountant.
5. Indien de 'marktpartijen' hiermee instemmen deputaten F&B, als adviseur en 'luis in de pels' te doen deelnemen aan de besprekingen over de problematiek van de emeritering, en de kerken te dienen met het volgen van de ontwikkelingen op dit gebied.
6. Uit te spreken dat het de rol van F&B is op te treden als kerkelijk controller en adviseur van de kerken en dat van alle deputaatschappen transparantie en broederlijke samenwerking mag worden verwacht, ook wanneer er soms formele redenen aanwezig zijn om een eigen weg te gaan.
7. Het voordeel als gevolg van de Rijksbijdrage voor de TU maar voor 2/3 deel te laten verwerken in het quotum. Voor de volgende synode moet F&B in overleg met de TU hierover een definitief besluit voorbereiden.

11. Eindconclusie

Wij concluderen op grond van onze bevindingen dat F&B het werk met grote inzet en deskundigheid heeft verricht. F&B heeft in goede samenwerking met andere deputaatschappen en conform de instructie een gedegen financieel beleid gevoerd.

Wij adviseren de Generale Synode om het deputaatschap en de quaestor te dechargeren voor de werkzaamheden die zijn verricht. Tevens adviseren wij om akkoord te gaan met de voorstellen zoals in de besluitteksten zijn opgenomen.

Wij danken de betrokkenen voor de goede stimulerende samenwerking!

De commissie FC

Henk Bondt

Sietze de Vries

Piet Mars

Bijlage 9.3 Overzicht quota (Acta artikel 101)

Overzicht ingediende begrotingen van alle deputaatschappen over 2012 – 2014 (vergelijkend B2011)

NZAD	B 2011	B 2012	B 2013	B 2014
Afgerond op € 100!	€	€	€	€
105 Studiedeputaten Vrouw in de kerk	2.500	2.500	2.500	2.500
110 Kerkrecht en Kerkorde	3.000	3.000	3.000	3.000
111 Dienst & Recht/Probleembehandeling	11.000	4.000	4.000	4.000
111a College van beroep in predikantszaken		1.500	1.500	1.500
112 Deputaten Huwelijksstoerusting	2.000	1.000	1.000	1.000
113 Appellzaken	4.000	4.300	4.300	4.300
120 Bijbelvertaling	700	600	600	600
121 Eredienst	1.900	1.900	1.900	1.900
122 Kerkmuziek	4.000	3.000	3.000	3.000
123 Steunpunt Liturgie	13.000	25.000	25.000	25.000
126 Radio & Televisie		1000	1000	1000
131 Geestelijke Verzorging Militairen	11.000	7.000	8.900	7.000
132 Seksueel Misbruik	6.100	6.100	6.100	6.100
133 Meldpunt Seksueel Misbruik	11.500	11.500	11.500	11.500
140 Generaal Diaconale Deputaten	5.600	5.000	5.000	5.000
170 Kerkelijke Eenheid	7.000	12.500	12.500	7.500
181 Betrekkingen Buitenlandse Kerken (BBK)	117.400	116.200	116.300	116.300
188 art. 11 KO Hulpbehoevende kerken (GS)	63.000	41.000	41.000	41.000
189 art. 11 KO Deputaten hulpbeh. kerken	2.500	4.000	4.000	4.000
190 Kerk en overheid	11.200	11.300	11.400	11.500
193 GSP & communicatie (= DAO)	75.000	-	-	-
195 Financiën & Beheer	15.000	17.000	18.000	17.300
196 Synodekosten	60.000	60.000	60.000	60.000
197 Voorbereiding volgende GS (= DAO)	4.500	-	-	-
198 ASP (= DAO)	9.000	-	-	-
Deputaatschap DAO + GSP(ASP)		77.500	77.500	88.500
Subtotaal NZAD	440.900	416.900	420.000	423.500
ZAD				
130 Doven & Slechthorenden	111.300	112.000	113.000	114.500
141 Diaconaal Steunpunt	104.500	98.200	101.800	105.200
150 OOG(ASE, Deteg, SGO)/Depin*	925.400	937.100	949.000	961.100
Verrekening piramidale stelsel	27.000	27.000	27.000	27.000
160 Artikel 19 KO (Studenten)	190.000	190.000	190.000	190.000
161 Theologische Universiteit	2.382.400	1.491.200	1.548.400	1.604.000
180 Zending Hulpverlening & Training	325.000	350.000	350.000	350.000
191 Archief en Documentatie Centrum	147.000	144.000	144.000	144.000
Subtotaal ZAD	4.212.600	3.349.500	3.423.200	3.495.800
Reservering CAR	81.000	-	-	-
Totaal (ZAD + NZAD + Reservering CAR)	4.734.500	3.766.400	3.843.200	3.919.300
Vermindering CAR per ultimo 2009	305.700			
Extra reservering CAR 2011(vervalt)	81.000			
Generaal totaal	4.347.800	3.766.400	3.843.200	3.919.300
Aantal zielen (2011-2014 schatting)	124.000	123.500	123.000	122.500
Quotum per ziel	€ 35,06	€ 30,50	€ 31,25	€ 31,99

ZAD: Zelf Administrerende Deputaatschappen

NZAD: Niet Zelf Administrerende Deputaatschappen

Bijlage 9.4 Instructie deputaten aanvullende steun hulpbehoevende kerken (Acta artikel 103)

1. voor 2012 en volgende jaren beoordelen deputaten de financiële draagkracht van de particuliere synoden die een verzoek om aanvullende steun doen, en kennen zij een bedrag aan steun toe door middel van een omslag over alle leden van de kerken; deputaten verrichten hun werkzaamheden binnen het vastgestelde budget;
2. bij het beoordelen van de financiële draagkracht van een particulier ressort nemen deputaten mede in overweging of door de ter plaatse geldende regelingen voldoende aandacht wordt besteed aan de eigen inspanningsverplichting van de kerken die steun ontvangen; deputaten zullen zo nodig handreikingen doen voor het berekenen van normbedragen; ook wordt door hen nagegaan of de steun uitsluitend wordt gebruikt voor de instandhouding van een predikantsplaats en niet (bijvoorbeeld) voor bijzondere projecten of het opbouwen van reserves;
3. bij het verlenen van steun spelen alle kerkelijke vergaderingen een rol, in die zin dat er sprake zal zijn van een piramidale opbouw: hoe dichter een kerkelijke vergadering betrokken is bij de instandhouding van de erediensten in een hulpbehoevende kerk, des te meer mag van haar een bijdrage worden verwacht; de ressorten Friesland en Gelderland worden voorlopig bij het toepassen van deze regel uitgezonderd, omdat daar vanouds de steunverlening rechtstreeks door de PS-deputaten gebeurt;
4. een particulier ressort komt pas in aanmerking voor aanvullende steun wanneer door alle kerkleden in dat ressort reeds een bedrag per ziel wordt opgebracht van gemiddeld € 6,00 (als totaal van het classicale en het particulier-synodale quotum) en de reserve van het ressort dit noodzakelijk maakt;
5. de inning van het quotum en het beheer van de gelden worden op de gebruikelijke wijze opgedragen aan deputaten financiën en beheer (F&B), die tevens zorg dragen voor uitbetaling van de toegekende steunbedragen. De verdere uitwerking van regelgeving en normeringen vindt plaats in overleg met deputaten F&B. Daarbij zal worden betrokken de vraag of na 2014 deputaten F&B volledig met de uitvoering van de steunverlening kunnen worden belast, waardoor dan een afzonderlijk deputaatschap niet meer nodig zou zijn;
6. deputaten rapporteren, in samenspraak met deputaten F&B, aan de eerstvolgende generale synode over mogelijke overdracht van alle taken aan deputaten F&B.

REGISTER

Onderwerp	Artikel, <i>Bijlage</i>
Administratieve ondersteuning	97,98,99, 9.1
Appelzaken	38,39,40, 4.1
Archief en documentatie	71,72
Avondmaal (leer over het)	79, 7.4
Avondmaal (gasten aan)	23,84, 7.8
Bidstond	
Bededagen	94
Bekkum (Ontvangst dr. K. van -)	66C
Bijbelvertaling	48,49,50
Brieven (behandeling -)	13,14,15
Buitenlandse Kerken	86,87,88,89
Censuur (art. 48 KO)	105,105A
Christelijke Gereformeerde Kerken	78, 7.2a, 7.3
Commissies	9
Commissie van Beroep predikantszaken	41,42, 4.2
Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG)	75
Curatorium Theologische Universiteit	68,68A
Deputaten	
- Administratieve ondersteuning	97,98,99, 9.1
- Archief en documentatie	71,72
- Appelzaken	38,39,40, 4.1
- Bededagen	94
- Bijbelvertaling	48,49,50
- Buitenlandse Kerken	86,87,88,89
- Commissie van Beroep in predikantszaken	41,42, 4.2
- Dienst en recht	31
- Eredienst	44
- Evangelie en Moslims	33,34,35
- Doven en slechthorenden	60,61, 5.8
- Financiën en beheer	100,101,102, 9.1, 9.2, 9.3
- Geestelijke verzorging militairen	62,63, 5.9A, 5.9B, 5.9C
- Generaal diaconaal deputaatschap	58,59, 5.6, 5.7
- Generaal synodale publicaties	96
- Hulpbehoevende kerken	103,104, 9.4
- (RvA) huwelijk en echtscheiding	56,57, 3.3
- Kerk en overheid	92,93
- Kerkelijke eenheid	73,74,75,76,77,78,79,80,81,82,83,84,85, 7.1 t/m 7.8
- Kerkmuziek	45,46
- Kerkorde (Herziening -)	26D, 3.6
- Liturgie en kerkmuziek	47, 5.4
- Man/Vrouw in de kerk	29,30
- Mediazaken	64,65
- Ondersteuning ontwikkeling gemeenten	51,52,53,54,55, 5.5
- Probleembehandeling	31,32, 3.2
- Radio- en televisie-uitzendingen	64,65
- Seksueel misbruik in kerkelijke relaties	36,37, 3.4, 3.5
- Theologische Universiteit	66,66A,66B,66C,67,68,68A, 6.3

- Zending, hulpverlening en training	90,91, 7.9
Diakenen	58,59, 5.7
Dienst en recht	31
Docent OT (Benoeming universitair -)	66B
Documentatie (Archief en)	71,72
DOE-overleg	82,83,84, 7.6, 7.7, 7.8
Doop	18,79, 2.2, 2.3, 7.4
Doven	60,61, 5.8
Drama in eredienst	40
Echtscheiding	33, 3.3
Eredienst	44, 5.1, 5.2, 5.3,5.4
Evangelie en Moslims	56,57
Evaluatie synode	109
Financiën en beheer	100,101,102, 9.1, 9.2, 9.3
Financiële commissie	6, 9.2
Formulieren	43,44, 5.1, 5.2
Gemeentebestuur (ontvangst door)	110
Gemeentestichting	53,54, 5.5
Gereformeerde Kerken (hersteld)	74
Gunnink (ds. H.G.)	69
Heilige Geest (leer over de)	79, 7.4
Hermeneutische uitgangspunten (overeenstemming over)	79, 7.5
Hersteld Hervormde Kerk	74
Homoseksualiteit	51
Huishoudelijke Regeling	98, 9.1
Hulpbehoevende kerken	103,104, 9.4
Huwelijksbevestiging (kerkelijke -)	17, 2.1
Huwelijk en echtscheiding	33,34,35, 3.3
Japan (meeleven na aardbeving en tsunami)	10
Kampen-Noord (Ichthus)	16
Katholiciteit en Eenheid (notitie)	78, 7.3
Kerk (leer over de)	79, 7.4
Kerkelijke Eenheid	73,74,75,76,77,78,79,80,81,82,83,84,85, 7.1 t/m 7.8
Kerkmuziek	46
Kerkorde	24,25,26,26A,26B,26C, 3.6
Kinderdoop	18, 2.2
Liturgie en kerkmuziek	47, 5.4
Man/Vrouw in de kerk	28,29,30
Mediazaken	64,65
Militairen	62,63, 5.9
Moderamen	3,6
Moslims (Evangelie en -)	56,57

Nationale Synode/Protestants Forum	76,77, 7.1
Nederlands Gereformeerde Kerken	79,80,81, 7.2b, 7.4, 7.5
Ondersteuning ontwikkeling gemeenten (OOG)	51,52,53,54,55, 5.5
Oostland (ds. E.J.)	67A, 111B
Overheid (Relatie kerk en -)	92,93
Overdoop	19, 2.3
Paas (dr. S)	53
Pers (toelating van -)	8
Preekconsent	22, 3.1
Probleembehandeling	31,32, 3.2
PS Friesland (vragen van -)	17, 2.1
PS Gelderland (vragen van -)	18,19, 2.2, 2.3
Publicaties (Generaal synodale-)	96
Quota	101, 9.3
Raad van Advies huwelijk en echtscheiding	33,34,35, 3.3
Raad van Kerken	76,77, 7.1
Raad van Toezicht TU Kampen	67,67A
Radio- en televisieuitzendingen	64,65
Revisie (recht van -)	20
Revisieverzoeken (ordevoorstel -)	12
Rondvraag (Algemene -)	109A
Samenlevingsvormen	17, 2.1
Samenwerkingsgemeenten	82,83,84, 7.6, 7.7, 7.8
Seksueel misbruik (in kerkelijke relaties)	36,37, 3.4, 3.5
Schorsing vergadering (8 juni 2012)	111A
Slechthorenden	60,61, 5.8
Slotbijeenkomst (24 juni 2011)	111
Sluiting (13 september 2012)	111C
Studiefinanciering	70, 6.1,6.2
Televisie-uitzendingen (Radio- en)	64,65
Theologische Universiteit	66,66A,66B,66C,67,67A,68,68A, 6.3
Vertegenwoordiging bij officiële gelegenheden	95
Website homoindekerk.nl	51
Zending, hulpverlening en training (ZHT)	90,91, 7.9